ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 1 Octobre 1952 Չորեքշաբթի 1 ՀՈԿՏԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6879-Նոր շրջան թիւ 2290
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ...

Կը բաւէ աչք մը նետել այստեղ հրատարակուած ամերիկեան եւ անգլիական թերթերուն վրայ, գտնելու համար Մ. Նահանգներու նախագահական ընտրութեան առթիւ մղուած պայքարին սաստկութիւնը :

Ամբողջ սիւնակներ կը գրաւեն «Ն. Ե. Հէրըլտ»ի փարիզեան տպագրութեան էջերը, որոնք շատ սահմանափակ են — 4, 8, 12, 16 — բաղդատելով բուն ամերիկեան տպագրութեան հետ : Եւ ի՜նչ շռնդալից խորագիրներով ու պատկերազարդ մանրամասնութիւններով :

Ժամեր պէտք է տրամադրել, հետեւելու համար յորձանքին ...

Փարիզեան թերթերն ալ հետզհետէ աւելի լայն սիւնակներ կը յատկացնեն : Ոչ միայն հանրային կարծիքը լուսաբանելու, այլեւ իսկ եւ իսկ ամերիկեան բարքեր պատկերացնելու համար :

Օրը օրին հրատարակուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ժխորը աւելի պիտի սաստկանայ մինչեւ յառաջիկայ նոյեմբեր, երբ տեղի կ'ունենան ընտրութիւնները :

Երկու կողմերու թեկնածուներուն դէմ եղած ամբաստանութիւններէն ետք, ահաւասիկ նախագահ Թրումըն է որ ասպարէզ կը նետուի, իւղ լեցնելու համար կրակին վրայ :

Դժուար թէ ուրիշ որեւէ երկրի մէջ այսքան սուր սլաքներ արձակուին փոխադարձաբար, սանձակոտոր ազատութեամբ :

Ահաւասիկ նախագահ մը որ իր մրցակիցը, հանրապետական թեկնածուն, կ'անուանէ « գործիք մասնաւոր շահերու, խաղալիկ պոլիտիկոսներու», եւայլն :

Արդարեւ, չափազանց նշանակալից է իր վերջին ճառը զօր. Այզընհաուըրի դէմ :

Թրումընի յայտարարութեան համաձայն, երէկուան սպարապետին գլխուն վերեւ խաղեր կը սարքեն Մ. Նահանգներու ելեկտրականութեան ջօջերուն, արմտիքի շահագէտներուն, երկաթուղիներու ընկերութեանց, կալուածատէրերու, մաքսային վարչութեանց խմբակները :

Այս տժգոյն բացատրութիւնները չեն կրնար հարազատօրէն պատկերացնել բուն անցուդարձը: Հարկ է կարդալ անգլ. բնագիրը, ամերիկեան ճարտասանութեան խաղերով եւ անթարգմանելի բառերու շարժանկարով :

Այս ամբողջ աղմուկին մէջ, անշուշտ ամէնէն կարեւորը արտաքին քաղաքականութեան բարդ խնդիրն է:

Պայքարին սկիզբէն ի վեր, երկու կողմերն ալ որքան խրամէ կը բաժնուին ներքին ճակատի վրայ, այնքան մօտ կ'երեւան՝ միջազգային քաղաքականութեան տեսակէտով :

Իր առաջին բանախօսութեան մէջ, զօր. Այզընհաուըր ահագին իրարանցում պատճառեց, կարգ մը սպառնալիքներ ուղղելով Խ. Միութեան դէմ :

Այդ ճառէն կը հետեւէր թէ ի հարկին պիտի փորձէին գերի ժողովուրդները ազատագրել զինուորութեամբ :

Շուտ փարատեցաւ մշուշը :

Զօրավարին բարեկամները փութացին բացատրել թէ թիւրիմացութիւն մը պատահած է: Եւ այնուհետեւ զօրավարը ինք ալ աւելի զգոյշ լեզու մը գործածել սկսաւ :

Հանրապետական թէ ռամկավար, թեկնածու թէ պաշտօնատար, յաջորդաբար կը բացատրեն թէ երբեք միտք չունին զինեալ միջամտութիւն փորձելու կամ ապստամբութեան մղելու գերի ժողովուրդները: Իրենց ջանքը պիտի ըլլայ ազատագրումը յաջողցնել խաղաղ միջոցներով: Միշտ այն վստահութեամբ թէ երկար չի կրնար տեւել բռնատիրութիւնը :

Արտաքին աշխարհին, ուրիշ խօսքով՝ արեւմտեան Եւրոպայի համար սփոփանք մը եղաւ այս ճշդումը: Նոր գրաւական մը խաղաղութեան որուն այնքան կը կարօտին ժողովուրդները :

Ուրեմն, ո՛ր կողմն ալ շահի ընտրական ճակատամարտը, պիտի չկրնայ դղրդագին փոփոխութիւններ կատարել արտաքին քաղաքականութեան մէջ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՄԻԱՅՆ ՕՏԱՐԸ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթին վերջին թիւերէն կ'իմանամ թէ այս ամառ Խ. Միութեան տարբեր հանրապետութիւններէն Հայաստան այցելած են 900 հոգի :

Այս առթիւ թերթը կը խոստովանի, «պետական» հայերէնով.

— « Երկար տարիների ընդմիջումից հետո վերջապէս այս տարի սկսեց գործել ՀԱՄԿԽի կենտրոնական տուրիստական էքսկուրսիոն վարչության Երեվանի էքսկուրսիոն - տուրիստական բազան» :

Այցելուներէն [illegible] կարեւոր մաս մը կը կազմէին մանկավարժներ, հարտարապետներ եւ ուսանողներ:

Այս տեղեկութիւններէն վերջ, Երեւանի պաշտօնաթերթը կը մատնանշէ շարք մը թերացումներ .—

1. «Անուշադրութեան է մատնուած քաղաքական - մասսայական, եւ կուլտուրական աշխատանքը »:

2. « Նրանց համար չեն կազմակերպուած դասախօսութիւններ Սով. Հայաստանի տնտեսական եւ կուլտուրական նուաճումների մասին»:

3. « Բազան չունի բժիշկ, որի հետեւանքով այստեղ բացակայում է բժշկա — սանիտարական հսկողութիւնը: Չկայ նաեւ բաղնիք, ճաշարանում անհրաժեշտ մաքրութիւնը չի պահպանւում :

4. «Բազան չունի իր աւտոմեքենան (ինքնաշարժ), էքսկուրսիաներ կազմակերպելու համար »

եւայլն :

Եղանակը անցած ըլլալով, այս թերութեանց դարմանումը կը մնայ յառաջիկայ տարուան :

Հարցում մը, այս առթիւ. —

Երբ 900 օտար այցելուներ կ'ընդունուին, Ռուսաստանի զանազան մասերէն, հարեւան Վրաստանէն, Ատրբէջանէն, մինչեւ հեռաւոր Ջինաստանէն եւ Արժանթինէն, ինչո՞ւ նոյն շնորհը կը զլանան տարագիր բազմութեանց զաւակներուն:

Հայկական «ռեսպուբլիքան» ուզի՞ գիծէն չեղա՞ծ կ'ըլլայ, եթէ նոյնքան ալ, կամ անոր կէսին չափ շրջիկներ ընդունի Հայկական Արտասահմանէն, ամէն ամառ :

Իրենց համար ոչ ճարմաղ կը պակսի, ոչ ալ չարմաղ, տուրգումներ կատարելու եւ հատընտիր խումբեր կազմելու համար :

Արտասահմանի «յառաջդիմական»ներն ալ կրնան օգնել իրենց, պատրաստ ցանկ մը ներկայացնելով :

Տակաւին չեմ հարցներ թէ կարելի չէ՞ որ Հայաստանէն ալ արտասահման այցելեն ոչ թէ հասարակ մահկանացուներ, այլ գոնէ արուեստագէտներ,— երգչախումբ, թատերախումբ եւն. :

ՎԱՀԷ

ԻՐԱՔԻ ՀԱՅՈՑ ազգ. ժողովը բացառիկ նիստ գումարելով, առաջնորդ ընտրած է Ջգօն Ծ. վրդ. Տ. Յակոբեանը, որ Քալիֆորնիա կը գտնուի: Պաշտօնավարած է նաեւ Մարսիլիոյ մէջ, պատերազմի ընթացքին :

ՃԱՓՈՆ խոստացաւ վճարել իր նախապատերազմեան բոլոր պարտքերը, 450 միլիոն տոլար :

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ մասին նոր կանոնագիր մը հրատարակուեցաւ, որուն համաձայն Հոկտ.8էն պակաս պիտի ըլլայ տոմսակներուն թիւը (600,000, փոխանակ 800 հազարի), բայց պարգեւներու թիւը 123.580էն պիտի բարձրանայ 147-090ի), համագումար 630 միլիոն ֆրանք իւրաքանչիւր վիճակահանութեան համար (փոխանակ 840 միլիոնի): Տոմսակներուն գինը անփոփոխ կը մնայ, ինչպէս եւ մեծ պարգեւը (40 միլիոն Ա. շարքին, 15 միլիոն Բ. շարքին համար):

ՊՈՒՏՈՅԻ շրջանին մէջ հաստատուած ամերիկեան խարիսխները 200.000 տոլարի վնաս մը կրեցին վերջին փոթորիկներուն հետեւանքով : Հարիւր քսան վրաններ քանդուեցան: Քոռսա Շափոյի մէջ վրաններու 75%ը խորտակուեցան :Մթերանոցներու տանիքներն ալ քանդուեցան: Միւս կողմէ Ամերիկացիները կը գանգատին թէ տրամադրուած խարիսխները յարմար չեն օդանաւերու համար: Ֆրանսական կառավարութիւնը հերքեց զանազան վերագրումներ :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՔԱՐՈԶՉԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏԸ.— Կ'ՈՒԶԷ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ ՀԵՌԱՆԱՆ ՍՈՒԷԶԻ ՇՐՋԱՆԷՆ.— ՎԱՖՏԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՏԱՅ

Եգիպտոսի յեղաշրջումէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Զօր. Նեկիպ Բշ. օր, բացէ ի բաց պահանջեց որ Անգլիացիները հեռանան Սուէզի շրջանէն: Ահաւասիկ իր խօսքերը .

— « Ցորչափ մէկ հատիկ օտար զինուոր կը գտնուի եգիպտական հողին վրայ, պէտք է միանանք եւ մոռնանք մեր վէճերը: Կ'ուզեմ որ իւրաքանչիւր եգիպտացի ինքզինքընկատէռազմադաշտի մը մէջ, դիմադրաւելու համար հասարակաց թշնամին: Միացեալ ճակատ կազմեցէք եւ վեց ամիս ժամանակ տուէք մեզի, մեր առաջադրած նպատակները գլուխ հանելու համար: Երկու զէնքերով կրնանք կռուիլ: Առաջինը նիւթական զէնքն է, ինչպէս հրասայլներ եւ օդանաւեր, բայց տակաւին չունինք եւ պէտք է արտասահմանէն ստանանք: Միւս զէնքն է աւելի զօրաւոր եւ աւելի ազդու միութիւն մը» :

Զօրավարը քննադատեց նաեւ Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Հէտ, որ վերջերս ըսած էր թէ Միջին Արեւելքի մէջ չկայ աւելի յարմար խարիսխ մը քան Սուէզի Ջրանցքին շրջանը: « Եթէ Եգիպտոս միացեալ ճակատ կազմէ եւ զօրանայ, ոչ մէկը քաջութիւնը պիտի ունենար այդպիսի յայտարարութիւն մը ընելու »:

Ինչպէս գրած էինք արդէն, զօրավարը քարոզչական պտոյտի մը ձեռնարկած է եւ այս ճառը խօսեցաւ Թանթայի մէջ (Հիւս. Եգիպտոս) :

Հակառակ այս վճռական յայտարարութեան, վարչապետ անձնական նամակ մը ուղղած էր Անգլիոյ արտաքին նախարարին, որ զայն ստացաւ Լոնտոնի եգիպտական նոր դեսպանին միջոցաւ :

Զօրավարը այս պտոյտը կը կատարէ հակազդելու համար Վաֆտի դիմադրական շարժումին: Վերջին լուրերու համաձայն, կուսակցութիւնը ըսկսած է տեղի տալ: Ամէն պարագայի մէջ, առայժմ կը վարանի ճակատէն յարձակիլ կառավարութեան վրայ: Իր պաշտօնաթերթը, «Ալ Մըսրի», որ ծանուցած էր թէ պիտի պատասխանէ Նահասի դէմ եղած ամբաստանութեանց, վերջին պահուն յայտնեց թէ «պետական նախարարին մեղադրանքը արժանի չէ որեւէ պատասխանի»: Թերթը ոչ միայն չուզեր իւղ լեցնել կրակին վրայ, այլ եւ կը գովէ զօր. Նեկիպը, այս քննական պտոյտին առթիւ :

Մինչ այս մինչ այն, բանակցութիւններ կը շարունակուին զանազան ձեւերով, Նահասի գըլխաւոր փոխանորդներուն միջեւ, որպէսզի Վաֆտը կարենայ գործել նշանակուած պայմանաժամէն վերջ, փոխանակ լուծուելու: Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, Վաֆտի անդամներէն խումբ մը անսաստելով կեդր. վարչութեան որոշման, դիմում պիտի կատարէ կառավարութեան, կուսակցութիւնը վերակազմելու համար: Այս խումբը մեծամասնաբար երիտասարդներէ կը բաղկանայ եւ կապ չունի եղած ամբաստանութեանց հետ: Թերթ մը կը գրէ թէ երիտասարդներու խումբը վերջնագիր մը ուղղած է Նահասի, պահանջելով որ դիմում կատարէ պայմանաժամէն առաջ: Այս խումբին հասկացողութեամբ, նախկին Վաֆտը պիտի դառնայ « ուսումնասիրութեանց ընկերութիւն մը», առանց քաղաքական հանգամանքի, նախագահութեամբ Նահասի :

Ամէն պարագայի մէջ, իրագեկներ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ միջին ճամբայ մը գտնել, կուսակցութիւնը փրկելու համար:

╳ Կառավարութիւնը որոշեց հնգամեայ ծրագիր մը կազմել, զարկ տալու համար ազգային տնտեսութեան եւ մասնաւորապէս արտադրութեան, որպէսզի կարենան գոհացնել երկրին պէտքերը: Օրէնքը կը տրամադրէ 16 հոգինոց մնայուն յանձնաժողով մը ստեղծել, այս գործին համար:

Լիբանանի նոր տագնապը

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ Պ. Ապտուլլահ Եաֆի երկրորդ անգամ ալ չկրցաւ կազմել նոր դահլիճը, վասն զի գլխաւոր ընդդիմադիր խմբակցութիւնները կը մերժեն մասնակցիլ իր ծրագրած խառն կառավարութեան: Մասնաւորապէս ընկերվարական ազգ. ճակատը կը մերժէ գործակցիլ սահմանադրական կուսակցութեան որ մեծամասնութիւն կը կազմէ խորհրդարանին մէջ:

Կը կարծուի թէ նորընտիր նախագահը, Շամուն, պիտի հարկադրուի փոխանցման կառավարութիւն մը կազմել եւ խորհրդարանը լուծել : Յարդ զգուշացած էին լուծումէն, վասն զի ընդդիմադիրները կը պահանջեն որ ներկայ երեսփ. ժողովը քուէարկէ ընտրական օրէնքին բարեփոխումը, նոր ընտրութիւններ կատարելէ առաջ:Ընդդիմադիրներուն կարծիքով, եթէ ընտրութիւններ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՑԻՆ ՔԱՐԻՒՂԸ

ԽՄԲ.— Երրորդ ամփոփում մը Իրանի վեր-ջին դէպքերէն որոնք ճակատագրական դեր կատարեցին: Փարիզեան թերթին թղթակիցն է որ կը պատմէ (Ա. եւ Բ. մասերը, տես *Յառաջ* 24 եւ 26 Սեպտ.):

Մարտ 6ին չահը հրաւիրեց սպարապետ Ալի Ռազմարան որ ներկայ ըլլայ Մասճէտ Սուլթանէտ մզկիթին կրօնական մեծ արարողութեան: Մարտ 7ին, ժամը 10ին երբ Ռազմարա բակէն կ'անցնէր սրբավայր մտնելու, Խալիլ սահեցաւ բազմութեան մէջ եւ ատրճանակի չորս հարուած պարպեց: Գնդակներէն երկուքը հասան նպատակին, մէկը վզին, երկրորդը կռնակին: Մէկ ժամ վերջ Ռազմարան մեռաւ:

Խալիլ ուզեց անձնասպան ըլլալ, սակայն թէ իր եւ թէ իր մեղսակիցներուն զէնքերը առին եւ բանտ առաջնորդեցին:

Լուրը տարածուեցաւ կայծակի արագութեամբ, մեծ ուրախութիւն պատճառելով շուկային եւ քաղաքին մէջ:

Միեւնոյն ատեն, սովորականէն աւելի մեծ բազմութիւն մը կը խռնուէր Մոսատեղի տան պարտէզին մէջ: Բազմութեան մէջ կը նշմարուէին քանի չափ երեսփոխաններ: Իրանի նոր վարիչին աստղը կը բարձրանար:

Նոյն օրը Թէհրանի լերան կողին շինուած իր չքեղ ամարանոցը կը վերադառնար Անգլեւիրան-եան քարիւղի ընկերութեան ընդհ. տնօրէնը Պ. Սեդոն, ձիով պտոյտ մը կատարելէ ետք: Մինչ պարսիկ ծառան անոր մոյկերը կը հանէր, ան կը խորհրդածէր թէ Անգլեւիրանեան քարիւղը պիտի դադրէր թերեւս աշխարհի ամէնէն նպաստաւոր գործը ըլլալէ: Հիմա որ Ռազմարան մեռած էր, անհրաժեշտ պիտի ըլլար աւելի կարեւոր զիջումներ կատարել: Այդ պահուն Լոնտոնէն հեռախօս մը մտահոգութիւն կը յայտնէր: Բայց Սեդոն ապահովցուց: Իր կարծիքով, Ռազմարայի մահը, փոթորիկ մըն էր որ շուտով պիտի անցնէր

Անդին, պողպատաճառի մը խանութին ետին հաւաքուած էին Իրանի Համայնավար կուսակցութեան (Թուտէ) Կեդր. խորհուրդին հինգ անդամները:

Մէկը ըսաւ.— Ռազմարան մեզ կը շոյէր, Խ. Միութեան հետ լաւ յարաբերութիւններ ունենալու համար: Սակայն ծախուած էր Անգլեւամերիկեան դրամատիրութեան: Ան ջարդարարն էր Ատրպատականի, որու դրամամ ատեն մերիններէն հազարաւորներ գնդակահարել տուաւ: Ռազմարայի մահափորձը պէտք է մեզի օգտակար ըլլայ: Խռովութիւն պիտի ծագի: Արդ, մենք երկրին միակ կազմակերպուած ուժն ենք: Օգնենք Մոսատեղի եւ սա ծերուկ Քաշանիին, որպէսզի իշխանութեան գլուխ գան: Բարձրաձայն պահանջենք քարիւղին ազգայնացումը: Շուտով կը հասնի մեր ժամն ալ, այն ատեն քաջարի ռուս ժողովուրդին օժանդակութեամբ, կրնանք Իրանի տալ ժողովրդավար կարգուսարք մը, որուն արժանի է:

Միւս չորսն ալ հաւանութիւն յայտնեցին: Պարտաւոր էին հաւանիլ: Ազդանշանը Բագուէն էր, եւ ան որ կը խօսէր միայն փոխանցող մըն էր:

Մարտ 20ին քուէարկուեցաւ քարիւղին ազգայնացումը եւ Մոսատեղը ընտրուեցաւ վարչապետ:

Ռազմարային մահուընէ անմիջապէս վերջ, քանի մը ցոյցեր կազմակերպուեցան Քաշանիի, Մոսատեղի, Թուտէի կուսակիցներուն կողմէ:

Շատ դիւրին է ցոյց կազմակերպել Թէհրանի մէջ: Կը բաւէ որոշ տեղ մը հաւաքել 500 հոգի, անմիջապէս կր խռնուին հազարաւոր գործազուրկներ կամ մուրացկաններ, որոնք կորսնցնելիք ոչինչ ունին, եւ հետաքրքիրներու բազմութիւն մը կը համախմբուի ձգելով իր աշխատանքը:

Թէհրան 600 հազար բնակիչ ունի: Մարտ 12ին 80 հազարը հաւաքուեցան Խորհրդարանին առջեւ: Այս բազմութիւնը չէր գիտեր թէ ինչ կ'ընէր, եւ պատրաստ էր ծափահարելու կամ քամահրելու: Անոնք միայն կր պոռային «Քարիւղը մերն է, Անգլիացիները ծովը թափեցէք, պայքարինք բրիտանական աշխարհակալութեան դէմ»: Ոչ ոք այն ատեն կը մտածէր քարիւղի ազգայնացման մասին: Անոնք տուն վերադարձած նոտեն քանի մը հրեայ առեւտրականներու ապակիները կոտրտեցին, միայն ազմուկ հանելու համար: Երեսփոխանները կը ցաւէին որ Ռազմարան հոն չէր իր զինուորներով:

Պատմական այս նիստէն քանի մը օր ետք, որու ընթացքին Մոսատեղ վարչապետ դարձաւ, երեսփոխաններն ազգայնացուցին քարիւղը, սպարէզ կարդալով բրիտանական կայսրութեան:

Մոսատեղ իր առաջին ճառը խօսեցաւ եւ կրկնեց Անգլեւիրանեան ընկերութեան չարաղէտ դերը, եւ իր միջամտութիւնը երկրին գործերուն մէջ: Աղմուկին վրայ, ձայնը բարձրացուց.— «Զեմ չափազանցեր, պաշարուած ենք դաւաճաններէ, օտարներու ծախուածներէ: Անոնք կը գտնուին հոս խորհրդարանին մէջ, կառավարութեան եւ պալատին մէջ»: Ներկաներուն մէջ կը գտնուէին ընդդիմադիր երեսփոխաններ, օտար մամուլի ներկայացուցիչներ եւ Անգլեւիրանեան ընկերութեան մարդիկը: Մոսատեղ յետոյ կը խօսի ժողովուրդի թշուառութեան վրայ, կուլայ, կը նուաղի եւ ճառը կը շարունակէ:

Կը հարցնեն թէ ինչո՞ւ չընդունիր վարչապետութիւնը: Արդարեւ յիսուն տարի մերժած է: Կառավարելու գործը, ծանր կը թուի իրեն: Երբ կը պնդեն, կ'ըսէր.— Լաւ, կ'ընդունիմ, պայմանաւ որ անմիջապէս քուէարկէք քարիւղի ճարտարարուեստի ազգայնացումը:

Բացի երկու հոգիէ որ դէմ կր քուէարկեն, եւ մէկ հոգիէ որ ձեռնպահ կը մնայ, միւսները կը քուէարկեն, եւ Մոսատեղ եւ իր ութ երեսփոխանները իշխանութիւնը ձեռքը կ'առնեն:

Մոսատեղ խորհրդարանէն դուրս ելած ատեն ժողովուրդը ծաղիկներով կր դիմաւորէ: Իսկ Այաթոլլահ Քաշանի ուրախ է տեսնելով որ Իրան իր հին Գուրանին կը վերադառնայ: Բոլոր իսլամական երկիրներէն հաւատացեալներ կուգան ողջունելու Ալլահի նոր մարգարէն:

Միւս կողմէ Անգլեւիրանեան քարիւղի Ընկերութեան տնօրէն Սեդոն կը դիտէ Անգլիացիները որ դէպի Աբատան կ'երթան, իսկ Պարսից Ծոցին մէջ կը խարսխեն անգլիական ծանր մարտանաւերը:

Խալիլ բանտին մէջ կր սպասէր մահապատիժին գործադրութեան: Սաֆավին, երիտասարդ մոլեռանդը, տեղեակ չէր ներքին թէ արտաքին քաղաքական անցուդարձէն եւ կը կարծէր թէ այդ խնդիրները կը լուծուին Գուրանով եւ ատրճանակով: Մոսատեղ, Քաշանի եւ Սաֆավի մէկ օրէն միւսը միջազգային դէմքեր դարձան:

Սաֆավի կը յայտարարէր օտար լրագրողներու թէ հարիւր հազարաւոր կուսակիցներ ունի, թէ հինգ հազար հոգի պատրաստ էին իրենց կեանքը տալու իրեն համար: Շուտով պայքարի մէջ մտաւ Քաշանիի հետ, մեղադրելով զայն թէ կը դաւաճանէր իսլամական դատին: Սպառնաց թէ «իր սեւ ցանկին վրայ ուրիշներ ալ կան, արժանի՝ դժոխք ղրկուելու»: Միւս կողմէ, Քաշանին կը դատապարտէր ֆետայիներու ահաբեկչական մեթոտները, իբրեւ հակառակ Իսլամին վարդապետութեան:

Քաշանի, որ գինովցաւ իր համբաւէն, օտար թղթակիցներու յայտնեց իր համիսլամական գաղափարները եւ իր տրամադրելի միջոցները, պայքարելու համար աշխարհակալ պետութեանց դէմ: Խոստացաւ քան միլիոն զինուորներէ բաղկացած բանակ մը կազմել, որ երրորդ ուժի մը դերը պիտի կատարէր երրորդ աշխարհամարտի մը մէջ: Քննադատեց Ֆրանսական քաղաքականութիւնը հիւսիսային Ափրիկէի մէջ, եւ սպառնաց սրբազան պատերազմ յայտարարել: «Իսլամի ռազմիկները» անունով շարժում մը ստեղծեց, որու շուրջ հաւաքուեցան քանի մը հարիւր հոգի:

Թ. Ա. Ք.

Թրքապատում

« ՈՐ ՃԱՄԲՈՎ ԹՈՒՐԱՆ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՆ ... »

ԽՄԲ.— Էօմէր Ճէմիլբաշըը կը գրէ Պոլսոյ «*Ազգն*» թերթին մէջ, մասնաւորապէս ծանրանալով Տոքթ. Րիզա Նուրի վրայ, որ ոչ միայն Լօզանի չարաղէտ բանակցութեանց մասնակցած, այլ եւ Հայոց պատմութիւն մը գրած է (17 Սեպտ.).

— Թուրք երիտասարդները պէտք է լաւ մը ճանչնան Տօքթ. Րիզա Նուրը, որ մեծ ծառայութիւններ մատուցած է երկրին քաղաքական կեանքին, եւ մանաւանդ ազգայնական շարժումին: Իր ամբողջ կեանքին մէջ, այս ուղղութեամբ ցոյց տուաւ մեծամեծ զոհողութիւններ եւ այս նպատակով աշխատեցաւ: 1940 — 1942 տարիներուն, մեր յաճախակի տեսակցութեանց մէջ, հետեւեալ մտքերը կը յայտնէր.

— Սահմանադրութեան առաջին խորհրդարանին մէջ, Սինոպի երեսփոխան էի: Երկու տարի հրացի բերանս, քննութիւններ կատարեցի, շատ մը իրաւաբանական գիրքեր պրպտեցի, լուսաբանուեցայ եւ Երեսփ. Ժողովին մէջ սկսայ ընդմբակոծութեան: Կատարելապէս զինուած էի, եւ քննադատութիւններս, հարցումներս սաստիկ կը նեղէին օրուան իշխանութիւնը:

Կը պատրաստուէինք առաջին Լօզանի խորհրդաժողովին երթալ: Կը մնայինք Անգարա, արտաքին գործավարութեան նախորդ չէնքին մէջ: Ուշ ատեն, հեռաձայնով Իսմէթ փաշան կանչեցին Զանգայայէն: Խնդրեց որ մինչեւ իր վերադարձը չպառկիմ:

Շատ չանցած, Իսմէթ փաշա հեռաձայնով զիս Զանգայա կանչեց եւ ըսաւ թէ ինքնաշարժ մըն ալ ղրկած են: Գացի... Ապարանքին մէջ ձայն — ձուն չկար: Մուսթաֆա Քէմալ փաշա գլուխը ձեռքերուն մէջ առած կը մտածէր... Քանի մը վայրկեան սպասեցի, ոչ ոք տեղ ցուցուց ինծի: Ինքնաբերաբար նստայ: Բաւական վերջ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա վերցուց իր գլուխը, զիս տեսնելով ըսաւ.— Տօքթօր. տեսա՞ք թէ ինչ փորձանքներ եկան մեր գլխուն: Օսման աղա քիչ առաջ հոս էր, չի կրնար մեզի զէշութիւն ընել. անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առած ենք, նոյն իսկ զինուորական հրահանգներ ալ տուած...

— Ինչ ալ ըլլայ, ըսի, պէտք չէ մնաք այստեղ, հեռանալու էք:

Րէճիպ Փէքէր, որ ոտքի կեցած էր, դեռ վերջին շրջաններու դերքը չունէր, ըսաւ.— Պէյ էֆէնտին ճիշդ կ'ըսէ ...

Աւելի վերջ Իսմէթ փաշայի հետ արտաքին գործավարութեան պաշտօնատեղին վերադարձեր էինք. հազիւ թէ պառկեր էինք, երբ Զանգայայէն զէնքի ձայներ լսուեցան: Պատուհանէն կը դիտէինք կրակը:

Աթաթիւրք իր տիկնոջ, Լաթիֆէ հանըմին հետ գացած էր վարչապետարան եւ վարչապետ Րաուֆ պէյի սենեակին մէջ, մինչեւ լոյս միասին նստեր էր ու չէր քնացեր:

Անցեալները, Րաուֆ պէյ ըսեր է իր մէկ ընկերոջ.— Այնչափ ծառայութիւն մատուցի Աթաթիւրքի, նոյն իսկ այդ դէպքին գիշերը պահպանեցի եւ հսկեցի իր վրայ. բայց ան չարիք չմնաց որ չընէր ինծի, նոյնիսկ տարիներ երկրէն հեռու պահեց զիս: Ես ալ իրեն լուր ղրկեցի եւ յիշեցուցի թէ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա ամէնէն առաջ Րաուֆ պէյը առաւ հսկողութեան տակ»:

Անգամ մը, 1942ի պատերազմական տարիներուն, երբ Գերմանները յաղթանակէ յաղթանակ կը սուրային, Պալքաններէն մինչեւ Կովկաս եւ Սթալինկրատ, Տօքթ. Րիզա Նուրի հարցուցի.

— Ի՞նչ կ'ըսէք, եթէ Աթաթիւրք ողջ ըլլար, կր մտնէի՞նք այս պատերազմին մէջ:

— Ինչ կ'ըսէք, ով որ ալ ըլլար, նոյն իսկ ես, ամէն վճռակամ մարդ կը մտնէր այս պատերազմին մէջ: Միայն Իսմէթ Ինէօնիւն է որ չի մտներ: Որովհետեւ ան բնաւ որոշում տալու կարողութիւն չունի: Ինծի ամէն գէշութիւն ըրաւ, բայց այս խնդրին մէջ Աստուած վարձահատոյց ըլլայ իրեն:

Անգամ մըն ալ Էմին պէյ ըսաւ իրեն.

— Այլեւս բաց է Թուրանի ճամբան: Ճիշդ ժամանակն է, խկոյն պատերազմի պէտք է մտնենք, առիթը այս է չփախցնենք:

Էմին պէյի մեկնումէն ետք Րիզա Նուր ըսաւ.—

— Կր տեսնէ՞ս, ինչեր կը մտածէ: Բնաւ չի խորհիր թէ Ռուսերը Կովկասեան ճակտին վրայ 13 մեքենաշարժ զօրաբաժին ունին, Գերմաններն ալ չէին անդրադարձած թէ Ռուսերը արեւելեան ճակտին վրայ 279 մեքենաշարժ զօրաբաժին ունին: Ուրկէ՞, ո՞ր ճամբով պիտի երթայ Թուրան... վախ վախ, հազար մեղք:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆՆԵՐՈՒ Գ. համագումարը տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ Սեպտ. 9ին: Ամփոփելով անցեալ հինգ տարիներու աշխատանքը, եւ առաջնորդուելով համամիութենական կեդր. կոմիտէի որոշումներէն, հայ երաժշտական գէտները ստեղծեցին կարգ մը յաջող երկեր: Զորս երաժշտագէտներ արժանացան Սթալինեան մրցանակի: Ասով հանդերձ համագումարը շատ մը թերիներ մատնանշեց: «Հանրապետութեան հարուստ եւ բազմակողմանի կեանքը դեռ չէ գտած իր արժանի արտացոլումը երաժշտական երկերուն մէջ: Երաժշտագէտները քիչ կ'աշխատին նոր օփերաներու եւ պարախաղերու վրայ: Դեռ ցած է քննադատութեան մակարդակը, որ յաճախ լռութեամբ կ'անցնի ոմանց ստեղծագործութեանց թերիներուն վրայէն: Երաժշտագէտներու միութիւնը եւս քիչ նպաստած է քննադատութեան եւ ինքնաքննադատութեան ծաւալման:

ԿՈՄԻՏԱՍԻ դիւանաթուղթերուն վրայ աւելցան նոր նիւթեր: Խ. Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի արուեստի պատմութեան ու տեսութեան բաժինը նուէր ստացաւ Կոմիտասի ձեռագրերը ուր կան 236 հայկ. ժողովրդական երգեր, զորս Կոմիտաս գրի առած էժթ. դարու վերջերը: Բոլորն ալ ձայնագրուած են հայկական խազերով: Անոնց մէջ կան կտորներ որոնք ոչ մէկ տեղ յայտնուած են: 1916ին գրած երկու պարերգները «Մուշի շորորը» եւ «Հէքեար»ը կորսուած կր նկատուէին, գտնուած են եւ դրուած դիւանաթուղթերուն մէջ: Շատ արժէքաւոր են Կոմիտասի պատմական, տեսական աշխատութիւնները, մանաւանդ ակնարկները հայկական ժողովրդական երաժշտութեան մասին ինչպէս եւ խազերու վերաբերեալ գրութիւնները:

ՏՈՄՍԵՐ

ՅԻՄԱՐ ՏՂՈՒ ՄԸ «ԻՆՁՈՒ»Ն

Մոսկուայի « Կոմսոմոլսքայա Փրաւտա»ն է հետեւեալ պատմութեան աղբիւրը ·

— Ռոստովի մէջ կ'ապրի — կարծեմ, ըսել կ'ուզեն կ'ապրէր — Քրիլով անունով երիտասարդ մը, որ աշխարհի ամէնէն նշանաւոր ստախօսն է ... Այդ դաւարիչը երեք անգամ ամուսնացած էր՝ առանց մոքէն անցընելու թէ նոր ամուսնութեան մը պարագային նախորդը պէտք է լուծուի՝ օրէնքին միջամտութեամբ... Յետոյ, դաւարիչ Քրիլով գրական քննադատի պաշտօն գտած էր օրաթերթի մը մէջ, յայտարարելով թէ բանաստեղծ է ... Ելեկտրական ժամացոյցներու գործարանի մը մէջ աշխատած էր ,տեղ մը, հաւաստացնելով թէ ճարտարագէտ է եւ վերջն ալ...

Համայնավար նորելուկներու պաշտօնաթերթը այս լուրը իր ընթերցողներուն հրամցնելէ ետք, կ'ամբաստանէ Քրիլովի հայրն ու մայրը , « որոնք սորվեցուցած չէին իրենց տղուն թէ ստախօսութիւնը լաւ բան չէ ...» :

Խեղճ Քրիլով ...

Որքան կը նմանի հանրածանօթ մուկին, որ տակի մը մէջ կը գանգատի ·

— Այս ինչ անարդարութիւն է եղբայր... Պանիրի կտոր մըն է գողնալիքս ու մարդ կոչուած վայրենին թակարդ կը լարէ որ գլխս ճերբակալէ... Անդին, տուիծն ու վագրը ,գայլն ու աղուէսը հազար տեսակ գողութիւն կ'ընեն, ասոր անոր վրայ կը յարձակին, կը յօշոտեն, կը բզքտեն, կ'ուտեն, կը լմնցնեն, մարդ բան չըսեր իրենց ... Ինչ սեւ աստղի տակ ծներ ենք, մենք, մուկերս ...

Դաւարիչչ Քրիլովն ալ իրաւունք չունէ՞ր գանգատելու ·

— Եղբայր, այս ինչ վրան բաց անիրաւութիւն է... Քսան տարի է որ ինծի դաս կուտայիք որ սուտ խօսիմ... Մեր ընկեր Լենինը չէ՞ր որ կը գրէր թէ վաւերական Համայնավարը պէտք է սուտ խօսի, տարտամ, ցերեկը, իրիկունը, գիշերը, շաբթուան եօթը օրերը, տարին 365 օր , որովհետեւ, կը յայտարարէր, հարիւր սուտի մէկին ալ հաւատան՝ բանուորներու եւ գիւղացիներու հայրենիքը կ'օգտուի: Ըրա՞ծս ինչ է որ... Առանց ամուսնալուծուելու նոր կնիկ մը առեր եմ կամ առանց բանաստեղծ ըլլալու բանաստեղծութեան մասին ճառեր եմ :

Չըսեմ ըսի, բայց եթէ չըսեմ պիտի ճաթիմ ... Յարգելի ընկեր Զեկայապետ, այս հայրենիքը Աստուծոյ կը հաւատա՞յ: Ոչ, ուրեմն ինչո՞ւ կը ստենք եւ դրսեցիներուն կը հաւատացնենք թէ կրօնական ազատութիւն տուած ենք Մ իութեան ազգերուն : Այս կարմիր հայրենիքը ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքին կը հաւատա՞յ: Ոչ, ուրեմն ինչո՞ւ մեր Սահմանադրութեան 17րդ յօդուածը կ'ըսէ թէ ուզողը կրնայ Միութենէն բաժնուիլ: Մեր հայրենիքին մէջ մարդավայել ուտելիք, հագնելիք ունի՞նք: Ոչ ,ուրեմն ինչո՞ւ կը կլլեցնենք արտաքին աշխարհին թէ մենք աւելի լաւ պայմաններու մէջ կ'ապրինք քան, օրինակ, Ամերիկացիները: Ե՞ս ինչ ըրեր եմ : — Երկու, երեք աղջիկ գլխէ հաներ եմ սուտ խօսելով կամ խմբագրի մը եւ տնօրէնի մը քթին խնդացեր եմ: Եղբայր ,մեր Մոսկուան ամբողջ աշխարհը գլխէ հանելու կ'աշխատի՝ իր սուտերով: Այս ինչ անիրաւութիւն է: Ըսել կ'ուզէք որ Կրեմլինը կրնայ սուտ խօսիլ, ես չե՞մ կրնար: Ինչո՞ւ ...

Խեղճ տղան պատասխանի կը սպասէ... ի վերին Երուսաղէմ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԴՈՒԻՆԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

Դուինի պեղումները ամէն տարի նոր եւ հարուստ նիւթեր կը մատակարարեն միջնադարեան Հայաստանի տնտեսութիւնը, արհեստները, մշակոյթը եւ կենցաղը ուսումնասիրելու տեսակէտէն :

1952ի ամառնային պեղումները կատարուեցան միջնաբերդին, ստորին բերդին եւ քաղաքի կեդրոնական թաղամասին մէջ:

Միջնաբերդին մէջ բացուած են հում աղիւսէ լայն պատերով շինուած բնակարաններ, մեծ սենեակներով, եւ ընդհանուր միջանցքով: Պատերու լայնութենէն կ'ենթադրուի որ երկյարկանի բնակարաններ եղած են: Ստորին բերդին մէջ բացուեցան վարդագոյն տուֆէ շինուած բնակարաններ որոնց մէկը ունի իշխանական պալատի յատուկ կառուցուածք: Այդ բնակարանի սենեակներէն մէկու կեդրոնը կայ հոր՝ ծածկուած քանդակազարդ կառուցուածքով եւ որմնախորշ մը, որ ունի ԺԱ. եւ ԺԲ. դարերու յատուկ զարդագօտի: Արեւմտեան պատը եւս քանդակազարդ է:

Քաղաքի կեդրոնական թաղամասին մէջ գտնուած են ջրատար խողովակներ :

Կաթողիկէ եկեղեցիին արեւելեան մասին մէջ բացուեցաւ հոր մը, որ ունի 5 մեթր խորութիւն եւ 2.2 մեթր տրամագիծ, ամբողջութեամբ լեցուած մոխիրով եւ ոսկորներով: Գտնուած ոսկորներուն մէջ կան մարդկային կմախքի մնացորդներ: Բացուած են նաեւ քանի մը ուրիշ հորեր, որոնց մէջ Է .եւ Թ. դարերու կաւամաններու կտորներ: Գտնուած գերեզման - կարասները եւ աւելի հին մշակոյթի այլ մնացորդներ ցոյց կուտան որ այդ տարածութիւնը մեր թուականներէն շատ առաջ եղած է բնակավայր :

Միջնաբերդին մէջ բացուած հորերէն մէկուն մէջ, որ ունի 4.5 մեթր խորութիւն, զանազան առարկաներու հետ միասին առաջին անգամ գտնուեցան պղնձէ ամաններ, քանդակազարդ մեծ թաս մը, դաւ մը եւ կաթսայ, առիւծակերպ երկու բռնակներով: Տեղւոյն վրայ պատրաստուած այս իրերը ցոյց կուտան որ միջնադարեան Հայաստանի մէջ պղնձագործութիւնը զարգացած է եղած:

Գտնուած իրերուն մէջ աչքի կը զարնեն հայկական զարդանկարներով ծածկուած թասերը, քարեղէնները, ափսէները ,ձէթի ճրագները, ձուաձեւ անօթները եւ առօրեայ կեանքի այլ առարկաներ որոնք կը պատկանին Է - ԺԳ. դարերուն : Ուշագրաւ են նաեւ մետաղեայ զէնքերը, աշխատանքի գործիքները ,ինչպէս եւ զարդերը, փոքրիկ խաչերը, կոճակները, արագիլի ոտքի ոսկորէն պատրաստուած սրինգ , եւայլն: Գտնուած են վրացական, բիւզանդական եւ արաբական արծաթէ ու պղնձէ դրամներ, որոնք անգամ մը եւս կը հաստատեն որ Է. — Ժ. դարերու Դուինի եւ դրացի երկիրներու միջեւ եղած են առեւտրական կապեր :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 22 Սեպտ.— Հ. Ե. «Արծիւ» Մարզական Միութեան պարահանդէսը տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 13ին, Պար «էնթէրնասիոնալ»ի սրահին մէջ, լեցուն բազմութեամբ:

Բացումը կատարեց Գասպարեանի նուագախումբը՝ «Յառաջ նահատակով» : Յետոյ ընկեր Տ. Սարգիսեան, օրուան նախագահը, բացատրեց թէ զանազան պատճառներ արգելք եղան դաշտահանդէսին եւ յարմար դատեցին պարահանդէս մը կազմակերպել հայկական մթնոլորտի մը մէջ : « Արծիւ » երեք տարի շարունակ փոխած է իր կարգը, առանց հրապարակը ազմկելու: Թող ուրիշներ խօսին իր մասին: Այս յաղթութիւնները կը պարտինք մեր մարզիկներու չարքաշութեան, խումբ մը թաղեցի առեւտրականներու զոհողութեան եւ ձեր ներկայութեան: Այս տարի եւս պիտի աշխատինք դասակարգին լաւագոյն խումբերէն ըլլալ: Արդէն BanlieueNordբաժակային մրցումին ,որուն կը մասնակցէին չորս լաւագոյն խումբեր, «Արծիւ»ը երկրորդ տարին ըլլալով շահեցաւ բաժակը »:

Այնուհետեւ սկսան հայկական եւ եւրոպական պարերը: Երգեցին, Փարիզէն՝ Օր. Ա. Քէօսէեան եւ թաղէն՝ Օր. Ա. Արզումանեան: Պարոյր Թառի վրայ նուագեց Սայեաթ Նովայէն ընտիր կտորներ: Ոգեւորութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ ատեն, գոհ ձգելով ներկաները :

× Ուրբաթ երեկոյ, իր ժողովասրահին մէջ՝ Պ. Աթարեան, նախկին նախագահ եւ մարզիչ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, դասախօսութիւն մը տուաւ գնդախաղի մասին: Խօստացաւ ուրիշ առթիւ խորհուրդներ տալ: Նախապէս ալ Պ. De Mariville տուած էր դասախօսութիւն մը:

Ա. ԱՐԾԻՒ

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԸ

Խորհրդային թերթերը տխուր գոյներով կը նկարագրեն բանուորներու արձակուրդը, ծովափը կամ գիւղերու մէջ: Այն բանուորները որ արձակուրդի գացած են՝ շատ մը գանգատներ կը յայտնեն :

Արհեստակցական Միութեան պաշտօնաթերթը, «Թրուտ» անհամար գանգատագիրներ կը ստանայ: Այդ նամակներուն համաձայն, երկաթուղիի արհեստակցական միութիւնը որ հարիւրաւոր հանգստեան տուներ ունի Կովկասի եւ Սեւ Ծովու ափերը, ամէնէն գէշ կազմակերպուածն է: Սենեակները շինուած են երկու անկողինի համար, սակայն ութ հոգի կը պառկեցնեն, ոչ իսկ տեղ ձգելով սեղանի եւ աթոռի մը:

Ուտեստեղէնը շատ խեղճ է: Կովկասի եւ Խրիմի մէջ որ պտուղներու արքայութիւնն է, մանաւանդ Նալթայի մէջ, անկարելի է պտուղ գտնել :

Իսկ գիրքերը, կ'աւելցնէ «Թրուտ»ի մէկ թղթակիցը, դժուար է ճարել մատենադարաններէն : « Բազմաթիւ փնտռտուքներէ վերջ հազիւ կրցայ ձեռք անցընել հին թերթերու հաւաքածոյ մը ,ինչպէս եւ Ֆրանսացի հեղինակի մը մէկ գիրքը 1880–ական թուականէն մնացած, որ կը խօսի մարդակազմութեան մասին» :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Բ.— ԻՐ ՔՈՅՐԸ՝ ՌՈՒԹ

Այժմ Թրոցքի կ'ուզէր ստանձնել Լենինեան Լիկայի ղեկավարութեամբ:

Ռութ ընդդիմացաւ, ըսելով որ Լենինեան Լիկան գերմանական համայնավար կազմակերպութիւն մըն էր եւ Գերմանացիներն էին, որ պիտի վարէին զայն եւ ոչ թէ Թրոցքին, Թուրքիոյ իր աքսորավայրէն :

Երկու դիկտատորները բնաւ չհաշտուեցան : Արդիւնքը այն եղաւ, որ Թրոցքի ստեղծեց իր սեփական կազմակերպութիւնը Գերմանիոյ մէջ : Ռութ Ֆիշըր կառավարեց Լենինեան Լիկան: Կը յուսար, որ օր մը կարելի պիտի ըլլայ փոխել խորհրդային ղեկավարութիւնը: Բայց Հուկօ Ուրպանց, նախկին վարժապետ մը եւ Ռութի փոխանորդը յայտարարեց, թէ »Սովետները բնաւ պիտի չփոխուին»... «Մենք չենք կրնար բարեկարգել ռուս համայնավարները»: Այժմ պառակտում ծագեցաւ Ուրպանի եւ Ռութի միջեւ եւ Ուրպան ղեկավարեց Լենինեան Լիկան, մինչեւ որ 1943ին մեռաւ Սթոքհոլմի մէջ :

Մինչ Լենինի հետեւորդները իրար կ'ուտէին իշխանութեան համար, Հիթլէր գրաւեց Գերմանիան: Եւրոպայի մէջ բոլոր աշխատաւորական շարժումներու վախճանը մօտ էր: Հիթլէր եւ Սթալին պիտի ստորագրէին իրենց բարեկամութեան դաշինքը 1939ին :

Ռութ Փրակա գնաց 1933ին: Հոն տեսնուեցաւ խորհրդային դեսպանին հետ, որ կը կարծէր, թէ հաշտուելու պահը եկած է: Բայց կը սխալէր: Սթալին որոշեց ձգել, որ Հիթլէր քանդէ Գերմանիան: Հիթլէրէն վերջ, կ'ըսէր ան, համայնավարութիւնն է որ պիտի գայ :

Փրակայէն, Ռութ եւ իր ամուսինը Մասլով, գացին Փարիզ: Հոն դարձան հակահամայնավար ամէն տեսակ գործունէութեան կեդրոնը: Կարգ մը խորհրդային գրողներ, ինչպէս համայնավար Իլիա Էրէնպուրկ, համակիր էին, որովհետեւ այս վերջինն ալ չէր կրնար մարսել կուսակցական նոր գիծը: Բայց, եղաւ որ մարսեց: Ռութի խմբակը ծրագրեց եւ դաւեց: Անոնք լրտեսեցին համայնավարներն ու նացիները: Անոնք իրենց կապերը ունէին Գերմանիոյ մէջ եւ ինչ որ կ'իմանային լաւ չէր: Օտար լրտեսական սպասարկութիւններ մօտէն կը հսկէին անոնց վրայ: Ռութ Ֆիշըր եւ Արքատի Մասլով, միշտ առաջին ձեռքի տեղեկագիրներ ունէին եւ երբեմն, լրտեսական գործակալներէն աւելի բան գիտէին:

Յաճախ հրաւիրուեցան միանալ եւ այս կարգի գաղտնի սպասարկութեանց մէջ պաշտօն ստանձնել: Բայց միշտ մերժեցին: Ռութ Ֆիշըր տակաւին դէմ էր դրամատիրութեան: Ան ինքզինքը կը կոչէր ընկերվարական, աւելի վերջը սոցիալ - դեմոկրատ :

Այս բոլորին յաջորդեց Ֆրանսացի համայնավար պետերէն Ժաք Տորիոյի վտարումը կուսակցութենէն: Ան ալ մերժած էր հրամաններ ստանալ Մոսկուայէն, մանաւանդ այն պարագային, երբ այդ հրամանները դէմ էին Ֆրանսայի բանուորներու շահերուն: Տորիօ հսկայական յաջողութիւն ունեցաւ: Սկսաւ հրատարակել օրաթերթ մը: Ռութ դարձաւ անոր աչքի զարնող յօդուածագիրը: Իր ամուսինը, Արքատի, գնեց մեծ ռատիօ մը, լսելու համար Մոսկուայի արտասահմանեան զեկուցումները: Տեղեկութիւնները կ'օգտագործէին իրենց լրագրական աշխատանքներուն մէջ: Կը պահէին ստորերկրեայ հաղորդակցութիւններ Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ հետ :

Այս է պատճառը, որ անոնք, երկուքն ալ, մեղադրուեցան Մոսկուայի մաքրագործման դատավարութեանց ընթացքին: Բայց երբեք լրտեսներ չէին ղրկած Ռուսաստան: Գիտէին, թէ իրենց կողմէ գացած ոեւէ մէկուն հաշիւը պիտի մաքրուէր :

Տորիօ դարձաւ Ֆրանսայի գլխաւոր հակահամայնավարը: Իր թերթը լայնօրէն կը կարդացուէր· կը կարդացուէին նմանապէս Ռութի յօդուածները: Բայց Տորիօ, որ կատաղօրէն կ'ատէր Սթալինը, չհագրդուած չէր անոնցմով, որոնց հետ կը դաշնակցէր: Պատերազմին ընդդիմացաւ 1939ին: Ֆրանսացի փաշականները կեցան անոր ետեւը, իսկ երբ Մաժինոյի գիծը ճեղքուեցաւ եւ Հիթլէր Փարիզի վրայ քալեց, Ժաք Տորիօ միացաւ Լաւալը շրջապատող մարդոց :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Ց Ա Ռ Ա Ջ » Ը

կատարուին հին դրութեամբ, իշխանութեան գլուխ պիտի գայ նոյնքան ապականեալ մեծամասնութիւն մը: Այս պարագաները նկատի առնելով, Գ. Շամուն պիտի փորձէ խուսափիլ երեսփ. ժողովին լուծումէն, որպէսզի կարելի ըլլայ քուէարկել ընտրական օրէնքին բարեփոխումը :

× Բչ. օր Պէյրութ հասաւ Սուրիոյ փոխ-վարչապետը եւ սպարապետը, գնդ. Շիշաքլի, ընկերակցութեամբ պատուիրակութեան մը որ կը բաղկանար իր նախարարներէն եւ ուրիշ կառավարական պաշտօնեաներէ: Սահմանագլուխին վրայ ընդունուեցաւ զօր. Շեհապի կողմէ, որուն կ'ընկերանային բարձրաստիճան սպաներ եւ վարչական պաշտօնեաներ :

Ինչպէս դիտել կուտան իրազեկներ, այս առթիւ սարքուած արտակարգ ընդունելութիւնը կ'ապացուցանէ թէ այցելութիւնը սովորականէ դուրս բան մըն է: Նոր Նախագահը, Շամուն, իր ընտրութենէն ետք խօսած ճառին մէջ, մասնաւոր տեղ մը տուած էր Սուրիոյ, Լիբանանի բարեկամները յիշած ատեն: Երբ Դամասկոսի կառավարութիւնը կը փութայ բազմանդամ պատուիրակութիւն մը ղրկել այսքան շուտ, կը նշանակէ թէ Նախագահին կոչը արձագանգ գտած է :

Ինչպէս պիտի փրկեն արեւմտակները

Միացեալ Եւրոպայի ընդհ. ժողովը, որ կը շարունակուի Սթրազպուրկի մէջ, չորս կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը քուէարկեց Բչ. օր, «խաղաղ միջոցներով» փրկելու համար արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ երկիրներ :

Ծրագիրը, զոր անգլիացի երեսփոխան մը առաջարկած էր, կը տրամադրէ.—

1. Փութացնել արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսական վերելքը եւ ծրագիր մը պատրաստել, տնտեսական օգնութիւն ընծայելու համար արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն, երբ ազատագրուին: (Տեսակ մը Մարշըլի ծրագիր):

2. Մեծապէս կրճատել առեւտուրը Խ. Միութեան եւ իր արբանեակներուն հետ :

3. Սաստկացնել եւ համակարգել անթելի պատերազմը, թէ խորհրդային երկիրներուն հանրային կարծիքը լուսաբանելու եւ թէ համայնավարութեան վտանգները պարզելու համար ազատ երկիրներու մէջ:

4. Աւելի ազդու միջոցներ ձեռք առնել, երկաթեայ վարագոյրէն փախած քաղաքացիները արեւմտեան տնտեսութեան եւ ընկերային կեանքին վարժեցնելու համար :

Ծրագրին հեղինակը այս առթիւ «առասպել» կոչելով Ռուսիոյ «անընկճելի զօրութիւնը», ժխտեց այն գաղափարը թէ Խ. Միութիւնը կրնայ յարձակողական պատերազմի մը ձեռնարկել: Իր կարծիքով, ինը արբանեակ երկիրները աւելի շատ բեռ են Սթալինի համար քան թէ եկամուտ: «Ան իր ժողովուրդին անգամ չի վստահիր, ո՞ւր կը մնայ որ վստահի արեւելեան Եւրոպայի գերի ժողովուրդներուն, յարձակողական պատերազմ սարքելու համար Արեւմուտքի դէմ»:

Զօր. Րիճուէյ ճառ մը խօսելով ամերիկացի լրագրողներու առջեւ, յայտարարեց թէ տակաւին մէկ տարի պէտք է, պահեստի բանակ մը կազմելու եւ ազատ Եւրոպան պաշտպանելու համար : «Տակաւին չունինք եւ մինչեւ մէկ տարի պիտի չունենանք հետեւակազօրքի բաւարար պահեստ մը, Եւրոպայի մէկ ծայրէն միւսը փոխադրելու համար: Թերի է մեր զինուորական պաշտպանութիւնը: Տակաւին շատ մեծ բաց մը կայ Արեւմուտքի եւ Խ. Միութեան զինեալ ուժերուն միջեւ եւ առաւելութիւնը Սովետներուն կը պատկանի»: Զօրավարը չեշտեց թէ այս պակասին հետեւանքով, անհրաժեշտ է զարկ տալ օդային եւ ծովային ուժերուն :

—

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը Յունաստան պիտի երթայ Նոյեմբեր 17—25, փոխադարձ այցելութիւն տալու համար արքայական ամոլին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ երեսփ. ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Նոյեմբեր 16ին: Որոշուեցաւ նաեւ լուծել երեսփ. ժողովը եւ կազմել փոխանցման կառավարութիւն մը, բարձր պաշտօնատարի մը նախագահութեամբ :

ԻՐԱՆԻ վարչապետին վերջին ծանուցագիրը կը քննուի անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութեանց կողմէ: Երկուքն ալ կ'ուզեն պատասխանել տասնօրեայ պայմանաժամէն առաջ, որ կը լրանայ շաբաթ օր: Թրումըն եւ Չըրչիլ այս անգամ ալ միասնաբար պիտի յայտնեն իրենց տեսակէտները: — Անգլօ-իրանեան ընկերութիւնը նորէն կ'ազդարարէ թէ դատ պիտի բանայ, եթէ ամերիկեան այս կամ այն ընկերութիւնը փորձէ գնել Աբադանի քարիւղը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

—

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թագաւորին քաղաքապետարանի սրահը :

***

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստութեամբ :

×

Նորվիլայի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, Կիրակի:

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետարանի սրահը :

×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՂԱՔԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 12ին:

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբին կողմէ :

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin, métro St. Augustin :

Մասնակցութեամբ RICO'S CREOLE BANDի
Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»
Պիւֆէ Անակնկալներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն կամ հեռախօսել Օր. ՇԱՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

ՍՐՏԻ ՊԱՐՏՔ ՄԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Զապէլ Մըրըեան, Հայ. Եկեղեցւոյ ջերմ հաւատացեալ մը ըլլալով հանդերձ, կամքէ անկախ պատճառներով չկրցաւ իր ամուսնոյն յուղարկաւորութիւնը կատարել տալ Հայ. Եկեղեցւոյ ծիսակատարութեամբ: Այս առթիւ կը նուիրէ 10 հազար ֆրանք «Անթիլիասի ծերանոցին» (ստանալ «Յառաջ»էն), 1000 ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, եւ 4000 ֆր. Ալֆորվիլի հայ չքաւորներուն :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անի ազգային դպրոցի հայերէնի դասընթացքը կը վերսկսի 6 Հոկտեմբեր, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30—10.30: Ուսուցչութեամբ Տիկին Ռեբեկա Միլտոնեանի:

Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն այժմէն արձանագրել իրենց զաւակները :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Կարտանի մէջ մեռած է Արթին Կարապետեան, Պիթլիսցի: 63 տարեկան էր: Ա. աշխարհամարտին կամաւոր եղած, Փորթ Սայիտ: Թաղումը տեղի ունեցած է Սեպտ. 12ին տեղւոյն գերեզմանատունը: Թափօրին կը հետեւէին բազմաթիւ Հայեր եւ Ֆրանսացիներ, Ֆրանսական Նախկին Ռազմիկներու Կոմիտէին անդամները եւ իրենց նախագահը՝ Պ. Մօրէն: Հանգուցեալը գերի բռնուելով Փորթ Սայիտ փոխադրուած էր: Հոն կամաւոր արձանագրուեցաւ Արեւելեան Լեգէոնի մէջ (1917), զանազան պաշտօններ կատարեց Լիբանանի եւ Կիլիկիոյ մէջ մինչեւ 1920: Արժանացած է Ֆրանսական չորս շքանշաններու :

ԱՐԱՐԱՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆրնս. Բանակի Նախ. Կամաւորներու եւ Ռազմ. Բարեկ. Միութիւնը կը պատրաստուի տօնելու Արարայի ճակատամարտին 34րդ տարեդարձը 12 Հոկտ.ին, կիր. օր, Փրատոյի եկեղեցւոյն մէջ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու Միութեան խմբապետական խորհուրդը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Միութեան հովանաւորող մարմնի անդամներէն Պ. Վարդան Փափազեանի եւ պարագաներուն, ցաւալի արկածին համար եւ արագ ապաքինում կը մաղթէ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Թանկիկեաններու, ինչպէս եւ ընկերուհի Սիւզանի իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր՝ Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊՕՅԱՃԵԱՆի (Թանկիկեան), (Նախկին սպայ Հայաստանի Հանրապետութեան) անակնկալ մահուան առթիւ :

ՍՏԻՊՈՒԱԾ ԵՆՔ ԿՐԿՆԵԼ

Վարչութիւնը ի վիճակի չէ անվճար ծանուցումներ հրատարակելու :

Անգամ մը եւս կը յայտարարենք սակացոյցը.— ՄԱՀԱԶԴ 1500 ֆրանք :

Նշանախօսք, ամուսնութիւն, ծնունդ 1000 ֆր., Ցաւակցութիւն, շնորհակալութիւն, հոգեհանգիստ 500 ֆրանք :

«Կ'ուզուի»ներ մէկ անգամը 400 (երեք անգամ 1000: Կը փնտռուի 300 (մէկ անգամը):

Մասնաւոր պայմաններ առեւտրական ծանուցումներու համար :

× Այս առթիւ կը յիշեցնենք նաեւ որ ստիպուած ենք դադրեցնել այն թերթերը որոնց բաժանորդները չեն պատասխաներ իրենց ղրկուած մանտա - չէքերուն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

—

ԱՆԻԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտ. 6 շաբաթ երեկոյէն մինչեւ լոյս, Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ: Ճոխ յայտագրով ու զանազան անակնկալներով :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի եւ Տէսինի հայ կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն - Տէսին մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 8ին, Վիլօրպանի Թաղապետարանի սրահներուն մէջ :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն - Տէսին մասնաճիւղի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Պ. Նազարի սրճարանը: Օրակարգ.— Նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութիւն: Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Մարի Աստուրեան

Ուսուցչուհի դաշնակի, ջութակի եւ ձայնագրութեան (solfège) :
ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ ՓԱՐԻԶԻ :
Concours Léopold Bellan :
Դասեր կուտայ ամիսը 700 ֆրանքի :
Դիմել՝ 56 La Canebière, Marseille :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Նշան Դարբինեան եւ Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Զաքարեան փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆր. կը նուիրեն Հ.Յ.Դ. Տան ֆոնտին եւ 1000 ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման, ողբացեալ ԽՈՐԷՆ ԳԱՍԳԱՍՃԵԱՆի եւ Տիկին ՆԱԶՆԻԿ ԹԱԳՒՈՐԵԱՆի մահուան առթիւ:

ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Դպրաց Դասու «Կոմիտաս»երգչախումբի վարչութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր անդամ եւ անդամուհիները, ինչպէս նաեւ փափաքողները, Եկմալեան կամ Կոմիտասեան քառաձայն պատարագի փորձերուն, որոնց առաջինը տեղի կ'ունենայ այս Չորեքշաբթի, ժամը 20ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ, իրենց անունը եւ հասցէն տալով :

ՋՈՄԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ – ԺՈՂՈՎԸ

Փարիզի Ապրիլեան Սերունդի (Նախկին ՋՈՄ) թէյասեղանը եւ ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենան 5 Հոկտ. Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 17 rue Cadet, սրճարանին վերնայարկը :

Օրակարգ.— 1) Զեկուցում: 2) Մայրերու Փառատօնի պատրաստութիւն, (Միւթիւալիթէի մեծ սրահը վարձուած է): 3. Տարեկան պարահանդէսի որոշում: 4) Վիճակախաղ: 5) Երկու յանձնախումբերու ընտրութիւն, (մէկը միմիայն տիկիններէ բաղկացած): 6) Զանազան կարեւոր հարցեր :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ա. ԱԺՏԷՐԵԱՆ կը դասաւանդէ հայերէն լեզուն, մասնաւորներու եւ խումբերու, ամէն օր, ինչպէս նաեւ իրիկունները: Գրել հետեւեալ հասցէին .
A. AJDERIAN, 41 Ave. des Gobelins, Paris (13):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dameame, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս․ 1100 ֆր․, Տար․ 2200, Արտ․ 3000 ֆր․

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր․ C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 2 Octobre 1952 Հինգշաբթի 2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6880 — Նոր շրջան թիւ 2291

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Այսօր, հինգշաբթի, կը վերաբացուին հայերէնի դասընթացքները, ինչպէս կը ծանուցուի շաբաթներէ ի վեր:

Բառը, «վերամուտ», շատ մեծ է մեր գաղութին համար, ուր չկան դպրոցներ՝ սովորական իմաստով :

Բաց ի քանի մը հայաշատ կեդրոններէ, ինչ որ ունինք իբրեւ ծաղկոց կամ դպրոց, կը բաղկանայ հինգշաբթի օրուան դասընթացքներէն :

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք այս պարագան, ի տեղեկութիւն Միջին Արեւելքի գաղութներուն, որոնք յաճախ իրականութիւնը կը շփոթեն բաղձանքին հետ :

Այսպէս, ամէն հինգշաբթի պետական դպրոցները փակ ըլլալով, մերոնք առիթէն կ'օգտուին, քանի մը բառ հայերէն սորվեցնելու համար իրենց զաւակներուն :

Ուրեմն, կան դասընթացքներ — ցերեկուան կամ իրիկուան — Կապոյտ Խաչի, Կ. Խաչի, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ, Բարեգործականի եւ զանազան կազմակերպութեանց :

Սաներուն թիւր հազիւ Հալէպի Հայկազնեան եւ Պէյրութի Ս. Նշան վարժարաններու աշակերտներու համագումարին կը հասնի :

Ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ պաշտօնական վիճակագրութիւն մը հակառակը ապացուցանէր :

Ամէն պարագայի մէջ, տարրական պայման է բաց աչքով տեսնել իրականութիւնը, անոր համեմատ լարելու համար մեր ճիգերը:

Եթէ վաւերական վիճակագրութիւն մը ունենայինք, ուրիշ դառն իրականութիւն մը եւս պիտի պարզուէր մեր աչքերուն առջեւ :

Պիտի տեսնէինք որ, շատ մը հայաշատ կեդրոններու մէջ, արձանագրուած աշակերտներու թիւն ալ կը պակսի, մէկ տարիէն միւսը :

Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ մեր հայրենի հողերուն վրայ, հայրիկը եւ մայրիկը տղուն ձեռքէն բռնելով «դպրատուն» կ'առաջնորդէին եւ կը յանձնէին վարժապետին, — «Միսը քեզի, ոսկորը ինծի » :

Իսկ այսօր վերիվայր շրջուած է ամէն բան :

Զաւկէն առաջ, ընդհանրապէս հայրիկն ու մայրիկն են որ պաղ հով մը կը փչեն տունին մէջ․

— Տղա՛ս, շատ մի յոգնիր: Հայերէնով ոչ հաց կրնաս վաստկիլ, ոչ ալ փառք …

Երբեք այսքան աւեր գործած չէր ստորադասութեան, կամաւոր նուաստացման զգացումը :

Եւ այս՝ այնպիսի միջավայրի մը մէջ ուր հայ տղան ամէն պատեհութիւն կը վայելէ, իր ուշիմութեան եւ յարատեւութեան արժէքը ապացուցանելու համար :

Ի վերջոյ ծնողները իրենք տեսակ մը ինքնասպանութիւն չէ՞ որ կը փորձեն, հետզհետէ ընդլայնելով անջրպետը՝ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Ի՞նչ բանի պիտի ծառայեն իրենց արիւնքրտինքը եւ յարաճուն վաստակը, եթէ սերունդի կապը պիտի խզուի տարիներու ընթացքին :

Եւ ի՞նչ օգուտ այսօրուան կամ վաղուան հայրենիքին համար, եթէ տղան աշխարհի բոլոր լեզուները պիտի սորվի, բացի մայրենիքէն …

Նոր չեն այս հարցումները: Բայց պէտք է նորոգուին անընդհատ, որպէսզի քնացողները արթննան եւ բանդէտները տուն կանչեն իրենց խելքը :

Նախ փորձեցէք ձեր տունին մէջ արժեցնել իմաստութեան եւ հայրենասիրութեան յաւակնութիւնները :

Ի՞նչ գործնական ձեռնարկներ կը թելադրենք, այս ընդհանուր խորհրդածութիւններէն վերջ:

1. Արտակարգ ճիգ մը փորձել, վերամուտի առթիւ, բազմապատկելու համար ծաղկոցներու կամ դասընթացքներու ցանցը:

2. Արթնցնել ծնողներու պատասխանատուութիւնը — բսէք՝ ազգասիրութիւնը — գոնէ տարրական հայերէն մը սորվեցնելու համար իրենց զաւակներուն :

3. Ցիչեցնել Հայր. Միութեանց որ իրենց գործունէութեան գլխաւոր մասը յատկացնեն իրենց իսկ զաւակներուն փրկութեան : (Կրնան սաներ ալ որդեգրել, կամ վարկ բանալ հաստատուած դասընթացքներու) :

Կա՛ն ուրիշ աշխատանքներ ալ: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆԵՐ

Անգլեւսաքսոն քաղաքական դէմքերուն մէջ բազմութիւն մը կը կազմեն բարեպաշտները :

Շատերը ոչ միայն հրապարակաւ կ'աղօթեն, այլ եւ քարոզ կը խօսին: Կամ ուղղութիւն կուտան զանազան կրօնական ժողովներու :

Երեքշաբթի օր, այդպիսի ժողովի մը կը մասնակցէր Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, Ուոշինկթընի մէջ :

Կը մասնակցէին 45 կրօնական աղանդներ, ինչպէս եւ քառասուն ազգերու դիւանագիտական ներկայացուցիչներ :

Ժողովը սարքուած էր Աստուածաշունչի նոր թարգմանութեան առթիւ, եւ Պ. Էչիսըն ալ խօսք առաւ յանուն նախագահ Թրումընի :

Նախարարը բացատրեց թէ Աստուածաշունչը հիմքն է ամերիկեան ընկերութեան: «Այստեղ չկայ ուղղափառութիւն, ոչ ալ երկրպագութիւն կամ հեղինակութիւն: Ընկերութեան կեդրոնը կը գտնուի մարդը, իբրեւ անհատ»:

— « Շիտակ է անոր մէջքը: Ան ձեր աչքերուն մէջ կը նայի եւ ոեւէ մէկը իրեն տէր չի կոչեր»:

Այս առթիւ հերքեց այն կարծիքը թէ Ամերիկացիները «կամաց կամաց ճիշդ իրարու կը նմանին իրենց հագուստ — կապուստով, իրենց գաղափարներով եւ կենցաղով »:

— «Ընդհակառակն, մենք շատ հպարտ ենք, յամառ եւ անկախ, որեւէ սանձի հանդուրժելու համար: Եւ այս է մեր ուժին գաղտնիքը»:

Նախարարը անգամ մը եւս չեշտեց թէ Մ. Նահանգները ինչ որ կ'ընեն, սահմանուած է խաղաղութիւն հաստատելու: «Ի մարդիկ հաճութիւն » :

Անշուշտ իր գործը չէր բացատրել թէ քրիստոնէութիւնը ինչո՛ւ քառասունեւհինգ աղանդներու բաժնուած է միայն Մ. Նահանգներուն մէջ :

Կ'ենթադրեմ թէ հայ աւետարանական մը կամ թղթակից մըն ալ կը գտնուէր այս համագումարին մէջ :

Արդ, եթէ մէկն ու մէկը համարձակէր այդպիսի հարցում մը ուղղել, Պ. Էչիսըն կրնար պատասխանել, ամենայն իրաւամբ ․

— Մենք հարիւրյիսուն միլիոն ենք, դուք՝ հազիւ երեքուկէս միլիոն, ինչո՞ւ երեք յարանուանութեանց բաժնուած էք, առանց հաշուելու մանր — մունր աղանդներ …

Քանի մը խօսք ալ՝ Աստուածաշունչի նոր թարգմանութեան մասին (անգլերէն) : ՎԱՀԷ

ՍՕՖԻԱՅԻ մէջ երկուշաբթի օր սկսաւ դատավարութիւնը 40 ամբաստանեալներու, որոնց 28ը կաթոլիկ քահանաներ են: Բոլորն ալ կը մեղադրուին իբրեւ լրտեսներ եւ դաւադիրներ, ի հաշիւ Ֆրանսայի եւ Վատիկանի: Անշուշտ բոլորն ալ խոստովանած են իրենց մեղքերը: Այսպէս, Հայր Վիչեւ խոստովանած է թէ հինգ միլիոն լեւա ընդունած է ֆրանսական դեսպանատան միջոցով, ինչպէս եւ դեղեր, թէ Սոֆիայի Ֆրանսական հիւպատոսը երմէ խնդրած էր որ իր միաբանութիւնը տեղեկութիւններ տայ զինուորական, տնտեսական եւ քաղաքական խնդիրներու մասին: Հայր Փաւել խոստովանած է թէ Սոֆիայի Ֆրանսական զինուորական կցորդը իրեն տրամադրած էր անթելի գործիքներ: Միւսներն ալ «ինքնաբերաբար» խոստովանած են իրենց վերագրուած բոլոր մեղքերը:

ԺԱՄԸ 384 ՔԻԼՈՄԵԹՐ արագութեամբ սուրացած ատեն, ինքնաշարժ մակոյկ մը, «Քրուզէյտըր» յանկարծ պայթեցաւ անգլիական ջուրերուն մէջ: Նաւորդը, անգլիացի Ճոն Քապ, որ արագութեան մրցանիշը շահած է, կորսուեցաւ ջրամոյն:

ՔՈՐԷԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կռիւները վերսկսած են այնպիսի սաստկութեամբ որ տեսնուած չէր վեց ամիսէ ի վեր: Ճակատամարտը կը մղուի տասը մղոն տարածութեան մը վրայ : Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ 5—6000 ռուս մասնագէտներ կը գտնուին Հիւս. Քորէայի մէջ:

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ Անգլիա պիտի այցելէ յառաջիկայ գարնան, ինչպէս հաղորդեց Պելկրատի անթելը :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻ՞ՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, զօր. Նեկիպի կառավարութիւնը կը շարունակէ մաքրագործումներ կատարել պետական վարչութեանց բոլոր ճիւղերուն մէջ: Առջի օր քննիչ յանձնախումբի մը ներկայացաւ երկաթուղիներու արհեստանոցներուն տնօրէնը, բացատրութիւններ տալու համար կարգ մը գնումներու մասին: Կ'ըսուի թէ կարգ մը պաշտօնատարներ պիտի արձակուին:

Ելմտական նախարարութեան մէջ շարք մը յանձնաժողովներ կը հարցաքննեն մաքսատան, վիճակագրութեան եւն. պաշտօնեաներ : Ամբաստանութիւններ կան թէ ապօրինութիւններ կատարուած են բամպակի արտածիչներուն եւ չինանիւթերու ներածիչներուն միջեւ : Քննութիւն կը կատարուի նաեւ հիւանդանոցներու յատկացուած դեղերու առեւտուրի մասին: Եւ վերջապէս, օրէ օր կը սպասուի կարգ մը բարձր պաշտօնատարներու հրաժարման՝ Վաքֆներու նախարարութեան մէջ :

╳ Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ զօր. Նեկիպ կրնայ ջնջել միապետութիւնը եւ հանրապետութիւն հաստատել Եգիպտոսի մէջ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ծրագիրը պատրաստ է արդէն: Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ վարչաձեւի այս փոփոխութիւնը տրամաբանական հետեւանքն է Ֆարուքի հրաժարման: Բայց, զայն իրագործելու համար, անհրաժեշտ է ապահովել Խնամակալ Խորհուրդին կատարեալ հաւանութիւնը: Ծրագրին գործադրութիւնը կրնայ յետաձգուիլ, եթէ հաստատուի թէ շատ զօրաւոր ընդդիմութեան մը պիտի հանդիպի: Արդարեւ, պակաս չեն զանազան տարրեր որոնք յարմար առիթի մը կը սպասեն, դաւեր սարքելու համար նոր իշխանութեան դէմ :

Ամէն պարագայի մէջ, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ զօր. Նեկիպ օր մը պիտի գործադրէ իր ծրագիրը, եթէ համոզուի որ հանրապետութեան հռչակումը պիտի դիւրացնէ բարենորոգումներու գործադրութիւնը :

╳ Կառավարութիւնը ուտեստի եւ գիներու դիկտատոր նշանակեց Գահիրէի համալսարանի հողագործական ճիւղին վերատեսուչը, Հիւսէյին Սըրրի: Իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ իջեցնել ուտեստներու, ինչպէս եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյքներու գիները: Նոր սակացոյցներ հաստատուած են ապրանքներու վաճառման համ., մեծապէս կրճատելով մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ առեւտրականներու շահերը: Մասնաւորապէս պիտի զեղչեն հաւեղէնի, բանջարեղէնի, կօշիկի եւ բրդեղէնի գները :

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Կաթին գինը երկու ֆրանք բարձրացաւ հոկտեմբեր 1էն սկսեալ: Կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է, որպէսզի այս բարձրացումը չազդէ կարագի եւ պանիրի գիներուն վրայ :

Վերջին վիճակագրութեանց համաձայն, գիներու Սեպտեմբերի ցուցանիշը բարձրացած է 145.7ի, մինչ 144.8 էր Օգոստոսին, իսկ 148.5 անցեալ փետրուարին: Ուրեմն շարունակ իջած է Փետրուարէն Յուլիսի միջեւ :

Այժմ կառավարութիւնը կը ջանայ կանխել նոր բարձրացումներ․ վասն զի եթէ ցուցանիշը 149.1ի հասնի, մեքենաբար գործադրելի պիտի դառնայ շարժուն սակացոյցի օրէնքը, որ քուէարկուեցաւ այս տարի: Այդ պարագային պիտի վտանգուի կառավարութեան քաղաքականութիւնը, որկը ձգտի հաստատուն վիճակ մը ապահովել ապրուստի գիներու համար:

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ գիներու բարձրացումը յայտնապէս զգալի է ուտեստի հրապարակին վրայ: Գործուած ապրանքներու գիները, որոնց պաշտօնական ցուցանիշը 130.4 էր Օգոստոսին, 129.2ի իջած էր Սեպտեմբերին :

Վարչապետը Բչ. օր ճառ մը խօսելով Պրիւսէլի մէջ, յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը հետզհետէ կը շահի գիներու բարձրացման եւ թղթադրամի աճման դէմ բացած պայքարը: Ամէնէն աւելի դժուարութիւն կը պատճառեն հողագործները: Պ. Փինէ կը մերժէ 25 % աւելցնել ճակնդեղի գները, որպէսզի շաքարը չաղէ:

╳ Խորհրդակցութիւններ կը շարունակուին, հարկային դրութիւնը բարեփոխելու համար :Միւս կողմէ, մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ ընկերային ապահովութեան տագնապը: Վարչութեան բացը հետզհետէ կը բարձրանայ, վասնզի բազմաթիւ հարկատուներ չեն կրնար վճարել բարդուած գումարները: Կ'ըսուի թէ կառավարութիւնը օրինագիծ մը պիտի մշակէ, հարկային վարչութեան միջոցաւ գանձելու համար ընկերային ապահովու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊՈՄՈՆ

Ֆրանսա ուղեւորութեանս վերջին օրը անցուցի Պոմոնի մէջ, որ հայկական գիւղ մըն է: Տունը, ուր հրաւիրուած էի, շրջապատուած էր ամբողջապէս փոքրիկ այգեստաններով: Ծառերուն տակ խաղացող տղաքն ու աղջիկները Հայեր էին, որոնք ֆրանսերէնով կը կանչէին զիրար: Անուններէն շատերը Ռոժէ, Պեռնար, Լիւսէթ կամ Գլօտ էին: Բայց այդ տղաներուն խոշոր սեւ աչքերը ողբոշապէս կը մատնէին մեր ցեղին վճիտ ու ցաւագին քաղցրութեամբ թաթաւուն պատկերը: Սրտի կծկում մը զգացի յանկարծ:

Հետզհետէ զիս շրջապատող մթնոլորտին վարժուած՝ տարուեցայ մտածելու, թէ ամբողջ Պոմոնի մէջ սաստկօրէն կը բաբախէր այն վիրաւոր եւ անմահ սիրտը, որուն յորդաղեղ արիւնէն Աբեւելքի պարտէզները ոռոգուեցան դարերով: Սիրտը, որ բիւրաւոր նետերէ զարնուած, պահեց միշտ իր հզօր շունչը եւ ջերմացուց մահասարսուռ ձմեռները յաւիտենական գարուններու չքեղ արեւներով:

Կ'ըսեն, թէ Պոմոնը գրեթէ վայրի տափաստան մըն էր առենօք, Հայերուն հոն գաղթելէն առաջ: Հիմա ծառազարդ գիւղ մըն է: Ուր որ գացած է մեր ժողովուրդը, հողին եւ քարին մէջ անջնջելի դրոշմն է դրեր իր էութեան: Իր հողին համասփիւռ ցոլքն է կարծես, որ հրաճաճանչ կը շողշողայ ամենուրեք:

Աշխատանքի սրբազան խորհուրդին հպատակ՝ ոչ վհատութենէն եւ ոչ խոնջէնքէն ուժասպառած են իր սիրտն ու բազուկները: Թափուած քրտինքէն կարծես աւելի ուժ է ստացեր, եւ հետզհետէ աւելի խորապէս իր արմատները, փառաշուք եւ մռայլ սօսիի մը պէս, խրեր է օտար հողին մէջ:

Պոմոնը առանձին չէ անշուշտ: Ֆրանսայի մէջ շատ տեղեր կը պարզեն նմանօրինակ սփոփարար պատկեր մը:

Բայց ինծի համար հոգեկան հաճոյք մը, անփոխարինելի ուրախութիւն մը եղաւ ճանչնալ այս գիւղը, ուր իր վերջին տառապալից տարիներն ապրեցաւ մեր գրականութեան վարպետներէն մէկը: Տունը, ուր ճաշեցի կէսօրին, սեղանին վրայ ջուրի սափորը եւ ապակիէ աղամանը Ահարոնեանին պատկանած էին. սրտայոյզ, թանկագին յիշատակներ, որոնք հացին եւ աղին կախարդական համ մը կուտային կարծես:

Հայուն սեղանը, ուր որ ըլլայ, իշխանական է միշտ, առատութեամբ օրհնուած, սրտագին նուիրումով:

Ճաշէն ետք իմ կատարած պտոյտներուս ընթացքին, դէպի չոճիներու անտառը ծովամրմունջ, գրեթէ ամէն տունէ հայ բարբառին հնչիւնը կը հասնէր ականջներուս:

Տղաքը, դուռներուն առջեւ զբօսնող, կամ հեծանիւներով սուրացող քովէս, Հայեր էին մեծամասնաբար: Սեւ, արտայայտիչ աչքերու մէջ կը տեմնէի ուղղակի սրտիս խօսող բան մը, դարերու խորութենէն յանկարծ դէպի հոգիիս կարօտը բարձրացող ճաճանչ մը, որ զիս թէ կը հպարտացնէր եւ թէ կը համակէր մահացու վիշտով մը: Կը զգայի, թէ անտեսելի ողբերգութիւն մը կար միշտ, որուն ենթակայ էինք ամէնքս ալ Սփիւռքի մէջ:

Այս տղաքը որքան արժանի են ապրելու Հայրենի երկինքին տակ: Անոնց կը պատկանին մեր բռնագրաւուած հողերը, մեր քարուքանդ երբեմնի շէն ոստանները: Անոնցն է Երեւանը, Արարատեան դաշտը ամբողջ, Սեւանը՝ ոսկերաժակ անմահութեան, Շիրակայ ձորը, Գառնին, Վաղարշապատը:

Ի՞նչ կ'ընեն հոս, Պոմոնի մէջ, ցիրուցան, իրենց ճշմարիտ փեթակէն տարահալած այս ժրաջան մեղուները, որոնք կարծես Ծաղկաձորի ծաղիկները կը փնտռեն ի զուր:

Իրիկուն չեղած՝ քանի մը դուռներ զարկի, հեռաւոր ժամանակներէ ի վեր կորսուած կերպարանքներու ի խնդիր: Վերագտայ անոնցմէ մէկ քանին: Անցեալին ոգեկոչումէն երիտասարդացայ կարծես: Սուէզի ջրանցքին ափերուն վրայ, տուէտիացիներու գաղթակայանը զիս վերադարձուց այնքան վառ երազներու, հրեղէն յոյսերու առաջին տեսիլքին: Հիմա որ այլեւս մոխրացած են անոնք, մնացեր է սակայն քաղցր եւ անայլայլ բան մը, որ եղբայրական սիրոյ խորհուրդն է:

Ոչ մէկ վայրկեան ինքզինքս օտար զգացի Պոմոնի մէջ: Ինքնաբուխ եւ խորունկ հաղորդականութիւն մը զիս կը մղէր ինքզինքս անոր մէկ հինաւուրց բնակիչը համարելու:

Նոր չէր, որ կուգայի հոս: Սա դիմացի ծառերը անշուշտ կը ճանչնան զիս: Անոնք ծիրանի ծառեր են, կեռասենիներ, խնձորենիներ, իմ ծննդավայրիս պաշտելի ծառերը:

Պատանի տարիներս անոնց շուքին մէջ եմ ապրած, անոնց ոստերն ի վեր ելած եմ յանդուգն եւ ջլապինդ: Սա դիմացի խոնարհ տունին ճրագը տեսած է զիս անշուշտ իր քաղցրաշող լոյսին մէջ, երբ գլուխս բարձին վրայ հանգչեցուցած, կէս քուն, կէս արթուն, կը սպասէի որ կախարդ նինջը աչքերուս կոպերն իրարու կարէր լուսնկային արծաթէն մանուած թելով:

Ինչ անմոռանալի անոյշ օր մը անցուցի Պոմոնի մէջ: Անիկա պսակումն եղաւ Ֆրանսա՝ կաբոտահար եղբօրս տունը ապրած օրերուս:

Գիշերը հազիւ թէ իր անսահման մռայլ թեւերն էր բացած, երբ ես մեկնեցայ գիւղէն:

Զիս հիւրընկալող տունէն կ'ելլէի, երբ դրան առջեւ, մօտը գտնուող այգեստանէն, ձայն մը կը կանչէր.

— Ժաքըլին:

Գրաւ կը դնեմ, ըսի առաջնորդուհիիս, որ այս Ժաքըլինը հայ աղջիկ մըն է:

— Այո, պատասխանեց, բուն անունը Շուշան է:

Շուշանն Շաւարշանայ, ըսի մտովի, թող քու բուրմունքէդ արբենայ ապագային հայ երիտասարդ մը սեւաչուի, կորիճ, առաքինի հայորդի մը, եւ թող երբեք օտարի մը շրթներր չհպին քու հրեղէն շրթունքիդ:

Շուշան մնաս միշտ, եւ յաւիտեան մոռցուի Ժաքըլինը:

Գահիրէ

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

Առաւ-փախուստի մը արկածները

Իննոկէնթիյ Դմիտրիեւիչ Սախնոն ազգականական կապեր ունի շատ մը քաղաքներու հետ: Բելգորոտի մէջ կը բնակի Ալեքսանդրա Ալեքսիեւնա Սախնոն, Մակիէվկայի մէջ՝ Գալինա Պաւլովնա Սախնոն, Ճչիկինիի մէջ՝ Կապիտոլինա Եֆիմովնա Սախնոն, Բոգոտուխովի մէջ՝ Պրասկովիա Նիկոլայեւնա Սախնոն - Լուցինկօ, Տուլայի մէջ՝ Զինայիտա Անտրէեւնա Սախնօ - Ակեղինան, Մոսկուայի մէջ՝ Կապիտոլինա Իվանովնա Սախնօ - Կրուտովան:

— Ասոնք են, ուրեմն, իմ բոլոր կիները, համեստօրէն կ'ըսէ Սախնոն:

— Ինչպէ՞ս թէ բոլորը: Իսկ Սախնօ - Սերգիեւվա՞ն:

— Ի՞նչ կ'ըսէք, վիրաւորուած կը բացականչէ Դմիտրիեւիչ Սախնոն, Սերգիեւվայի հետ լրիւ կէս տարի ալ ես չկենակցեցայ: Ան ի՞նչպէս կրնայ իմ կինը համարուիլ:

— Ապա Սախնօ - Իւանովնա՞ն:

— Իւանովնա՞: Լաւ չեմ յիշեր...

Իննոնկէնտիյ Դմիտրիեւիչ Սախնոյի յիշողութիւնը լաւ չէ ոչ միայն իր կիներու մասին, եւ չի յիշեր նոյնիսկ իր հարազատ զաւակները: Երբ մենք մոռացկոտ հօր հետ խօսք ըրինք ծնողական պարտականութեան մասին, սկսաւ հաշուել մատներու վրայ:

— Ճիշդ է, — ըսաւ: «Իմ էմիր մանչս ծնած է Ալեքսանդրա Ալէքսիեւնայէն, Լիւդմիլա աղջիկս՝ Պրասէովա Նիկոլայեւնայէն: Գալինայ Պաւլովնայի հետ իմ ունեցած ամուսնութենէն ես նորէն աղջիկ մը ունիմ, որու անունն է, ըը.... — եւ փնտռելով յուշատետրին մէջ, կ'աւելցնէ՝ Սվետլանա:

— Միթէ՞ միայն երեք զաւակ ունիք դուք:

— Ոչ, չորս, կ'ըսէ Սախնոն: Եւ նորէն կը սկսի թղթատել յուշատետրը: Բայց կը պարզուի, որ չորրորդ զաւկին անունը չէ գրուած:

— Հոգ մի ըներ, կ'ըսէ Սախնոն, վայրկեան մը եւ այս բոլորը կը ճշդենք: — Եւ անմիջապէս հեռաձայնելով հաշուապահական բաժինը, հոն աշխատողներէն մէկուն կը հարցնէ.

— Իւան Իւանովիչ, աղուորս, մէյ մը նայեցէք դատարանին կողմէ ձեզի ուղարկած որոշումին պատճէնը, եւ ըսէք թէ ի՞նչ է այն աղջկան անունը, որու համար Ակիշինան ինծմէ ապրուստի ծախք կը գանձէ... շնորհակալ եմ... Էմմա, — կ'ըսէ Սախնոն եւ որպէսզի չմոռնայ, անմիջապէս աղջկան անունը կը գրէ կտոր մը թուղթի վրայ:

— Ցիշողութիւնս, չեմ գիտեր ինչու, քիչ մը սկսեր է թուլնալ, կ'արդարանայ Իննոկէնտիյ Դմիտրիեւիչը: Եւ կ'աւելցնէ՝ — կառուցումները: Աշխատանքներու ծաւալը մեծ է, կարելի՞ է ամէն ինչ յիշել:

Սախնոն ի զուր կը գանգատէր կառուցումներէն: Խնդիրը աշխատանքներու ծաւալի մէջ չէր, այլ շինարարական վարչութեան գլխաւոր ճարտարարուեստի (Սախնոյի) կենցաղի մէջ: Իսկ այդ ճարտարապետը կ'ապրէր իբրեւ աւատական իշխան մը: Բացի պաշտօնական կիներէն, ան ունէր կիսապաշտօնական եւ ոչ - պաշտօնական կիներ: Պաշտօնականները գոնէ Սախնոն կը յիշէր անուններով, կը պահէր անոնց մանրամամն ցուցակը իր սեղանի օրացոյցին մէջ...

×

Սախնոն չենք կրնար հանել իր լաւ վարձատրուող պաշտօնէն, որովհետեւ կը գտնուի նիւթական անձկութեան մէջ, — կ'ըսէ «Տուլըննակչինի» գլխաւոր ճարտարապետը: Ի. Ի. Խողեջինովը: — Անոր աշխատավարձին յիսուն առ հարիւրը կուտանք իր նախկին կիներէն ունեցած չորս զաւակներուն: Ատկէ զատ 25 առ հարիւր կը պահուի, դատարանի վճռի համաձայն, բազմակնութեան համար: Դժուար է ըսել, թէ խեղճ մարդը ինչով կ'ապրի:

Թրըստի գլխաւոր ճարտարապետը ի զուր սիրտ կը հատցնէ շինարարութեան գլխաւոր ճարտարապետի մասին: «Խեղճ» Սախնոն մնացեր է հաւատարիմ ինքն իրեն:

— Ես կ'ապրիմ իմ կնոջ խնայած դրամներով:

— Ո՞ր մէկուն: Կապիտոլինա Եֆիմովնայի՞:

— Ոչ, անոր հետ մենք արդէն բաժնուեր ենք: Այժմ ես ամուսնացած եմ Թամարայի հետ, կ'ըսէ Սախնոն եւ կը սկսի արագ - արագ թղթատել յուշատետրը: Բայց նոր կնոջ մականունը, ինչպէս կը պարզուի, չէ գրուած հոն:

— Այս վայրկեանիս, ես կը ճշդեմ, կ'ըսէ Իննոկենտիյ Դմիտրիեւիչը:

Այս անգամ կը հեռաձայնէ ոչ թէ հաշուապահին, այլ պետական պաշտօնեաներու դիւանենակը: Եւ կը հարցնէ.

— Ի՞նչպէս է մեր ցուցակավար կնոջ մականունը... Ոչ, ան միւսինը, երիտասարդ աղջնակին... շնորհակալ եմ... Կրասովա, — կ'ըսէ Սախնոն եւ որպէսզի չմոռնայ, կը գրէ մականունը կտոր մը թղթի վրայ:

Գարշելի ստահակ: Ես կը նայիմ Սախնոյին եւ կը զարմանամ իր շնականութեան եւ լրբութեան վրայ:

— Իսկ դուք գիտէք թէ Զչեկինի մէջ ինչպէս կ'անուանեն ձեզ: Կապոյտ մօրուք:

— Բացարձակ չափազանցութիւն մըն է, կ'ըսէ Սախնոն: Կապոյտ Մօրուքը բարբարոս մըն էր: Ան կը սպաննէր կիները, իսկ ես անոնցմէ կը հեռանամ պարզապէս անոր համար որ մեր բնաւորութիւններր չեն յարմարիր:

ԽՄԲ. — Թարգմանուած Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթէն (Փրաւտա, թիւ 173):

Հայ մը սորվեցուց

ՀԱՄՈՎ - ՀՈՏՈՎ ՆԵՐԱԿՈՒՐ ԵՓԵԼ

ԽՄԲ. — Ինչպէս գրած էինք շաբաթ օր, ամերիկեան բանակի վեթերաններու թերթը, V. F. W. երկար գրութիւն մը հրատարակած էր Օգոստոսի թիւին մէջ, բացատրելով թէ Պ. Ճօրճ Մարտիկեան ինչպէս կրցաւ յեղաշրջել ամերիկեան բանակի կերակուրներուն պատրաստութիւնը: Ահաւասիկ հատուած մը եւս.—

Ճափոնի պարտութենէն վերջ, Մարտիկեան կարծեց թէ իր բանակային պարտականութիւնը վերջ գտած էր: Ցոգնած՝ վերադարձաւ իր տունն ու ճաշարանը: Սակայն, 1946ի աշունը, նոր կոչ մը եկաւ Ուաշինկթընէն: Զօր. Այզընհաուըր որ այն ատեն պետն էր Ամերիկեան բանակի սպայակոյտին, վեց շաբթուան համար զինքը հրաւիրեց Ուաշինկթըն իբրեւ խորհրդական: Բանակի կերակուրներու պատրաստութեան հրահանգներու վերաքննութեան օգնելէ վերջ, ան ղրկուեցաւ Եւրոպա անձնապէս քննելու (Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, եւ Աւստրիոյ ամերիկեան բոլոր բանակներուն ամէն մէկ խոհանոցը: Ամենացուրտ ձմեռն էր: Ամերիկեան զինուորներու բարոյական կորովը ինկած էր: Ամէն զինուոր ակռայ կը կճրտէր մանաւանդ կերակուրներուն պատճառով: Մարտիկեանի պարտականութիւնն էր բարելաւել ճաշերը օր առաջ: Անմիջապէս որ կը հասնէր նոր զինուորական կայան մը, կը ջանար համոզել պատասխանատու հրամանատարը որ ծածկէր իր զինուորական աստիճանը յատկանշող իր աստղերը եւ ընկերանար իրեն անազմուկ քննութիւն մը կատարելու, որու ընթացքին անոնք իբրեւ հասարակ զինուորներ կարգի կը մտնէին միւս զինուորներուն հետ իրենց բաժին կերակուրն առնելու եւ անոնց հետ ճաշելու նոյն սեղաններուն վրայ: Այսպէս ականջալուր կ'ըլլային զինուորներու դժգոհութեանց ու մրտունջներուն: Յետոյ անոնք կ'երթային քննելու խոհանոցը:

Երբեմն պէտք կ'ըլլար բաւական ճարտասանութեան ու ճարտարութեան՝ շահելու համար հրամանատարի մը խանդավառ գործակցութիւնը: Երբ զօր. Պրայըն Թ. Մուրի հետ (պաշտօնուած Քորէայի մէջ) հասաւ Կորիցիա, որ Պլու Տեվըլ (Կապոյտ Սատանա) զօրաբաժնի բանակավայրն էր Եուկոսլաւիոյ սահմանին վրայ, Մարտիկեանի դիմացը կանգնեցաւ հրամանատար գնդապետը, որ չէշտակի հարցուց — «Ի՞նչ կրնաս ընել բրինձով, ի՞նչ կրնաս ընել պահածոյ «տակ»երով (ճակնդեղ), ի՞նչ կրնաս ընել պահածոյ եգիպտացորենով, եւ կամ ի՞նչ պիտի կրնաս ընել պահածոյ տանձերով»:

Մարտիկեան. — գնդապետ, պէտք է գիտնաք

որ ես բաւական դրամ չինած եմ փիլաւ ծախելով որ կը պատրաստուի բրինձով»:

Ապա՝ դառնալով իրեն ընկերացող զօրավարին՝ ըսաւ.— «Զօրավար, եթէ հաճիք, պիտի մըտնենք այստեղ եւ քիչ մը եփենք — թափենք»:

Զօրավարը կարգադրեց որ Մարտիկեան ռատիոյով խօսի Կորէյայի բանակի խոհարարներուն, ինչպէս եւ շրջանի միւս բանակներու խոհարարներուն:

Սկսելով բրինձէն, Մարտիկեան բացատրեց բանակի խոհարարներուն թէ ինչպէս եփելու եւ համեմելու էին զայն: Ապա մանրեց խաշուած հաւկիթներ եւ անուշ սոխեր տապկած պահածոյ «տակ»երու դէզի մը վրայ, եւ անոնց աւելցուց քացախ ու անոնց մէջտեղ կախեց տոպրակ մը համեմ: Յաջորդ անգամ երբ զինուորները տեսան պահածոյ «տակ»երը իրենց սեղաններուն վրայ, անոնք մաս կը կազմէին ախորժաբեր աղանդերի մը: Պահածոյ եգիպտացորենը դարձած էր համեղ փրիթըր մը, իսկ պահածոյ տանձերը հրամցուած էին հիւթով մը որ պատրաստուած էր այսքրիմի (պաղպաղակ) եւ չոքոլայի փոշիներով, որոնք կը մնային խոհանոցի դարակներուն վրայ ինչպէս դեղեր:

— Եթէ ես այս անուշեղէնը հրամցնէի իմ ճաշարանին մէջ, պիտի ծախէի մէկ տոլարի»:

Երբ այս ցուցադրական ճաշը լրացաւ՝ զինուորները մաքրած էին ամէն մէկ կտորը այն ուտելիքներուն, զորս անկէ առաջ չէին ուզեր տեսնել անգամ:

Շատ չանցած Մարտիկեանի յաղթ կազմն ու գրաւիչ ժպիտը դարձան խօսակցութեան նիւթ գրաւման բանակի զինուորներուն միջեւ: 1946ի Ս. Ծնունդին, ան կը գտնուէր Ֆրանքֆուրթ (Գերմանիա): Ժամը 4ին ելաւ անկողնէն եւ գնաց օգնել խոհարարներուն որոնք ծաղեր (փայ) կը պատրաստէին, եւ հնդկահաւեր կ'եփէին: Ժամը 6ին, երբ արգանակ կը սրսկէր, եփող հնդկահաւերուն վրայ որպէսզի չչորնան, յանկարծ խռպոտ ձայն մը հարցուց — «ի՞նչ է կ'ընես այստեղ»:

Վեր նայելով, Մարտիկեան ճանչցաւ զօր. Ռալֆ Հիւպները, Եւրոպայի գրաւման բանակի սպայակոյտի պետը, որ հասարակ զինուորներու շարքերէն բարձրացած էր զօրավարի աստիճանին եւ որ ժամանակին եղած էր խոհարար եւ ճաշարանապետ բանակին մէջ:

— Զօրավար, նոյն հարցումը ես կրնամ ձեզի տալ, պատասխանեց Մարտիկեան, եւ աւելցուց. «կը գործեմ»:

— Ես ալ կը գործեմ, վրայ բերաւ զօրավար Հիւպներ, եւ իր կարգին թելադրեց.— «Եկուր դաւաթ մը սուրճ խմենք»:

Մինչ կը խմէին սուրճը՝ զօր. Հիւպներ հարցուց Մարտիկեանի թէ պէտք ունէ՞ր ոեւէ բանի որպէսզի յաջողցնէր իր կերակուրներու բարելաւման պաշտօնը:

— «Զօրավար, իրաւունք կ'ուզեմ վար առնելու վեներական ախտերու դէմ պայքարելու համար ճաշարաններու պատերուն փակցուած այս ահռելի վերտառութիւնները: Գէթ ճաշի պահը դարձնենք հաճելի զինուորներուն համար:

Զօրավար Հիւպներ հրամայեց որ վար առնուին այդ վերտառութիւնները ոչ միայն Ֆրանքֆուրթի, այլեւ Եւրոպայի բոլոր ամերիկեան բանակներու ճաշարաններէն: Անոնց տեղ դրուեցան ամերիկեան զարդարանքներ:

Գաղութէ գաղութ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

Ընկեր Արամ Տասնապետեան, որ Երուսաղէմէն Քենիա մեկնեցաւ ընտանիքով եւ Նայրոպի հաստատուած է, կը գրէ 15 Սեպտ. թուականով.

— Նայրոպին մայրաքաղաքն է Քենիայի, որ յիսուն տարիէ ի վեր վերածուած է անգլ. գաղութավայրի: Ծովէն մօտ 6000 ոտք բարձր ըլլալուն, քաղաքին կլիման բարեխառն է եւ տանելի: Հասարակածին մօտ գտնուելով հանդերձ, կ'ըսեն թէ ամենատաք եղանակին անգամ, զովացնող հով կայ միշտ:

Քաղաքը կառուցուած է ընդարձակ լեռնադաշտի մը վրայ, շէնքերն ու պողոտաները կարծես նոր շինուած են, ճիշդ եւրոպական ոճով: Բընիկներու ցեխապատ ու կոնաձեւ հիւղաւանները քանդուած են եւ կամ հեռացած քաղաքէն դէպի գիւղերը եւ աւելի հեռուները:

Տեղացիները սեւամորթ են եւ իրենց յատուկ լեզուն կը խօսին: Ողորմելի կենցաղ ունին, միշտ թշուառ են: Որեւէ արհեստ չունին, իրենց ապրուստի միակ միջոցն է Եւրոպացիներու մօտ ծառայութիւնը, շատ աժան գիներով: Իրենցմէ ետք կուգան հնդիկ եւ մատակասկարցի գաղթականները, որոնք հաստատուած են շատ հինէն: Քաղաքին արհեստներն ու առեւտուրը գրեթէ այս վերջիններուն ձեռքն է, իրենց մրցորդ միայն ճերմակները ունին, որոնք կազմուած են Անգլիացիներէ, եւրոպական այլ ազգերէ ու նաեւ Միջին Արեւելքցիներէ: Ասոնց կարգին Հայեր ալ կան, ընդամէնը 51 հոգի (14—15 ընտանիք): Ահա անունները. —

1) Հայկ Սիմոնեան ընտանիք, պոլսեցի, 11 անձ, Խարթումէն գաղթած, մեքենագործ: 2) Խըլըլբեան ընտանիք, 5 անձ, լուսանկարիչ - արդուկիչ: 3) Հինտոյեան ընտանիք, 2 մանչ զաւակները գործակից Հաճի Աղա Խըլըլբեանին, 3 անձ: 4) Յարութիւն Թովմասեան ընտանիք, 5 անձ, սանդուղապետ - կալուածատէր, գաղթած Եթովպիայէն: 5) Տրդատ Թըգրեան, Աղեքսանդրիայէն, տիկինը՝ Վերժին, 4 անձ: 6) Տէր Օտապաշ (Արմենակ Օտապաշեան), տիկինը՝ Նանսի, Մանչեսթըրէն, նորապսակ եւ նոր հաստատուած: 7) Արտաշէս Օտապաշեան, Մանչեսթըրէն, զաւակը՝ Ենթոնի 21 տարեկան, երկրագործական դպրոց կ'ուսանի: 8) Ճորճ Օտապաշեան, Մանչեսթըրէն եկած, ագարակատէր, 3 անձ: 9) Միհրան Թնկրոսոֆ, կարնեցի, 4 անձ, Պաղեստինէն: 10) Մերկերեան ճէք, 2 անձ, կինը՝ գերմանուհի, Երուսաղէմէն: 11) Ա. Տասնապետեան, 4 անձ, Երուսաղէմէն: 12) Սեպուհեան, կինը անգլուհի, Մանչեսթըրէն: 13) Սարգանթ Երուանդ, 3 անձ, Եթովպիայէն, 18 տարի առաջ եկած: 14) Հէրրի Պոթս, կինը՝ Ա. Տասնապետեանի աղջիկը՝ Մարի, ունին մանչ զաւակ մը: Բոլոր Հայերն ալ բարեկեցիկ են:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԵՐԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ.— Պատմութիւն Լիբանանահայ գաղութի՝ հնագոյն դարերէն մինչեւ Բ. ընդհ. պատերազմին վերջաւորութիւնը: Պատկերազարդ: Գրեց՝ Սիսակ Յակոբ Վարժապետեան:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պուէնոս Այրէսէն հասած նամակ մը կը գուժէ մահը բժ. Ռուբէն Ստեփանեանի (Պոտրիկեան), որ մէկ տարի առաջ մեկնած էր Յունաստանէն: Մահը տեղի ունեցած է Սեպտեմբեր 6ին, իբր հետեւանք թոքերու խլիրդի: 60 տարեկան էր:

Բժ. Ստեփանեան ծնած էր Ռոտոսթօ: Տեղւոյն ազգային վարժարանը աւարտելէ ետք, անցած էր Պէյրութ եւ մտած Ֆրանսական բժշկական համալսարանը, զոր աւարտած էր 1912ին, առաջին հանդիսանալով իր կարգին եւ ամբողջ վարժարանին մէջ: Առաջին ընդհ. պատերազմին եղած էր թրքական բանակի բժշկապետ: Պատերազմէն ետք, իր ծննդավայրը վերադառնալով, լծուած էր հանրային եռուն գործունէութեան, իբր հաւատաւոր Դաշնակցական եւ Քաղաք. Ժողովի ատենապետ:

Թրակիոյ պարպումէն ետք, 1922ին Յունաստան անցած եւ գործած էր Թեսաղոնիկէի եւ հիւսիսային Յունաստանի շրջաններուն մէջ:

Բժ. Ստեփանեան ախտաճանաչումի հազուագիւտ վարպետ մըն էր: Մեծ համակրանք եւ հեղինակութիւն ունէր հելլէն բժշկական շրջանակներուն մէջ, իբր կարող բժիշկ եւ ազնիւ մարդ: Բառին իսկական առումով գիտուն մըն էր եւ կ'աշխատակցէր բժշկական թերթերու:

Փոքր տարիքէն մտած էր Դաշնակցութեան շարքերը եւ ի սպաս դրած իր կարողութիւնները: Վերջին տարիները քաշուած էր հանրային կեանքէն, անձնական հոգերու պատճառաւ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԵՐԳԻՉՈՒՀԻ ՄԱՌԻ Նազգաշեան (Օր. Մառի Աչուղեան) Վիէննայի երաժշտանոցէն, Մարսէյլէն Յունաստան, յետոյ Պոլիս գացած է, ուր պիտի մնայ քանի մը ամիս, երգահանդէսներ տալու համար:

ՊԱՏԱՆԻ ՆԿԱՐԻՉ ՍԵԴՐԱԿ Նազարեան (14 տարեկան) կազմակերպած է իր առաջին նկարահանդէսը Թէհրանի մէջ Օգոստոս 7—10ը ցուցադրելով 40 պաստառներ: Մայրաքաղաքի գեղարուեստասէրները գնահատանքով արտայայտուած են եւ շատեր գնած են նկարներէն մեծ մասը: Պաստառները կը ներկայացնեն գիւղական տեսարաններ, ուր յայտնի կ'երեւան գոյները ընտրելու եւ ներդաշնակելու կարողութիւնը: Արեւը, ջուրը ու ծառը կախարդիչ երեւոյթներ են, հոն կեանքը մթին բիծ չունի:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ Ազգ. Մեծ Ժողովի շէնքին մօտիկ, պատին վրայ գտնուած է տարօրինակ եւ այլանդակ նախադասութիւններով լեցուն յայտարարութիւն մը, չափազանց դէշ գրուած: Այդ յայտարարութեան մէջ կ'ըսուի մասնաւորաբար.—«Անկրօնութիւն, անվարտիութիւն, մերկութիւն, ատոնք ի՞նչ պիտի ըլլան: Թող Ազգ. Մեծ Ժողովը միջամուխ ըլլայ այս խնդրին: Հեղինակը որ կը պատկանի Թիճանի աղանդին, ձերբակալուած է:

500 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ: Պէյրութ, 1951:

ԱՐԻՒՆԻ ՄԱՐԴԸ, թատերգութիւն, հինգ արար Գրեց Անուշաւան Ֆրանկիւլեան: Պէյրութ, 1952: Գին 1 տոլար: Հասցէ.— Rue Ghalghoul, Imm. Mikati, Beyrouth (Liban):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Բ.— ԻՐ ՔՈՅՐԸ՝ ՌՈՒԹ

Ռութ Ֆիշըր եւ Արքատի Մասլով, որոնք նախատեսեր էին այս խմորումը, նախօրօք լքած էին Տորիօն եւ փախած՝ Սպանիա եւ Փորթուկալ: Ֆրանսական անուններ առնելով, անոնք ի վերջոյ հասան Քուպա: Հոն գրեթէ անօթի մնացին:

Մեծ դժուարութիւններ ունէին: Բայց եւ այնպէս կը հետախուզէին համայնավար թափանցումը Քուպայէն եւ Մեքսիկայէն ներս: Ռութ հրատարակեց իր երեւան հանած յայտնութիւնները: Իր ամուսինը, որ միշտ կատարեալ հետախոյզ մըն էր եւ գիտական աշխատաւոր մը, մէջտեղ հանեց շատ մը ուշագրաւ մանրամասնութիւններ ստորերկրեայ համայնավար շարժումներու մասին:

Օր մը, երբ վրան ունէր իր հետախուզական թուղթերը եւ մինակը կը քալէր Հաւանայի մէկ փողոցին մէջ, անշունչ գետին փռուեցաւ: Թունաւորուած էր այն միեւնոյն մարդոց կողմէ, որոնք Թրոցքին սպաննեցին:

Անկէ վերջ Ռութ Ամերիկա գնաց: Իր Ֆրանսական անունը դիւրացուց մուտքը: Միացեալ Նահանգներու իշխանութեանց պատմեց ինչ որ գիտէր: Ըսաւ նոյնիսկ, թէ իր եղբայրը, Կերհարտ, Ամերիկա կը գտնուէր Հանս Պերկըր անունով եւ Կոմինտէրնի գործադիր ներկայացուցիչն էր: Ըսաւ, թէ իր եղբայրը, Հանս, որ երգեր կը գրէր Համայնավար Միջազգայինին համար, Հոլիվուտ կ'ապրէր: Րոքֆելլըր Հիմնարկութենէն ստացած էր 20.000 տոլար նուէր, արդիական երաժշտութեան մէջ իր պրպտումներուն համար:

Ռութ մէջտեղ հանեց նոյն իսկ, թէ կին մը, որուն վրայ մեծապէս կը հիանար, Էլէօնոր Րոզվելթ, մոլորած էր օգնելով այս «ջախջախուած» երգահանին, որ Հիթլէրի կողմէ կը հալածուէր: Փոխ նախարար Սըմնըր Ուէլլէսն ալ օգնած էր: Բայց ոչ մէկը այս ականաւոր դէմքերէն գիտէին, թէ այս տարագիր երգահանը գործօն համայնավար մըն էր: Հանս Այզլըր հեռացաւ նախքան աքսորուիլը:

Ռութ Ֆիշըր շատ օրեր մնաց Ուաշինկթըն եւ Նիւ Եորք: Հրատարակեց շրջաբերականի ձեւով լրատու թերթ մը, ուր մէջտեղ կը հանէր Ամերիկայի համայնավար գործակալները: Շատ չանցած, Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան բոլոր գաղտնի սպասարկութիւնները դիմեցին անոր խորհուրդներուն եւ անոր մօտ ստուգումներ կատարեցին ղեկավար համայնավարներու մասին: Վկայութիւններ տուաւ ան Քոնկրեսի յանձնախումբերուն առջեւ: Նիւթեր յանձնեց Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակին: Արդարեւ, Ռութ Ֆիշըր շարժուն բառարան մըն էր, համայնավարութեան: «Ով՝ ով է»ն եւ ձեռքին տակ ունէր վաւերաթուղթերու մեծ թիւ մը, իր ծանօթութիւնները հիմնաւորելու համար: Ան տեղեկութիւններ տուաւ ամերիկեան կառավարութեան՝ Արեւմտեան Կիսագունդին վրայ գործող հարիւրաւոր համայնավար գործակալներու, ինչպէս նաեւ այժմ Եւրոպա եւ Ասիա ապրող ուրիշներու մասին: Դարձաւ ան ստուգումներու մեծ աղբիւր մը այն Ամերիկացիներուն համար, որոնք դժուարութեամբ կը հաւատային, թէ Սովետները, լրտեսներու եւ խափանարարներու այսպիսի հսկայական եւ համաշխարհային ցանց մը կազմակերպած էին:

Կերհարտ Այզլըր, որ հետագային փախուստ պիտի տար «Պաթորի» լեհական շոգենաւով, բանտարկութենէ փրկուելու համար, յայտարարեց անգամ մը ձայնասփիւռի զեկուցումի մը մէջ.— «Այս կինը — ըսել կ'ուզէր՝ իր քոյրը Ռութ— հանրածանօթ լրտես մըն է: Եւրոպայի մէջ ոչ մէկ պարկեշտ մարդ կամ կին պիտի ուզէր խօսիլ անոր հետ»: Գոյնը կը նետէր, երբ անոր անունը կու տար եւ կ'ըսէր հրապարակով.— «Պիտի ուզէի սպաննել զայն»: Պիտի ուզէին նաեւ շատ մը համայնավարներ:

Այզլըր ձերբակալուեցաւ Անգլիոյ մէջ, բայց ազատ ձգուեցաւ:

Կերհարտ Այզլըր ի վերջոյ մտաւ Արեւելեան Գերմանիա: Հոս, այս ճաղատ, փոքր մարդը, սիրտը ատելութեամբ լեցուած Ամերիկայի, ժողովրդապետութեան եւ ամէնէն աւելի իր «ուրացող» քրոջը դէմ, գրաւեց երբեմնի ստախօսին՝ Տոքթ. Եոզէֆ Կէօպէլսի պարապ աթոռը: Ընկերները զայն դարձուցին փրոֆէսէօր Լայփցիկի համալսարանին մէջ:

Թարգմ. Կ. Գ.

Բ. ԶԻՆԿԸՐ

թեան տուրքերուն մէկ մասը, եթէ ոչ ամբողջութիւնը :

Նախարարական խորհուրդը սկսած է քննել 1953ի ելմտացոյցը: Թեթեւ յաւելում մը կը նախատեսուի զինուորական ծախքերուն մէջ :

× Արմատական երեսփոխան մը, Պ. Լէոթառ, հարցադիր մը ուղղեց ելմտական նախարարին, համայնավար կուսակցութեան այն յայտնութեան վրայ թէ ամբաստանեալ Թիյոն դաղտնի հաշիւ մը բացած է դրամատան մէջ: Երեսփոխանը կ'ուզէ ստուգել թէ աս գումարը Դիմադրական ճակատի՞ն կը պատկանէր, թէ յայտնուա՞ծ է թղթադրամներու փոխանակութեանատեն, կամ կապ չունի՞ Պանք տը Ֆրանսի Շամալիէռի տպարանէն կատարուած գողութեան հետ: Հարցադիրը ի հարկին հարցապնդումի պիտի վերածուի :

× Մառեշալ Ժիւէն, Ատլանտեանի կազմակերպութեան ցամաքային ուժերուն հրամանատարը եւ Մարոքի նախկին մարզպանը, յօդուած մը հրատարակելով, կը մեղադրէ Մ. Նահանգները թէ ճիշդ այն լեզուն կը գործածեն ֆրանսական իշխանութեանց դէմ ինչ որ Սովետները: Միեւնոյն ատեն դիտել կու տայ թէ Ազգաժողովը իրաւունք չունի քննելու Թունուզի խնդիրը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագրին մասին նոր խորհրդակցութիւններ կը կատարեն արեւմտեան երեք պետութիւնները, նկատի առնելով Խ. Միութեան ժխտական դիրքը: Մոսկուայի վերջին պատասխանին վրայ, յաջողութեան յոյսերն ալ կը տկարանան: Ցարդ 260 ժողովներ գումարուած են, մէկը միւսէն ապարդիւն:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ, որոնք հազարներով կը խռնուին արեւմուտքի մէջ, Մ. Նահանգներր պիտի փոխադրուին, ըստ նոր համաձայնութեան մը, մինչեւ մէկ տարի: Այս առթիւ փոխադարձ ապահովութեան գրասենեակը պիտի տրամադրէ չորս միլիոն 300 հազար տոլար:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Նախագահական ընտրութեան պայքարին առթիւ, Պ. Թրումըն նոր ճառ մը խօսելով, մեղադրեց զօր. Այզընհաուըրը թէ վտանգեց երկրին ապահովութիւնը, ժողովուրդէն ծածկելով ռուսական սպառնալիքը, երբ ընդհ. հրամանատար էր Եւրոպայի մէջ, պատերազմը վերջացած ատեն: «Եթէ զօր. Այզընհաուըր լաւագոյն խորհուրդները տուած ըլլար 1945ին, մենք այնքան նեղութիւն կրած պիտի չըլլայինք երկրին մատնանշելու համար սովետական աշխարհակալութեան վտանգը՝ 1946ին, 1947ին եւ 1948ին: Զօր. Այզընհաուըր 1945 Նոյեմբերին կը հաւաստէր ծերակոյտին առջեւ թէ խորհրդային քաղաքականութեան ամէնէն կարեւոր ձգտումն է պահել ամերիկեան բարեկամութիւնը »:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ընդհ. ժողովը վերջացաւ Գչ. օր, Սթրազպուրկի մէջ: Ժողովը միաձայնութեամբ (102 քուէ) հաւանութիւն յայտնեց անգլիական ծրագրին, ինչ որ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց: Ուրեմն Մեծն Բրիտանիան անջատուած պիտի չըլլայ ծրագրուած կազմակերպութենէն, պահելով հանդերձ իր ինքնուրոյն դիրքը:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախարարական տագնապը լուծուեցաւ Գչ. օր: Նոր վարչապետը, Ամիր Խալիտ Շեհապ, չորս հոգինոց դահլիճ մը կազմեց, փոխանցման շրջանի համար: Ինք պիտի վարէ ներքին, դատական եւ տեղեկատու նախարարութիւնները :

ՍԱՐԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ֆրանսական դեսպանը, Պ. Կրանտվալ, լուրջ ազդարարութիւն մը ուղղեց արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան, դիտել տալով թէ Ֆրանսա կրնայ չվաւերացնել վերջերս կնքուած համաձայնութիւնները, եթէ գոհացուցիչ կերպով չլուծուի Սարի խնդիրը :

65 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ պիտի դատուին ի բացակայութեան, Աթէնքի ռճրադատ ատեանին առջեւ, երկրին ապահովութեան դէմ գործած ըլլալու ամբաստանութեամբ: Միեւնոյն ատեն պիտի դատուին վեց համայնավարներ որոնք նոր ձերբակալուեցան :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թաղամասին քաղաքապետարանի սրահը :

***

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստութեամբ :

×

Կրընոպլի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, Կիրակի:

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետարանի սրահը :

×

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 12ին:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անի ազգային դպրոցի հայերէնի դասընթացքը կը վերսկսի 6 Հոկտեմբեր, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30—10.30: Ուսուցչութեամբ Տիկին Ռեբեկա Միլտոնեանի:

Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն այժմէն արձանագրել իրենց զաւակները :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պօմօնի Կապ. Խաչի դպրոցը կը վերաբացուի այս հինգշաբթի 2 Հոկտ.ին: Կը դասաւանդէ ուսուցչուհի Տիկին Ա. Տէօքմէճեան :

×

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Ֆր. Կ. Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան դպրոցի հայերէնի դասերը կը սկսին Հոկտեմբերի առաջին հինգշաբթին: Ուսուցչուհին է Տիկին Ա. Բալուեան :

Փութացէք արձանագրել ձեր զաւակները ամէն կիրակի օրերը ժամը 15—18, Խրիմեան սրահին մէջ :

ԱՐԱՐԱՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆրնս. Բանակի Նախ. Կամաւորներու եւ Ռազմ. Բարեկ. Միութիւնը կը պատրաստուի տօնելու Արարայի ճակատամարտին 34րդ տարեդարձը 12 Հոկտ.ին, կիր. օր, Փրատոյի եկեղեցւոյն մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցուի եւ արարողութեան ընթացքին պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ Եւրոպայի Հայոց Թեմին Կաթող. պատուիրակ ողբացեալ, հոգելոյս ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի մահուան տարելիցին:

Կը հրաւիրենք Փարիզի եւ շրջակայքի հայ ժողովուրդը մասնակցելու բազմավաստակ եկեղեցականին այս յարգանքի արտայայտութեան:

(Հոգաբարձութիւն)

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորութեան տակ կը վերաբացուին հետեւեալ դպրոցները. —

1.— Եկեղեցւոյ կեդր. վարժարանը, խորհրդարանին մէջ, 15, Rue Jean Goujon: Փարիզ:
2.— Պուա Քոլոմպ եւ շրջանները Գոլէժ Ժիպօն:
3.— Լիլա իր նախկին դպրոցը:
4.— Պանեխօ Քաշան, 24, րիւ Հայկ Դպիրեան:
5.— Պելվիլ, Փավիյյօն Բուէպլա Պիւթշօմօն :
6.— Շավիլ իր մատուռին մէջ:

Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն որ ղրկեն իրենց զաւակները այս դասընթացքներուն:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն - Տէսին մասնաճիւղի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Պ. Նազարի սրճարանը: Օրակարգ.— Նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութիւն: Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտ. 6 շաբաթ երեկոյէն մինչեւ լոյս, Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ: Ճոխ յայտագրով ու զանազան անակնկալներով :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի եւ Տէսինի հայ կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն - Տէսին մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 8ին, Վիլօրպանի Թաղապետարանի սրահներուն մէջ :

ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Դպրաց Դասու «Կոմիտաս»երգչախումբի վարչութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր անդամ եւ անդամուհիները, ինչպէս նաեւ փափաքողները, Եկմալեան կամ Կոմիտասեան քառաձայն պատարագի փորձերուն, որոնց առաջինը տեղի կ'ունենայ այս Չորեքշաբթի, ժամը 20ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ, իրենց անունը եւ հասցէն տալով :

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Փարիզի հետեւեալ ազգայիններուն, որոնք իրենց նիւթական միջոցներով սատարեցին եկեղեցւոյ պարտէզին տալարկման եւ շուրջի պարիսպներուն շինութեան: Արնուվիլի, Սարսէլի, Կուսէնվիլի նուիրատուները իրենց անուանացանկը կրնան գտնել եկեղեցւոյ դրան վրայ. —

Տիկին Արուսեակ Էգնաեան 70.000 ֆր., Պ. Գէորգ Պագըրճեան 50.000, Պ. Վահրամ Սանոյեան 25000, Աճէմեան եղբ. 10.000, Պ. Պ. Մուրատեան Լեւոն, Կիրակոս Կարապետեան, Արտաշէս Փամպուգճեան 6000ական ֆրանք, Պ. Պ. Սարգիս Տէօքմէճեան, Պատրիկ Ֆէսլեան. Վարդանեան, Պագըրճեան Ռաֆֆի 5000ական, Խաչիկ Պզտիկեան 3000, Խաչիկ Խաչատուրեան 3000, Ուշագլեան եղբարք, Վահրամ Մինէլեան, Համբարձում Թագւորեան, Միհրան Սարաճեան, Կարպիս Գազազեան, Սահակ Դաւիթեան, Տիկ. Ազնիւ Բարունակեան 2000ական, Պ. Պ. Խաչիկ Մովսէսեան, Ղեւոնդ Ղամպարեան, Գարեգին Գարաքէհեաեան 1500ական, Պ. Պ. Ստեփան Գազազեան, Միհրդատ Ալթունեան, Միհրդատ Մալաճեան, Պօղոս Մասէրէճեան, Յակոբ Սապոնճեան, Լեւոն Տօնիկեան, Տիկին Մարի Ստեփանեան, Տիկ. Սաթենիկ Մարգարեան, Տիկ. Պայծառ Գըյըճեան, Պ. Տիգրան Խարբութլեան 1000ական, Պ.Պ. Վաղարշակ Մէլիքեան, Յակոբ Տէօվլէթ, Արփիար Տ. Արսէնեան, Վահան Զէյթունցեան, Սարաճեան, Վահրամ Պէրպէրեան, Ոմն, Լեւոն Քանարեան, Մարտիրոս Պօյաճեան, Զարեհ Զաքարեան 1000ական, Խարբութլեան Րաֆֆի 1000, եւ Պ. Սարգիս Տէօվլէթ 500: Ընդհանուր գումար 241.000 ֆրանք :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue [illegible], Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 3 Octobre 1952 Ուրբաթ 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6881-Նոր շրջանի իւ 2292

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿԸ ՄԻՒՍԸ ՊԻՏԻ ԼՐԱՑՆԷ

Քանի մը թելադրութիւններ գրի առած էինք երէկ, դպրոցական վերամուտին առթիւ:

Անհրաժեշտ կը գտնենք արձանագրել նաեւ երկու կէտեր .—

1. Ընդհանուր ուղեգիծ մը յօրինել, համա — ձայն տեղական պայմաններուն:

2. Աշխատանքի բաշխում կատարել զանազան կազմակերպութեանց միջեւ, մէկուն պակասը միւսով լրացնելու համար:

Երկու կէտերը սերտ կապ ունին իրարու հետ:

Երբ ընդհանուր ուղեգիծ մը ունենանք, անշուշտ աշխատանքի բաժանումն ալ կը դիւրանայ :

Արդ, նկատելով որ երկար ժամանակի կը կարօտի ուղեգծի մը մշակումը, առ այժմ կը ծան — րանանք երկրորդ կէտին վրայ:

Ներկայ պարագաներուն մէջ աշխատանքի բաժանում՝ կը նշանակէ մէկը միւսով լրացնել : Գոնէ բարոյական կապ մը հաստատել զանազան ձեռնարկներու միջեւ, առաւելագոյն օգուտը քա - ղելու համար:

Քանի որ չունինք ընդհանուր կազմակերպու - թիւն մը կեդրոնական ղեկավարութեամբ, թող իւրաքանչիւրը իր ճամբով երթայ, առանց հրէի եւ հեթանոսի խտրութեան: Առանց խաչաձեւում - ներ կամ «դիրքաւորումներ» փորձելու :

Դժբախտաբար խմբակցութիւններ կան որոնք սերունդի փրկութեան խնդիրն ալ քաղաքական մարդանքներու հետ կը կապեն :

Կանխակալ կարծիքները, նախապաշարում - ները, նոյնիսկ հաւատաքննութիւնը աւերներ կը գործեն նա՛եւ այս գետնին վրայ:

Անցեալ երեսուն տարիներու փորձառութիւնը բաւական չէ՞, սթափելու եւ խօսքէն գործի անցնելու համար :

Ի՞նչ է տարագիր բազմութեանց ուզածը. — Կարելին փորձել, որպէսզի նոր սերունդը հայե - րէն սորվի, սիրէ Հայոց պատմութիւնը, աշխար - հագրութիւնը եւ մշակոյթը :

Այսքան տարրական պահանջի մը առթիւ ալ բիւզանդաբանութիւն խաղալ՝ կը նշանակէ փոսեր բանալ մեր սեփական ձեռքերով :

Բազմիցս բացատրած ենք եւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք,— Հայկական Արտասահմանը ի՛նք պիտի վարէ իր ճակատագիրը: Ի՛նք պիտի փորձէ կարելին եւ անկարելին, իր ինքնապաշտպանու - թիւնը զօրացնելու եւ մանաւանդ նոր սերունդը փրկելու համար :

Ո՛վ որ ջուր եւ արիւն կը պղտորէ այս ճամ - բուն վրայ, կամ քարեր կը գլորէ, չի կրնար բարեկամ ըլլալ ո՛չ տարագիր բազմութեանց, ոչ ալ Հայրենիքին :

Ցեղին համրանքն ալ կատարելապէս ինքնա - վար պիտի ըլլայ, այս ճակատին վրայ :

Ոչ հարազատ մշակոյթ եւ համապատասխան միջոցներ կը պակսին օտարութեան մէջ, ոչ ալ մշակներ, սերունդի փրկութիւնը կազմակերպե - լու, օղակները ամրապնդելու համար :

Թող Հայրենիքէն ալ աղբիւրներ հոսին, պա - կասը լրացնելով :

Ատոր համար պայման չէ որ աս ու ան առի - թէն օգտուին, Երեւանի ուղղագրութիւնը եւ զանազան այլանդակութիւններ արտածելու, կապկելու, տարածելու համար :

Անոնք որ այդպիսի մարդանքներ կը կատարեն տեղ — տեղ, Պալքաններէն մինչեւ Միջին Արեւելք, պարզապէս ծաղրանկարի մը վերածած կ՚ըլլան Հայրենիքի գաղափարը :

Անոնք լաւագոյն ծառայութիւնը մատուցած պիտի ըլլային ե՛ւ իրենք իրենց ե՛ւ Հայրենիքին ու տարագիր բազմութեանց, եթէ ջանային լրացնել իրենց պաշարը, օգտուելով զանազան դասըն - թացներէ :

Որովհետեւ, ինչ որ կը փորձեն թութակա - բար, հետեւանք է տգիտութեան եւ խուժանավա - րութեան, եւ ոչ թէ հայրենասիրութեան :

Թող նախ հայերէն սորվին, յետոյ կը խօսինք մնացեալի մասին :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԻՐՔ ԵՒ ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ ԿՈՒԶԵՆ

Պարբերաբար նամակներ կը ստանանք մեր ծանօթ վանքերէն: Խնդրանք՝ «Յառաջ»ի պակաս թիւերը լրացնելու կամ ծանուցուած գիրք մը ղըրկելու համար :

Երկու տարիէ ի վեր, Երուսաղէմի վանքին Կիւլպէնկեան Մատենադարանի Տեսչութիւնն ալ դիմումներ կը կատարէ, միեւնոյն մտահոգու — թեամբ :

Ահաւասիկ նամակ մը եւս (6 Սեպտ.). —

— « Մեր անհուն փափաքն է ունենալ ձեր թերթի ամբողջական հաւաքածոն: Այս ուղղութեամբ քանիցս արտայայտուեցանք մեր նախորդ գրու - թիւններուն մէջ, սակայն դժբախտաբար որեւէ պատասխան չենք ստացած ցարդ»:

Խմբագրութենէն կը տեղեկանամ թէ պատասխանը ուշացած է պարզապէս անոր համար որ, չափազանց դժուար է ,եթէ ոչ անկարելի, ճարել պահանջուած բոլոր թիւերը :

Երեւի նախատեսելով այս պարագան, Մատենադարանի տեսչութիւնը կ՚առաջարկէ.

— « Եթէ անկարելի է ճարել շատ հին տարիներու թիւերը, կը խնդրենք որ թերթին միջոցաւ կոչ մը ուղղէք ընթերցողներու եւ բաժանորդնե — րու, որոնք լրիւ հաւաքածոներ ունին եւ պատ - րաստակամութիւն ցոյց կուտան զանոնք նուիրե — լու Մատենադարանիս »:

Այս առթիւ կ՚ուզէ նաեւ կարգ մը գիրքեր, — Վարուժանի «Հարճ»ը եւ «Արեան Ցաղթանակ»ը, « Նոր Քնար» երգարանը ,եւ «Արածանի» (միայն այս վերջինը «Յառաջ»ի հրատարակութիւնն է եւ պիտի ղրկուի):

Անշուշտ գնահատելի է այս նախանձախնդ - րութիւնը՝ լրիւ հաւաքածոներ կազմելու, ինչպէս եւ բոլոր հրատարակութիւնները ստանալու հա — մար :

(Յաճախ ուղղակի մեզի կը դիմեն, երբ որեւէ « Ստացանք » երեւայ «Յառաջ»ի մէջ):

Որո՞ւ սրտին չի խօսիր այս կոչը :

« Յառաջ »ի ընթերցողներուն կամ բաժա - նորդներուն մէջ շատեր կան որոնք հաւաքածոյ կազմած են: Կամ ունին տրամադրելի գիրքեր :

Երբեմն բարեպաշտներ ուխտի կ՚երթային Ե — րուսաղէմ, «Հաճի» դառնալու համար :

Կը կարծեմ թէ նոյն իսկ ոչ-բարեպաշտներ շատ աւելի աստուածահաճոյ գործ մը կատարած պիտի ըլլային, գիրք եւ թերթ ճարելով Երուսա — ղէմի Մատենադարանին :

Կտած թեւը (հաճի) օր մը կը թաղուի, բայց գիրքը եւ թերթը կը մնան դարերով : ՎԱՀԷ

Երբ Թուրքիոյ վրայ յարձակին...

Անգլիացի մարեշալ Մոնթկոմըրի, որ վեր - ջերս Թուրքիոյ արեւելեան ճակատը այցելեց, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է Կարսի մէջ, համաձայն Թուրք մամուլին :

— Առաջին անգամ 1937ին Իսթանպուլ եկած եմ: Այժմ զինուորական տեսակէտով քաջ կը ճանչնամ ձեր երկիրը : Հաւաքական պաշտպանու— թիւնը խիստ կարեւոր է Թուրքիոյ համար: Աշ - խարհի մէջ երկու յատկանշական պարագաներ կան: Առաջինը տնտեսական ուժն է. այս տեսա — կէտով ձեր երկիրը շատ բախտաւոր է, քանի որ անհրաժեշտ բոլոր սննդանիւթերը ունիք: Հետա - քրքրուեցայ նաեւ ձեր երկրին հողագործու — թեամբ: Մօտէն ճանչցայ թուրք գիւղա - ցին կացութեամբ. անիկա լաւ աշխատող մըն է, արդասաբեր հողերու տէր է եւ երջանիկ: Ուրեմն ըսեմ թէ տնտեսական տեսակէտով Թուրքիա շատ զօրաւոր է :

Երկրորդ ազդակը զինուորական ուժն է: Ատլանտեան դաշինքին մէջ մտնելէ առաջ, Թուրքիա մինակ էր եւ ստիպուած էր իր սեփական միջոց — ներով ինքնապաշտպանութեան դիմել: Այսօր ընդհանրական հաւաքական պաշտպանութեան մարմնին անդամ է եւ ստուարաթիւ բարեկամներ

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Կիրակի օր կը բացուի Խ. Միութեան կուսակցական համագումարը, որ կը ձգձգուէր 1939էն ի վեր:

Ժողովը տեղի պիտի ունենայ Գերագոյն Խոր - հուրդի մեծ սրահին մէջ, որ նախապէս կը կոչ— ուէր Ս. Անդրէի դահլիճ եւ յատկացուած էր ցա — րերու թագադրութեան :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, մեծ անակնկալներ չեն սպասուիր համագումա - րէն, ոչ ալ հիմնական վերաքննութիւն բոլշեւիկ— եան վարդապետութեան: Անշուշտ պիտի քննուի ընկերվարութենէ համայնավարութիւն անցնելու խնդիրը, ինչպէս կը հաստատեն մամուլին մէջ բացուած վիճաբանութիւնները: Ամէն բանէ ա - ռաջ, համագումարը պիտի ձգտի զօրացնել կու — սակցութեան կարգապահութիւնը : Այս առթիւ եղած են զանազան թելադրութիւններ, որոցմէ կը հետեւի թէ ի հարկին նոր մաքրագործումներ ալ պիտի կատարուին:

Ինչպէս բացատրած ենք ժամանակին, նոր հըն - գամեայ ծրագիրը կը նախատեսէ 70 առ հարիւր յաւելում արտադրութիւն, մինչեւ 1955: Համա - գումարը պիտի լսէ Մալենքովի զեկուցումը 13 տարուան գործունէութեան մասին, պիտի վաւե — րացնէ հնգամեայ ծրագիրը եւ պիտի վերաքննէ կուսակցութեան կանոնագիրը: Սթալինն էր որ տորագրեց համագումարին հրաւէրը, իբրեւ ընդհ. քարտուղար. բայց զեկուցումը պիտի կա - տարէ յիսնամեայ Մալենկովը: Ուրիշ յիսնամեայ մը, Սաբուրով, պիտի պարզէ հնգամեայ ծրագի - րը. իսկ վերաքննուած կանոնագիրը պիտի պաշտ - պանէ Խրուշչեւ, Ուկրանացի մը որ բոլշեւիկ դար - ձաւ 1918ին:

Վերջին համագումարը (1939) տեւեց 11 օր, լսելով աւելի քան հարիւր ճառախօսներ: Այս տարի պիտի մասնակցին 1500 պատգամաւորներ : Հրաւիրեալ հիւրերը եւ զանազան պատուիրակու - թիւններ ալ հաշուելով ,երկու հազար հոգի ներ— կայ պիտի ըլլան: Օտար հիւրերուն մէջ կը գտնուի Մորիս Թորէզ, որ առաջին անգամ պիտի երեւայ հանդիսաւոր ժողովի մը մէջ, երկու տարիէ ի վեր դարմանի տակ ըլլալով: Իտալիոյ, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու բոլշեւիկ երեւելիներն ալ ներկայ պիտի ըլլան :

Կացութիւնը Եգիպտոսի մէջ

Զօր. Նեկիպ դիլրդագին ծափերու արժանա - ցաւ Դշ. օր, ճառ մը խօսելով Զակազիկի մէջ: Ունկնդիրներու թիւը կը հաշուեն 250.000 հոգի :

Զօրավարը խօսեցաւ պատգամէ մը, եւ շա — րունակ շնորհակալութիւն կը յայտնէր ձեռքով եւ գլխարկով, ի պատասխան խանդավառ բազմու - թեան ծափերուն: « Հպարտ եմ ձեզմով: Դուք իմ զինուորներս էք, թէեւ բանակէն դուրս կը գոր— ծէք: Դո՛ւք ներշնչեցէք մեր շարժումը եւ պիտի տեսնէք անոր յաջողութիւնը: Եգիպտոսի բարի համբաւը այժմ կ՚արձագանգէ ի սփիւռս աշխար - հի: Նեղոսի հովիտին ժողովուրդը այժմ արժանի է իր արդար տեղը գրաւելու արեւուն տակ: Ցա — րատեւօրէն յառաջ տանինք մեր գործը »:

Զակազիկ միշտ եղած է միջնաբերդ մը ազ - գայնական հոսանքի: Այնտեղ էր որ ծանր խռո — վութիւններ ծագեցան անցեալ հոկտեմբերին, անգլեւեգիպտական դաշինքին խզումէն վերջ :

× Վարչապետ Գահիրէ վերադարձաւ, եր - կու օրուան պտոյտէն ետք: Անպաշտօն նախարար Ֆէթհի Րըտվան յայտարարեց թէ ձերբակալուած 70 երեւելիները պիտի հարցաքննուին եւ պիտի դատուին, եթէ ամբաստանութիւնները հաս - տատուին :

Հանգստեան կոչուեցան երկու զօրավարներ եւս, մէկը՝ օդանաւային հրամանատար, միւսը՝

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ունի: Թուրք զինուորը խոր տպաւորութիւն րաւ վրաս: Զիս ուրախութեամբ կը լեցնէ այն մտա - ծումը թէ Թուրք զինուորը մեր շարքերուն մէջ պիտի կռուի, եթէ օր մը ստիպուինք կռուիլ: Եր — բեք պիտի չուզէի Թուրք զինուորին դէմ կռուիլ : Թուրք ազգը թող վստահ ըլլայ որ եթէ թշնամիի մը յարձակման ենթարկուի, մենք պիտի օգնենք իրեն :

Կարսը կը գտնուի ճիշդ ռուսական սահմանին վրայ: Կարսեցիք թող վստահ ըլլան որ վտանգաւոր կացութիւն մը ստեղծուած միջոցին մինակ պիտի չմնան: Ես անգլիացի զինուոր մըն եմ, բայց ներկայիս կը ծառայեմ 14 ազգի: Եւ որով — հետեւ պարտականութիւնս է կռուիլ Անգլիոյ համար, նոյնպէս պարտականութիւնս է կռուիլ Թուրքիոյ համար: Երբ վաղը յարձակման ենթարկուինք, Թուրք զինուորին հետ կող կողի պիտի կռուինք »:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՅՈՐԴԱՆԱՆԸ

Լոնտոնի թերթերը կը հաւաստեն թէ Յորդանանի մէջ, մէկ տարիէ ի վեր տեւող քաղաքական տագնապը հետզհետէ կը մեղմանայ, դիւրացնելով Դաշնակիցներու պաշտպանողական ծրագիրներուն գործադրութիւնը :

Նորընտիր Թագաւորը՝ Հիւսէյին Ա. որ 17 տարեկան է, Անգլիա վերադարձաւ, ուր պիտի հետեւի վեց ամսուան դասընթացքի մը, նախ քան թագադրութիւնը, գալիք մայիսին :

Նոր սահմանադրութիւնը շատ ազատամիտ է եւ առաւելագոյն իրաւասութիւնը կուտայ խորհրդարանին: Եգիպտոսի հետեւելով Յորդանան ալ ջնջեց «պէյ» եւ «փաշա» տիտղոսները:

Լաւ մարզուած եւ կանոնաւորապէս սարքաւորուած Արաբական Լեգէոնը Թուրքիոյ եւ Իսրայէլի բանակներէն ետք՝ կը կազմէ Միջին Արեւելքի ամէնէն կարեւոր զինուորական ուժը:

Օգոստոս ամսուն ամբողջ օրուան մը ժողովէ վերջ՝ Յորդանանի Խորհրդարանը վճռեց թէ Թալալ Թագաւորը անկարող էր կատարելու իր վրայ դրուած պարտականութիւնները: Ան ներկայիս կը դարմանուի: Տեղեկագիրներ կը տեղային թէ Թալալ Թունդ հակաբրիտանական էր եւ թէ անգամ մը յարձակեցաւ բրիտանական զինուորական խորհրդատուին վրայ, բայց լուրը անմիջապէս հերքուեցաւ Յորդանանի մէջ:

Բրիտանական ազդեցութիւնը, որ գերակշիռ էր մինչեւ 1946, երբ ազգը իր ամբողջական անկախութիւնը գտաւ, անկէ ի վեր նուազած է որոշ չափով ամէն ասպարէզի մէջ ,բացի զինուորական կրթութենէն: Երիտասարդ Յորդանանցիներ դիմում կը կատարեն որպէսզի կատարելագործեն իրենց ուսումը ամերիկեան գոլէժներու եւ համալսարաններու մէջ:

Վերջերս կազմուեցաւ նոր օգուղի մը, որ կը կոչուի «Յորդանանի օգուժ», ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ ունի իր յատուկ ուղիները: Դրամագլուխը ամերիկեան եւ յորդանանեան է: Ամերիկեան օգնական դիտութիւնը հոն ի սպաս դրուած է եւ Անդրովկեան գծին տեղը կը բռնէ: Ամերիկացի երիտասարդ օգնականներ, ինչպէս եւ առեւտրական ընկերութիւններ կը գործեն լայն գետնի վրայ :

Յորդանանի ներկայ վարչապետը՝ Աբուլ Հիւտա, խիստ հակառակորդ մըն է որեւէ համայնավար ազդեցութեան Յորդանանի մէջ: Ան յամառօրէն մերժեց պաշտպանել Արաբական Դաշնակցութեան մէջ (որուն անդամ է Յորդանան) հակաարեւմտ. մոլեռանդներու կողմէ ներկայացուած ծրագիրները եւ ծայրայեղ քաղաքականութիւնը :

Անցեալ ամիս վարչապետը Լիբանան գնաց համոզելու համար Նէյֆ Իշխանը, Թալալ Թագաւորի փոքր եղբայրը եւ Թեկնածու գահին, որպէսզի Յորդանան վերադառնայ եւ օգնէ նոր վարչաձեւին :

Յորդանան հին աստուածաշնչական երկիր մըն է, ուրկէ անցան Իսրայէլացիները դէպի Եգիպտոս Ելքի ատեն: Իր ներկայ սահմանները կ'ընդգրկեն քրիստոնէական սրբազան վայրերը, մէջն ըլլալով Երուսաղէմ հին քաղաքը, Բեթլէհէմ, Ձիթենեաց Լեռը եւ Գեթսեմանին: Ամման եւրոպական տիպարով արդիական քաղաք մըն է, մաքուր եւ նոր պանդոկներով, գիշերային ակումբներով եւ թատրոններով, որոնք ամերիկեան եւ բրիտանական շարժանկարներ կը ցուցադրեն, հին հռովմէական կայսրութեան աւերակներուն ճիշդ մօտը:

Յորդանանի ժողովուրդին ընդհանուր թիւն է 1.400.000, որոնց մէջ կը գտնուին հարիւր հազարաւորներ Իսրայէլի նախկին արաբ բնակիչներէն: Անոնք կ'ապրին ՄԱԿի սարքած վրաններուն տակ: Այս գաղթականներր քաղաքական խիստ դժուարին խնդիր մը կը կազմեն թէՅորդանանի կառավարութեան եւ թէ արեւմտեան պետութեանց համար, որոնք կը փորձեն վերջնապէս լուծել Արաբական Դաշնակցութեան եւ Իսրայէլի վէճը:

Թէեւ Յորդանանի բնակչութիւնը կը բաղկանայ մեծամասնաբար իսլամ Արաբներէ, սակայն իր քրիստոնեայ արաբ ժողովուրդը որ երկու առ հարիւրն է, բաւական զօրաւոր է եւ համայնքին անբաժան մէկ մասը կը կազմէ: Ամմանի կաթոլիկ «Սուրբ Երկիր Գոլէժ»ը, ամէնէն շատ յարգուած կրթական հաստատութիւնն է Միջին Արեւելքի եւ շատ մը իսլամ եւ բողոքական աշակերտներ հասցուցած է :

Յորդանանի ներկայ ռազմական կարեւորութիւնը պաղ պատերազմին մէջ, կուգայ այն իրողութենէն որ Իսրայէլի հետ միասին կը պահպանէ Սուէզի ջրանցքին արեւելեան մուտքը եւ Ասիոյ եւ Ափրիկէի միջեւ նեղ ցամաքի կամուրջը: Դաշնագրով բրիտանական օդային ուժը իրաւունք ունի որոշ թիւով խարիսխներ պահելու, Յորդանանի մէջ, եւ այսօր կը բարելաւէ զանոնք: Յորդանանի սեփական օդային ուժը կը բաղկանայ զինուորական եւ փոխադրող օդանաւերէ :

Յորդանան ազդեցիկ էր Միջին Արեւելքի մէջ Ապտուլլահ Թագաւորին ատեն, որ մեծ հայրն էր ներկայ պատանի Թագաւորին: Բ. աշխարհամարտէն ի վեր արեւմտեան պետութեանց համար մեծ հարուած մը եղաւ երբ 1951 Յուլիս 16ին Ապտուլլահ սպաննուեցաւ Երուսաղէմի մէջ մոլեռանդի մը կողմէ: Ապտուլլահ Թագաւորը կը սորադրէր իր խնամահաւճիոը, երբ կը փորձէր առանձին հաշտութիւն կնքել Իսրայէլի հետ, անջատաբար Արաբական Դաշնակցութենէն, միեւնոյն ատեն դիւանագիտական գետնի վրայ դրական դերք բռնեց, արգիլելու համար Երուսաղէմի Նախկին Միւֆթիին՝ դաւերը :

Նախկին Մեծ Միւֆթին, որ թերեւս ամէնէն մեծ թշնամին է Միջին Արեւելք մէջ Արեւմտեան պետութեանց, ծանօթ է իբրեւ գործակից Հիթլէրի կառավարութեան Բ .աշխարհամարտի միջոցին, այնպիսի ատեն մը երբ Ապտուլլահ Թագաւորին Արաբական Լեգէոնը կը պատերազմէր Դաշնակիցներու կողքին: Կ'ըսուի թէ իր մօտիկ ընկերները այսօր կապեր ունին ծանօթ համայնավար գործակալներու հետ:

Մեծ Միւֆթիին ամէնէն մեծ ցանկութիւնն էր իշխել Իսրայէլի վրայ, ուր իր ընտանիքը դարերով զօրաւոր եղած է թէ արաբական կրօնքի եւ թէ քաղաքական գործերու մէջ:Այժմ հետզհետէ կ'անհետանայ իր ազդեցութիւնը կրօնամոլ գաղթականներու վրայ :

Ամէն պարագայի մէջ, կարեւոր դեր մը սահմանուած է Յորդանանի, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար:

Թ.Ա.Թ.

ԿԷՍ-ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Աքլորամարտ

Մարդոց մէջ գեղեցիկ սեռը նկատուած է կինը՝ իր նուրբ գիծերով ու վայելչութեամբ :

Կենդանիներու մէջ ընդհակառակն մեծ մասով արուներն են որ իրենց արտաքին հապոյրով, խրոխտ կեցուածքով ու վեհաձնութեամբ կը գերազանցեն էգերը: Հաւազգիներուն մէջ աքլորը կը հաստատէ այս պարագան

Ան իր գեղեցիկ գլուխը բարձր բռնած, կարմրուկ կատարը իբրեւ թագ իր գլխին, բազմերանգ ու պայծառ փետուրներով պճնուած, իր խատուտիկ հաւերուն քովն ի վեր կը յոխորտայ թեւերը թափ տալով: Վայրկեանը մէկ կը զննէ չորս դին, իր մշտարթուն նայուածքով, պատրաստ՝ ամէն վտանգ դիմագրաւելու: Այնքան գոռոզ է ու պատուախնդիր որ չի հանդուրժեր ուրիշ արուի մը ներկայութեան: Իր մէջ տակաւին կը պահէ իր հեռաւոր նախնիքներուն վայրի բնազդները: Սակայն, մարդիկ աւելի գազանաբարոյ քան այս ընտանի կենդանիները, գիտցած են շատ կանուխէն օգտագործել աքլորներու կռուազան բնազդը իրենց անհեթեթ քմահաճոյքներուն ու հետաքրքրութեան համար:

Ամէն ոք տեսած է աքլորամարտները: Խօսքս հաւնոցներու մէջ պատահած հասարակ բախումներու մասին չէ: Ատոնք որքան ալ հետաքրքրութիւն պատճառեն, չեն կրնար հաւասարիլ մարզուած աքլորներու միջեւ մղուած մահաբոյր կռիւներուն :

Միայն աքլորամարտներով չեն գոհացած մարդիկ: Անոնք իրենց մոլութեանց առարկայ դարձուցած են նաեւ ուրիշ կենդանիներ, նոյնիսկ միջատներ եւ զանոնք մարզելով իրար դէմ կը հանեն: Կրեաներու կռիւն ալ շատ զուարճալի է: Անոնք կարծես հրասայլեր ըլլային, պահ մը իրարմէ հեռանալէ ետք, յանկարծ կը խոյանան իրարու վրայ եւ իրենց ոսկրային կարծր պատեանները ուժգնութեամբ իրար կը զարնեն որոտագին աղմուկով մը :

Կը կարծուի թէ առաջին անգամ Չինացիներն են որ փորձած են աքլորամարտներու մրցումները: Անոնցմէ ընդօրինակած են դրացի ժողովուրդներ եւ աքլորամարտը հետզհետէ ընդհանրանալով եկած հասած է մինչեւ արեւմտեան Եւրոպայի երկիրները :

Ֆրանսան ալ ունեցած է աքլորամարտներու կազմակերպիչներ եւ հետեւողներ:

Լիլի գիտական կաճառի թանգարանին մէջ ցուցադրուած են զանազան երկիրներու յատուկ աքլորներու ցեղեր:

Աքլորամարտի մրցումներու համար մարզուած աքաղաղներու ընտրութիւնը, ինչպէս թղթատար աղաւնիներունը, կը պահանջէ յատուկ փորձառութիւն ու համբերատար աշխատանք : Որովհետեւ, ծննդագիտութիւնը մեզ կ'ուսուցանէ թէ ցեղային կարգ մը յատկանիշներ եթէ կը փոխանցուին ու կը յարատեւեն ժառանգականութեամբ, կան նաեւ թաքուն յատկութիւններ որոնք կը յայտնուին պարբերաբար առանց յարատեւելու հաւանականութեան: Մանաւանդ խառնածին ցեղերու յաջորդ սերունդները երբեք չեն կրնար ժառանգել ծնողներուն ամբողջական յատկանիշները: Այս հիման վրայ, կռուելու յատկութեամբ օժտուած աքաղաղի ազնիւ ցեղեր ձեռք բերելու համար մասնագէտը պէտք է պատչաճի բնութեան օրէնքներուն, լուծելով դժուարին հարցեր: Ցետոյ, միայն յաջող ընտրութեամբ չի վերջանար հարցը: Կենդանին որքան ալ ընդունակ ու յանդուգն ըլլայ, պէտք ունի մարզուելու: Եւ դարձեալ մասնագէտին կ'իյնայ ձեռք բերել սպասուած արդիւնքը, համաձայն իր գաղտնի մեթոտներուն ու հնարամտութեան : Ընտրուած տիպարը մասնաւոր հոգածութեան առարկայ կ'ըլլայ: Խնամք կը տարուի սնդառութեան եւ կտուցներու անդամութեան: Եօթը կամ ութ ամիս վերջ, աքաղաղը այլեւս կատարեալ է ու պատրաստ կռուելու: Նախ՝ փոքր մրցումներու կը հանուի: Տէրը մտահոգ է :Արդեօք յաջողա՞ծ է իր ընտրութեան մէջ: Գիտէ որ հակառակորդ աքաղաքն ալ նոյնքան մարզուած է :

Աքլորամարտներր եւս ունին իրենց յատուկ կանոնները: Երբ մրցումը կը սկսի, արդէն հետաքրքիրներու հոծ բազմութիւն մը շրջապատած է կրկէսը: Աքլորներու տէրերն ու մարզիչները ներկայ են եւ հեւ ի հեւ կը հետեւին կռիւին եւեւէջներուն որոնց զուգահեռ կ'ընթանան իրենց դէմքին արտայայտութիւնները :Բազմութիւնը եւս գերագրգիռ՝ իր պոռչտուքներով թափ կուտայ չարաչուք տեսարանին: Փետուրներ օդը կը բարձրանան, արիւնը կը կաթկթէ եւ երկու արիւնարբու ոսոխները հեւասպառ կը ջանան իրար բզկտել : Անոնց վզին փետուրները ցցուած են փուշերու նման, կատարներն ու վզէն կախուած մասնաւոր մօրուքներր կարմրած են ինչպէս կակաչ:

Պահ մը իրար կը դիտեն: Յանկարծ մին կը ցատկէ միւսին վրայէն ու կ'աշխատի իր բիտերով մահացու հարուածը տալ իր թշնամիին :

Մեծ մրցումներու ընթացքին, իւրաքանչիւր աքաղաքի անցեալ յաղթանակներու յիշատակութիւնր կ'ըլլայ հրապարակաւ եւ սքանչացման ու դնահատութեան ակնարկներու կ'արժանանան տէրերն ու մարզիչները :

Իւրաքանչիւր կողմ հպարտ է իր տիպարով ու վստահ յաղթանակին: Այս առթիւ մեծագումար գրաւներ կը կազմակերպուին: Այդ պատճառաւ յաղթանակը կ'որոշուի միայն աքաղաքներէն մէկուն մահով: Հազուադէպ է որ աքլորներէն մին յէ կռիւը ու փախչի՝ անպատուելով իր տէրը : Ան ընդհանրապէս կը դիմագրաւէ մահը առանց ընկրկումի:

Շատ անգամ աքլորամարտները կրնան երկարտեւել, դառնալով տաղտկալի ու անշահ, երբ երկու ոսոխները այլեւս ուժասպառ, կտուցները բաց, թեւերը կախ, ու ոտքի վրայ մնալու անկարող վիճակ մը կը մտնեն: Այդ պարագային, անառարկելի յաղթանակը փութացնելու համար երկուստեք կը համաձայնին զինել աքլորները: Անմիջապէս անոնց բիտերուն վրայ կը հաստատեն հինգ վեց սանթիմեթր երկարութեամբ ասեղներ: Անշուշտ քննութիւններ կը կատարուին որպէսզի ասեղր խարդախօրէն թունաւորուած կամ թթուի մէջ թաթխուած չըլլայ :

Երբ դարձեալ կ'արձակուին աքլորները, խոյն կը սկսի կռիւը: Անոնց թաքուն բարկութիւնը, բնազդային կուտակուած վայրագութիւնր կը յայտնուին ուժգնութեամբ: Պահը ճակատագրական է : Աքլորներէն մին խորամանկ միջոցներ ի գործ կը դնէ ու կը գնահատուի հանդիսականներէն: Յանկարծ, մին կը տապալի գետին անկենդան: Իր զանկին մխուած է հակառակորդին մահացու ասեղը: Միւսը՝ մօտեցած գետին փռուած անշունչ ոսոխին աչքերը յառած կը դիտէ: Իրաւարարը օրինական երեք վայրկեանները կը հաստատէ ու յաղթանակր կը յայտարարէ:

Եւ ահա այսպէս, երկար ու ցաւագին մաքառումներէ ետք աքլորներէն մին կը դառնայ քաւութեան նոխազ ու ողբերգութեան վարագոյրը կ'իջնէ, յագուրդ տալով մարդկային ախտաւոր կիրքերու :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

Ա. ՊԱՐՈՆ.— Օրիորդը պատասխանե՞ց գրած նամակիդ :

Բ. ՊԱՐՈՆ.— Այո, մէկ ամիս է. սակայն դեռ նամակը չեմ բացած :

Ա. ՊԱՐՈՆ.— Ինչո՞ւ :

Բ. ՊԱՐՈՆ.— Որովհետեւ եթէ բանամ՝ վստահ եմ որ իր մերժումը պիտի կարդամ, մինչդեռ այսպէս՝ գէթ յոյսով կ'ապրիմ ...:

ՏՈՄՍԵՐ

Այլողապատում

Վերջերս Փարիզի մէջ գումարուեցաւ Հակալքոլականներու Տիեզերական Համաժողովը :

Այս առթիւ, ընկերակցութեան վարչական խորհուրդին անդամներէն մէկը, հրատարակեց վիճակագրական կարգ մը տեղեկութիւններ, որոնք ցոյց կուտան թէ գինին, օղին, ուիսքին, — եւ մնացեալները — ինչ փորձանքներու պատճառ կ'ըլլան :

Յարգելի հակալքոլականը կը գանգատի թէ գինովութիւնը շատ յառաջ գացած է Ֆրանսայի մէջ, ուր ամէն մարդ կը խմէ : Այո, Ամերիկացիներն ալ կը խմեն, կ'ըսէ. բայց, առնուազն, անոնց գինովութիւնը չէնք — չմորհք ունի... Այսինքն «քաղաքը ծախած» են ամբողջ շաբաթ մը... Այլապէս, Միացեալ Նահանգներու քաղաքացիներուն ստուար զանգուածը չի խմեր ...

Ահաւասիկ քանի մը փշրանքներ իր թուանշաններէն. —

Ֆրանսայի մէջ, հիւանդանոց մտնող այրերուն վաթսուն առ հարիւրը եւ կիներուն քառասուն առ հարիւրը ալքոլի չարաչար գործածութեամբ հիւանդացած են :

Զգային տագնապներու ութսուն առ հարիւրը եւ վեներական ախտերու քառասուն առ հարիւրը արդիւնք են ալքոլի գործածութեան :

Յիմարներուն վաթսուն առ հարիւրը եւ չարագործ պատանիներուն քառասուն առ հարիւրը՝ խմողներու զաւակներն են :

Աշխատանքի ընթացքին պատահած արկածներուն մէկ քառորդը եւ երթեւեկի արկածներուն 57 առ հարիւրը յառաջ կուգան ալքոլէն :

Մարդասպաններուն 45 առ հարիւրը եւ իրենց զաւակներուն հետ, վայրենիի պէս վարուող ծնողքներուն 95 առ հարիւրը՝ կամ խմող են եւ կամ խմողներու զաւակներ են...

Ֆրանսայի մէջ, պատերազմէն առաջ, իւրաքանչիւր քաղաքացի տարեկան կը խմէր 35 լիտր ալքոլ, Ամերիկայի մէջ՝ 8 լիտր, Անգլիոյ մէջ՝ 6 եւ Իտալիոյ մէջ 18:

Հակալքոլականին տեղեկութիւնները թէեւ շատ հետաքրքրական, բայց կիսակատար են: Ուրեմն, իբրեւ հաւատաւոր հակալքոլական, ես ալ իրաւունք ունիմ տալու իմ թուանշաններս.

Հայոց ազգին կուսակցական պայքարներուն 99 առ հարիւրը հետեւանք է խմանութեան :

Սթալիններու իրաւակարգը փառաբանող հայազգի տիրացուներուն, 99 առ հարիւրը խման է :

Խորհրդային Հայաստանի «հայերէն»ը պաշտպանողներուն 99 առ հարիւրը խելքը թռցուցած է ալքոլի չափազանց գործածութեամբ ...

Դաշնակցութեան արտին մէջ լրտեսներ, դաւաճաններ, գործակալներ եւ թրքասէրներ տեսնող հայազգիներուն հարիւրին 99ին տեսողութեան զգայարանը խանգարուած է ալքոլի գործածութեան պատճառաւ ...

Եւրոպայի եւ Ամերիկայի բարիքներ վայելող ու յետոյ, լրբօրէն, անոնց դէմ իրենց «օրհնեալ բերանը» բացող հայորդիներուն հարիւրին 99ին ուղեղը ջուր կտրած է՝ ալքոլով ...

Այս մասնագիտական տեղեկութիւններուս պէտք է կցեմ, սակայն, անհրաժեշտ լուսաբանութիւն մը — Հայոց ազգին այս աննման «խմողութեան» գործածած ալքոլին միայն տասը առ հարիւրը Ֆրանսացիին կամ Ամերիկացիին ճանչցած ալքոլն է: Մնացեալ 90 հարիւրը նորելուկ թոյն մըն է, որ կ'արտածուի Երեւանէն կամ Մոսկուայէն ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅՑԵՒԱՐԱԲ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հալէպի պետական մատենադարանի տնօրէնին խնդրանքին վրայ, Հ. Աբրահամ Ադամեան, Հալէպի Մխիթարեան վարժարանի հայերէն, վերջերս հրատարակեց շահեկան շարք մը յօդուածներ, արաբերէն լեզուով, Հալէպի գրական, բանասիրական, մատենագրական ու պատմական «Հատիթհ» ամսաթերթին մէջ :

Յօդուածներու նիւթերն էին Մուաւիա խալիֆան եւ Հայերը, Օմար Պըն Ապտիւլ Ազիզ եւ Հայերը, Հիշամ Պըն Ապտիւլմերիք եւ Հայերը, Մրուան Պըն Մուհամմատ եւ Հայերը եւն.:

Հ. Ադամեան, յեցած հայ եւ արաբ պատմագիրներուն վրայ, ցոյց տուաւ զինուորական դաշնագիր մը, կնքուած Թէոդորոս Ռշտունի հայ զօրավարին եւ Մուաւիա՝ Սուրիոյ կառավարիչին միջեւ, 653ին, երբ դեռ Մուաւիա խալիֆա չէր եղած: Այդ դաշնագրով՝ Հայերը Արաբներու դաշնակից կ'ըլլային եւ կ'ընդարձակուէին հայկական սահմանները, Հայերուն յանձնուած ըլլալով հիւսիսային երկիրներու գերիշխանութիւնը :

Հայր Ադամեան միւս յօդուածներուն մէջ ցոյց կուտայ թէ ինչպիսի փառահեղ եւ արքայական ընդունելութիւն ըրած է Օմար Պըն Ապտիւլ Ազիզ խալիֆան, 719ին, մեր Յովհան Օձնեցի իմաստասէր կաթողիկոսին, ինչպիսի առանձնաշնորհներ շնորհած է Հիշամ Պըն Ապտիւլ Մելիք խալիֆան Բագրատունի իշխաններուն, Ը. դարուն սկիզբը, եւ թէ ինչպէս հայկական այրուձին մեծ քաջութիւններ ըրաւ Մրուան Պըն Մոհամմէտի բանակի կողքի Հոմսի, Այնճարի եւ Դամասկոսի արիւնահեղ ճակատամարտներուն մէջ, փրկելու համար Օմայեան կայսրութիւնը անոր ըսպառնացող վտանգներէն :

Հ. Ադամեանի յօդուածները լայն արձագանգ գտան Հալէպի եւ Դամասկոսի թերթերուն մէջ, որոնք հաստատեցին, թէ այդ յօդուածները նորութիւն էին արաբական աշխարհին համար եւ մեծ լոյս սփռեցին արաբական պատմութեան վրայ : Փափաքելի է, որ այս յօդուածները հրատարակուին հայերէն թերթերու մէջ ալ:

Ադամեան վրդ. տարիներէ ի վեր հաւաքած է, առանձին պիտակներու տակ, հայ եւ արաբ պատմագիրներէն ինչ որ կը վերաբերի հայ-արաբական շրջանին, այսինքն եօթներորդ դարէն մինչեւ չորեքտասաներորդ դար: Գրած է այդ շրջանին մանրամասնպատմութիւնը եւ պատրաստ է հրատարակելու զայն: Հետամուտ է հայերէնի թարգմանելու եւ հրատարակելու արաբ պատմագիրներու եւ աշխարհագիրներու այն բոլոր յիշատակութիւնները, որոնք կը խօսին Հայոց պատմութեան եւ Հայաստանի մասին: Այս տեղեկութիւնները մեծ լոյս պիտի սփռեն Հայոց պատմութեան վրայ, պիտի լրացնեն մեր բնիկ հայ պատմիչներուն պակասը եւ պիտի ցայտեցնեն անոնց պատմական արժէքը:

Ա.Ա.

ՀԱՄԵՍՏ ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՄԵԾ ԳՈՐԾԸ

Հրանտ Ճիւհարեան, բնիկ Քղեցի, Դաշնակցական, չափահաս որբ, ընտանիքի հայր, միջին սերունդէն, առաջին ընդհանուր պատերազմէն վերջ գաղթած Ամերիկա եւ հաստատուած Սէնթ Լուիզ քաղաքը: Բարեկեցիկ, սակայն ոչ մեծահարուստ :

Ահա անունն ու համառօտ կենսագրութիւնը համեստ, անծանօթ Հայու մը, որ հայ եւ արաբ եղբայրակցութեան համար իր մատուցած ծառայութեամբ, արժանի է հրապարակային գնահատանքի :

Պատմութիւնը յուզիչ է եւ օրինակելի : — Պաղեստինի աղէտին արձագանգները հասած են Ամերիկա: Ընկեր Հրանտ Ճիւհարեան իմացած է որ մէկ միլիոն արաբ գաղթականներ ապաստանած են դրացի երկիրներուն մէջ: Լսած է նաեւ որ անոնք կը գտնուին օգնութեան կարօտ վիճակի մէջ: Իբրեւ Հայ գիտէ թէ ինչ կը նշանակէ ըլլալ գաղթական: Գիտէ թէ որքան ծանր է տուն եւ տեղ կորսնցնելէ վերջ, զրկուած մնալ ապրուստի տարրական պայմաններէ, ըլլալ մերկ եւ անպատսպար :

Անիկա գտնուած է Սուրիա, ինքն ալ եղած է գաղթական, տեղեակ է այն ազնիւ վերաբերմունքին որ արաբ ժողովուրդը ունեցած է շատ մը վայրերու մէջ մեր ժողովուրդի բեկորներուն հանդէպ: Գիտէ որ այդ համակրանքն ու ջերմութիւնը կը շարունակուի մինչեւ այսօր եւ երեք հարիւր հազար հայութիւն հանգիստ եւ ապահով կ'ապրի Միջին Արեւելքի արաբական երկիրներուն մէջ: Հր. Ճիւհարեան բոլորովին ինքնաբուխ կը մտածէ որ Հայն ալ պարտք մը ունի հատուցանելիք : Գիտէ որ խնկական բարեկամները նեղ օրերու մէջ երեւան կուգան: Ու ահա կ'որոշէ հագուստներ հաւաքել՝ միայն իր նիւթական միջոցներով ու զանոնք հասցնել Պաղեստինի արաբ գաղթականութեան : Գիտէ անիկա որ իր ըրածը փոքր օգնութիւն մըն է՝ բաղդատած աղէտին մեծութեան, սակայն այդ օժանդակութիւնը պիտի ունենայ բարոյական մեծ նշանակութիւն :

Ընկեր Ճիւհարեան հագուստներու այդ առաքումը առաջին անգամ կը կատարէ 1948ին: Իր ղրկած 2000 կտոր հագուստներուն համար, արաբական կոմիտէէն կը ստանայ շնորհակալութեան գիր մը:

Այս առաքումէն վերջ, Հրանտ Ճիւհարեան, դարձեալ իր միջոցներով կը շարունակէ օգնութիւն հասցնել Պաղեստինի արաբ գաղթականութեան: Իր այս ծառայութեան համար, շարք մը նամակներ կը ստանայ արաբ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններէ :

Այս նամակներէն զատ, ընկերը կանոնաւոր տեղեկագիրներ կը ստանայ Պաղեստինի Արաբ Գաղթականութեան մասին: Իսկ Արաբ տեղեկատու Գրասենեակին պաշտօնաթերթը, տպելով Հրանտին նկարը, եւ խօսելով անոր մատուցած ծառայութիւններուն մասին, կը փառաբանէ նաեւ Հայ ժողովուրդը :

Ահա թէ ինչ կրնայ ընել սրտցաւ Հայ մը առանձինն՝ իր խղճի պարտքը կատարելու, ու միաժամանակ վարկ ապահովելու համար իր ժողովուրդին:

Հրեաները պէտք է որ օրինակ հանդիսանան ուրիշներու :

ԱՐԱՄ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Բ.— ԻՐ ՔՈՅՐԸ՝ ՌՈՒԹ

Իր եղբայրը Հանսն ալ մտաւ ակադեմական ասպարէզը եւ փրոֆէսէօր նշանակուեցաւ Փրակայի համալսարանին :

×

Ես միշտ ուզած էի անձամբ տեսնուիլ Ռութ Ֆիշըրի հետ: Այնքան պատմութիւններ լսեր էի իր մասին: Ինծի ըսած էին, թէ շատ մարդոց մահուան պատճառ եղած է, բայց կը կարծեմ, թէ չափազանցութիւն մըն է այս: Մասլովի մահը սատկապէս ազդեց իր վրայ: Ողբերգութիւն մըն էր, զոր պիտի չկրնար մոռնալ :

Հանդիպեցայ անոր 1945ին, հրաւիրած էի զայն ճաշի, Նիւ Եորքի մէկ ճաշարանը: Արտաքին տեսքը զարմանքի մատնեց զիս: Այլեւս երիտասարդ չէր: Բայց աչքերը տակաւին վայրենի էին եւ երբեմն յաճախանքի մատնուած: Կը խօսէր արագ, մեծ յուզումով եւ շատ շարժուձեւերով: Իր դժբախտ սէրն էին տակաւին բանուորները, — այն բանուորները, զորս Սթալին կուրցուցած էր:

Ինծ հետ ճաշի էր Նիւ Եորքի վերջին գերմանական դեմոկրատ ընդհ. հիւպատոսը, տոքթ. Փաուլ Շւարց: Ան ալ փափաքած էր տեսնել զայն: 1920ին յոյս ունեցած էր, թէ նոր Գերմանիան եւ Ռուսիան պիտի կրնային զինակցութիւն մը կնքել: Շւարց վարչապետ Շթրէզէմանի լաւագոյն բարեկամն էր: Հասարակաց շատ բաներ ունէին անոնք: Շւարց, որ տակաւին սրտին մէջ մեծ ըղձայնութիւն մը ունէր միապետութեան համար, կը հիանար նաեւ Շթրէզէմանի, Ռաթընաուի նըման դեմոկրատներու եւ այս կնոջ վրայ, որ ատենօք, Գերմանիոյ աշխատաւորութեան դիկտատորը եղած էր գրեթէ :

Շւարց ըսաւ անոր, որ տեղեկութիւններ ունէր գերմանեւռուս գաղտնի լրտեսական փոխանակութեանց մասին: Ռութ մերժեց հաւատալ, թէ գնդակահարուած «Լենինեանները» գործած են Հիթլէրի հետ: Անոնք չէին համաձայններ այս կէտին մէջ, բայց երկուքն ալ համաձայն էին, որ Գերմանիա միշտ պիտի ըլլայ համաշխարհային քաղաքականութեան կեդրոնը եւ անհրաժեշտ էր զօրաւոր Գերմանիա մը, զսպելու համար համայնավարութեան մակընթացութիւնը :

Ռութ, գրեթէ գեղեցիկ էր, երբ, երազուն աչքերով ըսաւ.— «Միայն մէկ ցանկութիւն ունիմ, կ'ուզեմ Պերլին վերադառնալ, եւ, ինչպէս հին օրերուն, խօսիլ հարիւր հազարաւոր բանուորներու առջեւ, Սփորթ Փալասթի զանգուածային մեծ միթինկներուն մէջ»:

Երբ ես ըսի,— «բայց անոնք պիտի սպաննեն ձեզ, ինչպէս սպաննեցին ուրիշ յեղափոխական մը, Ռոզա Լիւքսեմպուրկը», նայեցաւ ինծի, աչքերը լայն բացած: Գիտէր, թէ ես ճշմարտութիւնը կը խօսէի: Եւ վախ կար դէմքին վրայ այս կնոջ, որ բնաւ վախ չէր ճանչցած, մինչեւ որ իր կեանքին մէջ միակ մարդը, Արքատի Մասլովը սպաննուեցաւ՝ Քրեմլինի մէջ տեղ մը գտնուող դիկտատորին երկար բազուկը ներկայացնող մեծ ու անծանօթ ուժերու կողմէ:

Ուրիշ անգամ չտեսայ զայն :

Գ.— ՊՈՒՊՐԻԿՆԵՐՈՎ ՏԻԿԻՆԸ

Ով որ մարգարէացաւ, թէ կին լրտեսները քիչ պիտի գործածուին Երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին, անխորհուրդ մարգարէութիւն մը ըրած եղաւ: Առաջին Աշխարհամարտը երեւան բերաւ կիներու գերազանց կարողութիւնը լրտեսութեան մէջ եւ այս կարողութեանց մասին այր մարդոց փորձառութիւնը արթնցուց անոնց մօտ յաւիտենական արթնամտութեան վիճակ մը: Այլեւս ոչ մէկ զօրավար գրպանին մէջ կը պահէր կատարուելիք յարձակողականի մը ծրագիրները: Սիրահարուած սպաներ ոչ մէկ փաստաթուղթ կը ձգէին իրենց ետին պանդոկներու սենեակներուն մէջ եւ զինուորները վարժուած էին ինքնաբերաբար անվստահութիւն ունենալ ոեւէ կնոջ հանդէպ, որ շատ մը հարցումներ կ'ընէր :

Ճափոնական գաղտնի սպասարկութիւնը, սակայն, այս յարաճուն անվստահութիւնը բաւարար պատճառ մը չնկատեց մեկուսացնելու համար կին լրտեսները: Հոն, ուր այր մարդը կրնայ գործ տեսնել, խորհեցան անոնք, կին մը նոյնպէս եւ աւելի լաւը կրնայ ընել: Արդարեւ Ճափոնացիները մեծապէս վստահութիւն ունեցան ճերմակ կին գործակալներու վրայ, ամէն անգամ որ կարելի ըլլար ճարել զանոնք:

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՋԻՆԿԸՐ

Ահմէտ Թալէաթ՝ Գահիրէի ոստիկանութեան վե-րատեսուչը։ Արձակուեցան վեց պաշտօնեաներ Հաղորդակցութեանց նախարարութենէն, ուրիշ վեց հոգի ալ Ֆարուքի պալատէն։ Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ գահընկէց արքան երկաթեայ պահակախումբ մը կը պահէր գաղտնապէս, իր թշնամիները խորտակելու համար։ Անդամներէն չորսը բանտարկուած են։

Կառավարութիւնը արգիլեց դպրոցական դա-սադուլները։ Ուսանողներուն արգիլուած է քա-ղաքականութեամբ զբաղիլ։

X Օթէլ Շէփըրտի հրձիգներէն երկուքը հինգ տարի թիապարտութեան դատապարտուեցան, երկուքը՝ երեք տարի, իսկ մէկը անպարտ ար-ձակուեցաւ։ Յունուար 26ին երկու հոգի վառած էին բոցերուն մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

45 ԳԵՐԻՆԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ, 120 հոգի ալ վիրաւորուեցան Ջեժուի կղզիի արգելարանին մէջ (Քորէա)։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 500 կարմիր գե-րիներ ըմբոստացած էին եւ կատաղօրէն կռուեցան 80 ամերիկացի պահակներու դէմ, բիրերով, քա-րերով եւ ամէն տեսակ իրերով։ (Վեց հազար գե-րիներ կը գտնուին այս կղզին)։ Ամերիկացի զին-ուորները միջամտեցին եւ արիւնոտ կռիւ մը ծագեցաւ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ բոլոր մարտանաւերը պիտի կրնան հիւլէական ռումբեր փոխադրել, ինչ-պէս յայտարարեց ազգ. պաշտպանութեան նա-խարարը։ Այս առթիւ ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը առ նուազն երեք հարիւր սուզանաւեր ունի, լաւա-գոյն տեսակէն, ինչ որ լուրջ վտանգ մը կը կազմէ Ամերիկայի ապահովութեան համար։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանը (բոլշեւիկ) հոկտ. 1ին միաձայնութեամբ քուէար-կեց օրէնք մը որով կը ջնջուին նախկիննացիներու եւ «փաշական բանակի սպաներու» դէմ հաստատ-ուած բոլոր պատիժները եւ խորութիւնները։ Բա-ցառութիւն կը կազմեն պատերազմի ոճրագործ-ները։

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարին մէջ մեծ յաղթանակ մը չահեցաւ ձախ թեւը, երկու աթոռ գրաւելով կեդր. վարչու-թեան մէջ։ Արհեստակցական Միութեանց պատ-գամաւորները ըմբոստացան ձախերուն դէմ։ — Համագումարը թելադրեց բանակցութիւնները վերսկսիլ Խ. Միութեան հետ։

ԻՐԱՆԻ վարչապետին հետ տեսակցելէ վերջ, աշխարհահռչակ ելմտագէտ մը՝ Քամիլ Կութ (պելժ) յանձն առաւ ամբողջովին քննել Պարս-կաստանի տնտեսական վիճակը։ Գործի պիտի ձեռնարկէ Նոյեմբերին։

«ՌՈՒՍԵՐԷՆ ՍՈՐՎԵՑԷՔ» — պատուիրեց Սո-ֆիայի անթելը, աոջի օր։ Միւս արբանեակ եր-կիրներուն մէջ ալ այս հրահանգը տրուած ըլլա-լով, օտար դիւանագէտներ կը կարծեն թէ նախ Պուլկարիա, յետոյ Ռումանիա եւն. ատրիճանա-բար պիտի կցուին Խ. Միութեան (համագումար 70 միլիոն ժողովուրդ)։

400.000 ՀՈԳԻ դղրդագին ցոյց մր կատարե-ցին Փէքինի մէջ, Չինաստանի համայնավար իշ-խանութեան Գ. տարեդարձին եւ խաղաղութեան համագումարին առթիւ։ Հինգ հազար աղաւնիներ արձակուեցան մայրաքաղաքին վրայ։ Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշեց պատժել ժողովին մաս-նակցող Ամերիկացիները։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թա-ղամասին քաղաքապետարանի սրահը։

***

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստու-թեամբ։

X

Կրընոպլի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի։

X

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետա-րանի սրահը։

X

ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 12ին։

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբին կողմէ։

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin, métro St. Augustin:

Մասնակցութեամբ **RICO'S CREOLE BAND**ի
Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»
Պիւֆէ Անակնկալներ
Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սե-րունդի անդամներուն կամ հեռախօսել Օր. ՇԱ-ՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անի ազգային դպրոցի հայերէնի դասընթացքը կը վերսկսի 6 հոկտեմ-բեր, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30—10.30։ Ուսուցչութեամբ Տիկին Ռեբեկա Միլտոնեանի։

Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն այժմէն արձա-նագրել իրենց զաւակները։

X

Անկէնի Սահակ Մեսրոպ դպրոցը կը վերաբաց-ուի հինգշաբթի 9 Հոկտ. Rue du Chateau, No. 8 Deuilի Mairie Annexe սրահին մէջ։ Դասաւանդու-թիւնները կը կատարուին ամէն հինգշաբթի կէս-օրէ վերջերը ժամը 2—5։ Արձանագրութիւնները կը կատարուին նոյն ժամերուն։

ԱՐԱՐԱՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆրնս. Բանակի Նախ. Կամաւոր-ներու եւ Ռազմ. Բարեկ. Միութիւնը կը պատրաս-տուի տօնելու Արարատի ճակատամարտին 34րդ տարեդարձը 12 Հոկտ.ին, կէր. օր, Փրատոյի ե-կեղեցւոյն մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ – ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկե-ղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մա-տուցուի եւ արարողութեան ընթացքին պիտի կա-տարուի հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ Եւ-րոպայի Հայոց Թեմին կաթող. պատուիրակ ող-բացեալ, հոգելոյս ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷ-ԵԱՆԻ մահուան տարելիցին։

Կը հրաւիրենք Փարիզի եւ շրջակայքի հայ ժո-ղովուրդը մասնակցելու բազմավաստակ եկեղե-ցականին այս յարգանքի արտայայտութեան։

(Հոգաբարձութիւն)

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Փարիզի եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորութեան տակ կը վերաբացուին հետեւ-եալ դպրոցները. —

1.— Եկեղեցւոյ կեդր. վարժարանը, խորհրդարա-նին մէջ, 15, Rue Jean Goujon: Փարիզ։
2.— Պուա Քոլոմպ եւ շրջանները Գօլէժ Ժիպօն։
3.— Լիլա իր նախկին դպրոցը։
4.— Պանեէօ Քաշան, 24, րիւ Հայկ Դպիրեան։
5.— Պերվիլ, Փավիյօն Բուէպլա Պիւթշօմօն։
6.— Շավիլ իր մատուռին մէջ։

Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն որ ղրկեն իրենց զաւակները այս դասընթացքներուն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին։ Կը հրա-ւիրուին բոլոր ընկերները անպայման։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակո-միտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հայոց մատուռին սրահը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն - Տէսին մասնաճիւղի տա-րեկան ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Պ. Նազարի սրճարանը։ Օրակարգ.— Նիւ-թական եւ բարոյական հաշուետուութիւն։ Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Ներկաներու թիւը մե-ծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտ. 6 շաբաթ երեկոյէն մինչեւ լոյս, Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ։ Ճոխ յայտագրով ու զանա-զան անակնկալներով։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի եւ Տէսինի հայ կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ու-նենալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն - Տէսին մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 8ին, Վիլօր-պանի Թաղապետարանի սրահներուն մէջ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտ-նէ այրի տիկին Ա. Վարդանեանի եւ իր զաւակնե-րուն, իրենց սիրելի ամուսնոյն եւ հօր մահուան առթիւ։

ԶՈՄԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ – ԺՈՂՈՎԸ

Փարիզի Ապրիլեան Սերունդի (Նախկին ԶՈՄ) թէյասեղանը եւ ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենան 5 Հոկտ. Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 17 rue Cadet, սրճարանին վերնայարկը։

Օրակարգ.— 1) Զեկուցում։ 2) Մայրերու Փառատօնի պատրաստութիւն, (Միւթիւալիթէի մեծ սրահը վարձուած է)։ 3. Տարեկան պարա-հանդէսի որոշում։ 4) Վիճակախաղ։ 5) Երկու յանձնախումբերու ընտրութիւն, (մէկը միմիայն տիկիններէ բաղկացած)։ 6) Զանազան կարեւոր հարցեր։

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ - ՈՒՍՈՒՑԻՉ մը տրամադիր է վարելու մէկ կամ աւելի միօրեայ ծանօթ դասըն-թացքները, եւ դասաւանդելու մայրենի լեզուն օրուան որեւէ ժամուն։ Գրել՝ ՅԱՌԱՋի, Ս. Կ. սկզբնատառերով։

Le Gérant : A. NERSESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Daviel, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ: 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 4 Octobre 1952 Շաբաթ 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6882 - Նոր շրջանի թիւ 2293

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԽԻԹԱՐԱՆՔ...

Թուրք մամուլը կը շարունակէ շռայլաբան հաւաստիքներ հրատարակել երկրին զինեալ ուժերու մասին, վկայութեան կանչելով դաշնակից զօրավարներ եւ մասնագէտներ :

Միջազգային մամուլին մէջ ալ պակաս չեն թերթեր որոնք լայն տեղ կուտան շռնդալից տեղեկութեանց :

Վերջերս կարգ մը նոր դէպքեր անգամ մը եւս վարդեր ցանել տուին Թուրքիոյ եւ մանաւանդ անոր «քաջարի» բանակին գլխուն :

Երկու դաշնակից սպարապետներ, զօր. Րիճուէյ եւ մառեշալ Մոնթկոմըրի արեւելեան ճակատը այցելեցին, քննական պտոյտ մը կատարելու համար մինչեւ Կարին, Կարս, Արարատ եւն. :

Երկուքն ալ վերադարձան «գոհ եւ կազդուրիչ տպաւորութեամբ», ինչպէս կը հետեւի հրատարակուած տեղեկութիւններէն :

Մեր գործը չէ գուշակել թէ երկու սպարապետները ուրիշ բաներ ալ ըսած չե՞ն, բերանացի կամ գրաւոր: Եւ կամ կարեւոր դիտողութիւններ արձանագրած չե՞ն իրենց գաղտնի տեղեկագիրներուն մէջ :

Ուրեմն, ստիպուած ենք հիմնուիլ լրագրական տեղեկութեանց վրայ, որոնք իրար կը դերազանցեն, փառաբանական տաղերով:

Անշուշտ կը յիշէք զօր. Րիճուէյի խօսքերը կամ անոր վերագրուած յայտարարութիւնները :

Երէկ ալ կարդացիք մառեշալ Մոնթկոմըրիի հաւաստիքները.

— « Թուրք զինուորը խոր տպաւորութիւն գործեց վրաս : Զիս ուրախութեամբ կը լեցնէ այն մտածումը թէ թուրք զինուորը մեր շարքերուն մէջ պիտի կռուի, եթէ օր մը ստիպուինք կռուիլ» :

Ամերիկացի զօրավարը եւ անգլիացի մարաջախտը ի՛նչ բառեր ալ արտասանած ըլլալուն, ամէն բանէ առաջ զինուորներ են : Կ'արտայայտուին համաձայն իրենց պաշտօնին պահանջներուն :

Բայց կան ուրիշներ ալ, մասնագէտ կամ դիւանագէտ, որոնց արտայայտութիւնները տեսակ մը հոգեբանութիւն կը մատնեն :

Այս կարգէն է Անգարայի քանատական նախորդ դեսպանը, զօր. Օտլըմ, որ տեսակցութեան մը առթիւ ըսեր է, ինչպէս կը հաղորդեն հեռագիրները.

— « Թուրքիա Ատլանտեան զինակիցներուն մէջ ամէնէն զօրաւոր եւ ամէնէն ընտիր ցամաքային բանակը ունի : Այդ բանակին մէկ մեծ մասը կրնայ կռուիլ վաղն իսկ » :

Այս ոչինչ : Զօրավարը չի հաւատար եղեր որ «սովետական բանակը կրնայ յաղթանակ մը տանիլ Թրքական բանակին վրայ» :

Բանաստեղծական կամ ճարտասանական փորձ մը եւս կատարելով, զօրավարը աւելցուցեր է.

— « Թրքական բանակը ռազմական մեքենայ մըն է՝ ուժանակային կարողութեամբ : Ռուսերուն համար Թուրքիա արշաւելու միակ միջոցն է Թուրքերը հողէն հանել բրիչով» :

Հեռագիրը երէկ հրատարակուած էր : Այնպէս որ կը մնայ սպասել Պոլսոյ թղթաբերին, իմանալու համար թէ Թուրք մամուլը ինչպէս տպած է զայն :

Ամէն պարագայի մէջ, դժուար է ենթադրել թէ բոլորն ալ ծափահարած պիտի ըլլան այս «չքեղ եւ աննախընթաց» աւետիսը :

Ամբոխին համար մխիթարանք մը կրնայ կազմել քանատացի զօրավարին հաւաստիքը : Բայց, անոնք որ պատմութիւն կարդացած են, ապահովաբար հառաչանք մը պիտի արձակեն ի խորոց սրտից :

Թրքական ո՞ր բանակը կրցաւ անպարտելի մնալ դարերու ընթացքին, Վիեննայէն մինչեւ Արաբիա, — հիմնուելով արիւնազանգ բռնակալութեան մը վրայ :

Մենք երբեք չենք մաղթեր որ անգամ մը եւս չափուելու փորձեր կատարուին ռազմադաշտերու վրայ :

Բայց, կը փորձուինք հարցնել,— միայն Թո՞ւրքն է որ կռուիլ գիտէ, ճակատ ճակտի : Մանաւանդ երբ կը սպառնան իր հայրենիքին եւ գոյութեան :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՕՏԱՐԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ

Ողբացեալ Վարուժանի քերթուածներէն մէկուն ֆրանսերէն թարգմանութիւնը տուի հայ բարեկամի մը, որ, կեանքին մէջ, տող մը կարդացած չէր մեր գրականութենէն : Առաւ ու կարդաց ուշի ուշով : Յետոյ հարցուց.

— Հեղինա՞կը ով է :

— Շատ վստահ չեմ, բայց կարծեմ Պայրընն է կամ Միւսէն, պատասխանեցի՝ ամենայն լըրջութեամբ :

— Հրաշալի է, ըսաւ : Տեսա՞ր, քեզի հազար անգամ կրկնած եմ որ Ֆրանսան ալ, Անգլիան ալ հանճարեղ բանաստեղծներ ունին, իսկ մենք՝ մէկ հատ ալ չունինք ...

Երբ գրո՛ց - բրո՛ց բարեկամս իր ճառը աւարտեց, կուշտ ու կուռ խնդացի.

— Պարոն չտես, այդ քերթուածին հեղինակը Դանիէլ Վարուժանն է, յիմար :

Այսպէս է մեր ժողովուրդը :

Ամէն բան, որ անգլերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, չինարէն կամ չինումաչիներէն գրուած է, սքանչե՛լի է, հրաշա՛լի է, զմայլե՛լի է :

Ամէն բան, որ մեր Մեծասքանչով գրուած է՝ անհամ է ու անարժէք :

Փորձի համար, օտար լեզուի մը թարգմանեցէք մեր ամէնէն արժէքաւոր գործերէն մէկը եւ հրատարակել տուէք : Կողքին վրայ դրէք կեղծանուն մը, որ հայկական չըլլայ : Ու մեր չտեսները — ընդհանրապէս կիսագրագէտ — կը լափեն :

Կամ, հայերէնի թարգմանեցէք միջազգային գրականութեան գլուխ - գործոցներէն որեւէ մէկը : Կողքին վրայ դրէք կեղծանուն մը, որ ըլլայ հայկական : Ու մեր չտեսները վրան անգամ չեն նայիր : Որովհետեւ՝

— Եղբայր, հայերէնն ալ լեզո՞ւ է որ կարդալով աչք պիտի յոգնեցնեմ : Հայր ո՛ւր, գրականութիւնը ուր : Մեր լեզուն միայն աղօթքի կուգայ :

Այս թեթեւսոլիկութիւնը ուրիշ ծուռ ճամբաներու ալ առաջնորդած է մեզ :

Կը բաւէ որ մեր հայրենակիցներէն մէկուն իրական տաղանդը, արկածով, գնահատուի օտարներէն : Օրինակ, գիրք մը գրէ անգլերէն կամ ֆրանսերէն ու օտար մամուլը հաւնի :

Ալ այդ մարդը կը դառնայ մեծ մարդ, հանճարեղ գրագէտ :

Անմրցելի ենք օտարասիրութեան, օտարամոլութեան մարզին մէջ :

Ատոր համար է, կարծեմ, որ հայ գրագէտը, հայ արուեստագէտը, հայ գիտունը՝ հաց ու պանիր կ'ուտեն ու իրենց թաղումը կը կատարէ բազմողորմ ազգը՝ բոցավառ դամբանականով մը :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՈՃԻՐԸ

Տեղական թերթերէն կ'իմանանք թէ Առնուվիլի մէջ հայ մը, Տիգրան Տէմիրճեան, որ շարունակ վէճեր կ'ունենար իր կնոջը հետ, առջի օր մուրճի հարուածներ իջեցուցած է անոր գլխուն : Կինը հիւանդանոց փոխադրուած է յուսահատական վիճակի մէջ, իսկ ամուսինը անհետացած է : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ թերթերը կը գրեն թէ երկու շոգենաւ ցորեն, բրինձ եւ խտացած կաթ դրկուած է Հնդկաստան, բաշխուելու համար սովեալներուն :

ՃԱՓՈՆԻ երեսփ. ժողովի ընտրութեանց մէջ բացարձակ մեծամասնութիւն շահեցաւ կառավարական կուսակցութիւնը (ազատական), որ այժմ ունի 240 աթոռ : Համայնավարները, որոնք 22 աթոռ ունէին նախորդ ժողովին մէջ, ոչ իսկ մէկ երեսփոխան կրցան ընտրել : Աջ եւ ձախ ընկերվարականները միասին շահեցան 111 աթոռ : Կառավարական կուսակցութիւնը շահած էր 32.500.000 քուէներէն 17.700.000ը : Համայնավարները ստացած էին 350 հազար քուէ, այսինքն հարիւրին 1.1, մինչդեռ 1949ին շահած էին 10 % : Օրուան վարչապետը, Եօշիտա, միշտ խոհեմութեամբ գործելով, կ'ուզէ վերազինումն ալ աստիճանաբար կատարել :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բուռն ծանուցագիր մը ուղղեց Տանըմարքայի, մեղադրելով թէ որոշած է ռազմական խարիսխներ տրամադրել Ատլանտեանի զինակիցներուն, Պալթիկ ծովուն մէջ : Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ Տանըմարքայի կառավարութիւնը կ'ուզէ օտար զինեալ ուժեր տեղաւորել իր հողին վրայ : Ծանուցագրին յանձնումէն քանի մը ժամ վերջը, Տանըմարքայի Նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստի հրաւիրուեցաւ : Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ որեւէ որոշում տրուած չէ օտար զինուորներու տեղաւորման մասին եւ պիտի չտրուի, առանց խորհրդարանին հաւանութեան :

Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ

ՍԹԱԼԻՆ ԿԸ ԽՕՍԻ

«ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ՊԻՏԻ ՍՏԻՊՈՒԻՆ ԿՌՈՒԻԼ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ »

Խ. Միութեան կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Բոլշեւիկ», որ տեսական խնդիրներով կը զբաղի, երկար ուսումնասիրութիւն մը հրատարակեց Սթալինի ստորագրութեամբ,—«Ընկերվարութեան տնտեսական հարցերը Խ. Միութեան մէջ» : Յօդուածը պատասխանն է տասը հարցումներու եւ կը բռնէ յիսուն էջ : Եւ քանի որ կը հրատարակուի կուսակցական համագումարի նախօրեակին, կը նշանակէ թէ սերտ կապ ունի անոր օրակարգին հետ :

Այս ուսումնասիրութեան մէջ, Սթալին մասնաւորապէս կը շեշտէ թէ պատերազմը անխուսափելի է դրամատիրական երկիրներու միջեւ : Ահաւասիկ իր պատճառաբանութիւնը .

— «Կարգ մը ընկերներ կը կարծեն թէ՝ աշխարհակալութեան երկրորդ պատերազմէն ետք, նոր պայմաններու բերումով, պատերազմը այլեւս անխուսափելի չէ դրամատիրական երկիրներու միջեւ. անոնց կարծիքով շատ աւելի զօրաւոր են հակասութիւնները դրամատիրական եւ ընկերվարական ճակատներուն միջեւ եւ կը բաւէ որ Մ. Նահանգները իրենց իշխանութեան տակ առնեն միւս դրամատիրական երկիրները որպէսզի չկարենան պատերազմիլ իրարու դէմ : Սխալ է կարծել թէ շնորհիւ Մ. Նահանգներուն կողմէ այդ երկիրներուն տրուած «երանաւէտ կեանքին», անոնք միշտ համաձայն պիտի ըլլան Մ. Նահանգներուն հետ եւ պիտի կրեն անոնց լուծը, առանց զայն թօթափել փորձելու :

«Ի վերջոյ, դրամատէր Մեծն Բրիտանիան եւ Ֆրանսան պիտի հարկադրուին անջատուիլ Մ. Նահանգներու տիրապետութենէն եւ կռուիլ անոր դէմ, իրենց անկախութիւնը պահելու համար : Կացութիւնը նոյնն է Գերմանիոյ եւ Ճափոնի համար. վասնզի մտածել թէ այդ երկիրները ոչինչ պիտի ընեն անկախ դառնալու համար Մ.Նահանգներուն հանդէպ՝ կը նշանակէ հաւատալ առասպելի մը : Դրամատիրական պետութեանց պայքարը՝ առեւտրական հրապարակներ ճարելու եւ մրցակիցները խեղդելու տենչը շատ աւելի զօրաւոր են քան ընկերավարական եւ դրամատիրական ճակատներու հակամարտութիւնները» :

Այս պատճառաբանութենէն վերջ, Սթալին կը բացատրէ թէ կարգ մը պարագաներու մէջ խաղաղութեան համար մղուած պայքարը կրնայ դառնալ պայքար ընկերվարութեան համար. յետոյ նաեւ պայքար՝ դրամատիրութեան տապալման համար :

— « Խաղաղութեան համար մղուած ներկայ պայքարը յաջողութեան պարագային թերեւս կրնայ աշխարհը պահպանել նոր պատերազմէ մը եւ երկարաձգել խաղաղութեան ներկայ շրջանը : Ասկէ զատ, խաղաղութեան պայքարը կրնայ կարգ մը երկիրներու մէջ ռազմատենչ կառավարութեանց տեղ հաստատել խաղաղութեան պաշտպան կառավարութիւններ : Ապահովաբար շատ լաւ է այս պարագան. բայց բաւական չէ խափանելու համար պատերազմը՝ դրամատիրական երկիրներու միջեւ : Պատերազմէն խուսափելու համար, անհրաժեշտ է խորտակել աշխարհակալութիւնը » :

Այս յօդուածը, որուն հրատարակութեան լուրը պաշտօնապէս հաղորդեց Մոսկուայի «Փրաւտա»ն, մանրամասնօրէն կը պարզէ Խ. Միութեան տնտեսական խնդիրները : Սթալին այս առթիւ կը բացատրէ թէ 1939—45ի պատերազմը խորտակեց միացեալ եւ ամենակուլ համաշխարհային շուկան, որ ծանրացուցած էր աշխարհի դրամատիրական դրութեան կացութիւնը : Այսպէս յառաջ եկան երկու զուգընթաց շուկաներ, մէկը միւսին դէմ : Իր տեսութեան համաձայն, խորհրդային շուկան, որուն հաստատման օգնեց Արեւմուտքի պաշարումը, պիտի ծաւալի, մինչ դրամատիրական շուկաները աւելի պիտի իյնան, յանգելով միջազգային նոր հակամարտութեանց : Այլեւս «Խ. Միութեան հետ պատերազմը աւելի վտանգաւոր է դրամատիրութեան համար քան պատերազմ մը՝ դրամատիրական երկիրներու միջեւ : Դրամատէրները կ'աղմկեն Խ.Միութեան յարձակողական պատրաստութեանց մասին, գիտնալով հանդերձ որ Խ. Միութիւնը պիտի չյարձակի դրամատիրական պետութեանց վրայ » :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐԸ

Վիկտոր Հիւկօ կը գրէ իր «Թշուառներ»ուն մէջ. «Իշխելու համար հրաժարիլ .— ահա կարծես թէ այս է վանականութեան նշանաբանը »:

Քրիստոնէութեան մուտքէն ետք « ի Հայս» , կարծես թէ այս եղաւ նաեւ մեր վանականներուն նշանաբանը .— հրաժարիլ՝ իշխելու համար :

Եկեղեցին երկրորդ պետութիւն մըն էր մեր մէջ: Ազգէն կ՚առնէր իր ուժը եւ պահակի, աննահանջ ախոյեանի դեր մը կը կատարէր ազգին մէջ:

Իշխելով ծառայելը եւ ծառայելով իշխելը նոյն բաները չեն սակայն: Այս շփոթանքն է, որ տեղի տուած է երկար վէճերու եւ հակամարտութեանց, ինչպէս աշխարհի, նաեւ մեր մէջ:

Սակայն մենք պատմութիւն չենք գրեր , եւ տեղը չէ հոս անդրադառնալու այդ վէճերուն մեղի բերած չահ ու վնասին: Կ՚ուզենք քանի մը թիւեր ու փաստեր ներկայացնել, իբրեւ պարզ «տեղեկատուութիւն »:

Մեծն Ներսէսի հիմնած վանքերուն թիւր , ըստ ժամանակակից պատմիչի վկայութեան, կը հասնէր 2040ի: Այս թիւը կարելի է չափազանցուած համարել, բայց այդ չափազանցութիւնն իսկ կը ծառայէ հաստատելու թէ որքան շատ վանքեր կային այդ շրջանին Հայոց աշխարհին մէջ :

Դարձեալ Մեծն Ներսէսի օրով, միայն եպիսկոպոսներու թիւը կը հասնէր 1020ի, բացի այլ աստիճան ունեցող եկեղեցականներէն :

Բազմացնելով վանքերը, Հայոց Հայրապետը միաժամանակ բազմացուց վանականներու թիւը :

Հայոց աշխարհին մէջ, այդ շրջանին, աւելի շատ վանական կար, քան զինուոր: Այս կը նշանակէ, որ ազգը աւելի շատ կը մտածէր իր հոգիի փրկութեան, քան իր երկրի պաշտպանութեան մասին :

Սակայն մեր վանքերը, Դ. դարէն սկսեալ , ոչ միայն կոչուած էին վառ պահելու հաւատքը ժողովուրդի հոգիին մէջ, այլ եւ ըլլալու դըւ— խաւոր կեդրոնները հայ դպրութեանց:

Հրանդ Ասատուր , բարեխիղճ ուսումնասի— րող, կը վկայէ, թէ քրիստոնէութեան Ա. դարուն իսկ հիմնուած են առաջին հայկ. վանքերը: Սակայն միաբանական անդրանիկ ուխտը հաստատած է Ս .Գրիգոր Լուսաւորիչ, հիմը դնելով Իննակնեան վանքին, որ վերջէն կոչուեցաւ Գլակայ Ս. Կարապետ: Լուսաւորիչ միաբանութեանց կանոն մը սահմանած է իր «Յաճախապատում»ին մէջ , ուր վանքը կը նկատէ եղբայրութիւն մը :

Լուսաւորչի ժամանակ, հայ կրօնաւորները կը տանջէին իրենց մարմինը, այդ տառապանքին մէջ որոնելով հոգեկան գերագոյն մխիթարութիւնը : Խոտակերաց վանքի միաբաններուն սնունդը վայրի բանջարն էր: Մաքենոցի կրօնաւորները չորս մը հացով եւ կում մը ջուրով միայն կ՚ապրէին:

« Վանքերը, այդ առաջին շրջանին, — կը գրէ Հրանդ Ասատուր ,— խստակրօնութեան եւ մշտապաշտօն աղօթից հանդիսավայր ըլլալով մանաւանդ, ժողովրդեան ներշնչեցին կրօնքի սէրն ու կրօնաւորին պատկառանքը »:

Ե. դարէն սկսեալ կը յիշուին վանքեր, որոնց կից կամ որոնց մէջ հիմնուեցան որբանոցներ, հիւանդանոցներ, հիւրանոցներ: Զքաւորներուն , կարօտեալներուն, որբերուն եւ որբեւայրիներուն հանդէպ ցոյց տրուած հոգածութիւնը սերտ կապ մը հաստատեց վանքին եւ ժողովուրդին միջեւ :

Բայց ինչ որ գլխաւոր ու հիմնական կոչումը եղաւ վանքերուն, «սպասաւորելն էր ժողովրդական կրթութեան», կը գրէ Կոստանեանց իր «Հայոց վանքերը» գործին մէջ: Ս. Մեսրոպի գիւտէն ետք մանաւանդ, վանքերը դարձան կրթական կեդրոններ: Անցողակի նկատենք, որ այդ վանքերուն մէջ նշանաւոր հանդիսացան Էջմիածին, որուն վերատեսուչն էր Ղազար Փարպեցի, Շիրակայ Դպրեվանքը, որուն առաջնորդն էր, Է. դարուն, Բարսեղ Ճօն, Սիւնեաց վարդապետարանը (Տաթեւի վանք), որուն Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ արտօնութիւն տուած էին Ս. Գիրքը թարգմանել ու մեկնել եւ որուն ղեկավար կամ միաբան եղած են, Զ. դարէն սկսեալ, Սիւնեաց Պետրոս եւ Մաթուսաղոս իմաստասէր եպիսկոպոսները , Ստեփաննոս Սիւնեցի, Ստեփաննոս Օրպելեան , իսկ ԺԵ. դարուն՝ Յովնան Որոտնեցի եւ Գրիգոր Տաթեւացի :

Կային նաեւ Նարեկայ վանքը, որուն վանահայրն էր, Ժ. դարուն, Անանիա Նարեկացին. Հաղբատի վանքը, ուր Ժ .դարուն կ՚ապրէին շուրջ հինգ հարիւր կրօնաւորներ. Կիլիկիոյ Սեւլերան «անապատ»ը, ուր ուսում առաւ Մխիթար Գօշ. Կարմիր վանքը, որուն աշակերտեցան Գրիգոր Պահլաւունի, Ներսէս Շնորհալի եւ Ներսէս Լամբրոնացի: Յիշատակենք նաեւ Հաւուց Թառի, Գետկայ, Նոր Գետիկ, Հաղարծին վանքերը :

Հայր Ինճիճեան կը խօսի նաեւ հայկ. կուսաստաններու կամ կուսանոցներու մասին: Բարթուղիմէոս հիմնած է առաջին կուսաստանը (Հոգւոց վանք): Շահանդուխտ դեղանի հայուհին եւս հիմնեց կուսաստան մը, ուր երեսուն տարի ճգնեցաւ եւ որուն մասին երկար կը խօսի Ստ. Օրպելեան պատմիչը :

ԺԱ. դարուն միայն Վասպուրականի մէջ գոյութիւն ունէին մօտ ինը հարիւր մենաստաններ, որոնցմէ 115ը՝ «մենաստանք մեծամեծք»: Եթէ չափազանցուած իսկ նկատենք այս թիւը, սակայն վստահօրէն կարելի է հաստատել, թէ հինգ հարիւրէ աւելի վանքեր ունեցած ենք աշխարհի ամէն կողմը, որոնց անունները ծանօթ են եւ որոնց մեծագոյն մասին տեղն ու դիրքը ճշդուած եւ ստուգուած են :

Այդ վանքերու կարգին յիշենք նաեւ Եգիպտոսի Զահրի կամ Զահիրատի վանքը, զոր հիմնեց Գրիգոր Վկայասէր կաթողիկոսը :

Կովկասի մէջ եւս ունեցած ենք 150ի չափ մենաստաններ (Սանահին, Հաղբատ, Մարմաշէն , Սեւանայ, Ս. Թովմա, Նախավկայ, Ս. Գայիանէ, Ս. Հռիփսիմէ, Խոր Վիրապ, Այրիվանից կամ Գեղարդայ, Մաքենեաց, Հաննավանք, Քռնավանք , Ղարավանք, Եղիվարդ, Հերմոնավանք, Կամրջաձոր, Գայլաձոր, Երիցու, եւայլն, եւայլն):

Հայր Գարեգին Զարբհանալեան կը գրէ. « Բազմաթիւ էին վանորայք, Հայաստանի ամէն կողմերը ցրուած .բայց շատին վրայ որոշ տեղեկութիւնք կը պակսին: Մենք անոնց գլխաւորներուն անուանքը միայն նշանակելով գոհ ըլլանք , եւ առանց ժամանակագրական կարգի մը, մանաւանդ որ շատերն երկար դարերու կեանք եւ արդիւնք ունեցած են» (« Պատմութիւն հայերէն դպրութեան», հատոր Բ. էջ 186—187):

Վաստակաւոր եւ բազմերախտ Վարդապետը կը յիշատակէ գլխաւոր վանքերուն անունները, նշանակելով նաեւ վայրը: Յիշատակուած այս վանքերուն թիւր կը հասնի երկու հարիւր տասնըչորսի: Ձենք կարծեր սակայն, որ այս ցանկը ըլլայ ամբողջական, ինչպէս Հայր Զարբհանալեան կը խոստովանի ինքն իսկ :

Այս եւ այլ աղբիւրներու վրայ հիմնուելով եւ միջին եզր մը միայն նկատի առնելով, կ՚ենթադրենք , որ ԺԹ. դարու վերջերը գոյութիւն ունեցած են շուրջ ՉՈՐՍ ՀԱՐԻՒՐ հայկական վանքեր ի սփիւռս աշխարհի :

Այսօր այդ վանքերէն մնացած են հազիւ 8 — 10 միայն :

Ո՞ւր են միւսները ...

Անցնինք սակայն :

Վանքերը ,հին օրերուն, պարզ ապաստարաններ չէին ; ոչ ալ միայն աղօթավայրեր: Վարդապետները իրենց գործունէութիւնը սահմանափակած չէին միայն վանքերու մէջ, կը գրէ Կոստանեանց: Կը մասնակցէին եկեղեցական վարչութեան, կը հսկէին եկեղեցական կանոններու պահպանութեան վրայ, ուսուցչութիւն կ՚ընէին ոչ միայն կրօնաւորներու, այլ եւ աշխարհականներու, կը քարոզէին եկեղեցիներու եւ ժողովրդեան մէջ, կը մշակէին եկեղեցական գրականութիւն, կը գրէին մեկնութիւններ, խրատներ, ճառեր, շարականներ, տաղեր, կ՚ուսումնասիրէին արաբական, բիւզանդական, լատինական գրականութիւնն ու գիտութիւնները:

Վանականները ,ուրեմն, ոչ միայն կրօնաւոր էին, այլ եւ ուսուցիչ, մատենագիր, երաժիշտ , պատմիչ, առաջնորդ եւ... քաղաքագէտ :

Պատմական, գրեթէ անփոխարինելի դեր մը կատարած են վանքերը մեր մէջ: Ոչ ոք կրնայ ուրանալ եւ ոչ ոք իրաւունք ունի ուրանալու այս դերը: Ներելի է ըսել մինչեւ իսկ, թէ հայ ժողովուրդին համար անառիկ բերդեր եղած են անոնք, թէ հոգեկան, թէ մտաւորական, թէ ֆիզիքական տեսակէտ :

Բայց անժխտելի է նաեւ, որ անոնց վրայ ազգը ուղղակի հակակշիռ չէ ունեցած: Վանահայրերն ու միաբանները իրենք զիրենք ազատ զգացած են իրենց ըմբռնած ձեւով մատակարարելու մեր վանքերը, առանց ոեւէ մէկուն հաշիւ տալու, իրենցմէ վեր չընդունելով ոեւէ հեղինակութիւն: Կարծես աւելի Աստուծոյ պատկանելու երեւոյթը ունեցած են, քան ազգին:

Ասկէ տուժած է ազգը, ասկէ տուժած են նաեւ վանքերը իրենք:

Վանօրէից խորհուրդները, Թուրքիոյ մէջ , — կը գրէր Հրանդ Ասատուր, — չեն կրցած ոեւէ ազդու միջոց ձեռք առնել վանքերու բարեկարգութեան համար: Ձեն յաջողած անոնց մատակարարութիւնը բարուքել, հաշիւները քննել, վիճակագրութիւններ պատրաստել տալ եւն.: Իսկ Պոլսոյ պատրիարքարանը հայ վանքերու ոչ ամբողջական ոչ ալ կատարեալ վիճակագրութիւնը ունէր:

Պէտք չէ մոռնալ, որ վանքերը ազգին կը պատկանին եւ ոչ թէ Աստուծոյ :

Վանականները իրենց աղօթքը կ՚ուղղեն «առ Տէր», իսկ իրենց հաշիւները՝ «առ ազգն»:

Այս պէտք է ըլլայ զիրենք վարող սկզբունքը :

Համարատուն համարատու չի կրնար ըլլալ երբեք :

Իրենց շահն ալ այս կը պահանջէ արդէն :

Մեր պարտքն է չէնցնել մեր վանքերը : Կը խօսինք դեռ այս մասին ալ:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Արձակուրդի պատկերներ

Արձակուրդի մեկնումի առաւօտն է, հոգիդ կը լեցուի խոր երանութեամբ մը՝ այն մտածումով որ կ՚երթաս խաղաղ կեանքի մը կաղդոյրին, դէթ ժամանակաւորապէս հեռու՝ առօրեայ ճնշիչ հոգերէն :

... Փոխադրակառքը, ճամբորդներով լեցուն, ճամբայ կ՚ելլէ, կր ճեղքէ քաղաքը, ճչալով կը սուրայ, կը մտնէ մայրիներու անտառն ու հեւալով կը բարձրանայ օձապտոյտ ճամբաներէ որոնց եզերքը, տեղ - տեղ կառուցուած են հանգստաբան - օթեւաններ: Գագաթն ենք հասած, աչքերբուդկր պարզուի գեղանիկ բլուրներու հիւսկէն մը որ չես գիտեր թէ ուրկէ կը սկսի եւ ուր կը վերջանայ: Վարը, հովիտը զարդարուած է գարնանային գեղեցկութեամբ: Հեռուն, ծովի կապոյտ պատառիկը — մշուշ հագած — երկարած է հովիտին գիրկը: Ամէն իր եւս կր ժպտի առաւօտեան խաղաղութեան մէջ :

Ահա Լա Սիոթայի վայրէջքը...: Ահա նաեւ քաղաքն իր կապուտիկ ծովով որ դեռ կը նիրհէ: Լա Սիոթան չունի գեղեցիկ քաղաքի մը համբաւը: Իր հասոյթի երեք գլխաւոր աղբիւրներէն առաջինն է նաւաշինարանն ուր հազարաւոր բանուորներ կ՚աշխատին տարին ի բուն, երկրորդը՝ հունաւոր, ընդարձակ ծովափը՝ ուր կը դիմեն , ամրան, բազմահազար շրջիկներ եւ այցելուներ , իսկ երրորդը՝ ձկնորսութիւնը: Ամբողջ ամառը կ՚օգտագործուին գլխաւոր աւազուտքը ուր մարդիկ իրենց մերձաղամական մարմինները կ՚ենթարկեն արեւի այրող շողերուն, բաց օդին եւ զովարար ջուրերուն: Ծովէն մինչեւ տան սեմին առջեւ, անտարբեր Ադամ ու Եւա :

Մօտեցիր ծովափի աւազուտքին, ուր ջուրերը փրփուր կը նետեն, դիտէ սա անհամար բազմութիւնը,— Գոնդախառն, լող ու ջրամարտ իրարու կը յաջորդեն: Ահա կենդանի պատկեր մը ուր մարդն ու բնութիւնը իրարմով կը խայտան, կը կայտռեն, կր փրփրին ու կը հեւան: Ահա նաեւ անոնք որ տարածած են իրենց արեւառ մարմինները այրող աւազներուն վրայ՝ անյարիր ու մեղկ ... :

Մանուկ մը, գոյլը մէկ կողմ նետած, աւազներուն վրայ կ՚ուրուագծէ կենդանիի մը պատկերը ... Ուրիշ մը որ կեցած կը դիտէր լուիկ, յանկարծ, ոտքի արագ հարուածով մը քանդեց պատկերը: Գծագրող մանուկը բարկացայտ ակնարկ մը նետեց վրան եւ, երկու ափերը աւազով լեցուն , ոտքի ելաւ՝ լաւ դաս մը տալու համար դեռատի քանդիչին որ աներեւոյթ եղած էր արդէն: Մանկական աշխարհէ այս պատկերը չէ՞ նաեւ պատկերը մեր առօրեայ կեանքին, ամենուրեք շինող ու քանդող. շինել ու քանդել...— Զարժե՞ր կարկառուն յիշատակութիւն մը.— Հայը ծնած է շինելու իսկ Թուրքը՝ քանդելու համար :

Կը մտնեմ ծով՝ ետեւս թողլով հունաւոր տարածութիւնն իր անհամար բազմութեամբ: Կապտաւուն եւ աղի ջուրերուն շոյանքին մէջ ապրիլ ունայնութեան մոռացումը ... Զգալ՝ կաղդոյրի մը ջերմութիւնը երակներուդ, ջիղերուդ, միսերուդ մէջ, թիկունքդ երգող ջուրերուն եւ ակնարկդ երկնքի կապոյտին՝ ըմպել երազանքին երանութիւնը, հոգերով, չէ՞: Ինչ փոյթ թէ մարմինդ տարածուած է անտեսանելի անդունդներու վերեւ որ կը պարփակեն կենդանական, զարմանազան աշխարհ մը: — Թող հոգիի երանգդ ու զովարար ջուրերու ճողփիւնին մէջէն վերադարձիր աւազուտքին, — կեանքի բաներուն: Ջուրէն դուրս, արեւը կրակէ շողեր կը մաղէ՝ մարդիկն ենթարկելով իր հրաշագանգօրութեան քնաբեր թմբիրին:

Մեծազանգուած այր մը — անկասկած երեք հարիւր քիլօ — եկաւ բազմիլ աթոռի մը վրայ որ ճզզալ սկսաւ՝ վիթխարի ծանրութեան տակ : Բոլոր ակնարկներն իրեն դարձած էին ու հէք մարդը թողուց, հեռացաւ...:

Ձեմ ուզեր թմբիլ. քայլերս կը բանամ. պրտոյտ մը՝ աւազուտքին վրայ: Ամէն քայլափոխիդ, ականջիդ կր հասնի մայրենիբարբառին ընտանի ձայնը:—«Հայրիկ, ուրեմն գրեթէ ամէնքն ալ Հայ են այս աւազուտքին վրայ: — Այո, աղջիկս, ու կը թուի թէ Տիեզերքը տակաւ պիտի լեցուի.— Հոգիացած Ս. Մեսրոպին տեսլակերտ ու աննման տառերուն անուշ հնչիւնովը ... Հայ. ազատատենչ, հանճարեղ ու տաժանօրէն խոցուած էակ մը՝ դարէ ի դար ցիրուցան , որ յիսունեան խաչելութիւնը գերազանցող կեանքի մը կսկիծն է ապրած...: Թող պուտ մը տաքուկ արեւ ծծէ հիմա :

Շաբաթ օր մըն է .կը հասնինք ծովեզերեայ գիւղ մը որ «Լէք» կը կոչուի, Լէ Լէք: Հայերը կը կոչէին «Լէյլէք»...:

Նուազ տարածուն աւազուտին վրայ քանի մը ժամուան հանգիստէ վերջ, կ՚ուղղուինք դէպի Ծովափնեայ Սէն Սիռ, անտառազած բլրակներուշարք մը որ կը նայի դաշտագետնին եւ ծովու լայնարձակ տարածութեան: Աչքիդ կը պարզուին անհատնում վրաններ որ վրանաքաղաքի մը կերպարանքը տուած են այս կանաչազարդ անտառին: Վեր-վար, աջ ու ձախ պտոյտ մը եւ կը համոզուիս որ այս

վրանաքնակներու մեծագոյն մասը Հայ է, ընդհանրապէս Փարիզէն, Մարսիլիայէն եւ Լիոնէն : Կ'այցելենք, ընտանիքով, ծանօթներու , որոնք մեծ դիւրութեամբ կը պատուասիրեն: Մեր դրացուհի Մայրանուշը իր առտնին աշխատանքը թողած՝ սուրճ կ'եփէ եւ Հպարտօրէն ցոյց կուտայ իր ձմերուկներուն նռնանման կարմիրը .— Հրամմեցէք ճանըմ, Տիկին Արփինէ, կերէք ...

... Կը նշմարեմ պարծնաբարձ փոխադրակառք մը որ խրած է աւազներուն մէջ: Ահագին բազմութիւն մը կը Հաւաքուի մեծ ճիգով ճամբու դնելու Համար փոխադրակառքը: Թիկնեղ ու յաղթամարմին մարդ մը եւս կը փութայ օգնութեան: Հետաքրքրութեամբ կը Հարցնեմ թէ՝ ով է.

= Միհրան Հայրապետեան: Հայրն է՝ կոփամարտի ախոյեան Յակոբ Հայրապետեանի: Ունի եօթը զաւակ,— Հինգ մանչ, երկու աղջիկ : Իր զաւակներէն վերջինը աղջնակ մըն է որ կեցած է իր կարճուլիկ մայրիկին քովն ի վեր: Միհրան քառասուն եւ եօթը տարեկան է, Կեսարիոյ շրջանէն՝ բայց Հայախօս: Յակոբի Հայրիկն ըլլալու Հպարտանքը դրոշմուած է իր ձայնին, խօսքին ու կեցուածքին մէջ.— «Ինչ մեծադղորդ պիտի ըլլար Յակոբի յաղթանակը, եթէ իր ճկունութեան Հետ միասին ունենար նաեւ իմ բազուկիս զօրութիւնը». կ'ըսէ. եւ իրաւամբ:

= Անխոցելի ժայռ մը ...:

Անցեալ տարի, Պոլիսը չէ կրցած իրեն դէմ բերել արժանաւոր կոփամարտիկ մը: Յակոբ, մինչեւ ութերորդ շրջանը մասնագիտօրէն դիտած էր իր Հակառակորդ վերջին Թուրք կոփամարտիկը — ամէնէն Համբաւաւորը — որ իններորդէն սկսեալ վերածուած է անընդՀատ Հարուածներու թիրախի մը ... :

Պոլսահայ Հասարակութիւնը խանդավառ ընդունելութիւն մը կատարած է Հայրենակից ախոյեանին :— Ան չէ մոռցած անդրանիկ կոփամարտիկ, տարաբախտ Բագարատը որուն գերեզմանը այցելած եւ ծաղկեփունջ մը զետեղած է:

Վրանաքաղաքը Թողլով՝ կ'ուղղուինք Լէ Լէք եւ աւազուտքին վրայ կը նշմարենք խումբ մը որ չուէտական մարզանք կ'ընէ. կը մօտենանք, մարզիչը, միջաՀասակ , արեւառ մարմնով, թիկնեղ ու ամրակազմ մէկը, իր երկսեռ Հայ աշակերտները լաւագոյնս մարզելու ճիգը կ'ընէ՝ մեծ խանդավառութեամբ : Իր անո՞ւնը, Յակոբ Հայրապետեան - կոփամարտի ախոյեան .— Ձե՞նք լեցուիր արդար Հպարտանքով մը երբ Հայն ալ, իր մտքի ստեղծագործութեանց Համընթաց, ցոյց կուտայ իր բազուկին բիրտ ույժը, երբ սա մեր տղաքն ու աղջիկները կ'ըմբռնեն՝ մարմնակրթանքի գերագոյն առաւելութիւնը՝ ապականած կեանքի մը չարիքներուն վրայ: Լիաթոք շնչեցէք եւ արեւ ծծեցէք՝ սա յանկուցիչկապոյտներուն դիմաց, որպէսզի ձեր կեանքն անգամ մը եւս փթթի եւ ուռճանայ, անգամ մը եւս պայծառանան ձեր միտքն ու Հոգին ... :

Լէքի ճամբան կը բռնենք, ու Հազիւ Հասած՝ կը տեղայ սաստիկ տարափ մը որ քանի մը վայրկեանի մէջ Հեղեղի կը վերածուի :— Ոչ մէկ մարդկային շունչ մնաց ծովափը .ամէն ոք, ՀեւասպառՄ, ապաստան մը դիմեց՝ քիչ վերջ կրկին դուրս թափելու Համար խղունջներու պէս .— Օ՛, բնութեան անդիմադրելի Հմայքը ... :

ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍԹԻՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Սով. Հայաստանի օրաթերթերէն)

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ դպրոցի Համար նոր շէնք մը կը շինուի Սպիտակի շաքարի գործարանի բանուորական աւանին մէջ: Երկյարկանի շէնքին Համար որ պիտի գործածուի այս տարուան վերջը, ծախսուած է աւելի քան 500 Հազար ռուբլի :

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան Օգոստոսի մէջ, Հայաստանի Ժն. Համագումարի որոշումները իրագործելու Համար : Ժողովը Հաստատեց թէ դպրոցները տակաւինշատ ընելիքներ ունին: Ուսուցիչները մատնանշեցին Երեւանի դպրոցներուն լուրջ թերութիւնները : Բազմաթիւ դպրոցներու մանկավարժները չեն կրցած դպրոց ընդունիլ դպրոցական տարիք ունեցող պզտիկները: Տարուան ընթացքին քաղաքի բոլոր շրջաններէն մաղուած են բազմաթիւ դպրոցականներ: Կան դպրոցներ ուր ցած է աշակերտներու յառաջդիմութիւնը, պէտք եղած պայքարը չի մղուիր աշակերտներուն խոր եւ կայուն գիտելիքներ տալու Համար :

Անցեալ ուսումնական տարեշրջանին որոշ դպրոցներ ցած մակարդակով փակուեցան : Այդ դպրոցներու մանկավարժները Հետեւողական պայքար չեն կազմակերպած ուսման որակի բարձրացման Համար, իր կոչման բարձրութեան վրայ չեն դրած ուսումնա - դաստիարակչական աշխատանքը :

Մինչեւ Հիմա ձեւականօրէն կը մօտենան քերականութեան ուսուցման, պայքար չի ծաւալիր «բարբառայնութեան» դէմ: Ցած է աշակերտներու գրաւոր եւ բանաւոր զարգացումը: Ուսուցիչները ձեւական մօտեցում ցուցաբերելով դէպի աշակերտներու գրաւոր աշխատանքները, ամխնեբով չեն ստուգեր եւ ստուգման ատեն թոյլ կուտան վրիպումներ:

Բնագիտութեան եւ մաթեմաթիքի դասաւանդման մէջ տեսական գիտելիքները՝ չեն ամրապնդուիր գործնական գիտելիքներով: Դ .եւ Ե. դասարաններու մէջ քիչ են զարգացած թուաբանութեան խնդիրներ լուծելու եւ բանաւոր արագ Հաշիւներ կատարելու վարժութիւնր : Այդ է պատճառը որ Մոլոթովեան շրջանի 928 աշակերտներուն մէջ 506ը վերաքննութիւն ունին թուաբանութեան մէջ:

Ուսուցչական խորՀուրդը պաՀանջեց բարձրացնել ուսուցիչներու մանկավարժական մեթոտները: Տնօրէնները լաւ չեն Հսկեր ուսուցիչներու աշխատանքին վրայ: Առկէ օգտուելով որոշ ուսուցիչներ կը գրաղին «աչքկապութեամբ» :

Անոնք քննադատեցին նաեւ լուսաւորութեան նախարարութեան անբաւարար աշխատանքը մեթոտական գրականութեան Հրատարակման մէջ:

Անոնք մատնանշեցին որ աշակերտներու գիտակցական կարգապաՀութիւնր պատշաճ բարձրութեան վրայ չի գտնուիր: Շատ մը ուսուցիչներ սաՀմանափակուելով միայն իրենց առարկայի դասաւանդութեան մէջ, ուշադիր չեն արտադասարանային դաստիարակչական աշխատանքին: Այս պատճառով քիչ չեն աշակերտներունվարքի եւ կանոնի խախտելու դէպքերը:

Ուսուցիչները քիչ կը զբաղին սկաուտական ջոկատներու աշխատանքով: Շատ չեն երթար ըսկաուտական Հաւաքոյթներու: Թոյլ է ծնողներու եւ դպրոցներու կապը:

ՏԻԳՐԱՆ ԱԻԱԳԻ ՇԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆ մեռած էԵրեւանի մէջ: Նախագահն էր Հայկ. Թատերական ընկերութեան, եւ գլխաւոր բեմադիր պատանիներու թատրոնի: Ծնած էր 1899ին: Փորձուած բեմադիր էր, ինչպէս եւ վարպետ թատերական արուեստի : Կը դասաւանդէր Երեւանի թատերական կաճառին մէջ: Իբրեւ բեմադիր աշխատած է Հայաստանի , Թիֆլիսի եւ Բագուի Հայկական գրեթէ բոլոր թատրոններուն մէջ: 1940էն ի վեր Շամիրխանեան կը վարէր «Միկոյեան» պատանի Հանդիսատեսի պետական թատրոնը: Թաղումը տեղի ունեցած է Սեպտեմբեր 4ին, Պանթէոնի մէջ: Տեղի ունեցած է քաղաքացիական Հոգեհանգիստ :

Գաղութէ գաղութ

ԱՅՆՃԱՐԻ ՕՐԸ տօնուած է Խաչվերացին, մեծ Հանդիսաւորութեամբ եւ խանդավառութեամբ : Հազարաւոր այցելուներ գացած են Պէյրութէն եւ ուրիշ վայրերէ: Բազմութիւնը կը Հաշուեն մինչեւ Հինգ Հազար : Պատարագ մատուցած է Լիբանանի առաջնորդը, Խորէն եպիսկ. ծառաստանի մը տակ, պանծացնելով Մուսա Տաղի Հերոսներուն քաջութիւնը: Այս առթիւ բացօթեայ խորանին առջեւ շարուած էին վերջին 18 նաՀատակներուն մանրանկար դագաղները: Կրօնական արարողութենէն ետք, սկսած է ժողովուրդին խրախճանքը, փողով եւ թմբուկով: Այցելուները աՀագին քանակութեամբ ուտելիք եւ ըմպելի փոխադրած էին Այնճար: Մատաղէն զատ, կաթսաներով Հերիսա եփած եւ բաժնած են ժողովուրդին :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Աթէնքի մէջ մեռած է Գէորգ Շէրպէթճեան , Զմիւռնիացի: Միշտ Հետեւած է Հանրային կեանքի եւ եղած անդամ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան: Իբրեւ բարեկամ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, անոր տրամադրած է մարզադաշտ մը: Դաշնակցութեան բարեկամ էր եւ կը քաջալերէր նիւթապէս եւ բարոյապէս անոր բոլոր ձեռնարկները :

✕ Պոլսոյ մէջ մեռած է Գառնիկ Սինանեան: Հին մտաւորականութեան վերջին ներկայացուցիչներէն էր: Ծնած էր 1872ին: Աւարտած է Պէրպէրեան վարժարանը 1886ին, 1891ին նետուած է մամուլի ասպարէզը : Կը գրէր Տիրան Քէլէկեանի Սապահին մէջ, իմաստասիրական յօդուածներ : Ծանօթ էր տասնեակ մը լեզուներու: 1948ին իր գործունէութեան յիսնամեակը տօնուեցաւ :

ԾԻԾԱՂ

ԵՐԵՒԵԼԻ երգահանը նուագաՀանդէս կուտայ արքայական սրաՀին մէջ: Զունենալով ճաշակ եբաժշտութեան, Թագաւորը խօսակցութեան կը բռնուի քովը նստած իշխանուՀիին Հետ :Զայրնոտ՝ երգաՀանը կը դադրեցնէ նուագը: Այն ատեն :

ԹԱԳԱՒՈՐԸ.— Շարունակեցէք, ինչո՞ւ կեցաք:

ԵՐԳԱՀԱՆԸ .— Երբ Թագաւորը կը խօսի, ամէն մարդ պէտք է լռէ ....:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Գ.— ՊՈՒՊՐԻԿՆԵՐՈՎ ՏԻԿԻՆԸ

Կին լրտեսներու ցեղը լաւ ներկայացուած էր Նիւ Եորքի մէջ եւ Ճափոնի ամէնէն սուղ վճարուած լրտեսուհին, Ամերիկայի մէջ, յիսնամեայ Հրապուրիչ այրի մըն էր :

Տեսարանը կը բացուի 1943ի աշնան, Նիւ Եորքէն գնացքով տասներեք ժամ Հեռու Սփրինկֆիլտի մէջ (ՕՀայօ), ուր կ'ապրէր անուանի Հին ընտանիք մը, Ուոլլըսները: Օրիորդ Մէրի Ուոլլըս երբեք վախ ունեցած չէր լրտեսներէն: Ան աւելի Հետաքրքրուած էր յաւերժական արուեստներով, քան վաղանցուկ քաղաքականութեամբ: Առտուն, նամակ մը ստացաւ Արժանթինէն: Նամակադրոշմին վրայ կար Պուէնոս Այրէսի կնիքը: Օդային թղթատարով ղրկուած նամակ մըն էր, կարմիր ու ճերմակ-կապոյտ եզերուած պահարանի մը մէջ եւ ուղղուած էր ոչ թէ Մէրի Ուոլլըսին, այլ՝

Սենորա Ինէզ տէ Մոլինալին, 2563, Օ'Հիկկինզ փողոց, Պուէնոս Այրէս, Արժանթին:

Ի՞նչպէս կ'ըլլար , որ Արժանթինի մէջ անծանօթ մէկու մը ուղղուած այս նամակը կը գտնուէր Մէրի Ուոլլըսի նամակատուփին մէջ: Պահ մը շուարման մատնուեցաւ եւ յետոյ դարձնելով նամակը իր ձեռքին մէջ, նշմարեց որ ետեւի մասին վրայ, իբրեւ վերադարձուելու Հասցէ ցոյց տըրուած էր.—

Մէրի Ուոլլըս, 1808 Է, Հայ Սթրիթ, Սփրինկֆիլտ, ՕՀայօ :

Պահարանը մեքենագրուած էր եւ կը կրէր, բացի Արժանթինի թղթատարական կնիքէն, նաեւ Նիւ Եորքի «Կեդրոնական Մեծ Նամակատան» կնիքը, մէկ ամիս առաջուան թուականով :

Անկասկած, խորհրդաւոր բան մըն էր ասիկա: Օր. Ուոլլըս երբեք ղրկած չէր այս նամակը, ոչ ալ Մոլինալի անունով բարեկամուհի մը ունէր Արժանթինի մէջ: Իրապէս, Լատին Ամերիկայի մէջ ոչ մէկ ծանօթ ունէր:

Բացաւ պահարանը եւ կարդաց խորհրդաւոր նամակը: Գրուած էր իր անունով, բայց խելք չէր կրնար Հասցնել անոր պարունակութեան: Ստորագրութիւնը «Մէրի Ուոլլըս» էր եւ թուղթն ալ կը նմանէր իր նամակաթուղթերուն, բայց պարզօրէն կեղծարարութիւն մըն էր: Ի՞նչպէս այս նամակը իրեն վերադարձուած էր: Նորէն զննեց պահարանը եւ նշմարեց արժանթինեան լեզուով գրուածը . — Մեկնած: Ոչ մէկ առաքման «Հասցէ ձգած : Վերադարձնել ղրկողին »:

Յայտնօրէն, մէկը գրած էր Սենորա տէ Մոլինալին, Արժանթին եւ գործածած էր Մէրի Ուոլլըսի անունը: Լատին տիկինը չէր գտնուած տրուած Հասցէին եւ նամակը վերադարձուած էր ենթադրեալ առաքողին, իրական Մէրի Ուոլլըսին:

Օր. Ուոլլըս շուարման մատնուեցաւ եւ մտածեց: Ո՞վ Համարձակած էր գործածել իր անունը եւ կեղծել իր ստորագրութիւնը: Ամբարտաւանութեան նրբացած օրինակ մըն էր: Առկէ զատ, նամակը լեցուն էր սխալ շարահիւսուած բառերով եւ գրուած էր անգլերէնով մը, որմէ օրիորդ Ուոլլըս պիտի ամչնար: Կարդաց նամակը մեծ զայրոյթով: Տարօրինակ պարունակութիւնը Հետեւեալն էր.—

« Սիրելի բարեկամուհի .

« Հաւանաբար զարմացած էք, թէ ինչ եղած է ինծի, քանի որ այսքան երկար ժամանակէ ի վեր չեմ գրած ձեզի: Գէշ կամ բաւական գէշ ամիս մը անցուցինք: Իմ փոքր քեռորդիս, զոր կը պաշտեմ, գէշ ուռեցք մը ունի ուղեղին մէջ եւ յոյս չկայ որ ապրի, այնպէս որ այնքան ընկճուած ենք, որ ինչ ընելնիս չենք գիտեր: Ք. ճառագայթներ կուտան գլխուն եւ կը յուսան կեցնել Հիւանդութիւնը, բայց բացարձակապէս չունինք կատարեալ դարմանումի մը եւ նոյնիսկ ժամանակաւոր մեղմացման յոյսը: Բոլորովին ջախջախուած եմ:

« Ուզեր էիք ինծմէ ամիս մը առաջ, որ գրեմ ձեզի իմ Հաւաքածոյիս մասին: Դասախօսութիւն մը պէտք էր տայի Արուեստի Ակումբի մը մէջ , այնպէս որ խօսեցայ իմ պուպրիկներուս եւ ֆիկիւրինկներուս մասին: Միակ նոր պուպրիկները որ ունիմ, իրլանտական երեք սիրուն պուպրիկներ են: Այս երեք պուպրիկներէն մէկը իրլանտացի ծեր ձկնորս մըն է, ցանց մը իր կռնակը, ուրիշ մը ծեր կին մըն է, կռնակը փայտ բեռցուցած եւ երրորդը փոքր տղայ մը :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

Իրանի վարչապետը կը սպառնայ

Տոքթ. Մոսատեղ առջի օր անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առաւ, ի հարկին խզելու համար դիւանագիտական յարաբերութիւնները Մեծն Բրիտանիոյ հետ: Այս առթիւ հրատարակուած դեկոյցը կ'ըսէ.

— «Եթէ բրիտանական կառավարութիւնը նպաստաւոր պատասխան չտայ Իրանի վերջին առաջարկներուն, պիտի հարկադրուինք Լոնտոնէն ետ կանչել մեր դիւանագիտական ներկայացուցիչները: Նախարարական խորհուրդը պիտի քննէ այս խնդիրը յառաջիկայ նիստի մը մէջ: Կը խնդրեմ Իրանի եւ արտասահմանի հայրենակիցներէն իրենց կարծիքը յայտնել այս մասին»:

Աւելորդ է բացատրել թէ այս յայտարարութիւնը ուղղակի սպառնալիք մըն է դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզելու, եթէ Մեծն Բրիտանիա նպաստաւոր պատասխան մը չտայ տասնօրեայ պայմանաժամին մէջ որ կը լրանայ այսօր, շաբաթ:

Նախարարական խորհուրդը պիտի քննէ նաեւ սա խնդիրը, — Յարաբերութեանց խզման պարագային, եւրոպակա՞ն թէ ասիական պետութեան մը յանձնել Անգլիոյ իրանեան շահերուն պաշտպանութիւնը: Ասիական ըլլալու պարագային, ո՞րը նախընտրելի է: Ժողովուրդն ալ իր կարծիքը պիտի յայտնէ այս մասին, նամակով կամ հեռագրով:

Իրագեկ շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ՝ ուղղակի «ոչ» պատասխան մը պիտի նշանակէ խզում յարաբերութեանց: Բայց «կէս այո» եւ «կէս ոչ» պատասխան մը կրնայ դուռ բանալ նոր բանակցութեանց: Ամէնէն փափուկ խնդիրն է 49 միլիոն սթերլինի վճարումը, զոր Իրան կը պահանջէ անմիջապէս:

Թերթերը կ'ըսեն թէ Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ Իրանի նոր սպառնալիքը լսեցին առանց յուզումի: Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը դիտել կուտայ թէ յարաբերութեանց խզման ամբողջ պատասխանատուութիւնը պիտի իյնայ Տոքթ. Մոսատեղի վրայ: Կը կարծուի թէ Լոնտոն առժամեայ պատասխան մը պիտի տայ, կարգ մը զիջումներ կատարելով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ պահեստի օդաչուներ ունի Խ. Միութիւնը, համաձայն ամերիկեան թերթի մը տեղեկութեանց: Այս պահեստիները կրնան գինուիլ պատերազմի պարագային Մ. Նահանգներու դէմ որ միայն երեք հարիւր հազար օդաչուներ ունի:

ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ առաջին ռումբը պայթեցաւ հինգշաբթիէն ուրբաթ լուսնալու գիշերը, Աւստրալիոյ Մոնթէպէլլօ կղզիին մէջ: Պայթումէն վերջ ամպեր գոյացան մինչեւ 2000 մեթր բարձրութեամբ: Երեք վայրկեան ետք, ամպերը կը տարածուէին 1500 մեթր լայնութեան մը վրայ: Արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի: Հիւլէական ռումբի 34րդ պայթումն է այս: Անգլիա այս փորձին ձեռնարկեց այն օրը երբ Մ. Նահանգները մերժեցին հիւլէական տեղեկութիւններ հաղորդել իրեն:

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ գաղտնի բանակցութիւններ կը կատարեն եւրոպական բանակին, հետեւաբար եւ Գերմանիոյ վերազինման դէմ, կը գրէ գերմանական թերթ մը: Այս առթիւ կ'ըսէ թէ Տալատիէ գաղտնի խօսակցութիւններ ունեցած է Պերլինի մէջ, Խ. Միութեան ներկայացուցիչներուն հետ: Թէ նախկին վարչապետը եւ թէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը անմիջապէս հերքեցին այս լուրերը, որոնք ծանր տպաւորութիւն գործած էին:

ԳԱՀԻՐԷԻ անգլ. դեսպանը Եչ. օր երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ զօր. Նէկիպի հետ, Սուտանի մասին: Դարձեալ պիտի տեսակցին յառաջիկայ շաբթու: Կ'ըսուի թէ զօր. Նէկիպ խնդրած է յետաձգել Սուտանի երեսփ. ընտրութիւնները:

ՓԱՐԻԶԻ մսավաճառները ընդհ. ժողով գումարելով, որոշեցին խանութները փակել Հոկտ. 9ին (հինգշաբթի), իբրեւ բողոք կառավարութեան տնօրինութեանց դէմ:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ 39րդ ցուցահանդէսը բացուեցաւ Փարիզի մէջ, մեծ բազմութեամբ: Այս պատճառով կառքերու խճողումը եւ երթեւեկը անտանելի դարձած են փողոցներուն մէջ: Պանդոկներն ալ խճողուած են:

ՔԱՆՏԷՆ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ գերման մարեչալ Մաքէնզէն, որ մահուան դատապարտուած էր 1946ին, Հռոմի անգլ. զինուորական ատեանին կողմէ: Յետոյ պատիժը վերածեցին ցմահ բանտարկութեան: Բանտարկուած էր տասը տարիէ ի վեր: Ներում ստացած են կամ պիտի ստանան ուրիշ երկու մարեչալներ, Քեսէրլինկ եւ Մանշթայն (արեւելեան ճակատի հրամանատարը): Վերջին երկու տարիներու ընթացքին արեւմտեան պետութիւնները արձակած են պատերազմի ոճրագործներուն 75 %ը: Տակաւին բանտարկուած կը մնան հազար հոգի, որոնց կէսը կը գտնուին արեւմտեան Գերմանիոյ անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան բանտերու մէջ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թաղամասին քաղաքապետարանի սրահը:

***

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստութեամբ:

×

Գրընոպլի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, Կիրակի:

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետարանի սրահը:

×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 12ին:

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբին կողմէ:

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin, métro St. Augustin:

Մասնակցութեամբ RICO'S CREOLE BANDի
Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»

Պիւֆէ — Անակնկալներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն կամ հեռախօսել Օր. ՇԱՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Անկէնի Սահակ Մեսրոպ դպրոցը կը վերաբացուի Հինգշաբթի 9 Հոկտ. Rue du Chateau, No. 8 Deuilի Mairie Annexe սրահին մէջ: Դասաւանդութիւնները կը կատարուին ամէն հինգշաբթի կէսօրէ վերջերը ժամը 2—5: Արձանագրութիւնները կը կատարուին նոյն ժամերուն:

×

ԲԱՑՈՒՄ ՍԱՀԱԿ ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պոմոնի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Ազգ. մանկապարտէզը պիտի վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 6 Բշ. առաւօտ, ղեկավարութեամբ ծանօթ ուսուցչուհի Տիկ. Ռեբեկա Միլտոնեանի: Կը հրաւիրենք ծնողները արձանագրել տալ եւ ղրկել իրենց զաւակները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցուի եւ արարողութեան ընթացքին պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ Եւրոպայի Հայոց Թեմին Կաթող. պատուիրակ ողբացեալ, հոգելոյս ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի մահուան տարելիցին:

Կը հրաւիրենք Փարիզի եւ շրջակայքի հայ ժողովուրդը մասնակցելու բազմաւաստակ եկեղեցականին այս յարգանքի արտայայտութեան:

(Հոգաբարձութիւն)

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորութեան տակ կը վերաբացուին հետեւեալ դպրոցները. —

1.— Եկեղեցւոյ կեդր. վարժարանը, խորհրդարանին մէջ, 15, Rue Jean Goujon: Փարիզ:
2.— Պուա Քոլոմպ եւ շրջանները Գօլէժ Ժիպօն:
3.— Լիլա իր նախկին դպրոցը:
4.— Պանեէօ Քաշան, 24, րիւ Հայկ Դպիրեան:
5.— Պելվիլ, Փավիյյօն Բուէպլա Պիւթշօմօն:
6.— Շավիլ իր մատուռին մէջ:

Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն որ ղրկեն իրենց զաւակները այս դասընթացքներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Իմ սրտագին շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ Պատ. Յոբելինական Գործադիր Յանձնախումբին, բոլոր յարգելի բանախօսներուն, Պատ. Թաղականութեան, գեղարուեստական բաժնին մասնակցողներուն եւ բոլոր անոնց որ պատուեցին զիս մեծարելու ուսուցչական եւ երաժշտական յիսնամեայ համեստ գործունէութեան տօնակատարութեան առթիւ:

Լեւոն Ճէրահեան (Մարսէյլ)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՐՍԷԼ — ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները անպայման:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հայոց մատուռին սրահը:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժողովները կը վերսկսին այս երկուշաբթի, Պանեէօյի ֆրանսական դպրոցին մէջ: (Սովորական հաւաքատեղին):

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ Բշ. օր 13 Հոկտ. ժամը 3.30ին Café Régentի վերնայարկը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ. — Գ. Ծերիկեան, Մարսէյլ. — Գիրքերը մաքսատունը կը գտնուին:

ՋՈՄԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ — ԺՈՂՈՎԸ

Փարիզի Ապրիլեան Սերունդի (նախկին ՋՈՄ) թէյասեղանը եւ ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենան 5 Հոկտ. Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 17 rue Cadet, արճարանին վերնայարկը:

Օրակարգ. — 1) Զեկուցում: 2) Մայրերու փառատօնի պատրաստութիւն, (Միւթիւալիթէի մեծ սրահը վարձուած է): 3. Տարեկան պարահանդէսի որոշում: 4) Վիճակախաղ: 5) Երկու յանձնախումբերու ընտրութիւն, (մէկը միմիայն տիկիններէ բաղկացած): 6) Զանազան կարեւոր հարցեր:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

8 Փետրուար, 1953, Salle Gaveau
Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ - ՈՒՍՈՒՑԻՉ մը տրամադիր է վարելու մէկ կամ աւելի միօրեայ ծանօթ դասընթացքները, եւ դասաւանդելու մայրենի լեզուն օրուան որեւէ ժամուն: Գրել՝ ՅԱՌԱՋի, Ս. Կ. սկզբնատառերով:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ դերասաններու: Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9—11.30, Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise:

Կը ներկայացնէ ԼԷՅԼԻ ԵՒ ՄԷՃՆՈՒՆ
Երաժշտական տրամա 5 գործ., բազմաթիւ երգերով եւ նուագ: Մուտք 150 ֆր.

ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱ (Մարոք). — Օգոստ. 28ին այս քաղաքին մէջ մեռաւ Վահրամ Գանձեան, 65 տարեկան, բնիկ Ախալքալաքցի: Ունէր երկու եղբայրներ, քոյր եւ փեսաներ, որոնք Մոսկուա եւ Լենինկրատ կը մնային մինչեւ իր մեկնումը 1935: Ունէր նաեւ հայրենակից մը, որ 30 տարիէ ի վեր Փարիզ կը մնայ: Օրինական ժառանգորդներէն կը խնդրուի դիմել Պ. Գ. Յարութիւնեանի, 212 Bld. de Lorraine, Casablanca (Maroc):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 5 Octobre 1952 Կիրակի 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6883—Նոր շրջանի թիւ 2294

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՆԴԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ամէնէն համեստ գաղութին մէջ ալ պակաս չեն զոյնզգոյն դդմագլխներ եւ փախուկներ, որոնք իրարու հետ կը մրցին, վեր ի վայր շրջելու համար ամէն բան: Ոչ միայն քաղաքական գետնի, այլ եւ մշակոյթի ճակատին վրայ:

Մեծ մասով տգէտ կամ նենգամիտ, անոնք հայրենասիրութիւնն ալ սակարանի վերածեր են, վարկաբեկելու համար Հայկական Արտասահմանի մտաւոր վաստակը: Նոյն իսկ լեզուն:

Հազարաւոր փաստերէն յիշենք վերջինը:

Երեւանի «Սովետական Հայաստան» ամսագիրը, «Օրգան՝ Արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի Հայկական ընկերութեան», 1952 Յուլիսի թիւին մէջ հրատարակած է գրութիւն մը՝ «Միասնական եւ համաժողովրդական լեզուի համար»:

Գրութեան աղբիւրը կը կազմեն արտասահմանի մէջ հրատարակուած կարգ մը քուրջեր,— մէկը միւսէն սնամէջ եւ անբարոյական:

Կը բաւէ աչքէ անցընել մանաւորապէս այդ հրատարակութեանց պալքանեան եւ ամերիկեան պատճէնները, չափելու համար անյատակ տգիտութեան եւ լրբութեան խորութիւնը:

Հիմնուելով այդ պղտոր աղբիւրներուն վրայ, «Սով. Հայաստան» կ՚եզրակացնէ թէ «արեւմտահայ բարբառը ներկայումս լուրջ ճգնաժամ է ապրում արտասահմանի հայ գաղութներում»:

— «Թերթերի վկայութեամբ արեւմտահայ բարբառը ոչ միայն զարգացման որեւէ հեռանկար չունի, այլեւ լճացման եւ կազմալուծման պրոցես է ապրում»:

«Վկաներէն» մէկը Ամերիկայի «Լրաբեր»ն է, որուն խմբագիրները այնքան հայերէն գիտեն որքան նախակրթարանի մը աշակերտները: (Անոր նախկին խմբագիրն է որ այժմ կը վարէ «Սով. Հայաստան» ամսագիրը, արեւելահայ չարագրութեամբ):

Ամերիկեան հայատառը գրած է եղեր.

— «Հայկական բարձրագոյն ուսումնարաններու պակասը, լրագրութեան լեզուական ցածորակութիւնը, գրողներէն ոմանց խեղճուկրակ լեզուն՝ արեւմտահայերէնը հասցուցած են ողբալի դրութեան մը»:

Այս առթիւ կ՚իմանանք թէ ամէն տեղ նոյն ողբալի վիճակն է, «բացի ժողովրդական - դեմոկրատական երկրներից, որտեղ հայկական դըպրոցներում մի քանի տարի է ինչ դասաւանդւում է սովետահայ համաժողովրդական, պետական լեզուն»:

Ուրեմն, «արտասահմանի հայութեան կը մնայ իր բարբառը կամաց կամաց մօտեցնել եւ յարմարցնել այժմ տիրապետող բարբառին»:

Բոլշեւիկ թերթին համար «հարուստ, զօրեղ եւ ճկուն է սովետահայերէնը»: Հետեւաբար պատճառ չկայ «նախապատուութեան» խնդիրներ յարուցանելու:

Կարելի՞ է նոյն իսկ լոլիկի կամ գետնախնձորի մշակութեան մասին խօսիլ, առանց քար մը գլորելու Դաշնակներու դէմ, որոնք այս առթիւ ալ «դրսեւորեցին իրենց դաւաճանութիւնը»:

Երկցս երանեալ թշուառականներ, որոնք իրենց գիտցած թերխաշ հայերէնն ալ ծաղրանկարի մը վերածելով, պատգամներ կ՚արձակեն:

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ Երեւանէն իրենց ղրկուած թերթերուն եւ գիրքերուն լեզուն ալ այնքան կը հասկնան, որքան արդի աշխարհաբարը:

Ինչո՞ւ յոգնիլ, աշխատիլ եւ մշակել, երբ դիւրին է իրարու պոչէն կապել զանազան բառեր եւ նախադասութիւններ, իբրեւ «համապետական ժողովրդական լեզու»:

Բարեհաճեցէք ճաշակել քանի մը նմոյշներ, պատահաբար ընտրուած՝ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթէն.

— «Այս տարի աշխարհագրական ֆակուլտետում կազմակերպուեց գէո—մորֆոլոգիական բաժին, իսկ ֆիլոլոգիական ֆակուլտետում ժուռնալիստների ամբիոն». (4 Սեպտ.):

— Ֆիզկուլտուրա եւ սպորտ - շախմատային օլիմպիադ:

Եւ տակաւին անճոռնի բառեր, ուղղագրական եւ քերականական բարբարոսութիւններ, որոնք հետզհետէ անճանաչելի կը դարձնեն լեզուն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՉՐՈՑՑ ԿԱՐՄԻՐԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ընկեր Փոթորիկ, ձեր Սթալինը Կրեմլինի չորս պատերէն տարին մէկ օր ալ դուրս չելլեր: Ուրկէ՞ կը ստանայ զանազան լուրերը...

— Քեզ մի բան ասեմ, բայց չվշտանաս: Ես, իմ կեանքումս քեզ նման տգէտի երբեք չեմ հանդիպել: Տօ յիմար, ո՞րտեղից կարծում ես թէ հաւաքում է իր տեղեկութիւնները: Ի հարկէ իր ընկերներից, որոնք այժմս գտնւում են Եւրոպայում, Ամերիկայում եւ ուրիշ բուրժուա երկրներում...

— Ուրեմն, ըսել կ՚ուզես որ լրտեսնե՞ր ղրկած է հոս, հոն...

— Շատ եմ խնդրում, օտարների վիրաւորական բառերը դու մի գործածիր: Լրտեսը ո՞րն է էլի: Ամէն երկրում, Միութիւնը ունի պաշտօնական մարմիններ, որոնց անդամները գալիս են Մոսկուայից: Սրանք մարզուած մարդիկ են եւ չան հոտառութիւն ունեն: Գալիս, նստում են, օրինակ, Ազգերի Լիգայի մէջ կամ մի գործակալութեան գրասենեակում: Որ իրանց դէմքին նայես, կ՚ասես խեղճ գիւղացիներ են: Բայց, դու սխալւում ես: Նրանք, երբ քո աչքերին են նայում, կարդում են քո հոգին: Երբ մի Չըրչիլ, Այզընհաուըր կամ մի Թրումըն ճառ են ասում, նրանք անմիջապէս հասկանում են թէ ինչ են ուզում ասել:

— Այդ վարպետորդիներուն շարքին Հայեր ալ կա՞ն...

— Կարող է պատահել որ կան, ես չեմ ճանաչում: Ի հարկէ, լաւ կը լինէր եթէ մեր ժողովուրդն էլ իր երախտագիտութիւնը յայտնէր մեծ Սթալինին, էդ տեսակ ծառայութիւններով...

— Ըսել կ՚ուզէք որ արտասահմանի Հայերը պէտք է դաւաճանեն իրենց բնակած երկիրներուն դէմ, ձեր Սթալինին աղուոր աչքերուն համար...

— Ես, դրան դաւաճանութիւն չեմ ասում: Սթալինի յաղթանակը աշխարհի գրկուածներին յաղթանակն է նշանակում:

— Երեւանի մէջ, աւելի օգտակար չէ՞ս կրնար ըլլալ «հայրենիքդ»: Ի՞նչ կը թափառիս այս կողմերը:

— Պիտի գնամ, պիտի գնամ: Բայց նախ պէտք է մարդ անեմ քեզ նման բուրժուա Դաշնակներին:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարը 2.228.000ի դէմ 3.644.000 ձայնով մերժեց ձախ թեւին մէկ բանաձեւը որ կ՚առաջարկէր կրճատել սպառազինութիւնները: Համագումարը փակուեցաւ առջի օր: Կ՚ըսուի թէ նախկին վարչապետը, Էթլի, պիտի քաշուի կուսակցութեան նախագահութենէն:

ՎԵՑ ՄԻԼԻՈՆ ՀՐԵԱՅ ՋՈՀԵՐՈՒՆ համար յիշատակարան մը եւ թանգարան մը պիտի շինուին Փարիզի մէջ: Երկու միլիոն տոլարի (700 միլիոն ֆրանք) հանգանակութիւն մը բացուած է Մ. Նահանգներուն մէջ: Եւրոպայէն ալ պիտի ճարուի 500.000 տոլար: Փարիզի քաղաքապետութիւնը գետին մը տրամադրած է:

ՄԷՔՔԷԻ ուխտաւորներէն 750 Թուրքեր մեռած, հարիւր հոգի ալ անձնասպան եղած են, նահատակ համարուելու համար, ինչպէս կը գրեն Պէյրութի թերթերը:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ մաքրագործումները կը շարունակուին անընդհատ: Սեպտեմբեր 14էն ի վեր երրորդ անգամ ըլլալով փոփոխութիւն տեղի կ՚ունենայ դեսպանութեանց եւ ներքին նախարարութեան մէջ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ երիտասարդութիւնը պարտաւորիչ աշխատանքի ենթարկելու համար օրինագիծ մը կը պատրաստուի, ինչպէս յայտարարեց զօր. Նեկիպ: 14 հազար երիտասարդներ դիմում կատարած են համալսարան մտնելու համար, մինչդեռ հազիւ քանի մը հազարի տեղ կայ: Կը նախատեսուի երկուսել դասարանները: Ինչ որ մասնակի լուծում մը պիտի տայ: Պարտաւորիչ աշխատանքի օրինագիծը հիմնուած է գերմանական դրութեան վրայ, համաձայն Տոքթ. Շախթի թելադրութեան:

ԻՆՉՊԷՍ ՊԱՅԹԵՑԱՒ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԸ

Կ՚ԸՍԵՆ ԹԷ ԱՄԷՆԷՆ ՄԱՀԱՑՈՒՆ Է...

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Անգլիացիները հոկտ. 3ի գիշերը պայթեցուցին իրենց առաջին հիւլէական զէնքը, Մոնթէպէլլօ կղզիներուն մէջ (Աւստրալիա):

Գործողութիւնը տեղի ունեցաւ տարիներու պատրաստութիւններէ եւ խիստ գաղտնապահութենէ վերջ: Կառավարութիւնը ինք պաշտօնապէս չհրատարակեց մանրամասնութիւնները, սակայն մասնագէտներ, որոնք ներկայ եղած էին, կը հաւաստեն թէ ամէնէն հզօր եւ մահացու զէնքն է այս: Իբրեւ քանդիչ ուժ, շատ աւելի լայն տարածութեան մը վրայ կը գործէ քան ամերիկեանները: Կարծողներ կան թէ ջրածինի ռումբ է անգլիականը:

Բրիտանական ծովապետութեան հրատարակած առաջին զեկոյցը չի ճշդեր սա կէտը,— պայթածը ռո՞ւմբ է թէ ուրիշ հիւլէական զէնք մը, այլ կ՚ըսէ՝ «մեքենայ»:

Ռէօթէրի թղթակիցը, որ բլուրի մը կատարը կը գտնուէր, կը հեռագրէ թէ գետինը չսարսեցաւ: Իսկ միւս լրագրողները կ՚ըսեն թէ տաք հովի զօրաւոր հոսանք մը զգացին պայթումէն չորս վայրկեան վերջ: Յետոյ լսուեցաւ որոտումի նման ձայն մը, որուն յաջորդեց երկարատեւ թաւալում մը՝ նման փապուղիէ մը սուրացող կառախումբի մը ժխորին: Այն ատեն երկու յստակ որոտումներ լսուեցան, երկրորդը առաջինէն աւելի զօրաւոր:

Պայթումէն մէկ ժամ վերջ, տակաւին թանձր ծուխ մը կը բարձրանար Z տառին ձեւով: Լուսանկարչական եւ հեռանկարչական (télévision) գործիքներ տեղաւորուած էին պայթումի վայրին մօտ: Անգլիացի հիւլէագէտներ փորձին կը հետեւէին օդանաւաբարձ մարտանաւի մը մէջ, առաջնորդութեամբ Տոքթ. Փէնիի: Փորձի գետնին վրայ կեղծ քաղաք մը շինուած էր, ստուգելու համար պայթումին քանդիչ ուժը: Անասուններ ալ տրամադրուած էին, իբրեւ փորձանիւթ: Գիտնականները անմիջապէս գործի ձեռնարկեցին փորձէն անմիջապէս վերջը. բայց մանրամասնութիւնները բացարձակապէս գաղտնի պիտի պահուին առայժմ:

Այս ձեռնարկին շնորհիւ Անգլիան կը դառնայ Գ. հիւլէական պետութիւնը, առաջինն ըլլալով Մ. Նահանգները, երկրորդը՝ Խ. Միութիւնը, փորձի կարգով: Ուրիշ խօսքով, իր միջազգային կշիռն ալ կը բարձրանայ, եւ այսուհետեւ պիտի կրնայ հաւասարէ հաւասար խօսիլ Մ. Նահանգներուն հետ:

✕ Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Չըրչիլ տեղեկութիւններ պիտի չհաղորդէ Մ. Նահանգներուն, մինչեւ որ այս վերջինը փոխադարձաբար չյայտնէ իր գաղտնիքները: Փորձին ներկայ էին միայն անգլիացի եւ աւստրալիացի գիտնականներ, քանի որ Ամերիկա խստօրէն կը պահէր իր հիւլէական գաղտնիքները: Հիմա որ անգլիական փորձը յաջողեցաւ, կը կարծուի թէ Ամերիկա պիտի փոխէ իր քաղաքականութիւնը:

Թերթերը կը գրեն թէ Մոնթէպէլլոյի պայթիւնը անմիջապէս վերահաստատեց Անգլիոյ ինքնավստահութիւնը: Պահպանողական լրագիր մը գիտել կուտայ այս առթիւ.

— «Ներկայ պարագաներուն մէջ ոչ մէկ ազգ կրնայ իրապէս գերիշխան ըլլալ, ոչ մէկ պետութիւն կրնայ կատարելապէս անկախ քաղաքականութիւն մը վարել առանց հիւլէական ռումբի,— այն զէնքը որ կը նսեմացնէ միւս բոլոր զէնքերը իբրեւ քանդիչ ուժ: Վերջապէս Մեծն Բրիտանիա ունեցաւ իր ռումբը,— թերեւս ամէնէն ազդուն»:

Միւս թերթերն ալ կ՚բացատրեն թէ Անգլիա տիրանալով հիւլէական ռումբին — թերեւս ամէնէն զերազանցին — կրնայ վերաքննել իր քաղաքականութիւնը ոչ միայն Մոսկուայի, այլ եւ Ուաշինթընի հանդէպ:

✕ Այս փորձին համար Աւստրալիոյ հետ բանակցութիւնները կը շարունակուէին 1950էն ի վեր: Անցեալ Սեպտեմբերին ամենախիստ գաղտնապահութիւն հաստատուեցաւ արեւմտեան Աւստրալիոյ մէջ: Մարտանաւերու բոլոր նաւազները երդում րրած էին, որեւէ գաղտնիք չյայտնելու համար: Կ՚ըսուի թէ երկու հարիւր գիտնականներ ղրկուած էին Մոնթէպէլլօ:

✕ Նախապէս հետեւեալ փորձերը եւ գործողութիւնները կատարուած են, հիւլէական ռումբերով.—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պահանջեց անմիջապէս ետ կանչել Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը, Պ. Քէնըն, այն ամբաստանութեամբ թէ «թշնամական արտայայտութիւններ» րրած է Պերլինի մէջ, երեւ. շաբաթ առաջ: Ամերիկեան կառավարութիւնը հերքելով այս մեղադրանքը, որոշեց Մոսկուա չվերադարձնել դեսպանը, որ Ժընեւ կը գտնուի այժմ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՏՈՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.— Հալէպի, յետոյ Պէյրութի «Նայիրի» գրական ամսագիրը, որ դադրած էր առեն մը ի վեր, իր հրատարակութիւնը վերսկսաւ Օգոստոս 30ին, իբրեւ շաբաթաթերթ, նոյն խմբագրութեամբ (Ա. Ծառուկեան) եւ առոյգ երիտասարդական շունչով:

Պիտի խօսինք առանձին: Առայժմ յօդուած մը՝ Գ. թիւէն.—

Ստորակայութեան զգացումը հոգեբանական հիւանդագին երեւոյթ մըն է, որմէ զուրկ չեն բազմաթիւ անհատներ: Որոշ պայմաններու տակ, մանկութեան հասակէն, այս ախտը խորունկ կնճիռներ կը բանայ մարդկային հոգիին վրայ, եւ կ'արգիլէ անոր ազատ ու ինքնավստահ ծաղկումը: Ստորակայութեան զգացումով վարակուած մէկը կը կորսնցնէ իր ուժերուն եւ արժէքին վստահութիւնը. ներքնապէս, անխուսափելիօրէն տրամադիր է միշտ թերագնահատելու ինքզինքը եւ գերագնահատելու ուրիշները: Հոգեկան ախտաւոր այս վիճակը կ'արտայայտուի բարդ ու հակասական ապրումներով: Ենթական կամ չափազանցուած ձեւով յոխորտ է ու ամբարտաւան՝ իր տկարութիւնը ծածկելու համար, կամ անտեղի երկչոտութեանց անձնատուր:

Նպատակ չունիմ հոգեբանութեան մէջ ծանօթ այս երեւոյթը քննութեան ենթարկելու. կ'ուզէի միայն մատնանշել որ անհատական ստորակայութենէ զատ՝ գոյութիւն ունի նաեւ ազգային ստորակայութեան զգացում մը, որ յատուկ է գլխաւորաբար տկար ու ճնշուած հաւաքականութիւններու: Մեր ժողովուրդը, դժբախտաբար, խորապէս վարակուած է անով եւ կը տառապի իր բոլոր արարքներուն մէջ:

Դարերու ստրկութիւնը անոր հոգիին խորը կուտակած է կասկած ու թերահաւատութիւն՝ իր կարելիութիւններուն հանդէպ: Խոնարհած ճակատով օտարին ծառայելու հարկադրանքը մեզ զրկած է ինքնավստահութեան ներքին զօրութենէն, որ այնքան կենսական նպաստ մըն է ռեւէ յաջողութեան: Ստորադաս իր քաղաքական եւ տնտեսական վիճակով՝ Հայը ստորակայութեան ըզգացումով անդամալուծած է նաեւ իր հոգեկան թռիչքները:

Յեղափոխութեան բոցեղէն մրրիկը վերջին յիսուն-վաթսուն տարիներու ընթացքին, շատ բան փոխեց մեր ազգային ինքնագիտակցութեան աշխարհին մէջ. ներշնչեց քաջութիւն եւ կռուով թունդ հանեց մեր թմրած ջիղերը եւ մեր բազուկը զինեց արիութեան առաքինութիւններով:

Բայց ստորակայութեան ջլատիչ զգացումը մնաց մեր մտաւոր եւ հոգեկան ստեղծագործութիւններու յայտնաբերումին մէջ: Մինչեւ այսօր, հակառակ մշակութային ճակատի վրայ ձեռք բերած մեր անվիճելի նուաճումներուն, ձգտումը ունինք օտարին կշիռով չափելու մեր սեփական արժէքները: Պէտք է օտարը գնահատէ, օտարը վկայէ, որպէսզի առանց տարակուսանքի... առանց տարկութեան ծափահարենք նոր արուեստագէտ մը, որուն վաստակը խոշոր չափով մը անտեսուած պիտի մնար հայ իրականութեան սահմաններէն ներս:

Գրական գետնի վրայ, ականատես կ'ըլլանք նոյն երեւոյթին: Դիտեցէք մեր թերթերու պարզած համայնապատկերը. գովասանքի ինչ շռայլութիւն, երբ հայ հեղինակ մը միջակ յաջողութեան կ'արժանանայ ուրիշին դահլիճներուն մէջ, հոգ չէ թէ յետին անկիւն մը գրաւելով: Ծափ, ցնծութիւն եւ բերանաբաց զմայլանք: «Հայ արուեստագէտներ, «օտար մարդերու մէջ».— փորձեցէք այս խորագրով տեղեկութիւններու շարք մը հրամցնել հայկական թերթի մը. յաջորդ օր բոլորը ձեռքէ ձեռք պիտի խլեն եւ գոց ընեն անոնց անունները: Բայց ոգիով եւ լեզուով զտարիւն հայ արուեստագէտին լիառատ վաստակը՝ կը մնայ լքուած եւ անծանօթ:

Մեղադրանքի բնոյթ չեն կրեր այս տողերը: Մեզմէ ամէն մէկը հաւասարապէս իր տուրքը կու տայ ստորակայութեան ազգային զգացումին՝ զանազան եղանակով ու միջոցներով: Մեզմէ ամէն մէկը խենդ կ'ըլլայ հազար աղբիւրէ ջուր կրելու, որպէսզի փաստէ օտար արժէքի մը հայկական ծագումը: Մեր կոխոտուած արժանապատուութիւնը շունչ կ'առնէ կարծես եւ մեր վիրաւոր եսը քաղցր շոյանքի կ'արժանանայ:

Զեմ ուզեր անուններ եւ փաստեր յիշատակել. ախտաճանաչումը ծանօթ է քիչ մը ամէնուն: Զտեսութեան հասնող մեր փառամոլութիւնը, օտարին պսակով վաւերացուած, ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ ստորադասութեան մեր ազգային հիւանդութեան բնորոշ երեւոյթներէն մէկը: Թող ուրիշներ հասնին, ուրիշներ ճանչնան, ուրիշներ երկու տաք բառ արտասանեն՝ ինչ կ'ուզէ ան ըլլայ. մենք պատրաստ ենք բազմապատիկ մեծութեամբ տեսնելու օտարին նշմարած կէտը:

Ոմանք մտածեն զուցէ, թէ մեզի ռեւէ վնաս չկայ ատկէ. Հայ անունը կը փառաւորուի եւ մենք հաւաքաբար պատուուած կը զգանք մեզ: Զմոռնանք սակայն, որ գործնականօրէն օգուտ ալ չունինք հայ ձեռքերու կողմէ օտար ակօսներու մէջ նետուած սերմերէն: Մեր գանձարանները կը պարպուին, մեր արժէքները կը լքուին եւ մեր երիտասարդ ուժերը հետզհետէ կը կտրուին պապենական օճախներէն:

Գլուխ գործոցներ արտադրելու հիմնական պայմաններէն առաջինն է գլուխ-գործոցներու հաւատքը ունենալ: Ոչ թէ մեզմէ դուրս, այլ մեր ձեռքով՝ մեր դաշտերուն մէջ: Եւ հայ մտքին ստեղծագործութիւնը գնահատելու համար, չսպասել աստր ու անոր ընծայած ոսկեզօծ վկայականին: Գնահատութեան արդար չափանիշը պիտի պատկանի Հայուն, ինչպէս ստեղծագործութեան հրաշալի աղբիւրը կը բխի անոր սրտէն:

Մինչեւ որ չդարմանենք ստորակայութեան դարաւոր ախտը մեր հոգիներէն, պիտի չյաջողինք մեծ թռիչքներու ձգտումով պարզել մեր թեւերը, որոնցմէ կը կախուին կասկածի եւ աւելորդ վախերու ծանրոցները: Դարմանը ֆրանսացիին, ռուսին կամ ամերիկացիին ժպիտը չէ, այլ մեր համոզումը եւ անկէ ծնած խորունկ սէրը:

Ոչ մէկ կասկած, որ ամէն ճշմարիտ արուեստագէտի հոգեկան պահանջն է նախ գնահատուիլ սեփական ժողովուրդէն, ապա ուրիշներէ: Մենք վարժուած ենք հակառակը ընելու:

Մ. ԻՇԽԱՆ

Էմիլ Զոլա

(ՄԱՀՈՒԱՆ 50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Անցեալ շաբթու, Զոլայի բարեկամները անգամ մը եւս ոգեկոչեցին իր յիշատակը Պանթէոնի մէջ, մահուան 50ամեակին առթիւ:

Զոլա վաթսուներկու տարեկան էր երբ զոհ գնաց արկածի մը: Առտու մը, 1902 Սեպտ. 29ին, այլեւս չարթնցաւ: Թունաւորուած էր վառարանի մը արձակած կազերէն:

Իբրեւ գրագէտ եւ իբրեւ մարդ չի պատկանիր ոչ մասնաւոր երկրի մը, ոչ դասակարգի մը:

Իր մահուան յիսնամեակը արծարծուեցաւ ի սփիւռս աշխարհի, որովհետեւ ան համաշխարհային դէմք մըն է, միջազգային գրագէտ մը, եւ ժողովուրդի զաւակ մը:

Ծնած էր Փարիզ, 1840ին իտալացի հօրմէ մը: Մինչեւ 1871 իր երկրորդական գրուածքները մեծ ուշադրութիւն չեն գրաւած: Այդ թուականին է որ սկսաւ իր գլխաւոր գործը, Les Rougon - Macquart, քսան հատոր: Այս շարքին մէջ են L'Assommoirը (1874), Au Bonheur des Damesը, Germinalը, Rêveը, եւ վերջապէս Dr. Pascalը (1893): Զոլայի այս մեծ գործը շատ աղմուկ հանեց ժամանակին: Պատճառը բովանդակութիւնն իսկ էր: Զոլա իր տիպարները կ'առնէ աղքատներուն, հիւանդներուն, գործաւորներուն, վերջապէս թշուառներուն մէջէն եւ կը բողոքէ ընկերային անարդարութեան դէմ: Նոր ձեւով կը դիտէ մարդը, քննելով անոր մարմինը եւ ժառանգական արատներու մէջ փնտռելով իւրաքանչիւրին նկարագիրը: Ինքն իսկ պատասխանելով Ժիւլ Լըմեթրի, դժգոհ Germinalի ոճէն, «Յոռետես դիւցազներգութիւն մը մարդկային անասնութեան», (Une épopée pessimiste de l'Animalité humaine) կ'ըսէր.— «Դուք մարդը կ'առնէք իր ուղեղով, ես մարդը կ'առնեմ իր բոլոր գործարաններով»:

Զոլա կը նկարագրէ հանքը, երկաթուղին, բանակը, հաճոյքի վայրերը իրենց կոպիտ տգեղութեան մէջ:

Ընթերցողը տակաւին վարժուած չէ բաց գրականութեան, անկեղծ արտայայտութեանց: Ի վերջոյ մարդը երբեք չէ սիրած իր ստորին բնազդներուն նկարագրութիւնը, նախընտրելով միշտ ինքնախաբէութիւնը:

Զոլա կը քննադատուէր, թշուառութեանց նկարագրութեան համար: Բարեմիտներ կ'ըսէին.— «Մի՛ մէջտեղ հանէք թշուառութիւնները, զորս չէք կրնար դարմանել»: Ան կը պատասխանէր.—

— «Ընդհակառակն, մէջտեղ հանենք՝ որպէսզի ամչցնենք անոնք որոնց պարտքն է դարմանել: Կ'ըմբոստանա՞ք իմ նկարագրութիւններուս անգթութենէն, այն ատեն փակեցէք «քապարէ»ները եւ դպրոցներ բացէք...»:

Այս ոճով եւ այս նկարագրութիւններով Զոլա կը համարուի իբրեւ հայրը բնապաշտ գրականութեան: Յոռետես երեւոյթներու տակ ան կը պահէ մարդասիրական լաւատեսութիւն մը եւ գաղափարապաշտութիւն մը: Հակառակ բոլոր վերապահութեանց, կարելի չէ ժխտել այն պատկառելի տեղը զոր կը գրաւէ: Զոլան Փրուստի, Պալզաքի, Ֆլոպէռի, Սթանտալի շարքին կը պատկանի եւ թուական մը բացաւ գրականութեան պատմութեան մէջ, շրջան մը որ մեծ ազդեցութիւն գործեց բազմաթիւ երիտասարդներու վրայ,— աւելի օտար քան Ֆրանսացի: Շատերու գրական հայեացքները նոր ճամբայ մը գտան La Bête Humaine-էն կամ Assommoirէն վերջ:

Զոլա միեւնոյն ատեն քաղաքական դէմք մը դարձաւ, պարագաներու բերումով: Խիզախ, այլ վտանգաւոր դիրք մը բռնեց Տրէյֆիւսի խնդրին առթիւ, ինչ որ իրեն արժեց մէկ տարի բանտարկութիւն եւ մեծագումար տուգանք: Այդ շրջանին Անգլիա գնաց: Հրեայ հարիւրապետը դատապարտուած էր իբրեւ լրտես: Զոլա, ի բնէ ըմբոստ եւ իբրեւ պաշտպանը բոլոր անոնց զոր զոհ կը նկատէր իշխանութեանց եւ շահագործող դասին, գրեց իր հռչակաւոր նամակը. «Կ'ամբաստանեմ», J'Accuse Քլէմանսոյի Auroreին մէջ: Այս նամակը փոթորիկ մը պայթեցուց եւ դէմ դիմաց ելան երկու հոսանքներ, Տրէյֆիւսեան եւ հակատրէյֆիւսեան: Զարմանալի չէ որ համայնավարներն ալ կը փառաբանեն Զոլան, իբրեւ ախոյեան պրոլետարեան գրականութեան:

Ֆրանսացի Ժիւլ Ռոմէնի չափ, ամերիկացի գրագէտներ ալ, Քալտուէլ, Շթայնպէք եւ Միլլըր, մեծապէս կը գնահատեն իր դերը: Ֆրանսացի արդի գրողները տեսակ մը չկամութիւն կը ցուցնեն: Ժ. Ժ. Կոթիէ որեւէ տեղ չի տար Զոլայի, Ռ. Նիմիէ միայն Ռոմէնը կը նկատէ իբրեւ անոր ժառանգորդը, բայց շատ աւելի բարձր գնահատելով: Իսկ Ռ. Մերլ (Կոնքուր 1940) մեծ հիացում կը պահէ եւ կը հաստատէ թէ «իբրեւ վիպագիր ան նորոգեց ամէն բան, նիւթ եւ ձեւ, մինչդեռ իր աշակերտներու եւ հետեւորդներու ձեռքերուն մէջ նոյն նիւթերը վերածուեցան տափակութեան եւ ձեւապաշտութեան»:

Ժ. Ռոմէն կ'ընդունի թէ կարելի է երկար վիճիլ Զոլայի մասին, վերլուծելով անոր քիչ մը նախնական եւ վճռական ժառանգական օրէնքները եւ քիչ մը պարզուկ հոգեբանութիւնը: Բայց կարեւորը այն է որ «այս մարդը մեծութիւն ունէր: Մենք որ իրեն շատ մօտ ենք, կը մոռնանք թէ ան եղած է արդի աշխարհը գտնողներէն, երեւան հանողներէն մին, անոնց ամէնէն բացառիկը, ամէն պարագայի մէջ մէկը անոնցմէ որամէնէն շատ դեր կատարած են, խիղճ մը պարգեւելու համար անոր»:

Ռուկոն — Մաքառներէն զատ, Զոլա ունի քաղաքներու նկարագրութիւնները, Լուրտ, Փարիզ, Հռոմ: Յետոյ իր վերջին մեծ գործը, «Զորս Աւետարանները». — Արգասաւորութիւն, Աշխատանք — Ճշմարտութիւնը: Վերջինը, Արդարութիւնը, չկրցաւ լրացնել իր անսպասելի մահուան պատճառով: Իր գործերէն «Թերէզ Ռաքէն»ը հայերէնի թարգմանուած է Գուրգէն Մխիթարեանի կողմէ: Ունի նաեւ քննադատութիւններ,— (Հանրապետութիւնը եւ գրականութիւնը, Փորձառական վէպը եւն.), որոնք բաւական աղմուկ հանեցին: Իր գործերէն շարժանկարի վերածուած են La Bête Humaine, Au Bonheur des Dames եւ ուրիշներ:

Զոլայի գործը, ինչպէս ինք իսկ ըսած է ռեւէ ստեղծագործութեան համար, կարելի է նկատել իբրեւ.—«Արուեստի գործ մը՝ դիտուած խառնուածքի մը մէջէն»:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

×

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ ԶՈԼԱՅԷ

Երբեք ճիշդ չէ թէ միայն գեղեցկութիւնը անմահ է, կեանքը շատ աւելի անմահ է:

× Ինծի համար գրագէտ մը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ անջատ նախադասութիւն մը մարդկային եւ ընկերային էջի մը մէջ:

× Պէտք է խիստ ըլլալ, որովհետեւ մեր օրերու կեղծիքի եւ հաճոյակատարութեան մէջ, խստութիւնը միայն կրնայ առնական դարձնել ազգը:

× Ես չուզեցի ուրիշ բան ըլլալ եթէ ճշմարտութեան ամէնէն համոզուած զինուորը:

× Կը սիրեմ իւրաքանչիւր գրագէտ նկատել իբրեւ ստեղծագործ մը, որ կը փորձէ, Աստուծմէ վերջ, նոր երկիր մը ստեղծել:

× Աստուածք կը կարդամ — ցոյց տուէք մարդկային յառաջդիմութիւն մը որ աճած չըլլայ կաթիլ մը մելանի մէջ:

× Միայն գրաւոր մտածումն է որ կը մնայ: Մնացեալը զուր խլրտում է, մէկ ժամուան տեսիլք զոր հովը կ'առնէ կը տանի:

× Մենք գրագէտներս կ'արհամարհենք քաղաքագէտները, ըլլան յաղթական փառամոլներ թէ կատաղութենէն մոլեգնած ձախողածներ:

× Միայն իրողութիւնները պէտք է արժէք ունենան մեզի համար. իրողութեանց ճշգրիտ ճանաչումով միայն ազատ եւ զօրաւոր պիտի ըլլանք:

× Ես չեմ սիրեր ոչ հին Եգիպտացիները, ոչ Յոյները, ոչ ալ ճգնակեաց արուեստագէտները. ես արուեստին մէջ կ'ընդունիմ միայն կեանքը եւ ճշմարտութիւնը:

ԾԱՆՕԹ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Տիկին Հայկուհի Մութաֆեան երկրորդ դարմանատուն մը բացած է Փարիզի մէջ: Յաջողութիւն:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

Կոյրը

Խիտ կանանչներով պատուած բուներէն վեր բարձրացող ծառերուն հսկայ ճիւղերը կը տատանէին մութին մէջ՝ երերուն ստուերներ յօրինելով: Հեռուէն շունի մը ձայնը կուգար որ խեղճուկ, հիւանդ հաչիւնով մը կուլար :

Յանկարծ երբ շանը հաչիւնը կը մարէր յուսահատ ճիչերու մէջ՝ երգի մը եղանակը թրթռաց, որ հետզհետէ կը մօտենար: Ձայնը հիանալի էր: Առանց ճիգի եղանակը կը հոսէր, դողդղալով, անուշ ելեւէջներով : Մեկէն կը բարձրանար, դիւդիւ, ուժեղ եւ ահա կ'իջնէր նորէն կը մարէր իբր թէ ճնշուած կուրծք մը ելլէր: Քիչ մը ետքը ձայնը դադրեցաւ, եւ մօտակայ մարգերուն մէջէնդանդաղ խշշրտուք մը լսուեցաւ :

— Կ'աղաչեմ ո՞ւր եմ :

Անմիջապէս հասկցայ. կոյրն էր:

Դեռատի աղջիկ մըն էր սիրուն, խարտեաշ, որ հօրը հետ մինակ կ'ապրէր մեր տանը մէկ սենեակը: Կոյր էր, բայց դոց աչքերը պատճառ եղած չէին աւրելու դէմքին ամբողջ հրապոյրը, ցաւոտ հրապոյր մը: Քովս նստաւ եղեամէն թրջուած խոտերուն վրայ :

— Դո՞ւն էիր երգողը, ըսի կամաց ձայնով մը, իբր թէ վախնայի խանգարել չուրջս ծանրացող լռութիւնը :

— Այո, ըսաւ, եւ պահ մը ետքը աւելցուց: Օհ, խենթեցեր էի այս գիշեր, յիշատակներէս չարչարուած՝ պարտէզ փախայ, եւ մոռնալով ամէն բան, երգեցի, — հիմա չեմ գիտեր թէ ո՞ւր եմ, խարխափելով հասայ հոս :

Միշտ հետաքրքիր եղած էի գիտնալ խեղճ աղջկան անցեալը, առիթը չուզեցի փախցնել, եւ հարցուցի :

— Ի՞նչ յիշատակներէ յուզուած էիք :

— Վաղը ըսաւ ծանր ծանր, եղբօրս մահուան տարեդարձն է:

Մարմարային կապոյտին մէջ կը մոլորէր, կոյրն ինծի իր պատմութիւնը պատմեց :

Այն ատեն իմացայ որ քանի մը տարի առաջ եղբօրը հետ երջանիկ կ'ապրի եղեր, երբ ծաղկախտի համաճարակի մը միջոցին՝ եղբայրը կը վարակուի: Զինքը հեռու կը պահեն եղբօրմէն. եւ հայրը մինակ կը հսկէր զաւկին վրայ: Մայրը մեռած էր արդէն :

Իրիկուն մը, չդիմանալով հակառակ արգելքին, կամաց կամաց եղբօրը սենեակը կ'իջնէ, հազար վարանումներով ու վախնալով ոչ թէ իր անձին համար, այլ այն ահռելի անակնկալին զոր պիտի ունենար սենեակին անկիւնը եղբայրը պառկած տեսնելով :

Կը յաջողի եղբօրը սենեակը սպրդիլ, մինչդեռ հայրը՝ յոգնած, քնանալու գացեր էր:

Այդ գիշերը, առտուան դէմ, հիւանդին վիճակը կը գէշնայ, հոգեվարքը կը սկսի. եւ ալ չեն կրնար զինք անկէ բաժնել :

Քոյր ու եղբայր, իրարու հետ կը խօսին, գըլուխ գլխի, արցունքներով :

Մեռնելու մօտիկ, եղբայրը կը խնդրէ քրոջմէն որ երգէ: Աղջիկը աղուոր ձայն ունէր:

Արցունքներէն խեղդուած, խեղճը իր եղանակներուն էն անուշը, էն տխուրը կ'երգէ :

Դեռ երգը չաւարտած, եղբայրը կը մեռնի :

Հետեւեալ օրը ինքն ալ հիւանդ էր: Ծաղկախտն իրեն համար աւելի անգութ եղաւ, կեանքը չառաւ, բայց աչքին լոյսը յաւէտ ցամքեցուց :

Երբ այս պատմութիւնն աւարտեց, գլուխը ուսիս վրայ դրաւ թեթեւօրէն եւ սկսաւ հեծկլտալ. ան ինչ տխուր են առանց արցունքի հեծկլտանքները ...

Յետոյ չտկուեցաւ ու նորէն սկսաւ երգել իր երգը, այն երգը որ առջի գիշեր ալ երգած էր :

Հիմա երգը աւելի տխուր կուգար ինծի, աւելի ցաւոտ :

Ու երգին եղանակը այնքան յուզիչ էր որ խոսուն ցաւ մը, ներդաշնակուած հառաչ մը կը թըւէր ինծի :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՁՔԸ...

Այսօր, կրկին կը տեղաւորուիմ իմ նախկին խորշս՝ «Յառաջ»ի մէջ ...

Կարդացիք, անշուշտ, հետեւեալ տեղեկութիւնը, քաղուած՝ Թուրք թերթէ մը.—

«Խումբերով Թուրքեր, վասն քաւութեան մեղաց եւ վասն շահելոյ զճէննէթ (արքայութիւն) Մէքքէ ուխտի երթալու համար ճամբայ կ'իյնան եւ կը հասնին Պէյրութ: Հոն կը մատնուին թըշուառութեան: Այս խեղճերուն վիճակը ցաւ կը պատճառէ տեղացի Թուրքերուն: Այդ ցաւին անէծքով մը կը մասնակցի նաեւ նորաձեւութեան հայ վաճառական մը Պ. Սահակ :

Ասիկա շատ բնական է, քանի որ մարդը նորաձեւութեամբ կը զբաղի :

Այս դժբախտներուն վիճակը, Պէյրութի հայ վաճառականի մըն ալ սիրտը կը խռովէ գութի ըզգացումով եւ մարդը երկու հազար ոսկիի օժանդակութիւն մը կ'ընէ, իր նախկին հայրենակից՝ այս թշուառ Թուրք ուխտաւորներուն, որոնք, ինչպէս ըսինք, Մէքքէ կ'երթան եղեր hաճի դառնալու համար :

Մեր հայ հայրենակցին այս բարեգործութեան առջեւ ի՞նչպէս չյիշել Աւետարանին պատուէրը. — « Սիրեցէք զթշնամին ձեր: Բարի արարէք ատեեալ ձերոց »:

Բայց գիտէ՞ք, այս «երկու հազար ոսկիով» բարեգործութիւն ընող Հայուն գլխուն ինչ եկեր: Տեղացիները յարձակելով անոր վրայ, փառաւոր տփոցով մը վարձատրած են զայն, ինչպէս կը պատմէ Թուրք թերթը:

Այս դէպքը, ինծի յիշեցուց, Թուրքի մը երախտագիտութեան պատմութիւնը :

Քաղաքի մը մէջ կար բարի եւ հիւրասէր Հայ մը: Այս Հայը ունէր Թուրք բարեկամ մը՝ հարեւան քաղաքի մը մէջ: Այս բարեկամը քանի մը օր հիւր մնալու կուգայ իր հայ բարեկամին տունը :

Հոն, կ'ուտէ, կը խմէ, եւ կը գիշերէ՝ իրեն յատկացուած սենեակի մը մէջ. :

Երրորդ օրը, այս «բարի» հիւրը, կը կանչէ իր հայ բարեկամը եւ կ'ըսէ.— «Շատ գոհ մնացի ձեր հիւրասիրութենէն, այսօր կ'ուզեմ մեկնիլ: Հաճեցէք իմ ատամնավարձքս վճարել ...»:

— Տան տէրը զարմացած՝ կը հարցնէ.— Ի՞նչ կը նշանակէ «ատամնավարձք» :

(Այս բառը առաջին գործածողը ես եմ, կը կարծեմ: Ով որ ուզէ, ազատօրէն կրնայ գործածել):

Թուրք հիւրը կ'աւելցնէ.— Երեք օր կերայ ձեր կերակուրները, որով յոգնեցան եւ մաշեցան ակռաներս: Ուրեմն պէտք է գումար մը վճարէք ...

X

Այս երկու բարեգործներէն վերջինը, գոնէ դըրամական «տուգանքով» միայն ազատած է օձիքը: Իսկ առաջինը՝ թէ դրամական եւ թէ տփոցով մըն ալ, կրկնակ վարձատրութեան արժանացած է...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉ ՄԸ ԻՐ ԳՈՐԾԵՐՈՎ

Զարեհ Մութաֆեան վերջերս նկարահանդէս մը սարքեց Միլանոյի մէջ, ցուցադրելով 45 նըկարներ: Այս առթիւ Italo-Svizzera թերթը կը գրէ.

— «Մութաֆեան իր ուսումը կատարելագործած է Brera (Միլանոյի գեղարուեստից վարժարանը), լրջօրէն ու ինքնանուիրումով ուսումնասիրած է մեր մեծ վարպետները, ու յետոյ, անոնց նման արտադրած է կորովի գործեր: Ապացոյց՝ իր ցուցադրած 45 նկարներուն տկուն կառուցումը :

Նկարահանդէսէն հազիւ ներս մտած, մարդ ինքզինքը կը գտնէ այնպիսի ուժեղ գոյներու առջեւ որ պահ մը չփոթած կըմնայ :Այդ գոյները անկասկած պիտի մնային խակ, եթէ արուեստագէտը դրած չըլլար անոնց միջանկեալ մասերուն մէջ զգայուն կիսագոյներ, որոնք այդ յանդուգն ներդաշնակութիւններուն կուտան երանգային հաւասարակշռութիւն: Այցելուին աչքը կը հանգչի, ճշմարիտ արուեստով նկարուած այս գեղեցիկ կըտաւներուն վրայ :

Մութաֆեան ոչ մէկ ազդեցութիւն կրած է, ոչ Շակալէն, ոչ Փիքասսոյէն, ոչ Մաթիսէն: Իր շատ անձնատիպ արուեստին իւրայատուկ կապոյտներուն մէջ Ֆրանսացի քննադատներ գտած են իր կրած մանկական զգայնութիւններուն անդրադարձումը Սեւ Ծովու կապոյտէն, որուն սեւեռած աչքերը հաւատարիմ մնացին մինչեւ պատանեկութիւն: Առկէ՝ իր գործերուն արեւելեան խորհուրդը որ նկարներուն կուտայ մասնայատուկ ինքնատպութիւն եւ հմայք :

Մութաֆեանի նկարներուն դիմաց, սովորական այցելուին տեսողութիւնը կը կորանցնէ ինքզինքը: Բուռն՝ բայց կշռոտ գոյները կը վերացուին արեւելեան մոգութեան: Ուշադիր քննութիւն մը ցոյց կուտայ անոնց իմաստուն կարգաւորումը, գծագրութեան եւ compositionի բարձր արուեստին մէջ:

Շատ ճամբայ կտրած է այս մեծ արուեստագէտը, որուն առաջին նկարահանդէսր տեսած է ինք տարիներ առաջ, Միլանոյի մէջ: Այսօր կրնայ իրաւամբ ըսել, թէ յաջողած է իր արուեստովմեզի տալ գեղագիտական խոր յուզումներ :

Իգի Թրէձձի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Գ.— ՊՈՒՊՐԻԿՆԵՐՈՎ ՏԻԿԻՆԸ

« Կարծէք ամէն ոք գոհ մնաց դասախօսութենէս, բայց ես միայն մեր հիւանդ տղուն մասին կրնամ մտածել այս օրերուս :

«Գրած էիք ինծի, որ նամակ մը ղրկած էք Պ. Շօյին եւ ան փճացուցած էր ձեր նամակը. գիտէք որ հիւանդ էր ան: Իր կառքը վնասուած էր, բայց հիմա նորոգուած է: Քանի մը հոգի տեսայ իր ընտանիքէն: Բոլորն ալ կ'ըսեն, թէ Պ. Շօ շուտով պիտի վերսկսի աշխատիլ :

« Կը յուսամ, որ նամակս շատ տխուր չէ : Շատ բաներ չկան, որ կարենամ գրել ձեզի այս օրերուս :

« Գործով եւ մայրիկիս համար ըրի այս կարճ պտոյտը, նախ քան անոր եկամուտի տուրքի յայտարարութիւնը լեցնելս. ահա թէ ԻՆՉՈՒ սկսած եմ մեքենագրել սորվիլ: Ամէն մարդ կը թուի ըզբաղած ըլլալ այս օրերուս, փողոցները լեցուն են մարդոցմով :

«Բարեւներս հաղորդեցէք ձեր ընտանիքին. կը ցաւիմ որ այսքան երկար ժամանակ չկրցայ գրել ձեզի»: — Անկեղծօրէն ՄԷՐԻ ՈՒՈԼԼԸՍ

« Յ. Գ.— Մայրիկը կ'ուզէր Լուվիլ երթալ, բայց մեր մտատանջութեան պատճառով, Լուվիլի ծրագիրը հանեցինք այժմ մեր մտքէն »:

Օր. Ուոլլըս պղուշ կտրած էր, որովհետեւ վրդովիչ կէտեր կային այս նամակին մէջ: Ճիշդ էր որ իր քեռորդին ուղեղային լուրջ հիւանդութիւն մը ունէր: Ճիշդ էր նաեւ, որ ինք դասախօսութիւն մը ըրած էր Սփրինկֆիլտի մէկ ակումբին մէջ իր արուեստի հաւաքածոյին մասին:Բայց իրլանտական պուպրիկներ չունէր: Վստահօրէն չէր գտնուեր Նիւ Եորքի մէջ, երբ նամակը Արժանթին ղրկուած էր: Վերջապէս, գրամեքենայ բնաւ չէր գործածեր, այլ իր բոլոր նամակները կը գրէր ձեռքով :

Եզրակացուց, որ մէկը գէշ կատակ մը կ'ընէր իրեն, քաշքշելով պուպրիկներ հաւաքելու իր սովորութիւնը: Մէրի Ուոլլըս, ուրիշ ոչ մէկ պատճառ գտաւ յանձնելու նամակը ոստիկանութեան, այլ զայրոյթէ մղուած, յանձնեց զայն թղթատարական իշխանութեանց, որպէսզի երեւան հանուի, թէ ով կեցած էր այս անմիտ կատակին ետեւը :

Սփրինկֆիլտի թղթատարական տնօրէնը նամակը յղեց Հետախուզութեան Դաշնակցային Գըրասենեակին :

Ուաշինկթընի մէջ ուշի ուշով ուսումնասիրեցին զայն: Անմեղ ըլլալու համար՝ շատ տարօրինակ էր, կատակ նկատուելու համար՝ շատ անիմաստ: Պարունակութիւնը կասկած չէր արթնցուցած նամակներու գրաքննիչին մօտ, որ կրնար մտածած ըլլալ, թէ պարզապէս, անդրադէտի մը չփոթ 1 նամակն է :Նամակը ինքնին կրնար անվընաս համարուիլ, բայց յարակից պարագաները, վերադարձուելու կեղծ հասցէն, անվնասէն աւելի բան մը կը նշանակէին: Ուաշինկթընի մէկ գործակալը որոշ տեսակէտ մը ունէր: Բոլորը սխալ կրնային եղած ըլլալ, բայց կ'արժէր հետախուզել :

Երկրորդ գործակալի մը տեսակէտը այն էր, թէ «Նոր Պուպրիկները» ծածկագիր բառեր էին՝ վերջերս Խաղաղականի մէջ գործող մարտանաւերու համար: «Իրլանտացի ձկնորսը», կ'ըսէր ան կապ մը գտնելով, կը նշանակէր օդանաւակիր մարտանաւ, որովհետեւ այս մարտանաւը ծածկուած է ապահովութեան ցանցով : Կոնակը փայտ ունեցող կինը կրնար ըլլալ՝ վրայի մասը փայտով շինուած մարտանաւ մը, իսկ փոքր տղան կրնար նշանակել նոր թորփիլահալած մը :

Պ. Շօն, որ փճացուցած էր նամակը, կը մեկնուէր իբրեւ ամերիկեան մարտանաւ Շօն, որ դըրեթէ փճացուցած էր Փըրլ Հարպըրի յարձակման ընթացքին: Այս մարտանաւը վերանորոգուած էր այդ օրերուն, նոր յառաջամասով մը, Հոնոլուլուի մէջ: Այժմ կը բանէր Հաւայեան կղզիներու եւՍան Ֆրանչիսկոյի միջեւ :

Գալով «Յետ Գրութեան», գործակալը ըրաւ այն կոպիտ կռահումը, թէ ակնարկը կ'երթար ամերիկեան «Լուիզվիլ »մարտանաւին, թեթեւ — չարժ մարտանաւ մը, որ երկար ատենէ ի վեր կը բանէր, բայց որուն ուր գտնուիլը խստօրէն գաղտնի պահուած էր: « Յետ Գրութեան »ը կը թուէր ըսել, թէ կարելի չէ տալ ուզուած տեղեկութիւնը :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ԶԻՆԿԸՐ

1945 Յուլիս 16ին Լոս Ալամոս (Նոր Մեքսիկա) :— Յուլիս 6ին Հիրոշիմա (Ճափոն) :—Օգոստ. 8ին Նակազաքի :— 1946 Յուլիս 24ին Պիքինի : — 1948 Յուլիս 14ին Էնիվէթոք, (բոլորն ալ ամերիկեան) .— Յուլիս 14ին Խ. Միութեան մէջ :— 1951 Փետր. 2ին Լաս Վեկաս (ամերիկեան) : — 1951 Հոկտ. Նոյեմբերին Լաս Վէկաս (նոյնպէս) : — 1951 Հոկտեմբերին Խ. Միութեան մէջ (երկրորդ պայթիւն) : 1952 Մայիս - Յունիսին Նեւատա (ամերիկեան, ութ պայթիւն) :

Բոլշեւիկեան համագումարը

Այսօր, կիրակի, կը բացուի Խ. Միութեան 19րդ կուսակցական համագումարը, — առաջինը՝ 1939էն ի վեր : Մոսկուան տօնական երեւոյթ առած է : Պատուիրակութիւններ հասած են աշխարհի բոլոր բոլշեւիկեան կուսակցութիւններէն : Այս առթիւ համայնավար թերթերը կը բացատրեն թէ համագումարը պատմական դէպք մըն է, «եւ ահագին նշանակութիւն ունի խորհրդային ժողովուրդին եւ աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն համար» :

Օրակարգը ծանօթ է արդէն : Հրատարակուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կուսակցական կանոնագրին վերաքննութիւնը պիտի խստացնէ ներքին կարգապահութիւնը :

Մինչեւ հիմա գումարուած են 18 ընդհ. ժողովներ : Առաջինը՝ 1898ին, երբ կուսակցութիւնը սաղմնային վիճակ ունէր եւ կը կոչուէր «Պայքարի Միութիւն բանուոր դասակարգի ազատագրութեան համար» : Այս շարժումը ստեղծուած էր 1895ին, Լենինի կողմէ, Փեթերսպուրկի մէջ եւ կը բաղկանար քսան բանուորական շրջանակներէ : Լենին Սիպերիա աքսորուած ըլլալով, ներկայ չէր 1898ի համագումարին :

Միւս համագումարներուն թուականներն են, — 1903, 1905, 1906, 1907, 1917, 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1927, 1930, 1934, 1939 Մարտ : Այս վերջին համագումարին կը մասնակցէին 1569 պատգամաւորներ վճռական ձայնով, 466 հոգի ալ խորհրդակցական : Այն ատեն կուսակցութիւնը ունէր 1.588.852 անդամ եւ 888.814 թեկնածու :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Համայնավար կուսակցութեան երկու ամբաստանեալ անդամները, Մարթի եւ Թիյոն տակաւին կը ձգձգեն իրենց «ինքնաքննադատութիւնը» :

«Իւմանիթէ» երէկ երկու ամբողջ էջ յատկացուցած էր, պարզելու համար կուսակցութեան Քաղաք. Բիւրոյին տեսակէտները՝ այս հարցի մասին : Այս առթիւ անգամ մը եւս կրկնելով երկու ամբաստանեալներուն դէմ եղած մեղադրանքները, դեկոյցը դիտել կուտայ.

— «Փոխանակ իրենց տարակարծութիւնները կուսակցութեան վճռին ենթարկելու, ընկերներ Անտրէ Մարթի եւ Շարլ Թիյոն անկեղծութիւն ցոյց չտուին : Անոնք հրապարակաւ հաւանութիւն կը յայտնէին կուսակցութեան որոշումներուն, իսկ վերջը կը փորձէին տարածել եւ գործադրել տալ իրենց սեփական ըմբռնումները, դիմելով կողմնակի միջոցներու, հակառակ կուսակցութեան կարգապահութեան : Այս երեւիմի դիրքը տարիներով խաբեց կուսակցութիւնը եւ անոր ղեկավարութիւնը : Բայց այժմ քննութեամբ երեւան հանուած իրողութիւնները, որոնք անջատօրէն միայն երկրորդական նշանակութիւն ունէին, բացառապէս ծանրակշիռ հանգամանք ստացած են : Այդ իրողութիւնները կ՚ապացուցանեն թէ Անտրէ Մարթիի եւ Շարլ Թիյոնի հաւաւածական աշխատանքը արամաբանական հետեւանքն էր իրենց համամըտութեան՝ քաղաքական ծրագրի մը մասին որ կը հակասէր կուսակցութեան քաղաքականութեան» :

Ուրիշ բազմաթիւ մեղադրանքներէ վերջ, Քաղաք. Բիւրօն կը փառաբանէ կուսակցութիւնը եւ Թորէզը, շեշտելով.— »Մորիս Թորէզի հետ ըլլալ՝ կը նշանակէ անպայման եւ անվրիպելի փարում Խ. Միութեան» եւն. : Եւ կը հրաւիրէ երկու ամբաստանեալները «զէնքերը վար դնել կուսակցութեան առջեւ» :

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՀԱՅՈՒՆ ՈՃԻՐԸ. — Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Տիգրան Տէմիրճեան անունով Հայ մը (67 տարեկան) ծանրապէս վիրաւորած էր իր կինը, մուրճի հարուածներ տեղացնելով անոր գլխուն : Համաձայն տեղացի բարեկամներու վկայութեան Տիգրան լուրջ, հանդարտաբարոյ մէկն էր, իսկ Տիկին Տէմիրճեան (63 տարեկան) աւելի կռուազան եւ չահամոլ : Զորեքշաբթի ամբողջ օրը տունին փեղկերը բացած չըլլալով, կասկած արթնցուց դրացիներուն մէջ, մանաւանդ որ Պ. Տէմիրճեան սովորական ժամուն իր չոգեկառքը չէր նստած : Իրիկուան դէմ լուր տուին ոստիկանութեան, որ դուռը խորտակեց եւ ննջասենեակին մէջ գտաւ Տիկին Սօֆի Տէմիրճեանը գրեթէ անկենդան : Անկողինը տակն ու վրայ եղած էր եւ արեան նշաններ կ'երեւային պատերուն վրայ : Քիչ անդին արիւնոտ մուրճ մը գտան : Տիկին Սօֆի կը դարմանուի Փարիզի Փիթիէ հիւանդանոցին մէջ : Գանկը բազմաթիւ ճեղքեր ունի :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թամզամասին քաղաքապետարանի սրահը :

***

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստութեամբ :

×

Գրընոպլի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի :

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետարանի սրահը :

×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 12ին:

×

Տէսինի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Բժ. Շահպազեան հազար Ֆր. կը նուիրեն իրենց խմբագրատուն այցելութեան առթիւ «Յառաջ»ի տարածման համար :

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ

Մեծ պարահանդէս

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբին կողմէ :

Կիրակի, 5 Հոկտեմբեր, ժամը 4.30էն 12, Cercle Militaireի մեծ սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin, métro St. Augustin :

Մասնակցութեամբ RICO'S CREOLE BANDի Grande formation - vedette du cabaret «Le Drap d'Or»

Պիւֆէ — Անակնկալներ

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն կամ հեռախօսել Օր. ՇԱՀԻՆԵԱՆի TRU. 92-68:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ԼՍԱՐԱՆԻ վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ իր նոր շրջանը կը սկսի համակրական հանդիպումով մը, յառաջիկայ չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը : Միտքերու փոխանակութիւն եւ հաճելի ժամանց :

Վարչութիւնը կը յայտնէ նաեւ թէ ասկէ վերջը լսարանը պիտի կոչուի Ֆրանսահայ Լսարան :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Անկէնի Սահակ Մեսրոպ դպրոցը կը վերաբացուի Հինգշաբթի 9 Հոկտ. Rue du Chateau, No. 8 Deuilի Mairie Annexe սրահին մէջ : Դասաւանդութիւնները կը կատարուին ամէն հինգշաբթի կէսօրէ վերջերը ժամը 2—5 : Արձանագրութիւնները կը կատարուին նոյն ժամերուն :

×

ԲԱՅՈՒՄ ՍԱՀԱԿ ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Ազգ. մանկապարտէզը պիտի վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 6 Բշ. առաւօտ, ղեկավարութեամբ ծանօթ ուսուցչուհի Տիկ. Ռեբեկա Միլտոնեանի : Կը հրաւիրենք ծնողները արձանագրել տալ եւ ղրկել իրենց զաւակները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցուի եւ արարողութեան ընթացքին պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ Եւրոպայի Հայոց Թեմին Կաթող. պատուիրակ ողբացեալ, հոգելոյս ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի մահուան տարելիցին :

Կը հրաւիրենք Փարիզի եւ շրջակայքի հայ ժողովուրդը մասնակցելու բազմավաստակ եկեղեցականին այս յարգանքի արտայայտութեան :

(Հոգաբարձութիւն)

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Հայաշատ կեդրոնի մը մէջ (26 Rue Sergent, à Issy les Moulineaux), երեք սենեակ, խոհանոց, cave : Դիմել վերի հասցէին օրուան բոլոր ժամերուն : ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՐՍԷԼ — ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին : Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները անպայման :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժողովները կը վերսկսին այս երկուշաբթի, Պանեէօյի Ֆրանսական դպրոցին մէջ : (Սովորական հաւաքատեղին):

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ Բշ. օր 13 Հոկտ. ժամը 3.30ին Café Régentի վերնայարկը : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. ընդհ. միութիւնը «Արծուեբոյնն Հաճնոյ» հերոսամարտի 32րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, 12 Հոկտ. կիրակի : Լիոնէն, Թորգոմ քհնյ. Փօսթէքիեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ, 8000 անթաղ նահատակներու յիշատակին, նաեւ պիտի քարոզէ : Սիրով կը հրաւիրուին քաղաքին եւ շրջանի հայութիւնը :

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ - ՈՒՍՈՒՑԻՉ մը տրամադիր է վարելու մէկ կամ աւելի միօրեայ ծանօթ դասընթացքները, եւ դասաւանդելու մայրենի լեզուն օրուան որեւէ ժամուն : Գրել՝ ՅԱՌԱՋի, Ս. Կ. սկզբնատառերով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63

Mardi 7 Octobre 1952 Երեքշաբթի 7 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6884-Նոր շրջան թիւ 2295

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ՊԱՏՐԱՍՏ ՉԷ ՏԱԿԱՒԻՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇԱՏ ԿԱՆՈՒԽ ՉԷ՞...

Այս անգամ փարիզեան թերթ մը, «Փառի — Փրէս»ն է որ «աւետաբեր» լուրեր կը հաղորդէ, Թուրքիոյ պաշտպանութեան զօրացման մասին:

Թերթը Անգարայի թղթակցին մէկ նամակը հրատարակած էր կիրակի օր, հետեւեալ խորագիրներով·

— «Թուրքիա կը տօնէ այն յաղթանակը զոր իր ռազմագէտները շահած են ... Ազգաժողովի ապայակոյտին վրայ»:

Ի՞նչ է պատահեր, այսքան շոնդալից լուր մը հաղորդելու համար Անգարայէն Փարիզ:

Թղթակիցն է որ կը պատմէ· —

Ճէլալ Պայար, Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը, նոր վերադարձաւ քննական պտոյտէ մը որ զինքը տարած էր մինչեւ Կարս եւ Արտահան:

— «Շատ աղմուկ չհանեցին այս ճամբորդութեան առթիւ: Եւ սակայն, չափազանցութիւն չէ ըսել թէ պատմական դէպք մըն էր որ տեղի կ'ունենար· ոչ միայն թուրք ազգային կեանքին, այլ եւ միջազգային քաղաքականութեան տեսակէտով»:

Նամակին շարունակութենէն կ'իմանանք թէ Ճէլալ Պայարի պտոյտը ուշադրութիւն գրաւած է մանաւորապէս Մոսկուայի մէջ: Մանաւանդ որ, նախագահը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած էր արեւելեան նահանգներու բնակիչներուն·

— «Ուրախ եմ որ կրնամ վերջապէս ապահովել ձեզ թէ՝ տարիներու անստուգութենէն եւ մտահոգութենէն ետք, ձեր քաղաքները և գիւղերը պիտի պաշտպանուին յաղթականօրէն, ինչպէս թուրք երկրին ուրիշ ոեւէ մասնիկը, օտար նախայարձակման մը դէմ»:

Թղթակիցը աւելի պարզելով իր միտքը, դիտել կուտայ թէ այս հաւաստիքը Թուրքիոյ պատասխանն է 1945ի խորհրդային ձեռնարկին, որով կը պահանջէր Խ· Միութեան վերադարձնել Կարսի եւ Արտահանի նահանգները:

Եւ կը յիշէ երկու դէպքեր որոնց «պսակումը» եղաւ Ճէլալ Պայարի ձեռնարկը· —

Երեք շաբաթ առաջ, Ատլանտեանի ճակատին ընդհ· հրամանատարը՝ զօր· Րիճուէյ, Կարս այցելեց:—Անգարայի ամերիկեան դեսպանը՝ Պ·Մըքկի երկար ատեն մնաց այդ քաղաքին մէջ, «ուզելով հասկնալ թէ Մ· Նահանգներուն սահմանագլուխը այսուհետեւ կը գտնուի Կովկասի վրայ»:

Արդ, ի՞նչն է որ «Թրքական յաղթութիւն» կ'անուանէ Ֆրանսացի թղթակիցը:

Իր պատմութեան համաձայն, Թուրքերը ոչ ամերիկեան օգնութեան, ոչ Մարշըլի ծրագրին, ոչ ալ Ատլանտեանի դաշինքին սպասած էին, ըսելու համար Ռուսերուն.

— «Մէկ թիզ անգամ պիտի չկրնաք ստանալ մեր հողէն, առանց ջախջախելու ոչ միայն մեր բանակը, այլ եւ մեր ամբողջ ժողովուրդը»:

Եւ մինչ Դաշնակիցները իրենց բանակները կ'արձակէին 1945ին, Թուրքիան մէկ միլիոն զինուոր կը պահէր:

Եւ սակայն, Անգարայի մտահոգութիւնները փարատած չէին:

Ինչո՞ւ: Թղթակիցն է որ կը բացատրէ· —

Թէեւ Թուրքիան ընդունուած էր Ատլանտեանի դաշինքին մէջ, բայց Կազմակերպութեան ռազմագէտները ընհանրապէս տարբեր կ'ըմբռնէին անոր պաշտպանութեան կազմակերպումը: Գոնէ այս տարուան առաջին ամիսներու ընթացքին:

Անոնց տեսակէտով, անկարելի է նախատեսել ամբողջ Թուրքիոյ պաշտպանութիւնը խորհրդային արշաւանքի մը դէմ:

Անշուշտ պիտի կռուին Թրակիայէն մինչեւ Կովկաս, բայց անհրաժեշտ է ուրիշ պարագաներ ալ նախատեսել:

Թղթակցին տուած «աւետիսը» այն է թէ Թուրքերը յաջողած են ընդունիլ տալ իրենց սպայակոյտին տեսակէտը·— Ազգաժողովը պարտաւոր է ամէն հաւաստիք տալ թէ Թուրքիոյ բոլոր հողերը պիտի պաշտպանուին անխտիր:

Մանրամասնութիւնները վաղուան ձգելով, ըսենք անմիջապէս, թէ առ նուազն կանխահաս է Անգարայի ցնծութիւնը:

Շ·

Հայաստան ալ զգուշութիւն կը պատուիրէ

Բոլշեւիկեան համագումարին առթիւ, Խ· Միութեան բոլոր հանրապետութեանց եւ ինքնավար շրջաններու կեդր· Կոմիտէներն ալ ընդհ· ժողովներ գումարեցին, օրակարգի խնդիրները քննելու համար:

Գլխաւոր հարցերէն մէկն է «Քաղաքական արթնութիւն»: Le Monde-ի ռուսագէտ աշխատակիցը, Պ· Անտոէ Փիէռ, Հոկտ· 5—6ի թիւին մէջ շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ դաշնակից հանրապետութեանց մէջ գումարուած ժողովներու մասին որոնք տեղի ունեցան Սեպտեմբերի երկրորդ կիսամսեակին:

Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը·

— Աւելորդ է ըսել, Ուկրայնայի թէ Բելոռուսիոյ, Վրաստանի, ինչպէս Հայաստանի, Պալթեան երկիրներու եւ արեւելեան հանրապետութեանց մէջ եւս· պատգամաւորները միաձայնութեամբ քուէարկեցին ժԹ· համագումարին ցուցմունքները 1951—1955ի հնգամեայ ծրագրին, ինչպէս եւ կուսակցութեան կանոնագրի փոփոխման մասին:

Այս ժողովները նշանաւոր հանդիսացան նաեւ քննադատութեան եւ ինքնաքննադատութեան կատարեալ շղթայազերծումով մը: Ընդհանուր եւ տեղական քարտուղարներ ամբաստանուեցան ամէն տեսակ յանցանքներով եւ օրինազանցութիւններով:

Պատգամաւորները քննեցին այն միջոցները որ ձեռք պիտի առնուին բարւոքելու համար կուսակցութեան աշխատանքը եւ մանաւորապէս վերահաստատելու համար շփումը զանգուածներուն հետ: Շատ յուզուեցաւ հետեւեալ հարցը· — Սաստկացնել պայքարը «քաղքենի ազգայնականութեան» դէմ որ կը շարունակէ ճարակիլ մտաւորական շրջանակներուն մէջ, գրագէտներուն եւ արուեստագէտներուն մէջ: Գրեթէ բոլոր գիտական ակադեմիաները, որոնք մասնաճիւղերն են Մոսկուայի Գիտութեանց Ակադեմիային, հրաման ստացան լուրջ մաքրագործումներ կատարել, վասնզի ազգայնականութեան վտանգաւոր վառարաններ կը մնան, օգնելով արտասահմանի որ խափանարար եւ լրտեսական ձեռնարկներ կազմակերպէն Խ ·Միութեան մէջ: Քաղաքական արթնութեան պակասր ոճիր է հայրենիքին դէմ եւ պէտք է վերջ տալ այն անհոգութեան եւ կարճատեսութեան զոր ցոյց կուտան շատ մը պատասխանատու համայնավարներ:

Քաղաքական արթնութեան մասին ծանրացան մանաւորապէս այն հանրապետութեանց մէջ որ ուղղակի յարաբերութեան մէջ են դրամատիրական աշխարհին հետ: Յիշելով Սթալինի խօսքերը, Վրաստանի Կեդր· Կոմիտէին ընդհ· քարտուղարը, Մկելաձէ, յիշեցուց թէ «ցորչափ տեւէ դրամատիրական պաշարումը, օտար պետութիւնները խափանարարներ, լրտեսներ եւ ահաբեկիչներ պիտի ղրկեն Խ· Միութեան մէջ»: Խորհրդային պետութիւնը իր հարաւային սահմանին վրայ միշտ ալ դրացի է դրամատիրական պետութեանց: «Համաշխարհային յետադիմութեան ուժերը, եւ մանաւորապէս ամերիկացի աշխարհակալները իրենց յառաջացեալ դիրքերը կը նկատեն այս դրացիները»: Մկելաձէ մանաւորապէս յարձակեցաւ Թուրքիոյ վրայ որ երբեւ անդամ Ատլանտեանի դաշինքին «աշխուժօրէն կը մասնակցի պատերազմի պատրաստութեան ընդդէմ Խ· Միութեան»: Ան վերջերս ընդունեցաւ այցելութիւնը զօր· Րիճուէյի, «մանրէական պատերազմի մարդուն», որ աչքէ անցուց Սարըղամըշի շրջանը, Կարսի նահանգին մէջ՝ խորհրդային սահմանագլուխին մօտ: «Մենք չենք գիտեր թէ ամերիկացի զօրավարը ինչեր խօսեցաւ Թուրքերուն հետ, սակայն բացորոշ է իր այցելութեան գրգռիչ հանգամանքը: Թուրքիոյ լրտեսական գրասենեակը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ մէկ ճիւղը ամերիկեան լրտեսութեան: Պէտք չէ մոռնանք այս պարագան, նկատի առնելով մեր երկրին աշխարհագրական դիրքը: Պէտք է միշտ յիշենք թէ Թուրքիա եւ Վրաստան սահմանակից են»:

ԱՐՈՒԹԻՆՈՎԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նոյնիմաստ ազդարարութիւններ ուղղուեցան Հայաստանի կուսակցական համագումարին մէջ,

(Վերջը շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ընդհ· քարտուղար Արութինովի կողմէ (Գ· Յարութիւնեան): «Խ· Միութեան հանդէպ ունեցած ատելութիւնն է որ ծունկի բերաւ Թուրքիան եւ մղեց դիմում կատարել Ատլանտեանի կազմակերպութեան մէջ մտնելու:Երբ զօր· Րիճուէյ այդ երկիրը գնաց, ճամբաները պաշարուեցան եւ ամբողջ գիւղեր պարպուեցան, վասն զի Թուրք կառավարութիւնը եւ Րիճուէյ ինք չափազանց կը վախնային ժողովրդական զայրոյթէն»:

⨯ «Լը Մոնտ»ի աշխատակիցը յետոյ կը պատմէ թէ մինչ այս ճառերը կը խօսուէին Թիֆլիզի եւ Երեւանի մէջ, Խ· Միութեան նաւատորմի օրկանը, «Քրասնի Ֆլոտ» կը գրէր·— «Թուրքիոյ ռազմական տորմիղը կը վերակազմուի: Ամերիկացի աշխարհակալները կը խոստովանին թէ այդ նաւատորմը ամբողջովին իրենց ափին մէջ է: Թուրքիոյ զինուորական շրջանակները տրամադիր են զինակցելու Ֆաշական Թիթոյի խմբակին հետ»:

«Քաղաքական արթնութեան» պատուէրներ տրուած են նաեւ Լիթուանիոյ, Էսթոնիոյ եւ Լեթոնիոյ համայնավարներուն, որպէսզի «տասնապատկեն պայքարը քաղքենի ազգայնականութեան դէմ»:

ՋՕՐ· ՐԻՃՈՒԷՅԻ ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մէկ շաբթուան մէջ երկրորդ անգամ ըլլալով Ատլանտեանի ճակատին սպարապետը, զօր· Րիճուէյ կիրակի օր ազդարարեց թէ եղած պատրաստութիւնները բաւական չեն պաշտպանութեան համար: Իր կարծիքով, «անհիմն եւ վտանգաւոր է» ենթադրել թէ Խ· Միութիւնը պատերազմ չուզեր, կամ պատրաստ չէ պատերազմի համար եւ կամ տրամադիր չէ պատերազմը փութացնելու:

Զօրավարը իր ճառը խօսեցաւ անթելի վրայ, որպէսզի լսեն ի սփիւռս աշխարհի, եւ մանաւորապէս Ամերիկայի մէջ: Այս առթիւ ժխտեց այն տեսակէտը թէ պաղ պատերազմը երկար պիտի տեւէ, հետեւաբար կրնան ձգձգել վերազինումը: Իր համոզումով, Խ· Միութեան զինուորական ուժը աւելի մեծ է քան Ազգաժողովին ուժը, եւ «վտանգաւոր՝ մեր ապահովութեան համար: Մինչեւ որ ի նպաստ Ազգաժողովին չդառնայ Խ· Միութեան յարձակման կարողութեան եւ մեր պաշտպանութեան ներկայ համեմատութիւնը, ներելի չէ թուլցնել մեր պաշտպանողական ճիգը»:

Զօրավարը մանաւորապէս շեշտեց թէ արեւմտեան ճակատը լրացուցած պիտի հըլլայ 1952ի յանձնառութիւնները, թէեւ չի կրնար ճշդել թէ ո՛ր աստիճան: Բայց եւ այնպէս յառաջդիմութիւններ կատարուած են եւ արեւմտեան Եւրոպայի զինուորական ուժը շատ աւելի զօրաւոր է այսօր քան երբ կը ստորագրուէր Ատլանտեանի դաշինքը:

Իբրեւ օրինակ յիշելով Քորէայի պատերազմը, սպարապետը եզրակացուց թէ այսօր «հիւսիսէն հարաւ, Նորվեկիայէն մինչեւ Թուրքիա զինակից ազգերը վճռապէս կը գործակցին, կազմելու համար այնպիսի ուժ մը որ պիտի կասեցնէ թշնամին: Մեր ուժերը կը շարունակեն աճիլ եւ պիտի աճին, ապահովելու համար խաղաղութիւնը: Եւ սակայն չեմ ուզեր կեղծ լաւատեսութիւն ներշնչել ձեզի»:

Բոլշեւիկեան համագումար

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ բոլշեւիկեան կուսակցութեան 19րդ համագումարին բացումը, արտակարգ հանդիսաւորութեամբ եւ ի ներկայութեան 1300 պատգամաւորներու՝ Խ· Միութեան բոլոր շրջաններէն:

Բացումը կատարուեցաւ իրիկուան ժամը 7ին, Գերագոյն Խորհուրդի մեծ դահլիճին մէջ: Սթալին ներս մտած ատեն ընդունուեցաւ յոտնկայս, դղրդագին ծափերով: Կը նախագահէր փոխ-վարչապետ Մոլոթով, որուն բացման ճառէն վերջ 16 հոգինոց նախագահութիւն մը կազմուեցաւ, անդամակցութեամբ Սթալինի, Մոլոթովի, Մալենքովի, Բերիայի, Վորոշիլովի, Միկոյեանի եւն·: Առաջին անգամ ըլլալով, Սթալին ճառ չխօսեցաւ: Կարծողներ կան թէ պիտի խօսի համագումարէն վերջ: Փոխանորդաբար կուսակցական գործունէութեան զեկուցումը կարդաց Պ· Մալենքով, սկսելով 1939էն:

Հ· ՍԱՀԱԿ Տ· ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ

Մուրատեան վարժարանի նախկին տեսուչը, որ Ս· Ղազարի վանքը գացած էր ամառնային արձակուրդի առթիւ, վերադարձած է Փարիզ: Կ'իմանանք թէ քանի մը ամիս ետք պիտի այցելէ Միջին Արեւելքի գաղութները:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Ամփոփուած «Ս. Հայաստան» ամսագրի 1952 Օգոստոսի թիւէն.—

Հայկական ՍՍՌ. Գիտութեանց Ակադեմիայի Պատմութեան Կաճառը (ինստիտուտ) կոչուած է ուսումնասիրելու հայ ժողովուրդի պատմութիւնը՝ հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը :

Մեծ յաջողութեամբ յառաջ կը տարուին հնագիտական եղումները՝ Ուրարտական — Ամրոց քաղաքին մէջ, Կարմիր Բլուրին մէջ, հին շրջանի նշանաւոր բերդաքաղաք Գառնիին մէջ, Հայաստանի միջնադարեան մայրաքաղաք Դուինի մէջ եւայլն : Հնաբանական նիւթերու յայտնաբերումով կարելի եղաւ ձեռնարկելու Հայաստանի հնագոյն ժամանակաշրջանի ուսումնասիրութեան :

Հնագիտական ուսումնասիրութիւնները հրատարակուած են բազմաթիւ աշխատութիւններով : 1952ին հրատարակուած են Կարմիր Բլուրի, Գառնիի եւ Դուինի վերջին երկու տարուան պեղումներու արդիւնքները : Արդէն պատրաստ է հրատարակութեան՝ «Պալէոլիթը Հայաստանում» ուշագրաւ մենագրութիւնը :

Մեծ յաջողութեամբ յառաջ կ'երթայ Հայաստանի ստրկատիրական եւ աւատապետական կարգերու պատմութեան ուսումնասիրութիւնը : Այս կերպով գիտնականները կ'ուսումնասիրեն Հայաստանի ընկերային - տնտեսական յարաբերութիւնները եւ դասակարգային պայքարի հարցերը, ստրկատիրական եւ աւատապետական իրաւակարգի ծագման եւ զարգացման հետ կապուած խնդիրներ, Հայաստանի քաղաքներու եւ քաղաքային կեանքի պատմութիւնը եւայլն : Շուտով լոյս կը տեսնեն Յ. Մանանդեանի « Քննական տեսութիւն հայ ժողովուրդի պատմութիւն» մենագրութեան երրորդ հատորը, նուիրուած Հայաստանի ԺԱ — ԺԵ. դարերու պատմութեան եւ պրոֆ. Գ. Միքայէլեանի «Կիլիկիայի Հայկական Պետութեան պատմութիւնը» ստուարածաւալ մենագրութիւնը : Կը պատրաստուին հրատարակութեան համար աւագ գիտական աշխատողներ Ս. Յակոբեանի «Հայաստանի գիւղացիութիւն Ժ—ԺԳ. դարերու պատմութիւնը » , Բ. Առաքելեանի «Հայկական արհեստները զարգացած Ֆէօդալիզմի ժամանակաշրջանում » եւ Ս. Երեմեանի «Ստրկատիրական հասարակարգը հին Հայաստանում » մենագրութիւնները :

Հայեւռուսական յարաբերութիւններու պատմութեան ուսումնասիրութիւնը դարձած է սովետահայ պատմագրութեան կարեւոր խնդիրներէն մէկը : Հայ ժողովուրդը իր պատմական զարգացման ընթացքին տնտեսական եւ քաղաքական կապեր հաստատած է զանազան ժողովուրդներու հետ, բայց անոնցմէ եւ ոչ մէկը չէ կրցած այնքան բարերար ներգործութիւն ունենալ հայ ժողովուրդի տնտեսական, քաղաքական եւ մշակութային կեանքի զարգացման վրայ, ինչպէս Ռուսիա : Ռուսաստանն էր, որ օգնեց Հայերուն ազատագրուելու Թուրք — պարսկական ասիմիլատորներու (ձուլարար) բարբարոս հալածանքներէն :

Հայ —Ռուսական յարաբերութիւններու պատմութեան նուիրուած բազմաթիւ աշխատութիւններէն ուշագրաւ է Զ. Գրիգորեանի «Արեւելեան Հայաստանի միացումը Ռուսաստանին եւ անոր պատմական նշանակութիւնը», որու զգալի մէկ մասը հրատարակուած է գիտական պարբերականներուն մէջ, իսկ հիմա կը պատրաստուի անոր առանձին հրատարակութիւնը : Գիտական տեսակէտով ուշագրաւ է հայ եւ ռուս յարաբերութիւններու պատմութիւնը ԺԷ. դարուն : Վերջին երկու տարիներու ընթացքին Կաճառին գիտական աշխատակիցները Մոսկուայի եւ Լենինկրատի դիւանաթուղթերուն մէջ հաւաքեցին չափազանց ուշագրաւ եւ ցարդ անյայտ փաստաթուղթեր : Այժմ տպագրութեան է յանձնուած եւ շուտով լոյս կը տեսնէ «Հայ - ռուսական յարաբերութիւնները ԺԷ դարում» փաստաթուղթերու ստուարածաւալ ժողովածուն :

Կաճառին մէջ կ'աշխատին նաեւ հայ ժողովուրդի պատմութեան աղբիւրներու ուսումնասիրութեամբ : Պետական Մատենադարանի բազմաթիւ ձեռագիրներէն կը հաւաքուին յիշատակարաններ : Արդէն հրատարակուած են ԺԴ. դարու յիշատակարաններու ժողովածուն, «Արաբական աղբիւրներ Հայերու եւ Հայաստանի մասին», ժողովածուի երկու հատորները : Հրատարակութեան համար կը պատրաստուի «Հայ աղբիւրները Կոստանդնուպոլսոյ անկման մասին՝ ժողովածուն , ուր ցոյց կը տրուի այն յետադիմական դերը զոր կատարած են Թուրքերը պատմութեան մէջ 500 տարի առաջ գրաւելով (զավթելով!) Կ. Պոլիսը :

Զգալի աշխատանք է կատարուծ Հայաստանի նոր եւ նորագոյն պատմութեան մասին : Շուտով կը հրատարակուի «Ուրուագծեր Սովետական Հայաստանի պատմութիւն» մեծածաւալ հաւաքական աշխատանքը :

Պատմութեան Կաճառի ամէնէն մեծ գործերէն մէկն է «Հայ ժողովուրդի պատմութիւն» աշխատութիւնը : Այս գրքին Ա. մասը հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ ԺԸ. դարու վերջը հրատարակուած է : Հեղինակները Բ. Առաքելեան, Ս. Երեմեան, Մ. Հասրաթեան, պրոֆէսորներ Գ. Միքայէլեան, Ա. Յովհաննէսեան եւ Բ. Պիոտրովսկին օգտագործած են սովետահայ պատմագրութեան վերջին տարիներու նուաճումները :

Այս գիրքը կը բաղկանայ վեց բաժիններէ որոնց իւրաքանչիւրը նուիրուած է հայ ժողովուրդի ընկերա — տնտեսական , քաղաքական եւ մշակութային զարգացման տարբեր շրջաններու պատմութեան : Անոնք պէտք է յաղթահարէին ոչ միայն հայ հին պատմագրութենէն մնացած շատ մը աւանդութիւնները, (տրադիցիաներ) այլեւ մարքս - լենինեան պատմագրութեան դիրքերէն պէտք է վերաքննէին հայ ժողովրդի անցեալի պատմութեան ամէն մէկ հարցի մասին եղած տեսակէտները :

Առաջին հիմնական հարցը հեղինակներու համար հայ ժողովուրդի պատմութեան ժամանակաշրջանի հարցն էր : Ցարդ այդ հարցին մէջ դրուած են թագաւորներու, եւ աւատապետականներու պատմութիւնը եւ այդ պատճառով յետին գծի վրայ դրուած են ընկերային եւ տնտեսական զարգացման հիմնական հարցերը : Այդ պատճառով մինչեւ ԺԹ. դարու կէսը հայ ժողովուրդի պատմութիւնը կը նկատուէր իբրեւ աւատապետական իրաւակարգի պատմութիւն :

« Հայ ժողովուրդի պատմութիւն» գրքի հեղինակները հրաժարելով հակագիտական մեթոտէն, կուտան նոր ժամանակաշրջան, որ հիմնուած է ընկերային տնտեսական կազմութեան մասին ըստ մարքս-լենինեան տեսութեան : Այս պատճառով անհրաժեշտ եղաւ բոլորովին նոր ձեւով լուսաբանել Հայոց պատմութիւնը :

... Ստրկատիրական հասարակութեան ճրգնաժամը սկսած է Հայաստանի մէջ Գ. դարէն , իբրեւ հետեւանք ստրուկի աշխատանքի անարտադրողականութեան եւ ստրուկներու ապստամբութեանց : Հինը պիտի ձգէր իր տեղը նոր զարգացող կազմաւորութիւն — աւատապետական իրաւակարգին :

« Հայ ժողովուրդի պատմութիւն» գրքի առաւելութիւններէն մէկն ալ այն է որ անոր հիմքին մէջ դրուած է ոչ թէ թագաւորներու, իշխաններու եւ եկեղեցւոյ պատմութիւնը, այլ անմիջական արտադրողներու —ժողովրդական զանգուածներու,անոնց պայքարի պատմութիւնը շահագործողներու դէմ :

Ընկերային շարժումներու, գիւղացիական ապստամբութիւններուն նուիրուած գլուխները գրքին ամէնէն շատ յաջողած մասերն են : Հեղինակները կ'ապացուցանեն թէ օտար նուաճողներու հետ միասին հայ աշխատաւորը հաւասարապէս կր կեղեքէին «սեփական» աւատապետները եւ հոգեւորականները :

Գրքին մէջ մեծ տեղ յատկացուած է Անդրկովկասեան ժողովուրդներու՝ Հայերու, Վրացիներու, Ազուաններու (Ատրպէյճանցի) բարեկամութեան, անոնց դարաւոր հաւաքական պայքարին օտար նուաճողներու դէմ : Ցոյց տուած են թէ ինչպէս Անդրկովկասի եղբայրական ժողովուրդները դարերու ընթացքին ամրապնդելով իրենց սերտ կապերը կր զարգացնէին իրենց տնտեսութիւնը, կը ստեղծէին իրենց մշակոյթը եւ համատեղ (հաւաքական) պայքար կը մղէին օտար նուաճողներու դէմ :

. Այս գրքին մէջ մասնաւոր տեղ է տրուած Հայ — ռուսական տնտեսական — քաղաքական եւ մշակութային կապերու՝ հին ատեններէն մինչեւ ԺԹ. դարու վերջը, եւ այս՝ սկսած Կիեւեան Ռուսիոյ շրջանէն : Պարզուած է թէ ինչպէս առեւտրական եւ տնտեսական կապերը ԺԱ. դարէն սկսեալ աւելի կը զարգանան Կիեւեան պետութեան միջեւ : Հայ վաճառականներու կարաւանները կ'այցելէին Ռուսիոյ խորերը, տանելով, մետաքսեայ գործուածքներ ու գորգեր : Հայերու եւ Ռուսերու կապերը շատ սերտ էին նաեւ մշակոյթի ասպարէզին մէջ :

Անոնք յաջողութեամբ կը ներկայացնեն հայ - ռուսական տնտեսական — առեւտրական մշակութային կապերու յետագայ զարգացման պատկերը ԺԷ. դարուն : Յիշուած է թէ ԺԷ. դարու վերջին քառորդին կը սկսին նաեւ հայ ռուսական քաղաքական յարաբերութիւնները : ԺԷ. դարու երկրորդ կիսուն մէջ յիշուած է հայ քաղաքական գործիչ Գրիգոր Լուսիկեանի գործունէութեան համառօտ պատմութիւնը, 1667ի առեւտրական պայմանագիրը՝ Նոր Ջուղայի հայ առեւտրականներու հետ եւ էջմիածնի կաթողիկոս Յակոբ Ջուղայեցիի զաղտնի դիմումը Ալէքսէյ Միխայլովիչին , ուր կը խնդրէր ցարին միջամտութիւնը որպէսզի Իրանի Շահը վերջ տայ Հայերու հալածանքներուն : Հեղինակները վերաքննած են աւանդական այն կարծիքը թէ հայ ռուսական քաղաքական կապերը սկսած են միայն ԺԹ. դարու սկիզբները՝ Իսրայէլ Օրիի գործունէութեամբ :

« Հայ ժողովուրդի պատմութիւն» գրքին վերջին գլուխները նուիրուած են հայ - ռուսական յարաբերութիւններու պատմութեան ԺԹ. դարու մէջ եւ հայ ազատագրական շարժումներուն : Ցոյց կը տրուի թէ ինչպէս հայ - ռուսական կապերը կը դառնան աւելի սերտ եւ վերջապէս հայ ժողովուրդը բախտր կը կապէ ռուս ժողովուրդին եւ անոր օգնութեամբ կը թօթափէ պարսկական — Թրքական դաժան լուծը :

Պատմութեան կաճառը պատրաստած է նաեւ մեր ժողովուրդի ԺԹ — Ի. դարերու պատմութիւնը : Արեւելեան Հայաստանի միացումը Ռուսիոյ հանդիսացաւ շրջադարձ մեր նոր պատմութեան :

Վ. ՔԱԼԱՇԵԱՆ

(Թեկնածու պատմական գիտութեանց)

Արձակուրդի պատկերներ

Պանտոլ : Սիրուն քաղաք մը որ կը ժպտի գոյգ կապոյտներով : Զբօսաշրջիկներու սիրական յաճախավայրն է, օժտուած՝ տարածուն աւազուտներով որոնց վրայ մարդկային բազմութիւնները կր խայտան ... :

Բարձրադիր բլուրներու վրայ կառուցուած շքեղ իջեւանները՝ հինաւուրց դղեակներու տպաւորութիւնը կր թողուն անցորդին վրայ :

Գեղեցիկ պատկերներու հոյլ մը աչքերուդ խոռը, օրուան մը կազդոյրէն վերջ, կը վերադառնաս տուն՝ գոհունակութեան շող մը դէմքիդ վրայ :

Իրիկուն մը, պատահաբար իմացանք թէ երեկոյթ կայ Լա Սիոթայի կեդրոնական թաղերէն մէկուն մէջ : Փութացինք : Հանդէսի սրահն էինք՝ ոչ բոլորովին ժամէն առաջ : Նոր Սերունդի խումբը սարքած էր այս երեկոյթը՝ արձակուրդի շրջանի փակումէն առաջ : Խուռն, երկսեռ բազմութիւն մը լեցուց սրահը որուն խորքը զարդարուած էր հայկական եռագոյնով եւ պատկերներով :

Սրտապնդիչ ու միանգամայն ոգեւորող բան մը կայ սա ափ մը աղջիկներու օրինակելի գործունէութեան մէջ : Անվհատ տենդոտ աշխատանքի պատկերը յոյսի կայծ մը եւս կը շողացնէ եւ հաւատքդ կ'ամրանայ հակառակ հայերէնի իրենց թոթովանքին :

Խօսք, երգ ու պար իրարու յաջորդեցին :

Մեր սրտերը ծաղիկներու պէս կը բացուին երբ կր նշմարենք որ դուք խոր սիրով կը կապուիք այն ամէն բաներուն որ հայեցի ոգին կը յատկանշեն : Սիրեցէք եւ սորվեցէք ձեր մայրենի լեզուն՝ շատ կարդալով հայ գրականութիւնը, սիրեցէք իրար՝ հոգ չէ թէ ուր, մեզի համար նոյնն է՝ «ծիրանի ծառ»ի՞ն թէ խնձորենիին տակը ... :

Յաջորդ օրը, ծովափը, աւազուտքին վրայ հանդիպեցայ՝ հանդէսը վարող օրիորդին, հարցուցի անուն — մականունը. = Ադամեան, պատասխանեց՝ համեստօրէն ու պարզունակ :

Քանի մը տարիէ ի վեր Լա Սիոթայի հայ տղաքն ու աղջիկներր կը մասնակցէին լողմրցումներու : Այս տարի Ա. հանդիսացան Ս. եւ Ազնիւ Մուրատեաններ : Իսկ անցեալ տարի, նաւու մը վերնայարկէն, 35 մ. բարձրութենէն, ցատկեց Սեդրակ Երէցեան որ ստացաւ հինգ հազար Ֆր. գումար մը իբրեւ պարգեւ :

Միւժէլ.— Երկու բլուրներու միջեւ սեղմուած սիրուն ծովախորշ մը, խնամքով յարդարուած խաղա զու գմայլելի անկիւն մը ուր մանուկներն ալ ունին իրենց աւազուտքի մասնաւոր բաժինը :— Միւժէլ՝ ամէն արշալոյսի հմայիչ յաճախավայրն էր ինծի համար եւ միակը որուն ելքն ու մուտքը ազատ է ... :

Առտու մը բարձրացայ ժայռերէն մէկուն գագաթը եւ կարօտալի սրտով երգեցի — « Ջայն տուր , ով Ծովակ, ինչո՞ւ լռում ես» ... Ու վերադարձայ՝ աչքս ու սիրտս լեցուն ...

Ֆիւկրօլ.— Արձակուրդի եկած մանուկներուն սիրական ծովախորշն է Ֆիւկրօլը որմէ ոչ այնքան հեռու կը բարձրանայ Լա Սիոթայի հանրածանօթ «Արծուեսարը :

Առտու մը երբ քաղաքը դեռ ընկղմած էր Մորփէոսի գիրկը, ուղղուեցայ դէպի Ֆիւկրօլ որ մէկ քիլոմեթր հեռու է միայն : Իջայ ծովախորշը ուր ոչ ոք կար դեռ : Ծով մտնելէ առաջ, պահ մը երկարեցայ խճաքարերուն վրայ ու սկսայ շուրջս դիտել : Ծովը կը քնանար դեռ՝ ժայռերուն գրկին մէջ : Արեգակն սկսած էր իր շողերը նետել «Արծուեսար»ի լերկ կատարին, ծածրակը տուած աւաւոր անդունդի մը որ ծովուն վրայ կը վերջանայ եւ կտուցը երկարած երկնքի կապոյտներուն՝ բարձունքները կ'երազէ ... :

Կը նշմարեմ արկածախնդիր մը որ ծանրաքայլ կ'իջնէ գագաթէն վար : Հոգիդ կը դողայ, անմշան սայթաքում մը՝ կորսուած է :

... Կը վճռեմ ի գործ դնել՝ մանկութեանս խենդութիւններէն մէկը.— մագլցիլ՝ նոյնպէս :

Յաջորդ առտուն, մթնշաղին , կը փութամ Ֆիւկրօլ : Շրջակայ բլուրները եղերող նրբուղիներէն, կատուի քայլերով կը բարձրանամ սարերն ի վեր՝ հեւանքով, քրտնաթոր՝ հակառակ առաւօտեան զովին, կանգ կ'առնեմ գագաթներէն մէկուն վրայ ուրկէ կրնամ դիտել հանդիպակաց լեռ...

ներն իրենց խորհրդաւոր փոսերով որոնց խորաքանչիւրը գրկած է մշտադալար կոնաբերներու կանաչ փունջ մը… : Այս սարը կ'իշխէ ծառերու կատարներուն որոնց ներքեւ, ճիւղերուն մէջէն, ծովուն ջուրերը կը պսպղան յղկուած արծաթի նման : Հեռուն, ծովուն միւս կողմը, հսկայական ծառեր կ'երկարին պարապութեան մէջ դէպի առաջ, դէպի ծով՝ մարդկային ակնարկը հրաւիրելով իրենց խորհրդաւոր խաղին …

Օն, անդր, առաջ …

Արծուեդլխին սորոտն եմ : Կը խաչակնքեմ, չուանչ մը կ'առնեմ եւ կը շարունակեմ մագլցիլ : Ձեմ գիտեր՝ որքան ատեն վերջ, կը նայիմ ետեւս՝ ապշութեամբ. ես բարձրացայ հոս… վարը, ծովափը, մարդիկ հարիւրապատիկ փոքրացած կ'երեւին եւ ծովը հանդարտ կը ծփայ : Մի առ մի ստուգելով խճիկներու ամրութիւնը՝ միշտ կը բարձրանամ : Գագաթին մօտիկ, վեց — եօթ մեթր խճահիւս ղանդուած մը օդին մէջ կ'երկարի հորիզոնական գծով, տալով հսկայական արծուեթեւի մը կերպարանքը, այս թեւէն կտորիկ մը բաւական է՝ յաւիտենական քունիդ համար : Գրեթէ փորի վրայ սողալով, վզին շրջանը կ'ընեմ, քանի մը քայլ եւս եւ ահա կատարը… կրծքիս վրայ կ'երկարիմ՝ առանց շուրջս նայելու : Բաց աչքդ ու դիտէ… Ահաւոր ու վսեմ… Երա՞զ թէ իրականութիւն, ձեր երազին մէջ եղա՞ծ էք երբեք անդունդներու եզերքը՝ իյնալու մօտիկ …: Սիսիբերդի եւ Հաճընի բարձունքներէն զատ, ոչ մէկ տեղեր, կեանքիս մէջ, այնքան սարսուռ է տըւեր որքան այս բարձունքը : Երկինքն եմ՝ բնութեան փառքը երգելու համար սա սուլող հովերուն հետ : Հոգիդ կը թրթռայ յոյզով մը որ անուն չունի : Վսե՞մ. ահա վսեմն ու ճշմարիտը՝ գեղեցկութեան անպարագիծ ոլորտին մէջ : Շուրջդ՝ յանկուցիչ համայնապատկեր մը : Լա Սիոթան պառկած է հովիտի մը մէջ զոր կը գրկեն կանաչազարդ լեռներ : Կապոյտ ջուրերն սկսած են ճերմկիլ հովերուն գիրկը : Վարը, անդին, սեպաձեւ ժայռերուն ստորոտը, ջուրերը փրփուր կը ժայթքեն սանձուած կատաղանքով մը, պայքար ու չարժում… Այս խսկ չէ՞ կեանքը, վերելքի եւ կատարելութեան յարատեւ ձգտումը չէ՞ որ իմաստ կուտայ մեր կեանքին : Երազեցի ու բարձրացայ, կա՞յ բարձունք՝ առանց երազի ու պայքարի : Վայ անոր … չունի բարձունքներու ձգտումը, որուն թեւերը … չունին :

Հէք արարած, կ'ըսէ մէջէս Մասիսի ոգին, … ուր պիտի իջնէր գգայութեանդ խորութիւնը եթէ բարձրացած ըլլայիր Արարատի գագաթը կամ դէթ անոր կողերէն մէկուն բարձունքը …

Հիմա կը դիտեմ, «Արծիւ»ին տափարակ, լերկ կատարը որուն խիճերուն վրայ կան՝ անծանօթ անուններու քանդակներ : Ես եւս, Մեսրոպեան հըրաշագա՞ն տառերով կը գրեմ՝ բոլոր սիրած անուններս՝ յիշատակի յաւերժացման անափառ տենչով մը : Կը գրեմ նաեւ ՄԱՍԻՍ, ՅԱՌԱՋ …

Վարը, բլուրներու վրայ, հետաքրքիրներու, հիացողներու խումբ մը կը պատասխանէ թեւի չարժումներուս :

Ահա վայրէջքը որ շատ աւելի տաժանելի է քան վերելքը : Տեսողութեանդ կը պարզուէին դարիվարն ու անդունդները… Ակնարկդ միմիայն խիճերուն, թիկունքիդ վրայ, քսուելով, իջիր մեծ զգուշութեամբ… Ահա, վերջապէս կը հասնիմ ստորոտը՝ քրտնաթոր ու եղկելի, բայց հպարտ :

Կը շտապեմ դէպի ծով՝ ջուրերու գգուանքին յանձնելու յոգնաբեկ մարմինս ուր կ'ապրի դեռ անբացատրելի յոյզերու քաղցր զգայութիւն մը… :

ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍԹԻՔ

Քիւրտիստան՝ Միջին Արեւելքին ճամբան՝

ԽՄԲ. — Ամերիկեան իրազեկ շաբաթաթերթը, Time, վերջերս շահեկան ուսումնասիրութիւն մը հրատարակեց այս խորագրով : Ահաւասիկ առաջին մասը. —

Երբ զօր. Մէթիու Րիճուէյ Թուրքիա այցելեց վերջերս, քննութեան ենթարկելու համար Ատլանտեանի Ուխտին այս յառաջապահ դիրքը, երկար բարակ աչքէ անցուց այն խորտուբորտ, քարքարոտ ու դժուարանցանելի լեռները, որոնք Թուրքիան կը բաժնեն Խ. Միութենէն :

Այս լեռներէն է, որ կրնայ կախում ունենալ ամբողջ Միջին Արեւելքի ճակատագիրը : Արդարեւ, այդ լեռները մաս կը կազմեն Քիւրտիստանի, որ ռազմագիտական տեսակէտով աշխարհի ամէնէն կարեւոր երկիրներէն մէկն է :

Այս երկիրը անկախ չէ, թէեւ անեղծ ու անվթար պահած է իր յատկանիշները, լեզուն, քաղաքակրթութիւնը, բարքերը :

Քիւրտիստան բաժնուած է հինգ երկիրներու միջեւ, որոնք են Խ. Միութիւն, Թուրքիա, Սուրիա, Իրան եւ Իրաք : Բայց չորս միլիոն Քիւրտերուն համար, որոնք կ'ապրին այս հինգ պետութեանց մէջ, իրենց երկիրը մէկ է եւ մանգաղի մը պէս կը տարածուի Միջին Արեւելքի վրայ, Պարսից ծոցէն մինչեւ Միջերկրական, անցնելով Խ. Միութեան հարաւակողմէն :

Վայրագ, բայց աննուաճելի լեռնականներէ կազմուած այս ազգը կրնայ «Տրովադայի ձի»ուն դերը կատարել, թոյլ տալով, որ Խ. Միութիւնը ճամբայ մը բանայ իրեն դէպի Միջին Արեւելքի անհուն հարստութիւնները : Այս պատճառով է, որ Ստալին մեծ ճիգեր կը թափէ Քիւրտերու համակրութիւնը շահելու համար :

Քիւրտերը չեն սիրեր մասնաւորաբար Ռուսերը : Յաղթահարելով այս խոչընդոտն ալ, Ռուսերը կամաց կամաց իրենց կը կապեն այս ժողովուրդը :

1950ի ամառը, երբ հիւսիսային Քորէայի ուժերը, մարզուած եւ առաջնորդուած խորհրդային սպաներու կողմէ, պատրաստ էին գրաւելու հարաւային Քորէան, նոյն ձեւով կազմակերպուած բանակ մը կը գտնուէր Քիւրտիստանի խորհրդային բաժնին մէջ, նոյնպէս պատրաստ դէպի հարաւ արշաւելու : Այս բանակն ալ մարզուած եւ ղեկավարուած էր ռուս սպաներու կողմէ : Բայց, իրականին մէջ, ռուսական բանակ մը չէր, այլ ամբողջովին բաղկացած Քիւրտերէ : Նոյնիսկ բանակին պետը, Մուսթաֆա Պարզանի, Քիւրտ մըն էր, նախկին մոլլա մը, որ համայնավար դարձած էր եւ զօրավարի աստիճան ստացած խորհրդային սպայակոյտի վարժարանին մէջ :

Ամբողջ երեք ամիս, Պարզանիի բանակը պատրաստ սպասեց յարձակելու համար : Վերջէն, երբ յայտնի եղաւ, որ Միացեալ Նահանգները ըռամադիր չէին թոյլ տալու, որ Ռուսիա յարձակում գործէ ուղածին պէս, Ռուսերը սահմանագլուխէն ետ քաշեցին Պարզանիի բանակը : Բայց շատ հեռացած չէ ան եւ կը գտնուի միշտ ռուսական Քիւրտիստանի մէջ, պատրաստ՝ առաջ շարժելու Քրեմլինի հրամանով : Արեւմտեան մասնագէտները կ'ընդունին, որ քրտական այդ բանակը զինուորական անբաղդատելի կազմ մը ունի եւ կատարելապէս զինուած է :

Սակայն Պարզանիի բանակը ոչինչէն չստեղծուեցաւ : Ան արդիւնքն է Քիւրտերու մէջ կատարուած թափանցումի համբերատար աշխատանքի մը, որուն ձեռնարկեցին համայնավարները համաշխարհային առաջին պատերազմէն անմիջապէս ետք : Երկրորդ աշխարհամարտի նախօրէին, Քիւրտիստանի խորհրդային գործակալները հաւատարիմ բարեկամներու ամուր ցանց մը ունէին արդէն քիւրտ ցեղապետներուն մէջ :

1942ին, երբ Ռուսերը գրաւեցին հիւսիսային Իրանը, Քիւրտիստանի իրենց գործակալները գործի սկսան քրտական «անկախ» պետութիւն մը հիմնելու համար : Իրանի եւ Իրաքի քիւրտ ցեղապետներէն շատերը տարին Բագու, ուր շարք մը ճաշեր եւ հանդէսներ տրուեցան անոնց ի պատիւ :

Ռուս գործակալ մը իմացաւ, թէ ստեղծուած էր հայրենասիրական գաղտնի կազմակերպութիւն մը, Քիւրտ Երիտասարդութեան Կոմիտէ անունին տակ : Անմիջապէս ղրկուեցան երկու կազմակերպիչներ, ծպտուած իբրեւ ձիու վաճառական, իրենց աջակցութիւնը ընծայելու համար Քիւրտերուն :

Երիտասարդական կազմակերպութիւնը հետզհետէ լայն ծաւալ ստացաւ եւ ի վերջոյ դարձաւ համայնավար զօրաւոր կուսակցութիւն մը : 1945ին, կուսակցութիւնը վերածուեցաւ «ժողովրդական» կառավարութեան : Իրանեան Քիւրտիստանի մայրաքաղաքին՝ Մեհապատի մէջ յայտարարուեցաւ « Քիւրտ ժողովուրդի հանրապետութիւնը », խորհրդային թնդանօթներու « հայրական » հսկողութեան տակ …

Տարի մը ետք, խրտուիլակ պետութիւնը ջախջախուեցաւ իրանեան բանակին կողմէ, որ գրաւեց Մեհապատը եւ գնդակահարեց « կառավարութեան» անդամները : Բայց կարճատեւ այս պետութիւնը հետքեր ձգեց : Պարզանի յաջողեցաւ փախչիլ Խ. Միութիւն :

Իրաքեան բանակի քիւրտ սպայի մը հարցուցինք, թէ ինչ պիտի ընէր, երբ Պարզանի անցնէր ռուսական սահմանը եւ կոչ ուղղէր բոլոր Քիւրտերուն՝ միանալ իր բանակին : Սպան պատասխանեց. «Քիւրտ մը դժուարաւ պիտի դիմադրէր այդ փորձութեան, ամէնէն առաջ ես : Կը կարծեմ, թէ մոլլա Պարզանի պիտի կրնայ իր շուրջ հաւաքել Քիւրտերուն մեծամասնութիւնը» :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանը միաձայնութեամբ վաւերացուց կարգ մը օրէնքներ, որոնց համաձայն դատական դրութիւնը պիտի հիմնուի Խ. Միութեան օրէնքներուն վրայ :

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ ծանօթ արխնարբու կուսակցութիւնը, Իթթիհատ - Թէրագգը, պիտի վերակազմուի նախագահութեամբ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչընի : Հիմնադիրներուն մէջ վաստակաւոր զօրավարներ ալ կան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Գ.— ՊՈՒՊՐԻԿՆԵՐՈՎ ՏԻԿԻՆԸ

Երեւակայական վերլուծում մըն էր «այս : Նամակներու գրաքննիչները մերժեցին հաւատալ : Բայց քանի որ անգամ մը խնդիրը բացուած էր, լուսաբանելու ծառայող բոլոր նիւթերը դրուեցան Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի սեղաններուն վրայ, Ուաշինկթընի մէջ :

Մէրի Ուոլլըս կանչուեցաւ հարցաքննութեան համար : Գործակալ Բ.ին պատմեց ամէն ինչ իր պուպրիկներու հաւաքածոյին մասին : Վերջերս նոր պուպրիկներ ալ աւելցուցած էր, այդ նպատակով Նիւ Եորք ըրած ճամբորդութեան ընթացքին : Գնած էր զանազան պուպրիկներ Ամերիկայի լաւագոյն պուպրիկներու խանութէն, Մէտիսըն պողոտային վրայ, 62րդ փողոցին մօտերը : Բաւական երկար շաղակրատած էր կնոջ հետ, որ այդ խանութը կը բանեցնէր եւ որ մարդամօտ մէկն էր :

— Ընտանեկան խնդիրներու մասին խօսեցա՞ք խանութի սեփականատիրուհիին հետ, հարցուց գործակալ Բ.:

— Է, այո, խօսեցայ քիչ մը, խոստովանեցաւ Մէրի Ուոլլըս : Տիկին Տիքինսըն շատ գեղեցիկ էր : Պուպրիկ մը տուաւ ինծի աժան գնով : Անոր հաւաքածոն շատ գեղեցիկ է եւ հարազատ :

— Բան մը ըսի՞ք ձեր քեռորդւոյն ուղեղային հիւանդութեան մասին :

— Այո : Գիտէք, Տիկին Տիքինսըն շատ խոր զգացումով խօսեցաւ իր ամուսնոյն կեանքի վերջին ամիսներուն մասին : Ատիկա միտքս բերաւ վիճակը մեր քեռորդւոյն, որ ծանրօրէն հիւանդ է :

Ու տակաւին, այսքանը բաւարար ապացոյց մը չէր տիկին Տիքինսընը մեղադրելու համար : Օր. Ուոլլըս տուաւ անունները առ նուազն տասը հոգիի, որոնք գիտէին իր պուպրիկներու հաւաքածոյին եւ քեռորդւոյն հիւանդութեան մասին : Պուպրիկներու վաճառատունը շատ մը բանալիներէն մէկն էր : Գործակալ Բ. չահագրգռուած էր ստուգելու բոլորն ալ : Աւելի քան համոզուած էր, որ նամակը չարագուշակ բան մըն էր : Բաւական երկար ժամանակ աշխատած էր ծածկագիրներ բացող գրասենեակին մէջ եւ կրնար զգալ ասիկա : Տարօրինակ էր, որ նամակագիրը այսքան խեղճ գրող մըն էր : Այսուհանդերձ, հակառակ բազմաթիւ սխալներու, կը թուէր թէ գրուած էր Ամերիկացիի մը կողմէ :

Պուպրիկները արթնցուցին իր հետաքրքրութիւնը : Տրամաբանեց, թէ ակնարկները պէտք էր հիմնուած ըլլային պուպրիկներու աշխարհին մօտիկ ծանօթութեան վրայ : Այս պատճառով, որոշեց սկսիլ իր պրպտումները արուեստի ակումբներուն, ժամանցի խմբակներուն եւ պուպրիկի խանութներուն մէջ Մէրի Ուոլլըսի ունեցած ծանօթներու շրջանակէն ներս :

Եւ որովհետեւ կը գտնուէր արդէն Սփրինկֆիլտի մէջ, սկսաւ այն ակումբէն, ուր Մէրի Ուոլլըս դասախօսած էր : Բայց բան մըն ալ չկըցաւ երեւան հանել հոն : Մարդիկ կը թուէին անտեղեակ ըլլալ Սփրինկֆիլտէն դուրս ուրիշ որեւէ աշխարհի մասին : Ոչ ոք որեւէ կապ ունէր Արժանթինի մէջ : Դժուար գործ մը պիտի ըլլար, խորհեցաւ գործակալ Բ., բայց արթնամիտ աշխատող մըն էր ինք : Շատ ժամանակ ունէր : Խորապէս գիտէր, որ այս նամակը մեկուսի դէպք մը չէ : Հրամայեց նամակներու գրաքննիչին վար դընել ամէն նամակ, ուր ամենաթեթեւ ակնարկ մը կար պուպրիկներու առեւտուրին եւ պուպրիկի հաւաքածոներուն մասին : Այս բովանդակութեամբ սովորական գործի նամակները վար կը դրուէին եւ կը ղրկուէին գործակալ Բ.ին ուսումնասիրուելու համար : Կ'ուզէր պուպրիկներու ներածման եւ արտածման առեւտուրին յստակ մէկ պատկերը ունենալ :

Այն ատեն կարգը եկաւ աչք մը նետելու Նիւ Եորք, Մէտիսըն պողոտայի պուպրիկներու խանութին վրայ : Խանութը բաւական անուանի էր : Տարժանկարի շատ մը աստղեր կը գտնուէին անոր յաճախորդներուն մէջ : Պերճանքի խանութ մըն էր պուպրիկներու հարուստ սիրահարներուն եւ հնագիտական իրեր հաւաքողներուն համար : Կապոյտ գիրերով գրուած էր խանութին ճակատը. —

Վելվըթ Տիքինսըն

Պուպրիկներ — Հնագիտական իրեր — Արտաքին եւ դաւառական առեւտուր :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ԶԻՆԿԸՐ

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ պատգամաւորներուն մէջ կը գտնուէին 500 ներկայացուցիչներ օտար կազմակերպութիւններէ — ֆրանսական, իտալական, պելժիական, չինական, լեհական, չեխական, ռումանական, պուլկարական, հունգարական, գերման, արժանթինեան եւն.: Ֆրանսական պատգամաւորութեան գլուխը կը գտնուէր Մորիս Թորէզ, որ առջի օր Մոսկուա վերադարձած էր Սոչիէն :

Խորհրդային մամուլը ամբողջ էջեր կը նուիրէ համագումարին, պատմական կոչելով զայն: Կոմինֆորմի պաշտօնաթերթը խմբագրական մը հրատարակեց, բաղդատելով համայնավար երկիրներու «կազդուրիչ պատկերը արեւմտեան աշխարհին մռայլ եւ եղերական կացութեան հետ ուր գինարշաւը յառաջ կը տարուի շոգեպինդ եւ ուր անգործութեան դատապարտուած են հարիւրաւոր միլիոն աշխատաւորներ»: Խմբագրականը կը վերջանայ հետեւեալ բառերով.— «Ստալինի հանճարը կը լուսաւորէ խաղաղութեան, ժողովրդապետութեան եւ ընկերվարութեան բոլոր ռազմիկներուն ճամբան » :

Ինչպէս միշտ, այս առթիւ ալ Ստալինը կը պանծացնեն օրուան բոլոր ժամերուն: Զայնասփիւռը փառաբանական տողեր կը տարածէ եւ մանաւանդ նոր երգ մը զոր համագումարին առթիւ յօրինած է «Հանճարեղ»ին մէկ հայրենակիցը, վրացի երիտասարդ բանաստեղծ Օթար Տականիշուիլի: Ահաւասիկ երկու տող.— « Իրականացա՛ծ են դարաւոր երազները: Դուք երջանկութիւն եւ ազատութիւն պարգեւեցէք ժողովուրդին »:

Ինչպէս գրած ենք արդէն, համագումարը պիտի քննէ երկու հիմնական խնդիրներ.— 1. Վերաքննութիւն կուսակցական կանոնագրի. —2. Վաւերացում հինգերորդ հնգամեայ ծրագրի (1951—1955), որ կը տրամադրէ 70 առ հարիւր աւելցնել ճարտարարուեստական արտադրութիւնը: Մեծ փոփոխութիւններ չեն սպասուիր արտաքին քաղաքականութեան մէջ :

ԱՆԳԼԻԱ ՄԵՐԺԵՑ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐԸ

Թէհրանի անգլիական դեսպանատան գործակատարը շաբաթ օր Իրանի վարչապետին յանձնեց իր կառավարութեան պատասխանը, որ կը մերժէ դրուած պահանջները, առանց փակելու նոր բանակցութեանց դուռը:

Պատասխանը խմբագրած է արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, որ ցաւով դիտել կուտայ թէ «սխալ մեկնուած են բրիտանական կառավարութեան դիտաւորութիւնները »: Յետոյ անհիմն համարելով Տոքթ. Մոսատեղի յայտնած երկիւղները, ծանուցագիրը հետեւեալ վեց հաւաստիքները կ'ընծայէ:

Մեծն Բրիտանիա կ'ընդունի քարիւղին ազգայնացումը: Ան չուզեր վերակենդանացնել 1933ի համաձայնութիւնը՝ Իրանի քարիւղին շահագործման համար: Կ'ընդունի Պարսկաստանի իրաւունքը՝ ինքն իսկ վարելու քարիւղի ճարտարարուեստութիւնը : Չի նախատեսեր քարիւղի վաճառման մենաշնորհ մը՝ ի նպաստ Անգլօ-Իրանեան ընկերութեան եւ պատրաստ է ուրիշ միջոցներ քննելու եւն. :

Նոյն իմաստով պատասխանած է Մ. Նահանգները:

Երկու պատասխաններն ալ տրուած են տասնօրեայ պայմանաժամին լրանալէն առաջ, ինչ որ բարոյապէս գոհացում կուտայ Տոքթ. Մոսատեղի: Անգլ. պատասխանը խմբագրուած է երկար բանակցութիւններ կատարելէ վերջ Ուաշինկթընի հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ Սոֆիայի քաղաքին կաթոլիկ ամբաստանեալներէն եպիսկոպոս մը եւ երեք քահանաներ: Միւս 35 կղերականները ինչպէս եւ երեք քաղաքացիներ դատապարտուեցան տասներհինգէն հինգ տարուան բանտարկութիւն, Քոյր Անկուշիեւա հինգ տարուան: Դատապարտեալները միեւնոյն ատեն կը կորսնցնեն իրեց քաղաքային իրաւունքները եւ ստացուածքը, մասամբ կամ ամբողջովին: Դատավճիռը կ'ըսէ թէ բոլորն ալ «խոստովանեցան» իրենց մեղքերը, զղջում յայտնելով: Հայր Փեթրը Սերեսկի մինչեւ իսկ պարսաւեց Վատիկանը, մեղադրելով Պապին քաղաքականութիւնը: «Հայր Քամին Վիչեւ արտասուալից աչքերով եւ խեղդուկ ձայնով մը յայտարարեց թէ կը խոստովանի իր մեղքը եւ կը զղջայ ի խորոց սրտից»:

ԱՆԳԼ. ՄԵԾ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ կը շարունակուին մասնակցութեամբ աւելի քան 200.000 զինուորներու, որոնց հարիւր հազարը օդաչուներ: Մասնաւորապէս պիտի քննուի թէ կարելի՞ է Լոնտոնը պաշտպանել, եթէ հազար օդանաւեր յարձակում գործեն :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ ձեռնարկուեցաւ ամերիկեան տնտեսական օգնութեան մէկ անդամը իբրեւ լրտես Խ. Միութեան: Քննութիւնները կը կատարուին Ամերիկացիներու եւ Թուրքերու կողմէ :

ԱԼՊԱՆԻՈՅ մէջ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են, իբրեւ հետեւանք տեղական ընտրութեանց: Պելկրատ հասած լուրերու համաձայն, գլխաւոր բանտերը լեցուած ըլլալով, ուրիշ բանտեր բացուեցան Թիրանայի եւ Հարաւ. Ալպանիոյ մէջ: Կալանաւորներուն թիւը կ'անցնի տասը հազարը :

ՖՈՒԹՊՈԼԻ մրցումը տեղի ունեցաւ Կիրակի օր, Քոլոմպի մարզարանին մէջ, ֆրանսական եւ գերմանական խումբերու միջեւ: Ներկայ էին 63 հազար հոգի: Հազարաւորներ տոմսակ ճարած էին քառապատիկ, տասնապատիկ վճարելով: Գերմանիայէն եկած էին 8000 հոգի: Առաջին կիսախաղին երկու խումբերը հաւասար էին. երկրորդին Ֆրանսացիները երկու նշանակէտ եւս շահեցան, եւ մրցումը վերջացաւ 3—1ով: 1937էն ի վեր առաջին անգամ է որ մրցում մը տեղի կ'ունենայ երկու երկիրներուն միջեւ (հինգերորդն էր այս) :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թաղամասին քաղաքապետարանի սրահը :

***

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստութեամբ :

×

Գրընոպլի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, Կիրակի:

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետարանի սրահը :

×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 12ին:

×

Տեսինի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերահամակրական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները եւ համակիրները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ «Քաղաքական ներկայ կացութիւնը եւ մեր դիրքը » :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Անկէնի Սահակ Մեսրոպ դպրոցը կը վերաբացուի Հինգշաբթի 9 Հոկտ. Rue du Chateau, No. 8 Deuilի Mairie Annexe սրահին մէջ: Դասաւանդութիւնները կը կատարուին ամէն հինգշաբթի կէսօրէ վերջերը ժամը 2—5: Արձանագրութիւնները կը կատարուին նոյն ժամերուն :

×

ԲԱՑՈՒՄ ՍԱՀԱԿ ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Ազգ. մանկապարտէզը վերաբացուած է երկուշաբթի, Հոկտեմբեր 6, ղեկավարութեամբ ծանօթ ուսուցչուհի Տիկին Ռեբեկա Միլտոնեանի: Կը հրաւիրենք ծնողները արձանագրել տալ եւ ղրկել իրենց զաւակները:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise): Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆԴ ՔԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթը՝ «Մինաս Չերազի կեանքն ու հանրային գործունէութիւնը» (իր ծննդեան 100ամեակին առթիւ) :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԸ (նախկին Արեւմուտք) իր նոր շրջանը կը բանայ այս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը, համակրական հաւաքոյթով մը: Միտքերու փոխանակութիւն եւ հաճելի ժամանց: Մուտքը ազատ է:

ԿՈՉ ՊՐՕՆԻ ՀԱՅ ԾՆՈՂՆԵՐՈՒ

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութեան հովանաւորութեամբ եւ խումբ մը Պրոնցիներու անկեղծ ջանքով, բացուած է հայ դպրոցը, «Chez Joanny, rue Roger Salengro»: Ամէն հինգշաբթի առաւօտ փոքրիկներու դասաւանդութիւն պիտի կատարուի, իսկ կէսօրէ վերջ պատանի եւ պատանուհիներու համար: Կը հրաւիրուին բոլոր հայ ծնողներր բերել իրենց զաւակները, որպէսզի իրենց մայրենի լեզուն սորվին :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 8 Octobre 1952 Չորեքշաբթի 8 ՀՈԿՏԵՄ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6885-Նոր շրջան թիւ 2296 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ո՞ՐՆ Է ԹՐՔԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ինչպէս կը բացատրէ փարիզեան թերթին Անգարայի թղթակիցը, Թուրք ռազմագէտները «յաղթանակ մը տարած են Ատլանտեանի սպայակոյտին վրայ», ընդունիլ տալով իրենց տեսակէտը՝ արեւելեան նահանգներուն պաշտպանութեան մասին:

Ո՞րն է այդ յաղթանակը, որ ծափ զարնել կու տայ Թուրքերուն:

Համաձայն թղթակցին բացատրութեան, Հիւս. Ատլանտեանի Կազմակերպութեան (ՀԱԿ) ռազմագէտները այն տեսակէտն ունէին թէ անկարելի է ապահովել Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան պաշտպանութիւնը՝ խորհրդային արշաւանքի մը դէմ:

— «Անշուշտ պիտի կռուին սահմանագլուխներուն վրայ, Թրակիայէն մինչեւ Կովկաս եւ Սեւ Ծովու ափերը, բայց, գործնականին մէջ, ամէն բանէ առաջ անհրաժեշտ է նախատեսել Թրքական անառիկ ամրոցի մը պաշտպանութեան կազմակերպումը, այդ կէտէն սկսելու համար ազատարար հակայարձակումը»:

Կը նշանակէ թէ Դաշնակիցները աչք առած էին Թուրքիոյ զանազան մասերուն — ամէնէն առաջ՝ «արեւելեան նահանգներուն»— գրաւումը: Յետոյ իրենց կռնակը տալով ծրագրուած ներքին ամրոցին, պիտի ձեռնարկէին ազատագրման եւ վերանուաճման արշաւանքին:

Ամերիկացիներուն տեսակէտով, այդ ապաւէն - ամրոցը պիտի հաստատուէր գծի մը — ճամբու մը — վրայ որ Իսքէնտէրունէն պիտի առաջնորդէր Էրզրումի հսկայական միջնաբերդը: Դաշնակիցները օդնական զօրք եւ զինամթերք հանելով այդ նաւահանգիստը, յառաջ պիտի խաղային դէպի արեւելեան նահանգները:

Համաձայն հրատարակուած տեղեկութեանց, այս ծրագրով «անպաշտպանելի» կը համարուէին — գոնէ տեսականօրէն — Թրակիան, Անատոլուի հիւսիսային - արեւմտեան եւ հիւս. - արեւելեան շրջանները — եւ մանաւանդ Կարս - Արտահանը:

Ֆրանսացի թղթակցին հաղորդած տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ Թուրքերը վճռապէս մերժած են այս տեսակէտը, պահանջելով որ հաւաստիք տրուի թէ Թրքական բոլոր հողերը պիտի պաշտպանուին եւ համապատասխան ծրագիր մը պիտի մշակուի:

Թուրքերը այս պահանջը կը նկատեն արդար իրաւունք մը,—իբրեւ փոխարինութիւն այն «հզօր աջակցութեան զոր պիտի տրամադրեն Ատլանտեանի զինուորական կազմակերպութեան»:

Երկար եւ դժուարին բանակցութիւններէ վերջ, կը թուի թէ զօր. Ռիճուէյ ընդունած է այս տեսակէտը:

Այս է որ կը կոչուի «Թրքական յաղթանակ»:

Ուրեմն, Ատլանտեանի զինակիցները նոր ծրագիր մը պիտի մշակեն, գոհացում տալու համար Թուրքիոյ, որ միշտ վարժուած է մէկ տալու եւ տասը առնելու:

Աւելորդ է բացատրել թէ արեւմտեան Դաշնակիցները այս նոր զիջումը կատարած են, նկատի առնելով ուրիշ պարագայ մը.— Թուրքիոյ դերը Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մէջ:

Այս խնդիրը առկախ կը մնայ տակաւին, իբրեւ հետեւանք Իրանի եւ Եգիպտոսի նոր կացութեան եւ արաբական երկիրներու ռազմական տկարութեան:

Տարակոյս չկայ թէ ծրագրի փոփոխութեան մէջ մեծ դեր կատարած են ոչ միայն զօր. Ռիճուէյի, այլեւ անգլիացի մարեշալ Մոնթկոմըրիի վերջին այցելութիւնները դէպի «արեւելեան նահանգներ»:

Եւկոսլաւիոյ զինուորական պատուիրակութեան այցելութիւնն ալ վարպետօրէն շահագործուեցաւ Անգարայի մէջ, որ մարմին մը պիտի ղրկէ Պելկրատ, փոխադարձաբար:

Այս այցելութեան առթիւ ալ, շռայլաբան մանրամասնութիւններ հրատարակուեցան Թուրք թերթերուն մէջ, եւկոսլաւ պատուիրակութեան պետին բերանը դնելով հետեւեալ խօսքերը.

— «Եթէ Թուրք ազգը յարձակման մը ենթարկուի, իր կողքին կռուելու կազմ եւ պատրաստ բարեկամ մը պիտի գտնէ յանձին եւկոսլաւ բանակին»:

Քանի մը խորհրդածութիւններ, այս անցուդարձին առթիւ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Փարիզի ռամկավար օրկանը մրցանակ մը հաստատած է, որուն համաձայն «Ազգ. Հիմնադրամ»էն զանազան պարգեւներ պիտի ստանան 10—20 տարեկան տղաք, հայերէն սորվելու համար:

Յաջողութիւն: Ո՛վ որ նորահաս մը կը փրկէ, համրօգուտ գործ մը կատարած կ'ըլլայ: Մանաւանդ երբ իր տունէն կը սկսի:

Առջի օր այդ պատանիներէն մէկը ելաւ դիմացս, եւ յանկարծ հարցուց.

— Պարոն, Panthéonը ի՞նչպէս կը գրեն:

= Պանթէոն, դեռ սորված չե՞ս:

— Հայրս «Այսօր» անուն թերթ մը կը կարդայ. «Բանթէոն» գրած էին:

= Աչքի կամ ձեռքի վարժութիւն է, կը սորվին:

— Իսկ dictateurը ?

= Դիկտատոր, համաձայն շատ սովորական կանոնի մը:

— Հայրս նոյն թերթին մէջ մատնանշեց գըլխագիր «տիքթաթէօր» մը, երկու սիւնակի վրայ:

= Անշուշտ սխալ է: Պիտի գրես՝ դիկտատոր, դիկտատորութիւն կամ դիկտատուրա:

Տղան ուրիշ բաներ ալ կ'ուզէր ըսել: Բայց, զգալով որ պիտի չկրնայ բացատրել, կարմիր գծուած «Այսօր» մը ձգեց եւ փողոց վազեց, իր ընկերներուն հետ խաղալու:

Կ'օրինակեմ գծուած մասը, ի պէտս զարգացելոց.

— «Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, ամէն կողմ, որեւէ ազգային որ բարի կամեցողութիւնը կ'ունենայ իր բարոյական զօրավիգը բերելու մեզի այս նախաձեռնութեան, կազմակերպութեան և տրդիւնաւորման մէջ, կը խնդրուի յարաբերութեան մէջ մտնել թերթիս վարչութեան հետ» (4 Հոկտ.):

Այս անգամ տղուն հայրն էր որ կը հարցապնդէր.

— Այսքան տարի է գիրք եւ թերթ կը կարդամ, գիտէի որ «զօրավիգ հանդիսանալ» բացատրութիւն մը կայ, իսկ «զօրավիգ բերել»? : Եւ յետոյ շարադրութեան մնացեալ մասը ...

= Կը սորվին, կը սորվին:

— Եթէ սորվին, իրե՛նք ալ բաժին պիտի հըստանա՞ն տրամադրուած պարգեւներէն:

= Անշո՛ւշտ: Առաջին պարգեւին կէսը յաջող աշակերտի մը կուտան, միւսն ալ խմբագրութեան կը վերապահեն:

ՎԱՀԷ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ վերաբացուեցաւ երէկ, երեքշաբթի: Սեղանի վրայ կան բազմաթիւ կնճռոտ խնդիրներ, քաղաքական, տնտեսական եւ ելմտական: Այս միջոցին բուռն պայքար մը բացուած է արտաքին նախարարին՝ Պ. Ռոպէր Շումանի դէմ, ինչ որ կրնայ ազդել կառավարութեան դիրքին վրայ:— Պ. Շուման վճռապէս հերքեց այն լուրերը թէ գաղտնի բանակցութիւններ կատարուած են Խ. Միութեան հետ: Այս հերքումը հրատարակուեցաւ յանուն ֆրանսական կառավարութեան:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ ձերբակալուեցաւ 29 տարեկան դաւադիր մը, Եոսիֆ Շիլանսկի, երբ կը փորձէր դժոխային մեքենայ մը տեղաւորել, շէնքը պայթեցնելու համար: Դաւը երեւան հանուեցաւ պայթումէն վեց վայրկեան առաջ: Ձերբակալուեցան ուրիշ երեք մեղսակիցներ ալ: Բոլորն ալ անդամ են Թունդ ազգայնական խմբակի մը որ հակառակ է Գերմանիայէն հատուցում ստանալու::

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ անգլեւամերիկեան նոր պատասխանը նպաստաւոր ազդեցութիւն գործած է. բայց Տոքթ. Մոսատեղ նորէն հիւանդացած ըլլալով, կը սպասուի ապաքինման: Համայնավարները կը պահանջեն խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Անգլիոյ հետ:— Թէհրանի համալսարանէն 1500 ուսանողներ դասադուլ յայտարարեցին, իբրեւ բողոք պետական որոշումի մը դէմ:

ՓՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Հայրապետեան — Ֆէրրարի մրցումը, որ տեղի ունեցած է Սեպտ. 27ին, վերջացած է հայ կոփամարտիկին յաղթանակով: Հայրապետեան գետնած է (նոքաութ) հակառակորդը մէկ վայրկեան 53 երկվայրկեանէն:

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

ՄԱԼԵՆՔՈՎ Կ'ԸՍԷ ԹԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ Կ'ԱՃԻ.— ՍԼԱՔՆԵՐ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ.— Կ'ՈՒԶԷՆ ԱՆԳԼԻԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՆ ԲԱԺՆԵԼ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ.— ԻՐԵՆՔ ԱԼ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺ ՈՒՆԻՆ.— ԻՆՔՆԱՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մոսկուայի 19րդ համագումարին առաջին օրուան նիստին, ընդհ. քարտուղարը՝ Մալենքով բազմաթիւ խնդիրներ շօշափեց իր զեկուցման մէջ, որ տեւեց չորս ժամ:

Արտաքին քաղաքականութեան մասին խօսած ատեն, զեկուցաբերը ծանրապէս մեղադրեց Ֆրանսան եւ Անգլիան թէ «կոպտօրէն խախտեցին» Խ. Միութեան հետ կնքուած բարեկամութեան դաշնագիրները, իսկ Մ. Նահանգները «ամբողջ շարք մը յարձակողական արարքներ» գործեց, աւելցնելով պատերազմի վտանգը: Իր յայտարարութեան համաձայն, «Մ. Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի վարիչ շրջանակները վերջին պատերազմէն ի վեր իրենց ժամանակը նուիրած են նոր պատերազմի մը պատրաստութեան: Մ. Նահանգներուն վարիչները բացէ ի բաց յայտնած են իրենց նպատակները»:

Ըսելէ վերջ թէ աշխարհը երկուքի բաժնուած է,— «աշխարհակալներու ճակատ» եւ «խաղաղութեան ճակատ», զեկուցաբերը չեշտեց թէ Խ. Միութիւնը կարեւոր յաջողութիւններ շահեցաւ յետպատերազմեան տարիներու ընթացքին:

Յետոյ պարզեց համաշխարհային տնտեսութեան պատկերը՝ առանձին յիշելով իւրաքանչիւր երկիր: Մասնաւորապէս ծանրացաւ ամերիկեան ճարտարարուեստութեան տագնապին վրայ որ հետեւանք է Խ. Միութեան, Չինաստանի եւ ժողովրդական հանրապետութեանց շուկաներուն կորուստին:«Երկրորդ աշխարհամարտը ծանրացուց դրամատիրական երկիրներու քաղաքական եւ տնտեսական հակասութիւնները: Այս կացութեան հետեւանքով, «ակներեւ հակամարտութիւն մը յառաջ եկած է Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Ֆրանսայի միջեւ. հակամարտութիւն մը որ պիտի սաստկանայ ժամանակի ընթացքին: Անգլիա այժմ անկարելին կը փորձէ, թօթափելու համար ամերիկեան լուծը, անկախ դիրք մը ապահովելով իրեն համար: Իրեն կը հետեւին Ֆրանսա եւ միւս դրամատիրական պետութիւնները: Մ. Նահանգները պարզապէս կը շարունակեն համաշխարհային դերակայութեան (հեգեմոնիա!) ծրագրեալ քաղաքականութիւնը: Անոնք միեւնոյն ատեն ռազմական խարիսխներ կը պահեն օտար երկիրներու մէջ, կարելի եղածին չափ մօտ՝ Խ. Միութեան սահմաններուն, եւ կը ջանան վերազինել արեւմտեան Գերմանիան եւ Ճափոնը»:

Այստեղ ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց բարձրաձայն.

— «Աշխարհի վրայ չկայ ուժ մը որ կարենայ կասեցնել խորհրդային ընկերութեան շարժումը: Անպարտելի է մեր դատը: Հարկ է ամուր բռնել մեր նաւուն ղեկը եւ շարունակել մեր ճամբան անվկանդ: Պէտք չէ վախնալ ոչ դրդութիւններէն, ոչ ալ անոնցմէ որ կ'ուզեն ահաբեկել մեզ: Խ. Միութիւնը չի վախնար պատերազմի հրձիգներուն սպառնալիքէն: Մեր ժողովուրդը մեծ փորձառութիւն ունի նախայարձակներու դէմ մղուած պայքարին մէջ եւ արդէն վարժուած է յաղթելու: Խ. Միութիւնը միշտ համաձայն է առեւտրական յարաբերութեանց զարգացման եւ գործակցութեան՝ բոլոր երկիրներու միջեւ, հակառակ ընկերային կարգուսարքի տարբերութեանց»:

Մալենքով յետոյ բացատրեց թէ Խ. Միութիւնը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Ազգաժողովին, «Բայց այդ կազմակերպութիւնը այսօր Մ. Նահանգներուն կողմէ դարձած է պայքարի միջոց մը՝ խաղաղութեան դէմ, յարձակողական նպատակներով»:

Ինչ կը վերաբերի Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ եղած յարաբերութեանց, «Խ. Միութիւնը պատրաստ է գործակցելու այդ կառավարութեանց հետ, եթէ անոնք յարգեն միջազգային պայմանագիրները եւ եթէ կ'ուզեն ապահովել տեւական խաղաղութիւն մը: Պատերազմէն ետք, Խ. Միութիւնը մեծապէս կրճատեց իր սպառազինութիւնը եւ զինեալ ուժերը, որոնք այժմ չեն անցնիր նախապատերազմեան մակարդակը: Խ. Միութիւնն ալ հիւլէական ուժ ունի, բայց կ'ուզէ զայն գործածել միայն խաղաղասիրական նպատակներու, ժողովուրդներու բարիքին համար: Խորհրդային գիտութիւնը փայլուն յաջողութիւններ շահեցաւ հիւլէական ուժի արտադրութեան մէջ եւ ջնջեց Մ. Նահանգներուն մենաշնորհը: Այսպէս ծանր հարուած մը իջեցուց պատերազմի հրձիգներուն, որոնք կը փորձեն հիւլէական ուժը գործածել իբրեւ զէնք մը, իբրեւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԳԱՆԳԱՏԻ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ

Արդար գանգատ մը կը լսուի պարբերաբար երբ մանաւանդ մահը կը խլէ մտաւորական մեր ընտրանիէն դէմքեր, որոնք անփոխարինելի վաստակ մը ձգած իրենց ետին՝ կը հեռանան :

Գանգատը, որուն խառնուած է անհետացողներու բացը գոցելու մտահոգութիւնը, արդիւնք չէ երբեք ցեղին ստեղծագործող ուժերու մասին ըմբռնուած յոռետեսութեան, այլ արդի պայմաններուն մէջ մեր մշակոյթին հանդէպ դերադրական ճիգերու բացակայութեան :

Գանգատը ուղղուած է մանաւանդ անոնց, որ ի վիճակի են զոհողութիւն մը կատարելով սատար հանդիսանալու մեր տիպ ու տաղին, մեր երգին ու բեմին, բայց կը զլանան ատիկա :

Մտաւորականի տագնապը արդիւնք է մտաւորականութեան հանդէպ ցոյց տրուած դժամ կեցուածքին :

Քաղքենի մտայնութիւն մը խորանալ սկսած է գաղութներու մէկ մասին մէջ մասնաւորապէս, որ գոյապահպանման հարցը պայմանաւորել ըմբռնած է եկեղեցիով, ու, քիչ բացառութեամբ, իր նիւթական ուժերուն մեծագոյն մասը կ՚սպառէ այս մարզին վրայ :

Եւ որովհետեւ սահմանափակ է անոր միտքը, սահմանափակ կը մնայ նաեւ զոհաբերութեան անոր տրամադրութիւնը մեր մշակոյթին բոլոր աճումներուն համար :

Հայ քաղքենիին համար երկրորդական արժէք կը ներկայացնեն մեր մամուլն ու պարբերաթերթերը, մեր բեմը եւ երաժշտութիւնը, մեր գրականութիւնն ու դպրոցը :

Վերջին երեսնամեակին Սփիւռքի մէջ քանի՞ հոգի հետաքրքրուեցաւ, օրինակ, սերունդի դաստիարակութեան համար ուսուցիչ պատրաստելու հարցով : Քանի՞ հայ ունեւոր մտածեց յատկացում մը ընել ու օժտել Պէյրութի Ճեմարանը մանկավարժատանոցի բաժինով մը, ուրկէ դուրս կրնային գալ կրթական գործին նուիրուած դաստիարակներ :

Ինչ որ եղաւ այս ուղղութեամբ, կը պարտինք դարձեալ մեր զոհաբերող համեստ խաւերուն, մեր Կարմիր Խաչերու Կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն, Փալանճեանի մը եւ նման սակաւաթիւ հոգիներու :

Մինչդեռ կ՚ակնկալուէր, որ 1915ի Եղեռնին նահատակուած մտաւորական ընտրանին եւ ուսուցչութիւնը փոխարինելու համար հրապարակ իջնէին բոլոր անոնք որոնք տէր էին նիւթին ու կրնային զայն գործածել ազնիւ նպատակի մը ի խնդիր :

Ժողովուրդ մը իր մտաւորական ընտրանիով միայն կրնայ տանիլ ստեղծագործական աշխատանք :

Եթէ մեռածներուն տեղը կը մնայ թափուր, պատճառը այն է որ մտաւորականութեան հանդէպ պէտք եղած գուրգուրանքը ցոյց չենք տար :

Մտքի ամէն աշխատանք երբ չի հետաքրքրեր զանգուածները, անդաստանը մշակներու բացակայութեամբ կ՚ամայանայ :

Այս ամայութիւնը արուեստական չէ, ոչ ալ արդիւնք ստեղծագործող ճիգի ու տաղանդի պակասի, այլ հետաքրքրութեան, որուն պէտք ունի մտքի աշխատաւորը, եթէ կ՚ուզէ գործել :

Իրողութիւն է որ նոր սերունդը խանդավառութիւններ չի կապեր մտաւորական գործերու հանդէպ :

Անոր շարքերէն հրապարակ չեն իջներ, ըսպասուած չափով երիտասարդ գրողներ ու արուեստագէտներ, ուսուցիչներ ու գործիչներ :

Զարմանալի ոչինչ կայ ատոր մէջ : Այս ասպարէզներուն հանդէպ քարացած անտարբերութիւն մը կը մնայ փաստ ամէն կողմ :

Երիտասարդութիւնը որ համակ խանդ է ու աւիւն, չի փափաքիր կառչիլ ասպարէզներու, որոնց հանդէպ համապատասխան յարգանք ու խանդավառութիւն չի տածեր ժողովուրդը :

Այլ պիտի ըլլար պատկերը անշուշտ, եթէ երբեք գնահատուէին մտաւորական ասպարէզները մեր մէջ :

Այն ատեն պիտի գնահատուէին նաեւ մեր արուեստագէտները եւ գրագէտները, մեր գործիչներն ու կրթական մշակները :

Ամայութիւն մը (այս կեցուածքով) պիտի ըլլայ մեր բաժինը, եթէ երբեք չանդրադառնանք գործուած սխալին, որ հետեւանք է մեր անտարբերութեան :

Հաւանօրէն օր մը պիտի հասկնաք, որ առանց մեծ թիւով աշակերտներ ունենալու, պիտի չկրնանք ունենալ այլեւս հաւատացեալներով լեցուն եկեղեցիներ : Առանց ընթերցողներ ունենալու, պիտի չունենանք նաեւ մամուլ. նոյնն է պարագան բեմին եւ թատրոնին համար :

Այդպէս կորսուած են մեր երբեմնի հարուստ ու բազմահայ գաղութները Լեհաստանի, Թրանսիլուանիոյ եւ Պեսարապիոյ խորերը, իրենց բազմաթիւ եկեղեցիներով ու ատիկա, հակառակ այդ եկեղեցիներուն մէջ հայութեան անսասան պահպանման համար յեյեղուած սրտաբուխ աղօթքներու :

Եթէ եկեղեցին ունի իր դերը մեր գոյութեան հարցին մէջ, ոչ պակաս դերեր ունին նաեւ մեր դպրոցները, մեր մամուլը, մեր բեմը, մեր գրականութիւնը եւ մտաւորական այն բոլոր աշխատանքները, որոնց խորթ աչքով կը նային դժբախտաբար քաղքենի մտայնութեան տէր մարդիկ, հոս կամ այլուր :

Անոնց հոգիին մէջ պէտք է ներդրոշմել հաւատք այդ բոլորին մասին : Հաւատք, որպէսզի բանան նաեւ իրենց քսակները այլ կարիքներու համար, որոնք նոյնքան զգալի են ու աղաղակող :

Այսպէս կ՚ընեն իմաստուն ժողովուրդները, որոնք պատկառելի յատկացումներ կը կատարեն, իրենց մշակոյթը ապրեցնել եւ ծաղկեցնելու համար :

Բանանք մեր աչքերուն վրայ նստած մթութեան քօղը ու հետեւինք անոնց օրինակին :

ԱՐՄԵՆԻԱ

Քիւրտիստան՝ Միջին Արեւելքի ճամբան

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քիւրտիստանի մէջ, լեռներու կատարները տեւապէս ձիւնով ծածկուած են, եւ հովը նեղ հովիտներէն ներս կը խուժէ ոռնալով : Քիւրտերը կը նմանին իրենց լեռներու ժայռերուն : Երբ տեսնէք ձիաւոր քիւրտ մը, որ խօլ գնացքով կ՚իջնէ լերան զառիվարէն եւ կ՚անհետանայ փոշիին մէջ, պիտի չմոռնաք երբեք այդ տեսարանը :

Կեցուցէք ձեր ինքնաշարժը Քիւրտիստանի մեկուսացած մէկ ճամբուն եզերքը, ապահովաբար պիտի ընդունիք այցելութիւնը քիւրտ ձիաւորի մը : Ան ուղղակի ձեր վրայ պիտի քալէ, ինչպէս եթէ հեծելաձորքի յարձակում մը ղեկավարէր : Այն պահուն, երբ ձեր առջեւ կանգ առնէ, դուք անկասկած ողջոյնի խօսք մը պիտի ուղղէք իրեն : Բայց շատ հաւանական է, որ ձիաւորը, վայրկեան մը ձեզ դիտելէ ետք, կէս շրջան մը ընէ եւ ձգէ երթայ, ինչպէս որ եկած էր, առանց իսկ բառ մը արտասանելու : Ան պիտի վերադառնայ իրեններուն մօտ, լեռներու կատարին վրայ, ըսելու համար, թէ անպիտան օտարականներ կան դեռ, որոնք եկած են իրենց քիթը խօթելու Քիւրտիստանի գործերուն մէջ :

Քիւրտերը ըմբիշ երեւոյթով մարդիկ են, պարզակեաց, բիրտ, կասկածոտ, հպարտ, անկարգապահ եւ խելացի : Գրեթէ ամէնքն ալ կ՚ապրին իրենց նախահայրերուն պէս, ամառը լեռներուն մէջ արածեցնելով իրենց ոչխարները, իսկ ձմեռը զանոնք վերստին բերելով դէպի հովիտները :

Այծի մորթէ շինուած իրենց վրաններուն մէջ կը քնանան կող կողի, պահակներ դնելով զանազան տեղեր, որպէսզի գողերու արշաւանքին չենթարկուին : Զորս հազար տարիէ ի վեր իրենց լեռներուն մէջ կ՚ապրին, առանց երբեք համակերպելու օտար տիրապետութեան : Ոչ ոք կրնայ ըսել, թէ տեսած է Քիւրտ մը, որ խոնարհի, ակնարկը վար առնէ կամ մուրայ :

Ռուսերը ի՞նչպէս յաջողեցան շահիլ այս անկախ եւ աննուաճելի ժողովուրդին բարեկամութիւնը : Պարզապէս չահագործելով անկախութեան իր սէրը : 1919էն ի վեր, Թուրքիա, Իրան եւ Իրաք ստիպուեցան զսպել քրտական տասնըմէկ կարեւոր ապստամբութիւններ եւ հարիւրաւոր մանր ըմբոստութիւններ : Աթաթիւրք անընդհատ կռուի մէջ էր Քիւրտերուն հետ, նոյնիսկ հարկադրուեցաւ ռմբակոծել զանոնք օդանաւերով, որոնցմէ մէկուն վարիչն էր իր որդեգիր աղջիկը : (ԽՄԲ.— Տէրսիմի մէջ) :

Բայց Քիւրտերը միայն ըմբոստներ չտուին Միջին Արեւելքի, այլ նաեւ պետեր : Սալատին քիւրտ էր, Շիշէքլի, Սուրիոյ արդի մենատէրը, կէս քիւրտ է : Արաբական բանակներու բազմաթիւ սպաներ նոյնպէս քիւրտ են :

Այսօր, բովանդակ Քիւրտիստանի մէջ, Խորհրդային գործակալներ կը ջանան համոզել Քիւրտերը, թէ օր մը Ռուսերը իրենց ազատարարները պիտի ըլլան : Ռուսական ռատիօ-հաղորդագրութիւնները, թռուցիկները բոլորն ալ քիւրտերէն են, պարզ ու դիւրըմբռնելի ձեւով, հասկնալի ըլլալու համար այս լեռնականներուն որոնք յաճախ անգրագէտ են :

Շրջիկ երգիչներ, դաստիարակուած եւ մարզուած Խ. Միութեան մէջ, քրտական գիւղերու շրջանը կ՚ընեն, տեղական ֆոլքլորի յատուկ հին երգեր երգելով : Երբ ամբոխը սկսի բազմանալ, շրջիկ երգիչները քանի մը նոր երգեր կը մտցնեն իրենց երգացանկին մէջ, խորհրդային քարոզչական բովանդակութեամբ :

Գրեթէ բոլոր Քիւրտերը, նոյն իսկ անոնք, որ չեն սիրեր Խ. Միութիւնը, այսօր Ստալինի անունը կու տան փաղաքշական վերադիրով մը. — «Պեխաւոր հայրիկը» :

Ահաւասիկ օրինակ մը, որ ցոյց կու տայ, թէ համայնավարները գիտեն վարպետօրէն օգտագործել կացութիւնը :

Երբ Ռուսերը հիւսիսային Իրան մտան 1941ին, իրանցի բազմաթիւ հողատէրեր փախան, իրենց հողերը ձգելով քիւրտ ագարակապաններու : 1946ին, երբ Ռուսերը հեռացան երկրէն եւ իրանցի հողատէրերը վերադարձան Շահի զինուորներուն պաշտպանութեան տակ, հինգ տարուան յետնեալ վարձք պահանջեցին քիւրտ մշակներէն : Այս վերջինները ստիպուեցան ամէն բան ծախել ծախծըխել. կարենալ վճարելու համար պահանջուած վարձքը : Այսօր անոնք ամէնէն դառնացած մասը կը կազմեն քիւրտ ժողովուրդին :

Արեւմտեան դիտող մը կ՚ըսէր վերջերս, այս պարագան նկատի առնելով. «Եթէ Ռուսերը վերադառնան իրանեան Քիւրտիստան, բնակչութեան 95առ հարիւրը գրկաբաց պիտի ընդունի զանոնք» :

Ի՞նչ կ՚ընեն Արեւմտեան պետութիւնները՝ դիմադրաւելու համար այս քարոզչութիւնը : Գործնապէս՝ ոչինչ : Շարժանկարի քանի մը ժապաւէններ եւ Ուոլթ Տիզնէյի գծանկարները, որոնք կը բացատրեն, թէ ինչպէս կարելի է խուսափիլ հիւանդութիւններէ աղտոտ ջուր չխմելով : Ամերիկացիները կը հրատարակեն քիւրտերէն թերթ մը, որ ոչ մէկ շահեկանութիւն ունի եւ զոր ոչ ոք կը կարդայ :

Քանի մը Քիւրտեր այցելեցին Միացեալ Նահանգները եւ վերադարձան... «պէյզպոլով եւ սիրուն ամերիկուհիներով խանդավառուած : Բայց Քիւրտերը, իրականին մէջ, ոչինչ գիտեն Միացեալ Նահանգներու մասին :

« Մենք շատ լաւ կարծիք ունինք Ամերիկայի մասին,— կ՚ըսէր Քիւրտ մը,— եւ կը մաղթենք, որ բարեկամ մնանք : Ամերիկեան նիւթական օգնութիւնը սիրով կ՚ընդունինք, բայց ատիկա չի բաւեր : Քիւրտերը գիտեն, թէ Միացեալ Նահանգները ուրիշ երկիրներու օգնած են եւ կրնան իրենց ալ օգնել օր մը : Բայց Ամերիկացիները բազմաթիւ անգամներ խոստացած են այս օգնութիւնը : Քիւրտերը ի վերջոյ համոզուեցան, որ ամերիկեան կառավարութիւնը չի կատարեր իր խոստումները : Կը կարծեմ, թէ Ամերիկացիները չեն հետաքրքրուիր մեր երկրին մէջ անցած դարձածով » :

«ԹԱՅՄ»

Անտանելի վիճակ Ռումանիոյ մէջ

Անգլիական թերթի մը թղթակիցը դիտել կու տայ թէ Ռումանիոյ գաղտնի ոստիկանութիւնը որ կը կոչուի «Սեքուրիթաթէա» ամէնէն սարսափազդեցիկ իշխանութիւնն է : Ձերբակալութիւնը տեղի կ՚ունենայ հետեւեալ ձեւով.— Կէս օրէ վերջ ժամը 2—3 վեցեակ մը ոստիկաններով մեծ կառք մը կանգ կ՚առնէ կասկածելի համարուած մարդու մը դրան առջեւ : Երկու զինեալ ոստիկաններ կը զարնեն դուռը եւ երբ բացուի, կը սկսին խուզարկել :

Տանտէրը կը ձերբակալուի եւ կը տարուի ոստիկանատուն, աչքերը կապուած : Ամբողջ շաբաթներ ազատ չեն ձգեր, երբեմն ալ ամբողջ ամիսներ : Հարցաքննութիւնը կը տեւէ 24 ժամ եւ անընդհատ : Եւ եթէ վերջապէս ազատ արձակուի, դարձեալ աչքերը կապուած, տարբեր փողոցներէ անցընելով տուն կը տանին կէս գիշերին :

Ռումանական կառավարութիւնը կը տարագրէ բոլոր անոնք որ պետական ձեռնարկներու մէջ չեն աշխատիր, մէջն ըլլալով համայնավար կուսակցութեան անդամները, առանց սեռի, տարիքի կամ զբաղումի խտրութեան : Անոնք կը ղրկուին հեռաւոր գիւղեր բանի աշխատանքի :

Կամայական ձերբակալութիւններէն եւ տարագրութեններէն աւելի դէշ է սրտաճմլիկ սովը, կը պատմէ թերթին թղթակիցը որ հոն ապրած է : — «Անգամ մը, կ՚ըսէ, առտուն կանուխ դրացուհիս դուռս զարկաւ եւ լալով կը պաղատէր որ քիչ մը քարիւղ տամ, տղոցը կերակուրը եփելու համար : Ըսաւ թէ քարիւղի բաշխումի կայանը այնքան շատ մարդ կը սպասէր որ ստիպուեցաւ տուն վերադառնալ :

Ռումանիա, որ Եւրոպայի ամէնէն ընդարձակ նաւթահորերը ունի, շատ յաճախ, բոլորովին կը զրկուի քարիւղէ, ինչ որ ամէնէն անտանելին է :

Ցանկարծ օճառ չի գտնուիր Պուքրէշի խանութներուն մէջ :

Անգամ մը մելան չգտնուեցաւ երբ այնքան անհրաժեշտ էր մեր աղերսագիրները գրելու համար : Թուղթ նմանապէս դժուար կը ճարուի : Անգամ մը հիւանդի մը ըսին թէ պէտք էր աղիքի գործողութեան ենթարկուէր անմիջապէս, պայմանաւ որ ինք ճարէր աղեթելը :

Հակառակ դէպի երկրին ամէն կողմը ղրկուած աշխատաւորներուն, բնակարանի տագնապը տաժանելի է : Պատերազմէն ի վեր ամէն մէկ չէնք կը յատկացուի ճարտարարուեստի : Թէեւ Պուք -

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Սովետահայ շարժանկարը

ԽՄԲ.— «Սով. Հայաստան» օրաթերթէն կ՚ամփոփենք հետեւեալ դիտողութիւնները, «Կինոարվեստ»ի (շարժանկար) թերութեանց մասին (թիւ 210).—

Կեդրոնական կոմիտէի 1946 Սեպտեմբերի որոշումը «Մեծ կեանք» շարժանկարի մասին շրջադարձ մը եղաւ սովետական շարժանկարի արուեստին մէջ, որու համաձայն շարժանկար պատրաստողներ պէտք է թափանցէին եւ աւելի խորապէս ըմբռնէին ընկերվարական հասարակութեան մէջ տեղի ունեցած փոփոխութեան իմաստը և պատկերել այդ իրականութիւնն ու դայն կերտող սովետական մարդոց բարոյական բարձր յատկութիւնները: Կեդրոնական կոմիտէն շարժանկար պատրաստողներուն յիշեցուց նաեւ թէ հիմա որ սովետական հանդիսատեսը մշակութապէս զարգացած է, գաղափարական տեսակէտով բաւարար չեն ցած մակարդակի շարժանկարները :

Այս ուղեցոյցով անոնք ստեղծեցին գեղարուեստական բարձր արժէք ունեցող շարժանկարներ, որոնք չարունակ պաստառին վրայ են, ինչպէս օրինակ «Պերլինի անկումը», «Ստալինկրատեան ճակատամարտը», «Անմոռանալի 1919 թուականը», «Ոսկի աստղի Կաւալերը», «Դոնեցի ածխահատները», «Գիւղական բժշկուհին», եւն.:

Կեդրոնական կոմիտէի պատմական որոշումէն վերջ, որոշ աշխատանք տարաւ Երեւանի շարժանկարի արհեստանոցը եւ արտադրեց «Սովետական Հայաստան» շարժանկարը :

Մէկուկէս տարի առաջ Հայաստանի Կեդր. կոմիտէն իր ԺԵ. համագումարին մէջ մատնանշեց որ շարժանկարի արուեստը կը շարունակէ ետ մնալ, եւ դէշ կը պատկերացնէ Հայաստանի արուեստի եւ մշակոյթի ընդհանուր վերելքը եւ ծաղկումը: Հայաստանի շարժանկարի նախարարութիւնը եւ Երեւանի շարժանկարի աշխատանոցի ղեկավարութիւնը այս ուղղակի ցուցմունքէն վերջն ալ չեն կրցած փոխել դրութիւնը, զարգացման լայն ճամբու վրայ դնելով սովետահայ շարժանկարը :

Անցած ժամանակաշրջանին Երեւանի շարժանկարի աշխատանոցը բացի վերոյիշեալ նկարներէն, չէ տուած գեղարուեստական արժէքաւոր ստեղծագործութիւններ: Պատճառը անոր ստեղծագործական վարիչ մարմնի ցած մակարդակն է: Որով չեն կրցած համընթաց քալել աճող իրականութեան հետ, կտրուած են սովետական մարդոց ստեղծարար հերոսական աշխատանքէն և պատահական չէ որ անոնց ստեղծագործական փորձերն ալ կը ձախողին («Անահիտ», «Արարատեան դաշտի աղջիկը»): Տարիներով ուշադրութիւն չեն դարձուցած շարժանկարի արուեստի տարբեր մասնագիտութիւններու համար ստեղծագործական երիտասարդ վարիչներ պատրաստել :

Սովետահայ շարժանկարի արուեստի յետամնացութեան միւս պատճառը շարժանկարի թատերգութեան անբաւարար վիճակն է: Հայաստանի Սովետական Գրողներու Միութեան ղեկավարութիւնը ցարդ հեռու կը պահէ ինքզինք այս գործէն: Գրողներու միութեան ղեկավարութիւնը զօրաշարժի չէ ենթարկած գրողներու, թատերագիրներու ուժերը, պատճառն այն է որ շատ մը գրողներ կը թերագնահատեն գրական այս սեռը :

«Պրաւտա»ն իր Օգոստոս 28ի թիւին մէջ մատնանշեց նաեւ Երեւանի շարժանկարի աշխատանոցներու ստեղծագործական մեծ դժուարութիւնները, արդիւնք լաւ շարժանկարի տեսարանի բացակայութեան :

Երեւանի շարժանկարի աշխատանոցի ղեկավարութիւնը կատարեալ անճարակութեան է մատնուած, տեսարաններ յօրինելու համար: Բազմաթիւ պայմանագրերու վրայ ծախսած են մեծ գումարներ, բայց պատուէրներու մեծ մասը կամ չէ կատարուած, կամ արդիւնքը եղած է վատորակ :

Մէկ խօսքով, շարժանկարի գործիչները տակաւին չեն կատարած իրենց պարտքը ժողովուրդի հանդէպ : Անոնք պարտաւոր են հարազատօրէն պատկերել հանրապետութեան (ռեսուբլիգա) մեծ նուաճումները, գիւղատնտեսութեան, ժողովրդական կրթութեան, արդիւնաբերութեան մէջ եւն.:

Շարժանկարի նախարարութեան, սովետական գրողներու միութեան եւ շարժանկարի բոլոր աշխատողներու պարտքն է «բոլոր ուժերըգործադրել ստեղծելու ռեսպուբլիգայի աշխատաւորութեան հերոսական աշխատանքը պատկերող գաղափարապէս յագեցուած եւ գեղարուեստօրէն բարձրարժէք կինոֆիլմեր »:

...րէշի ժողովուրդը աւելցաւ 600 հազարէն մինչեւ մէկ միլիոն 500 հազար: Սակայն շատ քիչ նոր յարկաբաժիններ շինուեցան :

Ժողովուրդի այս խուժումին դէմ նոր օրէնք մը հրատարակուեցաւ որ իրաւունք կուտար Պուքրէշ մնացողներուն մարդ գլուխ միայն 72 քառակուսի ոտք տեղ ունենալու: Հետեւաբար ընդարձակ բնակարանները քանի մը ընտանիքի մէջ կը բաժնուին: Ռումանիայէն մեկնելէ առաջ պարտաւորուեցայ սենեակիս բանալին յանձնել «բնակարանային գրասենեակը» : Եթէ այս հրամանը չգործադրէի, իրաւունք պիտի չունենայի մեկնելու:

Ամենօրեայ պայքար է ուտեստեղէն ճարելու խնդիրը, որովհետեւ պետական ձեռնարկներու մէջ աշխատողները միայն պարենատոմս ստանալու իրաւունք ունին: Միւս բնակիչները չունին մինչեւ իսկ հացի տոմս եւ ստիպուած են ամէն բան գնել սեւ շուկայէն :

Ինչպէս որ քարիւղի տագնապ կայ, նմանապէս ատաղձի սով կայ: Ճիշդ է որ անտառներուն ծառերը խիտ մեծ թափով կը կտրուին, սակայն ատաղձը Խ. Միութեան կը ղրկուի :

Ժամանակին Ռումանիան Եւրոպայի ձուկի ամէնէն մեծ հայթայթիչներէն մէկն էր, այսօր ձուկ գնողները պատահաբար կրնան ձուկ գտնել կառավարական խանութներէ: Սեւ Ծովու, Դանուբի եւ լիճերու ձուկերը թիթեղեայ տուփերու գործարանները կը ղրկուին, ուր ռուսական պիտակներ փակցուելով, Ռուսիա կը փոխադրուին :

Ռումանիոյ արջառի այնքան մեծ հօտերը անհետացած են պատերազմէն ի վեր:

Միսի փոքր քանակն ալ կր ղրկուի պահածոներու գործարանները կամ սովետ բանակին: Ամէն Ռումանացի պարենատոմսով չորս շաբաթը անգամ մը կրնայ ստանալ 16 ունկի միս :

ԵՐԵՒԱՆ — ՎՈԼԿԱ — ԴՈՆ

«Սովետական Հայաստան» ամսագրի Օգոստոսի թիւէն կ՚իմանանք թէ Հայաստան եւս կարեւոր աջակցութիւն ընծայած է Վոլկա — Դոն ջրանցքին շինութեան :

Շինութեանց երկու տարիներու ընթացքին դէպի հիւսիս մեկնող երկաթուղիներու վրայ դրոշմուած էին «Երեւան — Վոլկա — Դոն ջրանցքի շինարարութիւն» բառերը: Անոնք կը սուրային Հայաստանի դաշտերէն եւ լեռնային կիրճերէն, անցնելով Վրաստանի գեղատեսիլ հովիտներէն եւ կ՚երթային մեծ շինարարութեան վայրերը :

Երեւանի Կարբիդի գործարանի արտադրութիւնը նշանաւոր է իր որակով: Երեւանի կարբիդագործները խոստացան գոհացնել զանազան պահանջներ: Անհրաժեշտ էր գործարանի արտադրութիւնը աւելցնել քանակով: Աղասի Մակարեան գտաւ վառարանէն դուրս ծորող կարբիդի հոսքը աւելցնելու եղանակը, որուն համար Երեւան ստացաւ շնորհաւորական նամակ :

Ջրանցքի շինութեան մեքենավարները երախտագիտութեամբ կը յիշէին իրենց երեւանեան բարեկամները, որովհետեւ երկու տարուան մէջ անոնք ղրկած էին 45 հազար ինքնաշարժի եւ մեքենավար արօրի մասեր:

Երեւանի փոքր հիդրոտուրբիններու գործարանը ղրկեց մեծ քանակութեամբ կեդրոնախոյս ուոմբեր: Ելեկտրական լուսաւորման պիտոյքներու գործարանը նոյն հասցէով ղրկեց 630 կոմպլեկտ (լրացուցիչ մասեր): Հրճուանքով ընդունուեցան Երեւանցիներու պատրաստած շքեղ ջահերը, գեղեցիկ լուսամփոփները, աշտանակները :

Ղափանի լեռներէն հանուած պղնձի հանքաքարը կը ղրկուէր Ալավերդի, ուր պղնձագործները կը ձուլէին եւ կը ստանային մաքուր արդիւնաբերական պղինձ: Երեւան ղրկուելով այս պղինձը կը վերածուէր հարիւրաւոր քիլոմեթր երկայնութեամբ ելեկտրական լարի :

Հայաստան ամէնէն շատ հարուստ է քարով: Արթիկի տուֆ քարը մեծ գոհունակութիւն կը պատճառէր Վոլկա — Դոնի շինարարներուն: Այդ քարը ամէնէն աւելի գործածուեցաւ բնակարանային տուներու եւ կամուրջներու մէջ: Կը ղրկուէր նաև պէմզայի փոշի եւ խիճ որ շատ արժէքաւոր էշինութեան մէջ: Անիի աշխատաւորները կը ղրկէին իրենց լաւագոյն արտադրութիւնը, իսկ Աղվերանի հանքագործները ղրկեցին իրենց ազնիւ մարմարը, որ այժմ կը զարդարէ Վոլկա — Դոն ջրանցքի վրայ բարձրացած փարոսներու պատուանդանները, սիւները եւ գեղարուեստական քանդակները :

Մեծ համբաւ ունին Հայաստանի հանքային ջուրերը: Հազարաւոր շիշեր, «Ջերմուկ», «Դիլիջան», «Արզնի» պիտակներով մասնաւոր սնտուկներով կը ղրկուին Վոլկա — Դոնի շինարարներուն:

Ղրկուեցան նաեւ Հայաստանի գոնեակը ինչպէս եւ հիւթալի եւ համեղ միրգը, թարմ կամ պահածոյ վիճակի մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Գ.— ՊՈՒՊՐԻԿՆԵՐՈՎ ՏԻԿԻՆԸ

Ապրանքները հազուագիւտ բաներ էին եւ յիսուն տոլարէն պակաս արժէքով պուպրիկներ չկային :

Հնագիտական պուպրիկներ, գաղթային ժամանակաշրջանէն, իւրաքանչիւրը կ՚արժէր հինգ հարիւր տոլար: Խանութը, արուեստի թանգարանի մը եւ խամաճիկներու ցուցադրութեան մը խառնուրդին կը նմանէր: Կային յախճապակիէ գեղեցկութիւններ Վիքթոր Հիւկոյի Փարիզէն : Կային Մարի — Անթուանէթեան ընտիր «Ֆիկիւրին»ներ :Կային անհրապոյր պուպրիկներ ամերիկեան սահմանագլուխէն: Կային հոլանտական կուինէայի բնիկներուն կողմէ փայտի վրայ փորագրուած այլանդակ կուռքեր, որոնք իրրեւ խաղալիկ կը տրուէին իրենց զաւակներուն: Կլոր դէմքով, նրբօրէն ներկուած չինական պուպրիկներ նստած էին դարակի մը վրայ: Ցուցափեղկին մէջ կար գունաւոր պուպրիկներու խումբ մը, քանի մը խաղալիկ ձիեր, կաւէ շինուած կենդանիներ, մանկական թեթեւ կարասիներ, բոլորն ալ գեղեցկօրէն տեղաւորուած :

Սեփականատիրուհին, Վելվէլի Տիքինսըն, մանրակազմ, վայելուչ, հրապուրիչ այրի մըն էր: Հինգ ոտքէն նուազ բարձր էր հասակով եւ ունէր փոքրիկ, կենսուրախ դէմք մը: Թէեւ ակնոցներ կը դնէր, բայց բնաւ չէր ցուցներ, թէ յիսուն տարեկան էր :

Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի գործակալները եկան իր խանութը, բայց ուղղակի հարցումներ չըրին: Ներկայացան իբրեւ յաճախորդներ եւ բացին իրենց աչքերը: Տնտնացին ու դիտեցին, բայց բան մը չգնեցին: Քաղեցին քանի մը ընդհանուր տպաւորութիւններ: Նկատեցին տիկնոջ դիւրաշարժութիւնը: Իննսուն եւ հինգ փունտէն աւելի չէր կրնար կշռել:

Իբրեւ յաջորդ քայլ, պէտք էր պրպտել Վերվէլի Տիքինսընի անցեալը: Անոր ծագումը կրնար հաստատել կամ փարատել կասկածը: Ուաշինկթընի Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակը հաւաքեց կարգ մը կենսագրական տեղեկութիւններ Արեւմուտքէն: Աւելի լաւ կը ճանչնային զայն հոն, որովհետեւ մինչեւ 1937, երբ իր ամուսինը մեռաւ, ապրած էր Քալիֆորնիա :

Ծնած՝ Սաքրամենթօ, անիկա ուսած էր՝ Սթէնֆորտի համալսարանը : Իր աղջկնութեան անունն էր Մալւինէ Պլիւխըր, որ կրնար ազգականութիւն մը մատնանշել փրուսիացի զօրավար Պլիւխըրի հետ, որ Նափոլէոնի դէմ կռուեցաւ: Ոճրային անցեալ չունէր, բայց անունը կ՚երեւէր Ամերիկեան — Ճափոնական Ընկերակցութեան անդամներու ցանկին մէջ: Կ՚անդամակցէր անոր մինչեւ 1937ի վերջերը, երբ հեռացաւ Արեւմուտքէն: Իր ամուսնոյն գրասենեակները կը գտնուէին Սան Ֆրանչիսքոյի այն շէնքին մէջ, ուր կային գերմանական եւ ճափոնական հիւպատոսարանները: Այսուհանդերձ, անիկա ալ կրնար ըլլալ պարզ զուգադիպութիւն մը եւ ոչինչ ցոլացնէր տիկին Տիքինսընի դէմ :

Գործակալներ իմացեր էին, որ Վելվէլի ժամանակին աշխատած էր բրեւ դրամատան պաշտօնեայ :Ծառայած էր նաեւ Քալիֆորնիոյ Պտուղի Արտադրութեան Ընկերակցութեան մօտ: Բայց գործատէրները հիանալի տեղեկագիրներ տուին անոր մասին :

Ինքեւ իր ամուսինը կ՚ապրէին Իմփէրիըլ Վէլի, ճափոնական համայնքի ծոցին մէջ: Տիկին Տիքինսըն կը վարէր չարագուշակ գործ մը եւ տարիներով, միջնորդական հաշիւներու գործառնութիւններ ըրած էր Ճափոնցիներու եւ Ամերիկացիներու հաշւոյն: Իր յաճախորդներուն մէջ կային ճափոնցի նաւային սպաներ, բայց այս բոլորը տեղի կ՚ունենային Փըրլ Հարպըրէն առաջ եւ կարելի չէր նկատել զանոնք անհրաժեշտօրէն կասկածելի :

Իր ամուսնոյն կեանքի վերջին տարիներուն կարեւոր գումարներու պէտք ունեցած էր ան, որովհետեւ Պ. Տիքինսըն ենթակայ էր սրտի տագնապներու, որոնց համար բազմածախս հաշուեցոյցներ կը վճարէր բժիշկներու եւ հիւանդանոցներու : Կը թուէր, սակայն, թէ շատ լաւ գլուխ կ՚ելլէր :

Այրի մնալէ վերջ, տիկին Տիքինսըն փոխադրուեցաւ Նիւ Եորք: Հոն, 1937ի Ծննդեան եղանակին գործ ստանձնեց Պլումինկտէյլ վաճառատան պուպրիկներու բաժնին մէջ : Յաջորդ տարին բացաւ ան իր սեփական խանութը, Մետիսըն պողոտային վրայ : Հոն բաւական դրամ շահեցաւ;

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՁԻՆԿԸՐ

ճնշումի միջոց մը, ահաբեկելու համար ժողո - վուրդները » :

Ձեկուցման եզրակացութիւնը այն է թէ յա - ռաջիկայ պատերազմը պիտի պայթի դրամատի - րական պետութեանց միջեւ, ինչպէս կ'ըսէր Սթա- լին ալ, իր 50 էջնոց յօդուածով որ հրատարակ - ուեցաւ «Բոլշեւիկ» ամսագրին մէջ: «Անգլիոյ գաղթային կայսրութիւնը պիտի կործանի ոչ թէ բոլշեւիկներու միջոցաւ, այլ ամերիկեան միլիո - նատէրներու ձեռքով: Ոչ մէկ թշնամի այնքան ծանր հարուածներ տուաւ Մեծն Բրիտանիոյ որ - քան ամերիկացի բարեկամը որ կտոր կտոր կը կազմալուծէ զայն :

ՆԵՐՔԻՆ ՓՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ձեկուցաբերը ներքին գործերու մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ Խ. Միութեան ճրատարագոր- ծական արտադրութիւնը 13 անգամ աւելցած էր 1950ին, բաղդատմամբ 1929ի: Բայց տակաւին շատ մը թերութիւններ կան, եւ ապականութիւնը, խնամութիւնը եւ զանազան ոճիրներ կը խանգա - րեն յառաջդիմութիւնը: Այս առթիւ խստօրէն ճաղկեց անհոգութիւնը, մսխումը, անտարբերու - թիւնը, կազմակերպութեան պակասը՝ բոլոր աս- պարէզներուն մէջ: «Շատեր որոնք բարձր դիրքեր գրաւած են, կը կարծեն թէ կարգապահութիւնը իրենց համար չէ: Գումարներ խորուած, ոճիրներ գործուած, գաղտնիքներ յայտնուած են: Կարգ մը ճարտարագործութեանց մէջ կարգապահութիւնը կը խախտեն, վարնոց ապրանք եւ ուտեստ կը հայթայթեն քաղաքացիներուն: Պակասաւոր մե - քենաներ շինուած են» եւն.:

Մալենքով խօսեցաւ նաեւ «անկայուն» տար - րերու մասին, որոնք չեն պայքարիր դրամատի - րական պետութեանց գործակալներուն դէմ :

× Բացման ճառին մէջ, մօտաւորապէս նոյն տեսակէտները յայտնեց Մոլոթով, Մ. Նահանգ - ները պատասխանատու հռչակելով Քորէայի պա- տերազմին, եւ չեշտելով թէ իրենք են որ կը պաշտպանեն խաղաղութեան դատը: «Պայքարելով խաղաղութեան համար, մենք սովետականներս մէկ վայրկեան իսկ չենք մոռնար թէ ամէն բանէ առաջ պարտաւոր ենք արթուն կենալ, որպէսզի կարենանք վճռապէս պատասխանել որեւէ նախա- յարձակման զոր կրնան կատարել աշխարհակալ ճակատին ռազմատենչ պետութիւնները» :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Վաֆտի նախագահը, Նահաս, վերջապէս տեղի տուաւ, հրաժարելով կուսակցութեան նախագա - հութենէն: Կառավարութենէն զատ, կուսակցու - թեան երիտասարդ անդամներն ալ անհրաժեշտ կը գտնէին հրաժարումը: Իր յաջորդը, Ապտէլ Սա - լամ Կումա, փոխ վարչապետին այցելելով, ար - ձանագրեց կուսակցութիւնը համաձայն նոր օրէն- քին: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Նահասի կուսակիցները ցոյց մը կատարեցին Գահիրէի փողոցներուն մէջ, բացագանչելով.— «Պիտի չլքենք ձեզ, Նահաս»: Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը եւ օգնա - կանն ալ հեռացուած են :

× Գահիրէի «Ալ Մըսրի» թերթը կը գրէ թէ գահընկէց արքան, Ֆարուք, ի բացակայութեան պիտի դատուի, իբրեւ մեղսակից տեղակալ Ապտէլ Գատէր Թահայի սպանութեան, որ տեղի ունե - ցաւ անցեալ մարտին : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ֆարուք հրամայած է իր «երկաթեայ պահակա - խումբին» սպաննել տեղակալը եւ բժիշկ մը, Ազիզ Ֆահմի: Ուրիշ սպանութիւններ ալ կը վերագրը - ուին:

× Հողային բարենորոգման առթիւ մեծ կալ - ուածատէր մը, Ատլի Լամլում, յարձակում գոր - ծած էր պահականոցի մը վրայ: Դատարանը ցըկ- եանս դատապարտեց ամբաստանեալը :

× Ներածումները խստօրէն կրճատուեցան Ե- գիպտոսի մէջ, ո'ր երկրէն ալ կատարուին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ յատուկ յանձնախումբը ա - ռաջարկեց 60.000նոց զօրագունդ մը կազմել կա - մաւորներէ :— Պ. Վիշինսկի, Խ. Միութեան ար- տաքին նախարարը, Փարիզէն անցաւ, Նիւ Եորք երթալու համար, ՄԱԿի նոր նստաշրջանին բաց - ման առթիւ :

ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ ԵՂԱԾ Է Տիգրան Տէմիրճեան, որ ծանրապէս վիրաւորած էր իր կինը Առնուվիլի մէջ, մուրճի հարուածներով :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահական պայքա- րին առթիւ, Պ. Թրումըն նորէն սլաքներ արձակեց զօր. Այզընհաուըրի դէմ, ըսելով թէ ան էր պա - տասխանատուն Պերլինի պաշարման, վասնզի չէր գործադրած անհրաժեշտ հրամանները: Երկրորդ ճառի մը մէջ ըսաւ թէ «Ֆրանսան, Իտալիան եւ ամբողջ Եւրոպան համայնավար դարձած պիտի ըլլային, եթէ հանրապետականները իշխանու - թեան գլուխ անցած ըլլային: Համայնավարու - թեան դէմ պայքարելու ամէնէն ազդու միջոցն է կռուիլ թշուառութեան եւ հիւանդութեան դէմ»:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ Խ. Միութեան ա - մէնէն կարեւոր արբանեակ պետութիւնը պիտի դառնայ, համաձայն վերջին տեղեկութեանց: Այս միջոցին այնտեղ կը գտնուի Խ. Միութեան Գերա- գոյն Խորհուրդին նախագահը, Պ. Շուերնիկ: Երէկ արեւելեան Գերմանիոյ Հանրապետութեան Գ. տարեդարձն էր եւ Շուերնիկ ներկայ եղաւ մեծ զօ- րահանդէսի մը, ինչ որ ապացոյց կը համարուի նոր բանակին կազմութեան :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թա - ղամասին քաղաքապետարանի սրահը :

***

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստու- թեամբ :

×

Կրընոպլի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, Կիրակի:

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետա - րանի սրահը :

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

×

Պանեօ Քաշանի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» են - թակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ «Նոր Սերուն - դի»: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Պանեօյի Ֆրանսական դպրոցի սրա - հին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Գա- րեգին եւ Բեռօ:: Երգ Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Ա. Քիւփէլեան, կ'արտասանէ Օր. Շաքէ Յովհան- նէսեան, մենապար Օր. Ֆլօրա, ինչպէս նաեւ«Նոր Սերունդ»ի խումբը :

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

Հաղորդ. միջ.— **Métro Sceaux** իջնել **Bagneux** : Հանրակառք Porte d'Orléansէն առնել 188 թիւը իջ- նել Պանեօ :

×

Տէսինի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժա - մը 3ին :

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէն ընկե- րահամակրական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկեր - ները եւ համակիրները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ «Քաղաքական ներկայ կացութիւնը եւ մեր դիրքը » :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի հայերէնի դասըն- թացքը կը վերսկսի այս կիրակի: Արձանագրու - թիւնները տեղի կ'ունենան նոյն օրը, դպրոցի սը- րահին մէջ, առտուան ժամը 9էն սկսեալ :

Հոկտեմբեր 26էն վերջ նոր աշակերտներ չեն ընդունուիր :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ալֆորվիլի եւ շրջանի դպրոցի աշակերտներու արձանագրութիւնը եւ դասաւանդութիւնները կը վերսկսին այս հինգշաբթի Ֆրանսական նոյն դըպ- րոցին մէջ:

Ծնողներէն կը խնդրուի անյապաղ կատարել այս արձանագրութիւնը որպէսզի դասերու կանո - նաւորութիւնը չխանգարուի: (Հոգաբարձութիւն)

Ծախու են

Հիւսելու մեքենայ մը լաւ վիճակի մէջ Jauge 10, 1 մեթր եւ մէկ պօպինուառ :

Դիմել՝ TAILLEUR CHARLES, 36bis, rue J .P. Timbaud, Իսի լէ Մուլինօ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme,Paris(13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահա - րոնեան» խումբի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise): Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒ - ԵԱՆ : Նիւթը՝ « Մինաս Չերազի կեանքն ու հանրային գործունէութիւնը» (իր ծննդեան 100 - ամեակին առթիւ) :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրա - կարգ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԸ (Նախկին Արեւմուտք) իր նոր շրջանը կը բանայ այս չորեքշաբթի երե - կոյ, ժամը 9ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը, համակրական հաւաքոյթով մը: Միտքերու փոխա- նակութիւն եւ հաճելի ժամանց: Մուտքը ազատ է:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Café Au Clair de Luneի վերնայարկը : (Métro Place d'Italie): Խիստ կարեւոր օրակարգ : Ձեկուցում: Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան հը- րահանգը : Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. ընդհ. միութիւնը «Արծուեբոյնն Հաճնոյ» հերոսամարտի 32րդ տա- րեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, 12 Հոկտ. կիրա - կի: Լիոնէն, Թորգոմ քհնյ. Փոսթէքեան հոգե - հանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մա - տուցանէ, 8000 անթաղ նահատակներու յիշատակին, նաեւ պիտի քարոզէ : Սիրով կը հրաւիրուին քաղաքին եւ շրջանի հայութիւնը :

ԿՈՉ ՊՐՕՆԻ ՀԱՅ ԾՆՈՂՆԵՐՈՒ

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութեան հովանաւորու - թեամբ եւ խումբ մը Պրոնցիներու անկեղծ ջան - քով, բացուած է հայ դպրոցը, «Chez Joanny, rue Roger Salengro»: Ամէն հինգշաբթի առաւօտ փոք- րիկներու դասաւանդութիւն պիտի կատարուի, իսկ կէսօրէ վերջ պատանի եւ պատանուհիներու համար: Կը հրաւիրուին բոլոր հայ ծնողները բե- րել իրենց զաւակները , որպէսզի իրենց մայրենի լեզուն սորվին :

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնս կը խնդրէ բոլոր հայրենակիցներէն, անդամ ըլլան կամ ոչ, իրենց քով գտնուած գոյքերը յանձնել հե- տեւեալ հասցէներու.— Vahé Partamian , 36 rue des Dominicaines կամ Babikian Vahram, Place des Mar - seillaises, 11 :

ԳԻՆԵՁՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, գինեձօն (apéritif d'honneur) ի պատիւ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի բո- լոր խաղացողներուն, նախաձեռնութեամբ վար - չութեան :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 9 Octobre 1952 Հինգշաբթի 9 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6886-Նոր շրջան թիւ 2297

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԱԿԷ ԳՕՏԻՆ

Ռազմագէտներուն կը մնայ ճշդել թէ իսկապէս յաղթանա՞կ մըն է որ կը շահի Թուրքիան, փոխել տալով Հիւս. Ատլանտեանի սպայակոյտին ծրագիրը:

Մնաց որ, վստահ ալ չենք թէ իրապէս հիմնական փոփոխութիւն մը կատարուա՞ծ է, ինչպէս կը հաւաստեն զանազան թերթեր :

Ամէն պարագայի մէջ, բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Դաշնակիցները ստիպուած են միշտ նոր հաւաստիքներ ընծայել Անգարայի, որ անընդհատ կը յիշեցնէ «իր զոհողութիւնները յանուն խաղաղութեան» :

Թուրքիան նորէն աչքի լոյս է դարձեր շնորհիւ իր աշխարհագրական դիրքին:

Աւելորդ է բացատրել թէ այդ առաւելութիւնը միեւնոյն ատեն կը կազմէ մտահոգութեան աղբիւր մը :

Անգարան շատ լաւ գիտէ որ, ինչքան ալ զօրաւոր եւ արդիական ամրութիւններ շինուած ըլլան արեւմտեան կամ արեւելեան ճակատին վրայ, պակաս չեն խոցելի կէտեր:

Արդի զինարուեստը կրնայ ի դերեւ հանել զանազան հաշիւներ, ինչպէս տեսանք վերջին աշխարհամարտի ընթացքին :

Եթէ ճիշդ է որ ՀԱԿը (Հիւս. Ատլանտ. Կազմ. = Նաթօ) յանձն առած է ապահովել Թրքական բոլոր հողերուն պաշտպանութիւնը, կը նշանակէ թէ Թուրքիան պիտի դառնայ կրակէ գօտի մը, արեւմուտքէն արեւելք եւ հիւսիսէն հարաւ: Ցամաքի թէ ծովու վրայ :

Անշուշտ ամէնէն կատաղի կռիւները պիտի մղուին արեւելեան ճակատին վրայ, որ դասական ռազմադաշտն է ԺԸ. դարէն ի վեր:

Թուրք թերթերը իրենց ռազմագիտական «յաղթանակ»ին հետ, ուրախութեամբ կ'աւետեն թէ իրենց տալիք զինուորները երկրէն դուրս պիտի չելլեն:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Թուրքիա 14—16 զօրաբաժին պիտի տրամադրէ Ատլանտեանի հրամանատարութեան: Ուրիշ խօսքով, 150 — 200.000 զինուոր :

Ի պատասխան այս առթիւ եղած հարցումներու, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Հուլուսի Քէօյմէն, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է .

— « Երբ կ'ըսեն թէ ամէնէն շատ մենք զինուոր պիտի տանք, այդ չի նշանակեր թէ երկրէն դուրս պիտի հանենք զանոնք: Մեր տրամադրելիք զինուորները պիտի մարզուին համաձայն ՀԱԿի սկզբունքներուն, եւ ծախքերուն մէկ մասն ալ նոյն կազմակերպութիւնը պիտի հոգայ »:

Այս յայտարարութեան վրայ, կարդ մը թերթեր փութացին ճշդել թէ «պատերազմի մը պարագային ալ Թուրք զինուորները երկրին սահմաններէն դուրս պիտի չելլեն» :

Տեւական մտահոգութիւն մը չի՞ մատներ այս « ճշդումը ». երբ գիտենք որ Անգարա փութաց 4—5000 զինուոր ղրկել մինչեւ Քորէա ...

Թողո՛ւնք ուրիշներուն մտահոգութիւնները եւ զբաղինք մեր հոգերով: Միշտ աչքի առջեւ ունենալով այս տեղեկութիւնները եւ հաստատումները :

Դաս մը դդմագլխներ եւ խաչագողներ կը շարունակեն Դաշնակցութիւնն ալ դասել «պատերազմի հրձիգներու» շարքին մէջ :

Մեծ պատիւ պիտի ըլլար որեւէ պատասխան՝ այդ ծուռբերան չոչորթներուն:

Ըսած ենք եւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք, ի լուր ամենեցուն . —

Որ եւ է նոր փոթորիկ, մասնակի կամ ընդհանուր պատերազմ՝ ամէնէն առաջ փոքր ազգերուն մուխը պիտի մարէ: Մանաւանդ, երբ նկատի առնենք արդիական զինարուեստին հրէշային գիւտերը, հիւլէականէն մինչեւ կազայինը եւ մանրէականը :

Արդ, մարդկութեան իրական բարեկամները անոնք են որ նոյնիսկ անկարելին կը փորձեն, խափանելու համար այդ ահաւոր հեռանկարը :

Պիտի յաջողի՞ն: Չկայ մէկ հատիկ Հայ, որ սրտանց յաջողութիւն չմաղթէ :

Շ.

Լիբանանի Հայերը
ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵՆ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

«ԻՄ ՕՐՈՎ ՊԷՏՔ ՉԷ ԹԻԹԵՂԱՇԷՆ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐ ՄՆԱՆ »

Անթիլիասի Կաթողիկոսարանի Դիւանէն կը հաղորդեն Հոկտ. 1 թուակիր զեկոյցով.—

Այս առաւօտ, ժամը 11.20ին, Կաթողիկոսական տեղապահ Գերշ. Տ. Խադ արք., ընկերակցութեամբ Դպրեվանքի վերատեսուչ Գերշ. Տ. Դերենիկ եպիսկ.ի, Լիբանանի Հայոց առաջնորդ Գերշ. Տ. Խորէն եպիսկ.ի, Հոգշ. Տ .Գնէլ Ծ. Վրդ.ի եւ դիւանապետ Տ. Շահէ աբեղայի, ինչպէս նաեւ Լիբանանի Թեմի Ազգ. Գաւառ. ժողովի ատենապետ Տ. Միսաք ..Ագիրեանի եւ Ազգ. վարչութեան Քաղաք. ժողովի ատենապետ Տօքթ. Ե. Ճիտէճեանի, ներկայացան Լիբանանի հանրապետութեան նախագահ Վսեմ. Գամիլ Շամունի, Պէյրութի իր ապարանքին մէջ:

Ն. Վսեմութիւնը սիրալիր ժպիտով մը ընդունեց հայ գաղութի ներկայացուցիչները :

Կաթող. տեղապահը խօսք առնելով ի միջի այլոց, ըսաւ .

— Ցանուն Լիբանանի 80.000 Հայերուն, ջերմօրէն կը շնորհաւորենք Ձերվսեմութեան ընտրութիւնը, մաղթելով աստուածային օրհնութիւն, կար եւ կարողութիւն, կարենալ իրագործուած տեսնելու համար այնքան գեղեցիկ եւ Լիբանանի համար խիստ օգտակար ծրագիրները, պարզուած երեսփ. ժողովին առջեւ խօսած Ձեր հոյակապ ճառով: Վստահ ենք որ Ն. Վ. նախագահութեան շրջանին բարեկարգութեան եւ յառաջդիմութեան նոր դարագլուխ մը պիտի բացուի Լիբանանի մէջ, գեղեցիկ այս երկրին համար, որ անցեալին մէջ եղած է քաղաքակրթութեան եւ լոյսի կեդրոն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի :

« Հայերը ,որպէս Լիբանանի քաղաքացիներ երջանիկ են կառավարութեան կողմէ իրենց հանդէպ ցոյց տրուած բարեացակամութեան եւ հոգածութեան համար, ինչպէս նաեւ քրիստոնեայ եւ մահմետական համայնքներու կողմէ վայելած սիրոյն եւ համակրանքին համար » :

Տօքթ. Ճիտէճեան անգլերէնի թարգմանեց այս խօսքերը, որոնց ի պատասխան Ն .Վ. Նախագահը պատասխանեց .

— Շնորհակալ եմ ձեր այցելութեան եւ զգացումներուն համար: Ես չեմ փափաքիր որ մաս մը Լիբանանցիներ Հայ կոչեն իրենք զիրենք, ուրիշներ մարոնի, եւայլն: Դուք Լիբանանցիներ էք հայկական ծագումով: Մինչեւ այսօր ձեր ժողովուրդը չգնահատուեցաւ իր արժանիքին համեմատ եւ չվայելեցիք քաղաքացիի ձեր բոլոր իրաւունքները, հակառակ անոր որ կատարեցիք ձեր բոլոր պարտականութիւնները: Այսուհետեւ իմ ջանքս պիտի ըլլայ բարձրացնել Լիբանանցիներու կեանքի մակարդակը :

«Այս առթիւ միտքս կուգայ Պուրճ - Համուտի Հայերուն խեղճ ու լքուած վիճակը, զրկուած առողջապահական նուազագոյն յարմարութիւններէն, նոյնիսկ մաքուր ջուրէ : Կը խոստանամ որ առաջին գործերէս պիտի ըլլայ բարւոքել Հայոց վիճակը աղքատ շրջաններուն մէջ, Պուրճ - Համուտի մէջ թէ այլուր: Իմ օրով պէտք չէ թիթեղաշէն բնակարաններ մնան ու Պուրճ Համուտի Հայերը պէտք է գտնեն կեանքի լաւագոյն պայմաններ, իբրեւ ջանասէր եւ խելացի քաղաքացիներ » :

Ապա սիրալիր եւ մտերիմ խօսքերէ վերջ, կաթողիկոսարանի եւ Առաջնորդարանի ներկայացուցիչները հրաժեշտ առին Ն. Վսեմութենէն, գոհ տպաւորութեամբ եւ գեղեցիկ հեռանկարներով :

ՍԱՐԻ ԽՆԴԻՐԸ ծանրակշիռ հանգամանք ստացած էր վերջերս, իբրեւ հետեւանք արեւմտեան Գերմանիոյ նոր ծրագրին, որ առժամեայ կարգադրութիւն մը կ'առաջարկէր: Տօքթ. Ատընաուըր վերջին պահուն ետ առաւ իր առաջարկը :

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱՅԷՆ 15.000 կարմիր զինուորներ յարձակեցան սահմանագծին վրայ, գրաւելով եօթը բլուրներ եւ սպառնալով Սէուլի ամրութեանց: Դաշնակիցները անմիջապէս հակայարձակում դիմեցին: Կռիւները կը շարունակուին կատաղօրէն :

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ հասած վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ Վաֆտի պատուակալ նախագահ ընտրուեցաւ

«ՄԻ ԽԱՌՆՈՒԻՔ ՄԵՐ ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ»

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՈՐԵՒԷ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԵՒ ՄԱՐՈՔԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ.— Ի ՀԱՐԿԻՆ ՊԻՏԻ ՀԵՌԱՆԱՆ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԷՆ

Շաբաթներով վարանելէ վերջ, կառավարութիւնը Գշ .օր որոշեց որեւէ միջամտութիւն չընդունիլ Հիւս. Ափրիկէի գործերուն մէջ (Մարոք, Թունուզ եւն.): Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ երկու խնդիրներն ալ էապէս կապ ունին ազգային իրաւասութեան հետ: Անհրաժեշտ հրահանգները տրուած են Ազգաժողովին ֆրանսական պատուիրակութեան եւ կառավարութիւնը պիտի պայքարի ամէն գետնի վրայ :

Ինչպէս կը բացատրեն տեղական թերթերը, ինչ որ ալ որոշէ ՄԱԿի ընդհ. ժողովը կամ անոր յանձնաժողովներէն մէկը, Ֆրանսա պիտի չընդունի: Օրինակ, թոյլ պիտի չտայ որ Ազգաժողովը քննիչ յանձնախումբեր ղրկէ Հիւս. Ափրիկէ :

Մառեշալ Ժիւէն, ազդեցիկ դէմքերէն մէկը, վերջերս կ'ըսէր թէ աւելի լաւ է քաշուիլ Ազգաժողովէն քան թէ թոյլ տալ որ միջամտեն Թունուզի եւ Մարոքի հարցերուն: Նախարարական խորհուրդը այսքան վճռական որոշում տուած չէ տակաւին. բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ պիտի հրահանգուի ֆրանսական կառավարութեան վճռապէս ընդդիմանալ, եթէ փորձուի օրակարգ անցընել Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները: Եթէ որոշուի օրակարգ անցընել եւ քննել, ֆրանսական կառավարութիւնը հաւանաբար պիտի հեռանայ, յայտարարելով թէ Ազգաժողովը իրաւասութիւն չունի այս հարցերով զբաղելու:

Թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսա Մեծն Բրիտանիոյ անվերապահ աջակցութիւնը պիտի վայելէ այս հարցին մէջ եւ թէ անհրաժեշտ հաւաստիքները տրուած են արդէն:

Կառավարութեան որոշումը անմիջապէս հաղորդուեցաւ Ուաշինկթըն: Անցեալ շաբթու Փարիզի ամերիկեան դեսպանը հաւաստած էր Պ. Շումանի թէ Մ. Նահանգները ուժ պիտի տան Ֆրանսայի, հիմնական կէտերու մասին, եթէ Ֆրանսա հաւանի որ խնդիրը օրակարգ անցընեն. բայց Փարիզի մէջ որոշ մտահոգութիւն կը տիրէ ամերիկեան քաղաքականութեան մասին :

Առջի օր զրոյց կը շրջէր թէ Պ. Փինէ անձնական նամակ մը պիտի գրէ Նախագահ Թրումընի, մանաւորապէս շեշտելով թէ ֆրանսական ամուր դիրք մը Հիւս. Ափրիկէի մէջ էական է Ատլանտեանի ճակատին պաշտպանութեան համար եւ թէ Ֆրանսայի զինակիցները պէտք է ամէն բան ընեն, որպէսզի Ֆրանսայի դիրքը չտկարանայ այդ շրջանին մէջ :

Նախարարական խորհուրդէն վերջ, վարչապետը յայտարարեց ,ի պատասխան զանազան հարցումներու.

— « Մենք չենք ճանչնար Ազգաժողովին ձեռնհասութիւնը Թունուզի եւ Մարոքի հարցերուն մէջ: Մենք պիտի չընդունինք որեւէ միջամտութիւն մեր յարաբերութեանց մէջ՝ Հիւս. Ափրիկէի հետ: Եթէ խնդիրը արձանագրուի ՄԱԿի օրակարգին մէջ, հակառակ Ֆրանսայի կամքին եւ վիճաբանութիւն մը բացուի, մենք բացակայ ենք: Պիտի չճանչնանք այս մասին տրուած որոշումները եւ եթէ քննիչ յանձնախումբ մը նշանակեն, թոյլ պիտի չտանք որ ներս մտնէ »:

× Երեսփ. ժողովի նստաշրջանին բացման առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Գշ. օր, Պ. Էռիօ յայտարարեց թէ 55 հարցապնդումներ ընդունած է արձակուրդէն ի վեր :

Զանազան հարցերու քննութենէն վերջ, ընկերվարականները առաջարկեցին նիստի հրաւիրել հաւաքական պայմանագիրներու գերագոյն յանձնաժողովը: Առաջարկը մերժուեցաւ 219ի դէմ 295 ձայնով: Համայնավարները պահանջեցին գիշերային նիստ մը գումարել ուրբաթ օր, վիճաբանելու համար արտաքին քաղաքականութեան մասին: Այս առաջարկն ալ մերժուեցաւ 100ի դէմ 324 ձայնով :

Նիստին ներկայ էին նաեւ համայնավար կուսակցութեան երկու ամբաստանեալ անդամները, Անտրէ Մարթի եւ Շարլ Թիյոն, խուսափելով իրենց ընկերներէն : Թերթերը կը գրեն թէ նոյն օրը Թիյոն պատճառ եղած էր որ 15 վայրկեան կանգ առնէ ստորերկրեայ երկաթուղին (մեթրօ): Իր կառքէն իջնելով, կայարան իջած եւ կառախումբ մը նետուած էր, ըսելով թէ կը հետապնդեն զինքը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Նահաս, որ յայտարարեց թէ պատրաստ է ներկայանալու որեւէ դատարանի ,հերքելու համար իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնները:— Կը հերքուի նախկին թագուհի Նարիմանի ամուսնալուծման լուրը :

ՅՈՒՇԵՐ
ՏՈՔԹ. ՔՈՒՐԹ ՇՈՒՄԱԽԸՐԷՆ

Միջազգային Ընկերվարութիւնը եւ Ընկերվարական Միջազգայինը կորսնցուցին իրենց ամենափայլուն դէմքերէն մին, յանձին Տոքթ. Քուրթ Շումախըրի:

Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ գրեթէ անծանօթ — մանաւանդ իր հայրենիքէն դուրս — իր անունին կը հանդիպինք Գերմանիոյ Ընկերվարական Կուսակցութեան կապուած խնդիրներու մէջ եւ մասնաւորաբար՝ հիթլէրականներու գործի գլուխ անցնելու նախօրեակին, երբ ամէն գնով կ'աշխատէր Թումբ կանգնել Նացիական յորձանքին դէմ:

Դժբախտաբար իր եւ ընկերներուն ջանքերը ի դերեւ ելան, որովհետեւ այդ օրերու Գերմանիոյ քաղաքական վարիչները, նաեւ, ինչո՞ւ չըսել, Գերմանիայէն դուրս աշխարհը իրենց ափին մէջ ունեցող պետական մարդիկ ունէին ծուռ-հաշիւներ, որոնց գինը, անգամ մը եւս, խեղճ մարդկութիւնը պիտի վճարէր իր արիւն — արցունքով:

Հազիւ դեկը ձեռք առած, Հիթլէրի առաջին գործերէն մին կ'ըլլայ չէզոքացնել իր քաղաքական հակառակորդները: Գիտնալով հանդերձ թէ ի՛նչ կը սպասէր իրեն, Շումախըր մնաց Գերմանիոյ մէջ, պատնէշին վրայ: Պատմական դարձած է այլեւս Ռայխսթակի մէջ խօսած մէկ ճառը՝ ուր քաջաբար կը յայտարարէր.— «Նացիները մարդուն մէջ խոզը միայն կը փնտռեն»: Ցաղթական հիթլէրականներու երեսին այդպիսի նախատինք մը նետելու համար, մարդ իսկապէս հոգեկան քաջութիւն պէտք էր ունենար: Աւելորդ է ըսել, անմիջապէս կը փոխադրուէր արգելափակման կայաններէն մին: 1933 — 43, տասը տարուան ընթացքին չենք լսեր այլեւս իր անունը:

Թէ ինչ կ'ըլլայ իր կեանքը այս շրջանին, միայն Աստուած, ինքն ու կայաններու դժոխքը ապրողները գիտեն: Առաջին Մեծ Պատերազմէն ծանր հաշմանդամ, զրկանքներու, չարչարանքներու հետեւանքով վերջնապէս կը կորսնցնէ իր առողջութիւնը: Ստամոքսի վէրք մը կաշին ու ոսկորը ձըգած էր: Օրերը համրուած նկատելով, Նացիները զայն ազատ կ'արձակեն 1943ին: Այդ ազատութիւնը կ'ըլլայ ժամանակաւոր, վասնզի, Հիթլէրի դէմ մահափորձէն վերջը կրկին բանտ կը նետեն, ուրկէ վերջնապէս կ'ազատի շնորհիւ Դաշնակիցներու յաղթանակին:

Միջազգային հեղինակութիւն դարձաւ 1944էն ետքը: Վերակազմուած Ընկերվարական Կուսակցութիւնը Շումախըրը ընտրեց Նախագահ: Իր խօսած ճառերը ռումբերու նման կը պայթէին եւ արձագանգ կը գտնէին համաշխարհային մամուլին մէջ:

Ունէր դաշոյնի պէս հատու ոճ: Հրաշէկ բառերով կը տաղէր թէ իր հայրենակիցները եւ թէ Դաշնակիցները: Վախի, չափաւոր լեզուի, մարդոց խնայելու մտահոգութիւնը չունէր: Կարծես հաճոյք կը զգար թշնամիներ ստեղծելէն: Յիշենք իրեն տրուածածականներէն մէկ քանին.— «Գերազգայնական, Նացի գործակալ, նոր Հիթլէր, Ամերիկացիներու ծառայ» եւն.:

Հեռուէն, իր գրածներէն ու խօսածներէն դատելով, այն գաղափարը կազմած էի, թէ բացառիկ անհատականութեան մը առջեւ կը գտնուէինք:

Մօտէն ծանօթանալու առիթը պիտի տրուէր Ֆրանքֆորթ՝ Միջազգայինի համագումարին:

Մէկ թեւէն զատ 1948ին, ծանր գործողութեամբ մը կտրած էին նաեւ մէկ ոտքը, այնպէս որ, գրեթէ գրկելով բեմ հանեցին ուրպէսզի բացումը կատարէ: Կը դժուարանայինք հաւատալ թէ այս ֆիզիքապէս կէս-մարդը աշխարհի մեծագոյն ընկերվարական կուսակցութիւններէն մին կը վարէ: Կը վարէ ոչ թէ պատուոյ աթոռներու վրայ նստած՝ յօրանջելով, այլ բանիւ եւ գործով, պայքարի կրկէսին մէջ նետուելով:

Իր արտաքինով շատ հեռու էր Գերմանացիի դասական տիպարէն: Մենք գանոնք կ'երեւակայենք ընդհանրապէս կլոր, խեչափառի պէս վարդագոյն մորթով, շագանակագոյն մազերով: Իսկապէս ալ սրահին մէջի Գերմանացիները (Օլէնհաուէր, Տոքթ. Քոլպ, փրոֆ. Շմիտ) մօտ են այս տիպարին: Շումախըր՝ ընդհակառակն նիհար էր, թուխ: Մաշած, ծիւրած դէմքին վրայ կենդանի էին աչքերը, որոնց մէջ կը փայլէր՝ գաղափարական մարդը այրող կրակին բոցը:

Կը սկսի խօսիլ: Նախ՝ բարի գալուստի սովորական խօսքեր: (Ճառը երեք լեզուներու թարգմանած, բաժնած էին բոլորին): Յետոյ վերլուծում անցեալի սխալներու եւ նոր թելադրութիւններ ընկերվարութեան յաղթանակին համար: Ճառին որոշ մասերը կ'ընդգծէ միակ ձեռքովը ծեծելով սեղանը: (Կը ծափահարէր նաեւ նոյն ձեւով):

— «Սխալ է — կը յայտարարէ — մենատիրական վարչաձեւերու այն յաւակնութիւնը, թէ իրենք Քսաներորդ Դարու քաղաքական մտածումին արտայայտութիւնն են»: Ու կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ: Նիւթը ամփոփելով, ի վերջոյ կ'եզրակացընէ.

— «Վերակազմուած Ընկերվարական Միջազգայինի գլխաւոր ճիգը պիտի ըլլայ, գտնել բոլոր ժողովուրդներու ազատութիւնը եւ արդար ընկերային կարգն ու սարքը ապահովող հաւասարակաց ձեւը: Պէտք չէ վախնանք բազմաթիւ խոչընդոտներէն: Անմիջապէս լծուինք աշխատանքի»:

Խօսելու միօրինակ չեշտը գրեթէ յուսախաբ ըրաւ զիս: Ճիշդ է՝ անկեղծ է, համոզկեր եւ անտարակոյս գրաւիչ, համակրելի հոսանք մը կը բխի իր ջարդուած մարմնէն. սակայն, չեմ կրնար այսքանով բացատրել զանգուածները խանդավառելու իր կարողութիւնը:

Պատասխանը պիտի ունենայի յաջորդ օրը, հրապարակային հանդէսի ընթացքին: Ժողովասրահէն մինչեւ հանդիսավայրը, հազիւ երկու հարիւր մեթր, ժողովուրդը չէր ձգեր որ Շումախըրի կառքը յառաջանայ: Եթէ հաշմանդամ չըլլար, անտարակոյս ներս կը տանէին ուսամբարձ:

Վերջին խօսքը իրենն էր: Նորէն գրկելով տեղաւորեցին բարձրախօսին առջեւ: Ո՞ւր է նախորդ օրերու հանդարտ բանախօսը: Հետզհետէ կը տաքնայ. ձայնը կը բարձրանայ, վզին երակները կ'ուռին: Կը կարմրի, կը քրտնի: Հատիկ հատիկ բառերը կը շեշտէ՝ անընդհատ ծեծելով սեղանը: Պահ մը այնքան կը տարուի իր ճառով որ կարծեցինք թէ վար պիտի իյնայ: Կրկին սլաքներ Ռուսերուն, Ամերիկացիներուն դէմ, ու երբ կը բացականչէ.— «Մենք գերման հայրենասէրներ ենք եւ միջազգային ընկերվարականներ», դղրդացին ծափեր, կը խլացնեն բոլորս:

Շումախըր, այս նախադասութիւնը չէր ըսեր ամբոխին կեր ճարելու նպատակով, այլ ցոյց տալու համար թէ մէկը կրնայ սիրել իր հայրենիքը՝ իբրեւ հայրենասէր, եւ մարդկութիւնը՝ իբրեւ ընկերվարական:

Ամբոխավար մարդը, բազմութիւններուն հաճելի խօսքեր միայն կ'արտասանէ, մինչդեռ Շումախըր (ինչպէս ըսինք սկիզբը) աղի-լեղի խօսքերով կը հասկցնէր իր հայրենակիցներուն, թէ պատասխանատու են հիթլէրականներու կատարած ոճիրներուն համար եւ թափուած անմեղ արիւնին մէջ՝ մեղքի իրենց բաժինը պէտք է վերցնեն:

Գերման ժողովուրդին ականջները պէտք եղածին պէս տրորելէ վերջ, կը դառնար Յաղթականներուն ըսելու համար, թէ կարելի չէ առանց վտանգի, վաթսունը հինգ միլիոննոց ժողովուրդ մը ամբողջութեամբ պատժել:

Իր կարծիքով — շատ տրամաբանական — միլիոնաւոր գաղթականներ տեղաւորելը, անոնց գործ ճարելը, ապրեցնելը քանդուած եւ պարտուած երկրի մը մէջ՝ ձեռնարկ մըն է որ կրնայ յաջողիլ միայն ընկերվարական սկզբունքներու կիրարկումով: Զարաչահութեամբ հարստացած երկու հարիւր նոր միլիոնատէրները կը նկատէր, որբերու, այրիներու թշուառութիւնը ծաղրող երեւոյթ մը:

Աշխատաւոր զանգուածը բնազդաբար կը ըզգար՝ թէ Առաքեալի մը հետ է գործը: Բոլորին ծանօթ էր իր խիստ ժուժկալ, պարզ կենցաղը: Եւ ոմանք, եթէ երբեմն կը գանգատէին, թէ իր անվիճելի հեղինակութեամբ Գերմանական Ընկերվարական Կուսակցութիւնը կը վարէր քիչ մը մենատիրաբար, կ'ընդունէին նաեւ, որ անձնական փառքի կամ շահու համար չէր: Իր դագաղին առջեւ, հակառակորդներն անգամ ընդունեցին այս ճշմարտութիւնը:

Բառին բովանդակ առումովը ամբողջական ընկերվարական մըն էր Տոքթ. Քուրթ Շումախըր: Իր յիշատակին առջեւ կը խոնարհինք նաեւ մենք՝ հայ ընկերվարականներս:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՌՆԱՑԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Ֆրանսայի ջանքերը ելեկտրականութեան մէջ

Ելեկտրականութեան դարը կ'ապրինք: Անուրանալի է այդ խորհրդաւոր ուժին դերը գիտութեան յառաջդիմութեան եւ մասնագիտութեանց կատարելագործման մէջ:

Բնութեան անգուսպ ուժերը հետզհետէ տեղի կուտան մարդուն հանճարին առջեւ եւ սպիտակ ածուխը իր փրփրադէզ բաշերով մարդկութեան կը հայթայթէ ոսոգման հնարաւորութիւններ ու ելեկտրական ուժին մեծ մասը: Անշուշտ մօտերու մէջ տակաւին թարմ է ելեկտրական հոսանքի յառաջխաղացքին ընդհատումներուն դառն յիշատակը, առանց հաշուելու այն ահագին վնասները զոր կրեց այս երկրին արդիւնաբերութիւնը:

Ֆրանսայի ելեկտրականութեան ազգայնացումով. վերոյիշեալ ընդհատումները պատճառ եղան որ պետութիւնը արագ եւ վճռական միջոցներ ձեռք առնէ, բարւոքելու եւ կանոնաւորելու համար ելեկտրական հոսանքի հայթայթումն ու բաշխումը: Բարեբախտաբար այս երկիրը հարուստ է ջրային հոսանքներով: Քանի մը տարուան ընթացքին կատարուած հսկայական աշխատանքները, Ֆրանսան դրին ճարտարարուեստական մեծ ազգի մը արժանի դիրքին վրայ: Պիտի ջանամ ամփոփել այդ աշխատանքին գլխաւոր գիծերը:

Վերջերս կառուցուած կամկիսաւարտ ջրաելեկտրակայաններու եւ Թումբ-աւազաններու մէջ, ամէնէն աւելի խօսուեցաւ Թինեը գիւղակի մասին: Իր բնակիչները, հայրենասէր լեռնականներ, հազիւ երեք հարիւր անձ, մերժեցին հեռանալ իրենց պապենական հողերէն: Սակայն ի վերջոյ տեղի տուին կառավարական ճնշումի տակ ու երկրին տնտեսական շահերուն համար: Այժմ գիւղը ջնջուած է Ֆրանսայի քարտէսէն ու թաղուած Իզեռ գետի ջուրերուն տակ իր հիւղակներով ու մատուռով:

Ինչպէս գիտենք, ջուրերու ուժը ելեկտրական հոսանքի վերածելու համար անհրաժեշտ է ելեկտրակայաններու կառուցման զուգընթաց կանոնաւորել ջուրի վազքը, թումբեր կանգնելով կամ հսկայական աւազաններ շինելով: Այդ վիթխարի ջրամբարները, որոնք փոքր լիճերու կը նմանին, կը ծառայեն նաեւ միլիոնաւոր խորանարդ մեթր ջուրի պաշար մը ունենալու, տարուան երաշտ ամիսներու ընթացքին ելեկտրակայանին անհրաժեշտ ջուրը ճարելու համար: Որովհետեւ գետերու ջուրերը ընդհանրապէս ձիւնահալի եւ անձրեւներու արդիւնք ըլլալով, ենթակայ են կլիմայի ազդեցութեանց: Երբեմն կը նուազին ու երբեմն, տարուայ որոշ ամիսներու կը դառնան բնութեան անգուսպ արհաւիրքը:

Ֆրանսա այժմ ձեռնարկելով այդ մեծածախս աւազաններու շինութեան, միանգամ ընդ միշտ լուծած կ'ըլլայ ելեկտրական հոսանքի հայթայթման դժուարութիւնները:

Այս գետնի վրայ Թիներ կը ստանայ առանձին նշանակութիւն իր բնական յարմարութիւններով: Իրօք, աւազանի մը շինութեան յարմար վայրեր հազուադիւտ են զանազան նկատումներով: Պայման է որ ընտրուած վայրը, առ հասարակ բարձր հովիտ մը, գտնուի բաւարար քանակութեամբ հոսող ջուրի մը ափին մօտ եւ հովիտին մէկ կողմը ներկայացնէ նեղ կիրճ մը, կառուցելիք Թումբին երկարութենէն շահելու համար: Կարեւոր է նաեւ որ յատակի հողը, ինչպէս երկու կողերը ըլլան անթափանց ու ամուր՝ խճաշաղախի հսկայ զանգուածի ծանրութեան տոկալու համար:

Թինեըի ջրամբարին իրականացումը, 1800 մեթր բարձրութեան մը վրայ կարելի պիտի ըլլայ Թումբի մը կառուցումով: Անոր պարունակութիւնը 235 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր, պիտի ծառայէ իրարմէ աստիճանական բարձրութեամբ կառուցուելիք ջրաելեկտրակայաններուն ջուր հայթայթելու: 1800 մեթր բարձրութենէն սկսեալ մինչեւ 318 մեթր եւ յետոյ մինչեւ 100 մեթր իջնելով պիտի կառուցուին 7 ելեկտրակայաններ որոնց տարեկան ընդհանուր ելեկտրական արտադրութիւնը պիտի հասնի 1300 միլիոն քիլովաթ ուժի մը: Այս ուժին 600 միլոնը կը համապատասխանէ աւազանին 235 միլիոն խորանարդ մեթր ջուրին եւ պիտի գործածուի միայն պահանջուած պարագային: Իսկ մնացեալ արտադրութիւնը պիտի ճարուի Իզէռի աւելորդ ջուրերով:

Այժմ ներկայացնենք ուրիշ կարեւոր կառուցումներ:

Տօրտոնեըի հովիտը դարձած է մեծ աշխատանքներու կեդրոն մը՝ Շասթանկի, Մարէժի, Էկլի Թումբերուն կառուցումով: Այդ աշխատանքները սկսած էին 1935ին: Վերոյիշեալ երեք կեդրոններու ջուրերու կանոնաւորութեան համար, այսինքն՝ ուրպէսզի կարելի ըլլար առանց տարեկան ջուրի պահանջը կանոնաւորաբար հայթայթել, պէտք էր ունենալ նաեւ հսկայական ջրամբար — աւազան մը՝ Պոր լէ դ'Օրկի աւազանի շինութիւնը եկաւ լրացնել այդ պակասը: 470 միլիոն խորանարդ մեթր ջուրի պաշար մը պիտի հայթայթէ երեք ելեկտրակայաններու երաշտ ամիսներու ջուրի պահանջը, իր ստորոտը կառուցուած ելեկտրակայանը պիտի արտադրէ 170 միլիոն քիլովաթ ժամ տարեկան: Իսկ Տօրտոնեը գետին ու իր գետակներուն վրայ կառուցուած կայաններուն տարեկան ընդհանուր արտադրութիւնը պիտի հասնի երկուքուկէս միլիառ քիլովաթ ժամի:

Ալպեան կառուցումներուն մէջ Օսսուայի ջրաելեկտրակայանը իր 16.5 քիլոմեթր ջուրի ներքնուղիով եւ չորս միլիոն խորանարդ մեթր ջուրի աւազանով, պատիւ կը բերէ այս երկրին: Անոր տարեկան արտադրութիւնը պիտի ըլլայ 325 միլիոն քիլովաթ — ժամի ելեկտրական ուժ մը:

Քասթիյեօնի աւազանը, Վէրտօն գետակին վրայ, որ 400 հեքթար տարածութեամբ լիճ մը կը ձեւացնէ իր 137 միլիոն խորանարդ մեթր ջուրի

պաշարով, այս երկրին պիտի հայթայթէ 83 միլիոն քիլովաթ ժամի ուժ մը, առանց հաշուելու 45 միլիոն խորանարդ մեթր ջուրը որ յատկացուած է ոռոգումներու :

Փասիլի ելեկտրակայանը իր 9ուկէս քիլոմեթր ջրային նեքնուղիով տարեկան կ'արտադրէ երեք հարիւր միլիոն քիլովաթ ժամի ելեկտրական հոսանք :

Փուժէի ելեկտրակայանը կ'օգտագործէ Կեդր. Լեռնաշղթաներու ջրվէժները : Իր 24 քիլոմեթրի երկար նեքնուղիով պիտի արտադրէ 250 միլիոն քիլովաթ ժամ :

Մօնփըզայի ելեկտրակայանը՝ Օպընայի մօտ, պիտի օգտագործէ Սէվէնի ջրային հոսանքները բազմաթիւ աւազաններու կառուցումով եւ 25 քիլոմեթր ներքնուղիով : Նաեւ Լուառ գետի ջուրերը՝ որոնց ընթացքը մասամբ մը պիտի փոխուի ու ջուրերը պիտի թափին Արտէշ գետին մէջ եւ անկից ալ դէպի Ռոն : Այս կառուցումները պիտի արտադրեն 325 միլիոն քիլովաթ :

Տօնզէր - Մօնտրակօնի ելեկտրակայանները պիտի արտադրեն երկու միլիառ քիլովաթ ժամ տարեկան : Իսկ Տիւռանս գետը փոխելով իր հունէն 125 քիլոմեթր դէպի Ռոն առաջնորդող ընթացքը պիտի թափի Պէրրի լիճը 20 քիլոմեթր ջրանցքով մը : Իր ճամբուն վրայ պիտի կառուցուին բազմաթիւ ելեկտրակայաններ որոնց տարեկան արտադրութիւնը պիտի կազմէ վեց միլիառ քիլովաթի հսկայ ուժ մը : Իսկ մօտիկ ապագային պիտի կարենան արտադրել 2.300 միլիոն քիլովաթ : Այդ կայաններու տարեկան ջուրի կանոնաւոր հայթայթումը ապահովելու նպատակով պիտի շինուի հսկայական լիճ - աւազան մը որ միակը պիտի ըլլայ եթէ ոչ Եւրոպայի, գէթ Ֆրանսայի մէջ, իր 1200 միլիոն խորանարդ մեթր ջուրի պաշարով ,որմէ մաս մը պիտի յատկացուի ոռոգումներու :

Ինչպէս գիտենք, Տիւռանսն է որ Մարսիլիոյ ջրանցքով ջուր կը ճարէ Մարսէյլ քաղաքին : Այդ ջրանցքը, կառուցուած Ֆրանց տը Մօնթրիշէ ճարտարագէտին հսկողութեամբ եւ՝ ժամանակի ճարտարագիտական գլուխ – գործոցներէն մին , ոչ միայն ունի առողջապահական թերութիւններ իր անմաքուր ջուրով, այլ եւ 300 միլիոն քիլովաթ ուժի մը կորուստ կը պատճառէ : Այս պարագան այժմ նկատի առնուած է եւ հաւանական է որ Մարսիլիոյ ջուրի վարչութիւնը ի վերջոյ վճռէ նոր կառուցումներու ձեռնարկել, աւելի առողջաբար հիմերու վրայ դնելով ջուրի բաշխումը :

Փորձեցի գաղափար մը տալ Ֆրանսայի կատարած մեծ աշխատանքներուն մասին :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Բարսեղ Կանաչեան այս տարի ալ Պոլիս գացած է, երգահանդէսներ տալու : Ի յիշատակ իր անցեալ տարուան յաջող երգահանդէսներուն՝ կազմուած էր «Կանաչեան երգչախումբ» մը : Այս երգչախումբը միացած Խսաեան Սանուց Միութիւն երգչախումբին, կը պատրաստուին երգահանդէս տալու :

Ուրիշ ծառայութիւններ

ԽՄԲ. — Ահաւասիկ վերջին մասը (ամփոփուած) այն գրութեան զոր հրատարակած էր ամերիկեան բանակի վեթերաններու թերթը, V.F.W. Ճորճ Մարտիկեանի կատարած աշխատանքներու մասին (բարութօում զինուորական ճաշերու). —

1947 Յունուարի սկիզբները Մարտիկեան կ'երթար Վիէննա երկու բարձրաստիճան զօրավարներու — Մարք Քլարք որ ներկայիս Քորէայի Միացեալ Ազգաց կռուող ուժերուն ընդհ. հրամանատարն է, եւ Ճօզեֆ Սըլիվըն : Զօրավարները ծածկած էին իրենց աստիճանը յատկանշող աստղերը, երբ կանգ առին բանակի մը մէկ պահեստին փոքր ճաշարանը, տաք սուրճ մը խմելու համար : Յանկարծ բացուեցաւ դուռը եւ խումբ մը զինուորներ ներս ինկան ու սկսան բարձրաձայն գանգատիլ ամէն բանէ :

1948ին, բանակը կրկին կանչեց Մարտիկեանը որ երեք ամսուան համար վերաքննէ Եւրոպայի մէջ մնացած ամերիկեան բանակի ճաշարաններն ու խոհանոցները : Երբ հասաւ Եւրոպայի Գրաւման բանակի կեդրոնը՝ զօր. Պրէտլի (ներկայիս պետը ամերիկեան միացեալ սպայակոյտին) ողջունեց Մարտիկեանը այսպէս,— «ամենալաւ մետալը որ կրնամ տալ քեզի այն է որ մենք գործադրած ենք ձեր բոլոր թելադրութիւնները » :

... Ամրան տաք օր մը, Քորէայի Հարթպրէյք Րիճի (սրտակեղեք սարալանջի զինուորները զարմացան երբ կարմրաթուշ, յաղթակազմ մարդ մը, մօտենալով իրենց ճակատի գծին վրայ հարցուց իրենց թէ ամէնէն աւելի ի՞նչ կը սիրէին ուտել :

— «Այսքրիմ», աղաղակեցին խումբ մը տղաք :

— « O քէյ» (շատ լաւ) միջոց մը պիտի գտնենք ձեզի պաղպաղակ հասցնելու», խոստացաւ Մարտիկեան :

Շատ չանցած ճակատի առաջին դիրքերու այս զինուորները հազիւ հաւատացին իրենց ականջներուն երբ ճաշարանապետի մը ձայնը հնչեց . — Ահա ձեր պաղպաղակը եւ քանի մը վայրկեան ետք սառած պաղպաղակի կարծր կտորներ իրենց ծըրարներով սկսան թափիլ զինուորներու ապաստան փոսերուն մէջ :

Իբրեւ արդիւնք Մարտիկեանի ջանքերուն՝ Քորէայի ամերիկեան բանակի զինուորները հաւանաբար պատմութեան ամենալաւ կերակրուած զինուորներն են : Շարժական խոհանոցներ ամէն օր երկու տաք ճաշեր կու տան ճակատի գիծերուն ետին :

Ճափոնի մէջ կը մշակուի 500 արտավար գետին մը որ տարին տասներկու ամիս թարմ բանջարեղէն կը հայթայթէ բանակին համար : Դարձեալ Ճափոնի մէջ հաստատուած խոհարարներու եւ հացթուխներու դպրոց մը մասնաւորապէս կը մարզէ վկայուած խոհարարները թէ ինչպէս պատրաստելու են Քորէայի ճակատին յարմար կերակուրներ :

Զինուորներու կերակուրներու բարելաւման համար կատարուած այս երկրագնդային առաքելութեան սկիզբը Մարտիկեան այցելեց Նաթօի (Ատլանտեան Դաշնակցութեան Երկիրներու) բանակներու հրամանատար զօր. Այզընհաուըրի պաշտօնատեղին, Փարիզէն դուրս : Ինքն ալ եփել — թափելու սիրահար մը՝ զօրավար «Այք» բաղդատած էր իր ճաշացուցակները Պ. Մարտիկեանի պատրաստած ճաշացուցակներուն հետ, եւ այժմ, երբ ՆԱԹՕի բանակներուն պետը, անգամ մը եւս կրկնեց իր երկար տարիներու բուն բաղձանքը » «Ցիշուիլ պատմութեան մէջ թէ ինք իբր սպայակոյտի պետ բան մը ըրած էր ամերիկեան բանակի կերակուրներու բարելաւման համար» :

Անցեալ Ապրիլին, երբ կը հեռանար Սան Ֆըրանչիսքոյէն անսալով բանակին մէկ նոր կոչին, Մարտիկեան հետեւեալ կերպով ամփոփեց իր տեսակէտները ամերիկեան բանակի կերակուրներուն մասին :

— « Ի վերջոյ իրապէս օգտուողը ամերիկեան ազգն է : Մեր զինուորները բանակէն դուրս պիտի գան լաւ եւ հաւասարակշռուած կերակուրներ գնահատելու կարողութեամբ օժտուած : Երբ անոնք տուն վերադառնան՝ պիտի պահանջեն լաւ կերակուրներ ամէն ժամանակ : Պիտի փոխուի կենցաղը ու վիճակը ամերիկեան գրեթէ ամէն մէկ ընտանիքի : Աւելին. վաղուան շատ մը խոհարարները պիտի գան բանակէն, լաւ մարզուած արհեստի մը մէջ որ աւելի պիտի վճարէ իրենց քան կրնային երազել նախապէս :

Քանդակագործ Արա Սարգսեան

(Ամփոփուած «Սովետական» ամսաթերթի Յուլիսի թիւէն)

Քանդակագործ Արա Սարգսեան իր գեղարուեստական կրթութիւնը ստացած է արտասահման հայ անուանի քանդակագործ Երուանդ Ոսկանի մօտ (Պոլիս), ապա շարունակած Վիէննա : 1925ին կը մեկնի Հայաստան : Իր մասնագիտութիւնն է մեծածաւալ քանդակագործութիւնը : Պատրաստած է Ս. Սպանդարեանի, Ա. Զափարիձեի, Ա. Միասնիկեանի, Մ. Աբեղեանի, Հ. Աճառեանի, եւ ճարտարապետ Թ. Թորամանեանի դիմաքանդակները :

Մեծածաւալ գործերուն մէջ պահպանելով կերպարային նմանողութիւնը, ընդգծած է ընդհանուրը, բնորոշը, որ հաւաքական կը դարձնէ յեղափոխականներու կերպարները : Իսկ ոչ մեծածաւալ գործերուն մէջ կ'աշխատի ցայտուն դարձնել անհատականութիւնը դրսեւորող եւ ներքին ապրումներ արտայայտող գիծերը :

1925էն ի վեր Արա Սարգսեանի ստեղծագործութիւնները կը զարգանան իրապաշտ ուղիով : Մեծ ուշադրութիւն կը դարձնէ իր ստեղծագործութիւններու գաղափարական բովանդակութեան եւ անոր համապատասխան առաւել իրապաշտական ձեւերու օգտագործման :

Քանդակած է Ի. Սթալինի դիմաքանդակը իրապաշտ մեկնաբանութեամբ եւ մեծ շունչով : Մ. Նալպանտեանը՝ իր ըմբոստ հոգիի տարերքին մէջ, ինչպէս եւ վիպասան Շիրվանզադէի գլխաքանդակը եւ երգիծաբան Ց. Պարոնեանի կիսանդրին :

Ա. Սարգսեան տուած է նաեւ քանդակներ արդիւնաբերութիւնը եւ գիւղատնտեսութիւնը պատկերացնող ինչպէս «Սովետ. Հայաստան» եւ «Սովետական Ադրբէյջան» քանդակները : Անոր գործերէն կ'արտացոլայ լաւատեսութիւնը :

Իր ստեղծած բոլոր կերպարներն ալ դրօշ տըւողի, մարտնչողի եւ յաղթողի դերին մէջ են : Ցաջող են նաեւ հերոսներ Ա. Կարապետեանի, Ս. Մարտիրոսեանի եւ օդաչու Նելսոն Ստեփանեանի դիմաքանդակները, որոնց բոլորին կու տայ վեհութիւն, հանդիսաւորութիւն , հերոսականութիւն : Իսկ փրոֆ. Զիվելեգովի, դերասան Վ. Վաղարշեանի, նկարիչ Խարդարեանի դիմաքանդակներուն մէջ կը ձգտի իրապաշտ, պարզ մեկնաբանումով վերարտադրել անոնց կերպարները :

Արա Սարգսեանի վերջին տարիներու գործերուն մէջ ամէնէն աւելի բոցաշունչն է Սուրէն Սպանդարեանի կիսանդրին, ուր կը տեսնուի պայքարի կորով, մեծ եռանդ եւ կենսունակութիւն : Իր մեծածաւալ գործերէն ծանօթ են Սթալինի շարքը, Ս. Կիրովի յուշարձանները, Ա. Միկոյեանին, Նելսոն Ստեփանեանի կիսանդրին եւն. :

Երիտասարդ քանդակագործներ Ղ. Ջուլարեանի եւ Ե. Վարդանեանի հետ ստեղծած է երկու մեծ գործեր, «Սովետական Հայաստան» եւ «Սարի գիւղի հերոսուհիները » :

Արա Սարգսեան ներկայիս կ'աշխատի Յովհաննէս Թումանեանի յուշարձանին վրայ, ձգտելով տալ անոր բանաստեղծական մտքի խորութիւնը, վեհութիւնն ու մարդասիրական հոգին :

Ան զբաղած է նաեւ թատերական ձեւաւորումներով, ինչպէս «Մեծապատիւ Մուրացկանները», «Բաղդասար Աղբար», «Արշալոյսին», « Գէորգ Մարզպետունի», «Համլէթ» :

Անոր գործունէութեան մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւէ իր հանրային աշխատանքը : Նախագահն է Կերպարուեստներու միութեան եւ պատասխանատու քարտուղարը : Տնօրէնն է Երեւանի գեղարուեստական կաճառին : Հոդ կը տանի վարիչներու պատրաստման : 1935ին ստացաւ արուեստի վաստակաւոր գործիչի կոչումը : Երկու անգամ ստացած է՝ «պատուոյ շքանշան» 1949ին ընտրուած է ՍՍՌՄ. Գեղարուեստներու Ակադեմիայի թղթակից անդամ :

ԵՂԻՇԷ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Գ.— ՊՈՒՊՐԻԿՆԵՐՈՎ ՏԻԿԻՆԸ

Յաճախորդները կ'ողողէին խանութը, որովհետեւ Տիկին Տիքինսըն դրաւիչ անհատականութիւն մը ունէր :

Երբեմն իր անձնական դժբախտութեան խօսքը կ'ընէր : «Ամուսնոյս մահէն վերջ կեանքը ոչ մէկ նշանակութիւն ունի ինծի համար», ըսել կ'ուզէր : Շատ յուզիչ էր այդ արտայայտութիւնը : Դիւրաբեկ, մանրակազմ կին մըն էր, որ ճիգ ի գործ կը դնէր քաջ ըլլալու : Իր յաճախորդները բարձր գաղափար ունէին իր պարկեշտութեան մասին : Գիտէին, թէ երբեք պիտի չփորձէր իրենց ծախել կեղծ ու անարժէք բաներ :

Կապ ունենալով Մ. Նահանգներու քառասուն եւ ութ նահանգներու պուպրիկներ հաւաքողներուն հետ, Վելվելի, յաճախ, առեւտրական գործով ճամբորդութեան կ'ելլէր եւ երբեմն կ'երթար Արեւմուտք , Հոլիվուտ իր կարգ մը յաճախորդները տեսնելու համար :

Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակ անաչառօրէն հսկեց քանի մը շաբաթ : Անոր հետեւ յանկարծ արթնցան անոր կասկածները : Հեռաւոր յաճախորդներու համար լաւ ծրարուած տուփերու մէջ փոքրիկ նիշեր գտնուած էին փաթթի թուղթերուն մէջտեղ : Նիշերը կը վերաբերէին պուպրիկներուն եւ գրուած էին մանկական բարբառով, որ կրնար պուպրիկներու առեւտուրին մէջ գործածուած լեզու մը ըլլալ եւ կամ ծածկագիր մը : Ո՞վ կրնար ըսել :

Մինչ այդ, Վելվելի սկսած էր անհանգիստ զգալ : Խանութ կուգային տարօրինակ յաճախորդներ, որոնց հարցումները ցոյց կու տային, թէ չէին կրնար զանազանել ֆրանսական պուպրիկ մը գերմանականէն : Արդեօք ոստիկանական հսկողութեան տա՞կ էր : Ծուռ բան մը կար : Ամիսներէ ի վեր հրամաններ ստացած չէր իր պետէն : Նամակներ չէին գար Արժանթինէն — ի՞նչ կրնար պատահիլ, եթէ Արժանթինի իր բարեկամները ձերբակալուած ըլլային : Ի՞նչ կրնար պատահիլ, եթէ տիկին Մոլինալիին ղրկած իր նամակը սխալ ձեռք իյնար :

Վելվելի գէշ երազներու մէջ ինկաւ : Բայց ջանաց վերագտնել իր հաւասարակշռութիւնը : Ամէն ինչ այնպէս մը դասաւորուած էր, որ չէր կրնար որեւէ հաւանական վտանգ պատճառել իրեն : Եթէ Արժանթինի նամակը չհասնէր հարաւ - ամերիկեան գործակալուհիին ձեռքը, հաւանաբար փճացուած կ'ըլլար Արժանթինի մէջ : Լատին-ամերիկեան այդ երկիրները, անկասկած, իրար պիտի չանցնէին չպահանջուած նամակի մը համար : Իսկ եթէ նամակին պարունակութիւնը հասկցուած ըլլար գրաքննիչին կողմէ, ինչո՞ւ համար պիտի ձերբակալէին Սփրինկֆիլտ, Օհայոյի «այդ գաւառաբնակ կինը» :

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ԶԻՆԿԸՐ

Միաձայնութեամբ...

ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԾԱՓԵՐ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՄԷՋ

Մոսկուայի կուսակցական համագումարին երկրորդ օրուան նիստին մէջ, տխրահռչակ Բերիան (Վրացի) խօսք առնելով, յայտարարեց թէ «Ամերիկացի աշխարհակալները, գինովցած՝ համաշխարհային տիրապետութեան յիմար գաղափարէն, դէպի համաշխարհային պատերազմի մը անդունդը կը մղեն ժողովուրդները : Բայց եւ այնպէս, տարակոյս չկայ թէ նոր աշխարհամարտ մը պայթելէ ետք, պիտի փութացնեն իրենց իսկ տապալումը եւ փլուզումը: Մեր երկրին ժողովուրդները կրնան վստահ ըլլալ թէ համայնավար կուսակցութիւնը, զինուած՝ Մարքս - Լենինեան տեսութեամբ եւ առաջնորդութեամբ ընկեր Ստալինի երկիրը պիտի առաջնորդէ դէպի իր սիրական նպատակը, համայնավարութիւն»:

Մալենքովի զեկուցումէն ետք, ութ պատգամաւորներ խօսք առին, քննադատութիւններ եւ ինքնաքննադատութիւններ կատարելու համար : Ելմտական տեղեկաբերը դիտել տուաւ թէ կարգ մը տեղական կոմիտէներ շուտ չեն պատասխաներ իրենց ուղղուած նամակներուն : Երիտասարդական ճակատին ընդհ․ քարտուղարը յայտնեց թէ վերջին համագումարէն ի վեր (1939) չորս միլիոն անդամներ միացած են Կոմսոմոլներուն: Ուկրայնայի Կեդր․ Կոմիտէին ընդհ․ քարտուղարը բացատրեց թէ տակաւին շատ մը պակասներ կան գաղափարական դաստիարակութեան տեսակէտով, գիւղացիներուն եւ բանուորներուն մէջ: Ազրբէյջանի գլխաւոր պատգամաւորը, Բաղիրով, քննադատեց Մոսկուայի Գրողներու Ընկերակցութեան թերթը եւ «Պատմական խնդիրներ» գիրքը, դիտել տալով թէ բազմաթիւ գրողներ եւ մտաւորականներ վարակուած են «նեղ ազգայնականութեամբ»: Ալեքսանդր Ֆատեյեւ, Գրողներու ընկերակցութեան ընդհ․ քարտուղարը, պատասխանեց թէ շնորհիւ Կեդր․ Կոմիտէի ուղեցոյցին խորհրդային գրականութիւնը վերջնապէս արմատախիլ ըրած է կարգ մը աշխարհաքաղաքացիական ձգտումներ, վճռական հարուած մը տալով անոնց որ կ'երկրպագէին քաղքենի մշակոյթին առջեւ »:

Ի վերջոյ միաձայնութեամբ քուէարկուեցաւ Մալենքովի «փառաւոր զեկուցումը», որ տեւած էր հինգ ժամ: Տեղեկագրին համաձայն, 1939ին կուսակցութիւնը ունէր 1.588.852 անդամ եւ 888.814 թեկնածու, իսկ 1952 հոկտեմբերին 6.882.145 անդամ եւ 868.886 թեկնածու :

× «Ն․Ե․Թայմզ»ի թղթակիցը կը գրէ թէ Հայաստանի կուսակցական համագումարին առթիւ, շարքերէն վտարուած է Կեդր․ Կոմիտէի Բ․ քարտուղարը, Ա․ Պօղոսեան : Ուրիշ չորս պաշտօնեաներ հաշիւ տալու հրաւիրուած են: Գեր․ Խորհուրդը պաշտօնանկ ըրած է առեւտուրի նախարարը՝ Ռ․ Քալանթար, թեթեւ արդիւնաբերութեան նախարարը՝ Դարբինեան եւ հանրօգուտ շինութեանց նախարարը՝ Միքայէլեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ վարչապետը անմիջապէս պատասխանեց Անգլիոյ վերջին ծանուցագրին, որուն միացած էր նաեւ Ամերիկա: Կ'ըսուի թէ Տոքթ․ Մոսատեղ հրաւիրած է անգլ․ կառավարութիւնը պատուիրակութիւն մը ղրկել Թէհրան, բանակցելու համար: Ասկէ զատ կը պահանջէ քան միլիոն սթերլին (նախապէս ուզած էր 49 միլիոն): Նոյն աղբիւրին համաձայն, վարչապետը յանդիմանած է իր խորհրդականը, Հասեպի, որ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզելու խօսքեր ըրած էր: Զրոյցի մը համաձայն, ամերիկեան քարիւղատար նաւեր ճամբայ ելած են դէպի Աբադան : Անգլիական մարտանաւեր կը հսկեն ճամբաներուն վրայ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ «Ժողովրդական» հանրապետութեան Գ․ տարեդարձին առթիւ, զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ մասնակցութեամբ 20.000 զինուորի: Ժողովրդային թափօր մըն ալ կազմուած էր: Մասնակցողներուն թիւը կը հաշուեն 250—400.000 հոգի: Այս առթիւ պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ «Ժողովրդական բանակ»ին կազմութիւնը բոլոր զօրանոցներուն մէջ : Խ․ Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին նախագահը, Շուերնիք, արեւելեան Գերմանիոյ նախագահը՝ Փիք եւ ուրիշ երեւելիներ ամբողջ չորս ժամ դիտեցին թափօրը, հակառակ սաստիկ ցուրտին : Գերման սպաները ռուսական գլխանոցներ դրած էին :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆ․ Կ․ Խաչի թէյասեղանը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ․ Յ․ Դ․ տան մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, հայկական գեղեցիկ երգերով : Խնամուած պիւֆէ եւ անակնկալներ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Պանեօ Բաչանի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Պանեօյի Փրանսական դպրոցի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս․ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ա․ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ․

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Գաբքին եւ Բենօ:: Երգ Օր․ Ա․ Քէօսէեան եւ Պ․ Ա․ Քիւփէլեան, կ'արտասանէ Օր․ Շաքէ Յովհաննէսեան, մենապար Օր․ Ֆլօրա, ինչպէս նաեւ «Նոր Սերունդ»ի խումբը :

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

Հաղորդ․ միջ․— **Métro Sceaux** իջնել **Bagneux** : Հանրակառք Porte d'Orléansէն առնել 188 թիւը իջնել Պանեօ :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՍԻ․— Հ․ Յ․ Դ․ Զաւարեան կոմիտէն ընկերահամակրական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները եւ համակիրները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ «Քաղաքական ներկայ կացութիւնը եւ մեր դիրքը » :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ալֆորվիլի եւ շրջանի դպրոցի աշակերտներու արձանագրութիւնը եւ դասաւանդութիւնները կը վերսկսին այս հինգշաբթի Փրանսական նոյն դպրոցին մէջ:

Ծնողներէն կը խնդրուի անյապաղ կատարել այս արձանագրութիւնը որպէսզի դասերու կանոնաւորութիւնը չխանգարուի: (Հոգաբարձութիւն)

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ․— Կապ․ Խաչի հայերէնի դասընթացքը կը վերսկսի այս կիրակի: Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան նոյն օրը, դպրոցի սրահին մէջ, առաւօտ ժամը 9էն սկսեալ :

Հոկտեմբեր 26էն վերջ նոր աշակերտներ չեն ընդունուիր :

×

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հոկտ․ 26, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin :

Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ :

Նուագախումբ Մօրիս Վարդեւանեան :

Սեղանները ապահովելու համար դիմել, Ժիրայր Փափազեանի, 16 Cité Trévise, Paris (9):

Հեռաձայն PRO. 41-40:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ․— Ֆ․ Կ․ Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Լիւսի Մխիթարեանէ (Սարսէլ) հազար Ֆր․ իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆրանս․ Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկ․ Միութեան **1914—18** եւ **1939—45**:

Այս կիրակի առաւօտ, Փրատոյի Ս․ Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, հոգեհանգստեան Ս․ պատարագ, երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար :

Պիտի տօնուի ԱՐԱՐԱՑԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՆ 34րդ տարելիցը՝ ի ներկայութեան նահանգապետ Mr. PAIRAի, Général MOLLEի (ընդհ․ հրամանատար 9րդ շրջանի) եւ ծովային ուժերու հրամանատարին: Ներկայ պիտի ըլլան Ֆ․ Ռազմ․ ընկերակցութիւններն իրենց դրօշակներով եւ Գերիներու Միութիւնը: Մասնակցութեամբ Հայ Արիներու եւ Արենուշներու :

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ Զին․ Նուագախումբի :

Պիտի խօսի Պ․ ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Ժամը 13ին ընկերական ճաշ, որուն կրնան մասնակցիլ նաեւ Միութեան համակիրները :

Ծոչկոնի եւ ընկ․ Բանիկեանի ճաշարանը :

Ճաշագին **500** ֆրանք :

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ «Նոր Սերունդ»ի կողմէ, այս շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ լոյս : Rue J. B. David , Républicainsներու սրահը :

ԸՆՏԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ զանազան աղանդերներով եւ ժողովրդական գիներով :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ․— Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ․ Տան մէջ (32 rue de Trévise): Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ : Նիւթը՝ « Մինաս Չերազի կեանքն ու հանրային գործունէութիւնը» (իր ծննդեան 100ամեակին առթիւ):

ՎԻԷՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ Կոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Ս․ Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այսշաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ԿԱՊ․ ԽԱՉԻ Պանեէօ Բաչանի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը՝ այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ընկերուհի Վ․ Հաքիմեանի բնակարանը, 144, Ave. Aristide Briand , Պանեէօ: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր․ Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Café Au Clair de Luneի վերնայարկը : (Métro Place d'Italie): Խիստ կարեւոր օրակարգ : Զեկուցում: Ամերիկայի Կեդր․ վարչութեան հրահանգը : Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ․— Հաճընի Հայր․ ընդհ․ միութիւնը «Արծուեբոյնն Հաճնոյ» հերոսամարտի 32րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, 12 Հոկտ․ կիրակի: Լիոնէն, Թորգոմ քհնյ․ Փօսթէքճեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ, 8000 անթաղ նահատակներու խնկելի յիշատակին, նաեւ պիտի քարոզէ : Սիրով կը հրաւիրուին քաղաքին եւ շրջանի հայութիւնը :

Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի վարչութիւնս կը խնդրէ բոլոր հայրենակիցներէն, անդամ ըլլան կամ ոչ, իրենց քով գտնուած գոյքերը յանձնել հետեւեալ հասցէներու․— Vahé Partamian , 36 rue des Dominicaines կամ Babikian Vahram, Place des Marseillaises, 11 :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ (Surprise Party)

Փարիզի հայկական երգչախումբը կազմակերպած է ընկերական հաւաքոյթ մը, այս կիրակի, ժամը 16—23, Ազգ․ տան մէջ, 32 rue de Trévise : Կը հրաւիրուին համակիրներ :

Պար, պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին :

Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 Ֆր․:

ԳԻՆԵՁՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, գինեձօն (apéritif d'honneur) ի պատիւ Մարսէյլի Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի բոլոր խաղացողներուն, նախաձեռնութեամբ վարչութեան :

Արմենիա երգչախումբ, Մարսէյլ

21ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Փորձերը եւ նոր անդամներու արձանագրութիւնը տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի ժամը 7.15ին, 19a rue Venture, բացի solfègeէն հաստատուած է նաեւ Harmonieի դասընթացք մը որուն կրնան հետեւիլ նաեւ ոչ անդամներ, մասնաւոր պայմաններով :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Հայաշատ կեդրոնի մը մէջ (26 Rue Sergent , à Issy les Moulineaux), երեք սենեակ, խոհանոց, cave: Դիմել վերի հասցէին օրուան բոլոր ժամերուն: ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆ:

Le Gérant : A. [illegible]
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 10 Octobre 1952 Ուրբաթ 10 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6887-Նոր շրջան թիւ 2298

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԹԱԼԻՆ ՀՐԱՄԱՅԵՑ ՎՃԱՐԵԼ

Այսօր «զգայացունց» պատմութիւն մը պիտի կարդաք, երրորդ էջին մէջ:

Թուրք յօդուածագիր մըն է որ կը խօսի՝ Տոքթ. Րիզա Նուրի բերնով:

Անոնք որ Պոլիս գտնուած են, պիտի յիշեն այս անունը:

Սինոպի երեսփոխանն էր Րիզա Նուր, եւ կը փայլէր իբրեւ յամառ ընդդիմադիր:

Ջանազան ելեւէջներէ ետք, նշանակուեցաւ անդամ՝ Լոզանի Թուրք պատուիրակութեան, որ կը գտնուէր հայակեր Իսմէթի նախագահութեան տակ:

Այն ատեն ինքն ալ յամառօրէն պաշտպանեց Թուրքիոյ պահանջները, եւ երկուքը միասին յաջողեցան Դաշնակիցներուն ընդունիլ տալ դաշինք մը որ ծաղրանկարի մը կը վերածէր իրենց ջախ-ջախիչ յաղթանակը՝ երբեմնի Օսմ. կայսրութեան վրայ:

Ամէն պարագայի մէջ, անգամ մը եւս մեզի քամել տուին քամնելի եւ ամօթալի յուսախաբութեան մը լեղին:

Ոչ միայն Սեւրը թաղեցին Լոզանով, այլեւ փոքրամասնութեանց դարաւոր իրաւունքներն անգամ ձգեցին Անգարայի բարեհաճութեան:

Տարիներ ետք, ճակատագրական պահու մը, 1939ի ամառը, Թուրքիոյ յանձնեցին Ալեքսանտրէթի շրջանը (Սանճաք): Նորէն գաղթական դարձնելով դարերէ ի վեր իր լեռներուն կառչած ժողովուրդ մը:

Լոզանի խեղկատակութենէն վերջ, յաճախ կը լսէինք թէ Փարիզ կը գտնուի Րիզա Նուր, եւ Հայոց պատմութիւն մը գրելով զբաղած է:

Ոչ մէկ վաւերական տեղեկութիւն իր մասին՝ երկրորդ Աշխարհամարտէն ի վեր: Այս վերջերս էր որ քանի մը անգամ յիշուեցաւ իր անունը, Թուրքերէն թերթի մը մէջ:

Ուրեմն այս մարդուն բերնով է որ կը խօսի Թուրք յօդուածագիրը:

Պատմութիւնը արձանագրած ենք որոշ վերապահութեամբ: Մանաւանդ որ, Թուրք «ուսումնականները» տակաւին վարժուած չեն քննական աչքով դիտելու դէպքերը:

Նոյնիսկ ուրիշին բերնով խօսած ատեն, աւելի շատ իրենց երեւակայութիւնն է որ կը բանի եւ ոչ թէ բուն իրականութիւնը:

Պարզապէս փորձ մըն է որ կը կատարենք, իրաւը եւ սուտը զանազանելու համար:

Այսպէս, դժուար է հաստատել թէ Չըրչըլին պահանջեր է Հայերուն յանձնել Վանը:

Թուրք յօդուածագրին պատմելու ձեւն անգամ լրագրական է.

— «Նախ Վանը Հայերուն տուէք, յետոյ եկէք կը խօսինք»:

Բայց, բոլորովին ճիշդ է որ Անգարա դրամական (եւ զինական) օգնութիւնուած եւ ստացած է:

Եւ անշուշտ պիտի ստանար Սթալինի հրամանով.

— «Սթալին հեռաձայնը բացաւ եւ ռուսերէն խիստ լեզուով բաներ մը ըսաւ Չիչերինի: Մեզի ալ պատուիրեց.— Գացէք առէք դրամը»:

Առաջին վկայութիւնը չէ այս, ապացուցանելու համար Մոսկուայի գործօն եւ գործնական, հնչուն աջակցութիւնը՝ ի խնդիր կիսակործան Թուրքիոյ վերակենդանացման:

Եւ այս «յեղափոխական» գործակցութիւնը տեւեց լման 25 տարի, միշտ վերսկսելու հասանականութեամբ ...

Ո՛րքան պերճախօս վկայութիւններ յուեցան Իզմիրի դատավարութեան ատեն (1925—26), բոլշեւիկներու դրամական, զինական եւ մասնագիտական օգնութեանց մասին:

Նոյն Սթալին — Չիչէրին եւ ընկերութիւնը չէ՞ր որ 1920ին վերջնագիր մը կը յանձնէր կամ-կար Լըկոանի միջոցաւ, որպէսզի Հայաստան ճամբայ բանայ իր հողին վրայ, օգնութեան հասնելու համար Անգարայի:

Ժամանակին հրատարակուեցաւ Սթալինի մէկ յօդուածն ալ, որ հողային զիջումներ կը թելադրէր հայ ժողովուրդին, ի շահ Թուրքիոյ (1920-1921):

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀԱՒԱՍԻԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ

Անցեալ ուրբաթ օր (3 Հոկտ.) կոչ մը ուղղած էինք մեր ընթերցողներուն, առաջարկելով լրագրական հաւաքածոներ եւ գիրքեր ղրկել Երուսաղէմի Կիւլպէնկեան Մատենադարանին:

Մեզմէ մասնաւորապէս խնդրած էին Յառաջի վերջին տարիներու թիւերը, որոնք առանձին հաւաքածոյ մը կը կազմեն:

Ահաւասիկ առաջին պատասխանը:

Մարսէյլէն համեստ առեւտրական մը, Պ. Իսքէնտէր Թօքաթլեան, Հոկտ. 8 թուակիր նամակով մը պատրաստակամութիւն կը յայտնէ տրամադրելու.—

1. «Յառաջ»ի նախապատերազմեան հաւաքածոները, որոնք պահուած են սնտուկներու մէջ: (Տեղափոխութեան պատճառով թերեւս փճացած թիւեր գտնուին):

2. «Յառաջ»ի նոր շրջանի հաւաքածոները:

3. «Հայրենիք» օրաթերթի 1933—34ի թիւերը.

4. Սոֆիայի «Ազատ Խօսք»էն թիւեր (դրաւման շրջանին հրատարակուած):

Նամակագիրը աւելի քան հարիւր քիլօ հաշուելով այս հաւաքածոները, յանձն կ'առնէ խաւաքարտէ տուփերու մէջ զետեղել իր ծախքով: Իսկ փոխադրութեան ծախքը պէտք է հոգայ Մատենադարանին տեսչութիւնը կամ սրտցաւ հայրենակից մը:

Ուրեմն, Կիւլպէնկեան Մատենադարանի վարչութեան կը մնայ միջոցներ ձեռք առնել, փոխադրելու համար տրամադրուած հաւաքածոները:

Որքան ալ պակասաւոր ըլլան, կը կարծեմ թէ գոնէ «Յառաջ»ի յետպատերազմեան թիւերը պիտի օգնեն նոր հաւաքածոներ կազմելու կամ հիները լրացնելու: (Պատերազմէն առաջ կանոնաւորապէս ղրկուած է «Յառաջ»ը):

Անշուշտ ուրիշներ ալ պիտի պատասխանեն մեր կոչին:

Ինչպէս կ'ըսէ նամակագիրը, «եթէ ես բախտ չունեցայ Երուսաղէմ երթալու, թող հաւաքածոներս հաճի ըլլան»:

ՎԱՀԷ

ԱՀԱՒՈՐ ԱՂԷՏ ՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնի ամէնէն մօտիկ արուարձանին Հէրրոյի կայարանին մէջ երկու կառախումբեր իրարու զարնուեցան, թանձր մշուշի մը հետեւանքով: Յետոյ ճեպընթաց մը եկաւ ինկաւ անոնց վրայ: Ժողովուրդը հինգ կարգի վրայ խռնուած կ'սպասէր կայարանը, երբ ահռելի աղմուկով մը ամբողջ վակոններ եւ երկաթի մեծ կտորներ իրար խառնուեցան: Փլատակներուն տակէն հանուեցան 85 մեռեալներ եւ 170 ծանր վիրաւորներ:

Կը կարծուի թէ առնուազն 600 հոգի կը գտնուէին արուարձանի շոգեկառքին մէջ եւ անոնց մէջն են ամէնէն շատ վիրաւորները: Կ'ըսուի թէ զոհերուն թիւը 220էն աւելի է:

Ամբողջ Անգլիան սուգի մէջ է: Շոգեկառքի այսպիսի աղէտ չէր պատահած 1915էն ի վեր, երբ 227 հոգի զոհ գացին արկածի մը:

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ճառ մը խօսելով, պահանջեց վերաքննել Ատլանտեանի դաշինքը, Դաշնակիցներուն միջեւ բաժնել Հնդկաչինի պատերազմին ծախքերը եւ դաշնակցային Եւրոպա մը կազմել: Իր կարծիքով, Ֆրանսան հետզհետէ կը դառնայ «պաշտպանեալ պետութիւն մը»:

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ Հոկտ. 8ի նիստին մէջ, Մաքսիմ Սաբուրով պարզեց հնգամեայ ծրագիրը, որ կը տրամադրէ ճարտարագործական արտադրութիւնը աւելցնել 70 %, աշխատավարձը՝ 35 %, ազգային եկամուտը՝ 60 %:

ԵՐԿՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐ կրակ բացին Պերլինի սահմանագծին մօտ՝ ամերիկեան առողջապահական օդանաւի մը վրայ որ սակայն անվնաս մնաց եւ կրցաւ իր կայանը հասնիլ: — Ճափոնի մէջ ալ ամերիկեան հսկայ օդանաւ մը զարնուեցաւ անծանօթ օդանաւի մը կողմէ: Ամերիկեան թռչունը բերդը կորսուեցաւ առանց հետք ձգելու:

ՆՈՐ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ.— ԿԱԼԱՆԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՉՈՐՍ ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ.— ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆ Է ՈՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ԱՅՍ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փարիզի զինուորական ատեանի հարցաքննիչ դատաւորին հրամանին վրայ, չորեքշաբթի առտու կանուխ, ժամը 6ին միաժամանակ խուզարկութիւններ կատարուեցան, մայրաքաղաքին եւ գաւառի մէջ, յանուն երկրին ապահովութեան:

Ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը, այս առթիւ անհրաժեշտ հրահանգները տուած էր ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը, 1952 Օգոստոս 8 թուակիր հրամանով մը, մասնաւորապէս ուղղուած՝ U.J.R.F.ի դէմ (Միութիւն Ֆրանսայի Հանրապետական Երիտասարդութեան): Ամբաստանութիւնները հիմնուած են պատժական օրէնքի 76րդ յօդուածի Գ. հատուածին եւ 80րդ յօդուածին վրայ: Գլխաւոր ամբաստանութիւնը այն է թէ ձեռնարկներ կատարուած են երկրին ապահովութեան դէմ, ֆրանսական բանակին բարոյական կորովը ջլատելու համար: Թերթերը կը գրեն թէ նկատի առնուած են նաեւ ամերիկեան բանակին դէմ գործուած թշնամական արարքներ:

Գաւառի խուզարկութիւնները կատարուեցան 13 քաղաքներու մէջ.— Ռուան, Լիլ, Սէն Նազէռ, Նանթ, Թուլուզ, Պոռտօ, Լիմոժ, Նանսի, Լա Ռոշէլ, Մարսէյլ եւ Սաւեռն:

Ստորեւ կ'ամփոփենք հրատարակուած տեղեկութիւնները.—

Փարիզի մէջ խուզարկութիւնները կատարեցին 1500 ոստիկաններ, որոնց կ'աջակցէին շրջուն եւ հանրապետական պահակները: Առաջին առթիւ ձերբակալուեցան 10—12 հոգի: Ահագին քանակութեամբ վաւերագիրներ փոխադրուեցան համապատասխան պաշտօնատունը: Փարիզի մէջ խուզարկուեցան աւելի քան քսան տուներ: Վեց ամբաստանեալները իրենց բնակարանը չէին գտնուեր խուզարկութեան ատեն: Կը կարծուի թէ նախապէս լուր առած եւ անհետացած էին: (Չորեքշաբթի առտու «Իւմանիթէ» կը գրէր թէ «կառավարութիւնը նոր դաւ մը կը պատրաստէ համայնավար կուսակցութեան դէմ» եւ թէ ձերբակալութիւններ պիտի կատարուին անմիջապէս, Փարիզի եւ գաւառի մէջ):

Փարիզի գլխաւոր գործողութիւնները կատարուեցան «Իւմանիթէ» եւ «Ըր Սուառ» թերթերու խմբագրատան եւ շարք մը ընկերակցութեանց, կազմակերպութեանց եւ միութեանց մէջ որոնք կապեր ունին համայնավար կուսակցութեան հետ: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ առտուն կանուխ պաշարուեցան իր եւ «Ըր Սուառ» խմբագրատունը, տպարանը եւ վարչութեան գրասենեակներ: Բոլոր դուռները փակուեցան: Ոչ ոք կրնար դուրս ելլել: Վաթսունի չափ ոստիկաններ՝ քաղաքային տարազներով, սրահը գրաւելով սանդուղներէն վեր ելան, մինչեւ 4րդ, 5րդ եւ 6րդ յարկ ուր կը գտնուին երկու թերթերուն խմբագրութիւնները եւ վարչութիւնները: «Իւմանիթէ»ի բաժնին մէջ ոստիկանները մասնաւորապէս քննեցին խմբագրապետին՝ Անտրէ Սթիլի եւ ընդհ. քարտուղարին գրասենեակները, գրաւելով զանազան թուղթեր: Յետոյ մտան Մարսէլ Քաշէնի եւ Էթիէն Ֆաժոնի գրասենեակները, առանց նկատի առնելու անոնց երկուքին ալ երեսփոխանի հանգամանքը: Ներկայ էին հարցաքննիչ դատաւորը եւ քսան ոստիկաններ չորս տեսուչներով որոնք խուզարկութիւններ կատարեցին: Միեւնոյն գործողութիւնը կատարուեցաւ «Ըր Սուառ»ի գրասենեակներուն մէջ:

Հանրապետական Երիտ. Միութեան կեդրոնին մէջ խուզարկութիւնները կատարուեցան ժամը 9էն 12: Նոյն ժամուն խուզարկութիւններ տեղի կ'ունենային Հիւս. Եւրոպայի դրամատան, Ընթէր Փրէս հաստատութեան, Հանրապետական պահեստի սպաներու միութեանց, զանազան հրատարակչական ընկերութեանց, Ժողովրդ. Օգնութեան, Վիրոֆլէի համայնավարական դպրոցին եւ ուրիշ կազմակերպութեանց կեդրոններուն մէջ:

Մարսէյլի մէջ խուզարկութեան ենթարկուեցան կուսակցութեան, Երիտ. Աղջիկներու Դաշնակցութեան, Ֆրանսուհիներու, Ժախկին ռազմիկներու եւն. կեդրոնները: Նոյնպէս միւս քաղաքներուն մէջ:

Երիտ. Միութեան չորս գլխաւոր վարիչները Ֆրէնի բանտը փոխադրուեցան:

× Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան տեսակէտով, Հանր. Երիտ. Միութիւնը կը կազմէ «ջղային կեդրոնը» համայնավարական քարոզութեան, ջլատելու համար զինուորներու կորովը: Նախարարութեան բանբերներէն մին կ'ըսէ թէ այդ կազմակերպութիւնը մասնաւոր տղաքներ կը մարզէր, ամերիկեան զինուորները անարգելու եւ կռիւներ յարուցանելու համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

ՋՈՒՄՇՈՒԴ ՂԱՐԻԲ

(ՄԱՐՏԻՆ ՏԷՐ ԳԱԼՍՏԵԱՆ)

Ջումշուդ Ղարիբի իսկական անունն է Մարտին Տէր Գալստեան: Ծնած էր 1882 Թ. Թիֆլիզի Հաւչաբար Թաղում: Տարրական կրթութիւնն ըստացել էր Թաղային դպրոցում, յետոյ անցել էր Ներսիսեան դպրոց:

1890ական Թուականներին Թիֆլիզում, Ջումշուդի ծննդավայրում, հիմնուել էր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը. ոգեւորութեան եւ խանդավառութեան շրջան էր. բոլորը երազում էին գնալ - ազատել Թիւրքահայ եղբայրներին:

Ներսիսեան դպրոցում եւս աշակերտական խմբեր էին կազմակերպուած. Ջումշուդը մասնակցում էր, լսում դասախօսութիւններ, հետեւում Թրքահայաստանի դէպքերին եւ Թշուառութիւններին, ուստի եւ հազիւ 16 տարեկան՝ Թողնում է միջնակարգ դպրոցի 4րդ դասարանը եւ որոշում անցնել Թիւրքահայաստան:

Հայրը զինուորական շէնքերի կառուցման կապալառու էր. մի կարճ միջոց հօր մօտ մնալուց եւ մի փոքրիկ գումար տնտեսելուց յետոյ, գնում է մի ատրճանակ եւ դաշոյն, մեկնում է Երեւան, ներկայանում Դաշնակցութեան Կ. Կոմիտէին, խնդրելով իրեն ուղարկեն Տաճկահայաստան: Առարկում են, որ տարիքը փոքր է. խորհուրդ են տալիս գնալ Կարս, որը հնոց էր յեղափոխական գործի եւ դաստիարակութեան:

Կարսում եւս կազմակերպութիւնը նրան համարում է անչափահաս եւ Թոյլ չի տալիս երկիր անցնել: Սակայն Կարսում Ջումշուդն առիթ է ունենում ամենօրեայ շփում ունենալ Դաշնակցական գործիչների եւ մարտական ուժերի հետ: Այդ օրերին կար «Շպիոն Մուկուչ» անունով մէկը, որ ցարական «Օխրանկա»ի լրտեսն էր եւ չատերին մատնել էր: Կուսակցութիւնը որոշել էր նրան ահաբեկել՝ պատեհ առիթով:

Ջումշուդը նրան պատահում է մի հիւրանոցի սրահում՝ նուագածուներով «քէֆ անելիս»... Պատանի յեղափոխականը մտածում է՝ «Սա ոչ միայն իրաւունք չունի զուարճանալու, այլեւ՝ ապրելու», ուստի եւ առանց երկար - բարակ մտածելու, տեղնուտեղը խփում է Մուկուչին եւ դաշոյնը նետում դիակի վրայ: Նուագածուները սարսափահար փախչում են, վրայ է հասնում ոստիկանութիւնը եւ ահաբեկիչին ձերբակալում: Ջումշուդին բանտարկում են Կարսի բերդում եւ ապա դատում: Դրսից օգնում էր կազմակերպութիւնը, որ յատուկ պաշտպան փաստաբան էր վարձել: Դատարանը, իբրեւ անչափահասի, որոշում է մէկ տարի բանտարկութիւն:

Բանտից ազատուելով՝ անցնում է Ալէքսանդրապոլ, ապա՝ Թիֆլիզ:

Արդէն համարւում էր մարտական ուժ: Թիֆլիզի մարմինը նրան նախ լծում է զէնքի գաղտնի փոխադրութեան գործին, ապա երբ սկսւում է ահաբեկումների շարքը, Ջումշուդը դառնում է կուսակցութեան խիզախ ահաբեկիչներից, մանաւանդ Հայ - Թաթարական կռիւներից յետոյ, երբ Դաշնակցութիւնը սկսում է մէկ առ մէկ պատժել Թէ մատնութիւն կատարած հայ ունեւորներին եւ Թէ ցարական պաշտօնեաներին: Ջումշուդ ահաբեկումներ է կատարում՝ Թիֆլիզում (Դաւիթբուկին), Բագւում (Ագարոնովին), Ղարաքիլիսէում (Ղասապ Ասատուրին եւ մի Թուրք ժանտարմի), Ալեքսանդրապոլում (ժանտարմական տեսուչ Ապէլին) եւ Կողբում՝ աղահանքի Տէր Զաքար աղա Զանփոլադովին, որին ահաբեկելու համար քանի հոգի գնացել եւ չէին յաջողել:

Ջումշուդը «Փոթորիկ»ի տրամադրութեան տակ էր. սերտօրէն կապուած Սարգիս Մանասեանի (Մեղաւորեան), Մարգար Ժամհարեանի (Մռաւ), Համօ Օհանջանեանի (Մհեր), Աբրահամ Գիւլխանդանեանի, Դումանի, Պապաշայի եւ Մանաւանդ Ռոստոմի հետ, ամէն րոպէ պատրաստ՝ նրանց հրահանգները կատարելու:

Բագուն յատուկ կենտրոն էր յեղափոխական գործունէութեան: Այդտեղ էր ահաբեկիչների կենտրոնը. այնտեղ յաճախ իրար հետ էին եւ վըտանգաւոր գործի վրայ՝ Դաշնակցական Խեչօն, Մարտիրոս Չարուխչեանը, Դրօն, Մկրտիչ Աղամալեանը (Սարհատ) եւ Ջումշուդը: Սա Դաշնակցական ահաբեկիչների կորիզն էր, յեղափոխական նեմեզիդայի ահեղ գործիքը:

1904 Թուին, ցարական հետապնդումներից մի առժամանակ զերծ մնալու համար, կուսակցութիւնը Ջումշուդին ուղարկում է Պարսկաստան: Գալիս է Ռեշտ, ուր գտնւում էին Եփրեմն ու Յովսէփ Մովսիսեանը (Կուկունեան արշաւախմբից): Ռեշտում հիմնում են առաջին մարտական խմբերը, որոնց մարզիչն էր Ջումշուդը:

Ռեշտում զարձեալ վտանգուելով՝ ծպտուած անցնում է Թաւրիզ: Խօլերայի պատճառով բոլոր գործիչները գնում են Մուժումբար. դոքտ. Յ. Ստեփանեան, Բալաջան, Վահան Զաքարեան եւն: Նրանց մէջ էին նաեւ դոքտ. Զաւրիեւը եւ Ջումշուդը: Վարքէշցիները յարձակւում են ամառանոցաւորների վրայ, ծեծում ու փորձում կողոպտել. Ջումշուդը դիրք է մտնում եւ, իբրեւ անվրէպ նշանառու, ոտքի փափուկ տեղերից վիրաւորում է 9 հոգի կողոպտիչների. դոքտ. Զաւրիեւը վիրաւորների վէրքերն է կապում:

Թաւրիզից մեկնում է Սալմաստ, մի կարճ միջոց լինում է Սամսոնի հետ, յետոյ դարձեալ Կովկաս, միշտ զէնքի գործով:

Սկսւում է պարսկական յեղափոխութիւնը: 1908 Թուի Սեպտեմբերին Մարտիրոս Չարուխչեանի հետ Ջումշուդն անցնում է Արաքսը, Թադէոս Առաքեալի վանքում կենտրոնանում են Քեռու մարտիկները եւ մեկնում Թաւրիզ, յեղափոխական կռիւներին մասնակցելու: Նոյեմբեր ամսին յարձակւում է կրում Մուժումբարը, ուր ուղարկուած էին ութ հայդուկներ՝ գիւղը պաշտպանելու: Գիւղը պաշարւում է հակայեղափոխական ձիաւորների կողմից եւ օրհասական կռիւ է մղւում. բօթը հասնում է քաղաք: Քեռին, Ռոստոմը եւ միւս մարտիկները հապճեպ մեկնում են Մուժումբարն ազատելու: Ջումշուդն արդէն ծանօթ էր տեղին եւ խաւար գիշերով կապ է ստեղծում եկեղեցում փակուածների հետ, Մարտիրոս Չարուխչեանին կանչելով: Գիւղն ազատւում է կոտորածից եւ ապրում յուզումնալից պահեր, Թաղելով նահատակներին:

Թաւրիզում մասնակցում է Քեռու խմբի բոլոր կռիւներին: 1909 Թուի Ապրիլի վերջին ռուս ցարական բանակը՝ զօր. Անտրըսկու հրամանատարութեամբ, մուտք է գործում Թաւրիզ: Մայիս 1-ին մինչ ռուս զօրքը մի կողմից մտնում էր Թաւրիզ, միւս կողմից հայ ֆեդայիները Քեռու եւ Ռոստոմի ղեկավարութեամբ դուրս են գալիս եւ մեկնում Սալմաստ: Մի կարճ միջոց այդտեղ մնալուց յետոյ Ջումշուդը Ռոստոմի հետ անցնում է Վան: Ապա Մուշ - Կարին եւ յետոյ Տրապիզոն: Այստեղ զբաղւում է առեւտրով, նաեւ զինում տեղի մեր կազմակերպութիւնը: Բաւական հարստութիւն է դիզում եւ մեկնում Պոլիս, անխնայ ծախսում ընկերների եւ ծանօթների համար: Այդտեղ է որ մտերմանում է բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեանի հետ, որն առաջին անգամ Ջումշուդի մօտ կարդում է «Աբու Լալա Մահար»ի պօէմայի ձեռագիրը:

Պոլսից մեկնում է Զուիցերիա, ապա Ֆրանսա եւ Բելգիա: Դրամը սպառւում է, սկսում է բանւորութիւն անել:

1914 Թուին ծագում է համաշխարհային պատերազմը. մեկնում է Կովկաս եւ կամաւոր գըրւում Քեռու խմբում, դառնալով վաշտապետ: Մասնակցում է բոլոր կռիւներին:

1917ին դարձեալ անցնում է Պարսկաստան, զբաղւում է զինուորական կապալներով: Իր ծախսով կառուցում է Ղազուինի Հայոց դպրոցին կից՝ գրադարանի շէնքը:

1918ին Թիֆլիզ է. զբաղւում է առեւտրով՝ եւ դառնում է միլիոնատէր: Խոշոր գումար է նուիրում «Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան» գրադարանին եւ դառնում նրա մշտական պատուոյ անդամը, յատուկ վկայականով:

1919 Թուին խորհում է մի նաւ գնել եւ նետել Սեւանայ լճի վրայ, իբրեւ նուէր «Հայաստանի Հանրապետութեան, բայց քաղաքական վերահաս դէպքերը խանգարում են: Բոլշեւիկները շարժւում են դէպի Ազրբէյջան եւ Վրաստան. Ջումշուդն անցնում Հիւսիսային Կովկաս, ուր քաղաքացիական կռիւներ կը մղուէին: Ձերբակալւում է մեծամասնականների կողմից եւ վերահաս մահից ազատւում է պատահմամբ, իր երբեմնի մի երախտաւոր զինուորի ձեռքով եւ ապա մեծ վըտանգներից անցնելով՝ գալիս է Պարսկաստան, Փեհլեւի:

Այստեղ է որ մտնում է Պարսից պետական բանակի մէջ, սպայի աստիճանով: Այնուհետեւ մօտ 30 տարի հաւատարիմ ծառայում է Պարսից պետութեան՝ մերթ Շիրազ, Քերման, Թաւրիզ, Խոյ, Բէլասուար (Մուղան), Թեհրան եւ այլուր: Մասնակցում է մի շարք կռիւների որոնք նպատակ ունէին կենտրոնախոյս ուժերին զսպելու:

1938 Թուին բանտարկւում է՝ Շիրազում կատարուած մի խորհրդաւոր սպանութեան առթիւ: Մահավճիռ պիտի ստանար երբ պատահմամբ բացւում է գաղտնիքը իր սպասարկու զինուորի ձեռքով. Ջումշուդի անմեղութիւնը հաստատւում է եւ ազատւում է բանտից: Իբրեւ երախտագիտութիւն՝ իր զինուորի որդու ապրուստի եւ կըրթութեան ծախսը յանձն է առնում:

Վերջին երկու տարիները հանգստեան էր կոչւել եւ բնակւում էր Գորգան — Ղորուղ այս գիւղում տնտեսութիւն էր ստեղծել արտակարգ ժրաջանութեամբ, հակառակ իր առաջացած տարիքին: Տառապում էր արեան ճնշումից եւ ահա իւր մահկանացուն է կնքում Օգոստոս 20ին, յանկարծամահ լինելով:

Ջումշուդը Դաշնակցութեան մարտական երկրորդ սերնդի ամենէն անձնուէր և խիզախ ներկայացուցիչներից էր, փոթորկոտ կեանքով, ժամանակին մեծ հմայք ունէր երիտասարդութեան մէջ եւ երբեք իր արիւնը չխնայեց հայ եւ պարսիկ եղբայրակից ժողովուրդների ազատագրութեան մարտերում:

Ա. ԱՄՈՒՐԵԱՆ

Տասը օր 60.000 լիճերու երկրին մէջ

Ճամբորդը որ կը նախընտրէ ծովային ուղին, Սթոքհոլմէն Ֆինլանտ. Թուրքու նաւահանգիստը երթալու համար, չի զղջար: Գեղեցիկ է այդ ճամբորդութիւնը որ կը տեւէ գրեթէ մէկ օր:

Արդարեւ, շուէտական նաւը կը կտրէ Պալթիկ ծովը, որուն վրայ, գրեթէ ամբողջ տարածքին, սունկերու պէս բուսած են փոքրիկ ու անտառախիտ կղզեակներ, այնքան մօտիկ իրարու որ փակած են ամէն հորիզոն:

Հակառակ երեկոյեան ցուրտին, բայց վստահելով գիշերներու կարճութեան (Ֆինլանտական ծոցին վրայ արշալոյսը կը բացուի առտուան ժամը 2ին), կամրջակին վրայ մնացի վայելելու համար բնանկարին եզակի գեղեցկութիւնը:

Մեր շոգենաւը անցաւ այս ծովէն քսուելով կղզիներուն, ինչպէս որ պիտի անցնէինք գետակի մը վրայէն քարէ քար ցատկելով:

Թուրքու փոքրիկ նաւահանգիստին մէջ առաջին շփումս ունեցայ Ֆինլանտացի ժողովուրդին հետ: Մեծ եղաւ տպաւորութիւնս:

Ֆինլանտացին պզզարիւն, երեւութապէս վերապահ է: Երեւութապէս միայն: Առաջին շփումով իսկ կը հասկնաս որ այդ վերապահութիւնը կը կորսուի հիմնական բարեացակամութեան տակ ըդգացումին մէջ: Անմիջապէս կը զգացուի ու գործնականօրէն կ՚արտայայտուի անոր նկարագրին խորունկ գիծը՝ օգտակար եւ հաճելի ըլլալու: Կատարեալ անշահախնդրութեամբ:

Կ՚աճապարէինք: Մեր խումբը կը բաղկանար շուրջ 600 Ֆրանսացիներէ: Տեսակ մը ուխտագնացութիւն դէպի Միջազգային Ողիմպիականը: Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ փութացինք կայարան: Կ՚ուզէինք շուտով հասնիլ Հելսինկի, ներկայ ըլլալու համար խաղերու բացման հանդէսին:

Մտանք մեզի յատկացուած կառախումբը: Շատ պարզ բան մը կը Թուէր մեզի այս ճամբորդութիւնը: Աղատ՝ որեւէ անակնկալէ: Սխալած էինք: Ունեցանք մոքէ չանցած, աննախատեսելի բաժին մը: Շատ ալ պարզ եւ անօգուտ չէր անակնկալը: Բաց աչքերով տեսանք ու շօշափեցինք Խ. Միութեան ամէնէն կատարեալ իրականացումներէն մէկը, — Երկաթէ Վարագոյրը:

Գիտենք որ Խորհրդային բանակները երկու արարով «ազատագրական» պատերազմ մղեցին Ֆինլանտացի ժողովուրդին դէմ:

Ռուսիան իբրեւ յաղթանակի գին, ինչպէս եւ ի դերեւ հանելու համար այս նախկին ցարական դքսութեան կողմէ «իմպերիալիստական» որեւէ փորձ՝ իրեն կցեց Քարելին, հիւսիսի ծովային եզերքը, ինչպէս եւ Պալթիկի մէջ քանի մը կղզիներ Պալթիկը եզերող ցամաքային գօտիով մը որ կը սեղմէ Հելսինկին: Թուրքուէն Հելսինկի կառախումբը կ՚անցնի ռուսական այս գօտիին վրայէն:

Ցանկարծակիի եկանք ու մեծ հետաքրքրութեամբ համակուեցանք, երբ, մեր կառախումբը կանգ առաւ ռուսական գօտին մտնելէ առաջ: Անոնք որ կ՚ուզէին բան մը տեսնել ռուսական շըրջանին վրայ, յուսախաբ եղան: Հրամայեցին ճամբորդներուն գրաւել իրենց տեղերը ուշշարժիլ: Յետոյ եկան վակոններու պատուհաններուն ամբացուցին համբաւաւոր երկաթէ վարագոյրը: Զգացի որ երկաթէ վարագոյր իրականութիւն է եւ ոչ Թէ խորհրդանշան կամ բացատրելու եղանակ մը: խորհրդանշան կամ բացատրելու եղանակ մը: Մթնցան վակոնները, ելեկտրական լոյսերը հասան օգնութեան: Ռուս զինուորները պահակ կեցած էին վակոններու կամրջակներուն վրայ: Այսպէս է որ անցանք այս երկրէն, առանց երկիր ու երկինք տեսնելու:

Հելսինկի հասնելուս անդրանիկ մեծ տպաւորութիւնը կրեցի կեդրոնական նամակատունէն: Ճշմարիտ ու զանգուածեղ երկնասլաց մըն է: Նամակատան տանիքին վրայ Hélicoptère մը կը գզացնէր մեզի որ արդիական քաղաքէ մը ներս մտած ենք: Հելսինկին որ առաջին աշխարհամարտէն առաջ, փոքրիկ քաղաք մը եղած էր, այսօր արդէն դարձած է մեծ ոստան մը, 400 հազար բնակչութեամբ, գրեթէ մէկ տասներորդը՝ երկրի ամբողջ բնակչութեան:

Արդիական քաղաքաշինութեան համաձայն կառուցուած տուներ, բազմայարկ շէնքեր կ՚երկարին բանուկ փողոցներու վրայ, ուր աւելի մեծ եռուզեռ կը տիրէր ամբողջ Ողիմպիականի տեւո-

ղութեան։ Ֆինլանտացիները ունին հանգստաւէտ բնակարաններ, օդասուն ու լուսաւոր։ Taudisն անծանօթ է Հելսինկիի մէջ։

Ոչ մէկ կէտի վրայ չէք հանդիպիր թշուառութեան «ծայրամասերու» (zone), ինչպէս կան մեծ քաղաքներու կարգ մը արուարձաններուն մէջ։ Ընդհակառակն՝ ամէն երեւոյթ ցոյց կուտայ թէ մեծ բարօրութեան մէջ ապրող ժողովուրդի մը դէմ յանդիման կը գտնուիք։ Լաւ հագուած են, առողջ ու կայտառ։ Ժողովուրդին կենցաղի մակարդակը բարձր կը թուի, թէեւ տաժանելի շրջան մը անցուցած են պատերազմէն անմիջապէս վերջ։

Գործաւորին նուազագոյն օրապահիկը 26 հազար մարք է (ամսական)։ 250 մարքով լաւ ճաշ մը կ'ընեն ճաշարաններու մէջ։

Բնակարաններուն վարձքերը թէեւ սուղ են բաղդատելով Փարիզի հետ, բայց զգեստեղէնները շատ աւելի աժան են։

Հելսինկիի եւ ամբողջ Ֆինլանտայի մէջ պատմական յիշատակարաններ չկան։ Այնպէս կը թուի թէ Ֆինլանտացին խոնարհաբար ներողութիւն կը խնդրէ անցորդէն «պատմութեան այդ բացակայութեան համար»։

Ֆինլանտան Անցեալ մը չէ, Ներկայ մը եւ Ապագայ մըն է։ Արդարեւ անոր Անցեալը երկար պատմութիւն մըն է յարատեւ պայքարի յանուն անկախութեան։ «Նորածին», երիտասարդ պետութիւն մըն է, անկախ՝ առաջին աշխարհամարտէն ի վեր։ Անսահմանելի հրճուանքով ու հիացումով կը դիտես այս երիտասարդ ժողովուրդը որ պատմութիւն կը կերտէ անսահման հաւատքով ու բուռն թափով։ Պատմական (Թանգարանային) իրաւունքը չէ զինք կենդանացնողը՝ այլ արհեստանոցի զրահը՝ իր գոյութեան եւ անհրաժեշտութեան հաւատքն է որ այնքան սիրելի ու յարգելի կը դարձնէ այս ժողովուրդը։

Հելսինկիի մէջ իբրեւ յիշատակարան կարելի է նշել այն քանի մը հին եկեղեցիները, ճարտարապետական անստոյգ ոճով, կարծես ռուսական ներշնչումով։

Ֆինլանտայի ներքին քաղաքները կը նմանին ամերիկեան Ֆար Ուէստի պզտիկ քաղաքներուն, — ցած միայարկ տուներ, քիչ անգամ երկյարկանի ու յաճախ փայտաշէն։ Ամերիկեանի «նմանութեան» այս տպաւորութիւնը կ'արդարանայ տեսնելով պաղպաղակավաճառներն ու դագաղավաճառները՝ ինչպէս եւ ամերիկեան կառքերը։ Միեւնոյն տեսարանն է որ պարզուեցաւ Լափոնիոյ մէջ։ Յուսախաբ եղան այն զբօսաշրջիկները որ կը ցանկային տեսնել լափոնական ձիները, շուներու լծուած սահնակները։ Յուլիս ամիսը կը հալեցնէ ձիւները ու կը ջնջէ ՄԵԾ ՀԻՒՍԻՍԻ կեանքին հետքերը։

Բայց գոյութիւն ունին Ֆինլանտական բնանկարները։ Բնորոշօրէն Ֆինլանտական 60 հազար լճերու երկիրը։

Նաւով մը որ իրարու կը կապէ ներքին փոքրիկ նաւահանգիստները, ամբողջ օր մը «շրջագայեցայ» լճէ լիճ, որոնք իրարու հետ կը հաղորդակցին բնական կերպով։

Լճերուն այս համատարած տեսարանը, հակառակ քիչ մը «միօրինակ»ի տպաւորութեան, մեհաշուք բան մը ունի, արտակարգօրէն գեղեցիկ է անտառներուն մէջը, որոնք գրեթէ ափ կ'առնեն լճերուն։ Մոռցայ ըսել որ Ֆինլանտան որքան լճերու նոյնքան ալ անտառներու երկիրն է։ Թուղթի ճարտարարուեստը անընդհատ զարգացման մէջ է, ինչպէս շինութեան։

Ֆինլանտայի ամէնէն քաշող, հմայիչ գիծը, երկրին ամէնէն մեծ արտադրանքը սակայն՝ բուն իսկ Ֆինլանտացի ժողովուրդը ինքն է։ Ուշագրաւ են Ֆինլանտուհիներուն գեղեցկութիւնը, մանուկներուն ծաղկուն առողջութիւնը, ժողովուրդին անաղարտ բարոյականը։

Կարելի է ըսել թէ Ֆինլանտացին ամէնէն աւելի «զուտ»ն է «համուր հիւսիսականաց», խարտեաշ վարսերով, իր լճերուն նման վճիտ աչքերով։

Ինչպէս ըսի, հակառակ երեւութական պաղարիւնութեան կամ վերապահութեան, Ֆինլանտացին ոչ մէկ հակօտարական զգացում ունի։ Յաճախ՝ ձգելով նոյնիսկ իր գործերը, սիրայօժար կը տրամադրուի օտարականին օգտակար ըլլալու համար։

Հաղուագիւտ է ալքոլը։ Կը խմեն կաթ ու թէյ, միջակ սուրճ մը եւ անհամ գարեջուր մը։

ՎՌԱՄ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

«Վանը Հայերուն տուէք»

ԸՍԵՐ Է ՉԻՉԸՐԻՆ, ԻՍԿ ՍԹԱԼԻՆ... ՀՐԱՄԱՅԵՐ Է ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՈՍԿԻ ՈՍԿԵԴՐԱՄ ՑԱՆՁՆԵԼ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ

ԽՄԲ.— Թուրք յօդուածագիր մը, Իսմէթ Ճէմիլ Թաճսի, կը գրէ «Աքըն» թերթին մէջ (Մարմարա, 27 Սեպտ.).—

Տօքթ. Րիզա Նուր, այդ մեծ ազգասէրը, հետեւեալը պատմեց ինծի 1940—1942 տարիներուն.

— Անկախութեան պատերազմին, մեր բանակը երկար ատենէ ի վեր չէր պատերազմեր, բայց պատերազմական վիճակի մէջ էր։ Փափաքելի էր զայն շարժման մէջ դնել, բաներ մը ընել եւ այս կերպով «փէրիշան»ութենէ փրկել։ Ի՞նչ ընենք, պահանջուած ռազմ. պիտոյքը չունէինք սակայն։ Այս կացութեան մէջ, Թօքատի երեսփոխան եւ նախկին առեւտրական գործավար Պէքիր Սամի եւ Սինոպի երեսփոխան Եուսուֆ Քէմալ Մոսկուա ղրկուեցան։ Անոնք ձեռնունայն վերադարձան։

Այս ձախողանքէն ետք, յարմար նկատուեցաւ որ ես երթամ Եուսուֆ Քէմալի (Թէնկիրշէք) հետ։ Միասին Մոսկուա գացինք, ներկայացանք արտաքին գործավար Չիչէրինի, մեր պէտքերը պարզեցինք իրեն։ Մեզ լսեց եւ ըսաւ վերջապէս.

— Նախ եւ առաջ Վանը Հայերուն տուէք, անկէ վերջ եկէք որ խօսինք։

Այսպիսի բան մը անկարելի էր մեզի համար։ Եուսուֆ Քէմալ պէյի առաջարկեցի երթալ Սթալինի, որ այն ատեն բոլշեւիկ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն էր։ Համամիտ գտնուեցաւ ինծի եւ տեսակցելու համար ժամադրութիւն ուզեցինք։ Քանի մը օր վերջ հաստատական պատասխան առինք։

Մեզ վայրկեաններով ոլորապտոյտ եւ մանուածապատ ճամբաներէ եւ թաղերէ տարին։ Վերջապէս մտանք սենեակ մը, ուր մէջտեղը սեղան մը կար, փայտէ աթոռ մը, եւ ընկեր Սթալին որ նստած էր շապիկով։

Սթալին մեզի հարցուց թէ ինչու եկած ենք եւ ինչ կ'ուզենք։

Մենք ալ հասկցուցինք խնդիրը։ Շատ լաւ, ըսաւ, մեր ալ նպատակը նոյնն է, օգնենք ձեզի, միայն թէ գիտնանք, որքա՞ն կ'ուզէք։

Ես ներկայ եղած էի զանազան դաշնագիրներու կնքումին, եւ միշտ ալ բարձր թուանշաններ կը պահանջէի։

— Տասը միլիոն ոսկեդրամ, ըսի։

— Ոչ, այդքան չէ։

— Հինգ միլիոն։ — Ոչ։

— Երեք միլիոն։

— Մէկ միլիոն ոսկի թող տան ձեզի։

Ելանք Սթալինի քովէն եւ գացինք Չիչէրինի մօտ։ Իրեն հաղորդեցինք Սթալինի խօսքերը։

Ան նորէն պահանջեց որ Վանը Հայերուն տանք եւ այնպէս ներկայանանք իրեն։

Ի՞նչ պիտի ընէինք։ Եթէ նորէն ձեռնունայն վերադառնայինք, շատ տխուր պիտի ըլլար մեր վիճակը։

Եուսուֆ Քէմալ պէյի առաջարկեցի որ նորէն տեսակցութիւն մը ուզենք Ընկեր Սթալինէ։ Եուսուֆ Քէմալ հաւանութիւն չյայտնեց եւ վախցաւ։

Ես մինակ չըրի եւ լուր ղրկեցի Սթալինի։ Հինգ վեց օր ետք հրաւէր ստացանք։

Մեր այս երկրորդ այցելութեան առթիւ, նորէն մեզ առաջնորդեցին դարձդարձիկ եւ ոլորապտոյտ ճամբաներէ, փողոցներէ...

Վերջապէս տարին Սթալինի մօտ։ Ան նորէն նոյն տեղն էր. սեղանին գլուխը, փայտէ աթոռի մը վրայ նստած։

Կտրուկ բառերով մեզի հարցուց թէ ինչ եղաւ։

Ըսինք թէ Չիչէրին կը պահանջէր նախ եւ առաջ Վանը Հայերուն տալ եւ կը մերժէր դրամ վճարել։

Սթալին հեռաձայնը բացաւ եւ ռուսերէն խիստ լեզուով բաներ մը ըսաւ Չիչէրինի։ Մեզի ալ ըսաւ.— Գացէք առէք դրամը։

Նորէն ներկայացանք արտաքին կոմիսար Չիչէրինի։ Մէկ միլիոն ոսկեդրամին կէսը, այսինքն 500 հազար ոսկին, մեզի ընկերացող խաղաղ ձիաւորներու հետ մինչեւ սահման բերինք, հոն յանձնեցինք Քեազըմ Գարապէքիր փաշայի ուժերուն, որոնք այդ դրամը Անգարա տարին։

Այդ գումարով բանակին պակասները լրացան, եւ անկէ վերջ յարձակումի ձեռնարկեցինք։

Ցետագային 400 հազար ոսկի եւս Թուրքիա ղրկուեցաւ, մնացեալ 100 հազար ոսկին մնաց Մոսկուայի Թուրք դեսպանատունը եւ չենք գիտեր թէ ինչ վախճան ունեցաւ։

Այն ատենուան մեր դեսպանն էր Ալի Ֆուատ փաշա (Ճէպէսօյ)։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ երեսփ. ժողովը պիտի լուծուի այս շաբթու։ Նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին նոյեմբերին։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ուժի եւրոպական աշխատանոց մը պիտի հաստատուի Ժընեւի մէջ, հետազօտութիւններ կատարելու համար։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ գնաց Ֆրանսական սպայակոյտին պետը, զօր. Պլան, ուրիշ զօրավարի մը հետ։ Պիտի խորհրդակցի մարեշալ Թիթոյի հետ, միեւնոյն ատեն այցելելով զինուորական հաստատութիւնները։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Գ.— ՊՈՒՊՐԻԿՆԵՐՈՎ ՏԻԿԻՆԸ

Բայց չէին փարատեր Վելվելիի խառնակ երազները։ Խորհեցաւ, որ եթէ ծուռ բան մը պատահած ըլլար, շատոնց պիտի ձերբակալէին զինք։ Այնուամենայնիւ կային այս տարօրինակ մարդիկը, որոնք իր խանութը կ'իյնային։ Ի՞նչ էր իրենց ուզածը։ Խուճապի մատնուեցաւ, բայց ջանաց անգամ մըն ալ զսպել ինքզինքը։

Այս մարդիկը, մրցակից խանութներու կողմէ ղրկուած լրտեսներ եղած պէտք էր ըլլային։ Նիու Ինկլէնտի մէջ պուպրիկի գործ ընող մը կար, որմէ խլած էր քանի մը Հոլիվուտցի յաճախորդներ։ Թերեւս ան էր կեցած այս բոլորին ետեւը։ Բարոյազուրկ մէկն էր ան, որ, ամէն պարագայի տակ ամբաստանած էր զինքը, իր կարգ մը հնադիտական պուպրիկները կեղծելու եւ տարազները ձեւափոխելու արարքով։ Գիտէր քանի մը բաներ, տեղեակ էր այդ արարքին, բայց պուպրիկ հաւաքողները բնաւ չէին հասկցած տարբերութիւնը։ Վելվելի կը ծախէր իր պուպրիկները, վաւերականներն ու կեղծերը, լաւ գիներով։ Առեւտուրը շահաբեր էր, բայց տակաւին շատ հեռու էր իր շահիլ ուզած 100.000 տոլարէն։ Պէտք էր որ շարունակէր։

Այնուամենայնիւ չէր կրնար քնանալ։ Անգամ մը, գիշերուան կէսին, ելաւ անկողինէն, վերարկու մը առաւ կռնակը, հագաւ հողաթափները եւ գնաց փոքր խոհանոցը։ Բաժակ մը սուրճ խմելու պահանջը կը զգար։ Կարդաց այդ իրիկուան թերթը եւ ուսումնասիրեց առեւտրական սակարանի բաժինը։ Վրայ կը դնէին իր ապրանքներուն գինները։ Մխիթարանք մըն էր այդ։ Խմեց սուրճը եւ յղացաւ ծրագիր մը։

Ալմային, իր օգնական վաճառորդուհիին կրնար յանձնել խանութը։ Ինք կ'երթար Արեւմուտք։ Եթէ մինչ այդ բան մը պատահէր, եթէ Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակը խուզարկէր խանութը, եղածէն լուր պիտի ունենար եւ պիտի չվերադառնար։ Ալմային պիտի տար սխալ հասցէ մը։ Ֆլորիտա կամ Քանատա։ Իր ամբողջ պէտք ունեցածը ժամանակն էր։ Ժամանակը կը լուծէ շատ մը խնդիրներ։ Պէտք էր տեսնէր ճափոնցի նախկին ծովային սպայ մը, որ հիմա պահուըտած էր Փորթլէնտ, Օրէկըն։ Ան պիտի օգնէր իրեն։ Եթէ բան մը ծուռ բուսնէր, կրնար անցնիլ Մեքսիքա եւ հոնկէ՝ այնպիսի տեղեր, ուր ճափոնական սուզանաւերը պիտի կրնային փախցնել զինքը։ Բոլոր այս սարսափելի հաւանականութիւնները, սակայն, իր երեւակայութիւնն էին միայն, ըսաւ ինքն իրեն։ Ցարդ ոչինչ պատահած էր եւ ոչինչ ալ պիտի պատահէր։

Առտուն լուսնալու վրայ էր երբ քնացաւ։ Արթնցաւ՝ սարսափելի մղձաւանջէ մը վախցած, քրտինքներու մէջ։ Հագուած պահուն, որոշեց որեւէ գոյք չառնել հետը ճամբորդելու ժամանակ — եթէ իրապէս հետապնդումի տակ էր։ «Թաքսի» մը նստաւ եւ գնաց խանութը։ Ալմա եկած էր արդէն։

Տիկին Տիքինսըն աղջիկը ղրկեց դրամատունը, քանի մը շաբաթ խանութին ծախքերը գոցելու բաւելու չափ չէք մը աւելու համար։ Հրաժեշտ առնելով ըսաւ աղջկան, որ իր եղբայրը, երբեմն երբեմն խանութ պիտի գայ օգնելու իրեն, եթէ պէտք ըլլայ։ Թղթատարով երկտող մը ղրկեց եղբօրը եւ «Թաքսի» մը առաւ Մէտիսըն պողոտային վրայ։ Երբ շուրջը դիտեց, տեսաւ որ ինքնաշարժ մը կը հետեւի իրեն։

Ի՞նչ ինքնաշարժ էր այդ։ Երեւան հանուա՞ծ էր վերջ ի վերջոյ։ Բայց ի՞նչպէս։ Ի՞նչպէս։ Անգամ մըն ալ փորձեց ծիծաղիլ իր վախերուն վրայ եւ փարատել զանոնք։ Հարիւրաւոր կառքեր կային Մէտիսըն պողոտային վրայ։ Բայց պէտք չէր ինքզինքը վտանգել։ Ըսաւ շարժավարին տանիլ զինքը Սէք, 34րդ փողոցին վրայ։ Այս վաճառատան վրայէն կ'անցնէր կամուրջ մը, ուրկէ, առանց փողոց դուրս գալու անհրաժեշտութեան, կարելի էր անցնիլ Կիմպըլս, ուրիշ մեծ վաճառատուն մը։ Ցարկերու եւ ելքերու լաբիւրինթոսին մէջ, ոչ ոք պիտի կրնար հետեւիլ իրեն։

Կորսնցուց ինքզինքը բազմութեանց մէջ, անցաւ Կիմպըլս եւ իջաւ անոր գետնայարկը, ուրկէ կ'անցնէր ստորերկրեայ երկաթուղին։ Հոնկէ շարունակեց ճամբան դէպի Փենսիլվանիա կայարանը։ Կարծեց նշմարել մարդ մը, որ իրեն կասկածելի թուեցաւ։ Այլեւս բոլոր մարդիկը կասկածելի եւ սպառնալից կը թուէին իրեն։ Ջիղերը կը թուլնային։

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՁԻՆԿԸՐ

Այս գործողութիւնները տրամաբանական շարունակութիւնը կը համարուին այն խուզարկութեանց որ կատարուեցան անցեալ մայիս 31ին, երբ 160 կասկածելիներ ձերբակալուեցան: Այդօրէն ի վեր բոլորն ալ առժամապէս ազատ արձակուեցան, բայց քննութիւնները կը շարունակուէին:

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան ներկայացուցիչներէն մին յայտարարեց թէ դեռ առջի օր երեք ամերիկացի օդաչուներ յարձակում կրեցին Լանի մէկ սրճարանին մէջ, առանց պատճառի: Ոստիկանութիւնը քննութիւն կատարելով հաստատեց թէ ձեռնարկը կատարուած է երիտասարդ համայնավարներու կողմէ:

Խուզարկուած դրամատան մասին, ներքին գործերու նախկին նախարար մը, Ժիւլ Մոք, ըսած էր թէ գրեթէ բոլոր բաժնեթուղթերը կը պատկանին երկու սովետական դրամատուներու:

Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն յայտարարութիւն մը հրատարակեց երէկ, բողոքելով կատարուած խուզարկութեանց եւ ձերբակալութեանց դէմ: Այս առթիւ կը թելադրէ ժողովներ գումարել բոլոր թաղերուն մէջ, բանտարկեալները արձակել տալու եւ «նոր դաւը ի դերեւ հանելու համար»:

Իրանի նոր պայմանները

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը ստացաւ Իրանի վարչապետին նոր ծանուցագիրը որ՝ առաջարկէ .— Քսան միլիոն սթերլին յանձնել, իբրեւ առաջին կանխավճար նախապէս պահանջուած գումարին (49 միլիոն) .— Լիազօր պատուիրակութիւն մը ղրկել Անգլեւիրանեան ընկերութեան կողմէ, բանակցելու համար: Այս առթիւ պայմանաժամ կը տրուի երեք շաբաթ: Եթէ բանակցութիւնները ձախողին, պատասխանատու չի կրնար համարուիլ Իրանի կառավարութիւնը:

Լոնտոնի մէջ անընդունելի կը գտնեն այս պայմանները, որոնք մեծ փոփոխութիւն մը չեն ներկայացներ միւսներուն վրայ, թէեւ նոր ծանուցագիրը աւելի մեղմ ոճով մը խմբագրուած է:

Տոքթ. Մոսատեղ միեւնոյն ատեն նամակ մը ուղղելով Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին, դիտել կուտայ թէ «չարաչուք հետեւանքներ կրնան ծագիլ, եթէ նորէն ձգձգուի վէճին կարգադրութիւնը: Այս առթիւ ալ կը մերժէ որեւէ պատասխանատուութիւն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները յետաձգուեցան անորոշ ժամանակով, Ազգաժողովին հրամանատարութեան կողմէ, որ դիտել կուտայ թէ կարմիրները միտք չունին համաձայնութեան մը յանգելու: Դաշնակիցներու վերջին առաջարկներն ալ մերժուած էին:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը, Թրիգվի Լի, որ ընդհանրապէս լաւատես է, առջի օր յայտարարեց թէ «այժմ անկարելի է ապահովել թէ ՄԱԿը պիտի կրնայ խափանել երրորդ աշխարհամարտ մը»: Այս յայտարարութիւնը գրի առնուած է տարեկան տեղեկագրին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ երէկ խանութները փակեցին ժամը 13էն մինչեւ ուրբաթ առտու: Զենավաճառներն ալ մասնակի գործադուլ մը սարքած են եւ ձուկ պիտի չգտնուի այսօր (ուրբաթ):

ԵՕԹԸ ՆԱՑԻ ԵՐԵՒԵԼԻՆԵՐ, որոնք բանտարկուած են Նիւրընպէրկի դատավարութենէն ի վեր, Դաշնակիցներուն կողմէ արտօնուեցան ամիսը մէկ անգամ այցելու, իսկ չաբաթը անգամ մը նամակ ստանալու եւ գրելու:

ԱՐԱՄ ԽՆՏԱՄԵԱՆ, լուսանկարիչ, զոհ գնաց ինքնաշարժի, Ամիէնի մօտ: Կառքը զոր կը վարէր իր Ֆրանսուհի կինը ուժգին կերպով կը զարնուի ծառի մը: Իսկոյն կը մեռնի երկուքուկէս տարեկան մանչուկը, որ նստած էր հօրը ծունկերուն վրայ: Կինը ու անդրանիկ մանչն ալ վէրքեր ստացած են, իսկ լուսանկարիչը մեռաւ հիւանդանոցին մէջ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Պանեօ Քաղաքին մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Պանեօյի Ֆրանսական դպրոցի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Գարեգին եւ Բենօ:: Երգ Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Ա. Քիւփէլեան, կ'արտասանէ Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան, մենապար Օր. Ֆլօրա, ինչպէս նաեւ «Նոր Սերունդ»ի խումբը:

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

Հաղորդ. միջ.— **Métro Sceaux** իջնել **Bagneux** : Հանրակառք Porte d'Orléansէն առնել 188 թիւը իջնել Պանեօ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերահամակրական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները եւ համակիրները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ «Քաղաքական ներկայ կացութիւնը եւ մեր դիրքը»:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Կապ. Խաչի հայերէնի դասընթացքը կը վերսկսի այս կիրակի: Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան նոյն օրը, դպրոցի սրահին մէջ, առտուան ժամը 9էն սկսեալ:

Հոկտեմբեր 26էն վերջ նոր աշակերտներ չեն ընդունուիր:

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կողմէ, այս շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ լոյս: Rue J. B. David, Républicainsներու սրահը:

ԸՆՏԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ զանազան աղանդերներով եւ ժողովրդական գիներով:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ց. Կ. Խաչի թէյասեղանը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. տան մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, հայկական գեղեցիկ երգերով: Խնամուած պիւֆէ եւ անակնկալներ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Օր. Սաթենիկ եւ Սիրանոյշ Զաքարեան քոյրերը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 11ին Պոմոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ, պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարել կուտան ի յիշատակ իրենց քրոջ Տիկին ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ, որ վերջերս մեռաւ անակնկալօրէն, ինչպէս նաեւ Զաքարեան եւ Գասպարեան գերդաստաններուն բոլոր ննջեցելոց խնկելի յիշատակին: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող բարեկամները:

Այս առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Հ.Յ.Դ. Փարիզի տան ֆոնտին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այսշաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ընկերուհի Վ. Հաքիմեանի բնակարանը, 144, Ave. Aristide Briand, Պանեօ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Ց. ԿԱՊ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3.30ին Café Régentի վերնայարկը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇԱՒԻԼ .— Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 21ին, դպրոցին սրահը: Կր խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ անդամատետրները միասին բերել:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 6ին Պօղոսեանի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Café Au Clair de Luneի վերնայարկը: (Métro Place d'Italie): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Զեկուցում: Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան հրահանգը: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պատրաստուեցէք Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ որ տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 8ին, Ալհամպրայի սրահներուն մէջ:

Դ. ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

(Գորգեր, գեղարուեստական առարկաներ, ձեռագիրներ, հին դրամներ) Musée Gallieraի մէջ, 1 Ave. Pierre 1er de Serbie:

Այս ուրբաթ ժամը 15—18, հովանաւորութեամբ երկու նախարարներու եւ Լիբանանի դեսպանին: Կազմակերպիչ՝ Ա. Աչճեան:

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնս կը խնդրէ բոլոր հայրենակիցներէն, անդամ ըլլան կամ ոչ, իրենց քով գտնուած գոյքերը յանձնել հետեւեալ հասցէներու .— Vahé Partamian, 36 rue des Dominicaines կամ Babikian Vahram, Place des Marseillaises, 11 :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ (Surprise Party)

Փարիզի հայկական երգչախումբը կազմակերպած է ընկերական հաւաքոյթ մը, այս կիրակի, ժամը 16—23, Ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise: Կը հրաւիրուին համակիրներ:

Պար, պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին:

Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 ֆր.:

ԳԻՆԵՁՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, գինեձօն (apéritif d'honneur) ի պատիւ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր խաղացողներուն, նախաձեռնութեամբ վարչութեան:

Արմենիա երգչախումբ, Մարսէյլ

21ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Փորձերը եւ նոր անդամներու արձանագրութիւնը տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի ժամը 7.15ին, 19a rue Venture, բացի solfègeէն հաստատուած է նաեւ Harmonieի դասընթացք մը որուն կրնան հետեւիլ նաեւ ոչ անդամներ, մասնաւոր պայմաններով:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P· Paris 1678-63

Samedi 11 Octobre 1952 Շաբաթ 11 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6888-Նոր շրջան թիւ 2299

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՃԸՆ

Տարեդարձ մը եւս, — 1920 Հոկտ· 15, երբ կ'իյնար հերոսական Հաճընը, ինքնապաշտպանութեան գերագոյն ճիգ մը փորձելէ ետք :

Անհրաժեշտ է անգամ մը եւս կարդալ Paul du Véouի պատմական գիրքը, «La Passion de la Cilicie», չափելու համար այս ահաւոր ողբերգութեան ամբողջ խորութիւնը :

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ կիլիկեան արծուեբոյնը ոչ միայն զրկուած էր հոգատար իշխանութեան զինուորական ուժերէն, այլեւ պարենաւորումէ եւ ռազմամթերքէ : Ոչ մէկ յոյս՝ ներսէն թէ դուրսէն :

Մինչեւ անգամ թոյլ տրուած չէր որ հայ կամաւորներ օգնութեան հասնին : Այնպէս որ, հազիւ տեղաւորուած ժողովուրդ մը նորէն փոշիացաւ, 8000 հոգի զոհ տալով :

Ինքնապաշտպանութեան պայքարը տեւեց ութ ամիս, ինչ որ զարմանք պատճառեց նոյն իսկ մոլեգնած քէմալականներուն :

Նոյն պատճառներով գոհուեցան Կիլիկիոյ միւս ազատագրուած քաղաքներն ալ, իրենց աւերակներուն տակ թաղելով հայ թէ ֆրանսացի քաջերու ոսկորները :

Երեսուն այսքան տարի վերջն ալ, լիովին չեն լուսաբանուած այս անասելի, անպարտկելի դաւաճանութեան եւ անփառունակ նահանջին գաղտնիքները :

Միայն Կիլիկիան չէր որ կորսուեցաւ, այս փլուզման հետեւանքով, այլ եւ ամբողջ պատմութիւն մը : Վերիվայր շրջուեցաւ պատմութեան ընթացքը, խախտելով նաեւ յաղթական կոչուած պետութեանց դիրքը :

Օրուան այս ժամուն, թերեւս աւելորդ համարուին այս խորհրդածութիւնները :

Բայց, մարդկային է դառնութիւնը : Մանաւանդ երբ այսօր բաց աչքերով կը տեսնենք հետեւանքները, հայկական թէ ֆրանսական տեսակէտով ...

«Հայաստանի Կոչնակ»ը 1952 Օգոստ· 23ին հրատարակած էր նամակ մը, որ գրուած է Հաճընի անկումէն 12 օր առաջ, 1920 հոկտ· 3ին, եւ որ գտնուած է Մ· Տամատեանի թղթածրարին մէջ :

Նամակը, լեղապատառ կանչ մը, շարադրուած է Հաճընի բարբառով, որմէ քանի մը տող միայն կ'արտագրենք·

— « ... Էչքվընիս ճամբօքը մնաց եւ մենք այս յոյսէվ չատ Ֆրուբթնք փախցուցօնք եւ էս էյ անուեթի մնացօնք : (Աչքերնիս ճամբան մնաց եւ այդ յոյսով շատ մը պատեհութիւններ փախցուցինք եւ այսօր անօթի մնացինք) :

Շարունակութենէն կ'իմանանք թէ արտաքին օգնութեան կը սպասեն ամիսներէ ի վեր :

— « Մինչեւ այսօր կռուի ընթացքին երկու հարիւր հրացան կորսնցուցինք· մնացեալը՝ եթէ այսպէս երթայ, անօթութենէ պիտի կորսնցնենք» :

Իրենց Հայրենակցականը երկու ամիս առաջ աւետեր է թէ մօտ օրէն օգնութեան պիտի հասնին : Նամակաբերներն ալ ըսեր են թէ «մօտերս պիտի ազատուիք» :

Եւ սակայն «ոչ եկող կայ, ոչ ալ գացող» :

— « Մենք եղածէն աւելի բան մը չենք կրնար ընել ... Մենք մեռնինք ալ, մեր ուրուականը ձեզ անկողնի մէջ պիտի չպառկեցնէ : Մօտ օրէն այս աշխարհիս վրայ չտեսնուինք ալ, անդիի աշխարհը ձեր օձիքին կը փակչինք » :

Ինչպէս կը տեսնէք, բառերէն անգամ արցունք եւ արիւն կը կաթին :

Եւ Հաճընը ինկաւ ուժասպառ, ինչպէս Մարաշը եւ միւսները : «Ոչ եկող կար, ոչ ալ գացող» :

... Կը թուի թէ այս հերոսամարտն ալ անցեալ յիշատակ մը դարձեր է ողջ մնացած Հաճընցիներուն, Կիլիկեցիներուն եւ ամէնուն համար :

Ափ մը Հաճընցիներ յիշատակի հանդէս մը սարքած են այս կիրակի, գաւառական քաղաքի մը՝ Շասի մէջ :

Փարիզի մէջ ալ չկա՞ն Հաճընցիներ : Եւ տակաւին քանի՞ տարի իրենց «խղճի պարտքը» կատարած պիտի ըլլան միջանկեալ հոգեհանգիստ մը սարքելով ...

Շ·

Նոր ձերբակալութիւններ

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան եւ մասնաւորապէս Հանրապետական Երիտ· Միութեան (UJRF·) դէմ կատարուած նոր հետապնդումներուն առթիւ, հարցաքննիչ դատաւորը ձերբակալման հրամանագիրներ հանեց ուրիշ վեց քաղաքացիներու , որոնց գլուխը կը գտնուի Պ· Ալէն Լը Լէափ, Աշխատանքի Դաշնակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, որ անհետացած է, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը : Երկրորդ կարեւոր անձնաւորութիւնն է համայնավարծերակուտական Անտոէ Սուքիէռ : Երկուքն ալ կ'ամբաստանուին թէ գործօն դեր կատարած են Հանր· Երիտ· Միութեան քարոզչական գործունէութեան մէջ, զինուորներուն բարոյական կորովը ջլատելու համար :

Այս վեց ամբաստանեալներէն զատ, Դշ· օրուան խուզարկութեանց առթիւ ձերբակալուած էին ուրիշ չորս համայնավարներ, որոնց երեքը Երիտ· Միութեան քարտուղարներն են, իսկ չորրորդը՝ «Աւան Կառտ»ի խմբագիրը :

Այս գործողութեանց առթիւ, զինուորական իշխանութիւնը նկատի առած է անցեալ Մայիս 28ի ցոյցին ատեն բռնուած փաստաթուղթերը , որոնց մէջ ամէնէն կարեւորը կը համարուի երեսփոխան Ժաք Տիւքլոյի օրագիրը :

Զինուորական դատախազութիւնը արագօրէն կը քննէ խուզարկութեանց ատեն բռնուած փաստաթուղթերը : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ամէնէն կարեւոր վաւերագիրները գտնուած են Հիւս· Եւրոպայի Առեւտրական դրամատան մէջ : Նոյն աղբիւրին համաձայն, բանակի բարոյական ջլատման աշխատանքը ամփոփուած է Ժաք Տիւքլոյի յուշատետրին հետեւեալ նախադասութեան մէջ·— «Կ'աշխատինք ֆրանսական բանակի մը պարտութեան համար Վիէթ Նամի (Հնդկաչին), Քորէայի եւ Թունուզի մէջ» : Այս կարգի արարքներու համար զինուորական օրէնքը կը նախատեսէ հետեւեալ պատիժները,— տասը տարի բանտարկութիւն, քսան տարի բնակութեան արգելք, գոյքերու բռնագրաւում, երկու միլիոն ֆրանք տուգանք :

Համայնավար կուսակցութիւնը կը շարունակէ բողոքի կոչեր ուղղել եւ ժողովներ հրաւիրել, «ի դերեւ հանելու համար կառավարութեան սարքած դաւը», ինչպէս կը գրէ «Իւմանիթէ» :

ՎԱՆ, ՄՈՒՇ, ԽԻԱՑԼՆ

Թուրքիոյ ներքին գործերու նախարարը, Էթէմ Մէնտէրէս Սեպտ· 26ին Ախլճիվազ գաւառակը այցելեց եւ քաղաքապետարանի հրապարակին վրայ ճառ մը խօսելով ըսաւ·

—Վանայ լճին այսօրուան մութ ափերը, հայրենիքին այս դրախտանման շրջանները քանի մը տարի վերջ ելեկտրականութեան լոյսերու մէջ պիտի շողան : Աշխարհի ամէնէն պատկառելի կամուրջներէն մին կը հիմնենք Եփրատ գետին վրայ որ երկիրը արեւելեան եւ արեւմտեան երկու շրջանի կը բաժնէ :

Արեւելքի գրկանքի շրջան բացատրութիւնը այլեւս պատմութեան պիտի խառնուի» :

Նախարարը Մուշի մէջ ալ խօսելով ըսաւ·

— Պիթլիսէն Մուշ ճամբան գիշեր ցերեկ կը շինուի եւ մօտերս պիտի բացուի : Մօտիկ ապագային Մուշ, Վարդօ եւ Խնուս երկաթուղիով պիտի կապուին Էրզրումի : Գալ տարուան վերջն ալ երկաթուղին Մուշ հասած պիտի ըլլայ : Այն ատեն այս մեր գեղեցիկ քաղաքը կը փրկուի իր մեկուսացած դիրքէն : Մեծ եւ լուսաւոր ապագայ ունի Մուշը : Քանի մը տարի վերջ թիզ մը չցանուած հող պիտի չտեսնէք : Այն ատեն ձեր ցորենը, ձեր իւղը, ապրանքները եւ անասունները աւելի արժէք պիտի ստանան :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ զինուորական պատուիրակութիւն մը Աթէնք հասաւ եւ ընդունուեցաւ ազգ· պաշտպանութեան նախարարութեան կողմէ, իբրեւ փոխ այցելութիւն յունական զինուորական պատուիրակութեան , որ տեղի ունեցաւ 1950 Նոյեմբերին : Այցելութեան նպատակն է քննել արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութեան հարցը :

ՖՐԱՆՍԱ ՄԵՐԺԵՑ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒՑ ԶԱՅՆ

Երկուշաբթիէն չորեքշաբթի փափուկ խնդիր մը ծագեցաւ Ֆրանսայի եւ Մ· Նահանգներուն միջեւ, նամակ — յուշագրի մը առթիւ :

Երկուշաբթի օր կառավարութիւնը ամերիկեան ծանուցագիր մը ստացաւ Ֆրանսայի վերազինման մատակարարութեան մասին : Վարչապետը «անթոյլատրելի» համարած էր զայն , իր բարեկամներուն առջեւ :

Երեքշաբթի օր, առանց յուշագրին բովանդակութեանը ամբողջովին տեղեակ ըլլալու, կառավարութեան անդամները եւ Հանրապետութեան նախագահը ցաւ յայտնած էին թէ Մ· Նահանգներուն կարգ մը դիրքերը տեղի կուտան թիւրիմացութեանց :

Չորեքշաբթի առտու, վարչապետը իր մօտ հրաւիրեց Փարիզի ամերիկեան դեսպանը, Պ· Ճէյմս Տըն, եւ խնդրեց որ ետ առնէ յուշագիրը : Զրոյցի մը համաձայն, Պ· Փինէ ըսեր է խօսակցութենէն ետք·— « Կ'ուզեմ մոռնալ թէ այս ծանուցագիրը յանձնուած է ինծի » :

Անցուդարձը անմիջապէս տարածուեցաւ քաղաքական շրջանակներու մէջ, ծանր տպաւորութիւն գործելով : Ծանուցագրին բովանդակութիւնը հրատարակուած չէր, եւ սակայն իրազեկներ գիտել կուտային թէ կը քննադատէր Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը՝ Ատլանտեանի դաշինքին գործադրութեան, եւրոպական միութեան, վերազինման, արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած համաձայնութեանց վաւերացման մասին : Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Պ· Փինէ փափկութեամբ հասկցուցած է որ իրենց ներքին գործերուն չխառնուին :

Այս իրարանցումին վրայ, երկու պաշտօնական բացատրութիւններ հրատարակուեցան, հանրային կարծիքը լուսաբանելու համար : Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը յայտարարեց թէ ամերիկեան ծանուցագիրը կապ ունէր միայն զինամթերքի ապսպրանքին հետ : Ուրեմն, կը հերքուին լուրը թէ ուրիշ խնդիրներ ալ կը շօշափէր , մասնաւորապէս Ֆրանսայի դիրքը Ազգաժողովին մէջ՝ Թունուզի եւ Մարոքի մասին :

Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնն ալ բացատրեց թէ վերջերս փոխանակուած նամակները կը վերաբերին Ֆրանսայի տրամադրուելիք վարկերուն : Այնպէս որ, Փարիզի մէջ յառաջ եկած յուզումը զարմանք պատճառեց Ամերիկացիներուն : Ամէն պարագայի մէջ, պաշտօնական շրջանակները կը ջանան փարատել թիւրիմացութիւնը :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , խնդիրը ամէն բանէ առաջ կապ ունի Ֆրանսայի ստանալիք վարկերուն հետ :

Այս տարի Մայիսին Ֆրանսայի ազգ· պաշտպանութեան նախարարը, Պ· Փլեւէն, 625 միլիոն տոլարի վարկ մը պահանջեց զինամթերքի ապսպրանքի համար, երեք տարուան վրայ : Մ· Նահանգները պատասխանեցին թէ խորհրդարանին քուէարկած գումարներէն 186 միլիոն տոլար միայն կրնան տրամադրել : Ասոր վրայ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները դիտել տուին թէ Ֆրանսայի համար անկարելի է գործադրել իր վերազինման ամբողջ ծրագիրը, 1953ի համար : Օգոստ· 8ին Պ· Փինէ նամակ մը ուղղելով ամերիկեան կառավարութեան, նորէն անհրաժեշտ կը գտնէր 650 միլիոն տոլարի վարկը : Ամերիկեան կառավարութիւնը պատասխանեց թէ 1952 Յուլիսէն 1953 Յունիս 30 կրնան տրամադրել միայն 500—550 միլիոն տոլար : Միեւնոյն ատեն դիտել կը տրուէր թէ շատ բան կախում ունի Ատլանտեանի միւս զինակիցներուն հետ կատարուած բանակցութիւններէն :

Նամակին կցուած յուշագիրն էր որ ամէնէն աւելի ազդեց Ֆրանսայի վրայ : «Լը Մոնտ» այս առթիւ կը գրէ թէ յուշագիրը կը շօշափէր Ֆրանսայի տնտեսական, ելմտական եւ զինուորական մատակարարութեան խնդիրը, կարգ մը անընդունելի պայմաններ առաջարկելով :

ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Ատլանտեանի զինակիցներէն միայն Մ· Նահանգներն են որ պատասխանած են 1953ի, 1954 եւ 1955ի վերազինման առաջադրութեանց մասին եղած հարցումներուն : Միւս 13 անդամակիցները տակաւին կը վարանին յայտնել իրենց ծրագիրները որոնք յանձնուած պիտի ըլլային մինչեւ Օգոստ· 31 : Կը յուսացուի թէ հինգ-վեց պետութիւններու պատասխաններն ալ հասած պիտի ըլլան յառաջիկայ քանի մը օրերու ընթացքին, եւ թէ կարելի պիտի ըլլայ վերջնական տեղեկագիր մը կազմել Դեկտ· 15ի նախարարական ժողովին համար :

Հարիւր տնտեսական, ելմտական եւ զինուորական մասնագէտներէ բաղկացեալ միջազգային մարմին մը այս միջոցին լծուած է հսկայական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԴԵՐԸ

Կիլիկեան կաթողիկոսութիւնը ամուր կռուան մը եղած էր Հայութեան համար, այն մութ դարերուն մէջ, երբ Թաթար, Սելճուք ու Թիւրքմէն հորդաները, հեղեղի նման, տարածուած՝ Հայաստանէն մինչեւ Մարմարա, Տիգրանակերտէն մինչեւ Միջերկրականի ափերը, ջարդելով, կողոպտելով աւերակի վերածած էին հայաբնակ աշխարհը: Եկեղեցիներ՝ քանդուած, վանքեր՝ փլատակուած, սրբատեղիներ՝ պղծուած, Հայը՝ սարկացած ու գերի վարուած. միակ յեցակէտը՝ ուր Հայեր կրնային սեւեռել իրենց աչքերը եւ յուսադրուիլ, եղած էր Սսոյ կաթողիկոսութեան Աթոռը:

1441ին, Մուսաբէկեան կաթողիկոս, տեսնելով իր հօտին չքացած, անտանելի կեանքը, չուզեց յուսահատութեան մէջ լքել իր հովուած ժողովուրդը եւ իր հանգիստը փնտռել Էջմիածնի մէջ, ուր բաղդատաբար տանելի էր կեանքը: Մնաց Կիլիկիոյ մէջ, աշխատեցաւ լեզու գտնել Եգիպտոսի Սուլթանին հետ, Սելճուքներու ու Թիւրքմէններու հետ, ջանաց մեղմացնել Հայերուն կեանքը, արգիլեց արտագաղթը, եւ վերջապէս՝ ապահովեց Հայերուն համար ապրելու իրաւունք մը, այդքան նեղ օրերու մէջ, իր հայրենի հողին վրայ:

Գրիգոր Մուսաբէկեան կաթողիկոսի յաջորդները՝ նոյն քաջ հովիւի առաքելութեամբ ներշնչուած, մահը աչք առած, մնացին Կիլիկիոյ մէջ, հովուեցին հայութիւնը, պահեցին հայկական եկեղեցին, գուրգուրացին հայկական աւանդութիւններու վրայ, նոյնիսկ՝ օգնութեան հասան Երուսաղէմի հայապատկան վանքերուն, ամրացուցին Պոլսոյ Հայ Պատրիարքութեան յարաբերութիւնները՝ Թուրք իշխանապետութեան հետ: Պոլսոյ պատրիարքութեան աթոռին շուրջ՝ եպիսկոպոսներու իրարու դէմ մղած կռիւները հաշտութեամբ վերջացուցին, կաթոլիկներու դէմ կանգնելու համար՝ Պոլիս հրաւիրուեցան, վերջապէս՝ նախախնամական դեր ունեցան բովանդակ Թրքահայութեան կեանքի ապահովութեան եւ Հայապահպանման այնքան սրբազան գործերուն մէջ:

Սսոյ կաթողիկոսները, 1441 Թուականէն մինչեւ 1871 Թուականը, ապրեցան մարտիրոսացած կեանք մը, փշալից աթոռի մը վրայ նստան. զոհեցին իրենց հանգիստը, գիտակցաբար Թոյն խմեցին, մահացան, բայց՝ միակ խտէալի մը կառչած, զոհութեամբ ու գիտակցաբար դիմաւորեցին այդ բոլոր նեղութիւնները: Այդ խտէալն էր՝ պահել Հայ Եկեղեցին, պահել հայութիւնը:

Անտեղի ուրացում մըն է ըսել թէ «կարելի չըլլար գտնել ոչ մէկ բացառաբար չքեղ անուն այդ 37 կաթողիկոսներուն մէջ: Կիլիկեան կաթողիկոսութիւնը ... եղած է տկար եւ քիչ մը ամուլ»:

Այս ծրի ամբաստանութիւնը վիրաւորիչ է Կիլիկեան Կաթողիկոսներու չքախումբին համար: Եթէ Սիմոն Սիմոնեան ազդուած է, «Պատմութիւն Կաթողիկոսաց Կիլիկիոյ» գրքէն, մենք, որոշապէս կրնանք ըսել թէ Բաբգէն Աթոռակից բազմաթիւ կիլիկեան կաթողիկոսներու համար ունի մասնաւոր քամահրանք մը, առանց որոշ պատճառաբանութեան,— ինչպէս Մկրտիչ Քէյֆսիզեանի համար, որ կրնայ նկատուիլ Կիլիկեան կաթողիկոսներու մէջ բացառիկ կարողութեամբ օժտուած մէկը, որ Անկիւրիէն գողցած, չորթած, ոսկիներով՝ բացած է ժառանգաւորաց վարժարան մը, եւ հասցուցած Եղիշէ Կարոյեան, Ներսէս Դանիէլեան, Խորէն Դիմաքսեան, Թաթուլ ու Տաճատներու պէս ներհուն եկեղեցականներ, որոնք այդ դարու մէջ իսկ պատուով կրնան յիշուիլ: «Տկար ու ամուլ» կաթողիկոսներ չէին Ազարիա Ջուղայեցին՝ Յովհաննէս Այնթապցին՝ իր դպրեվանքովը, Պետրոս Կարկառեցի աթոռակից կաթողիկոսը՝ իր ուսուցչանոցովը, Հալէպի մէջ: Սիմէոն Սեբաստացին՝ իր ուժեղ նկարագրով, Յովհաննէս Թըլկուրանցի «աշուղ» կաթողիկոսը, Ներսէս Սեբաստացին, «Վարչագէտ ու ազգասէր» Խաչատուր Գաղատացին ու դեռ տասնեակ մը Կիլիկիոյ կաթողիկոսներ, որոնք սոյն Թուականներու Էջմիածնական կաթողիկոսներէն աւելի զարգացած ու հմուտ անձեր եղած են:

Իսկ Աջապահեան կաթողիկոսները, որոնք մօտաւորապէս հարիւր յիսուն տարիներ գահակալեցին Կիլիկեան Աթոռին վրայ, բացառիկ կարողութեամբ օժտուած կաթողիկոսներ եղած են: Կան անոնց մէջ տկարներ, բայց՝ մեծամասնութիւնը վեհոգի անձեր եղած են: Աթոռին պահպանութեան համար իրենց անձը զոհաբերած են, սրտի կատարեալ անդորրութեամբ, այն բարձր գիտակցութեամբ՝ թէ հայապաշտպան ու եկեղեցապաշտպան սուրբ գործ մը կը կատարեն, եւ ուրեմն իրաւունք ալ ունին՝ որ մեզմէ պահանջեն այսօր, երախտագիտութեան վսեմ արտայայտութիւն մը, ոչ թէ կամակոր վերագրումներ իրենց հասցէին:

Հրաշք մըն էր, որ, այդ մութ դարուն, 1771 Թուականին, Եփրեմ Ա. Կաթողիկոս, բանաստեղծական աւիւնով մը պատմութիւն մը գրի կ'առնէ:

Կիրակոս Մեծ շինարարութեան ռահվիրայ կը դառնայ՝ հոյակապ մայր եկեղեցի մը, դարպասներով ու հսկայ պարիսպներով վանք մը կանգնելով: Ան, ոչ Ամերիկայէն, ոչ արտասահմանի Հայերէն դրամական օգնութիւն մուրացած է: Իր քրտինքովը, իր ձեռքերովը շինած է այդ զարմանահրաշ շինութիւնները:

Աջապահեաններէն ծերունի Միքայէլ Բ. Կաթողիկոսի կոնդակները մէջտեղն են. այդ ինչ համբերատար աշխատանք, իր անշուք խուցին մէջ: Թեմերը կ'օժտէ եպիսկոպոսներով, կը խրախուսէ ժողովուրդը՝ որ սիրեն իրենց եկեղեցին ու մանաւանդ դպրոցները: Կը հասնի բոլորին կարիքներուն, կ'օժանդակէ ու կը վարձատրէ զանոնք:

Անթիլիասի դպրեվանքի սաները «յուսահատութեան» եւ «ստորադասութեան զգացումի» ոչ մէկ պատճառ կրնան ունենալ սորվելով կեանքն ու պատմութիւնը Կիլիկիոյ կաթողիկոսներուն, որ ուեէ ազգի համար պարծանքի առարկայ կրնան դառնալ:

Մեր մէջ, բանահաւաքութիւնը կը սկսի գրեթէ Սրուանձտեանցով՝ 1860 Թուականներուն. հին հայկական արձանագրութեանց հաւաքումն ալ կը զուգադիպի այս Թուականներուն: Ուրեմն, ի՞նչ պատճառաբանութեամբ մենք պահանջ պէտք է դնենք Կիլիկեան կաթողիկոսներուն, որոնք անտեսըրած են մշակոյթի այս խստապահանջ ճիւղը: Արդեօք այդ Թուականներուն — բացի Էջմիածնի Սիմէոն Երեւանցի կաթողիկոսէն — Էջմիածին նստող ո՞ր կաթողիկոսը խորհած ու մտածած է զբաղիլ նման մշակութային գործով: Որքան գիտենք, եւ ոչ մէկը: Ուրեմն, այդ բոլոր կաթողիկոսները... «տկար եւ քիչ մըն ալ ամո՞ւլ» եղած են:

Մեր ըմբռնումը այն է, որ կաթողիկոսները, բացի եկեղեցական հին կարգ ու կանոններու վրայ հսկելու պաշտօնէն, ունին նաեւ վարչական–կարգապահական աշխատանքներ: Ժողովուրդը, քաղաքական ու վարչական գետնի վրայ՝ իրենց հոգատարութեամբը առաջնորդելու պաշտօն ունին: Մշակութային գործը վանահայրերու ու դպրեվանքի վարդապետներուն ու աբեղաներուն գործը պէտք է ըլլայ, անշուշտ միեւնոյն ատեն կաթողիկոսը վերհսկելու է անոնց վրայ արժանաւորապէս, ինչ որ կիլիկեան կաթողիկոսները, նոյն իսկ ամէնէն ապիկարը, կատարած են զայն, մինչեւ Խապայեան Սահակ կաթողիկոսի աթոռ բարձրանալը:

Կիլիկեան երեսունեւեօթը կաթողիկոսները անշքացնելով՝ ոչ մէկ շահ կրնայ ունենալ ոեւէ անձ, երբ կ'ուզէ գովել ու բարձրացնել Հողելոյս Գարեգին Ա. Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, որ արդէն միջազգային համբաւի տիրացած, արտակարգ կարողութեամբ գիտուն մըն էր, եւ չէ եղած կարօտ՝ այս ու այն անձերու գովաբանութեան: Ան, հանճար մըն էր՝ որ չիջեցաւ քիչ մը կանուխ, բայց՝ իր փառքի պատանդանին վրայ:

Կիլիկեան Աթոռը, որ ներկայիս առժամապէս կը գտնուի Անթիլիաս, պէտք ունի Աջապահեաններու պէս խիզախ, յանդուգն կաթողիկոսներու, որոնք ըլլան անձնուէր՝ իրենց պաշտօնին մէջ, պահեն պահպանեն Կիլիկեան Աթոռը՝ իբր անկախ կաթողիկոսական Աթոռ, հեռու՝ ոեւէ միջամտութենէ, եւ յանձնեն զայն ապագայ սերունդին, իբրեւ աւանդապահները Կիլիկեան փառապանծ Թագաւորութեան:

Եզրակացնելով, կրնանք յայտարարել բոլոր ընթերցողներուն եւ մանաւանդ Հայոց պատմութեամբ հետաքրքրուողներուն, թէ՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոսներու կեանքը, Հայ ժողովուրդի, փառամաքոյն դիւցազներգութիւններէն (էպոսէ) մէկն է, եւ անհրաժեշտ է, որ ոեւէ ուսանող, մանաւանդ կիլիկեան դպրեվանքի ժառանգաւորները, ըստ այնմ նկատի առնեն զայն եւ ներշնչուին անկէ:

(Հալէպ) ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Հայ դրամագէտ մը Վիեննայի մէջ

ՎԻԷՆՆԱ, 6 Հոկտ. (Յառաջ).— Մօտաւորապէս երկու ամիսէ ի վեր քաղաքս կը գտնուի Պ. Պերճ Կարապետեան, հայ դրամագէտ մը որ ծանօթ է Միջին Արեւելքի մէջ: Պարոնը հիւրն է քաղաքիս Մխիթարեան Միաբանութեան Մայր Վանքին, ուր հրաւիրուած է ուսումնասիրելու Միաբանութեան Թանգարանի հայ դրամներու հաւաքածոն:

Մեզի համար խնկական հաճոյք մըն էր այցելել հայ գիտնականին՝ իր աշխատանքի պահուն, ընդարձակ սենեակի մը մէջ, ուր սեղաններու վրայ կը նշմարուէին հայկական դրամներու ալպոմներ՝ կշիռք, մամուլ, խոշորացոյց եւ մասնաւոր ծրագրով պատրաստուած, գծաւոր յատակատիպ թերթիկներ՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն վերտառութեամբ:

Մեթոտիկ աշխատանքի այն ինքնուրոյն ձեւը, որ ճշմարիտ գիտնականի եւ մասնագէտ ուսումնասիրողի միայն յատուկ է՝ կը բացատրէ արդէն Պ. Կարապետեանի գործին բարձր արժէքը: Մօտէն գաղափար մը կազմելու համար այդ յատուկ մեթոտի մասին՝ պիտի տանք նկարագրական քանի մը ակնարկներ:

Պ. Կարապետեան նախ խումբ մը դրամներ կ'առնէ եւ զանոնք կը բաժնէ ըստ անոնց մայր նշաններուն: Յետոյ սաստմէ կ'առնէ միայն մէկ մայր նշան ունեցող դրամներու խումբ մը եւ զանոնք կը բաժնէ շարքերու: Շարքերէն միայն մին առնելով՝ կը բաժնէ խորագիրներու եւ այլ նշաններու տարբերութեանց: Եւ ահա կը սկսի ցուցակագրութիւնը: Կ'առնէ թուղթ մը եւ կը գրէ դրամին անունը, օրինակ՝ դրամ, երկդրամեան, փող, եւայլն: Կը նշանակէ խումբին, շարքին, ցուցակին, շարքերու տարբերակներուն թիւը, մետաղը, ծանրութիւնը, եւն.: Յետոյ կ'առնէ դրամը եւ կարդալով առաջին կողմի խորագիրը՝ եղածին պէս կը ցուցակագրէ զայն՝ ցուցակի թուղթին առաջին կողմի իրեն յատուկ շրջանակին տակ, նոյնը կ'ընէ երկրորդ կողմին համար: Եթէ խորագրերու մէջ փակագիրներ, մենագրեր, առանձին տառեր եւ ուրիշ զանազան նշաններ կան՝ զանոնք մասնաւոր, իրենց յատուկ քառակուսիներու մէջ կը զետեղէ եւ կուտայ անոնց արժէքը:

Աւելորդ դեռ կմախքն է բուն այն համադրական աշխատանքին, որ ասկէ վերջ պիտի սկսի: Կրնանք ենթադրել թէ ինչպիսի գիւտեր ու նորութիւններ երեւան կը բերէ այսքան մանրազնին, խորաթափանց աշխատանք մը:

Ըսեմ անմիջապէս որ հայ դրամագէտին ուսումնասիրութեան այս գործին մէջ ամէն բան նորութիւն է, այնքան խոպան մնացած է ցարդ հայ Դրամագիտութեան դաշտը: Փոքրիկ բաղդատական մը փորձելու համար ըսեմ որ մինչեւ հիմա հրատարակուած տեսակ եւ ենթատեսակ հայ դրամներու թիւը՝ առաւելն 300 թիւը չանցնիր, մինչդեռ Պ. Կարապետեանի քննական ուսումնասիրութեանց արդիւնքով հայկական դրամներու թիւը 5000ը կ'անցնի: Ասիկա պատկեր մըն է, որ ամէն բան կը բացատրէ:

Իր հետազօտութեանց իբրեւ դրական եւ չօշափելի արդիւնք՝ հայ դրամագէտը մեզ կը հաւաստէ թէ երեւան հանած է շատ մը հետաքրքրական նորութիւններ ու անտիպներ թէ Ռուբինեան եւ թէ Տիգրանեան դրամներու մէջ: Հայկական դրամներու մասին հաւաքած իր նիւթը շատ մեծ է, աննախընթաց համարուելու աստիճան:

Պ. Կարապետեանի հայկական դրամներու ուսումնասիրութեան գլխաւոր սխտեմն է՝ հիմք ունենալ դրամի շրջաբերութեան (émissions) քննութիւնը եւ վերլուծումը: Ուսումնասիրութեան այս սեփական մեթոտը բոլորովին նոր է:

Պ. Կարապետեան ունի հայկ. դրամագիտութիւնը շահագրգռող հետեւեալ ուսումնասիրութիւնները.—

1. Ցուցակագրած եւ ուսումնասիրած է տաֆնէի դրամագիւտը, որ ժամանակին ղրկուած ըլլալով Հայաստանի Թանգարանին՝ մեծ ընդունելութիւն գտած է:

2. 1950ին Անթիլիասի կազմակերպած հնախօսութեան եւ արուեստի ցուցահանդէսի մէջ ներկայացուցած է Հայոց Պատմութիւնը՝ դրամներով: (Ինք եղած է այդ ցուցահանդէսի դրամագիտական բաժնի գլխաւոր կազմակերպիչն ու հրահէշը):

3. «Հայագիտական Հանդէս»ի մէջ ստորագրած է մէկէ աւելի ուսումնասիրութիւններ հայ դրամներու մասին:

4. Ունի յօդուածներ «Հասկ»ի եւ «Բազմավէպ»ի մէջ:

5. Եւրոպա գալէ վերջ՝ դասաւորած ու ցուցակագրած է Ֆրանսական Ազգ. Մատենադարանի հնութեանց եւ չքադրամներու հանդիսարանին հայկ. դրամներու հաւաքածոները:

6. Ցուցակագրած եւ դասաւորած է Ս. Ղազարու Մխիթարեան վանքի Թանգարանի հայկ. դրամներու հաւաքածոները, որոնք մինչեւ այսօր անծանօթ մնացած էին հանրութեան եւ որոնց մէջ շատ մը արժէքաւոր նորութիւններ կը գտնուին:

7. Երկու ամիսէ ի վեր կը ցուցակագրէ ու կը դասաւորէ նաեւ Վիէննայի Մխիթարեան վանքի հայկ. դրամներու հաւաքածոն, որոնց մէջ — ըստ իրեն — հազարումէկ նորութիւններ կան եւ որոնց մասին մօտերս մանրամասն պիտի գրէ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ:

Եւ հիմա՝ կենսագրական քանի մը գծեր:

Պ. Պերճ Կարապետեան, բնիկ կեսարացի՝ Մանճուսունի Կարապետեան գերդաստանէն է, ծնած 1908 Մայիսին: Ծնողքը կը կոչուին՝ Մելքիսեդ եւ Փեփրոն (Ականցի՝ ծն. Քիւրքճեան), հայրը եղած է հաշուակալ: Մանկութիւն չունեցող՝ պատանութիւն ունեցած է: Ա. մեծ պատերազմին որբացած՝ մօր խնամքով մեծցած է յետին թշուառութեան մէջ: Դամասկոսի ազգ. վարժարանը միայն մէկ

Խնդն Անգլիա

Սեռատ Սեմավի կը գրէ Պոլսոյ «Հիւրիյէթ» լրագրին մէջ, այս խորագրին տակ (30 Սեպտ.) .—

Ես հասայ այն շրջանին, ուր Անգլիա մեծազօր կայսրութիւն մըն էր: Հայրս պաշտօնեայ էր Անատոլու: Ութ տարու էի, երբ առաջին անգամ Իսթանպուլ եկանք եւ տուն մը վարձեցինք Նշանթաշ: Մեր դէմ կը բնակէր անգլիացի կարեւոր անձնաւորութիւն մը, «էրմէնի պօզմասը», երկար սեւ գլխարկով «հէրիֆ» մըն էր ան:

Մեր դրացին մեծ յարգ կը վայելէր մեր թաղին մէջ: Ուրբաթ օրերը կը հագնէր իր ոսկեթել հագուստները, պատուանշանները կը կախէր եւ Եըլտըզ կ'երթար, Ուրբաթի Սելամլըքին: Յետոյ հասկցանք թէ այս մեծայարգ անձնաւորութիւնը անգլ. դեսպանատան չորրորդ թարգմանն է եղեր: Կ'ըսուէր թէ ամէն անգամուն կ'ընդունուէր փատիշահէն եւ յարգ ու պատուի կ'արժանանար:

Յիսուն տարի անցած է այդ թուականէն ի վեր: Այդ մեծադղորդ անգլիական կայսրութիւնը հիմա չափազանց փոքրացաւ, եւ երբեմնի բաժան բաժան Թուրքիայէն աւելի փոքր կղզի մը եղաւ: Մեր ձեռքը ոչ Ռումէլի, ոչ Ափրիկեան Տրիպոլիս, ոչ Եմէն, ոչ Միջերկրական, ոչ ալ Սուրիա մնաց ... Բան չմնաց: Բայց Անգլիան ալ շատ բան կորսնցուց, Հնդկաստան, Փաքիստան, Եգիպտոս, Սուտան:

Երկու օր առաջ լուր մը դպաւ աչքիս: Իրանի վարչապետ Մոսատեղ վերջնագիր մը ղրկեր է Անգլիոյ եւ տասը օր ալ միջոց տուեր է, պատասխանի համար: Ես ալ մտովի ըսի.— Կար ատեն մը ուր բրիտանական մեծազօր կայսրութեան այս-պիսի գործերը կը կատարուէին թարգմաններու եւ քարտուղարներու կողմէ:

Այս այն Անգլիան է որ ատենօք իր դեսպանատան չորրորդ թարգմանը կը ղրկէր միայն օս—

տարի յաճախելէ ետք՝ անցած է Ֆրանսական վարժարանը, ուր ուսում ստանալ կարենալու համար՝ պարտաւորուած է միեւնոյն ատեն 30 հոգինոց դասարանի մը ուսուցչութիւն ընելու:

Ֆիզիքապէս չկարենալով տոկալ այս դժուարին պայմաններուն՝ կը ստիպուի լքել այնքան սիրելի ուսման վայրը եւ նետուիլ կեանքի պայքարին մէջ, երբ անդին իր ընտանեկան պարագաներն ալ աշխատող ձեռքերու պէտք ունէին: Սակայն ուսման բուռն փափաքը զինքը կը մղէ ինքնազարգացումի:

Արհեստով լուսանկարիչ է:

Հակառակ նիւթական անձուկ վիճակին՝ կըցած է իր առօրեայէն խնայելով՝ հաւաքել աշխարհի մեծագոյն հայկական դրամներու հաւաքածոներէն մին, որ իբրեւ անհատական հաւաքածոյ առաջինը կը հանդիսանայ:

Այս երիտասարդը, որ անհատական աշխատանքով կրցած է մինչեւ հոս հասնիլ՝ արժանի է լուրջ քաջալերութեան, որպէսզի կարենայ հրատարակել իր հաւաքած դրամագիտական ծանօթութիւնները. այսինքն՝ ազգին պատմական գանձերը դարձնել ազգին սեփականութիւնը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

մանեան հսկայական կայսրութեան փատիշահին, Ապտիւլ Համիտի մօտ: Այսօր Անգլիոյ վարչապետը պայմանաժամ կը ստանայ Մոսատեղի վերջնագրին կարենալ պատասխանելու համար:

Հէ՜յ կիտի աշխարհ, հէյ... Դէպքերը տեսէք թէ ինչեր կ'ընեն:

✕ Ուրիշ թուրք հրապարակագիր մը, Վանու, կը գրէ Աքշամի մէջ.—

Օսմանեան կայսրութեան օրով, փոքրամասնութիւններէն շատ մարդ կ'ելլէր, բայց գործնական մարդ չէր ելլեր: Անոնք ասողեր ունէին բարոյական ամէն ասպարէզի մէջ: Ոչ միայն գիտական եւ գաղափարական գետնի վրայ, այլ եւ մեր իսկ մշակոյթին վերաբերեալ հարցերու մէջ անոնք գործեր տուած էին:

Հանրապետական շրջանին, փոքրամասնութիւնները աւելի շատ գործնական ասպարէզներու հետեւեցան: Զարմանալին այն է որ այս ասպարէզներուն մէջ ալ մրցակիցներ ելան իրենց դէմ: Փոքրամասնութիւնները, Հանրապետութեան շրջանին համալսարաններու մէջ ուսան և Թուրքերէնը շատ լաւ սորվեցան: Տարօրինակութեան մէջ տարբեր տարօրինակութիւն: Բարոյական ասպարէզին մէջ դեռ նոր աստղեր չեն հասցուցած: Ո՞ւր են Մարքօ փաշաները, ո՞ւր են Տիրան Քէլէկեանները, ո՞ւր Աւրամ Կալանթիները, Թադէոսները: Ո՞ւր են Մնակեաններ, Էլիզա Պինէմէճեանները:

Այս «ո՞ւր են»ներուն շարքը չենք կրար աւարտել:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ախոյենական մրցումներուն երրորդն է, որ տեղի կ'ունենայ Պոմոն՝ St. Julienի դաշտին վրայ: (Առ ի գիտութիւն Մարսիլահայութեան ըսենք թէ այսուհետեւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի բոլոր մրցումները տեղի պիտի ունենան նոյն դաշտին մէջ):

Եղբայր Լեւոն Պաղրճեան ազդարարեց, երբ մերինները դաշտ կ'ելլէին.— «Տղաք, զգոյշ եղէք, հակառակորդը թէ կոպիտ է եւ թէ զօրաւոր: Ըստ այնմ վարուեցէք, դէթ պատուով դուրս գալու համար մեր դաշտին վրայ»:

Մինչեւ 20րդ վայրկեանը երկուստեք տեղի կ'ունենան թեթեւ յարձակողականներ, սակայն հակառակորդը չուշանար իր կոպիտ խաղարկութիւնը ցոյց տալու: Բայց մերոնք կը շարունակեն իրենց մաքուր խաղարկութիւնը, առանց ազդուելու հանդիսատեսներու պոռչտուքներէն: Խաղը կը սկսի տաքնալ, երկուստեք բուռն են յարձակողականները, սակայն կուգան փշրուիլ վերջապահ գիծերուն առջեւ:

Պահ մը մեր հանդիսականները իրենց պաղարիւնը կորսնցնելով կը գրգռեն մեր տղաքը, որ հակառակորդին նման կը սկսի դառնել կոպիտ, քանի որ Մասիս ալ վիրաւորուած է:

Սիրելի հայրենակիցներ, վարչութիւնս կը խնդրէ բոլոր հանդիսականներէն, գոնէ այս տարեշրջանին մոռնալ անցեալի մեր կոպտութիւնները: Արդէն հազիւ յաջողած ենք ունենալ դաշտը: Մի գրգռէք տղաքը, անտեղի պոռչտուքներով: Կիսախաղը վերջացաւ հաւասար 0—0:

Երկրորդ կիսախաղին մերոնք կ'անցնին յարձակողականի ու տէրն են դաշտին, սակայն նոյն աղմուկը ու պոռչտուքը կը շարունակուի: Տղաքը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Ամրան հետ դպրոցական արձակուրդն ալ վերջացաւ, եւ Հոկտ. 1էն սկսեալ բոլոր պետական դպրոցները իրենց դռները բացին:

Վիէնի Կապոյտ Խաչի հայերէնի դասընթացքներն ալ վերսկսած են, նոյնքան հաւատքով եւ յարատեւութեամբ, բայց ոչ նոյն խանդավառութեամբ: Քաղաքամէջի եւ Փասքալի թաղերուն մէջ դասերը տեղի կ'ունենան հետեւեալ օրերուն եւ ժամերուն.— Քաղաքամէջ (Հ. Օհանջանեան ակումբ) երկուշաբթի եւ հինգշաբթի իրիկունները ժամը 8—10: Փասքալի թաղ՝ չորեքշաբթի եւ ուրբաթ իրիկունները նոյնպէս ժամը 8—10: Ուսուցիչն է Պ. Կ. Տէրմոյեան:

Առ այժմ, Փօնթ Էվէքի թաղի սրահը (132 rue Lafayette) նորոգուելու վրայ ըլլալով, հազիւ թէ 15 օրէն պատրաստ ըլլայ ընդունելու համար թաղի հայորդիները: Ուսուցչուհի՝ Տիկին Ե. Նալբանտեան: Ծնողները պարտաւոր են իրենց զաւակները արձանագրել այս դասընթացքներուն, քաջալերելով Կապոյտ Խաչը ազգապահպանման իր բոլոր ձեռնարկներուն մէջ:

Ա.Կ.Բիւզանդացի

կորսնցնելով իրենց պաղարիւնը կը դիմեն նոյն միջոցներուն, սակայն հակառակորդը գիտէ օգտագործել առիթը ու խաղին վերջաւորութենէն տասը վայրկեան առաջ կը նշանակէ իր առաջին կէտը Chateau Gombert 1 Հ.Մ.Ը.Մ. 0:

Հանդիսատես թէ խաղացող կրակ կտրած են: Պէտք է գոնէ մեր դաշտէն պատուով դուրս գալ եւ արդէն չուշանար այդ:

Խաղին լրանալէն երկու վայրկեան առաջ Գօգօ գլուխի հարուածով կը նշանակէ կէտ մը: Իրաւարար կը ծանուցանէ խաղին վերջացած ըլլալը: Ուրեմն մրցումը վերջացաւ հաւասար 1—1:

Սարգիս Գույումճեան

✕

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Մարզական գետնի վրայ ըսուած է թէ՝ լաւ վերջացնելու համար եղանակ մը, լաւ սկսելու է զայն:

Այս կիրակի, իբրեւ ախոյենական առաջին մրցում, մեր Հ.Մ.Ը.Մ.ի տղաքը լաւ սկսան: Եղանակի ընթացքին, իրենց կատարելիք 16 մրցումներուն առաջինը սքանչելի խաղարկութեամբ եւ վարպետ «փասերով» շահեցան 3—1:

Վստահ ենք, որ այս պարագան կրնայ քաջալերիչ դառնալ թէ մարզիկներուն եւ թէ մարզասէր հասարակութեան համար: Մրցումը տեղի ունեցաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզադաշտին վրայ C.A.S.C. O.L.ի խումբին դէմ: Օդը անձրեւոտ ըլլալով, բազմութիւնը քիչ էր: Ներկաները համբերութեամբ սպասեցին մինչեւ վերջը, որպէսզի ուրախանան մարզիկներուն հետ: Այս առթիւ ջերմապէս շնորհաւորեցին բերդապահ Ժ. Յակոբեանը (Բաթօ) որ առեւծաբար մաքառեցաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի բերդերու պաշտպանութեան համար: Մեր տղաքը, խրախուսուած այս յաջողութենէն, ապահովաբար յաղթական պիտի վերադառնան գալ կիրակի Franchevilleէն:

Ա.Կ.Բ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Գ.— ՊՈՒՊՐԻԿՆԵՐՈՎ ՏԻԿԻՆԸ

Առանց կանգ առնելու, որպէսզի տոմսակ մը գնէր, անցաւ դռնակէն եւ նստաւ առաջին մեկնող գնացքը:

Գնացքը կ'երթար Ֆիլատէլֆիա: Տոմսակին գինը վճարեց գնացքի պաշտօնեային եւ որոշեց այդ քաղաքէն երթալ Շիքակօ եւ ապա Փորթլէնտ, Օրէկոն:

Փորթլէնտ հասնելուն, գնաց անմիջապէս չինական ճաշարանը, ուր կ'աշխատէր իր կապի մարդը: Սիրտը փլաւ, որովհետեւ հոն, պատուհանին մէջ, երկու հնդկաթզենիներու միջեւ, ցուցատախտակի մը վրայ գրուած էր — «փակուած»: Փլուզումին հետ կը գտնուէր դէմ առ դէմ: Աղօտ յոյս մը ունէր, որ կրնար ուրիշ կապի մարդու մը հանդիպիլ Քալիֆորնիոյ մէջ, բայց իր ճափոնցի բարեկամները, մեծ մասով, փոխած էին իրենց տեղերը կամ արգելափակուած: Երկար ճամբորդութիւնը, բան մը չէր արժած, ընդհակառակն առաջուընէ աւելի հանդիսադրած էր զինքը:

Քանի մը շաբաթ վերջը վերադարձաւ Նիւ Եորք: Տակաւին կառչած էր այն յոյսին, թէ Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակը իր

հետքերուն վրայ չէր գտնուեր: Եթէ երեւան հանուած ըլլար, ըսաւ ինքն իրեն, ատիկա եղած պիտի ըլլար շատ առաջ:

Անշուշտ, մինչեւ հիմա նեղացուած չըլլալը բան մը չէր ապացուցաներ: Մինչ կը ջանար ինքզինքը հանդարտեցնել, Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի մարդիկը անողոքաբար կը հետապնդէին զինքը: Երեք ուրիշ նամակներ ալ գրաւած էին թղթատարական գրաքննիչներու ուշադրութիւնը: Անոնք, յայտնօրէն, կըվերաբերէին գաղթային եւ Ֆրանսական պուպրիկներու: Նամակները ստորագրուած էին ոչ թէ տիկին Տիքինսընի կամ Մէրի Ուոլլըսի կողմէ, այլ պուպրիկներու խանութին երեք յաճախորդներուն անուններով:

Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակը այժմ կը ջանար երեւան հանել նամակի թուղթին աղբիւրը: Գտան նաեւ այն գրամեքենաները, որոնց վրայ գրուած էին նամակները: Յայտնուեցաւ, որ գրամեքենաները սեփականութիւնն էին երեք պանդոկներու, մէկը՝ Շիքակօ, մէկը՝ Սան Ֆրանչիսքօ եւ մէկը՝ Լոս Անճէլըս:

Տիկին Տիքինսըն սխալած էր խորհելով, որ վաճառատուներու մէջէն իր անցքը հեռացուցած էր Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակը իր հետքէն: Ցամաքօրէն հետապնդած էին զայն քաղաքէ քաղաք: Հաստատած էին, թէ մէկ մէկ գիշեր մնացած է իւրաքանչիւր պանդոկին մէջ, ուրկէ գրուած էին պուպրիկներու նամակները: Հարաւային Ամերիկա ուղղուած այս նամակները ունէին Մէրի Ուոլլըսի նամակին տպագրական սը-

խալները: Բոլորին մէջ ուժը ջղային վհատումն էր, որովհետեւ նամակգիրը դրամ եւ «պատասխաններ» կը սպասէր: Վելվելի կորուած էր լրտեսախումբի մնացած մասէն եւ բացայայտօրէն օգնութիւն կ'ուզէր:

Շատ ճիշդ էր գործակալ Բ.ի նախագգացումը: Արդարեւ, առաջին նամակին մէջ յիշուած իրլանտական պուպրիկները կը վերաբերէին մարտանաւերու: Հազուագիւտ պուպրիկներու վաճառականը, ճափոնի ամենավտանգաւոր լրտեսուհին էր Միացեալ Նահանգներու մէջ:

Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակը երկարաձգեցսպասման պայմանաժամը: Կը յուսային ձեռք անցընել անոր մեղսակիցները եւ լուր տալ հարաւ-ամերիկեան կառավարութեանց, Վելվելի պուպրիկներու սնտուկներուն իրական պարունակութեան մասին:

Ի վերջոյ, տիկին Տիքինսըն ձերբակալուեցաւ, երբ կ'այցելէր Նիւ Եորքի մէկ դրամատունը գտնուող իր անձնական դրամարկղը: Արկղին մէջ կար տասնեւութ հազար տոլար կանխիկ դրամ: Այս դրամը պատրաստ կը պահէր, գործածելու համար այնպարագային, երբ պէտք պիտի ունենար արագ փախուստի մը համար: Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակին մարդիկը հետեւեցան իրեն դրամարկղերու նկուղին մէջ: Հոն իրեն ըսին, թէ ձերբակալուած է եւ պատրաստուեցան գրաւելու լրտեսական հիմնադրամները: Մանրակազմ, ուժեղ կինը կռուեցաւ մարդոց հետ: Ճանկռտելով, ոլորելով, ջանաց փախչիլ:

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ԶԻՆԿԸՐ

աշխատանքի մը,— 14 անդամակից պետութեան ռազմական պահանջները յարմարցնել իրենց տնտեսական եւ քաղաքական կարողութեանց: Քննութիւններ կը կատարուին հինգ տարբեր խնդիրներու մասին.— 1. Զինուորական ուժեր.— 2. Ազգ. պաշտպանութեան ծախքեր.— 3. Զինուորական հանդերձանք.— 4. Կազմակերպական խնդիրներ.— 5. Տնտեսական կացութիւն:

Երբ կեդրոն (Փարիզ) հասնին բոլոր պատասխանները, մասնագէտները ընդհանուր ծրագիր մը պիտի մշակեն որ պիտի ներկայացուի 14 պետութեանց նախարարներու խորհուրդին, վերջնական հանգամանք ստանալու համար:

× Վարչապետ Փինէի դիրքը զօրացած կը համարուի այս միջադէպին առթիւ, մանաւանդ որ նախապէս ալ մերժած էր որեւէ օտար միջամտութիւն Թունուզի եւ Մարոքի գործերուն մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ երեսփ. ժողովը 2ի դէմ 67 ձայնով լիազօրութիւն տուաւ նոր դահլիճին, որ կազմուած է վարչապետութեամբ Խալէտ Շեհապի: Դահլիճին առաջին գործը պիտի ըլլայ բարեփոխել ընտրական օրէնքը:

ԻՐԱՆԻ արտաքին նախարարը, Հուսէյն Նաւաբ, որ հազիւ երկու ամիսէ ի վեր գործի ձեռնարկած էր, հրաժարեցաւ «վարչական պատճառներով»: Կ'ըսուի թէ «չի կրնար աշխատիլ Տոքթ. Մոսատեղի հետ»:— Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կը խորհրդակցին, պատասխանելու համար Իրանի վերջին առաջարկներուն:

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ միաձայնութեամբ վաւերացուց հնգերորդ հնգամեայ ծրագիրը: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, Ա. Միկոյեան յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է առեւտուր ընելու բոլոր երկիրներուն հետ, հաւասարութեան եւ փոխադարձ շահերու հիման վրայ: Յետոյ շեշտեց թէ ժողովուրդին վիճակը պէտք է բարուոքի յարատեւօրէն: Աշխատանքն ալ պիտի դիւրանայ, զարկ տալով մեքենական կազմակերպութեան: Մառեշալ Բուլկանին ալ կարմիր բանակին յաղթանակները վերագրելով «Ստալինի ռազմագիտական հանճարին», ազդարարեց.— «Եթէ ամերիկացի նախայարձակները նոր աշխարհամարտ մը պայթեցնեն, պիտի ստանան չանթահարիչ պատասխան մը բոլոր ազատասէր ժողովուրդներէն, որոնք պիտի չխնայեն իրենց ուժերը, միանգամ ընդ միշտ վերջ տալու համար դրամատիրական կարգուսարքին»:

Օր. Անահիտ Սարաֆեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Սարաֆեան, Օր. Նոյեմի Սարաֆեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Շահէն Սարաֆեան, Օր. Քլարա Սարաֆեան ինչպէս նաեւ Թոքաթլեան, Մելիքեան, Պէշիրեան, Սամանճեան եւ Կիւմիւշկէրտան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ
(77 տարեկան, ծնեալ Ուզունեան)

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ Հոկտ. 8ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան, իր բնակարանը, 27 rue Bleue, Փարիզ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր շաբաթ, ժամը 14.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 rue Jean Goujon), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Enghien les Bainsի գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Մարսէյլի Սէնթ Մարկըրիթի Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Տիկին Եղսա Յակոբեանի անակնկալ մահուան առթիւ, իր բոլոր պարագաներուն: Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման համար:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆրանս. Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկ. Միութեան 1914—18 եւ 1939—45:

Այս կիրակի առաւօտ, Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, հոգեհանգստեան Ս. պատարագ, երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար:

Պիտի տօնուի ԱՐԱՐԱՅԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՆ 34րդ տարելիցը՝ ի ներկայութեան նահանգապետ Mr. PAIRAի, Général MOLLEի (ընդհ. հրամանատար 9րդ շրջանի) եւ ծովային ուժերու հրամանատարին: Ներկայ պիտի ըլլան Ֆ. Ռազմ. ընկերակցութիւններն իրենց դրօշակներով եւ Գերիներու Միութիւնը: Մասնակցութեամբ Հայ Արիներու եւ Արենուշներու:

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ Զին. նուագախումբի:

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Ժամը 13ին ընկերական ճաշ, որուն կրնան մասնակցիլ նաեւ Միութեան համակիրները:

Ծոշկինի եւ ընկ. Բանիկեանի ճաշարանը:

Ճաշագին 500 ֆրանք:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Պանեօ Քաշանի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Պանեօյի Ֆրանսական դպրոցի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Գարեգին եւ Բենօ:: Երգ Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Ա. Քիւփէլեան, կ'արտասանէ Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան, մենապար Օր. Ֆլօրա, ինչպէս նաեւ «Նոր Սերունդ»ի խումբը:

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:
Մուտքը ազատ է
Հաղորդ. միջ.— Métro Sceaux իջնել Bagneux: Հանրակառք Porte d'Orléansէն առնել 188 թիւը իջնել Պանեօ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերահամակրական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները եւ համակիրները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
Նիւթ՝ «Քաղաքական ներկայ կացութիւնը եւ մեր դիրքը»:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի հայերէնի դասընթացքը կը վերսկսի այս կիրակի: Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան նոյն օրը, դպրոցի սրահին մէջ, առտուան ժամը 9էն սկսեալ:

Հոկտեմբեր 26էն վերջ նոր աշակերտներ չեն ընդունուիր:

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կողմէ, այս շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ լոյս: Rue J. B. David, Républicainsներու սրահը:

ԸՆՏԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ զանազան աղանդերներով եւ ժողովրդական գիներով:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի թէյասեղանը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. տան մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, հայկական գեղեցիկ երգերով: Խնամուած պիւֆէ եւ անակնկալներ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Օր. Սաթենիկ եւ Սիրանոյշ Զաքարեան քոյրերը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 11ին Պոմոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ, պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարել կու տան ի յիշատակ իրենց քրոջ Տիկին ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ, որ վերջերս մեռաւ անակնկալօրէն, ինչպէս նաեւ Զաքարեան եւ Գասպարեան գերդաստաններուն բոլոր ննջեցելոց հոգւոց յիշատակին: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող բարեկամները:

Ensemble Orchestral de Parisի հրաւէրով Նուագահանդէս, ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

22 Նոյեմբեր, 6 Դեկտեմբեր, 27 Դեկտ. 1952

Կազմակերպիչ մարմինը հրապարակ հանած է 6 նուագահանդէսներու համար մուտքի զեղչեալ գին — բաժնեգին 1000 ֆրանքի:

Դիմել՝ յանձնախումբի բոլոր անդամներուն եւ Պ. Գ. ԱՃԷՄԵԱՆԻ, 12 rue Cadet:

Յայտագրի մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Սէն Ժեռմի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գուրգէն Կասսուկեանէ հազար ֆր., փոխան ծաղկեպսակի, եղերաբախտ ողբացեալ Խաչիկ Եսայեանի մահուան առթիւ:

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. ընդհ. միութիւնը «Արծուեբոյնն Հաճնոյ» հերոսամարտի 32րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, 12 Հոկտ. կիրակի: Լիոնէն, Թորգոմ քհնյ. Փոսթէքեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ, 8000 անթաղ նահատակներու հոգւոյն յիշատակին, նաեւ պիտի քարոզէ: Սիրով կը հրաւիրուին քաղաքին եւ շրջանի հայութիւնը:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ընկերուհի Վ. Հաքիմեանի բնակարանը, 144, Ave. Aristide Briand, Պանեօ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3.30ին Café Régentի վերնայարկը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇԱՒԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 21ին, դպրոցին սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ անդամատետրները միասին բերել:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 6ին Պօղոսեանի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Café Au Clair de Luneի վերնայարկը: (Métro Place d'Italie): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Զեկուցում: Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան հրահանգը: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ ընկերութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը Նոյեմբեր 30ին, Salle George V.ի մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցուի եւ արարողութեան ընթացքին պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ Եւրոպայի Հայոց Թեմին Կաթող. պատուիրակ ողբացեալ, հոգելոյս ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ մահուան տարելիցին:

Կը հրաւիրենք Ալֆորվիլի հայ ժողովուրդը մասնակցելու բազմավաստակ եկեղեցականին այս յարգանքի արտայայտութեան:

(Հոգաբարձութիւն)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ (Surprise Party)

Փարիզի հայկական երգչախումբը կազմակերպած է ընկերական հաւաքոյթ մը, այս կիրակի, ժամը 16—23, Ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise: Կը հրաւիրուին համակիրներ:

Պար, պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին:

Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 Ֆր.:

ԳԻՆԵՁՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, գինեձօն (apéritif d'honneur) ի պատիւ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր խաղացողներուն, նախաձեռնութեամբ վարչութեան:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 12 Octobre 1952 Կիրակի 12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6889-Նոր շրջան թիւ 2300

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈՅԱԿԱՊ

Աժեմ - չաժեմ սովորական բանաձեւի մը պէս կը գործածեն այս բառը, պարպելով անոր բովանդակութիւնը :

Կա՞յ թերթ մը ուր կարդացած չըլլաք,— Հոյակապ ճառ : Հոյակապ ներկայացում : Հոյակապ գրականութիւն կամ արուեստ :Նոյնիսկ հոյակա՛պ խնջոյք եւ պար...

Եւ բարեկենդանը կը շարունակուի տարիներէ ի վեր : Գրաւոր թէ բանաւոր : Արեւելքէն արեւմուտք եւ հիւսիսէն հարաւ : Տարէցներու թէ երիտասարդներու բերնով կամ գրչով :

Սիամանթօն կը սիրէր ըսել նաեւ «հոյակապ մածուն», յափշտակութեան մը պահուն : Իբրեւ քմայք :

Բոլորովին տարբեր բաներ են ողբացեալ բանաստեղծին այս արտայայտութիւնը, եւ այն երեւոյթը զոր մատնանշեցինք :

Ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, նոյն քննական ոգին է որ կը պակսի, այս բառին գործածութեան առեն : Սովորամոլութիւն մը որ շատ կը յիշեցնէ Պ. Ա. Ջօպանեանի «զմայլելի»ն :

Գոնէ պատասխանատու, հեղինակաւոր, «վաստակեալ» դէմքեր պարտաւոր են սանձել ասիական չռայլաբանութիւնները :

Տարրական պայման է քիչ մը զատում եւ ճաշակ ունել արտայայտութեանց մէջ, որպէս զի բառերը համբոյրի հատիկներ չդառնան, իբրեւ խաղալիկ ասոր - անոր ձեռքը :

Ցուլո՞ւնք է որ կը կախէք ամէն կանուխ արթնցողին վիզէն : Եւ կամ ոսկի՞ —այն ալ կեղծ — կը փակցնէք հայուն — փեսին ճակատը, ինչպէս կ'ընէին երբեմն ...

Բառերն ալ միտք եւ սիրտ եւ պատիւ ունին, եթէ կարելի է այսպէս ըսել : Ուրեմն, իրենց յատուկ տեղը եւ կլիման կը պահանջեն, որպէսզի չդառնան սնամէջ զարդեր կամ կանչեր :

Ինչո՞ւ գրի առինք այս ընդհանուր խորհրդածութիւնները :

Քանի մը խօսք ըսելու համար իսկապէս հոյակապ դէմքի մը մասին, որ կը կոչուի Հրաչեայ Աճառեան, ուսուցչապետ եւ իսկական անդամ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիային :

Ալեհեր վաստակաւորը վերջերս գրութիւն մը հրատարակեց Երեւանի թերթերուն մէջ, « Իմ Լիակատար Քերականութիւնը » :

Այդ գրութեան մէջ, Աճառեան ուրախութեամբ կը ծանուցանէ թէ արդէն սկսած են հրատարակել իր մեծագոյն գործը, «որի վրայ աշխատել եմ աւելի քան 30 տարի» :

Եւ կուտայ կարգ մը թանկագին տեղեկութիւններ :

Աշխարհի մէջ կան 1500 լեզուներ, մեռեալ եւ կենդանի :Ասոնց900ը զուրկ են գիրէ եւ գրականութենէ. հետեւաբար եւ տպագիր քերականութենէ : Մնացեալ 600էն իւրաքանչիւրը ուսումնասիրուած է առ նուազն մէկ քերականութեամբ :

Իր նպատակը եղած է կարդալ այս 600 լեզուներու քերականութիւնը :

Բաց ի Երեւանի պետական համալսարանէն եւ հարուստ հանրային գրադարանէն, հինգ տարի շարունակ պրպտումներ կատարած է Մոսկուայի եւ Լենինկրատի գրադարաններուն մէջ :

— « Ինձ յաջողուեց կարդալ 562 լեզուի քերականութիւն : Մնացեալ 38 լեզուի քերականութիւնը անկարելի եղաւ ձեռք բերել» :

Այս հսկայական աշխատանքին շնորհիւ, բազմավաստակ ակադեմականը կը կազմէ 562 լեզուներու ընդհանուր համեմատական քերականութիւնը :

Ֆրանսացի լեզուաբան մը, Վանդրիէս, « Le Langage » անուն գրքին մէջ գրեր է եղեր թէ «ցարդ չգտնուեցաւ մէկը որ ուսումնասիրէր աշխարհի բոլոր լեզուները եւ կազմէր անոնց ընդհանուր համեմատական քերականութիւնը » :

Գտնուա՛ծ է այդ մարդը,— Հայ մը, Հրաչեայ Աճառեան, որ իր քառահատոր Քերականութիւնը գրելու համար կարդացեր է չորս հազար յօդուած եւ հատոր, ինչպէս եւ 580 գիրք, 7 լեզուներով :

Եթէ այս չէ հոյակապը, այն ատեն ուրիշ բառ մը գտէք :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆԲԱ՛ԽՏ ԱՌՆԱԿ ...

Իրեն համար ալ կրնանք ըսել իրաւամբ ,— Մեռաւ պատնէշին վրայ :

Տարիներէ ի վեր Ամերիկա հաստատուած, անցեալ Օգոստոսին Փարիզ եկաւ : Կարճ պտոյտէ մը ետք պիտի երթար Լիբանան եւ Սուրիա, բայց մասնաւորապէս կանգ պիտի առնէր Երուսաղէմի մէջ, կարգ մը ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար :

Ծնած՝ Զօրլու, բայց մանկութեան օրերէն Կուտինա փոխադրուած ըլլալով, կը համարուէր Քէօթահիացի :

Տարիներու տքնութեամբ երկարաշունչ ուսումնասիրութիւն մը պատրաստած էր այդ քաղաքի հայկ. ճարտարարուեստին՝ յախճապակիի մասին :

Ամերիկայի բնակարանին մէջ հրդեհ մը կը ծագի արկածով, եւ կ'ոչնչացնէ այս թանկագին աշխատանքը, ուրիշ բազմաթիւ ձեռագիրներու հետ :

Այդ օրէն ի վեր, ձեռնարկած էր վերակազմելու կորսուած երկասիրութիւնը :

Եւ Փարիզէն անցնելով ճամբայ ելաւ դէպի Միջին Արեւելք, հակառակ իր վատառողջ վիճակին :

Լրջօրէն կը տառապէր սրտի տագնապէ մը : Այնպէս որ, փորձուեցայ հարցնել թէ ինչո՞ւ կը կատարէ այս երկարատեւ ճամբորդութիւնը :

Եւ ահա դոյժը, տակաւին Երուսաղէմ չհասած ...

Փարիզի մէջ կատարած պտոյտին առթիւ, իր տպաւորութիւնները գրած էր «Հայրենիք»ի համար, եւ կ'ուզէր տրամադրել նաեւ «Յառաջ»ի :

Խմբագրութիւնը յարմար դատեց որ նախ «Հայրենիք»ին ղրկէ, իսկ յատկապէս «Յառաջ»ին համար տպաւորութիւններ գրէ Միջին Արեւելքէն :

Ափսո՜ս : Այնքան սահուն գրիչ ունէր, ինչպէս եւ լուրջ հմտութիւն :

Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, դրատուն — գործակալութիւն մը հաստատած էր իր բնակավայրին մէջ, եւ կ'աշխատակցէր «Ազատամարտ»ի, յետոյ «Ճակատամարտ»ի :

Քէմալական արշաւանքէն ետք, Ամերիկա գաղթած էր ուր կ'աշխատակցէր մեր թերթերուն, բովանդակալից ուսումնասիրութիւններով :

Ունի երեք մանչ զաւակներ, Մ. Նահանգներուն մէջ : (Կինը մեռած է 1947ին) :

Անբա՛խտ Առնակ (Համբ. Զօրթեան) : Ապահովաբար թաղուած է Յ. Օշականի գերեզմանին մօտ, եւ լաւ է որ այնտեղ ալ մնայ, փոխանակ Ամերիկա փոխադրուելու :

ՎԱՀԷ

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Բոլշեւիկեան համագումարը վերջացած պիտի ըլլար երէկ : Ուրբաթ օրուան նիստին մէջ ճառ մը խօսեցաւ Մորիս Թորէզ, ի ներկայութեան Ստալինի : Երկու տարիէ ի վեր առաջին ճառն էր որ կը խօսէր եւ ըսաւ թէ «Ջերմագին, եղբայրական ողջոյններ կը բերէ յանուն Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան» : Այս առթիւ ձաղկեց Ֆրանսայի «յետադիմական դասակարգը որ Մ. Նահանգներուն յանձնեց Ֆրանսան եւ ռազմական խարիսխ մըդարձուց երկիրը, կորսնցուց ազգային գերիշխանութիւնը եւ արժանապատուութիւնը եւ խախտեց Ֆրանսայի ապահովութիւնը դաշնակցելով արեւմտեան Գերմանիոյ ռազմապաշտ տարրերուն հետ» : Եւ եզրակացուց թէ Ֆրանսայի ամբողջ ժողովուրդը պիտի պայքարի «յետադիմութեան եւ պատերազմի ուժերուն դէմ» :

Նախընթաց նիստի մը մէջ, պատերազմական նախարարը, մարեշալ Վասիլեւսկի, ըսած էր թէ «կարմիր բանակը այժմ ունի նոր զէնքեր որոնք յաջողապէս կը գերազանցեն վերջին պատերազմին զէնքերը : Նոր հնգամեայ ծրագրով զարկ պիտի տրուի արդիական զէնքերու արտադրութեան : Խորհրդային գիտուններն ալ նոր տիպարներ պիտի հնարեն » :

Միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ կուսակցութեան նոր կանոնագիրը :

ՄԻՋԱԴԷՊԸ ՀԱՐԹՈՒԱ՞Ծ Է

ՖՐԱՆՍԱ ՀԱՍՏԱՏ ԿԸ ՄՆԱՅ ԻՐ ՏԵՍԱԿԷՏԻՆ ՎՐԱՅ

Վերջին լուրերը այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ թիւրիմացութիւնը հարթուած է կամ պիտի հարթուի Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ :

Ինչպէս գրած էինք երէկ, վարչապետը խնդրած էր Փարիզի ամերիկեան դեսպանէն ետ առնել վերջին յուշագիրը, որ անընդունելի պայմաններ կը պարունակէր : Վաւերական տեղեկութեանց համաձայն, յուշագիրը, որ ստորագրուած չէ, կը թելադրէ ֆրանսական կառավարութեան աւելցնել 1953ի զինուորական նախահաշիւը : Յետոյ, նոր կանոններ կը սահմանէ ամերիկեան վարկերուն գործածութեան մասին : Եւ դեռ ուրիշ անհաճոյ պարագաներ :

Յուշագիրը Ուաշինկթընի մէջ պատրաստուած եւ Ֆրանսայի վարչապետութեան դրասենեակը յանձնուած է երկուշաբթի օր, նամակի մը հետ որ կ'ըսէր թէ Ֆրանսա պէտք չէ յոյս դնէ 650 միլիոն տոլարի վարկի մը վրայ՝ յառաջիկայ տարուան համար : Առանց վճռապէս մերժելու խնդրուած վարկը, նամակը դիտել կուտար թէ գումարը չի կրնար 525 միլիոն տոլարէն աւելի ըլլալ :

Այժմ երկու կողմերուն պատասխանատու դէմքերը կ'աշխատին կարճ կապել հրապարակային վիճաբանութիւնները : Ֆրանսացիները բանավէճը երկարաձգելու տրամադրութիւն չունենալով հանդերձ, կը մերժեն ընդունիլ նոր պայմանները : Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ յուշագիրը պատրաստուած է Մ. Նահանգներու միացեալ սպայակոյտի դրասենեակներուն մէջ, եւ Ֆրանսայի յանձնուած է առանց նախագահ Թրումընի կամ արտ. նախարար Էչիսընի գիտութեան : Այս ենթադրութեամբ, կը յուսան թէ դժուար պիտի չըլլայ հարթել թիւրիմացութիւնը :

Փարիզի մէջ ուրիշ տեսակէտ մըն ալ ունին, — կ'ուզեն որ Ատլանտեանի 14 զինակիցները հաւասար իրաւունքներ ունենան եւ իրական դեր կատարէ կազմակերպութեան խորհուրդը, եւ ոչ թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը, օգտուելով իր ռազմական եւ տնտեսական դիրքէն :

Կ'ըսուի թէ այս իմաստով յուշագիր մը ուղղուած է ՀԱԿին, առաջարկելով որ իւրաքանչիւր անդամակից ազգի կողմէ եղած ճիգերը եւ Ամերիկայի կողմէ անոնց տրամադրուած օգնութիւնը համարուին հաւաքական ճիգ՝ հաւաքական նպատակի մը համար, եւ ոչ թէ տեսակ մը ամերիկեան վերակացութիւն, ստուգելու համար թէ իւրաքանչիւր դաշնակից կը կատարէ՞ իր պարտականութիւնը : Ֆրանսական յուշագիրը մասնաւորապէս կ'առաջարկէ ՀԱԿի (Հիւս. Ատլ. Կազմ.) պաշտպանութեան ծրագիրները մշակել առնուազն երեք տարուան համար, փոխանակ տարեկանի, որպէսզի իւրաքանչիւր երկիր կարենայ իրեն յատուկ ծրագիր եւ նախահաշիւ պատրաստել :

Իրազեկներու կարծիքով, Ֆրանսայի վճռական դիրքին վրայ ազդած են նաեւ ամերիկեան մամուլին քննադատութիւնները Հիւս. Ափրիկէի ֆրանսական քաղաքականութեան մասին : Այս առթիւ ուշագրաւ է Փարիզի կաթոլիկ օրաթերթին, La Croixի հետեւեալ դիտողութիւնը .

— « Արդարեւ, ճիշդ է որ Ամերիկայի ներկայացուցիչները շատ յաճախ կը միջամտեն իրենց օգնած երկիրներու ներքին գործերուն : Քանի մը ամիս առաջ Յունաստանի ամերիկեան դեսպանը այդպէս շարժեցաւ այնպիսի ցուցադրութեամբ մը որ բուռն հակազդեցութիւն յառաջ բերաւ» :

Թերթը, որ ընդհանրապէս չափաւոր եւ խոհեմ լեզու մը կը գործածէ, պաշտպանելով Պ. Փինէի վճռական դիրքը, կ'եզրակացնէ .

— « Յուսանք թէ ամերիկեան պաշտօնեաները պիտի սորվին մերժուած յուշագրին դասը : Ֆրանսա կը պահէ իր ազգային հպարտութիւնը» :

Փարիզի մէջ սրտնեղութիւն կը պատճառէ ու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ'իմանանք հետեւեալ մահերը. —

Հալէպի մէջ յանկարծամահ եղած է Համբարձում Զօրթեան (գրական անունով՝ Առնակ), որ երկու շաբաթ առաջ Սուրիա — Լիբանան գացած էր Փարիզէն, կարգ մը ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար : Քէօթահիացի էր եւ 65ը անց : (Տես «Օրը Օրին»ը) :

× Սեպտ. 21ին Նոր գիւղի մէջ (Հալէպ) վախճանած է Օշական Քհնյ. Սայրեան : Բնիկ Մշեցի էր, աշխարհական անունով՝ Անդրանիկ : Տարիներով ուսուցչական պաշտօններ վարած է Տարօնի եւ Բարձր Հայքի մէջ : Ունի մօտ երկու հազար էջ ձեռագիր՝ Տարօնի մասին :

× Հոկտ. 5ին Գահիրէի մէջ վախճանած է Պսակ Քհնյ. Խաչիկեան : Պոլսեցի էր եւ տարիներէ ի վեր կը պաշտօնավարէր Եգիպտոսի մէջ : Կ'աշխատակցէր «Յուսաբեր»ի եւ ուրիշ թերթերու, թարգմանութիւններով եւ զանազան գրութիւններով :

ԻՆՉՈ՞Ի ԿԸ ՄԻՋԱՄՏԵՄ

Ֆրանսերէն բառ մը կայ, intrus, զոր սխալ կը թարգմանեն մեր բառարանները,— միջամուխ, խնճոյամուտ, խնճոյակոչ: Աւելի յաջող է ինչ որ կու տայ Համարժէք՝ ռամիկ բարբառը, պատկերաւոր բայց գռեհիկ, այնքան որ ներելի չէ գրականութեան տանիլ:

Intrus կը կոչենք մէկը, որ կը մտնէ աշխատանքի մը մէջ, գործի մը մէջ, կռիւի մը մէջ, վէճի մը մէջ, անպատեհ ժամու մը, առանց որեւէ հանգամանքի կամ իրաւունքի,—ուրեմն մէկն է որ միջամուխ կ'ըլլայ (s'immiscer) նախ իբրեւ resquilleur, որ ներս կը սպրդի կողմնակի անցքէ մը, երկրորդ՝ իբրեւ աւելորդ տարր, որ նեղութիւն կը պատճառէ (gêneur), երրորդ՝ իբրեւ չսպասուած ներկայութիւն մը, որ տաղտուկ կը պատճառէ (importun):

Թէ intrus մը չեմ ծանօթ վէճին մէջ, Փօլատեանի բաց-նամակը չէ միայն՝ որ պիտի հաստատէր, արդարացնելով ներկայութիւնս: Իմ ներկայութիւնս կա՛ր արդէն,— քիչ մը կը յիշեցնէ արձանը՝ զոր Մոլիէր կը դնէ Տոն Ժուանին մէջ, (հրաշալի՛ է Ֆրանսացի հանճարեղ կատակերգակին այս գիւտը, արձան մը որ քար է, ժայռի կըտոր, անտարբեր՝ շուրջի անցուդարձին, ծիծաղին ու քմահրանքին, բայց յանկարծ... կը քալէ, ծանրօրէն կը յառաջանայ եւ կը բռնէ ժպիրհին ձեռքէն...):

Եւ հիմա դուք դատեցէք:

1950 Յուլիս 23ին եւ 30ին, «Յառաջ»ի էջերէն՝ երկու խանդավառ յօդուածներով կ'ողջունէի Լիւք — Անտրէ Մարսէլի մկրտութիւնը հայ գրականութեան պատմութեան աւազանին մէջ: Չէի ճանչնար Ֆրանսացի այս երիտասարդ բանաստեղծը, բայց մեր գրականութեամբ հաղորդուելու իր ինքնաբուխ ցանկութիւնը, հայկական հանճարը ուսումնասիրելու իր ինքնատիպ եւ խոր եղանակը հաւատացէք որ յուզեցին զիս՝ հակառակ այն դառնութեան որով լեցուած էր հոգիս ընդդէմ եւրոպացի մտաւորականներուն: Միւս կողմէ, Եւրոպայի ամէնէն պանծալի պարբերականներէն մին, Cahiers du Sud (Ժան Պալար), երբ հիացումով և պաշտամունքով մեծարանքի կը տանէր հայկական արժէքները՝ հակառակ արեւմտեան քաղաքականութեան առաջնորդներուն վատութեան եւ եւրոպացի մտաւորականներուն չահախնդիր լռութեան, ի՞նչ կ'ըսեմ՝ երբ անսահման խանդավառութեամբ կը պատրաստուէր տօնել Նարեկացիի ծննդեան տարեդարձը, զոր... մենք իսկ մոռցած էինք տօնել մեր ցաւին մէջ,— ամէնէ՛ն սուրբ ջերմութեամբ լեցուեցաւ հոգիս:

Հօ՜, դիւրի՛ն բան էր խօսիլ եւ խօսեցնել հայ բանաստեղծներուն եւ քաղաքակրթութեան մասին՝ երբ Հայաստանի մէջ կատարուած ջարդերը կրնային ժողովրդականութիւն պարգեւել եւրոպացի գրագէտներուն, իրենց սրտցաւութեան եւ հետաքրքրութեան համար, Զօպանեանի պանծալի գործունէութեան օրերուն: Գութը, արցունքը եւ աժան հայասիրութիւնը դիւրի՛ն էր առատօրէն հոսեցնել մեր քրիստոնէական առաքինութեանց արիւնոտ առուակն ի վար, խոխոջելով, կարկաչելով, դդչելով, առանց սակայն երախայի մը չինած ջաղացքին անիւն իսկ դարձնել կարենալու: Երբ, վերջապէս, մէկ հայ ուսանող բաւակա՛ն էր՝ չապիկ հագցնելու եւ «Այսօր անճառ» երգել տալու համար Ֆրանսացի ակադեմականներուն, ամերիկացի պատուելիներուն եւ եւրոպացի գրագէտներուն, մեր մարտիրոս եկեղեցիներուն մէջ:

Սակայն, դիւրին բան չէ հիմա խօսիլ Հայոց կամ հայութեան մասին, եւրոպական մամուլին մէջ, չվշտացնելու համար... Թուրքերը: Մի՛ մոռնաք որ Ամերիկացիներն ալ չատո՛նց հրաժարած են քրիստոնէութիւն քարոզելէ... Հայոց մէջ, (ալիւրի պարկերը հիմա կ'երթան via...):

Այս կացութեան մէջ, չէ՞ք հիանար Լիւք — Անտրէ Մարսէլի եւ Ժան Պալարի ինքնաբուխ եւ անկեղծ խանդավառութեան վրայ՝ հանդէպ հայկական բաներու:

Արդ, ժողովուրդ Հայոց, լսէ՛:

Հայոց խելացիները, որոնք Փարիզ բնակողի հպարտութիւն մը կը մատնեն յաճախ՝ մոռնալով muré մտաւորականի իրենց ողբերգութիւնը, միշտ քաղաքակրթութեան յարաճուն կշռոյթին անտարբեր, գիտէ՞ք թէ ի՛նչ ըսին.

1.— Լիւք - Անտրէ Մարսէլ հայերէն չի գիտեր, հետեւաբար եւ բնականաբար...:

2.— Լիւք — Անտրէ Մարսէլ անծանօթ երիտասարդ մըն է, հռչակաւոր բանաստեղծ չէ, հետեւաբար եւ բնականաբար ...:

3.— Ժան Պալար գործի մարդ է, չուկայի հետաքրքրութեամբ կը մօտենայ մեզի ...:

Երկար ատեն այս խօսքերը շրջան ըրին բերնէ բերան: Անշուշտ դժուարացնելու համար ծրագիր մը, որուն ձեռնարկած էինք խումբ մը հայրենակիցներով:

Օր մըն ալ, Փօլատեան կրցաւ գտնել Լիւք-Անտրէ Մարսէլի հասցէն, Տրակինեանէն հրաւիրեց Մարսէյլ ու գրի առաւ տեսակցութիւն մը, զոր հրատարակեց «Յառաջ»ի մէջ, ուր, բաժնելով իմ խանդավառութիւնս, առանց չարութեան, յայտարարեց թէ Զօպանեանի թարգմանութիւնները, բաղդատելով Լիւք - Անտրէ Մարսէլի թարգմանութեանց հետ, «ակադեմական են եւ պաղ»:

Փրփրեցա՛ւ Զօպանեան:

«Պայքար»ի մէջ երկար յօդուածաշարքով մը, (ճիշդ անցեալ տարի, բայց ես դեռ նոր կարդացի), վկայութեան կանչեց հռչակաւոր գրագէտներ, որոնք գովեստով կը խօսին իր թարգմանութեանց մասին: Եւ այդ առթիւ, անտեղի եւ անհամ բառեր գլորեց Փօլատեանի եւ Լիւք—Անտրէ Մարսէլի հասցէին:

Փրփրեցա՛ւ Փօլատեան:

« Յառաջ »ի մէջ խօսեցաւ Զօպանեանի տկարութեանց ու թերութեանց մասին, պաշտպանելով Ֆրանսացի երիտասարդ բանաստեղծին աշխատանքը:

Մէջ մտաւ Պարսամեան:

« Յառաջ »ի բերաւ հինգ յօդուած: Խմբագրութիւնը յարմար չգտաւ հրատարակել, առանց կարգ մը յապաւումներու, առանց փոխելու մասնաւորաբար յարձակողական լեզուն(*): Պարսամեան չհամաձայնեցաւ, ետ առաւ յօդուածները, որոնք... յապաւուած ու լեզուն կրտած ձեւով հրատարակուեցան, յետոյ, «Յուսաբեր»ի մէջ:

«Յուսաբեր»ի խմբագրութիւնը, թէեւ մօտէն ծանօթ չէր վէճին պատմութեան, ճիշդ տեսաւ, դատեց եւ խմբագրականով մը դատապարտեց... Զօպանեանն ու Պարսամեանը: Յետոյ, ինչպէս օրէնք է, խօսքը տուաւ Փօլատեանի:

Փօլատեան, պատասխանելէ առաջ, հրաւիրեց որ խօսի... Մոլիէրի արձանը:

Ուրեմն, Մոլիէրի այդ արձանը՝ ես intrus մը չեմ: Կը միջամտեմ, որովհետեւ.

1.— Վէճը ծագում առաւ այն խանդավառութենէս, զոր ցոյց տուի Լիւք — Անտրէ Մարսէլի եւ Ժան Պալարի: Կարելի՞ է արձան մնալ տակաւին:

2.— Վէճը արդէն ծանօթ է Լիւք—Անտրէ Մարսէլի եւ Ժան Պալարի,— առիթ նկատեցի՝ երբ, Սեպտեմբերի վերջերը, Մարսիլիոյ մէջ, Ժան Պալար իր բնակարանը հրաւիրած էր Փօլատեանը, Բիւզանդ Թօփալեանը, Յ. Աղայեանը եւ զիս, (այնտեղ էր նաեւ Լիւք-Անտրէ Մարսէլը, որ ամէն բան գիտէ եւ կը հետեւի մեր մամուլի վէճին, թէեւ հայերէն չի՛ գիտեր,— չէ՞ որ Նարեկացի կը թարգմանէ, առանց հայերէն գիտնալու): Նեբելի՞ է արձան մնալ տակաւին, սպասելով որ... Լիւք-Անտրէ Մարսէլ եւ Ժան Պալար պատասխանեն, ո՞ւր, չեմ գիտեր, աղէտի մը վերածելով այս անհամ, այս տխմար վէճը:

3.— Վէճին ամբողջական պատմութիւնը այլեւս պէտք է տալ ժողովուրդին, որ մեծագոյն արձանն է,— թող դատէ մեծագոյն արձանն ալ:

4.— Վէճը կ'ուզեմ վիժեցնել, այսինքն չերկարել ու չտարածել աւելի: Ատոր համար, արդար միջամտութեամբ մը, ցոյց տալով Զօպանեանի եւ Պարսամեանի մեղքերը, պիտի թելադրեմ Փօլատեանի, որ հրաժարի պատասխանելէ,— մանաւանդ որ «Յուսաբեր»ի խմբագրականը կը գոհացնէ զինք լիուլի:

Պիտի ջանամ սպառել վէճին պատմութիւնը, ցոյց տալով նաեւ մե՛ր մեղքերը, որովհետեւ գիտեմ թէ ձեռնարկին ձախողութեան մէջ մեղքի ուրիշ պատմութիւններ ալ կան, եւ չեմ կրնար ընդունիլ, պզտիկութիւն կը համարիմ ընդունիլ որ եթէ ե՛ս ալ, իմ կարգիս, մեղք չունենայի, դժուար թէ Զօպանեան եւ Պարսամեան, նոյնիսկ տասն անգամ բազմապատկելով իրենց ճիգերը, կարենային ձախողեցնել ինչ որ ձախողեցաւ, ինչպէս կը կարծէ Փօլատեան յանիրաւի:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Այս մանրամասնութեանց ծանօթութիւնս կուգայ Յառաջի խմբագրի իրաւունքներէս: Աչքիս լոյսը, հիմա, հազիւ կը բաւէ սեփական աշխատանքներուս, ահա թէ ինչո՛ւ չեմ մասնակցիր Յառաջի խմբագրական աշխատանքներուն: Բայց եւ այնպէս, օրէնքներու եւ աւանդութիւններու մասին հետաքրքրուողը թող գիտէ թէ, կը պահեմ խմբագրի իրաւունքներս Յառաջի մէջ, որոնց ոչինչ կը զլանամ, ինչպէս երէկ՝ երբ ընձիւղ կ'արձակէր, նոյնպէս այսօր՝ երբ հաստարմատ կաղնի մըն է: Այսուհանդերձ երբեք կարծիք չյայտնեցի՝ երբ Պարսամեան ուզեց հրատարակել իր յօդուածները Յառաջի մէջ:

Բանաստեղծութեան ծագումը

Բանաստեղծութեան տարիքը կը սկսի... Քրիստոսէ առաջ 6րդ դարուն: Այսինքն մօտաւորապէս այն օրէն, երբ Սաֆօ, հելլէն քերթողուհին, յուսահատութեան նոպայի մը մէջ ինքզինք ծով նետեց ժայռի մը կատարէն:

Պէ՞տք է հետեւցնել ուրեմն, որ քնարերգութիւնը Սաֆոյի հետ սկսաւ եւ Սաֆոյի հետ ալ վերջացաւ: Ոչ, մենք այդ կարծիքէն չենք: Քնարերգութիւնը, առհասարակ բանաստեղծութիւնը, ծնաւ առաջին մարդուն հետ եւ պիտի մեռնի վերջին մարդուն հետ:

Եթէ չարտայայտենք իսկ բառերով, սակայն ջիղերով, սրտով, հոգիով պիտի ապրինք միշտ բանաստեղծութիւնը: Որովհետեւ աշխարհի մէջ չկայ մարդ մը, մարդու նմանող արարած մը, որ քիչ մը բանաստեղծութիւն գոնէ չունենայ իր մէջ, եթէ անշուշտ առանց սրտի մտած չէ այս աշխարհը:

Բանաստեղծութեան տեսակները, սեռերը կը հիննան, բայց ինք՝ բանաստեղծութիւնը ոչ կը հիննայ, ոչ կը մաշի: Կը փոխուի միայն ձեւը, իսկ խորքը կը մնայ գրեթէ անփոփոխ:

Խորքը — կեանքն է, ըստ էութեան՝ անփոփոխելի եւ յաւիտենական: Կեղեւը կը ձեւափոխուի, միջուկը ՝ոչ: Աշխարհի ստեղծումէն ի վեր գոյութիւն ունի սէրը, օրինակի համար: Ասիկա խորքն է: Զայն արտայայտելու, թերեւս նոյնիսկ զայն զգալու ձեւն է, որ կը մնայ յարածուփ, այլ «անսայզ»:

Դիւցազներգութիւնը, իբրեւ սեռ, ատեն մը ի պատուի էր բազմաթիւ երկիրներու եւ բազմաթիւ ազգերու մէջ: Հիմա անցած է արդէն գրականութեան պատմութեան: Ըսել կ'ուզենք՝ մեռած սեռ մըն է: Ինչո՞ւ այս «մահացում»ը: Կը կարծենք՝ այն պատճառով, որ մեր դարաշրջանին մէջ հին ըմբռնումով դիւցազներ չկան: Հետեւաբար չկայ նաեւ դիւցազներգութիւն:

Մեր դարուն մէջ դիւցազնը մեքենան է եւ նիւթը,— թնդանօթը, օդանաւը, ռումբը, սուզանաւը, հիւլէն: Եւ բնաւ զարմանալի չէ, երբ հիմա «դիւցազներգութիւն»ներ ու գեղօններ կը գրուին այս «դիւցազ»ներուն մասին:

Առաջին ակնարկով՝ կը թուի թէ քնարերգութիւնն ալ ի վերջոյ պիտի ունենայ դիւցազներգութեան ճակատագիրը. պիտի անցնի գրականութեան պատմութեան, իբրեւ «մեռեալ սեռ»:

Այս դժբախտութիւնը կրնայ պատահիլ այն ատեն, երբ մարդիկ ծնին, ապրին ու մեռնին սրտի տեղ մեքենայ մը միայն ունենալով իրենց կուրծքին տակ:

Մեքենան փոխարինեց դիւցազնը, բայց չի կրնար փոխարինել մարդկային սիրտը:

Այս պատճառով ալ՝ քնարերգութիւնը, արձակի մէջ ըլլայ թէ բանաստեղծութեան, երբեք, որեւէ ատեն, որեւէ գնով պիտի չկորսնցնէ իր «գահոյք»ը դպրութեանց կայսրութեան մէջ:

Այս ճշմարտութիւնը հաստատելու կը ծառայեն քանի մը վաւերական բանաստեղծներ, որոնք կ'ապրին ու կը ստեղծագործեն աշխարհի մէկ վեցերորդ մասին մէջ, ուր սիրտը չոգիի տակ պահուած է եւ ուր խիղճը այլեւս գոյութեան իրաւունք չունի:

Վաւերական այդ բանաստեղծներն են Սողոմոն Տարօնցի, Ազատ Վշտունի, Յովհաննէս Շիրազ, Սիլվա Կապուտիկեան: Իրենցմէ առաջ կային արդէն Տէրեանն ու Չարենցը (ի դէպ, ո՞ւր մնաց Արամ-Առմանը, որ Հայաստան ներգաղթեց հինգ — վեց տարի առաջ: Ատեն մը հոն զինքը կը կոչէին «տաղանդաւոր տղան»: Հիմա այս տղուն ոչ ձայնը կը լսուի, ոչ անունը):

Չենք ըսեր՝ ամէն սերունդ, բայց ապահովաբար ամէն դար ՆՈՐ բանաստեղծ մը կու տայ: Մնացածները կը հետեւին իրեն, կամ կ'ընդօրինակեն զայն:

Հոկտեմբերեան Յեղափոխութենէն ետք, Խ. Միութիւնը ունեցաւ իր նոր բանաստեղծը՝ Մայակովսկին: Ստալին կը գրէր այս բանաստեղծի մասին.— «Մայակովսկին եղել է եւ մնում է մեր սովետական դարաշրջանի լաւագոյն, ամենատաղանդաւոր բանաստեղծը»:

Նոր էր այս բանաստեղծը իր ներքին աշխարհով, ձեւով, խորքով, զգալու, տեսնելու եւ արտայայտելու իր եղանակով: Ապրեցաւ միայն երեսունըվեց տարի (1894-1930): Նոր շունչով բանաստեղծութիւններ գրեց իր դարաշրջանը յուզող այլազան հարցերու մասին: Գրեց նաեւ «Բանաստեղծութիւն սովետական պասպորտի մասին»: Իրեն հետեւեցան, զինքը ընդօրինակեցին շատեր: Բայց մնացին հետեւակ:

Մայակովսկին ինք հիմնեց իր դպրոցը: Պետ մըն էր եւ ոչ թէ ուղեկից մը:

Այդ դպրոցին վարպետներէն է, մեր մէջ, Չարենցը: Պետ մըն ալ այս մէկն էր, իր սերունդին մեծագոյն բանաստեղծը: «Ամենատաղանդաւոր»ը, ինչպէս որ պիտի ըսէր Ստալին:

Սակայն վարպետները այս աշխարհէն ընդմիշտ կը մեկնին՝ միասին տանելով իրենց առաւելութիւնները եւ մեզի ձգելով իրենց թերութիւնները միայն:

Ասիկա մենք կը կոչենք «անցաւորին պայ-

Սիրում եմ շրջել գիշերը մթին ,
Մարդկանցից հեռու, մենակ ծովափին,
Ծովի հետ խօսել եւ ծովին յայտնել,
Սրտիս բորբոքիչ ցաւ ու տանջանքներ :
Սիրում եմ խաղաղ մրմունջը ծովին,
Նրա ծփանքը աւազոտ ափին ,
Եւ փրփրադէզ գոռ ալիքների
Գոռում, գոչումը ահեղ, սոսկալի :
Սիրում եմ նրա ես խորհրդաւոր
Խաղաղ գիշերուայ պատգամներն անդորր ,
Սիրում եմ նրա յաւիտենական
Խորին տրտունջը, տխուր, թախծական :

ԱՐՍԷՆ ԳՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

ման »ը :

Այս պայմանին ենթակայ են հիմա քանի մը «նոր» բանաստեղծներ Հայաստանի մէջ: «Նոր»՝ ոչ թէ իրենց տաղանդով կամ խառնուածքին դրոշմովը, այլ միայն իրենց տարիքով :

Անոնցմէ մէկը, Լ. Մանուկեան, «Պատասխան նամակ» մը գրելով... Լենինի, կ'ըսէ, ի միջի այլոց .

— « Ինչպէս կարող ես չաշխատել,— Երկու ձեռքդ չորս դարձրած,— Երբ որ գիտես Առաջնորդն էլ — Քո գործերով է զբաղուած» («Սովետ. գրականութիւն եւ արուեստ», թիւ 5, 1952 Մայիս, Երեւան):

Մեզ մտահոգողը այն չէ, որ Հայաստանի նորահաս բանաստեղծները լենինիզմ - սթալինիզմ կ'երգեն, այլ այն, որ առանց տաղանդի կ'երգեն: Մայակովսկին «սովետական պասպորտ»ի մասին քերթուած գրեց, բայց տաղանդով գրեց:

« Պասպորտ»ը չէ, որ կը հետաքրքրէ մեզ: Ամէն տեղ եւ ամէն բանի մէջ մեզ կը հետաքրքրէ միայն եւ բացառաբար ՏԱՂԱՆԴԸ:

Թող գրեն խաղողի եւ զոյգ մը կօշիկի մասին. բայց թող տաղանդով գրեն: Թող հայհոյեն մինչեւ իսկ, բայց թող տաղանդով հայհոյեն :

Խորհրդահայ «քննադատ» մը, Վ. Մնացականեան, Լ. Մանուկեանի «բանաստեղծութիւն»ը կը գտնէ յուզիչ:

Մենք, որ բաւական... նուրբ ջիղեր ունինք, ունինք նաեւ «մանկօրէն զողացող խառնուածք », յուզուեցանք ոչ թէ Մանուկեանի «բանաստեղծութիւն»էն, այլ Մնացականեանի «քննադատութիւն»էն :

Գեղեցիկի ինչ ըմբռնում խորհրդահայ քննադատին եւ քննադատութեան մէջ ...:

Գեղեցիկ չէ ոչ միայն խորհրդահայ նոր բանաստեղծութեան խորքը , այլ եւ ձեւը:

Նորագոյններէն մէկը, Քաջիկ Գրիգորեան, քերթուած կը գրէ «Մարքսիզմ - լենինիզմի դասընթացն աւարտելու առթիւ»: Ուրիշ մը, Նորայր Մովսիսեան, »Պարտպատմութեան գիրքը» խորագրով քերթուածի մը մէջ, կը գրէ.— « Երբ թախիծը յաճախ գետնափորն է հօսել,— Բացել է նա գիրքը ու էջերից նրա — Տեսել Լենինին մեծ , Ստալինի հետ խօսել — Եւ ուժ առած կռուել աններում ու անահ:— Քայլում է նա վստահ, երբեք չի նահանջի,— Երբ թիկունքում ունի գիրքը պարտպատմութեան» (անդ) :

Ասոր մէջ ի՞նչն է կամ ո՞ւր է բանաստեղծութիւնը: Մենք զայն չենք տեսներ, հակառակ յուզուելու տրամադիր մեր հոգեկան վիճակին ...

ԹԷՈԴՈՐՈՍ ՌՇՏՈՒՆԻ

Օր մը լըսեց ապարանքին պատուհանէն՝
Որուն առջեւ նստած՝ հեռո՜ւն կը դիտէր ան,
Քանի մը խօսք հայրենի քաղցըր բարբառէն,
Կոտտաց խորունկ սիրտը մըռայլ վէրքի նըման...

Վարէն անցնող Հայեր էին որ Դամասկոս
Եկած՝ աւրանք բերած էին Հայոց երկրէն,
Ու կ'ըսէին թէ Ռշտունին պատանդ էր հոս,
Ինչպէս արծիւ մը վանդակի մէջ ոսկեղէն ...

Քանի մը բառ որ բաւական եղան յանկարծ
Բորբոքելու հայրենի սէրը ցաւագին՝
Որ ճարճատեց եւ մոխրացուց անոր հոգին:

Յիշեց Երկիրը տեսիլքովն իր լուսարծարծ,
Լեռներն անոր գետերն ահեղ, վարդը խնկոտ,
Եւ Ռշտունին լացաւ, լացա՜ւ մահակարօտ ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

Բայց խորհրդահայ «քննադատը», վերի քերթուածին մէջ գտնելով «կորէական զինուորի յաղթանակի հաւատը», զայն նոյնպէս կը համարէ յուզիչ : Յուզիչ՝ իր «նիւթի կոնկրետութեամբ ու խօսքի պարզութեամբ »:

Ուրիշ նորագոյն բանաստեղծ մը, Վ. Յովսէփեան, կը ներկայացնէ պատերազմի ատեն մէկ ձեռքը կորսնցուցած բանուոր մը, որ խաղաղութեան կոչը կը ստորագրէ: «Ձեռքը» խորագրին տակ, Յովսէփեան կը գրէ.— «Բայց այդ պահին մի պատանու ձեռք ուժգին— Իջնում է վայր, թղթի վըրայ սպիտակ,— Իջնում է վայր, այնպէս հզօր, չեչտակի,— Ինչպէս կեանքի ջլուտ ձեռքը անխորտակ» (անդ):

Այլեւս չենք հարցներ.— Ո՞ւր է բանաստեղծութիւնը այս քերթուածին մէջ: Բայց կը հարցնենք.— ո՞ւր է տաղանդը այս եւ նման գըրուածքներուն մէջ:

Խորհրդահայ «քննադատը», Վ. Մնացականեան, անոնց մէջ կը փնտռէ եւ կը գտնէ սովետական հայրենասիրութեան «ռեւոլուցիոն» ատելութիւնը նոր պատերազմի հրձիգներուն դէմ :

Կը խոստովանինք, թէ մենք այս բոլորին մէջ ուրիշ բան չգտանք, բայց եթէ ոչնչութիւն մը, որ յուզիչ է իր ոչնչութեամբ միայն:

Խորհրդահայ «քննադատ»ը, վերջին հաշուով, աւելի շատ կը մեռցնէ բանաստեղծը, քան կը յայտնաբերէ զայն: Ապացոյց՝ Սիլվա Կապուտիկեանը :

(Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ԵԳԻՊՏՈՍ հինգ միլիոն սթերլինի վարկ մը պիտի ստանայ Անգլիայէն: Անցեալ տարի ալ 25 միլիոն ստացած էր:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը որոշեց ազատ արձակել բոլոր անոնք որ դատապարտուած են առանց դատի: Արգելափակուած պիտի մնան միայն 21 համայնավարներ :

ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ խնդրեցին դադրեցնել պարտաւորիչ գիներու դրութիւնը, որպէսզի կացութիւնը բարւոքի :

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԲԵՐԵՆՔ ՄԵՐ ԲԱԺԻՆԸ ...

Անշուշտ կարդացիք, ես ալ կարդացի: Բոլորը կարդացին՝ պտղունց մը տոլարի — 18 հազարի խնդիրը, զոր, Մ. Նահանգներու, Հանրապետա - կաններու փոխ - նախագահական թեկնածուն, ստացած է խումբ մը ամերիկացի միլիոնատէրներէ, իր ընտրութեան առթիւ ...

Ահագին իրարանցում յառաջ բերաւ այս խնդիրը ամբողջ Ամերիկայի մէջ... ի՜նչ զարմանալի բան: Հարցը լուծելու համար, նուէրընկալին պատկանած կուսակցութեան սնտուկէն 75 հազար տալըրի ծախք մը վճարուած է անթելի եւ «հեռատեսիլի»! Ահա նորութիւն մըն ալ, հեռատես բառը, ունէինք, հեռագիտակն ալ կար բայց «հեռատեսիլ»ը չէինք լսած եւ ոչ ալ տեսած:

Էհ, ամերիկեան միտքը տակաւին կրնայ հնարել լսելու եւ տեսնելու գործիքներէն ետքը՝ հեւուէն հոտոտելու գործիք մըն ալ՝ «հեռաբոյր» անունով ...

Բայց ես կը զարմանամ այս իրարանցումին : Ոչինչ գումար մը, 16—18 հազար տոլար, քանի մը բարեկամ միլիոնատէրներ նուէր են տուած, իրենց մէկ ծերակուտական բարեկամին: Ի՜նչ մեծ բան : Այդ չպիտոյ գումարը մէկ ժամուան մէջ, դիւրութեամբ կը շահին նոյն Կրեսոսները :

Յետոյ ստացողն ալ խելքը թռցնելու չափ ուրախութիւն չզգար :

Այս ոչինչ գումարին համար, Ամերիկայի ռամկավարները ահագին աղմուկ բարձրացնելու պէտք չունէին: Զարմանալի է, մեր հայ ռամկավարներն ալ շատ կը նմանին անոնց :

Աստուած մի արասցէ, եթէ նարինջ մը գնելով ուտելդ տեսնեն՝ «վա՛յ անպիտան Դաշնակցական»ը կը կոխեն՝ նարինջին կեղեւի գոյնէն խրտչելով ...

Հիմա գանք ամերիկեան ռամկավարներուն , որոնք հիւլէական ռումբի գաղտնիքը յանձնած են Խ. Միութեան որ յաջողած է հիւլէական ռումբ շինել մէկ տարի աւելի կանուխ: Կը կարծեմ, 18 հազար տոլարի ժամուցը, ասոր քով շատ խեղճուկրակ բան կը մնայ եւ երկրին ներքին գաղտնիքին որեւէ հարուած ալ չի տար :

Թէեւ, մեզ, Հայերուս ոչ շահ ու ոչ ալ վնաս կը պատճառէ այս խնդիրը եւ սակայն, էհ, հաշտարար եւ ազնուական ժողովուրդ ենք:Միշտ փափաքած ենք, մերինը մէկ կողմ դնելով՝ ուրիշներուն բարօրութիւնը եւ շահը նկատի առնել :

Այս առիթով ,կը յիշեցնենք, բոլորէն սիրուած Ճ. Մարտիկեանին, որ փառաւոր ճաշով մը, որուն միակ մասնագէտն է ինք ամբողջ Միացեալ Նահանգներու եւ թերեւս ուրիշ երկիրներու մէջ ալ, իրարու մօտ բերէ , Ամերիկայի երկու մեծ կուսակցութիւններու վարիչները եւ կարեւոր դէմքերը եւ քիմքերու միջոցաւ հաշտարար մթնոլորտ մը ստեղծէ անոնց միջեւ:

Պէտք է ընդունիլ որ քիմքին տեսած գործը՝ միւս գործարանները դժուար թէ գլուխ հանեն ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Գ.— ՊՈՒՊՐԻԿՆԵՐՈՎ ՏԻԿԻՆԸ

Տիկին Տիքինսըն արգելափակուեցաւ իբրեւ ճափոնական լրտեսուհի մը: Դատավարութենէն առաջ, ուրիշ հիմնադրամներ եւ արժէքաւոր իրեր եւս գտնուեցան, համնելով ընդամէնը քառասուն հազար տոլարի :

Այս գումարը մօտաւորապէս հաւասար էր այն պարտքին, զոր ունէր ան ամերիկեան գանձին, իբրեւ չվճարուած տուրք: Բռնագրաւուեցան նոյնպէս անոր ուրիշ առնելիքները: Հաշիւ եղաւ, որ լրտեսական գործէն շահած գումարը կը հասնէր վաթսուն հազար տոլարի:

Դատարան հանուեցաւ 1944ի Յուլիսին: Առաջին պարագան էր այս, ուր Ամերիկուհի մը, լըրտեսութեան համար կրնար մահուան դատապարտուիլ: Հագած էր այն զգեստները, զորս վրան ունէր ձերբակալուած օրը,— կակուղ թիագոյն կերպասէ վայելուչ վերարկու մը եւ փոքր կապոյտ գլխարկ մը: Կիներու բանտին մէջ իր վեցամսեայ բանտարկութիւնը բարելաւած չէր իր արտաքին երեւոյթը: Տժգոյն էր եւ անտարբեր : Իր փաստաբանը խաղաց իր դերը անոր տեղը: Յուսալով ձեռք ձգել յետաձգում մը մինչեւ պատերազմին վերջաւորութիւնը, յայտարարեց, թէ ամբաստանեալը հիւանդացած էր բանտարկութեան շրջանին: Բայց դատարանը հաստատեց թէ անոր սրտի վիճակը բնականոն էր եւ իրապէս ; քսանեւհինգ փունտ վրայ դրած էր իր բանտարկութենէն ասդին:

Ընդհ. դատախազը ամփոփեց իր տեսակէտները: Բացատրեց թէ ինչպէս, Մէտիսըն պողոտայի խանութը գործած է իբրեւ հիանալի ճակատ մը լրտեսութեան համար: Մեղադրեալը կապեր ունէր ճափոնցի նաւային սպաներու հետ: Իբրեւ ապացոյց կային չորս ծածկագիր նամակներ իր պուպրիկներու լեզուով: «Պուպրիկները խօսեցան, ըսաւ ընդհ. դատախազը, եւ մենք ի վերջոյ սորվեցանք հասկնալ անոնց լեզուն»:

Տիկին Տիքինսըն ջանաց խուսափիլ տալէ իր մանրադրոշմները, դէմքը դարձուց լուսանկարիչներէն: Իր բարձր ու սուր ձայնով բացատրեց, պաշտպանեց ինքզինքը եւ պղտիկցուց իր արարքը: Իր տկար կոկորդը կը բաբախէր: Գիտէր, որ ապացոյցներու առջեւ անյոյս բան էր բողոքել իր անմեղութեան համար: Բայց ջանաց դատարանը համոզել, թէ իր հաղորդած տեղեկութիւնները մեծ արժէք մը չէին ներկայացներ: Ընդունեց, թէ ոտնակոխած է թղթատարական գրաքննութեան կանոնները, բայց խուսափած էր տալէ տեղեկութիւններ, որոնք իրապէս պիտի վտանգէին Միացեալ Նահանգները: Ինչ որ ըրած էր՝ ըրած էր միայն դրամական պատճառներով :

— Այո, բաւ. վարձկան մըն էի: Իմ ամբողջ խնայողութիւններս կորսնցուցած էի ամուսնոյս հիւանդութեան շրջանին: Տարիքս առնելու վրայ էի եւ առանձին: Կը վախնայի ապագայէն: Ու պայքարեցայ՝ դրամ դիզելու եւ ծերութիւնս ապահովելու համար:

« Այնպէս վստահ էի թէ բնաւ ձեռք պիտի չանցնիմ», շարունակեց ան, իբրեւ թէ ատով ուզէր մեղմացնել իր յանցանքը : Կը կարծէր, թէ յաճախորդներու անունները ապահով քող մը պիտի ըլլան: Կը կարծէր նմանապէս, որ ճարտարութեամբ կազմուած իր ծածկագիրը բնաւ կարելի չէր քակել: Եւ, եթէ Ուոշինկթընի այդ գործակալին կոյր նախազգացումը եղած չըլլար, երբեք ոճիրով մը պիտի չամբաստանուէր: Այնպէս որ տասը տարուան բանտարկութեան ալ պիտի չդատապարտուէր: Բայց, փոքրիկ մանրամասնութիւն մը ծուռ բուսած էր: Արժանթինի ճափոնական լրտեսուհին տեղափոխուած էր այլուր: Տիկին Տիքինսըն ատկէ տեղեկութիւն ունեցած պէտք էր ըլլար: Եւ այս միակ թերթիկը յանձնած էր զայն Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակին ձեռքը:

Դ.— ԼՐՏԵՍ՝ ԼՈՆՏՈՆԻ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Մեզմէ շատերը հետաքրքրուած են յաճախ , թէ ինչ կ'ընէ լրտես մը կամ լրտեսուհի մը, երբ կը լրացնէ իր պատիժը: Ձերբակալուածներն ու չգնդակահարուածները, ամէնայն տրամաբանութեամբ եւ ողջմտութեամբ, բանտէն արձակուելէ վերջ, երախտապարտ ու խոնարհ մարդու կեանք մը պիտի վարէին: Տրամաբանօրէն պիտի ակնկալուէր, որ ապրէին զգուշի հանդարտ կեանքը:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

րէշ պարագայ մը եւս,— Ամերիկացիները կ'ուզեն որ Ֆրանսայի խորհրդարանը վաւերացնէ եւրոպական բանակի ծրագիրը, Մ. Նահանգներու նախագահական ընտրութիւններէն առաջ: Այս ճընշումը անհաճոյ կը թուի ոչ միայն իբրեւ միջամտութիւն, այլեւ անոր համար որ Փարիզի մէջ տակաւին վիճելի կը նկատեն այդ ծրագրին արժէքը: Շատերու կարծիքով, եւրոպական բանակի դաշինքը դժուար թէ վաւերացուի Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին կողմէ, իր ներկայ ձեւին մէջ: Վաստակաւոր զօրավար մը, Ա. Նիսէլ, յօդուած մը հրատարակելով «Էնֆորմասիոն»ի մէջ, կը յայտարարէ առանց վերապահութեան.

— «Ցնորք է յոյս դնել Ֆրանսական եւ գերմանական բանակներու միացման վրայ (եւրոպական բանակի մը մէջ), Ֆրանքեւգերման հակամարտութիւնը խափանելու համար: Դաշնագրով նախատեսուած եւրոպական բանակը այնքան ճախող կէտեր ունի որ չի կրնար գլուխ հանուիլ»:

× Ամերիկեան դեսպանատան պատասխանատու պաշտօնեաներէն մէկը յայտարարած է թէ յուշագիրը առաջին անգամ կարդացած էր Պ. Փինէի քարտուղարը, Պ. Ֆելիքս Կայեառ, որ յետոյ վարչապետին յանձնեց զայն: Յուշագիրը կը յիշեցնէր թէ անհրաժեշտ է աւելի զարկ տալ վերազինման, բայց կառավարութենէ կառավարութիւն փոխանցուած պայմանագիր մը չէր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆ կրկնապատկելով իր ապահովութեան ուժերը մինչեւ 12 ամիս պիտի հասցնէ 110 հազար մեքենաշարժ զօրքի, 7500 նաւազներու եւ 500 որսկան եւ ռմբաձիգ օդաչուներու:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ եւ Թուրքիոյ ցամաքային ուժերու հրամանատարը, զօր. Ուայմըն, իր սպայակոյտը հաստատեց Սելանիկի մէջ:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը, տէ Կասփերի Յունաստան պիտի այցելէ երեսփ. ընտրութիւններէն վերջ, որ տեղի պիտի ունենայ գալ ամիս:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ խառն դահլիճը զոր կը վարէր զօր. Փլասթիրաս, 14 կուսակիցներու մեծամասնութեամբ, հրաժարեցաւ ուրբաթ օր: Թագաւորը անմիջապէս լուծեց խորհրդարանը եւ որոշեց որ ընդհանուր ընտրութիւններ կատարուին Նոյեմբեր 16ին: Թագաւորը Քուխոփուլոսի յանձնեց առժամեայ կառավարութեան մը կազմութիւնը: Նոր ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան համաձայն բարեփոխուած օրէնքին, համեմատական դրութեամբ: Պիտի ընտրուին 300 երեսփոխաններ փոխանակ 285ի:

ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Աշխատանքի Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ալէն Լը Լէափ, այն ամբաստանութեամբ թէ «կը դաւէր պետութեան արտաքին ապահովութեան դէմ եւ կը փորձէր ջլատել բանակին բարոյական կորովը»: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ ինքն էր շաղկապը UJRF.ի եւ Համայնավար կուսակցութեան միջեւ: Ամբաստանեալը ուժգնօրէն բողոքեց, փաստաբան մը վարձելով: Հետապնդումները կը շարունակուին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ Հանրապետութիւն հաստատելու համար հանրաքուէ պիտի կատարուի մօտերս: Բանակը ջերմապէս կուսակից է Հանրապետութեան:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ բաղձանք յայտնեց որ կառավարութիւնը նկատի հրաւիրէ հաւաքական պայմանագիրներու յանձնաժողովը, քննելու համար ապրուստի խնդիրը: Ներկայ էին 30 երեսփոխաններ:

ԴՊՐՈՑ ՊՐՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Պրոնի ազգ. դպրոցը վերաբացուած է հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ շնորհիւ Նորակազմ Կրթական Հոգաբարձութեան: Դասաւանդութիւնները կը կատարուին հինգշաբթի ամբողջ օրը, իսկ կիրակի՝ մինչեւ կէսօր: Դպրոցին հասցէն՝ Chez Joanny, rue Roger Salengro:

Լիոնի գիշերային դասընթացքները տեղի կ'ունենան երեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոները ժամը 6էն սկսեալ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Պանեօ Քաչանի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» Էնթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Պանեէօյի Ֆրանսական դպրոցի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թաղամասին քաղաքապետարանի սրահը:

Տոմսերու համար դիմել.— Ճաշարան Արթիւր, Place des Fêtes, նպարավաճառ Բիւզանդ, Պէլվիլ, գրատուն Հրանդ Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Բալուեան:

***

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստութեամբ:

×

Կրընոպլի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի:

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետարանի սրահը:

Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

×

Տէսինի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

×

Վիենի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salles des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր:

Ensemble Orchestral de Parisի հրաւէրով Նուագահանդէս, ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

8 եւ 22 Նոյեմբեր, 6 Դեկտ., 27 Դեկտ. 1952, 31 Յունուար եւ 21 փետրուար:

Կազմակերպիչ մարմինը հրապարակ հանած է 6 նուագահանդէսներու համար մուտքի զեղչեալ գին — բաժնեգին 1000 ֆրանքի:

Դիմել՝ յանձնախումբի բոլոր անդամներուն եւ Պ. Գ. ԱՃԷՄԵԱՆի, 12 rue Cadet:

Յայտագրի մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆրանս. Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկ. Միութեան **1914—18** եւ **1939—45**:

Այս կիրակի առաւօտ, Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, հոգեհանգստեան Ս. պատարագ, երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար:

Պիտի տօնուի ԱՐԱՐԱՏԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՆ 34րդ տարեդարձը՝ ի ներկայութեան նահանգապետ Mr. PAIRAի, Général MOLLEի (ընդհ. հրամանատար 9րդ շրջանի) եւ ծովային ուժերու հրամանատարին: Ներկայ պիտի ըլլան Ֆ. Ռազմ. ընկերակցութիւններն իրենց դրօշակներով եւ Գերիներու Միութիւնը: Մասնակցութեամբ Հայ Արիներու եւ Արենուշներու:

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ Զին. Նուագախումբի:

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Ժամը 13ին ընկերական ճաշ, որուն կրնան մասնակցիլ նաեւ Միութեան համակիրները:

Ծոչկունի եւ ընկ. Բանիկեանի ճաշարանը:

Ճաշագին **500** ֆրանք:

ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի (19 Հոկտ.), կիրակի առաւօտ Լիոնի Ազգ. Միութիւնը, համախորհուրդ Վիէնի Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան հետ, պատարագ մատուցանել պիտի տայ Վիէնի Հ. Յ. Դ. սրահին մէջ: Կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, քուէարկութիւն պիտի կատարուի նոր ազգ. միութեան մը ընտրութեան համար: Կը խնդրուի բոլոր ազգայիններէն ներկայ գտնուիլ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: — (Դիւան)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ ԽԱԶԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3.30ին Café Régentի վերնայարկը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇԱՒԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 21ին, դպրոցին սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ անդամատետրները միասին բերել:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Café Au Clair de Luneի վերնայարկը: (Métro Place d'Italie): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Զեկուցում: Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան հրահանգը: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ ընկերութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը Նոյեմբեր 30ին, Salle George V.ի մէջ:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴԱՍԵՐ

Կ'աւանդէ գերասան Հ. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ: Գրել իրեն՝ H. de Bagratide, 2 rue de Dunkerque, Paris (10)

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ն. Թ. ՎԱԼԱՆՍ.— Ի զուր կը գրագրէք այդ գարշելիներով եւ իրենց շաբաթօրեայ աղբանոցով: Եթէ օրուան որեւէ ժամուն գրգռիչ սուտ մը հնարած, քսութիւն մը կամ մատնութիւն կատարած չըլլան Դաշնակցութեան կամ Դաշնակցականի մը մասին, չեն կրնար հանգիստ քնանալ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ալֆորվիլի եւ շրջանի դպրոցի աշակերտներու արձանագրութիւնը եւ դասաւանդութիւնները վերսկսան այս հինգշաբթի Ֆրանսական նոյն դըպրոցին մէջ:

Ծնողներէն կը խնդրուի անյապաղ կատարել այս արձանագրութիւնը որպէսզի դասերու կանոնաւորութիւնը չխանգարուի: (Հոգաբարձութիւն)

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Կը խնդրուի ծանուցանել թէ Տէր եւ Տիկին Տրդատ Նշանեան Հոկտ. 18ին Մարսէյլայէն Շամփոլիոն շոգենաւով կը մեկնին Պէյրութ, Հալէպ, Պաղտատ, Թէհրան եւ Իսթանպուլ, թատերական շրջան մը բոլորելու համար:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

18 Հոկտ. շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Ազգ. Տան մէջ (rue Trévise) առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուին խիստ ծիծաղաշարժ երկու կատակախաղեր՝

ՆՈՐ ՏՈՒԱՐՃԻՆ եւ ԿԵՂԾ ԻՇԽԱՆԱՒՈՐԸ

Եւրոպական եւ արեւելեան կեանքէ, 5 արար, երգերով, պարերով եւ նուագախումբով:

Մուտք 150 ֆրանք:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 14 Octobre 1952 Երեքշաբթի 14 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6890 — Նոր շրջան թիւ 2301

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՑՈՒՑԵՐ

Ատենէ մը ի վեր այս խորագրով յօդուածներ կը հրատարակուին ռամկավար մամուլին մէջ, Պ. Միք. Նաթանեանի ստորագրութեամբ :

Ինչպէս կ'երեւայ, ծերունի յօդուածագրին տրամադրութեան տակ դրուած են մասնաւորապէս հանգուցեալ Միհրան Տամատեանի դիւանաթուղթերը, Ազգ. պատուիրակութեան եւ Կիլիկիոյ Ազգ. Միութեան միջեւ փոխանակուած նամակները, բազմաթիւ անհատական թղթակցութիւններ եւ ուրիշ հում նիւթեր :

Որքան կրցած ենք հետեւիլ, յօդուածագիրը ինքն ալ հաւաքած է զանազան փաստաթուղթեր, եւ ամէնուն ալ ձեռագիր կը հասցնէ, իբրեւ աշխատակից :

Յարդ հրատարակուած գրութիւնները կը պարունակեն բազմաթիւ պիտանի նիւթեր, որոնք պիտի ծառայեն լուսաբանելու ճակատագրական շրջանի մը դէպքերը :

Տեղեկութիւն չունինք թէ տակաւին որքան կրնայ տեւել այս հում նիւթերուն, մասնաւորապէս Փարիզէն Ատանա փոխանակուած նամակներուն հրատարակութիւնը :

Ամէն պարագայի մէջ, կը կարծենք թէ ժամանակը եկած է ուշադրութեան յանձնելու տարրական գիտելիք մը :

Այս նիւթերը շատ բան պիտի կորսնցնեն իրենց արժէքէն, պարբերաբար տեղաւորուելով զանազան թերթերու մէջ: Ցիրուցան եւ ըստ յարմարութեան :

Անհատական սեփականութիւն մը չեն կազմեր այդ փաստաթուղթերը: Ոչ ալ կը պատկանին այս կամ այն կուսակցութեան :

Եթէ Պ. Տամատեան եւ ուրիշներ ժամանակ չեն ունեցած զանոնք դասաւորելու եւ իրաւասու մարմնի մը յանձնելու, անոնց յաջորդները պարտաւոր են լրացնել այս պակասը :

Աւելի քան երբեք ժամանակն է պատասխանատու մարմնի մը տրամադրութեան տակ դնելու զանոնք, որպէսզի հրատարակուին իբրեւ առանձին հատոր :

Միայն այս ձեւով անոնք պիտի կրնան ծառայել առաջադրուած նպատակին, իբրեւ «նիւթեր պատմութեան համար» :

Արդարեւ, լուրջ լուսաբանութեան կը կարօտի 1918 — 1922ի կիլիկեան ողբերգութեան պատմութիւնը :

Կարգ մը հրատարակութեանց վրայ հիմնուելով, մենք առիթ ունեցանք վերլուծումներ կատարելու :

Այդ հրատարակութեանց գլխաւոր նիւթը կը կազմէին Պ. Ա. Զօպանեանի կարգ մը նամակները, ուղղուած՝ Պ. Մ. Տամատեանի: Նամակներ որոնք միեւնոյն ատեն կը պարզէին Ազգ. Պատուիրակութեան տնտեսական թշուառութիւնը, այնքան բախտորոշ, օրհասական պահու մը ...

Դեռ ի՛նչ յայտնութիւններ կան որ աչքէ վրիպած են, կորսուելով ռամկավար թերթերու կամ «Կոչնակ»ի սիւնակներուն մէջ :

Կը կարծենք թէ նիւթական միջոցներ չեն պակսիր, մէկ անգամէն հրատարակութեան տալու համար այս նիւթերը, առանձին հատորով մը :

Ռամկավար մամուլը տարին տասներկու ամիս կը խօսի «Ազգ. Հիմնադրամ»ի մը մասին որ ամէն բանէ առաջ կուսակցական ձեռնարկ է:

Արդ, Ա. Դարբինեանի մը «պատմական» ցնդաբանութիւնները աւելի՞ կ'արժեն, քան այս հում նիւթերը, որոնց մէկ օրինակ յիշեր էինք շաբաթ օր, Հաճընի ողբերգութեան տարեդարձին առթիւ:

Դաշնակցութիւնը անհամար յուշեր հրատարակեց ոչ միայն իր պարբերական մամուլին մէջ, այլեւ իբրեւ առանձին գիրք: Այնպէս որ, ամէնքն ալ կրնան կարդալ եւ ուսումնասիրել զանոնք : Մանաւանդ «վերադնահատման» վարպետներն ու աշկերտները :

Ինչո՞ւ անհատի մը հայեցողութեան ձգել «Կիլիկեան Ցուցերը», նիւթ հասցնելու համար այս կամ այն թերթին :

Ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ հաստատէին թէ նախապատրաստական աշխատանք մըն է որ կը կատարուի, հատորի վերածելու համար Ցուցերը:

Շ.

Օ՛ՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՐԾ ԿԱՊԵՑԷՔ

«Ցառաջ» յաճախ թելադրած է կարելի եղածին չափ քիչ զբաղիլ պոլսահայ գաղութի ազգ. գործերով:

Ինչպէս ամէն տեղ, Պոլսոյ մէջ ալ պակաս չեն գոյնզգոյն լրտեսներ եւ խաչագողներ, ջուրերը պղտորելու համար :

Լաւագոյն պարագային, անոնք իրենց ուզածին պէս թարգմանելով, Թուրքերէն թերթերու մէջ կը տեղաւորեն արտասահմանի հրատարակութիւնները: Եւ մթնոլորտ կը ստեղծեն :

Այսպէս, քանի մը շաբաթ առաջ թարգմաներ էին «Յուսաբեր»ի կարգ մը տեսութիւնները պոլսահայ գաղութի ներքին անցուդարձերու մասին:

Այդ հրատարակութեան վրայ, «Իսթանպուլ Էքսփրէս»ի խմբագիրը, Հալիտ Գըւանճ, կը սկսի պտոյտ մը կատարել հայկական շրջանակներու մէջ: Եւ պրպտումներ կը կատարէ, «արժանի պատասխանը տալու համար արտասահմանի թերթերուն գրգռիչ եւ անհիմն հրատարակութեանց» :

Բնականաբար առաջին այցելութիւնը կ'ընդունի Պոլսոյ պատրիարքը, Գարեգին արք. Խաչատրեան :

Յօդուածագիրը ջերմապէս կը գովէ պատրիարքը, «համակրելի կրօնապետ մը, օժտուած զօրաւոր իմացականութեամբ »:

Ի՞նչ կ'ուզէիք որ պատասխանէր ծերունի կրօնապետը ․

— « Այսպիսի հրատարակութիւններ ատեն ատեն մեր ալ ուշադրութիւնը կը գրաւեն: Բայց կը խնդանք ու կ'անցնինք: Մեզ կը չահագրգռեն միայն պաշտօնական բերաններէ ելած խօսքերը եւ իրաւասու անձերու գրութիւնները »:

Վարը կը կարդաք յայտարարութեանց մնացեալ մասը :

Թուրք խմբագիրը կը դիմէ նաեւ ծանօթ վաճառականի մը, Վահրամ Կեսարի, անդամ ազգ. վարչութեան, որ կը բացականչէ, յայտնապէս յուզուած ․

— « Ինչո՞ւ կը գանգատինք մեր վիճակէն: Ինչո՞ւ ուրիշ երկիր երթանք: Միթէ մարդ կը գանգատի՞ իր հայրենիքէն: Մենք հանգիստ եւ գոհ կեանք մը կը վարենք »:

Այս այն մարդն է որ մոխիրի վրայ նստաւ 1943ին — ուրիշ Հայերու հետ — իբրեւ հետեւանք Ունեւորութեան տուրքին ...

ՎԱՀԷ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՋՈՒՐԻ ՃԱՄԲԱՅ

Հոկտ. 2ին Անգարա հասաւ Ատլանտեանի ճակատի ծովային ուժերու հրամանատարը, ամերիկացի ծովակալ Մաք Քորմիք, կարգ մը խորհրդակցութիւններ կատարելու համար: Այս առթիւ յայտարարեց ․

— Շատ գոհ եմ Թուրքիա այցելելուս համար: Իբրեւ վերին հրամանատար Ատլանտեանի ուժերուն, շատ գոհ եմ որ Թուրքիոյ համար ալ կ'աշխատիմ: Աշխարհագրականօրէն Թուրքիոյ հետ շփման մէջ չեմ: Թէեւ հրամանիս տակ թրքական ուժեր չկան, կը հաւատամ թէ պարտականութիւնս կը կատարեմ ազատ աշխարհին ծառայելուս համար: Թուրքիա, իր ռազմական կարողութիւններով օժտուած բանակով Ատլանտեան Ուխտին կազմակերպութեան կարեւորագոյն մէկ տարրն է: Հոս եկայ Թուրք կառավարութեան անդամներուն հետ տեսակցելու եւ անոնց յարգանքս մատուցանելու համար»:

Հաւանական է որ Մաք Քորմիքէն վերջ Մ. Նահանգներու ծովային նախարարն ալ այցելէ Անգարա եւ Իսթանպուլ: Կ'ենթադրուի թէ կարգ մը մարտանաւեր պիտի տրուին Թուրքիոյ, իբրեւ զինուորական օժանդակութիւն: Անոնց քանակն ու տեսակը պիտի ճշդուին ծովակալին եւ նախարարին տալիք տեղեկութիւններէն վերջ:

Ծովակալին այցելութեան բուն նպատակն էր ճշդել թէ թրքական եւ հելլէն ծովային ուժերը ո՞ր հրամանատարութեան պիտի կապուին: Հաւանական է որ Թուրք եւ հելլէն ուժերը ամերիկացի ծովակալի մը հրամանատարութեամբ կապուին հարաւ — արեւելեան Եւրոպայի հրամանատարութեան, իբրեւ բանակատեղի ունենալով Իզմիրը :

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

ՈՒՐԻՇ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Մոսկուայի համագումարի կիրակի օրուան նիստին մէջ, մառեշալ Բուլկանին, փոխ-վարչապետ եւ անդամ Քաղաք. Բիւրոյի, յայտարարեց թէ կրնան Խ. Միութեան տնտեսութիւնը ռազմական վիճակի մէջ դնել քանի մը ժամէն: Բայց անգամ մը եւս հաւաստեց թէ հնգամեայ ծրագիրը սահմանուած է շինարար աշխատանքի, խաղաղութեան եւ ոչ թէ պատերազմի :

Յետոյ խստիւ քննադատեց Թուրքիոյ վարիչները, «որոնք կորսնցուցած են պատասխանատուութեան զգացումը, թոյլ տալով որ իրենց երկիրը դառնայ անգլեւամերիկեան ճակատին մէկ կալուածը»: Եւ բացատրեց թէ այդ երկու երկիրները «դէպի վտանգաւոր արկածախնդրութիւններ կ'առաջնորդեն Թուրքիան» :

Մառեշալը իր կարգին ամբաստանեց Մ. Նահանգներու վարիչները թէ պատերազմ կը պատրաստեն խաղաղութեան դիմակին տակ : Եւ իբրեւ ապացոյց յիշեց Ամերիկայէն դուրս հաստատուած ռազմական խարիսխները: «Դժուար չէ գուշակել թէ Մ. Նահանգները այս բոլոր ռազմական խարիսխները կը կառուցանէ շրջապատելու համար Խ. Միութիւնը, ստեղծելով նպաստաւոր պայմաններ՝ պատերազմի պարագային: Ամերիկեան կառավարութեան ներկայացուցիչները այնքան յառաջ կ'երթան որ կը թելադրեն զինու զօրութեամբ ազատագրել Եւրոպայի եւ Ասիոյ մէկ մեծ մասը,— Լեհաստանը, Չեխոսլովաքիան, Հունգարիան, Պուլկարիան, Ռումանիան, Չինաստանը, Մոնկոլիան եւ ուրիշ երկիրներ: Թող դրամատիրական երկիրներու ճէնթլմէնները գիտնան եւ յիշեն թէ նոր աշխարհամարտ մը աւելի վտանգաւոր է դրամատիրութեան քան թէ ժողովրդապետութեան համար: Վերոյիշեալ երկիրներու ժողովուրդները պէտք չունին փրկիչներու: Անոնք միայն լրտեսներէ, ահաբեկիչներէ փրկուիլ կ'ուզեն: Ժողովրդապետութեան ճակատը, որ կը տարածուի Էլպայէն Խաղաղական, պիտի շարունակէ խաղաղ շինարարութիւնը եւ կ'ուզէ պահպանել խաղաղութիւնը երկար ատենի համար: Բայց, եթէ հարկ ըլլայ, ունի հզօր եւ արդիական զէնքեր կռուելու համար: Եթէ աշխարհակալները պատերազմ պայթեցնեն, ուժգին պատասխան մը պիտի ստանան բոլոր ազատ ժողովուրդներէն որոնք ոչինչ պիտի խնայեն միանգամ ընդ միշտ վերջ տալու համար դրամատիրական կարգուսարքին: Մեր բանակը ամէնէն ապահով երաշխիքն է որեւէ պատահականութեան դէմ: Ամերիկացի աշխարհակալները առելավառ գրգռութիւններ կը կազմակերպեն Խ. Միութեան դէմ: Բայց մենք կրնանք ըսել անոնց,— « Ջուր են ձեր սպառնալիքները, պարոնայք աշխարհակալներ: Խորհրդային ժողովուրդը չի վախնար ձեր սպառնալիքներէն: Եւ եթէ չափը անցընէք, մեր ժողովուրդը պիտի գիտնայ պաշտպանել հայրենիքին շահերը » :

✕ Համագումարը, նոր Կեդր. Կոմիտէն եւ նախագահական մարմինը (պրեզիդիում) ընտրեց երէկ, փակելով նոր նստաշրջանը: Աւելորդ է ըսել թէ բոլոր բանաձեւերը քուէարկուեցան միաձայնութեամբ :

✕ Կիրակի օրուան նիստին մէջ համագումարը լսեց Թուրքիոյ, Իրանի եւ ուրիշ երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն ուղերձները: Մ. Նահանգներու համայնավար կուսակցութիւնն ալ հեռագիր մը ուղղած էր, հաւաստելով թէ Ամերիկայի ժողովուրդը պիտի ամրանայ Խ. Միութեան հետ, յանուն խաղաղութեան: Այս առթիւ ժողովին նախագահը յայտնեց թէ ամերիկեան կառավարութիւնը մերժած էր անցագիր տալ ամերիկեան պատուիրակութեան :

✕ Երիտ. Միութեան (Կոմսոմոլ) ընդհ. քարտուղարը, Միխայլով, յայտարարեց թէ կարգ մը երիտասարդներ կրօնի ազդեցութեան տակ ինկած են :

✕ «Իւմանիթէ» երէկ հրատարակած էր Ա. Միկոյեանի ճառին ամփոփումը, լուսանկարով միասին:

✕ Անգլիոյ պահպանողական կուսակցութեան համագումարին փակման առթիւ, Չըրչիլ յայտարարեց թէ երբեք թոյլ պիտի չտան որ Մոսկուան ձեռք մը բանայ արեւմտեան պաշտպանութեան ճակատին վրայ »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ, մայրաքաղաքի անթելի կեդրոնին վրայ յարձակեցան եօթը սպառազէն դաւադիրներ: Ընդհարման հետեւանքով վիրաւորուեցան չորս զինուորներ եւ մասնագէտ մը :

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐ ձերբակալուած են Լեհաստանի մէջ:

DÉONTOLOGIE

Եղբա՛րք, պարտապան եմք ոչ մարմնով ըստ մարմնոյ կեալ:
ՀՌՈՎՄ. Ը. 12

Բացատրելէ ետք միջամտութեանս պատճառները, այժմ քննենք ուրիշ հարց մը, որ կապ ունի միջամտութեան իրաւունքներու հետ, (ամէն վիճաբանութիւն որ բա՛ն մը չի սորվեցներ ընթերցողին կամ ընդդիմախօսին, ժամավաճառութիւն է):

Déontologie կը կոչուի ուսում մը, որ կ'աւանդուի մասնաւորաբար բժշկական համալսարաններու մէջ: Անիկա այն ուսումն է, որ կը սահմանէ Հիպոկրատի աշակերտներուն փոխադարձ յարաբերութեան եւ յարգանքի պայմանները, իրաւասութեանց ճանաչումը եւ բարոյական պարտաւորութիւնները:

Գրական ասպարէզն ալ ունի իր déontologieն, որ ծանօթ է իրական գրագէտներուն, թերեւս Սողոնի օրերէն ի վեր, բայց այդ պրպտումները ուրիշ առթիւ: Այստեղ, մեկնելով այդ ուսման օրէնքներէն, մեզ կը հետաքրքրէ այն սկզբունքը միայն թէ, երբ գրագէտ մը, պատասխանատու եւ հեղինակաւոր, կը ձեռնարկէ աշխատանքի մը, դատապարտելի՛ է յարգանքի դոյզն պակաս կամ նսեմացումի որեւէ փորձ՝ գրչի ուրիշ ընկերոջ մը կողմէ: Օրինակ, վատութիւն է՝ եթէ ուզեմ կասկածի տակ ձգել Զօպանեանի եւ Պարսամեանի իրաւասութիւնը կամ հեղինակութիւնը՝ իրենց ձեռնարկներուն մէջ: Նոյնպէս վատութիւն է՝ եթէ մէկը կամ միւսը փորձէ արժեզուրկ հռչակել աշխատանք մը, որ կը վայելէ իմ հովանաւորութիւնս, իմ հաւանութիւնս, իմ խանդավառութիւնս, ինչպէս կը ներկայացնէր Լիւք - Անտրէ Մարսէլի Թարգմանութեանց պարագան:

Կը տեսնուի թէ տակաւին աստիճանակարգի խնդիր ալ չեմ դներ, հարցնելու համար թէ ո՛վ է ժամուն տէրը: Վստահ եմ թէ հիները գիտէին այս բաները, ու Զօհրապ եւ Վարուժան գլխարկ պիտի հանէին մեր օրերու նուիրեալներուն առջեւ, ընդունելով որ այնպիսի դժնդակ պայմաններու մէջ, զորս պիտի չկարենային երբեք երեւակայել, ահաւասիկ արդի ջահակիրները կ'աշխատին թէ լուսաւորել նոր հորիզոններ եւ թէ պայծառացնել հին դէմքեր, թէ կատարել նոր նուաճումներ եւ թէ պսակել հին արժէքներ: Յոբելեան կազմակերպելով՝ կորմնցուցի՞նք արդեօք յառաջապահի եւ տանուտէրի մեր իրաւունքը, այնքան որ յարգանքի պակաս ցոյց տրուի հանդէպ մեզի, մեր աշխատանքի ազատութեան, մեր խանդավառութիւններուն, մեր գնահատութեանց, մեր յարաբերութիւններուն, նոյնիսկ մեր մտաւորական պատրաստութեան:

Զօպանեան եւ Պարսամեան գիտեն թէ գիտեմ հարազատ թարգմանութեան պայմանները: Իրենց վարժապետական ծանօթութիւնները ինծի՞ ուղղուած էին արդեօք՝ խորհելով թէ մոռցած կ'ըլլամ նախակրթարանի այդ դասերը: Ափսո՛ս, չեն գիտեր, սակայն, թէ չեն գիտեր թարգմանութեան հարցին պատմութիւնը, որ ուրիշ բաներ ալ կ'ըսէ, ինչպէս պիտի տեսնենք ետքը: Առ այժմ դիտել կուտամ միայն,— եթէ հայերէնէ ֆրանսերէն թարգմանութեան համար անհրաժեշտ է նախ հայերէն գիտնալ, ինչպէս կ'ըսեն իրենք՝ Զօպանեան եւ Պարսամեան, կը կարծէի թէ կ'ընդունին, որ հայերէնէ ֆրանսերէն թարգմանութեան համար անհրաժեշտ Չէ հայերէն գիտնալ՝ երբ ե՛ս եմ բանը: Բացատրեմ.— Ճիշդ է թէ ճերմակ է մածունը, բայց հաւատացէք որ կ'ընդունիմ թէ սեւ է՝ երբ բողը ծանօթ է ինծի իր պրպտումներով, իր հմտութեամբ եւ իր քննական ոգիով: Նախ ի յարգանս բողին հեղինակութեան:

Այս կէտն ալ մաս կը կազմէ գրական déontologieին: Բայց եթէ Զօպանեան եւ Պարսամեան ծանօթութիւն չունին այսպիսի բաներու մասին, պատճառն այն է որ, յոգնած, կանուխ մտած են Hôtel Terminus, երբ դեռ այնքան երկա՛ր է գրական ուղին, եւ հարուստ՝ նոր հորիզոններով եւ նոր բնանկարներով: Այլապէս պիտի հրաժարէին, աշակերտական դիտողութիւններով, նսեմացնելէ աշխատանք մը, որու մասին խանդավառութիւն յայտնած էի առաջին օրէն: Եւ ես ալ պիտի չհարկադրուէի ցոյց տալ Զօպանեանի թարգմանական կոտոչաւոր սխալները, որոնք եթէ բաղդատութեան դրուէին վէճի առարկայ թարգմանութեանց հետ, Լիւք - Անտրէ Մարսէլ պիտի պոռար.— Զօպանեա՞ն ալ չի գիտեր հայերէն, alors, nous sommes quittes.

Բայց ես դեռ վկայութեա՛ն պիտի բերեմ հայերէնէ ֆրանսերէն թարգմանութիւններ, հայերէն չգիտցող օտարի մը կողմէ կատարուած, Զօպանեանի գնահատութիւնն ալ հե՛տը: Մատենադարանի մո՛ւկ, մոռցա՞ն քեզ:

Déontologieի այս դասին մէջ, բոլորովին տարբեր է Պարսամեանի պարագան:

Առաջին առթիւ կը շփոթիս ու չես կրնար ճշդել թէ ինչո՛ւ կը միջամտէ այս վէճին մէջ:

Ըստ անմիջական տպաւորութեան, նախ ընդունինք թէ ընդվզում մը կը զգայ՝ տեսնելով Փօլատեանի յարձակումը Զօպանեանի վրայ, որ վաստակաւոր եւ ծերունազարդ գրագէտ մըն է, արժանի յարգանքի՝ իբրեւ մտաւորական գործիչ:

Խօսք չունիմ:

Կ'ողջունեմ Պարսամեանի քաջարի ընթացքը: Լաւ է վիճաբանիլ, տեսակէտ տեսակէտի դէմ հանել՝ բայց առանց զիրար վիրաւորելու: Եթէ, ամէն անգամ որ վիճաբանութիւն մը կը բացուի, երկու կամ երեք գրագէտներ միջամտէին եւ դատապարտէին այն որ յարգանքի պակաս ցոյց է տուեր, թունաւոր լեզու է գործածեր, մեզի կը խնայուէր անհաճոյ եւ տխուր վէճերու ընթերցումը: Այդ պատճառով գրագէտ չերեւցաւ տակաւին, թէեւ առիթը չպակսեցաւ երբեք: Պարսամեան նախընթաց մը կը ստեղծէ՝ այդ ուղղութեամբ անշուշտ: Մանաւանդ որ կը համարձակի ելլել պաշտպանել նշանաւոր եւ անհաշտ հակադաշնակցական մը ... Դաշնակցական թերթի մը մէջ,— այս պարագան, միւս կողմէ, ցոյց կուտայ թէ ո՛րքան լայնախոհ է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ ազատամիտ: Ուրիշ կուսակցութիւն մը կրնար դատի կանչել եւ դատապարտել նման համարձակութեան մը հեղինակը, նոյնիսկ եթէ հարցը բարե՞ւ թէ բարով ըսելը ճշդելն ըլլար: Կը վախնամ, սակայն, որ խնդիր ծագի թէ այդ լայնախոհութիւնը ներելի՞ է միթէ, երբ նոյն ընդվզումը զլացած է Պարսամեան, Դաշնակցական գրագէտներու եւ հրապարակագիրներու կրած զզուելի յարձակումներուն ընթացքին: Այդ լռութիւնը շատ բան կը պակսեցնէ իր միջամտութեան լրջութենէն եւ անկեղծութենէն, — նոյնիսկ կասկած կը ներշնչէ թէ Պարսամեան կ'աշխատի... բարեկամ շահիլ դիմացի կողմը:

Ուրիշ պարագայ մը եւս:

Փօլատեանի դէմ իր ընդվզումը արտայայտելու ժամանակ՝ Պարսամեան իրաւունք ունէ՞ր դիրք բռնելու եւ Զօպանեանի տեսակէտները իւրացնելու, dictée — յղուածի մը տպաւորութիւնը թողլով՝ անոր համար որ ոչինչ կ'ըսէ իբրեւ նորութիւն, այլ պարզապէս կը կրկնէ ինչ որ կը կրկնէ Զօպանեան տարիներէ ի վեր, Ա. Ֆրանսներու եւ այլոց նամակները շքանշան շինած եւ վիզէն կախած:

Այն որ կը միջամտէ՝ ընդվզում մը միայն յայտնելու համար, ցոյց տրուած յարգանքի պակասի մը առթիւ, բացարձակապէս իրաւունք չունի կողմ բռնելու:

Կը բաւէր որ Պարսամեան ըսէր.— Փօլատեան մեղաւոր է իր լեզուին համար, իրաւունք ունի կամ չունի իր տեսակէտներուն մէջ՝ իմ գործս չէ դատել:

Հաւատացէք, ամէն ընթերցող ծափ պիտի զարնէր Պարսամեանի այս միջամտութեան համար, եւ ես պիտի բռնէի իր ձեռքը, ոչ թէ օձիքը:

Ընդհակառակն, Պարսամեան վէճին մէջ նետուած է թշնամաբար, Փօլատեանը զգետնելու համար, քաջ գիտնալով որ Փօլատեան կը պաշտպանէ այն դատը որ իմ դատս է: Ու կը ցաւիմ որ ամիսներո՛վ,— ի՛նչ յամառութիւն,— աշխատեր է, տագնապեր է, օժանդակ է փնտռեր՝ պարտադրելու համար իր յարձակողականին ամբողջական եւ անփոփոխ հրատարակութիւնը «Յառաջ»ի մէջ: Չէ զգաստացեր նոյնիսկ՝ երբ ընկեր մը զգուշացուցեր է.— «Նարդունին կը միջամտէ ետքը»:

Պարսամեան յիմա՞ր կարծեց զիս, խորհելով որ չեմ հասկնար թէ որո՛ւ գործն է որ քննադատութեան առարկայ է:

Այսուհանդերձ պիտի չմիջամտէի երբեք, պիտի չարունակէի երջանիկ մեկուսացումս, եթէ անձնական ըլլար խնդիրը, չունենար հանրային եւ ազգային հանդամանք, առաւել եւս՝ օտար մտաւորական բարեկամներ վշտացնելու պատճառ:

Պիտի ըսէի.— Հո՞գս, ի՞նչ կ'ուզեն թող ըսեն ԶՊՋ... ԵԽՕՖ:

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Սար, Եւրոպայի կայծքարը

Սար, Եւրոպայի կայծքարը անգամ մը եւս կայծեր կ'արձակէ, ինչպէս կը բացատրէ անգլ. թերթի մը թղթակիցը:

Փարիզէն հինգ ժամ հեռու այս երկիրը իբրեւ ոչ ոքի պատկանող հող կը ներկայանայ այսօր այցելուին: Երկիր մը ուր աղբակոյտը, ոլորապտոյտ ծուխը եւ հանքի ձողիկները փոխն ի փոխ իրարու կը յաջորդեն կանանչ բլուրներուն շարքին եւ ցորենի դաշտերուն հետ: Վերջին 150 տարիներուն պողպատ եւ հանքածուխ արտադրող այս հարուստ հողը ձեռքէ ձեռք անցաւ Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ:

Մխուած Ֆրանսայի, Լիւքսէնպուրկի եւ Գերմանիոյ միջեւ, Սարի ժողովուրդը — ամէնէն խիտը Եւրոպայի — դարձեալ բռնուած է ազգայնական յորձանքին մէջ: Նոր — Նացիականներու, համայնավարներու եւ նախկին Գերմանիոյ պաշտպանները, որոնք շատ սուղ կը վճարուին արտասահմանէն, կը փորձեն բորբոքել հին ատելութիւնները:

Եթէ սահմանադրութիւնը չփոխուի, կը վախցուի որ ձախող ընտրութիւն մը տեղի ունենայ երկու ամիսէն:

Իրազեկներ կ'ըսեն թէ նացի կառավարութիւնը խիստ լաւ վարձատրուած քարոզութեամբ յաջողեցաւ 90 առ հարիւր շահիլ 1935ի հանրաքուէն: 1939 — 45ի պատերազմին ֆրանսական զօրքը քալեց Սարի վրայ, բայց հետզհետէ թուլցուց իր հսկողութիւնը:

Ներկայիս Սար քաղաքականապէս ինքնավար է իր սեփական Խորհրդարանով: Տնտեսապէս կապուած՝ Ֆրանսայի մաքսային համաձայնութեամբ մը: Ֆրանսայի ձեռքն է պաշտպանութեան հարցը եւ դիւանագիտական ներկայացուցչութիւնը, արտասահմանի մէջ:

Սարի ժողովուրդը մշակոյթով, լեզուով եւ ամէն բանով գերման է, բացի դրամէն որ ֆրանսական է:

Սարը տնտեսապէս Ֆրանսան ամբողջացնող մէկ մասնիկն է, ինչ որ Նացիներն ալ կ'ընդունէին, համաձայն իրենց գաղտնի մէկ փաստաթուղթին, թէեւ Սարցիները երբեք պիտի չուզէին ֆրանսական դաւառ մը դառնալ եւ Ֆրանսացիներ պիտի չփորձէին այդ բանը այսօր, կ'ըսէ անգլիական թերթին թղթակիցը:

Սարի ժողովուրդը մեծամասնաբար կ'ուզէ խաղաղ ապրիլ, ինքզինք կառավարել եւ մնալ իբրեւ այդ ապագայ եւրոպական հասարակութեան մէջ: Անոնց քաղաքագէտներուն ցանկութիւնն է «եւրոպականացնել» Սարը: Թէեւ երբ եւ ինչպէս տեղի պիտի ունենայ, յստակ չէ:

Սարի ժողովուրդը շատ կը սիրէ պատմել հետեւեալ պատմութիւնը.— Օր մը հարուստ եւ ագահ հացագործ մը կը մերժէ կտոր մը հաց տալ աղքատ եւ անօթի մանուկի մը: Քաղաքի ժողովուրդը զայն կը տանի դատարան, ուր կը դատապարտուի որ դէմքը քարի վրայ քանդակուի մեծ բերանով մը: Այս քարէ դէմքը դրուած է Սարպրուքընի եւ Սէնթ Եոհաննի կամուրջին վրայ, եւ կ'ըսուի թէ տարիներով քաղաքին կոյուղին գետը կը հոսէր, ճիշդ անոր բերնէն:

Սարպրուքընը թէեւ գիշերային վայելքներ շատ չունի, սակայն կարծուածին չափ ալ ծանրաբարոյ քաղաք չէ:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Միջին Արեւելք կը ներկայանայ այժմ իբրեւ մրցադաշտ մը գերմանական եւ բրիտանական առեւտրական մրցակցութեան:

Լոնտոն հասած տեղեկութեանց համաձայն, գերմանական ապրանքներ կը թափին Եգիպտոսի եւ Պարսկաստանի շուկաներուն մէջ:

Ասկէ զատ Անգլիոյ վտանգ կը սպառնայ նաեւ նոր Ճափոնը, որ արդէն սկսած է մրցիլ ամբողջ աշխարհի առեւտուրին հետ:

Տրուած տեղեկութեանց համաձայն, Գերմանները աւելի աժան կը ծախեն քան Անգլիացիները: Անոնք մեծ ձեռներէցութիւն կը ցուցնեն եւ կ'օգտուին տեղական պայմաններէն:

Գերման ելեւմտագէտ Տօքթ. Շախթի այցելութիւնը Թէհրան եւ Եգիպտոս, արտաքին նշաններն էին Գերմանիոյ յարատեւ թափանցումին Միջին Արեւելքի մէջ: Գերմանիոյ «Պերլին — Պաղտատ» անցեալի երազը կը վերարծարծուի, մտահոգութեան մատնելով Անգլիան, ուրիշ ձեւի տակ:

Բացի ասկէ Գերմանները վերջերս առեւտրական նոր համաձայնութիւն մը ստորագրեցին Պարսկաստանի հետ, որով երկու երկիրներուն միջեւ մեծ առեւտուր մը կը նախատեսուի: Գերմանները պիտի հայթայթեն ելեկտրական գործիքներ, հիւսուածեղէնի մեքենաներ, «տիզէլ» մեքենաներ ինչպէս եւ երկաթի եւ պողպատի արտադրութիւններ: Եթէ այս թափով շարունակուի, Գերմանները Բրիտանացիներուն տեղը պիտի բռնեն:

Թուրքիայէն Լոնտոնի «Օպզըրվըր» թերթին ղրկուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Իզմիրի միջազգային տօնավաճառին մէջ, քանի մը շաբաթ առաջ, Գերմանները գերազանց դիրք մը կը գրաւէին եւ կը գլէին կ'անցնէին Անգլիացիները: Ֆրանսա, Զուիցերիա, Հոլանտա, Ցունաստան եւ Իսրայէլ շատ լաւ տաղաւարներ ունէին, բայց բրիտանական ապրանքները դրուած էին երկրորդական շէնքի մը մէջ, ուր կային Եուկոսլաւիա, Իտալիա, Հունգարիա: Հեռագիրը կ'աւելցնէ նաեւ թէ Մեծն Բրիտանիոյ Միջին Արեւելքի առեւտուրը կրնայ տկարանալ եւ անհետանալ առեւտուրի — ծարաւ ուրիշ երկիրներու կազմակերպուած

Տղայ մը եւս փրկուեցաւ

ՆԻՍ, 8 Յուլիս.— Աչնան գեղեցիկ առաւօտ մըն է՝ Միջերկրականի ափերուն յատուկ, ջինջ կապոյտ երկինք եւ փայլուն, տաքուկ արեւ։

Առտուան ժամը 9ին կը փութամ շոգեկառքի կայարանը՝ դիմաւորելու համար խումբ մը հայ տղաք՝ աշակերտներ Վենետիկ Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանի՝ որոնք մեկնած են Մարսէյլէն առտուն կանուխ։ Շոգեկառքը Նիս կը մնայ քառորդ ժամ, եւ այս խումբին պիտի միացնենք աշակերտ մը եւս Նիսէն, մեր փոքրիկ Րաֆֆին։

Շնորհիւ Մխիթարեան վարդապետներու զոհողութեանց եւ համեստ բարերարներու նիւթական աջակցութեանց այս տարի եւս կրցանք Րաֆֆին միացնել խումբին։

Սպասումը միշտ երկար կը թուի։

Վերջապէս, սուրալով սուլելով կը հասնի Փոսթօ - Միլան ճեպընթացը։ Ահա պատուհաններէն կախուած մեր տղաքը, սեւուլիկ աչուկներով, կայտառ հայորդիներ, որոնք կ'երթան Վենետիկ ի խնդիր ուսման։

Վարժարանին տեսուչը, Հ. Եսայի Գուզելեան, ան ալ իր տղոց պէս վառվռուն սեւ աչքերով, կը հսկէ տղոց վրայ, հոգածու եւ աչալուրջ։

Տղաքը ծարաւ են, կ'ուզեն վար իջնել։ Քառորդ ժամ ունին։ Հայերէնը ամէնուն բերանը, զըւարթ, աշխոյժ տղաք։

— «Ինձմով տասնութ հոգի ենք, կ'ըսէ վարդապետը։ Այս գիշեր ժամը 11ին կը հասնինք Վենետիկ, ժամը տասնըմէկին յիշեցէք մեզ։

Րաֆֆին արդէն գտած է իր անցեալ տարուան ընկերներէն ոմանք։ Կը խոստանայ լաւ աշխատիլ եւ արժանանալ իր բարերարներուն գոհունակութեանց։

Ահա սուլիչը։ Հրաժեշտ կ'առնենք։ Վայրկեան մը վերջ շոգեկառքը կը շարժի եւ կամաց կամաց կ'աներեւութանայ մեր աչքերէն։

Երթաք բարով, բախտաւոր տղաք որ պիտի յաճախէք հայկ. մշակոյթի փառաւոր վառարաններէն մին, Վենետիկի մէջ։ Յաջողութիւն ձեզ եւ պատիւ ձեր անխոնջ մշակներուն։

... Սիրելի «Յառաջ», դուն որ լայն ես բացած քու էջերդ ամէնուն առջեւ, երբ ցաւի մը դարմանը կը փնտռեն, քու միջոցաւ, լսէ պատմութիւն մը եւս։

Քիչ առաջ խօսեցայ Րաֆֆիի մասին։ Շնորհալի պատանի մըն է, հոդ չէ թէ հարուստ չըլլայ։ Ահա երկրորդ տարին է որ Վենետիկ Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը կ'երթայ։ Առաջին տարին՝ նախկին որբ մը՝ հիմա համեստ գործաւոր եւ ընտանիքի հայր՝ վճարեց Րաֆֆիի տարեթոշակը մէկ տարուան համար։ Ինքը խղճի տուրք մըն էր որ կը վճարէր։ Երբ որբ էր, ուրիշ իր ուսման սակը վճարած էր, անոր դրամով ուսումը առած էր։ Ուրեմն՝ անսալով իր խղճին՝ իր շատ համեստ քսակէն վճարեց տարեթոշակը, անցեալ տարի։

Իսկ 1952—53ի տարեթոշա՞կը... Նիւ Եորքէն բարերարուհի մը գտնուեցաւ, համեստ ուսուցչուհի մը՝ որ հինգ տասը տոլար հանգանակելով իր ծանօթներու շրջանակէն, հաւաքեց որոշ գումար մը։ Շնորհիւ այդ ազնիւ տիկնոջ այս առաւօտ ուրախ զուարթ Րաֆֆին միացաւ իր խումբին եւ կ'երթայ հայկական վարժարան։

Սիրելի «Յառաջ», անշուշտ միայն Րաֆֆին չէ որ կ'ուզէ հայկ. վարժարան երթալ։ Կան ուրիշներ ալ մեր գաղութին մէջ, բայց ինչ օգուտ, ծնողքը չի կրնար վճարել դպրոցական սակը՝ որ բաւական ծանր է բանուորի մը համար։ Պատուական մայր մը՝ անցեալները արցունք կը թափէր — «ախ, սա մանչս հայկական գիշերօթիկ դպրոց մը ղրկել կարենայի... ինչ փափաքներ ունէի զաւակներս մարդ ընելու, անոնց ուսում տալու...»։ Եւ փղձկեցաւ։

Չկա՞ն բարերար ձեռքեր՝ կարելին փրկելու համար, յանուն ազգապահպանման։ Ջօջերէն յոյս չկայ, անոնք մսխումներէն գլուխ առած չունին։

Ո՞ւր է հարուստ սիրտ մը որ ստանձնէ այս ցաւատանջ մօր զաւկին հայկական կրթութեան հոգը։ Համեստ քսակներ ինչ հրաշքներ կը գործեն։

Րաֆֆին հրապարակաւ երախտագիտութիւն կը յայտնէ իր երկու բարերարներուն, իմ միջոցաւ։

ՀԵՐՄԻՆԷ

ճիգերուն առջեւ, Գերմանիան ըլլալով անոնց գլուխը։

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը որոշած է մօտերս դեսպանութիւններ եւ հիւպատոսութիւններ հաստատել Եգիպտոսի, Իրաքի, Պարսկաստանի, Յորդանանի, Լիբանանի եւ Սէուտի Արաբիոյ մէջ։ Այս շարժումին պիտի յաջորդեն առեւտրական յարաբերութիւններ։ Ռուրի պողպատի ճարտարարուեստի ներկայացուցիչներ արդէն տեղ են եւ յաճախորդներ կը փնտռեն։

Թ.Ա.Թ.

Հայաստանի բոլշեւիկեան համագումարը

ԽՄԲ.— Մոսկուայի Փրաւտան հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Հայաստանի Կոմկուսի 16րդ համագումարին մասին, (27 Սեպտ.).—

Վերջերս Երեւանի մէջ տեղի ունեցաւ Հայաստանի Կոմ. կուսակցութեան 16րդ համագումարը։

Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար ընկ. Գրիգոր Յարութիւնեան ներկայացուց կուսակցութեան աշխատանքը ճարտարարուեստի, գիւղատնտեսութեան, գիտութեան եւ մշակոյթի մարզերուն մէջ։ Խ. Հայաստանի ճարտարարուեստը կատարեր է անցեալ տարուան եւ ընթացիկ տարուան վեց ամիսներու ծրագիրը։ Զգալապէս բարւոքած են ձեռնարկներու որակական ցուցանիշները, զեղչուած է արտադրութեան ինքնարժէքը։

Անընդհատ կ'աճին գիւղատնտեսութիւնը, կոլխոզները, բերքի արտադրութիւնը եւն.։ Վերջին մէկուկէս տարուան ընթացքին՝ աճեցաւ կոլխոզներու արջառի գլխաքանակը։

Գաղափարական հարցերու առնչութեամբ՝ առաջնորդուելով, լեզուաբանութեան մասին ընկեր Ստալինի հանճարեղ աշխատասիրութիւններէն, Հայաստանի կուսակցական կազմակերպութիւնը ձեռք բերած է զգալի յաջողութիւններ՝ մշակոյթի շինարարութեան, գրականութեան, արուեստի եւ գիտութեան մէջ։

Միեւնոյն ատեն, զեկուցանող եւ վիճաբանութեան մասնակցող ընկերներ սուր քննադատութեան ենթարկեցին Կեդր. Կոմիտէի, քաղաքային կոմիտէներու, շրջանային կոմիտէներու, նախնական կուսակցական կազմակերպութեանց գործունէութիւնը։ Ընկեր Գ. Յարութիւնեան ի մէջ այլոց ըսաւ.

— «Կուսակցական կազմակերպութիւնները եւ կարգ մը ձեռնարկութեանց տնտեսողները դեռ պէտք եղած կերպով չեն օգտագործած գործարաններու ներքին պաշեստները՝ բարձրացնելու համար աշխատանքի արտադրողականութիւնը։ Կարգ մը ձեռնարկութեանց սարքաւորումները թերի կերպով կ'օգտագործուին։ Արտադրութեան մէջ՝ անբաւարար չափով կը կիրարկուին առաջաւորներու փորձառութիւնը, գիտութեան եւ «թեքնիք»ի նուաճումները»։

Համագումարին մէջ պարզուեցան թերացումներ՝ ջրային տնտեսավարութեան, թեթեւ եւ տեղական ճարտարարուեստի նախարարութեանց եւ կարգ մը ուրիշ վարչութեանց մէջ։

Համագումարը երեւան հանեց գաղափարական հիմնարկներու թերացումները։ Մասնաւորաբար յիշուեցաւ թէ Հայաստանի Գիտական Ակադեմիի Գրական Կաճառը չէ կատարած իր պարտաւորութիւնը սովետահայ գրականութեան վերաբերեալ հարցերու եւ մարքս - լենինեան գրականագիտական աշխատանքներու ստեղծման առնչութեամբ։

Բազմաթիւ պատգամաւորներ քննադատեցին բարձրագոյն ուսումնական հիմնարկութեանց աշխատանքներու թերութիւնները, եւ այդ հիմնարկութեանց վարչութիւնը, դիտել տալով թէ անբաւարար չափով հետեւեր է պետական համալսարանի գործունէութեան, եւ ցոյց չէ տուած չօշափելի աջակցութիւն։

Իբրեւ մեծ երեւոյթ, յիշուեցան Լենինի երկերու 35րդ եւ Ի. Վ. Ստալինի երկերու 13րդ հատորի հայերէնի թարգմանութիւնն ու հրատարակութիւնը։

Քննադատուեցան նաեւ թերթերը որոնք ցոյց տուած են ցած մակարդակ մը՝ քննադատական տեսակէտէն եւ հարկ եղած ուշադրութիւնը չեն ընծայած աշխատաւորներու թղթակցութեանց։

Համագումարը գործնական միջոցներ յանձնարարեց կուսակցական կազմակերպչական եւ կուսակցական - քաղաքական աշխատանքի յետագայ բարելաւման համար։

Համագումարը ընտրեց Հայաստանի Կեդր. Կոմիտէի եւ վերստուգիչ յանձնաժողովի նոր կազմերը, ինչպէս նաեւ պատգամաւորներ ընտրեց 19րդ համագումարին համար։

Նորընտիր Կեդր. Կոմիտէն լիագումար նիստի մը մէջ առաջին քարտուղար ընտրեց ընկեր Գրիգոր Ա. Յարութիւնեանը, երկրորդ քարտուղար՝ Զ. Տ. Գրիգորեանը, Գ. քարտուղար՝ Բ. Ա. Գրիգորեանը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Դ.— ԼՐՏԵՍ՝ ԼՈՆՏՈՆԻ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Բայց, նախկին համայնավար լրտեսներ կը զարդարեն համաշխարհային մամուլի խորագիրները, նախկին նացի լրտեսներ պետական գործեր կը ստանձնեն Արժանթինի։ Ռուսիոյ և Արեւմուտքի մէջ։ Լրտեսուհին, որ պատասխանատու էր՝ Ամերիկայի ամէնէն գաղտնի դիւանագիտական ծածկագրին Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ ձեռքը իյնալուն համար, ազատ է այսօր ու տակաւին գործօն՝ ֆաշական շրջանակներու մէջ։

Պատմութիւնը ինքզինքը կը կրկնէ այնքան յաճախ, որ մարդ չի գիտեր, թէ ինչ պիտի դուրս տայ, — ողբերգութի՞ւն թէ զաւեշտ։ Բայց թոյլ տուէք որ ընեմ պատմութիւնը սա գիրուկ, միջին տարիքով, ուժեղ եւ առնատիպ կնոջ, որ դաւաճանեց Ամերիկայի, Բրիտանիոյ եւ մնացեալ դաշնակիցներուն։

Օր մը, նախապատերազմեան Լոնտոնի մէջ, հրապուրիչ կին մը ներկայացուցին ամերիկացի դիւանագէտի մը։ Կինը շատ աւելի տարիքոտ էր քան երիտասարդ Ամերիկացին եւ ունէր ընկերային կեանքին մէջ փորձառութիւն ձեռք ձգած կնոջ մը բոլոր նրբացեալ ու արուեստական խայծերը։ Պարոնուհի Աննա Վոլքով անկասկած կին մըն էր, որ կրնար անփորձ ու երիտասարդ Ամերիկացիի մը գլուխը դարձնել։ Թէեւ մանկութենէն բրիտանահպատակ, բայց տակաւին կը գործածէր Ցարին կողմէ տրուած տիտղոսը իր հօրը, որ կայսերական նաւատորմի ծովակալ մըն էր եւ որ Լոնտոն փախած էր իր ընտանիքին հետ, բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն։ Կը վարէր զգեստեղէնի ճոխ խանութ մը, ուր կ'իշխէր իր բարեկազմ օգնականուհիներուն վրայ եւ երբեք չէր տեսնուեր առանց չքեղ մուշտակի մը, որուն վրայ ամրացուած էր ոսկեայ օձիկ մը։

Իր ազատ ժամերուն կը նկարէր ջրաներկ սիրուն պատկերներ, զորս երբեմն կը ցուցադրէր Լոնտոնի իր բարեկամներու սրահներուն մէջ։ Շատ չանցած, քառասնըչորս տարեկան Ամերիկացին կը սիրահարուէր երեսունեւեօթը տարեկան Պարոնուհին հետ։ Ոչ իսկ այս վերջինի բարեկամները — որոնց համար քաղաքականութիւնը աւելի ժամանց մըն էր, քան թէ լուրջ զբաղումի նիւթ մը — չէին կասկածեր, որ Աննա Վոլքով, Գերմանիոյ ամէնէն կարող լրտեսներէն մէկն էր։

Աննա Վոլքով երկար ժամանակ չսպասեց համոզելու համար իր երիտասարդ ամերիկացի դիւանագէտը, որպէս զի իրական «գործերով» ցոյց տայ խաղաղութեան եւ խաղաղասիրութեան իր բաղձանքը։

Բարձրահասակ ու բարեձեւ երիտասարդ մըն էր։ Տղայ եղած ատենը կը սիրէր «պէյզպոլ»ն ու «ֆութպոլ»ը։ Թայլըր Քէնթ լաւ դաստիարակութիւն տեսած էր։ Յաճախած էր Փրինսթըն համալսարանը եւ աւելի վերջը դացած էր Սորպոն, Փարիզ, նաեւ Մատրիտի համալսարանը եւ Ուոշինկթընի Ճորճ Ուոշինկթըն համալսարանը։ Իր հայրը յաջողած եւ ասպարէզով դիւանագէտ մըն էր, իսկ մայրը՝ քաղցր ու զգայուն կին մը, որուն կատարեալ ցնցում մը պատճառած էր իր զաւկին անախորժ կացութիւնը։

Միակ զաւակն էր ան եւ ծնած էր Մանչուրիա, ուր Պ. Քէնթ կը ծառայէր Մ. Նահանգներու արտաքին սպասարկութեան մէջ։ Թայլըր մեծցաւ իբրեւ խոստմնալից, փայլուն եւ հրապուրիչ տղայ մը։ Հազիւ քսանըերկու տարեկան էր, երբ մտաւ ամերիկեան դիւանագիտական ծառայութեան մէջ։ Հետեւելով իր հօրը քայլերուն, աշխատեցաւ նախ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատունը եւ 1939ի ամառը գնաց Լոնտոն, իբրեւ ծածկագրի պաշտօնեայ ամերիկեան դեսպանատան մէջ։

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ԶԻՆԿԸՐ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Թատերական վերամուտը սկսած է Փարիզի մէջ։ Հետաքրքրական խաղերէն մին է GABRIEL AROUTի (Գ. Յարութիւնեան) La Dame de Trèfleը չահեկան, նոր, յանդուգն։ Տեղական թերթերու թատերական քննադատները երկար կը գրաղին այս թատերախաղով որ շատ լաւ խաղացուած է M .Robinsonի, M. Vitoldի եւ L. Bogaërtի կողմէ։ Կը խօսինք առանձին։

× Le Fruit Défenduէն զատ, Փարիզի մեծ սինեմաները (Paramount, Elysée,Cinema եւն.) կը ցուցադրեն Աշոտ Մալաքեանի (H. Verneuil) մէկ ուրիշ շարժանկարը, Brelan d'As:

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Վարչապետը, Պ. Փինէ, կիրակի օր ճառ մը խօսելով Մէցի մէկ, յստակօրէն պարզեց Ֆրանսայի տեսակէտները, ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեանց մասին: Այս առթիւ յիշեց նաեւ Մ. Նահանգներուն հետ ծագած թիւրիմացութիւնը: Ահաւասիկ իր խօսքերուն ամփոփումը.

— « Ֆրանսա ուրիշ ոեւէ ազգէ աւելի փարած է խաղաղութեան դատին: Հաւատարիմ՝ իր յանձնառութեանց, Ֆրանսա կը մնայ նաեւ հաւատարիմ իր բարեկամութեանց: Ան իր համերաշխութիւնը յայտնած է ատլանտեան ազգերուն եւ երբեք միտքէն չանցըներ անջատուիլ: Ան չի մոռնար ամերիկեան զինակցութեան բարիքները եւ իր դարաւոր բարեկամութիւնը Մ. Նահանգներու հանրապետութեան հետ: Բայց Ֆրանսան մեծ պետութիւն մըն է որ պարտաւոր է իր ճակատագիրը վարել պահպանելով իր ստորճանակարգը: Իրառաքելութիւնները, որոնք միշտ կատարուած են այնքան ճիգերով եւ զոհողութիւններով, իրեն կը պարտադրեն ալ աւելի աչալուրջ գործունէութիւն մը: Մենք ստանձնած ենք պարտաւորութիւնները մեծ պետութեան մը որ պիտի տնօրինէ պատմութեան կողմէ իրեն յանձնուած ժողովուրդներուն ճակատագիրը: Մենք անողորմ պատերազմ մը կը մղենք Հնդկաչինի մէջ, ուր ամէն օր կը թափի մեր սպաներուն եւ զինուորներուն արիւնը: Մենք ընդունած ենք զօրաբաժիններ կազմել արեւմուտքի պաշտպանութեան համար:

X Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին օգնականը հաստատեց թէ Փարիզի ամերիկեան դեսպանը ետ առած է այն յուշագիրը զոր մերժած էր ընդունիլ Ֆրանսայի վարչապետը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ արտաքին գործերու նախարար նշանակուեցաւ Տոքթ. Մոսատեղի աջ բազուկը, Հուսէյն Ֆաթեմի, որ պաշտօնի ձեռնարկելէն 24 ժամ ետք յայտարարեց թէ ետ պիտի կանչէ հին դպրոցի դիւանագէտները: Առաջին անգամ պիտի փոխուին Զուիցերիոյ, Փաքիստանի եւ Իրաքի պարսկական դեսպանները: Այս առթիւ շրջաբերական մը ուղղած է, պատուիրելով բոլոր դեսպաններուն որ ուշադրութեամբ հետեւին օտար մամուլի հրատարակութեանց: Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, եթէ օտար թերթերը անպաստ լուրեր հրատարակեն Իրանի մասին: — Իբր 500 համալսարանական պաշտօնեաներ արձակուեցան, աշխատանքէ դադրեցուցած ըլլալով երկաթուղիներու սպասարկութեանց մէջ: Քանի մը հարիւր պաշտօնեաներ վերսկսան աշխատանքը, լսելով կրօնապետին եւ կառավարութեան յորդորները:

ՉեԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ սպաներու զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարուած են, համաձայն Եուկոսլաւիա հասած լուրերու: Ձերբակալուած սպաներու թիւը կը հաշուեն 200—300: Կը մեղադրուին թէ դաւեր սարքած են օրուան իշխանութեան դէմ: Կ'ըսուի թէ վարչապետին զինուորական խորհրդականը, զօր. Սուրթօր անձնասպան եղած է:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ նոր ճառ մը խօսելով, յայտարարեց, թէ ուժ պիտի տայ այն կառավարութեանց որոնք կը գործեն համաձայն իր կազմակերպութեան հիմնական սկզբունքներուն: Զօրավարը միշտ կը յուսայ թէ պիտի կրնայ իշխանութեան գլուխ հասնիլ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ռուսական վեց բանակներէն չորս ձմեռնային զօրանոցները քաշուեցան, կարգ մը ռազմափորձեր կատարելէ ետք: Միայն երկու բանակներ տակաւին մարզանքներ կը կատարեն Էլպայի ափերուն վրայ: Այս գործողութիւնները պիտի շարունակուին մինչեւ Նոյեմբեր: Անցեալ ապրիլէն ի վեր ռազմափորձեր կը կատարուէին, մասնակցութեամբ 300.000 զինուորներու:

ՄԱԿԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ նոր նստաշրջանը բացուեցաւ երէկ, երկուշաբթի: Օրակարգին վրայ կը գտնուին բազմաթիւ կնճռոտ խնդիրներ: Ամերիկացիները ամէնէն վերջը կ'ուզեն խօսիլ, սպասելով նախագահական ընտրութեանց արդիւնքին:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահական ընտրութեան պայքարը ստատկագոյն աստիճանին հասած է: Պ. Թրումըն բացէ ի բաց յայտարարեց թէ զօր. Այզընհաուըր արժանի չէ նախագահ ըլլալու: — Զօր. Այզընհաուըր նոր ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ հանրապետական կուսակցութեան ծրագիրը կը տրամադրէ չեղեալ համարիլ Եալթայի համաձայնութիւնը, «որ գերութեան մատնեց Լեհաստանը»: Եւ հաւաստեց թէ «միշտ պիտի յիշէն Լեհերու ազատագրումը»:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Իսլամ Եղբայրութեան նախագահը, Շէյխ Հասան էլ Հոտէյպի, հրաժարեցաւ, նրակատելով որ կազմակերպութիւնը կրօնական համաղամանքէն ելած եւ քաղաքական կուսակցութիւն մը դարձած է, արտօնութիւն ստանալով կառավարութենէն:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թադամասին քաղաքապետարանի սրահը:

Տոմսերու համար դիմել.— Ծաշարան Արթիւր, Place des Fêtes, Նպարավաճառ Բիւզանդ, Պէլվիլ, դրատուն Հրանդ Սամուէլ, Մ. Գարսամեան եւ Բալուեան:

⁂

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստութեամբ:

X

Գրընոպլի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի:

X

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետարանի սրահը:

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

X

Տեսինի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը եւ իր դպրոցի հոգաբարձութիւնը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Խմբերգ, մեներգ, ուղերձ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, հայկական պարեր, Նոր Սերունդի Սանուհիներուն եւ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի:

Մուտքը ազատ է

Նուագահանդէս Հայ Երաժշտութեան

Salle Gaveau, 45 rue la Boëtie, Շաբաթ 8 Նոյեմբեր, ժամը 21ին:

Ղեկավարութեամբ՝

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

Նուիրուած իր գործերուն

Հովանաւորութեամբ ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Կը մասնակցին Lydia Karine, Nathalie Wetchor, Joseph Mengé (երգեհոն) եւ Pasdeloupի նուագախումբը (65 հոգի) եւ ռատիոյի երգչախումբը:

ԱՌԱՋԻՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ ՆԱՐԵԿԻ

Գիները **150էն 600 ֆր., J. M. 100 ֆր.**:

Suite française, «Հերոսի մը կեանքը»:

Տոմսերու համար դիմել եկեղեցին Tél. Ely. 67.03: Պարսամեան, Բալուեան գրատուները, Օր. Լոլա Իշկալացեանի 75 rue du Fbg. Poissonnière, Tél. Pro. 64.23, Durand Place de la Madeleine, եւ SalleGaveau:

Տէր եւ Տիկին Մանուէլ Մանուէլեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ապաճեան, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Ապաճեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Սաթենիկ Մեսրոպեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահան Մանուէլեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Մանուէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տէր Աբէլեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, կնքամօր եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻՑԱ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
(85 տարեկան, Ռոտոստոցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, 2 rue Constantinople, Ալֆորվիլ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր երեքշաբթի ժամը 3.30ին Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, Ալֆորվիլ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել:

Ծախու է

Լիոնի մօտակայ արուարձաններէն Bellecourէն 6 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ St.Fonsի մէջ, կեդրոնական հրապարակէն, հանրակառքի, շոգեկառքի կայարաններէն երեք վայրկեան, կալուած մը, 5 խանութով եւ 11 սենեակներով, բնակութեան յարմար: Նպարավաճառի խանութը եւ Hôtelին fondsը միասին 3.000.000 ֆրանք, տարեկան ապահով հասոյթը 400 հազար: Նոյն թաղամասին մէջ 20 հազար գործաւոր կը բնակի:

Դիմել «Յառաջ»ի, Ճ. Պ. սկզբնատառերով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise): Նիւթը՝ «Դաշնակցութեան պատմութիւնը»:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քաղէ սրճարանին վերնայարկը: Պիտի խօսի պատ. ՍԻՍԼԵԱՆ, նիւթ ունենալով Լէոն Տոլստոյ եւ իր քրիստոնէական փիլիսոփայութիւնը: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ ընկերութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը Նոյեմբեր 30ին, Salle George V.ի մէջ:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴԱՍԵՐ

Կ'աւանդէ դերասան Հ. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ: Գրել իրեն՝ H. de Bagratide, 2 rue de Dunkerque, Paris (10)

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հոկտ. 26, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin:

Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ:

Նուագախումբ Մօրիս Վարդեւանեան:

Տեղանները ապահովելու համար դիմել, Ժիրայր Փափազեանի, 16 Cité Trévise, Paris (9):

Հեռաձայն PRO. 41-40:

ՀԱՅԵՐԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Պատմութիւն լիբանանահայ գաղութի, հնագոյն դարերէն մինչեւ առաջին ընդհ. պատերազմին վախճանը:

Բաժնուած չորս գլխաւոր շրջաններու,— Ա. շրջան հնագոյն դարերէն մինչեւ 1700,— Բ. 1700էն 1895.— Գ. 1895էն 1918.— Դ. 1918էն 1950:

Պատկերազարդ:

Հեղինակ՝ ՍԵՒԱԿ ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ: Տպ. Պէյրութ, 1951:

Սրճարան - ճաշարան ՆԱԶԱՐ

Արեւելեան եւ Ֆրանսական ճաշ, մասնագէտ խոհարարի կողմէ, գիւղական միջավայր, բայց Լիոնի մօտիկ: Շաբաթ եւ Կիրակի օրերը խորոված (շիշ եւ տօնէր քէպապ):

Լիոնէն գալու համար իջնել Տէսին, 16 թիւ հանրակառքի վերջաւորութեան եւ T. O. D. հանրակառքի կայարանը:

Տրամադրելի սրահ հարսնիքներու, խնջոյքի եւ ժողովներու համար: Jeux de boulesը սիրողներու համար:

Հասցէ.— **35 Ave. Jean - Jaurès, Décines S. L. T.ի դիմաց: Tél. 81**:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Կօշիկի համար monteur à la pointe: Դիմել կէսօրէ վերջերը ժամը 2—7:

Պ. Յ. ՎԱՆԼԵԱՆԻ, 7 rue Godot de Mauroy, Paris, métro Madeleine. Tél. Opé. 01-08:

CLEMOL

Տապկելու, կերակուրի եւ խմորեղէնի համար, գործածեցէք CLEMOLը, որ սքանչելի խնայողութիւն մը կ'ապահովէ:

Կարելի է պահել երկար ատեն:

Կը ծախուի ուղղակի հայթայթիչին մօտ: Խնդրողներուն նմոյշ եւ բացատրագիրը կը ղրկուի:

Դիմել՝

RAFFINERIE AIXOISE

Aix en Provence (B. du Rh.)

Ծախու են

Հիւսելու մեքենայ մը լաւ վիճակի մէջ Jauge 10, 1 մեթր եւ մէկ պօպինուաո:

Դիմել՝ TAILLEUR CHARLES, 36bis, rue J.P. Timbaud, Իսի լէ Մուլինօ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս · 1100 ֆր · , Տար · 2200 , Արտ · 3000 ֆր ·
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր · C·C·P · Paris 1678-63

Mercredi 15 Octobre 1952 Չորեքշաբթի 15 Հոկտ ·

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6891-Նոր շրջան թիւ 2302

Խմբագիր՝ Շ · ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ՄԷԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

« Վերամուտ »ները սկսան,— դպրոցական : Պետական : Դատական : Խորհրդարանական : Ամէն ուր որ բնական կարգուսարք է հաստատուած :

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնն ալ երէկ բացաւ իր նոր նստաշրջանը (7րդ) :

Մէկ խօսքով, տարեկան արձակուրդներուն յաջորդած է աշխատանքը, զարկ տալու համար հանրային գործունէութեան :

Միայն մեր մէջ է որ նորութիւն մը չենք տեսներ :

Խօսելով մեր գաղութին վրայ, ի՞նչ ունինք իբրեւ վերամուտ, եթէ չհաշուենք զանազան ծաղկոցներու եւ դասընթացքներու վերաբացումը եւ աւանդական տօնակատարութեանց յայտարարու — թիւնները : Նաեւ հանդէսներն ու մանաւանդ պա - րահանդէսները :

Այնքան միամիտ չենք որ ուրիշներու հետ բաղդատենք մեր կացութիւնը :

Կարեւորը՝ շարժումն է, այս կամ այն ուղ — ղութեամբ :

Կը տեսնէ՞ք որեւէ շարժում ,որ արժանի ըլլար ուշադրութեան :

Կը թուի թէ աւանդութեան կարգ անցած է «եզածր պահելու» սովորութիւնը : Փա՛ռք տալ եղածին, եւ մնացեալը ձգել նախախնամութեան կամքին կամ դէպքերու ընթացքին :

Աչք մը նետեցէք ամէնէն հայաշատ կեդրոններուն վրայ ,եւ պիտի տեսնէք միեւնոյն երեւոյթը,— խուսափիլ նորութենէ : Այսինքն՝ որեւէ ձեռնարկէ որ ճիգ եւ յոգնութիւն կը պահանջէ

Միտքերուն հետ, ձեռքերն ալ հետզհետէ կը կծկուին :

Ամէն տեղ ալ, երանաւէտ պատեանն է որ կը տիրապետէ :

Պատուհանիդ առջեւ կը նստիս եւ կը դիտես : Երբեմն ալ կարծիքներ կը յայտնես, միշտ զգու — շանալով զանոնք արժեցնելու փորձէն :

Եւ այս՝ բանկալէն մինչեւ ազգային կոչուած անդաստանը :

Դեռ չենք խօսիր քաղաքական մտահոգու - թեանց մասին, որոնք վերածուած են հին ազգաց պատմութեան, եւ կամ առելավարւ բանսարկու - թեանց :

Այս պայմաններուն մէջ, անշուշտ զարմանալի չէ որ ոչ իսկ ներքին կապ մը հաստատուած է մէկ հայաշատ քաղաքէն միւսը : Փարիզէն Մարսէյլ կամ Լիոն - Վալանս :

Մինչդեռ, Փարիզի պարտքն էր իրականացնել ոչ միայն այս տարրական պահանջը, այլ եւ աւելի լայն բանալ իր թեւերը, գոնէ բարոյական կապ մը հաստատելու համար հարեւան գաղութներուն հետ :

Տակաւին ոչ ոք համարձակեցաւ ուսումնասիրութիւն մը կատարել, պարզելու համար այս համատարած անտիրութեան հետեւանքները :

Ամբողջ համրանքներ ծիւրած, դեղնած են արդէն :

Աչնան տերեւներու խշրտո՜ցը կը լսուի ոչ միայն Լոնտոնի, Պրիւսէլի եւ ուրիշ բարգաւաճ գաղութներու մէջ, այլ եւ մեր աչքերուն առջեւ, — արուարձաններէն մինչեւ գաւառական քաղաքներ :

Իրապէս անճա՞ր ենք թէ անճրկած :

Այսքան շո՞ւտ պիտի կորսնցնէինք մեր հաւատքն ու ինքնավստահութիւնը : Ցարատեւու - թեան այն ոգին որ ասպարէզ կարդաց դարերուն :

Զօրակոչի՞ մը կը սպասէ միջին կոչուած սերունդը, լեցնելու համար պարպուած դիրքերը : Ոչ միայն «կէս մնացած» գործերը վարելու, այլ եւ բա՛ն մը աւելցնելու համար :

Այնքան ալ բարդ գործեր չկան սեղանի վրայ, իրար անցնելու եւ պարտականութենէ խուսափելու համար :

Բոլոր հոգերը կ'ամփոփուին մէկ բառի մէջ, — ինքնապաշտպանութիւն, ամենալայն առումով :

Ամփոփուիլ եւ կազմակերպուիլ : Մասնաւոր ծրագիր մը յօրինել անմիջական գործունէութեան համար : Աշխատանքի բաժանում կատարել զանազան կազմակերպութեան միջեւ : Փութացնել ընդհանուր կեդրոնի մը կազմութիւնը :

Շ ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

...ԵՒ ԿՈԿՈՐԴԻԼՈՍ ՄԸ ԿԸ ԳՏՆԵՆ ԱՌԱԿՈՎ

Փարիզի ռամկավար օրկանը, «Այսօր - Ապագայ », որ միեւնոյն ատեն Բարեգործականի բերանն է, առակ մը հրատարակած կ'ըլլայ անցեալ Օգոստոս 16ին :

Ինչպէս կ'երեւայ, յօդուածագիրը ուզեր է բաներ մը հասկցնել պատկերազարդ այլաբանու — թիւն մը փորձելով :

Հրատարակուած առակին մէջ կ'երեւան կով մը եւ կոկորդիլոս մը :

Առաջինը ձայն չի հաներ : Թերեւս անոր համար որ հայերէն չի գիտեր, կամ շատ քիչ գիտէ :

Երկրորդը, որ առակին մէջ կը ներկայանայ իբրեւ փաստաբանը ուսանողներու , խորա — պէս յուզուած, կը մատնուի տագնապալի կացու - թեան մը :

Այն աստիճան որ, հաղիւ տասը օրէն կը գտնէ ինքզինքը :

Եւ սրտառո՜ւչ նամակ մը կ'ուղղէ ռամկավար թերթին խմբագրութեան :

Բարկացած ըլլալով հանդերձ, չի կրնար ծածկել իր արցունքները ·

— « Ի՞նչ ըրի, եղբայր ձեզի · ինծմէ ի՞նչ գէշութիւն տեսաք որ դրիք զիս այս տագնապալի կացութեան մէջ, վրդովելով անձնական եւ ընտանեկան անդորրութիւնս, որուն այնքան պէտք ունիմ, դոհացում տալու համար պաշտօնիս բազմապիսի եւ ծանր պահանջներուն » :

Չեմ գիտեր, նամակը հայերէ՞ն է թէ ֆրանսերէն, բայց չար լեզուներ կ'ըսեն թէ կը պարունակէ նաեւ հետեւեալ հոյակա՛պ յառաջաբանը ·

— « Միթէ առաջին օրէն իսկ հանդիսաւորապէս եւ անխառն ուրախութեամբ ողջունած չե՞մ ձեր թերթին երեւումը :

« Միթէ չե՞մ բաժանորդագրուած անոր առաջին թիւէն իսկ եւ չե՞մ բաժանորդագրած նաեւ աղջիկս :

« Այդ չարաշուք յօդուածին հրատարակութենէն քանի մը օր առաջ սիրով վճարած չէի՞ Բ · տարեշրջանին զոյգ բաժնեգիններս» :

Այս դեռ ոչինչ : ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ տարի մը եւս տնտեսական օժանդակութիւն պիտի ստանայ Մ · Նահանգներէն, Անգլիայէն եւ Ֆրանսայէն, համաձայն նոր պայմանագրի մը : Օգնութիւնը պիտի ըլլայ Յուլիս 1952էն Յունիս 1953 : Եուկոսլաւիա այս դրամը պիտի գործածէ թէ ներածումներու եւ թէ մասնագէտներ պատրաստելու համար : Կպետութեանց փափաքն է որ Եուկոսլաւիա հաւասարակշռէ իր ելեւմուտքը կարճ ժամանակի մը մէջ : Անոնք կ'ըմբռնեն այդ երկրին ճարտարարուեստի եւ երկրագործական արտադրութեան աճման կարեւո — րութիւնը :

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ համագումարին վերջին նիստին մէջ, Խրուշչեւ խստօրէն քննադատեց կուսակցական վարիչներու թերացումները եւ անկարգապահութիւնը : Այս առթիւ ըսաւ թէ շատեր ի — րենց յատուկ կարգապահութիւնն ունին, բոլորովին կ'անտեսեն կուսակցութեան եւ կառավարու — թեան որոշումները են :—Եօթը հոգինոց յանձնախումբ մը ընտրուեցաւ կանոնագրի վերաքննու - թեան համար, նախագահութեամբ Սթալինի :

ՊԵԼԺԻՈՅ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ յաղթանակը շահեցան ընկերվարականները եւ ազատականները, անելի մը մատնելով կառավա - րութիւնը, որ իր յոյսը դրած է կաթոլիկներուն վրայ :

ՄԱՀԱՊԱՏԻ՞Ժ ՖԱՐՈՒՔԻ ԴԷՄ · — Գահիրէի «Ալ Ախպար» թերթը կը գրէ թէ ընդհ · դատախազը մահապատիժ պիտի պահանջէ Ֆարուքի համար, այն ամբաստանութեամբ թէ Անգլիոյ զինուորական օգնութիւնը խնդրած է զօր · Նեկիպի յեղաշրջումէն վերջ : Նոյն աղբիւրին համաձայն , օրինական քննութիւնները լրացած են : Ֆարուքի կը վերագրուի հետեւեալ յայտարարութիւնը ,— «Մի՛ նեղուիք : Անգլիական բանակը պիտի գրաւէ Եգիպտոսը, վերջ տալով այս շարժումին : Մարտանաւեր ճամբայ ելած են զիս պաշտպանելու համար » :— Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը վճռապէս հերքեց այս լուրը, յայտարարելով թէ «ոչ ուղղակի, ոչ ալ անուղղակի դիմում կատա — րուած է » :

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Միլանօ, Աթէնք, այցելելէ վերջ, Նոյ · 25ին Պոլիս պիտի երթայ, ուր պիտի տայ նուագահանդէս մը : Յետոյ պիտի այցելէ Պէյրութ, Իրան, Հնդկաստան, Ճափոն եւ Ամերիկա, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԱՒ ՄԸ ԹԷՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

Իրանի կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը ծանուցանէ թէ յաջողած է երեւան հանել քաղաքական դաւ մը որուն կ'օժանդակէր օտար դեսպանատուն մը եւ որ ուղղուած էր Տոքթ · Մոսատեղի դէմ :

Ձերբակալուած են չորս ականաւոր դէմքեր : Սպառազէն ոստիկաններ եւ զինուորներ հսկողութեան տակ առած են կարգ մը երեսփոխաններու տուները : Կ'ըսուի թէ այդ երեսփոխաններն ալ մեղսակից են դաւադրութեան :

Գլխաւոր ամբաստանեալներն են ·— Թէհրանի նախորդ զինուորական կառավարիչը, զօր · Ապտիւլ Հուսէյն Հեճազի, մեծահարուստ վաճառական մը՝ Ասատուլլահ Րաշիտան եւ իր երկու եղբայրները եւ ներքին գործերու նախորդ նախարարը, զօր · Սադուլլահ Զահեդի : Բոլորն ալ ձերբակալուած են, բացի Զահեդիէն որ երեսփոխան ըլլալով անձեռնմխելի կը համարուի : Արտաքին նախարարը, Հուսէյն Ֆաթեմի, պիտի պահանջէ խորհրդարանէն ջնջել այդ իրաւունքը :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , հսկողութիւնը խստացած է մայրաքաղաքին մէջ : Արտաքին գործերու պաշտօնատունը կրնան այցելել միայն դիւանագէտներ եւ արտօնեալ թղթակիցները, **մասնաւոր ժամադրութեամբ** : Միեւնոյն ատեն ազդարարուած է օտար թղթակիցներուն թէ իրենց հեռագիրները պիտի չղրկուին, եթէ սխալ եւ միակողմանի լուրեր պարունակեն :

Տոքթ · Ֆաթեմի, որ երեք օրէ ի վեր ստանձնած է արտաքին նախարարութիւնը եւ որուն վրայ անսահման հաւատք ունի Տոքթ · Մոսատեղ, պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց ձերբակալութեանց մասին : Զեկոյցը հաստատելով ձերբակալութիւնները, կ'ազդարարէ ·

— « Այսուհետեւ ո՛վ որ դաւեր կը սարքէ կամ խռովութիւն կը սերմանէ եւ կամ գործիք կը դառնայ օտար քաղաքականութեան, խստօրէն պիտի հետապնդուի ,համապատասխան դատարանին յանձնուելով » :

Ատենէ մը ի վեր զրոյցներ կը շրջէին թէ կարգ մը երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ դաւեր կ'որոճան, տապալելու համար Տոքթ · Մոսատեղի կառավարութիւնը : Զօր · Հեճազի մէկն է այն 25 զօրավարներէն որ հանգստեան կոչուեցան վերջերս : Կ'ըսուի թէ զօրավարը ուղղակի վարչապետին ներկայացած էր բացատրութիւն խնդրելու համար, բայց չէր ընդունուած : Վարչապետը պատուիրած էր դիմել հինգ հոգինոց զինուորական յանձնախումբին, սակայն բացատրութիւն ստացած չըլլալով, ըսած էր թէ հանդիստ պիտի չմնայ, մինչեւ որ չստուգէ իր պաշտօնանկութեան պատճառները :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, զօր · Զահեդի նախապէս ջերմ կուսակից էր Տոքթ · Մոսատեղի, բայց վերջերս կը մեղադրուէր թէ թեկնածու է վարչապետութեան :

Կ'ըսուի թէ դաւադիրները գաղտնի ժողովներ կը գումարէին վերջերս : Իրենց առաջին գործը պիտի ըլլար սիրաշահիլ կրօնապետը, Սէյիտ Քաշանի : Երբ Ֆաթեմի վերադարձաւ Գերմանիայէն, յարաբերութիւնները ամրապնդուեցան Տոքթ · Մոսատեղի եւ կրօնապետին միջեւ, որ միշտ կ'ըսէր թէ ուժ պիտի տայ վարչապետին :

Րաշիտան եղբայրները ահագին հարստութիւն դիզած են, մանաւանդ առեւտուր ընելով Անգլիոյ հետ : Թունդ անգլիասէր կը համարուին եւ թշնամի են Տոքթ · Մոսատեղի : Տասնեւչորրորդ խորհրդարանին մէջ իրենք նիւթական միջոցներ տրամադրած էին աջակողմեան կուսակցութեան, որուն գլուխը կը գտնուէր Սէյիտ Զիա : Այն ատեն ընդդիմադիրներուն պետն էր Տոքթ · Մոսատեղ :

× Անգլիա մերժեց Իրանի վերջին առաջարկը, որով կը խնդրէր քսան միլիոն սթերլին վճարել եւ Անգլօ-իրանեան ընկերութեան յիազօրները ղրկել Թէհրան, բանակցելու համար : Անգլ · կառավարութիւնը չուզեր բանակցիլ, մինչեւ որ ճշդուի Անգլօ-իրանեան ընկերութեան վճարելի հատուցումը եւ կարգադրուին ուրիշ խնդիրներ : Ընկերութեան կորուստը կը հաշուեն 500 միլիոն սթերլին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ · էջ)

ՍՏԱԼԻՆԻ ԾԽԱՄՈՐՃԸ

Գրագէտ մը կայ Խորհ. Հայաստանի մէջ՝ Գէորգ Էմին: Վաւերական շնորհքի կայծեր ունեցող բանաստեղծ մը, որ սակայն ցարդ չկրցաւ այդ կայծերէն կրակներ վառել: Որոշ սահմաններու մէջ փակուած կը մնայ անոր ստեղծագործական կարողութիւնը, ճիշդ ինչպէս որ սահմանափակ ու կաշկանդուած մնացին ու կը շարունակեն մնալ՝ Գ. Էմինին չափ եւ կամ անկէ աւելի շնորհքներով օժտուած բանաստեղծներն ու վիպագիրները: Այդպէս է ճակատագիրը անխտիր բոլոր մեր գրագէտներուն, որոնց տաղանդները դժբախտութիւնը կ'ունենան ծիլեր արձակելու սովետական միջավայրի մէջ:

Սահմանափակումներն ու կաշկանդումները կուգան տիրող վարչակարգէն, եւ կուգան այնքան անագորոյն խստութեամբ, որ ամէնէն զօրաւոր տաղանդներն իսկ, որ այլապէս հրաշքներ պիտի գործէին՝ ազատ պայմաններու մէջ, կը տկարանան, կը խամրին, ապա եւ կը մոռցուին, առնուազն կ'անտեսուին:

Սակայն, մոռացումի ու անտեսումի վտանգներէն ազատելու համար, սովետական գրագէտը, ինչպէս եւ բոլոր այլ արուեստագէտներն ու գիտնականները, գտած են միջոցը: Ովքեր փառաբանեն Ստալինը, բանաստեղծութիւններ գրեն անոր մեծագործութիւններուն մասին, գովերգեն անոր անսահման իմաստութիւնը, անոնք են որ կը գնահատուին, առաջ կը քշուին ու պարգեւներու, շքանշաններու կ'արժանանան: Եւ այդ է պատճառը, որ մրցարշաւի մը ելածներու պէս՝ սովետական գրագէտները կը ջանան զիրար գերազանցել, ամէնէն գեղեցիկ, ամէնէն աւելի պերճախօս ստորոգելիները շարայարելով Ստալինի անուան ու գործին շուրջ: Տրկամութիւնը շքեղօրէն կը փթթի՝ Խորհրդ. Հայաստանի գրողներու անդաստանին մէջ:

Եւ մենք վարժուած ենք այդ տխուր իրականութեան: Այլեւս հասկնալի, բնական կը գտնենք լրձնաշուրթն փառաբանութիւնները, որոցմով կը զարդարուին թերթերու, պարբերականներու, գիրքերու էջերը:

Բայց եւ այնպէս, կարելի չէր երեւակայել «զարդարանք»ը, որպիսին յօրինած է վերոյիշեալ Գ. Էմինը: Երեւան հրատարակուող «Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի մէջ (1952 Յուլիսի թիւը) ան ճերմակ յանգերով ոտանաւոր մը ստորագրած է՝ «Սիրում եմ Մոսկվան» վերտառութեամբ:

Ընենք անմիջապէս, որ Մոսկուա չատ հետաքրքրական, գրաւիչ, իսկապէս սիրելի քաղաք մըն էր ցարական շրջանին, եւ հիմք չկայ կարծելու, թէ բոլշեւիկները կարող եղած են խաթարելու այդ հին ռուսական քաղաքին երբեմնի անուշութիւնները: Հետեւաբար, ուրիշ շատերու պէս, Գ. Էմինն ալ պատճառ ունի սիրահարելու Մոսկուային եւ բանաստեղծութիւն մըն ալ ձօնելու անոր: Սակայն, տեսէք թէ ինչպէս ան արտայայտած է իր սէրն ու հիացումը. —

«Սիրում եմ Մոսկվան առաւօտեան
Երբ Ստալինի ծխամորճի
Ծուխը՝ խառնուած լոյսին յորդած,
Երկինք է դառնում կապոյտ ու ջինջ...»:

Միշտ ալ կարելի է նորանոր ածականներ հնարել ու հիւսել Ստալինի անուան բոլորտիքը. մեր լեզուն ալ հարուստ ատաղձ կը մատակարարէ հնարիմաց ու ճարպիկ գովերգուներուն: Տրկամութիւնն ալ կարելի է պարուրել այլազան դարձուածքներու եւ բառերու մէջ: Ամէնէն սովորական, ամէնէն գռեհիկ ստորնաքարշութիւնն ալ կարելի է հրամցնել հանրութեան՝ գաղափարական պաճուճանքներով:

Բայց կարելի՞ էր երեւակայել քծնանք մը, որ այդ Էմինեան տողերու ոգին կը կազմէ: Անգամ մըն ալ կարդացէք զանոնք, համոզուելու համար, թէ որ տեղուանքը հասեր են մեր բանաստեղծները՝ Ստալինի առջեւ սողալու իրենց ջերմեռանդութեան, ախտավարակ մոլուցքին մէջ: Վարակը ոչ միայն խաթարած է Գ. Էմինի շնորհքը, գրական ճաշակը, ոչ միայն այլանդակած է անոր բարոյական նկարագիրը, այլ մինչեւ իսկ աղաւաղած է անոր տրամաբանելու տարրական կարողութիւնը:

Էմին ինք պահ մը չանդրադարձա՞ւ արդեօք, թէ ընթերցողին մէջ արդահատանք յարուցանելու աստիճան խեղճ ու ողորմելի է ստալինեան ծխամորճէն արձակուած ծուխին պատմութիւնը: Շուրջ չորս միլիոն բնակչութիւն հաշուող մեծ ու բազմակողմանիօրէն հետաքրքրական մայրաքաղաքին մէջ՝ բանաստեղծը ուրիշ ո՞չ մէկ բան տեսաւ, որ գրաւիչ, յափշտակիչ ըլլար իրեն համար եւ թէ բոցավառէր իր սիրտը սիրով, թէ ալ խօսեցնէր իր քնարը:

Ռուսերը խօսք մը ունին, զոր միշտ ալ կարելի է կրկնել բարքերու անկման այս օրերուն. — Սուտ, բայց քիչիկ մըն ալ չափաւոր սուտ:

«Թուրքիա ի վիճակի չէ»

«Ագշամ»ի խմբագրապետ եւ նախկին արտաքին նախարար Նէճմէտտին Սատագ հետեւեալ խմբագրականը կը հրատարակէ (2 Հոկտ.). —

Զօր. Իհսան Էրինճ, որ Փարիզ կ'երթայ Թուրքիան ներկայացնելու համար ՀԱԿԻ (Հիւս. Ատլ. Կազմ.) մէջ, յայտարարեր է թէ՝ «Թուրքիա ուրիշ անդամակից պետութիւններէն շատ աւելի ուժ պիտի տրամադրէ Ատլանտեանի բանակներու վերին հրամանատարութեան»: Այս տողերը կարդացող հայրենակիցները մեզի պէս տատամսեցան եւ կամ լաւ չըմբռնեցին զօրավարին խօսքերը:

Արդեօք ի՞նչ կը նշանակէ ուժ տրամադրել Ատլանտեան բանակներու հրամանատարութեան: Եւրոպայի մէկ կեդրոնին մէջ միացեալ բանակներու տե՞ղ մը պիտի հաստատուի եւ Ատլանտեան պետութեանց ուժերը հո՞ն պիտի հաւաքուին եւ Թուրքիա իր տրամադրելի ուժերը հո՞ն պիտի ղրկէ: Այսպիսի տարօրինակութիւն մը չենք կրնար մտաբերել: Ոչ այսպիսի բանակում մը կ'իրագործուի, ոչ ալ Թուրքիա գլուխ կը ծռէ եւ իր բանակին մէկ մասը հայրենիքէն դուրս ղրկելով, ուրիշին հրամանին տակ կը դնէ:

Թուրք բանակներուն մէկ մասը, եւ կարեւորագոյն մասը, չի կրնար արտասահման երթալ եւ պահակ սպասել: Ուրեմն զօրավարը ի՞նչ ըսել կ'ուզէ:

Արդեօք Թրքական զօրագունդե՞ր պիտի անջատուին Ատլանտեանի հրամանատարութեան տրամադրուելու համար, եւ սակայն Թրքական սահմաններու մէջ պիտի մնան:

Այդ ալ կարելի չէ, որովհետեւ Թուրքիոյ մէջ Թուրք զինուորական ուժերը ենթակայ են միայն մեր ազգ. սպարապետութեան հրամանին: Անկախութեան ամենադոյզն գաղափարին դէմ մեղանչում մըն է այդ ուժերուն մէկ մասը անջատել եւ տարբեր հրամանատարի մը հրամանին տակ դնել: Երբ պատերազմ մը ծագի, Ատլանտեան բոլոր պետութիւնները պիտի շարժին հասարակաց ծրագրի մը համաձայն: Բայց որեւէ պետութեան բանակին սա կամ նա ձեւով օգտագործումը եւ կամ ոչ — օգտագործումը զինուորական ծրագրէ մը առաջ կապուած է միայն այդ պետութեան վեհապետական իրաւունքներուն եւ խորհրդարանի որոշումներուն: Այս տեսակէտով դժուար է ըմբռնել թէ ինչպէս Թրքական բանակներուն մէկ մասը պիտի դրուի ատլանտեան բանակներու վերին հրամանատարութեան տրամադրութեան տակ:

Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ վեց պետութիւններ, Ֆրանսա, Գերմանիա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէմպուրկ, իրենց միջեւ համաձայնութիւններ կնքած են, եւրոպական միացեալ բանակ մը կազմելու համար: Անոնց նպատակն է առաջքը առնել գերմանական ազգային եւ անկախ բանակի մը կազմութեան: Այդ բանակները միացեալ հրամանատարութեան մը պիտի ենթարկուին, նոյն համազգեստը պիտի կրեն, նոյն զէնքերը պիտի գործածեն, միասին պիտի մարզուին: Այս միակ հրամանատարութեան տակ, իւրաքանչիւր պետութիւն զոհողութիւններ պիտի ընէ իր ազգային գերիշխանութենէն, բայց Թուրքիա այս խմբակցութեան մաս չի կազմեր:

Եւ յետոյ ինչո՞ւ «Թուրքիա միւսներէն աւելի շատ զինուորական ուժ պիտի տրամադրէ»: Երբ յարձակում մը գործուի Արեւմտեան Գերմանիոյ վրայ, Ամերիկա եւ Անգլիա անմիջապէս պատերազմի պիտի մտնեն, որովհետեւ իրենց բանակները այժմէն Գերմանիա կը գտնուին: Իսկ երբ Թուրքիա յարձակման ենթարկուի, ոչ ոք գիտէ թէ ով եւ երբ օգնութեան պիտի փութայ իրեն: Թուրքիա ամէնէն աւելի մօտիկ է վտանգին եւ մեր երկիրն է որ պիտի ստիպուի մի-մինակը եւ երկար ատեն պաշտպանել ինքզինքը: Միակ երկիրը, որ աւելի քան երբեք պէտք ունի իր սեփական բանակներուն:

Այս խորհրդածութիւնները ըրինք եւ բնաւ չըմբռնեցինք զօր. Էրինճի խօսքերը, որոնք կամ սխալ արտայայտուած են եւ կամ դէշ հասկցուած: Զօրավարը ապահովաբար ըսել ուզած է թէ Ատլանտեան երկիրներուն մէջ Թուրքիան է որ առաւելագոյն ուժը ունի ներկայիս: Միակ իրականութիւնը այս է: Թուրքիա ի վիճակի չէ զինուորական ուժ տրամադրելու ուրիշին:

Փառաբանէ Ստալինը, հիացիր անոր անհունօրէն մեծ հանճարով, ստրկօրէն համբուրէ անոր զարշապարը. բայց չափ մը, սահման մը դիր մոլուցքիդ, որ քեզի միայն դէպի անկում կ'առաջնորդէ: Մրցանակները, պարգեւները, շքանշանները չեն, որ կարող պիտի ըլլան հաւասարակշռելու այդ անկումը, որ աղէտ մըն է մեր գրականութեան, արուեստներու եւ մանաւանդ մեր մտաւորական դասի բարոյական նկարագրին համար:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

Ռուսերը ուզեր էին Թուրքիան գրաւել 1947ին

ԽՄԲ. — Պոլսոյ «Սոն Թէլէկրաֆ» թերթին Փարիզի թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հրատարակէ, հիմնուելով փախստական ռուս սպայի մը յայտնութեանց վրայ. —

— Մոլոթով էր որ Սթալինի թելադրեց Թուրքիայէ պահանջել Նեղուցներն ու արեւելեան կարգ մը նահանգները: Այն պարագային երբ Թուրքիա մերժէր յօժարակամ զոհացում տալ այս պահանջին, զինեալ յարձակում պիտի գործուէր: Այս ծրագրին կուսակից էին Մոլոթովի գլխաւորութեամբ Քօլիթպիւրոյի բազմաթիւ անդամները, ինչպէս՝ Միկոյեան, Մալենքով, Բերիա եւ մասնաւորաբար Ժտանով: Մոլոթով համոզուած էր որ Թուրքերը անձնատուր պիտի ըլլան անմիջապէս որ տեսնեն Կարմիր Բանակը: Միայն Սթալին չէր շեղեր իր համբաւաւոր վերապահութենէն: Յետոյ Մալենքով ալ անոր կողմը բռնեց: Երբ Ժտանով մեռաւ, Մոլոթովի կուսակիցները նուազեցան:

Մոլոթով կարգ մը մարաջախտներու հետ պատրաստած էր Թուրքիոյ դէմ արշաւանքի ծրագիրը, որ հետեւեալն էր. —

Նախ Պուլկարիայէն ու արեւելեան նահանգներէն միաժամանակ երկու յարձակում պիտի գործուէր եւ պիտի սպասուէր որ Թուրքերը իրենց բոլոր ուժերը այս երկու ճակատները քաշեն: Այնուհետեւ զրահապատ զօրամասերը Իրաքի եւ Սուրիոյ սահմանները խուժելով Մարտինի ուղղութեամբ պիտի զարնէին Թուրքիան եւ պիտի իրագործէին Իսկէնտէրունը եւ Ատանան գրաւելու ու Թուրքիան հարաւակողմէն պաշարելու ծրագիրը: Այս գործողութեան հետ համաժամանակ ելասկաններու ձեռքը գտնուող Յունաստանէն եւ կղզիներէն ուժեր ցամաք պիտի հանուէին Իզմիր: Մասնաւորաբար վայրաշու զօրամասերը գլխաւոր դերը պիտի կատարէին Իզմիրի գրաւման մէջ: Այնուհետեւ Ղրիմէն ուժեր ցամաք պիտի հանուէին Սեւ Ծովու ափերը եւ Սինոպի կամ Սամսոնի ճամբով Անգարայի վրայ պիտի քալէին: Թուրքիա այս կերպով հինգ կէտէ յարձակման պիտի ենթարկուէր եւ փութով պիտի գրաւուէր: Այն օրերուն Իրան եւ Յունաստան ալ համաժամանակ գրաւման տակ ըլլալով, ըստ իրենց ոեւէ պատճառ չկար որ պէտք յաջողութեամբ չպսակուէր այս գործողութիւնը»:

Սթալին սակայն վերջին պահուն ողջմտութիւնը ցոյց տուաւ այս որոշումը հաղորդելու Անգլիոյ եւ Ամերիկայի, որոնք ի վերջոյ իր զինակիցներն էին: Ասոր ալ պատճառը այն անձնական համոզումն էր թէ Թուրքիա երբեք դիւրաւ անձնատուր պիտի չըլլայ: Այդ պարագային պատերազմը կրնար Միջերկրական տարածուիլ եւ կարգ մը բարդութիւններու տեղի տալ: Յաղթանակէ զինովցած բայց յոգնած ռուս բանակը Թրքական թարմ ուժերուն առջեւ կանգ պիտի առնէր: Եթէ Թուրքերը Անգլիացիներուն եւ Ամերիկացիներուն ալ օժանդակութիւնը վայելէին, այս ձեռնարկը կրնար նոր փորձանք մը բանալ Ռուսիոյ գլխուն:

Սթալին ահա այս դիմումը կատարեց եւ Թրումընէ իսկոյն մերժողական պատասխան ստացաւ:

Գաղութէ գաղութ

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Պուէնոս Այրէսի մէջ մեռած է ընկեր Զարեհ Զիլինկիրեան: Ծնած էր 1896ին Պրուսայի Եէնիճէ գիւղին մէջ, Օգոստ. 19ին: Եղած է ուսուցիչ, ենթասպայ Թրքական բանակի: Գործօն Դաշնակցական մըն էր եւ Խրիմեան վարժարանին հիմնադիրը:

╳ Պէյրութի մէջ մեռած է ընկեր Գէորգ Տատեան: Բնիկ Մարաշցի էր: Անդր Նահրի ընկերներուն ծանօթ այս ծերունին սիրուած էր բոլորէն: Հին Դաշնակցական էր: Կուսակցութիւնը իրեն համար կրօնք էր: Հիմնադիրը եղած է Պուրճ Համուտի Լիբ. Օգն. Խաչի մասնաճիւղին:

ՊԱՂՏԱՏԻ Ֆէյսալ Բ. Թագաւորը եւ խնամակալ իշխանը Մ. Նահանգները այցելութեան առթիւ, Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ այցելած են նաեւ Ծ. Մարտիկեանի աշխարհահռչակ «Օմար Խայեամ» ճաշարանը ուր զուտ արաբական ճաշացուցակով պատուուած են արքայական հիւրերը:

ԱՄՄԱՆԻ (Յորդանան) մէջ տեղի ունեցած ազգային արտադրութեանց ցուցահանդէսին մասնակցած են նաեւ Հայերը: Պետրոս Պալեան ցուցադրած է խաւաքարտէ նուրբ, ճաշակաւոր եւ տոկուն տուփեր: Ունճեան՝ կօշիկի, Տեւեան՝ նրկարով, Պետեւեան՝ օճառով, Յակոբ Գաբլանեան՝ մարմարի աշխատանքով եւն.:

Հ. ՀՄԱՅԵԱԿ ՀԱՄԲԱՐԵԱՆԻ պատրաստած հայերէն բառարանը սրբագրուած է Հ. Տէր Պօղոսեանի կողմէ եւ պիտի ղրկուի Վիէննա, տպագրուելու համար: Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, հեղինակը վերջերս մեռաւ Պոլսոյ մէջ:

ՏՈՄՍԵՐ

Զրոյց Սառ-ամոր հետ

— Պարոն խմբագիր, ֆրանսերէն սորվիլ կ'ուզեմ: Կրնա՞ք, սանկ, չնորհքով դասագիրք մը յանձնարարել :

— Դժբախտաբար չեմ կրնար: Մենք, ընդհանրապէս ոչ մէկ բանի չնորհքով տեսակը ունինք: Անչնորհքները՝ ուղածիդ չափ :

— Պատճա՞ռը :

— Որովհետեւ, կարեւոր խնդիրներով չենք զբաղիր եւ անկարեւորներուն սիրահարած ենք ...

— Պարոն խմբագիր, քանի մը բառ ֆրանսերէն գիտեմ, բայց կնիկս եւեւէս ինկեր է որ քիչ մը աւելի մշակեմ գիտցածս : Ուրիշներէն կ'ամչնայ եղեր որ այսքան տգէտ եմ: Կրնա՞ք, քերականութեան դասագիրք մը յանձնարարել ...

— Դժբախտաբար չեմ կրնար, չունինք ...

— Պատճա՞ռը :

— Որովհետեւ, Հայոց ազգին տպարանները յուչ եւ ոտանաւոր կը հրատարակեն եւ ժամանակ չունին մարդավայել դասագիրք հրատարակելու :

— Պարոն խմբագիր, ես Ֆրանսացիներուն, Անգլիացիներուն, Ամերիկացիներուն, Գերմանացիներուն եւ Իտալացիներուն սիրահարած եմ եւ կ'ուզեմ այդ ազգերուն պատմութիւնը կարդալ՝ մեր լեզուով :

— Այդ ազգերուն պատմութիւնները չունինք : Եղածներն ալ՝ վրաս գրէ :

— Պատճա՞ռը :

— Որովհետեւ մենք մեզի չատ հասնած ենք եւ ուրիշներէն բան սորվելու պէտք չունինք: Անգլիա՞ն ինչ է որ պիտի ելլենք անոր պատմութիւնը կարդալու համար աչքի լոյս պիտի թափենք եղեր: Ֆրանսայի պատմութիւնը կարդալուս, Նասրէտտին Հոճային արկածները կը կարդամ :

— Պարոն խմբագիր, մենք պետական ա՞զգ ենք:

— Օր մը կ'ըլլանք :

— Մինչեւ այդ օրը գայ, կարգ մը բաներ սորվելո՞ւ ենք թէ ոչ :

— Ի հարկէ:

— Օրինակի համար, միջազգային օրէնք, առեւտրական օրէնք, պատժական օրէնք, սահմանադրական օրէնք եւ մասամբ նոյնին:

— Այո, այդ բոլորը չատ անհրաժեշտ են :

— Հիմակուց սորվելո՞ւ ենք թէ ինչ դաչնագրեր կան ,ինչ համաձայնութիւններ կնքուած են, ինչ խորհրդաժողովներ գումարուած են, ինչ որոչումներ տրուած են: Եւ ...

— Անչուչտ :

— Շատ լաւ, ուրեմն ինծի տուր անունները հայերէն քանի մը գիրքերու, որոնց մէջ այդ տեսակ տեղեկութիւններ կան ...

— Շատ նեղ կացութեան մէջ դրիր զիս, սիրելիս, մենք այդ տեսակ հատորներ չունինք ...

— Պատճա՞ռը :

— Որովհետեւ, մեզի համար, մեր անմիջական չրջապատէն դուրս ուրիչ աչխարհ չկայ: Հարցուր կարգ մը մտաւորականներու թէ ինչ գիտեն Սան Ռեմոյի, Քանի, Փոցտամի, Եալթայի, Թեհրանի, Քազապլանքայի, Գահիրէի, Տանպարթըն Օքսի խորհրդաժողովներուն մասին : Գլուխս կը կտրեմ , եթէ իմաստուն պատասխան մը տան : Հարցուր իրենց՝ դեսպանի մը կամ հիւպատոսի մը պարտականութեանց մասին: Պապանձումն Զաքարիայի ...

— Մինչեւ ե՞րբ այս անհոգութիւնը ...

— Մինչեւ որ, օրին մէկը, անակնկալի գանք եւ դեսպանցու, հիւպատոսցու, դատաւորցու փնտռենք եւ չուարինք, մնանք ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Վրաստանի հոգերը

(ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ)

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Վրաստանի բոլշեւիկեան համագումարին մէջ, մասնաւորապէս քննուած էր ապահովութեան խնդիրը, նկատի առնելով Թուրքիոյ եւ Ամերիկայի թշնամական դիրքը: Քանի մը լրացուցիչ մանրամասնութիւններ եւս կուտանք այսօր.—

Կուսակցութեան նորընտիր ընդհ. քարտուղարը՝ Մկելաձէ, խօսելով Վրաստանի սահմաններուն ապահովութեան մասին յայտարարած է թէ «նկատի ունենալով մեր աչխարհագրական դիրքը՝ պարտաւոր ենք աչալուրջ հսկողութիւն կատարել Թրքական սահմանին վրայ», որովհետեւ Ամերիկացիները թչնամական քայլեր կ'առնեն մեզի դէմ, Թուրքիայէն եւ Թրքական գաղտնի սպասարկութիւնն ալ կը գործակցի անոնց հետ :

Քարտուղարը մատնանիչ ըրած է այն բաղմաթիւ սխալները, որոնք կատարուած են անցեալին մէջ Վրաստանի Համայնավար կուսակցութեան վերին մարմիններուն կողմէ եւ խստօրէն քննադատած է այս վերջինները:

Ինչպէս ծանօթ է մեր ընթերցողներուն, կարգ մը մաքրագործումներ տեղի ունեցան ապրիլին, երբ ժողով մը կը գումարուէր Թիֆլիզի մէջ՝ Բերիայի ներկայութեամբ եւ նախորդ քարտուղարը, ուրիչներու չարքին, ճամբու կը դրուէր:

« Կուսակցութեան նախորդ վարիչները մոռացութեան տուած էին այն պարագան թէ միջազգային յետադիմականները փորձեր կը կատարեն՝ մեր Հանրապետութեան մէջ գտնելու համար մեզի թչնամի տարրեր, որպէսզի, անոնց օժանդակութեամբ, լրտեսական աչխատանքներ կատարեն, կ'ըսէ Մկելաձէ եւ կը չարունակէ Թուրքիոյ Գաղտնի Սպասարկութիւնը մէկ ճիւղն է Ամերիկեան Գաղտնի Սպասարկութեան : Մենք, Վրաստանի համայնավարներս, պէտք չէ մոռնանք այս պարագան՝ միչտ աչքի առջեւ ունենալով մեր երկրին աչխարհագրական դիրքը: Պէտք է միչտ յիչենք որ Թուրքիա Վրաստանի Հանրապետութեան սահմանակից է: Շատ հասկնալի է որ միջազգային յետադիմական տարրերը, Ամերիկայի առաջնորդութեամբ, մասնաւոր ուչադրութեան առարկայ ըրած են հայրաւի մեր դրացին:

Թուրքիա՝ իբրեւ անդամ Ատլանտեանի Դաչնակցութեան, դարձած է երկիր մը, որ գործօն դեր կը կատարէ պատերազմի պատրաստութեան աչխատանքներուն մէջ՝ գործակցելով Միացեալ Նահանգներու հետ: Ամերիկացի սպաներ, առեւտրականներ ինչպէս նաեւ կարգ մը միջազգային «սատահակներ», Թուրքիոյ հողերը « կը հոտուըտան», աչքէ կ'անցընեն անոր սահմանները, մասնաւորաբար ռուսեւթուրք սահմանագլուխը : Զօր. Րիճուէյ «պտոյտներ կատարեց մեզի սահմանակից չրջաններուն մէջ: Թող վերյիչեն էնվէր Փաչայի անփառունակ պարտութիւնը 1914—15ին» :

Քարտուղարը բացատրած է նաեւ թէ կուսակցութեան նախորդ վարիչները «թոյլ տուած էին որ ստեղծուին այնպիսի պայմաններ, որոնք նպաստաւոր էին «տեղական հայրենասիրութեան» ինչպէս նաեւ «պարագլուխներուն»: Եթէ թոյլ տուած ըլլայինք որ այդ պարագլուխները իչխանութիւնը ձեռք անցընէին, այն ատեն «Վրաստան գաւառական իչխանապետութեանց բաժնուած պիտի ըլլար, անոնք իչխանութեան գլուխ եկած պիտի ըլլային եւ Վրաստանի համայնավար կուսակցութեան, ինչպէս նաեւ Վրաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան ձեռքը մնացած պիտի ըլլային միայն ամայի տարածութիւններ »:

Բայց, կուսակցութեան ներկայ վարիչները վերջ տուած են այդ տխուր կացութեան եւ ամէն միջոցի պիտի դիմեն «դիմակազերծ ընելու եւ իբրեւ ոճրագործներ դատապարտելու թչնամի տարրերը, միեւնոյն ատեն արմատախիլ ընելով բոլոր խլրդային աչխատանքները : Պայքարը այդ «պարագլուխ»ներուն դէմ, պիտի չարունակուի՝ անընդհատ :

Իր վերջաբանին մէջ, քարտուղարը ըսած է. — « Հին ժամանակներէն սկսեալ, Վրաստանի բաժանումը միչտ կատարուած է վրացի ժողովուրդին թչնամիներուն օժանդակութեամբ: Խորհրդային իչխանութեան օրով ալ նման փորձեր կատարուեցան... Ով մէկը, որ կը փորձէ Վրաստանը բաժնել անջատ կուսակցութեանց, դիմակազերծ պիտի ըլլայ իբրեւ թչնամի մեր ժողովուրդին եւ մեր կուսակցութեան, եւ իբրեւ կոյր գործիք՝ աչխարհակալներու ձեռքը»:

Մկելաձէ տուած է նաեւ կարգ մը թուանչաններ — նախորդ վարիչներուն օրով, հաւաքական ագարակներ չատ ցած եկամուտ ունեցած են եւ աչխատանքի ժամերուն օրինական քանակէն պակաս աչխատող հողագործներու համեմատութիւնը, որ 17.6 էր 1948ին, 23.6ի բարձրացած է 1952ի Յունուարին: Շարք մը ագարակներու մէջ, հողագործներուն 30էն 53 առ հարիւրը պէտք եղածին չափ աչխատած չեն, իսկ 5էն 11 առ հարիւրը բնաւ աչխատած չեն: Այս առթիւ ազդարարած է հողագործներուն.— Ով որ կը բռնաբարէ հաւաքական ագարակներու օրէնքը «անգթօրէն » պիտի պատժուի :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳԷՕԹԷ, ԻՐ ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ (համառօտ տեսութիւն): Գրեց՝ Արտաչէս Աբեղեան: Մատենաչար «Յուսաբեր» թիւ 53, Գահիրէ: Գին 20 եգիպտ. դահեկան:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ դիկտատորին՝ էնվէր Հօճային տեղ Մէհմուտճէնուն նչանակուեցաւ Մոսկուայի կողմէ, համաձայն ազատ Ալպանիոյ ազգային կոմիտէին տեղեկութեանց :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Դ.— ԼՐՏԵՍ՝ ԼՈՆՏՈՆԻ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Այդ լարուած օրերուն, ծածկագրի պաչտօնեայ մը կը նկատուէր իբրեւ բոլորովին վստահելի մարդ մը: Թայլըր Քէնթ սիրուած էր բոլորէն: Իր պաչտօնին պահանջները կը կատարէր գոհացուցիչ կերպով: Սորված էր բազմաթիւ օտար լեզուներ, որոնց կարգին ռուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն եւ իտալերէն :

Քէնթ կ'ատէր պատերազմը եւ համակրանքով կը հակէր Անգլիոյ մէջ գտնուող այն խումբերուն, որոնք կ'ուզէին ձախողեցնել զայն: Նեվիլ Չէմպըրլէյնի մտերիմները չէին անոնք, ոչ ալ ալ Չէմպըրլէյնի Միւնխէնի եղերական առաքելութեանց հիացողները :

Բոլորովին ուրիչ խումբ մըն էին: Երիտասարդ մտիկ կ'ընէր նացիներու ներչնչած խաղաղութեան քարոզները: Սկսաւ յաճախել «ֆաչիստ»ներու հրապարակային ժողովներն ու մասնաւոր հաւաքոյթները :

Այս բրիտանացի ֆաչականները կապեր ունէին Անգլեւգերմանական Ընկերակցութեան հետ,— կազմակերպութիւն մը, որուն կ'անդամակցէին Գերմանիոյ համակիր ականաւոր Բրիտանացիներ: Թայլըր Քէնթ ունկնդրեց այն թունաւոր քարոզութիւնը, թէ Հրեաներն էին պատերազմի պատասխանատուն :

Այժմ, Նացիներու լրտեսական մեքենան սկսաւ գործել հանդարտ ու աննչմար: Երբեք պիտի չգիտնանք, թէ ինչու անոնք վարձեցին Պառոնուհին, բայց այս վերջինը ըսաւ Թայլըր Քէնթին . — «Եթէ կարենաս երեւան հանել անգլեւամերիկեան յարաբերութեանց ետին նիւթուած հրէական դաւադրութիւններէն մէկ քանին, ատիկա մեծապէս պիտի նպաստէ կարճեցնելու պատերազմը եւ հաստատելու խաղաղութիւնն ու բարեկամութիւնը երկու ազգական ժողովուրդներու, Անգլեւսաքսններու եւ Գերմանացիներու միջեւ»:

Քէնթ ըմբռնեց այս փաստարկութեան նչանակութիւնը եւ ագնուօրէն յօժարեցաւ օգնել: Պառոնէսին իրմէ խնդրած գործը պարզ էր: Իր ձեռքն էին՝ Տաունինկ Սթրիթի եւ Սպիտակ Տան պետական մարդոց միջեւ կատարուող խօսակցութեանց խստիւ պահպանուած գաղտնիքները: Իրողութիւն մը չէ՞ր, որ Նեվիլ Չէմպըրլէյնի կամ Ուինսթըն Չըրչիլի կողմէ Նախագահ Րոզվէլթին ղրկուած ամէն հեռագիր կ'անցնէր՝ դեսպանատան իր ծածկագրի գրասենեակէն: Եւ սուրհանդակները չէի՞ն, որ Ամերիկա կը փոխադրէին՝ Բրիտանիոյ պաչտպանութեան ծրագիրներուն եւ զինուորական կազմակերպութեան մեծապէս գաղտնի տեղեկագիրներով, Նախագահէն օգնութիւն խնդրող պաչտօնագիրներով եւ ամերիկեան փոխ վարձի ծրագիրներուն վերաբերեալ յուչագիրներով լեցուած պայուսակներ: Քէնթին կը մնար միայն ընդօրինակել ամէնէն կարեւոր փաստաթուղթերը եւ Աննա ճամբաներն ու միջոցները պիտի գտնէր ղրկելու այդ բոլորը համապատասխան չրջանակներուն, որոնք պիտի գործածէին զանոնք խաղաղութեան հետադայ նպատակներուն համար :

1940 Մայիս 18ին, Սքոթլընտ Եարտի (Անգլիոյ Ապահովութեան տեսչութիւնը) մէկ ներկայացուցիչը այցելեց Մ. Նահանգներու դեսպան Ճոզըֆ Փ. Քէնէտիին եւ ըրաւ անոր խռովիչ պատմութիւն մը, որուն, դեսպանը չուզեց հաւատալ : Շատ նուրբ խնդիր մըն էր: Դեսպանը իմացաւ, որ Քէնթ դարձած է Սքոթլընտ Եարտի ուչադրութեան առարկան իբրեւ հետեւանք իր ընկերակցութեանը խումբ մը մարդոց հետ, որոնք, հակահրէական քարոզութեան պիտակին տակ, գերմանասիրական գործունէութիւն մը առաջ տանելու կասկածին տակ կը գտնուէին: Գաղտնի ոստիկանը ըսաւ դեսպանին ,թէ Թայլըր Քէթ գաղտնօրէն կը տեսնուէր աղջկան մը հետ, որ աւելի վերջը ձերբակալուած էր լրտեսութեան համար: Բրիտանական Գաղտնի Սպասարկութիւնը հետաքրքրուած էր կոմսուհի Աննա Վոլքովի գործունէութեամբ : Եւ հաւատացած էին թէ կոմսուհին ունի Գերմանիոյ հետ հաղորդակցութեան խողովակ մը եւ լրտեսական տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Առանցքին:

Սքոթլընտ Եարտը գիտէր նմանապէս, թէ Քէնթ եւ կոմսուհին միասին կը գործածէին ինքնաչարժ մը (դիւանագիտական արտօնագրի տախտակներով): Եւ ցանկալի կը գտնէին խուզարկել Քէնթի բնակած սենեակները:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

Թուրք նախարարները Լոնտոնի մէջ

Երկուշաբթի օր Լոնտոն հասան Թուրքիոյ վարչապետը՝ Ատնան Մենտերէս եւ արտաքին նախարարը՝ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէին այս այցելութեան, որ կապ ունի Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագրին եւ ուրիշ հրատապ խնդիրներու հետ։

Լոնտոնի թերթերը ամբողջ սիւնակներ կը նուիրեն այս այցելութեան։ Թուրք նախարարները ներկայ պիտի ըլլան բազմաթիւ հանդիսութեանց։ Թագուհին ալ ունկնդրութեան պիտի ընդունի երկու հիւրերը։

Ինչպէս կը բացատրէ միջազգային մամուլը, Լոնտոնի մէջ Թուրքիան կը նկատեն բնական միջնորդը Արեւմուտքի եւ արաբական երկիրներուն միջեւ. հետեւաբար վճռական դեր մը կ'ընծայեն անոր, Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը կազմակերպելու համար։ Գլխաւոր խոչընդոտը այն է որ, Թուրքերը նոյնքան կարեւորութիւն կու տան իրենց եւրոպական եւ ասիական սահմաններու ապահովութեան։ Թրակիոյ պաշտպանութիւնը Թուրքիոյ գլխաւոր հոգերէն մէկը եղած է միշտ։ Արդ, ռազմագէտներ դիտել կու տան թէ անհրաժեշտ է Եուկոսլաւիոյ գործակցութիւնը՝ պալքանեան ամուր ճակատ մը կազմելու համար։ Բայց Եուկոսլաւիա գործակցելու տրամադիր ըլլալով հանդերձ, կը խուսափի զինակցութենէ։

Ուրիշ դժուարութիւն մը եւս վարանում կը պատճառէ Անգարայի։ Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ արաբական պետութեանց, եւ մասնաւորապէս Եգիպտոսի հաւանութիւնը։ Ուստի, Թուրքերը չեն ուզեր որեւէ յանձնառութեան տակ մտնել, մինչեւ որ կարգադրուի անգլեւեգիպտական վէճը, — Սուտան եւն.։

Իրազեկներ դիտել կու տան թէ անգլեւթուրք յարաբերութիւնները ազդուած են նաեւ Միջերկրականի անգլեւամերիկեան մրցակցութիւններէն։

Ներկայիս Ատլանտեան կազմակերպութեան մէկ հրամանատարութիւնը հաստատուած է Իզմիրի մէջ, իսկ Անգլիացիները տակաւին չեն կրցած ապահովել Թուրքիոյ գործակցութիւնը՝ առժամեայ բանակատեղի մը հաստատելու համար Կիպրոսի մէջ։ Այս նոր կեդրոնին գործը պիտի ըլլայ ծրագիրներ մշակել Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար։

Լոնտոնի թերթերուն տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Պ. Չըրչիլ եւ Իտըն պիտի պարզեն Անգլիոյ հետեւեալ բաղձանքները.— 1. Միջին Արեւելքի եւ Պալքաններու հրամանատարութիւնները սերտ կապ ունենալու են իրարու հետ։— 2. Թուրքիա բաւարար թիւով զօրաբաժիններ պիտի տրամադրէ Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան (անգլիական).— 3. Անգլիա զօրաւոր աջակցութիւն մը պիտի ընծայէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար (մասնաւորապէս օդանաւային), եւ անգլեւամերիկեան հիւլէական սպառազինութիւնը պիտի տրամադրուի այս հրամանատարութեան եւն.։

Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ Թուրք դեսպանը մօտերս պիտի առաջարկէ եգիպտական կառավարութեան՝ ժողով մը գումարել, քննելու համար պաշտպանութեան խնդիրը։ Այս ժողովին պիտի մասնակցին միայն Միջին Արեւելքի երկիրները։ Պիտի չհրաւիրուին ոչ Անգլիա, ոչ Ամերիկա, ոչ ալ Ֆրանսա, որպէսզի միւսները կարենան ազատօրէն խորհրդակցիլ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԱՏՐՈՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ Gaston Baty, մեռաւ երկուշաբթի օր, 67 տարեկան։ Այս վաստակաւոր արուեստագէտը Փիթոյեւի, Տիւլէնի եւ Ժուվէի հետ կազմած էր «Զորսերու խմբակը», որուն վերջին մնացորդն էր։ Տնօրէնն էր «Aix en Provence»ի թատերական կեդրոնին։ Յոգնած ծանր աշխատանքներէ Պաթի զոհ գնաց ուղեղային արիւնախոռումի։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 300—350 սուզանաւ ունի, համաձայն Ֆրանսացի ծովակալ Պարժոյի, որ վերջերս հրամանատար նշանակուեցաւ Հնդկաց Ովկէանոսի նաւատորմին։ Իր կարծիքով, ապագայ պատերազմը պիտի տարածուի մինչեւ Ծայր. Արեւելքի ջուրերը։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԴԱՆԱՒ մը զարնուած է Ռուսերուն կողմէ, Ծայր. Արեւելքի ջուրերուն մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ բռնաբարած էր խորհրդային տարածութիւնը։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թագմասին քաղաքապետարանի սրահը։

Տոմսերու համար դիմել.— Ճաշարան Արթիւր, Place des Fêtes, Նպարավաճառ Բիւզանդ, Պէլվիլ, զրատուն Հրանդ Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Բալուեան։

***

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստութեամբ։

×

Կրընոպլի մէջ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած յայտագիր։

Մանրամասնութիւններ տեղին վրայ, մասնաւոր յայտարարութեամբ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Մուտքը ազատ է

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետարանի սրահը։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի։

Նախագահ ընկեր ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ ընկերվարականներու ներկայացուցիչը։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Մուտքը ազատ է։

×

Տէսինի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը եւ իր դպրոցի հոգաբարձութիւնը։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Խմբերգ, մեներգ, ուղերձ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, Հայկական պարեր, Նոր Սերունդի Սանուհիներուն եւ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի։

Մուտքը ազատ է

×

Ալֆորվիլի մէջ

Հոկտեմբեր 26, կիրակի գիշեր։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise)։ Նիւթը՝ «Դաշնակցութեան պատմութիւնը»։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէրոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը։ Պիտի խօսի պատ. ՍԻՍԼԵԱՆ, նիւթ ունենալով Լեոն Տոլստոն եւ իր քրիստոնէական փիլիսոփայութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ ընկերութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը Նոյեմբեր 30ին, Salle George V.ի մէջ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս · 1100 ֆր ·, Տար · 2200, Արտ · 3000 ֆր ·
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր · C.C.P · Paris 1678-63
Jeudi 16 Octobre 1952 Հինգշաբթի 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6892-Նոր շրջան թիւ 2303
Խմբագիր՝ Շ · ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԵՏՔ

Ազգաժողովի նոր նստաշրջանը չբացուած, ընդհ · քարտուղարը, Թրիկվը Լի, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէր, իբրեւ ներածութիւն իր տարեկան տեղեկագրին ·

— « Ոչ մէկը կրնայ ապահով ըլլալ թէ միացեալ ազգերը պիտի յաջողին խափանել երրորդ աշխարհամարտ մը : Արեւելք — Արեւմուտքի հակամարտութիւնը կը շարունակուի այնպիսի թունդ տարձակումով մը որ չէ նուազած ոչ Ազգաժողովէն ներս, ոչ ալ դուրս:

« ··· Պաղ պատերազմը կը ճարակի անընդհատ, վերազինումը կը շարունակուի ընդարձակ տարածութեան մը վրայ, զօրացնելով շատ մը ազգերու դիմադրական կարողութիւնը յարձակման մը դէմ, բայց միեւնոյն ատեն ամէն տեղ կրծելով տնտեսական եւ ընկերային ելեւմուտքը ··· Տակաւին ամբողջութեամբ չեն երեւար այս դժուարութեանց քաղաքական անդրադարձումները » :

Ազգաժողովին ընդհ · քարտուղարը համբաւ կը վայելէ իբրեւ չափաւոր եւ լաւատես մարդ : Հիւսիսի զաւակ, յաճախ «կը կլորցնէ» դառն իրողութիւնները, միշտ հաւատալով թէ մարդիկ արժանի են լաւագոյն ճակատագրի մը:

Արդ, երբ ինքն ալ այսքան մութ կը տեսնէ հեռանկարը, կը նշանակէ թէ հիմնական պատճառներ ունի:

Մնաց որ, նստաշրջանին բացման առթիւ խօսուած ճառերն ալ տարբեր տպաւորութիւն չեն ձգեր: Նոյն մռայլ խորհրդածութիւնները ընդհ · ժողովի հին եւ նոր անդամներուն կողմէ: Եւ բաղձանքներ՝ չարը խափանելու համար:

Վրդովիչ հեռանկարի մը ուրիշ մէկ պարագան կը ներկայացնէ Անգլիոյ վարչապետը :

Իր կարծիքով, հաւանական չէ նոր աշխարհամարտ մը, վասն զի այնքան զարհուրելի արհաւիրք մը պիտի ստեղծէ որ, մարդ էակը երբեք մէջ անգամ տեսած չէ :

Ուրեմն, փտանգը միշտ գոյութիւն ունի : Բայց, երկու կողմերն ալ կը վախնան փոթորիկը պայթեցնել, նկատելով որ հետեւանքը պիտի ըլլայ ամբողջական կործանում եւ քաոս :

Դարմա՞նը,— «Միութիւն եւ յառաջդիմութիւն »: Ճիշդ ինչպէս կը յորդորենք մենք մեր անդաստանին մէջ, տարիներէ ի վեր···

Տակաւին շատ ճառեր պիտի լսենք Ազգաժողովի նոր նստաշրջանին առթիւ: Ներսը թէ դուրսը:

Եւ մանաւանդ, պիտի տեսնենք առելավառ արտայայտութիւններ, երբ սեղանի վրայ գան մէկը միւսէն բարդ եւ պայթուցիկ խնդիրներ :

Կը բաւէ աչքէ անցընել միայն երկու հակամարտ ճակատներուն գլխաւոր ներկայացուցիչները, որոնք անգամ մը եւս կրակ պիտի տեղան, փոխադարձ մեղադրանքներով:

Միայն Խ · Միութեան երկու կրքոտ ներկայացուցիչները, Վիշինսկի եւ Կրոմիքօ կրնան բեմը գրաւել ամբողջ օրեր, «ապացուցանելու համար » թէ Արեւմուտքը պատերազմ կ'ուզէ, իսկ իրենք գրաւած են միայն խաղաղութեան աղաւնիներ թռցնելով եւ ջրանցքներ շինելով···

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան հաստատումէն եօթը տարի ետքն ալ, բոլոր հիմնական խնդիրները կը մնան առկախ :

Երէկուան յաղթականները չկրցան լուծել որ եւ է հարց որ նպաստէր ապահովութեան եւ խաղաղութեան: Եթէ նպաստաւոր պարագաներ ալ պատահին, չարաբաստիկ «վեթօ»ն վերիվայր կը շրջէ ամէն բան :

Շատ խոր են եւ բազմազան՝ այս քաոմնելի ողբերգութեան պատճառները :

Անհրաժեշտ չէ դիւանագէտ կամ բանգէտ ըլլալ, համոզուելու համար թէ չարիքին գլխաւոր աղբիւրները կը կազմեն երեք չարաբաստիկ դաշնագիրներ, —1 · Թէհրան (1943 Դեկտ · 1) · — Եալթա (1945 Փետրուար 11) · — Փոցտամ :

Մոսկուան ամուր կառչած է երեքին ալ: Իսկ Դաշնակիցները ի զուր կը փորձեն համոզել թէ երեքն ալ կորսնցուցած են իրենց արժէքը:

Շ ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅԼ ԱՌԱԿ ԼՈՒԱՐՈՒՔ

Ուրեմն իմացաք, — «Այսօր» առակ մը հրատարակեր է անցեալ Օգոստ · 16ին, կոկորդիլոսի նմանցնելով ազգային երեւելի մը:

Այս վերջինը, ի ծնէ Բարեգործական, խորապէս ազդուելով, բողոքագիր մը կ'ուղղէ թերթին խմբագրութեան: Նոյն իսկ Փրանսերէնի թարգմանել կուտայ նամակը, շրջաբերականի վերածելով :

— Ի՞նչ ըրի, եղբայր, ձեզի:

··· Ինչո՞ւ ձեր թերթը ըլլար այն չարաշուք հրազէնը որուն խողովակով պիտի արձակուէր ամէնէն թունաւոր գնդակը անձիս դէմ:

Անշուշտ իրաւունք ունէր փրփրելու եւ խեղճանալու :

Մանաւանդ որ, «անխառն ուրախութեամբ » ողջունած էր ռամկավար թերթին հրատարակութիւնը, եւ երկու բաժնեգին ալ կանխիկ վճարած:

Մինչդեռ ,ահա իր ականջին կը փսփսան ·

— « Արթնցի՛ր, Օննիկ, բարեկամներդ գերեզմանդ կը փորեն »:

Խեղճ մարդը, յուզումէն շլմորած եւ արցունքը միշտ պատրաստ՝ աչքերուն մէջ, առտու մը բացատրութիւն կը պահանջէ խմբագրութենէն :

Հեռաձայնով կը պատասխանեն թէ ոչ վարչական տնօրէնը, ոչ ալ խմբագրապետը տեղեկութիւն ունին առակին հրատարակութենէն:

Ձեռագիրը գրաշարին յանձներ է եղեր երրորդ խմբագիր մը որ այժմ ճամբուած է :

Մարդը քիչ մը կը մխիթարուի, տեսնելով որ երկու սիրակցորդ բարեկամները արդար կը գտնեն վրդովումը :

Իր չարախաէն, շատ կարճ կը տեւէ այս սփոփանքը :

Մանրակրկիտ պրպտումներ կատարելով, ամբաստանեալը կը ստուգէ որ թէ թերթին վարչական տնօրէնը եւ թէ խմբագրապետը լուր ունէին «այդ անիծապարտ գրութենէն, եւ հաւանած էին անոր հրատարակութեան »:

Ահուելի՛ փլուզո՛ւմ··· «փլուզումը բարձր պատուանդանի մը վրայ կանգուն կենդանի կուռքին, մեթր Ս···ի, որ մինչեւ այն ատեն առարկան եղած էր իմ եղբայրական սիրոյս, յարգանքիս եւ սքանչացումիս »:

Ինչո՞ւ կը գրաղիմ այս «ընտանեկան վէճերով »:

Քիչ մըն ալ համբերեցէք : ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԱՐԵՒԱՇՈՂ ՈՍՏԱՆԻՆ բացումը կատարուեցաւ երկուշաբթի օր, վերաշինութեան նախարարին՝ Պ · Քլոտիուս Փըթիի կողմէ, որ այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ: «Քորպուզիէ» կոչուած այս հաստատութիւնը հիմնուած է երեք հեկտար տարածութեան մը վրայ: Կը բաղկանայ 17 յարկէ եւ կը պարունակէ 337 յարկաբաժին, 23 տարբեր տեսակներով: Շէնքը օժտուած է բոլոր յարմարութիւններով եւ կրնայ պատսպարել 1500էն 1800 վարձակալ: Արդէն տեղաւորուած են 76 ընտանիքներ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ վերջացաւ, ընտրելով կուսակցութեան Կեդր · Կոմիտէն, որ կը բաղկանայ 129 անդամներէ եւ 110 փոխանդամներէ: Միաձայնութեամբ որոշուեցաւ կուսակցութեան անունէն ջնջել «բոլշեւիկ» բառը, իբրեւ աւելորդ, նկատելով որ «կոմունիստ»ը կը բացատրէ ամէն բան: Վերջին ճառը խօսեցաւ Սթալին, շեշտելով թէ «անհրաժեշտ է ապահովել ընկերութեան մշակոյթի յառաջդիմութիւնը եւ միջոցներ տրամադրել որպէսզի բոլոր անդամները կարենան ներդաշնակօրէն զարգացնել իրենց ֆիզիքական եւ մտաւոր ընդունակութիւնները: Ասոր համար ամէն բանէ առաջ անհրաժեշտ է աշխատանքի օրը իջեցնել վեց, յետոյ հինգ ժամուան »:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ բուռն յարձակողականի մը ձեռնարկեցին դաշնակից բանակները: Ամենամեծ գործողութիւնն է այս, զինադադարի բանակցու—թեան ձախողումէն ի վեր:— Խ · Միութիւնը 4000 օդանաւ ճարած է Քորէայի կարմիր բանակին:

Խ · ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ «անարժէք» համարելով Մ · Նահանգներուն բողոքագիրը, կրկին պահանջեց ետ կանչել Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը, Պ · Քէնըն :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ 400.000 ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցաւ թերթ մը, որ վնասակար հրատարակութիւններ ըրած էր Ֆրանսական բանակի մասին: — Ահաբեկումները կը շարունակուին:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԵՑԱՒ ՍԵՒ ՄՈՒԹ ԱՄՊԵՐՈՎ

ՅՈՒՍԵՏՍ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երեքշաբթի օր տեղի ունեցաւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան 7րդ նստաշրջանին բացումը, մռայլ մթնոլորտի մը մէջ: Ներկայ էին 60 ազգերու պատուիրակները :

Ժողովը տեղի ունեցաւ Նիւ Եորքի նոր շէնքին մէջ, որ արժած է 12.500.000 տոլար: Բարի գալուստի ճառը խօսեցաւ Նիւ Եորքի քաղաքապետը, որ բացատրեց թէ՝ հակառակ կարգ մը յուսախաբութեանց, անհրաժեշտ է զօրաւոր կազմակերպութիւն մը, խափանելու համար նախայարձակումը :

Նախորդ նախագահը, Տոքթ · Ներվօ (Մեքսիկա) մռայլ գոյներով նկարագրեց աշխարհի կացութիւնը: Մասնաւորապէս շեշտեց թէ «ընդհ · ժողովը կը գտնուի կացութեան մը առջեւ ուր խաղաղութեան հնարաւորութիւնները աւելի մութ են քան որեւէ ատեն՝ վերջին պատերազմէն ի վեր: Ամէն տեղ ալ աչքի կը զարնեն գաղափարական ճեղքերը: Երկար չի կրնար տեւել այս վիճակը : Մարդկութիւնը պիտի չհանդուրժէ այս վիճակին: ՄԱԿը պէտք է միջոցներ գտնէ վերջ տալու համար այս վիճակին: Եթէ միայն դրամատիրական աշխարհը եւ համայնավար աշխարհը կարենան համոզել իրար թէ ոչ մէկը միտքէն կ'անցընէ ոչնչացնել միւսը, կասկածը պիտի փարատի»:

Ապա նախագահ ընտրուեցաւ Քանատայի արտաքին նախարարը, Պ · Փիրսըն, որ 55 տարեկան է եւ մեծ համարում կը վայելէ: Նոր նախագահն ալ նոյնքան մութ գտնելով նկարագրեց միջազգային կացութիւնը: Բացատրեց թէ ընդհ · ժողովին պարտականութիւնն է մեղմացնել ներկայ ձգտումը եւ գտնել գործնական լուծումներ որոնք ընդունելի ըլլան զանազան ժողովուրդներու եւ կառավարութեանց համար: Յետոյ ցաւ յայտնեց որ տակաւին չեն յաջողած ՄԱԿին ճիգերը՝ զինադադար կնքելու համար Քորէայի մէջ:

Կէս օրէն վերջ տեղի ունեցան զանազան ընտրութիւններ: Քաղաքական մասնաւոր յանձնախումբին նախագահութեան համար թեկնածու առաջարկուեցաւ Յունաստանի գլխաւոր պատուիրակը, Ալեքօ Քիրու, Թուրքիոյ եւ Վենեզուէլլայի կողմէ: Խ · Միութեան պատուիրակը՝ Կրոմիքօ, անգլերէն խօսելով առաջարկեց ընտրութիւնը կատարել գաղտնի քուէարկութեամբ, եւ Պ · Քիրու ընտրուեցաւ 50 ձայնով: Ինը պատուիրակներ ձեռնպահ մնացած էին :

╳ Տոքթ · Մոսատեղ հրահանգներ ուղղած է Իրանի պատուիրակին, որպէսզի նկատի ունենայ, երբ օրակարգի վրայ գան Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները: Իրանի վարչապետը այս առթիւ կ'ըսէ թէ «իմ քաղաքականութեան կարեւոր կէտերէն մէկն է գործակցիլ բոլոր այն երկիրներուն հետ որոնք կը պայքարին իրենց անկախութեան համար եւ որովհետեւ ընդհ · ժողովին պիտի առաջարկուին քննել Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները, կը հրահանգեմ ձեզի ուժ տալ երկու երկիրներուն, որոնք ներկայացուցիչներ չունին ժողովին մէջ,եւ պարզել անոնց կացութիւնը ի սփիւռս աշխարհի :

╳Փարիզի մէջ անհաճոյ տպաւորութիւն գործեց այն լուրը թէ Մ · Նահանգներն ալ համաձայն են որ Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները քննուին Ազգաժողովին մէջ:

╳ ՄԱԿի նոր շէնքին ժողովասրահը կրնայ ընդունիլ 750 պատուիրակներ, 270 դիտողներ, 240 թղթակիցներ: Հանրութեան յատկացուած են 800 աթոռներ :

╳ Երբ Վիշինսկի Նիւ Եորք իջաւ շոգենաւէն, երկուշաբթի կէսօրէ վերջ, ընկերակցութեամբ Կրոմիքոյի եւ Սորոտեւի, «մարդասպան» ազդակներով ընդունուեցաւ լեթոն եւ հունգար ցուցարարներու կողմէ: «Հիթլէր փառեցաւ, Մուսոլինի կախուեցաւ, ե՞րբ կարգը պիտի գայ Սթալինի»: Այդ պահուն դեսպանատան ինքնաշարժերը շրջապատուած ոստիկաններէ եւ պատուհանները փակ, արագօրէն կը սուրային :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ · էջ)

ԻՆՔՆԱՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս ամբողջ Խ. Միութեան մէջ, Հայաստանի մէջ եւս կուսակցական համագումարները բազմաթիւ քննադատութիւններ եւ ինքնաքննադատութիւններ կատարեցին, 19րդ համագումարին առթիւ :

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի վերջին թիւերէն կ'ամփոփենք հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

Երեւանի Կիրովեան շրջանի համագումարին մէջ դիտել տուին թէ հակառակ ձեռք բերուած աշխատանքներուն, գիտահետազօտական հիմնարկներու ղեկավարներն ու կուսակցութեան կազմակերպութիւնները բաւարար պայքար մղած չեն գիտական աշխատանքի ծրագիրները ժամանակին եւ որակով կատարելու համար : Կարգ մը գիտական հիմնարկներ բաւարար չափով չեն կատարած Կենտկոմի որոշումները, մասնաւորաբար մենագրական աշխատանքներ ստեղծելու մէջ : Բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւնները (ԲՈՒՀ) թէեւ կ'օգնեն սակայն, ոչ ծրագրեալ ձեւով . գիտութեան նուաճումները թոյլ կ'արմատաւորուին արտադրութեան մէջ, անբաւարար կերպով կ'ընդհանրացուի եւ կը տարածուի արտադրութեան նորարարներու փորձը :

Գիտութեանց Ակադեմիայի Գրականութեան «ինստիտուտ»ի մասին (Կաճառ) ծանր քննադատութիւններ ուղղեց կուսակցական կազմակերպութեան քարտուղարը, Գ. Ստեփանեան : Ըսաւ թէ Կաճառը դէշ կերպով կը կատարէ իր առջեւ դրուած խնդիրները : Կաճառի մէջ որոշ աշխատողներ տարիներ շարունակ ոչ մէկ գիտական աշխատանք չեն տար : Կաճառը չէ կատարած կեդրոնական կոմիտէի որոշումները սովետահայ գրականութեան մասին մենագրական աշխատութիւն լոյս ընծայած տեսն : Կաճառին անդամները Է. Թոփչեան, Ա. Ասատրեան չեն կատարած գիտական աշխատութեանց ծրագիրներ : Կաճառի գիտական խորհուրդը եւ կուսակցական կազմակերպութիւնը թոյլ կերպով կը պայքարին հրատարակուած աշխատութիւններու բարձր մակարդակի մասին : Գրականութեան Կաճառին մէջ տակաւին յարգի չեն բոլշեւիկեան քննադատութիւնն ու ինքնաքննադատութիւնը, որու հետեւանքով կարգ մը աշխատութիւններ լոյս տեսած են լուրջ սխալներով , ինչպէս օրինակ հայ գրականութեան դասագիրքը :

Ուրիշներ դիտել տուին թէ Գիտութեանց Ակադեմիայի Տեղեկագրին մէջ յաճախ կը տպագրուին յօդուածներ որոնք կը պարունակեն գաղափարի եւ մեթոտի լուրջ սխալներ : Այս կարգի կոպիտ սխալներ կը պարունակէ Վ. Զալոյեանի «Բազիսի եւ վերնաշէնքի մասին», յօդուածը :

Տեսական ցած մակարդակի են եւ յաճախ լուրջ սխալներ կը պարունակեն նաեւ Երեւանի պետական համալսարանի հրատարակած աշխատութիւնները ,ինչ որ կը նշանակէ թէ համալսարանի ղեկավարութիւնը լրջօրէն չզբաղիր գիտական աշխատութիւններու հրատարակութեամբ :

Շրջանի կարգ մը բարձրագոյն ուսումնական հաստատութեանց, ընկերային գիտութեանց դասաւորման մակարդակը տակաւին չի գոհացներ ներկայի պահանջները : Երեւանի Անասնաբուծական եւ անասնաբուժական կաճառին մէջ մարքսիզմ - լենինիզմի հիմունքներու մէջ բոլոր դասախօսութիւններն ալ չեն անցնիր գաղափարական — տեսական բարձր մակարդակով : Մարքսիզմ — լենինիզմի դասախօսներ Ս. Բաղդասարեանի եւ Գ. Խաչատրեանի դասախօսութիւնները յաճախ կեանքէն կտրուած, խիստ «գրքային» են :

Քննադատուեցաւ շրջանային կոմիտէն թէ կտրուած է սկզբնական կուսակցական կազմակերպութիւններէն, հոգ չի տանիր անոնց հետ կենդանի կապը ամրապնդելու համար : Շրջանային մարմինը ժամանակի կարեւոր մասը կը վատնէ որոշումներու նախագծեր պատրաստելու :

Լուրջ թերութիւններ մատնանշեցին շրջանային կոմիտէի աշխատանքին մէջ նաեւ վարիչներու ընտրութեան եւ դաստիարակման առթիւ : Կան դէպքեր ուր պատասխանատու աշխատանքէ ձախողած մէկը կը փոխադրուի ուրիշ պատասխանատու աշխատանքի :

Պետական կարգապահութեան կոպիտ խախտումներ թոյլ կուտայ տարրական եւ միջնակարգ դպրոցներու արհեստակցական միութեան կեդրոնական կոմիտէի նախագահը, սիստեմատիկ կերպով խախտելով ելեւմտական կարգապահութիւնը :

×

Երեւանի երաժշտագէտներու եւ երգահաններու (կոմպոզիտոր) Գ. համագումարին մէջ, լրսուեցաւ Միութեան վարչութեան նախագահ Ա. Սաթեանի տարեկան զեկուցումը :

Այս առթիւ պարզուեցաւ թէ՝ բաւական յաջող գործեր արտադրուած են, համաձայն Կեդր. Կոմիտէի պատմական որոշման : Ալ. Յարութիւնեանի «Հայրենիք» տաղերգութիւնը (կանդատա), Ա. Բաբաջանեանի «Հերոսական» դեղօնը (Բալլադա), Ա. Սաթեանի «Արարատեան դաշտի երգերը», որոնք արժանացած են Ստալինեան մրցանակի : Արժէքաւոր գործեր կը համարուին նաեւ Է. Միրզոյեանի «Սովետական Հայաստան», Կ. Զաքարեանի «Երիտասարդական Սուիտա» (suite), Գ. Եղիազարեանի «Բալետային Սուիտա» եւ համանուագի Ա. մասը, Ս. Ջրբաշեանի դաշնակի հնգեակը, Է. Յովհաննիսեանի «Երկու Ափ», Յ. Ստեփանեանի, Գ. Ձերոտարեանի եւ ուրիշներու ստեղծագործութիւններ :

Յետոյ սկսան քննադատութիւնները, որոնց համաձայն «մի շարք կոմպոզիտորներ տուել են նաեւ գաղափարապէս ցածր եւ գեղարուեստօրէն թոյլ գործեր » :

— « Մեծ թւով կոմպոզիտորների ստեղծագործական պասիւութիւնը հետեւանք է Հայաստանի սովետական կոմպոզիտորների Միութեան եւ նրա վարչութեան ստեղծագործական ու կազմակերպական աշխատանքում եղած լուրջ թերութիւնների » : (10 Սեպտ.) :

Վիճաբանութեանց ընթացքին ներկաները քննադատեցին Միութեան «լուրջ թերութիւնները» : Գ. Եղիազարեան դիտել տուաւ թէ թերութիւնները գլխաւորապէս հետեւանք են «անպլանային » (անծրագիր) աշխատանքի : Կարգ մը երգահաններ կտրուած են Միութենէն : «Անբաւարար հիմքերի վրայ է դրուած երիտասարդ կոմպոզիտորների դաստիարակութեան գործը» : Մատնանշուեցաւ նաեւ «երաժշտական քննադատութեան խիստ ցածր մակարդակը» : Մանկական երաժշտութիւնը եւ « մասսայական երգը» նոյնպէս ետ մնացած են :

— « Մեր ժողովուրդը եւ երախաները ուզում են ունենալ մելոդիկ, գեղեցիկ, բովանդակալից երգեր, որոնք արտայայտեն նրանց, տրամադրութիւններն ու յոյզերը :Մեր կոմպոզիտորները պարտաւոր են տալ այդպիսի ստեղծագործութիւններ» :

Վիճաբանութիւններէն ետք ընտրուեցաւ Միութեան նոր վարչութիւնը , նախագահութեամբ Գ. Եղիազարեանի :

Տասը օր 60,000 լիճերու երկրին մէջ

Ալքոլը վերապահուած է օտարականին : Կարելի է գտնել միակ վաճառատան մը մէջ : Կը բաւէ ցոյց տալ օտարականի անցագիրդ, եթէ պէտք կայ տաոր, այսինքն ճանչցուած չես դէմքէդ կամ լեզուէդ :

Կաթնեղէնի տեսակներր մէկդի դնելով, օր մը դուրս ելայ եւ որոշեցի դիմել ալքոլով խանութին, զօրաւոր խմիչք ճարելու համար : Քիչ մը ուշ մնացած էի : Ֆինլանտայի մէջ խանութները կը գոցուին իրիկուան ժամը 5ին : Շատ մեծ էր ծարաւս : Գոց գտնելով Բաղոսի «հեղուկ»ին դռները, փութացի կայարանի տեղեկատու դիւանի լեզուագէտ պաշտօնեաներէն մէկուն, որուն հետ ծանօթացած էի արդէն եւ որ ֆրանսերէն կը խօսէր : Բացատրեցի կացութիւնս եւ ճար մը խնդրեցի յագեցնելու համար «ծարաւս» :

Շատ ազդուեցաւ ազնիւ պաշտօնեան : Դրաւ գլխարկը, ինկաւ առջեւս, դիմեց ոստիկանի մը, խնդրեցհասցէն ճաշարանի մը որ կրնար չէ՞ մը ալքոլ տալ ինծի :

Վստահ էր երբ կր դիմէր ոստիկանին : Անոր հետ քանի մը վայրկեան խօսակցելէ ետք, կը վերադառնար քիչ մը սրտաբեկ : Յաւով յայտնեց, — Նոյնիսկ զբօսաշրջիկին համար բացարձակ է ալքոլի արգելքը : Շունչ մը առնելէ ետք ըսաւ .

— Կրնաս գաւաթ մը ճնկել Լիւքս ճաշարանի մը մէջ, բայց չես կրնար կաթիլ մը դուրս հանել» :

Այս խոնարհամիտ պաշտօնէային շնորհակալութիւնս յայտնեցի իր բարեացակամութեան համար : Որոշեցի մինակս փնտռել ու գտնել այդ առանձնաշնորհեալ ճաշարաններէն մէկը ու ... ճնկել գոնէ գաւաթ մը քոնեակ :

Ներս մտայ առաջին ճաշարանէն : Ծառայող աղջիկը ընդունեց գլխ ժպտադին : Հազար կտոր եղայ բացատրելու այս անուշ աղջկան թէ՝ ծարաւ էի եւ թէ ալքոլ կ'ուզէի :

Աղջկան անգլերէնի բառամթերքին մէջ չկար բառ մը որ կապ ունենար՝ իրենց 3 —4 «աստիճան»նոց գարեջուրէն աւելի զօրաւոր խմիչքի մը հետ :

Երբ հասկցաւ սակայն որ ուզածս ալքոլ, զօրաւոր խմիչք մըն էր , երկու - երեք մեթր ետ քաշուեցաւ վեհերոտ եւ մրմնջեց խորապէս յուզուած .

— « Ոհ պարոն, այստեղ ալքոլ չկայ» :

Որոշ նեղութիւն մըն ալ ես կրեցի : Նկատեցի որ յաճախորդներուն ու ծառայողներուն ուշադրութիւնը գրաւած էի : Աղջիկը , քանի մը վայրկեան իր պաշտօնակիցներուն հետ խորհրդակցելէ ետք, նորէն մօտենալով ըսաւ,— Միայն լիւքս ճաշարանի մը մէջ կարելի է ալքոլ գտնել :

— Բայց օրիորդ, ես ալ ճիշդատանկ ճաշարան մըն է որ կը փնտռեմ, պատասխանեցի :

Նշան ըրաւ որ հետեւիմ իրեն : Ճաշարանէն դուրս ելանք միասին ու հասանք Մանէրհայմ պողոտան, ուր կը գտնուէր «լիւքս» ճաշարանը :Ինքն ալ չէր գիտեր ճիշդ հասցէն : Բազմաթիւ անցորդներու հարցուփորձելով գտաւ, «ահաւասիկ» ըսաւ եւ տակաւին վերջացուցած չէի շնորհակալութեան քանի մը բառերս երբ տեսայ որ անհետացած էր բազմութեան մէջ:

Այդ օրը կրցայ խմել գաւաթ մը Քուրվուազիէ : Ճաշարանի սպասեակ մը, փոխանակ իր գարեջուրին ու պտղաջուրին գովքը հիւսելով գլխ համոզելու որ «ծարաւ»ս անցընեմ, այնքան հաճոյակատարութեամբ գլխ կ'առաջնորդէ մրցակից ճաշարան մը ...

Ուրիշ առիթով մը Սալօն - Լինա քաղաքին մէջ աւելի ուշադրութեամբ նշմարեցի բարքերու տարբերութիւնը :

Հելսինկիէն սաւառնակ առի երթալու համար Գու - օ - Փիօ քաղաքը որ կը գտնուի մայրաքաղաքին հիւսիսակողմը, 500 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ : Այդ քաղաքէն շոգեկառք պիտի առնէի : Սալօն Լինայի մէջ իջայ կառախումբէն : Քաղաքը ունի նաւահանգիստ : Այդտեղէն ալ նաւ պիտի նստէի, պտոյտ մը կատարելու համար լիճերու վրայ : Նաւամատոյցը հեռու է կայարանէն :

«Օթօքար»ի մեքենավարին հարցուցի : Մարդը անգլերէն չէր գիտեր, ֆինլանտերէնէն ուրիշ լեզու չէր հասկնար : Անկարելի եղաւ միտքս հասկցնել : Նշան ըրաւ որ հետեւիմ իրեն : Թողուց իր «օթօքար»ը : Տարաւ գլխ կայարան : Կայարանի պաշտօնեաներէն մէկը, որ իբր թէ անգլերէն գիտէր, հազիւ տասը վայրկեանէն հասկցաւ ուզածս, շնորհիւ «պատկերախօսութեան »ու շարժումներու — թէ նաւամատոյց կը փնտռէի Լափինրանթա երթալու համար : Հասկնալուն պէս հասկցուց մեքենավարին : Մեքենավարը կրկին նշան ըրաւ որ իրեն հետեւիմ : Տարաւ գլխ իր կառքը : Առաւ պայուսակս ու տեղաւորեց օթօքարին ետեւը, գլխ ալ տեղաւորեց, մինչ ուղեւորները համբերատարութեամբ կը սպասէին ճամբայ ելլելու : Օթօքարը որ պիտի մեկնէր նաւամատոյցին ճիշդ հակառակ ուղղութեամբ, գլուխը կը դարձնէ դէպի նաւամատոյցը, առանց զարմանք ու վրդովում պատճառելու տեղաւորուած ճամբորդներուն : Անոնց համար սովորական բան մըն էր այս,— օտարական մը ճամբայ չէր գիտեր ,պէտք էր ցոյց տալ ...

Հասանք նաւահանգիստը : Օթօքարը գրեթէ փակաւ քարափին : Մեքենավարը վար իջաւ, առաւ պայուսակս ու տարաւ մինչեւ շոգենաւին մէջ : Անշուշտ պէտք էր վարձատրել այս ազնիւ մեքենավարը : Հազար դժուարութեամբ կրցայ ընդունիլ տալ հարիւր մարքի վարձատրութիւն մը : Ֆինլանտայի մէջ ծառայութիւնը ծառայութեան համար է եւ ոչ թէ վարձատրութեան : Օտարականը թագաւոր է այդ երկրին մէջ :

Մատաղատի Ֆինլանտացիներն են միայն որ բան մը կը խնդրեն օտարականէն :

Ութ — տասը տարեկան աղջիկներ ու մանչեր, Մարզարանի մուտքին առջեւ կը խուժեն օտարականներուն վրայ, տետրակ մը եւ ինքնահոս մը ի ձեռին : Այն քաղցրութեամբ որ յատկանիշն է այդ մատաղ սերունդին, ձեզի կը ներկայացնեն տետրակը որպէսզի ստորագրէք : Այս անուշ տղոց համար, ախոյեան կամ ոչ, ամէն օտարական «վրտէթ» է, սինեմայի բոլոր աստղերուն պէս : Զինաթափ կ'ըլլաս անոնց ժպիտներուն առջեւ, եւ կը ստորագրես տետրակները , անսահման ուրախութիւն պատճառելով իրենց :

ՎՌԱՄ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ՎԵՀԱՊԵՏՆԵՐ

Զանազան ժամանակներու մէջ սպաննուած են ամէն կարգի վեհապետներ եւ իշխողներ, որոնց մէջ նաեւ կարգ մը երեւելիներ : Վերջերս կատարուած այսօրինակ ահաբեկումներու մէկ ցանկը կուտանք ստորեւ .—

Ամերիկայի Նախագահ Աբրահամ Լինքըն սպաննուած է 14 Ապրիլ 1865ին :

Ռուսիոյ Ցար Աղեքսանտր Բ. 13 Մարտ 1888ին :

Ամերիկայի Նախագահ Կարֆիլտ 10Սեպտ.1888ին :

Ֆրանսայի Նախագահ Քարնօ 24 Յունիս 1894ին :

Պարսկաստանի Նասրէտտին Շահը 1Մայիս1896ին :

Աւստրիոյ Էլիզապէթ կայսրուհին 10 Սեպտեմբեր 1898ին :

Իտալիոյ Թագաւոր Ումպէրթօ 29 Յուլիս 1900ին :

Ամերիկայի Նախագահ Մաք Քինլի 3 Սեպտեմբեր 1901ին :

Սերպիոյ Աղեքսանտր Թագաւոր եւ Տրակա Թագուհի 11 Յունիս 1903ին :

Փորթուկալի Կարոլոս Թագաւորը եւ տղան 1 Փետրուար 1908ին :

Յունաստանի Եորկիոս Թագաւորը 18 Մարտ 1913ին :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ԴԺԲԱԽՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԴԻՒՆՔՆ Է ԱՌԱՒԵԼԱԳՈՅՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶՐԿԱՆՔՆԵՐՈՒ

ԽՄԲ.— Թուրքիոյ վարիչներու վերջին այցելութիւններէն ի վեր, մամուլն ալ հետզհետէ աւելի կարեւորութիւն կ'ընծայէ «արեւելեան նահանգներուն»: Անաւասիկ նմոյշ մը եւս (Շեւքի Եազման, «Եէնի Իսթանպուլ»).

— Երկրին արեւելեան շրջանները բնորոշելու համար, սխալ է աշխարհագրական չափանիշերու դիմել: Բուն արեւելքը ճշդելու համար պէտք է սապէս ըսենք.— Այն տեղը ուր նուազագոյն չափով կ'օգտուինք տնտեսական աղբիւրներէն եւ կարելիութիւններէն:

Պէտք ըսէք թէ երկրին տնտեսական աղբիւրներէն հարկ եղածին պէս օգտուած չենք բնաւ: Ուր մնաց արեւելքը: Այս տարակութիւնը ատոմճան մը չէ, բայց արեւելքը միակ տեղն է ուր տնտեսական օգտագործումը իջած է նուազագոյն մակարդակի մը:

Ահա Մալաթիոյ դաշտը, ուր այնքան կարելիութիւններ կան, բայց կուրօրէն մանարան մը, ծխախոտի գործարան մը հիմներ են, ամբողջովին անտեսելով Մալաթիոյ բնական բարիքներն ու աղբիւրները: Անցեալ տարի բարեկամ մը, որ Եփրատի եզերքը հողեր ունի, յաջողեր էր իր պարտէզէն վեց թոն ծիրան հայթայթել: Եթէ միջին հաշիւ մը ընենք, այդպիսի պարտէզի մը մէջ, իւրաքանչիւր արտավար 1500 ոսկի կ'ապահովէ:

Պէտք է խորհիլ թէ Մալաթիոյ մէջ, Եփրատի եզերքը ընդարձակ եւ դատարկ անջրդի հողեր կան, եթէ անոնք ոռոգուին, կը վերածուին պտղաբեր պարտէզներու, աւելի ճիշդ անբաւ հարստութիւններու: Միայն ծիրանէն կրնանք այդ պարագային տարեկան 150 միլիոն ոսկի ապահովել: Այսինքն ճշմարիտ հարստութիւն մը: Պարագան կը պատշաճի Մերսինի, Սիլիֆքէի, Ատանայի եւ Իսքէնտէրունի նարինջի եւ լիմոնի պարտէզներուն, անոնց բերքը մօտիկ է այդ թուանշանին: Երեսուն տարի առաջ այսպիսի բերք մը երազ մըն էր այդ տեղերուն համար:

Մալաթիոյ դէչ եւ հասոտ ծխախոտն ալ փորձանք դարձած է Մենաշնորհի գլխուն: Պէտք է մշակել զայն գիտական մեթոտներով, որպէս զի գետեզերքներու վրայ կարելի ըլլայ «Վիրճինիա» տեսակէն ազնիւ ծխախոտ հասցնել եւ հարիւրաւոր միլիոնի հարստութիւն մը եւս ապահովել:

Անցնինք Եփրատի հիւսիսակողմը, Էլազըղ (Խարբերդ): Երբ անձրեւ տեղայ, ժողովուրդը բազկատարած կ'աղօթէ, հոսող Եփրատին նայելով: Երկինքէն անձրեւ կը պաղատի, բերքի մը տիրանալու համար:

Գիւղացիները չեն կրնար օգտուիլ գետէն եւ այդ տեղերը «քատասթրօ» (կալուածահամար) ալ չկայ: Ոչ ոք կրնայ սեփականատիրութեան իրաւունքները պաշտպանել եւ հողային վէճերը անպակաս են: Մինչդեռ եթէ կարելի ըլլայ ջուրէն օգտուելով այդ հողերը ոռոգել, եւ կալուածահամարի դրութիւն հաստատել, բամպակի ցանքը մեծ արդիւնքներ կուտայ այդտեղ ալ եւ հարիւրաւոր միլիոններ եւս կ'ապահովուին: Ճիշդ Չուգուրօվայի նման:

Էլազըղ հանքային կարեւոր հարստութիւններ ալ ունի: Էթիպանքը այդ տեղի երկու հիմնարկութիւններէն անցեալ տարի 60 միլիոնի հասոյթ մը ապահովեց, 18 միլիոնը քրոմէն, մնացեալը պղինձէն: Մինչդեռ այդ տեղի հանքային հիմնարկները նախնական բաներ են տակաւին եւ հանքային կոյս հարստութիւններ ալ կան, որոնք երբեւան հանուած չեն տակաւին:

Քրոմը քարակոյտերու ձեւին տակ Ամերիկա կը ղրկուի, եւ դեռ չենք խորհած թէ կարելի է օգտագործել հանածոն եւ ամբողջ հասոյթը վերապահել երկրին: Երբ ջրաելեկտրակայան մը կառուցուի Եփրատի վրայ, ով գիտէ մեր զաւակները ինչպէս պիտի ցաւին որ մինչեւ այսօր հում քրոմը Ամերիկա ղրկեր ենք:

Այս պակասները աչքի կը զարնեն արեւելքի դռներուն առջեւ: Հապա՞ խորերը երբ թափանցենք, ինչեր կան հողին տակ, ինչ թաքուն եւ անմշակ հարստութիւններ: Առ այժմ մեր յաջողութիւնը այն է որ կրցած ենք երկաթուղիներու ցանցով մը ամէն կողմէ մտնել այս ընդարձակ եւ ծովէ հեռու շրջաններուն մէջ: Այս կերպով գոնէ կրնանք այդ հարստութիւնները փնտռել: Կրցած ենք նաեւ անդորրութիւն հաստատել այդ վայրերուն մէջ, խռովութեանց եւ կաղ ու կռիւին վերջ մը տալ:

Տէրսիմը, օրինակ, մինչեւ երեսուն տարի առաջ ոեւական ըմբոստութեան օճախ մըն էր, որովհետեւ իր բնակիչները չէին կրնար իրենց ապրուստը հողալ եւ կողոպուտով կ'ապրէին: Նոյն խաղաղութիւնը կը տիրէ Մուշի, Վանայ, Հէքքեարիի մէջ կամ Աղրը լերան (Արարատ) շրջակայքը: Ճամբաներու շինութիւնը մեծ դեր ունեցած է: Անցեալի ըմբոստութիւններն ու խռովութիւններն ալ քաղաքականէն աւելի տնտեսական զրկանքներու պէտք է վերագրել:

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ ԴԻՒՐԱՑՈՒՑԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պէյրութէ կը գրեն.—

Ըստ տեղական թերթերու, Պէյրութի երկու հայ երեսփոխաններն էին, որ նժարը դարձուցին ի նպաստ Լիբանանի նոր նախագահ Քամիլ Շամունի եւ պատճառ եղան, որ ան միաձայնութեամբ ընտրուի յաջորդ օրը:

Պէյրութի անգլերէն օրաթերթը, «Տէյլի Սթար» կը գրէ թէ նախագահին ընտրութենէն 24 ժամ առաջ, Շամունի մրցակիցը՝ Համիտ Ֆրանճիէ, որ նոյնպէս մարոնի քրիստոնեայ է եւ ընդդիմադիր տարրին կը պատկանի, յաջողած էր Շամունի հաւասար քուէի խոստումներ ձեռք ձգել Խորհրդարանի նրբանցքներուն մէջ:

Մէկուն կամ միւսին յաղթանակը կախում ունէր Պէյրութի խմբակցութեան ուղղութենէն, որուն պիտի հետեւէին Պաքգայի խումբին 11 երեսփոխանները եւ ուրիշներ:

Պէյրութի խումբին 13 երեսփոխանները կ'որոշեն իրենց քուէն միաձայնութեամբ տալ այն թեկնածուին, որ իրենց մէջ մեծամասնութիւն ունի: Ընտրութեան նախօրեակին 6 երեսփոխաններ կողմակից են Ֆրանճիէի, 5ը Շամունի, իսկ երկու հայ երեսփոխանները՝ բժիշկ Հայրապետեան եւ Մովսէս Տէր Գալուստեան կը յայտարարեն, թէ դեռ որոշման մը չեն եկած:

Նոյն գիշերը, այսինքն նախագահին ընտրութենէն 14 ժամ առաջ միայն, երկու հայ երեսփոխանները կը յայտարարեն, թէ իրենց քուէն պիտի տան Շամունի: Այսպէս՝ Պէյրութի խումբին մէջ Շամուն կ'ունենայ 7 քուէի խոստում, իսկ Ֆրանճիէ՝ 6:

Ասոր վրայ Պէյրութի 13 երեսփոխանները կը յայտնեն, թէ միաձայնութեամբ իրենց ձայնը Շամունի պիտի տան յաջորդ օրը: Պաքգայի 11 երեսփոխանները եւ ուրիշներ անոնց կը հետեւին:

Այն ատեն Ֆրանճիէ ետ կ'առնէ իր թեկնածութիւնը եւ Շամունի ընտրութիւնը կ'ապահովուի միաձայնութեամբ:

Արդէն Խորհրդարանէն ներս շատեր փափաք յայտնած էին, որ նախագահին ընտրութիւնը միաձայնութեամբ կատարուի, եւ նրբանցքներու պայքարը քուէարկութենէն առաջ դադրի:

Առանց հայ երեսփոխաններու որոշման, ընտրութեան նախօրեակին, պայքարը երկար պիտի ըլլար երկու բարեկամ թեկնածուներուն միջեւ, եւ հաւանական է, որ իրենցմէ ոչ մէկը մեծամասնութիւն ստանար դաղտնի քուէարկութեան միջոցին:

Արաբերէն «Ալ Հայաթ» օրաթերթը կը գրէ, թէ երկու հայ երեսփոխանները ուշացուցած էին իրենց որոշումը, որպէսզի ժամանակ ունենան իրենց կուսակցութեան հետ շփման մէջ մտնելու եւ իրենց թելադրանքին վրայ էր, որ իրենց քուէներր Շամունի խոստացած էին:

Յատկանշական է, որ մահմետական երեսփոխանները Շամունի կողմնակից էին, իսկ քրիստոնեաները Ֆրանճիէի: Հայերը, մահմետականներուն հետ Շամունի տալով իրենց քուէն, հաւանաբար հասկցնել ուզած էին, թէ առանց կրօնական խտրութեան՝ բոլորն ալ լիբանանցի էին եւ թէ կրօնական խտրութիւններ պէտք չէ մուտք գործէին նախագահական ընտրութեան մէջ, երբ Լիբանանի բարձրագոյն շահերը այդ կը պահանջէին:

Նախագահ Շամուն մեծ յարգանք կը վայելէ Լիբանանի եւ արաբական աշխարհի մահմետականներուն կողմէ, իր համարաբական ելոյթներուն համար:

Գաղութէ գաղութ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Վաստակաւոր ընկեր Յովսէփ Նահիկեան մեռած է Շիքակոյի մէջ: Մարմինը հրկիզուած է: Շուտով կ'անդրադառնանք իր կեանքի եւ գործունէութեան մասին: Փոխան ծաղկեպսակի եղած են նուէրներ Պէյրութի Ճեմարանին:

X Պ. Խորէն Շահպազեան, բնիկ Տիգրանակերտցի մեռած է Ֆրէզնոյի մէջ (Մ. Նահանգներ): Անդրադէտ միլիոնատէրը կը կոչէին զայն: Շնորհիւ իր նախաձեռնութեան տէրն էր կարեւոր առեւտրական հաստատութեան մը, Եունիըն Սիթիի մէջ ուր կը բանեցնէր 1400 արդիական մեքենաներ, եւ իր պետական շահատուրքը կը հանէր 85 հազար տոլարի: Վերջին տարիները կը զբաղէր ազգային եկեղեցական գործերով: Գնած էր Եունիըն Սիթիի թատրոնը որ սրահի պիտի վերածէ—

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Դ.— ԼՐՏԵՍ՝ ԼՈՆՏՈՆԻ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Գտնուելով դէմ առ դէմ այս տեղեկութեան հետ, դեսպանը ստիպուած էր վերցնել Քէնթի դիւանագիտական անձեռնմխելիութիւնը: Թոյլ տրուաւ Սքոթլընտ Եարտին խուզարկել Թայլըր Քէնթի յարկաբաժինը, ուր, խուզարկողները գտան իրենց փնտռածը: Քէնթ իր ձեռքին տակ ունէր պատճէնները դեսպանատան վերաբերեալ նիւթերու, ընդամէնը աւելի քան 1500 անհատական թուղթեր: Վերջերս ան շինել տուած էր նաեւ նմանները այն երկու բանալիներուն, որոնք կը բանային Մ. Նահանգներու դեսպանատան թղթածրարներու գրասենեակն ու ծածկագրի սենեակը: Քէնթ ըմդունեց, թէ ունէր այս բանալիները, որպէսզի, ուրիշ բաժանմունք մը տեղափոխուելու պարագային, կարենար մտնել ծածկագրի սենեակը:

Ոստիկանութիւնը հաստատեց նմանապէս, որ գտնուած թուղթերուն մէկ մասը փոխանցուած էր օտար պետութեան մը մէկ գործակալին: Գործակալը, բնականաբար, կոմսուհի Աննա Վոլքովն էր:

Քէնթի մեթոտները պարզ էին, արագ եւ ազդու: Ինք եւ իր բարեկամուհին, Պառոնէսը, մանր ժապաւէններու վրայ կը պատրաստէին օրինակները թղթածրարներէն վերցուած փաստաթուղթերու, զորս հետը կը տանէր գործէն մեկնած ժամանակ եւ կը վերադարձնէր յաջորդ առաւօտուն: Ամէն ինչ այնքան յաջող կ'երթար, որ զոյգը քիչ մը անզգոյշ դարձաւ: Փոխանակ լուսանկարչական աշխատանքը իրենք ընելու, անոնք որոշեցին՝ օրինակներ հանելու գործը վստահիլ արհեստով լուսանկարիչի մը:

Պառոնուհի Վոլքով, Գաղտնի Սպասարկութեան հսկողութեան տակ առնուած էր ժամանակէ մը ի վեր: Օտար ծագում ունեցող կիները, որոնք կ'ընկերակցին երիտասարդ դիւանագիտական պաշտօնատարներու Փաշաւէր հաւաքոյթներու մէջ եւ կը թուին ծախսել աւելի դրամ, քան ինչ որ զգեզատեղէնի խանութ մը կրնար ապահովել, Գաղտնի Սպասարկութեան հետաքրքրութիւնը արթնցնող սովորական նիւթեր են:

Բայց, Պառոնէսի մասին սկիզբները հաղորդուած տեղեկութիւններ ուշադրութեան արժանի ոչինչ կը պարունակէին: Կը թուէր քիչ մը յիմար՝ իր բարեկամութեանց մէջ, նոյնիսկ անխելք իր տեսակէտներով, բայց ոչ այնպէս ոճրային: Սովորական հետախուզութեան մը մէջէն մաքուր դուրս ելաւ: Ատկէ վերջը, մտմնաւոր ճիւղէն մարդ մը, աւագ ոստիկանապետ Ալպըրթ Քէննինկին տեղեկացուց, որ միրային խնդիրը անսովոր անկիւն մը ունէր: Պառոնէսի յարկաբաժնին մէջ հանդիպումներուն չէր յաջորդեր պտոյտ մը դէպի «քապարէ» մը կամ թատրոն մը, այլ յաճախ կը վերջանար լուսանկարչական արուեստանոցի մը տրուած այցելութեամբ: Աւելի մօտէն հսկողութիւն կատարուեցաւ այս պտոյտներուն վրայ եւ արձանագրուեցան լուսանկարչատուն այցելութիւնները:

Գաղտնի ոստիկան մը այցելեց լուսանկարչատուն եւ դրաքննութեան ու ապահովութեան զգուշութեանց մասին կարգ մը ազդարարութիւններով համեմուած խօսակցութենէ մը վերջ, բացաւ օտար տիկնոջ եւ իր երիտասարդ ամերիկացի բարեկամին խնդիրը:

— Օ, ըսել կ'ուզէք ամերիկեան դեսպանատան տիկի՞նը, յարեց լուսանկարիչը: Չէի գիտեր, թէ անունը Վոլքով է կամ ուրիշ ինչ որ կ'ըսէք: Բայց մտահոգուելիք բան մը չկայ այդ մասին: Եղածը պաշտօնական գործ մըն է:

— Հըմ, մոլտաց գաղտնի ոստիկանը: Պաշտօնական գործ մը, հէ՞... Կրնայի՞ տեսնել թէ ինչ բան է...

Լուսանկարիչը կասկածոտ թուեցաւ քիչ մը: Ապա դէմքը փայլեցաւ եւ ըսաւ.

— Կ'ենթադրեմ որ Սքոթլընտ Եարտին ցուցնելուն մէջ վնաս մը չկայ: Արդարեւ, ճիշդ հիմա, «Ֆիլմ»երէն մէկ քանին մութ սենեակին մէջ են:

Քանի մը րոպէ վերջը, անակնկալի եկած պաշտօնեան աչքերը սեւեռած էր ժապաւէնի մը վրայ, որ կը ներկայացնէր «շատ գաղտնի» նշանակուած քանի մը վաւերաթուղթերու նկարները:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ուի: Անթիլասի դպրեվանքին մէջ որդեգրած էր քանի մը սաներ:

✕ Պոսթընի մէջ մեռած է ընկեր Գարեգին Տէր Սահակեան, իսկ Տիթրոյթի մէջ, ընկեր Խորէն Վարժապետեան:

ՖՐԷԶՆՈՅԻ «Ասպարէզ»ն ալ անգլերէնի բաժին մը բացած է Սեպտ. 19էն ի վեր, խմբագրութեամբ Եդ. Մանկալաճեանի եւ Շիրակ Տարմանեանի եւ աշխատակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Չըրչիլ չի հաւատար նոր պատերազմի մը

Անգլիոյ վարչապետը Գչ. օր ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ ինք հաւանական չի գտներ նոր աշխարհամարտ մը. վասն զի երկու կողմերն ալ գիտեն թէ այնպիսի սարսափներ տեղի պիտի ունենան որ երբեք անցած չէ ոեւէ մարդկայինէակի միտքէն:«Եթէ նոր փոթորիկ մը պայթի, կռիւը կրնայ շարունակուիլ անորոշ ժամանակով, անշարժութեան դատապարտելով ամբողջ բանակներ: Այս պատերազմը տարբեր պիտի ըլլայ միւսներէն, վասն զի գլխաւոր վճռական հարուածները տրուած պիտի ըլլան առաջին ամիսէն, նոյնիսկ առաջին շաբաթէն: Կռիւը թերեւս պիտի շարունակուի երկար ատեն, բայց պիտի դառնայ «ողնայարը խորտակուած» պատերազմ մը, եւ ոչ մէկ մեծ բանակ պիտի չկրնայ ցամաքի ճամբով տեղափոխուիլ ընդարձակ տարածութեանց վրայ: Աննկարագրելի տանջանքներու պիտի մատնուի աշխարհի ամբողջ քաղաքային բնակչութիւնը: Պարագայ մը եւս պէտք չէ մոռնալ,— կառավարութիւնները, որոնք իրենց գործունէութեան համար կախում ունին ցամաքային հեռաւոր հաղորդակցութիւններէ, արագօրէն պիտի կորսնցնեն դէպքերը վարելու կարողութիւնը»:

Բանախօսութեան ներկայ էր նաեւ Ատլանտեան ճակատին սպարապետը, որուն ի պատիւ սարքուած էր սեղանը: Զօրավարը անգամ մը եւս կրկնեց թէ արեւմտեան ճակատին ուժերը տակաւին շատ վար կը մնան անհրաժեշտ քանակութենէն, դիմագրաւելու համար անակնկալ յարձակում մը: Հաւանական նախայարձակը կրնայ շարժիլ եւ աւելի մեծ ուժերով գործել: Արեւմուտքի ուժերը աճած են վերջին երկու տարիներու ընթացքին, բայց դեռ բաւական չեն: Խ. Միութեան զինուորական ուժերը բազմապատկուած են Ատլանտեանի դաշինքին հաստատումէն ի վեր:

✕ Լոնտոնի ոստիկանութիւնը մասնաւոր միջոցներ ձեռք առած էր, զօր. Րիճուէյի պաշտպանութեան համար: Զօրավարը օդակայան հասած ատեն 170 յայտնի եւ գաղտնի ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան:

Կացութիւնը Եգիպտոսի մէջ

Զօր. Նեկիպ Հոկտ. 14ին լուծեց արքայական խնամակալութեան խորհուրդը, ամբողջ գործը յանձնելով իշխան Մոհամմէտ Ապտէլ Մոնէյմի:

Զօրավարը ինք անձամբ մամուլին հաղորդեց այս լուրը, նախարարական խորհուրդէն վերջ որ տեւած էր երկու ժամ: Այս առթիւ ըսաւ թէ իշխան Ապտէլ Մոնէյմ, որ այսուհետեւ մինակը պիտի վայելէ արքայական առանձնաշնորհները, երդում ըրած էր քանի մը վայրկեան առաջ:

Այս կարգադրութենէն առաջ, զօր. Նեկիպ խնամակալութենէն պաշտօնանկ ըրած էր Րաշիտ Մեհաննան: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ Մեհաննա խախտած էր սահմանադրութիւնը եւ դաւաճանած՝ զինուորական շարժումի նպատակներուն: Պաշտօնանկ սպան միակ զինուորական անդամն էր խնամակալութեան: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ գնդապետը յաճախ յարաբերութեան մէջ մտած է դահլիճին անդամներուն հետ, քաղաքական հրահանգներ տալու համար: Նոյնպէս միջամտած է զանազան վարչական գրասենեակներու մէջ, ի հաշիւ իր բարեկամներուն: Նկատի չէ առած բանակին ազդարարութիւնները, բացէ ի բաց ընդդիմացած է հողային բարենորոգման օրէնքին, չատ լաւ գիտնալով հանդերձ որ այդ օրէնքը հիմն է բանակին եւ ժողովուրդին պահանջած ընկերային, քաղաքական եւ տնտեսական բարենորոգումներուն:

Խնամակալութեան երրորդ անդամը, Պեհաէտտին Պարաքաթ, հրաժարելով հեռացաւ մայրաքաղաքէն, իր անձնական կալուածին մէջ բնակելու համար:

Իրազեկներ կ'ըսեն թէ զօր. Նեկիպ եթէ միակ խնամակալ մը չնշանակէր, հարկ պիտի ըլլար ամբողջովին ջնջել խնամակալութիւնը, կառավարութեան յանձնելով անոր պաշտօնը:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թադամասին քաղաքապետարանի սրահը:

Տոմսերու համար դիմել.— Ճաշարան Արթիւր, Place des Fêtes, Նպարավաճառ Բիւզանդ, Պէլվիլ, գրատուն Հրանդ Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Բալուեան:

⁂

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի մօտ օրէն, բացառիկ պատրաստութեամբ:

✕

Կրընոպլի մէջ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած յայտագիր:

Մանրամասնութիւններր տեղին վրայ, մասնաւոր յայտարարութեամբ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է

✕

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետարանի սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի:

Նախագահ ընկեր ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ ընկերվարականներու ներկայացուցիչը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մուտքր ազատ է:

Պիտի արտասանեն Օր. Շուշանիկ Ցակոբեան, Աստուր Թութլեան: Պիտի երգեն Օր. Լուիզ Հաբէլեան, Օր. Ալիս Կիւրեղեան, եւ Պետրոս Պետրոսեան: Ջութակ Գ. Պէպիրեան:

Հանդէսէն վերջ խնջոյք, Ցոյներու սրահը 5, rue Bonefoi:

✕

Տեսինի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը եւ իր դպրոցի հոգաբարձութիւնը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Խմբերգ, մեներգ, ուղերձ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, հայկական պարեր, Նոր Սերունդի Սանուհիներուն եւ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի:

Մուտքը ազատ է

✕

Ալֆորվիլի մէջ

Հոկտեմբեր 26, կիրակի գիշեր:

✕

Վիենի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր:

ՃՇԴՈՒՄ

ՎԻԷՆ, 14 Հոկտ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն կը փութայ յայտարարել թէ հակառակ հրատարակուած ազդերուն, այս կիրակի ոչ պատարագ պիտի մատուցուի Ակումբին մէջ, ոչ ալ քուէարկութիւն պիտի կատարուի նկատելով որ Լիոնի մէջ Միութիւնը չէ յարգած Կոմիտէի ներկայացուցիչներուն հետ կնքած պաշտօնական պայմանագիրը (22 Յուլիս 1952):

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ...

ՇԱԻԻԼԷՆ Տէր եւ Տիկին Սուլուեան 1500 ֆր. կը նուիրեն Ց.Կ. Խաչի մասնաճիւղին, իրենց մօր եւ եղբօր, Վառվառա եւ Յարութիւն Թէլլաղեաններու մահուան տարելիցին առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise): Նիւթը՝ «Դաշնակցութեան պատմութիւնը»:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէրոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 17 Octobre 1952 Ուրբաթ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6893—Նոր շրջան թիւ 2304

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՕԳՆԵՆՔ ՈՐ ՅԱՂԹԵՆ»

Այս իմաստն ունի այն «Հուսկ Բանք»ը զոր արտասանեց Ստալին Հոկտ. 14ին, կուսակցական համագումարին փակման առթիւ :

Ինչպէս միշտ, Սպարապետը այս անգամ ալ շատ պարզ բառեր կը գործածէ : Միեւնոյն միտքը զանազան ձեւերով կը կրկնէ, ուղղակի ազդելու համար ունկնդիրներուն վրայ :

Ոչ մէկ ճարտասանական ճիգ : Յաճախ միջակէն ալ վար լեզու մը, որ ամէնէն առաջ ուղղուած է ամբոխին :

Տեսակ մը մարտակոչ ալ՝ այդ ճառը : Ուղեցոյց եւ խրախոյս արտասահմանի համայնավար կուսակցութեանց համար, որպէսզի աւելի եռանդով գործեն :

Ինչպէս որ մենք յաղթեցինք, դուք ալ կրնաք յաղթել,— ա՛յս է բանախօսութեան ոգին :

Միեւնոյն ատեն կը յորդորէ մասնաւոր ուշադրութիւն ընծայել այն համայնավար, ժողովրդավար կուսակցութեանց, բանուորներուն եւ գիւղացիներուն «որոնք իշխանութեան գլուխ հասած չեն տակաւին եւ կը շարունակեն աշխատիլ քաղքենի տրակոնեան օրէնքներու տակ » :

Սպարապետը կ՚ընդունի որ դժուար է անոնց աշխատանքը : Բայց, անմիջապէս կը յիշէ՝ Ռուսերուն պարագան, ցարական շրջանին, երբ «ամենափոքր քայլը դէպի յառաջ կը համարուէր ամենածանր ոճիրը » :

Յետոյ, կը մատնանշէ երկու նպաստաւոր պայմաններ,— առաջին՝ Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներուն պայքարն ու յաջողութիւնը : երկրորդ՝ քաղքենի դասուն տկարացումը :

— Անոնք մէկդի նետած են ազատութեան, հաւասարութեան, ազգ. անկախութեան եւ գերիշխանութեան դրօշը, եւ ձեզի կ՚իյնայ վերցնել զայն : «Միայն դուք կրնաք վերցնել զայն» :

Ահա թէ ո՛րքան վարպետօրէն ընտրուած, հիւսուած են բառերն ու նախադասութիւնները, ազդելու համար արտասահմանի համայնավար կուսակցութեանց վրայ : Մանաւանդ որ, իր առջեւ կը գտնուին անոնց ամէնէն մոլեռանդ եւ գործօն առաջնորդները : Բոլորն ալ պատրաստ՝ հետեւելու տրուած ազդանշանին :

Համագումարին մէջ արտասանուած միւս ճառերը, քուէարկուած բանաձեւերը, նոյնիսկ ներքին կանոնագրի վերաքննութիւնը, բոլոր կը ձգտին մէկ նպատակի,— զարկ տալ համայնավարական գործունէութեան, ուղղակի թէ անուղղակի :

Ուրեմն կրակը պիտի արծարծուի ամէն տեղ : Բոլոր միջոցներով եւ յարաճուն ուժգնութեամբ : Մանաւանդ որ, ոչ դրամ կը պակսի ոչ ալ մասնագէտ, ջուրերը միշտ պղտորելու, մթնոլորտը թունաւորելու համար :

Որո՞ւ սրտին չեն խօսիր օրուան ազդանշաններ,— Ազատութիւն, խաղաղութիւն : Եւ ուրիշ ամէն երանութիւն որ կը բխի այդ երկու անփոխարինելի բարիքներէն :

Արդ, երկուքն ալ իրապէս հաստատուած, ամրապնդուած չե՞ն ըլլար, եթէ ամէն ազգ վայելէ սա տարրական իրաւունքը, — ինքնորոշում :

Տակաւին քանի՞ հարիւր միլիոն ժողովուրդներ կարմիր անուր պիտի կրեն, որպէսզի Մոսկուան կշտանայ եւ աշխարհը խաղաղի :

Եթէ արբանեակ երկիրները շատ հեռու են, բուն իսկ Խ. Միութեան միլիոնաւոր այլացեղ ժողովուրդներուն բողոքի կանչերը եւ հառաչանքնե՞րն ալ Կրեմլին չեն հասնիր ...

Ի՞նչ տարակոյս որ Մոսկուայէն արձակուած այս մարտակոչը պիտի ծառայէ բազմապատկելու ինքնապաշտպանութեան ճիգերը՝ ազատ երկիրներու մէջ :

Պիտի ծառայէ նաեւ սաստկացնելու ներքին պայքարները եւ զանազան խլրտումներ :

Շատ մը երկիրներու մէջ, հետզհետէ պիտի պրկուին օղակները : Մանաւանդ օտարականներուն համար :

Եւ քանի որ փոխադարձ կասկածամտութիւնը կ՚արմատանայ եւ կը տարածուի, զինարշաւն ալ պիտի տասնապատկուի :

Ահա թէ ինչպիսի «բարիքներ» կը խոստանայ Մոսկուայի Համագումարը ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲՈՒՆ ԽՆԴԻՐԸ

Դժբախտաբար շատ բան չեմ գիտեր այն անցուդարձի մասին որ տեղի տուած է կոկորդիլոսեան առակի մը, Փարիզի ռամկավար օրկանին մէջ :

Յօդուածագրը «ներսէն» ըլլալով, երեւի չէ ուզած խնդիրը պատմել տեղն ու տեղօք :

Ուրեմն, փորձած է աղուէսի դեր կատարել, կոկորդիլոս մը զարնելու համար :

Ինչպէս կ՚երեւայ, խնդիրը կապ ունի Փարիզի Ուս. Տան հայ ուսանողներուն պատսպարման հետ :

Շատոնց է որ տրտունջներ կը լսուին, իբրեւ հետեւանք նոր կանոնագրի մը գործադրութեան :

Իբրեւ թէ ուսանող մը չի կրնար երեք տարիէն աւելի բնակիլ հաստատութեան մէջ :

Փարիզ բնակողները միայն գիտեն թէ ի՛նչ կը նշանակէ այսպիսի սահմանափակում մը : Մանաւանդ այն ուսանողներուն համար որ հեռաւոր երկիրներէ եկած են եւ ոչ ազգական ունին, ոչ ալ բարեկամ :

Չեմ գիտեր, կանոնագիրը տառապէս կը գործադրուի՞ թէ ոչ :

«Այսօր»ի առակն ալ կ՚ապացուցանէ թէ այս կացութեան պատասխանատու է նաեւ Բարեգործականի Եւրոպայի վարչութիւնը : Եւ մանաւանդ անոր այն վաղեմի պաշտօնեան որ կոկորդիլոսի վերածուած է, իր իսկ բարեկամներուն միջոցաւ :

Ամբաստանեալը անծանօթ մը չէ ոչ իր թացիկ բնաւորութեամբ, ոչ ալ երկդիմի գործունէութեամբ :

Վերջին ապացոյց՝ իր բողոքի հրշաբերական նամակը, ֆրանսերէնի թարգմանուած :

Բայց այս մարդը մի՞նա՞կ է : Ուս. Տան հետ կապուած յանձնախումբին անդամներն ալ մեղքեր չունի՞ն :

Ամէն պարագայի մէջ, վէրք մը կայ որ դարման կը պահանջէ :

Իրազեկները պարտաւոր են հրապարակաւ պարզել ամբողջ անցուդարձը, փոխանակ այլաբանական մարզանքներ կատարելու :

Ըսի — ըսաները կրնան վերատեսչութեան միտքն ալ պղտորել :

ՎԱՀԷ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ ԵՒ Հ. Յ. Դ.

Ընկեր Հրանդ Ակոնայեան մեկնեցաւ Միլանօ, մասնակցելու համար Ընկերվարական Միջազգային համագումարին աշխատանքներուն, իբրեւ ներկայացուցիչ Հ. Յ. Դաշնակցութեան :

ՆՈՐ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ՎԵՑ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՋՆՋԵԼ ԱՆՈՆՑ ԱՆՁԵՌՆՄԽԵԼԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔԸ

Փարիզի զինուորական ատեանը նամակ մը ուղղելով Ազգ. Ժողովի նախագահին, խնդրեց ջնջել երեսփոխաններ Պ. Պ. Ժաք Տիւքլոյի, Ֆրանսուա Պիյուի, Էթիէն Ֆաժոնի, Ռէյմոն Կիւյոյի եւ Անտրէ Մարթիի անձեռնմխելի հանգամանքը : Միեւնոյն առաջարկը եղած է նաեւ Ֆրանսական Միութեան խորհուրդի անդամներէն Պ. Լէոն Ֆէքսի մասին :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, վեց ամբաստանեալները կը մեղադրուին թէ ձեռնարկներ կատարած են բանակին եւ ազգին բարոյական կորովը ջլատելու համար : Այս խնդիրը կապ ունի ուրիշ չորս ամբաստանեալներու հետ որոնք ձերբակալուեցան անցեալ շաբթու եւ որոնց կացութեան մասին հարցապնդում ուղղած էր Պ. Ժաք Տիւքլօ :

Սահմանադրութեան 22րդ յօդուածին համաձայն, երեսփոխան մը կարելի է ձերբակալել եւ դատի քաշել միայն Ազգ. Ժողովին արտօնութեամբ : Ուրեմն Ազգ. Ժողովը պիտի քննէ զինուորական իշխանութեան առաջարկը որ եթէ չընդունուի, կարելի չէ հետապնդում կատարել : Իսկ եթէ Ժողովը որոշէ ջնջել անձեռնմխելի հանգամանքը, հարցաքննիչ դատաւորը կրնայ անմիջապէս ձերբակալել : Միայն թէ այս գործողութիւնը չի կրնար կատարուիլ երեսփ. Ժողովի շէնքին մէջ, ուր ամբաստանեալը կրնայ մնալ քանի մը ժամ, հսկողութեան տակ :

Ազգ. Ժողովը մինչեւ հիմա ջնջած է երկու երեսփոխաններու անձեռնմխելի հանգամանքը :

Ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը, եթէ Ազգ. Ժողովը հաւանութիւն յայտնէ եւ ամբաստանեալները ձերբակալուին, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը անգլուխ պիտի մնայ : Վերոյիշեալ կարկառուն դէմքերէն վերջ կը մնան երկու գործօն ղեկավարներ, Լըքէօռ եւ Լ. Մովէ :

Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները Ազգաժողովին առջեւ

ՖՐԱՆՍԱ ԲՈՂՈՔԵՑ ԵՒ ՊԻՏԻ ՉՄԱՍՆԱԿՑԻ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ

Ազգաժողովին դիւանը որոշեց օրակարգ անցրնել Աւստրիոյ անկախութեան հարցը : Դիւանին 15 անդամներէն 12ը թեր քուէարկեցին, երկուքը դէմ (Խ. Միութիւն եւ Չեխոսլովաքիա) : Դիւանը նախապէս օրակարգ անցուցած էր Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները, առանց քուէարկութեան : Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ. Հոփնօ, անմիջապէս յայտարարեց թէ պիտի չմասնակցի վիճաբանութեանց :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ստալինի կոչը օտարներուն

Մոսկուայի կուսակցական համագումարին փակման ճառը խօսեցաւ Ստալին, յորդորելով գործօն աջակցութիւն ընծայել օտար համայնավար կուսակցութեան : Ահաւասիկ հիմնական մասերը .

— «Սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ մեր կուսակցութիւնը հզօր ուժ մը դարձած ըլլալով, այլեւս պէտք չունի նեցուկի : Մեր կուսակցութիւնը եւ մեր երկիրը միշտ պէտք ունին եւ պիտի ունենան արտասահմանի եղբայր ժողովուրդներուն վստահութեան, համակրանքին եւ աջակցութեան : Ամէն անգամ երբ եղբայր կուսակցութիւն մը ուժ կուտայ մեր կուսակցութեան խաղաղասիրական տենչերուն, միաժամանակ ուժ կուտայ իր իսկ ժողովուրդին՝ այն պայքարին մէջ որ կը մղուի ի խնդիր խաղաղութեան :

« Երբ 1918 — 19ին, Անգլիոյ քաղքենի դասը զինեալ յարձակում կատարեց Խ. Միութեան դէմ, անգլիացի բանուորները պատուար կազմակերպեցին պատերազմին դէմ՝ հետեւեալ ազդանշանով . — « Ձեռքերը վար Ռուսիոյ առջեւ» : Աջակցութիւն մըն էր այս, ամէն բանէ առաջ աջակցութիւն մը այն պայքարին մէջ զոր իրենց ժողովուրդը կը մղէր խաղաղութեան համար, յետոյ նաեւ աջակցութիւն մը Խ. Միութեան համար : Երբ ընկեր Թորէզ եւ ընկեր Թոլյիաթթի կը յայտարարեն թէ իրենց ժողովուրդը պիտի չպատերազմի Խ. Միութեան ժողովուրդներուն դէմ (ծափեր), աջակցութիւն մըն է, ամէն բանէ առաջ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ բանուորներուն եւ գիւղացիներուն համար որոնք նոյնպէս կը կռուին ի խնդիր խաղաղութեան, յետոյ աջակցութիւն Խ. Միութեան խաղաղասիրական տենչերուն համար :

«Հասկնալի է թէ մեր կուսակցութիւնը չի կրնար անշարժ մնալ եղբայր կուսակցութեանց հանդէպ, եւ ինքն ալ պարտաւոր է իր կարգին ուժ տալ անոնց եւ անոնց ժողովուրդներուն, այն պայքարին մէջ զոր կը մղեն յանուն ազատագրութեան եւ խաղաղութեան : Ճիշդ այդ է որ կ՚ընէ» :

Ստալին յետոյ բացատրեց թէ «ազատագրութեան շարժումին գլխաւոր թշնամին քաղքենի դասն է (բուրժուազի), որ դարձած է յետադիմական, կտրած է իր կապերը ժողովուրդին հետ եւ ատով իսկ տկարացած » :

— Ատենով քաղքենի դասը ազատական կը ձեւանար, կը պաշտպանէր ժողովրդավար ազատութիւնները եւ ժողովրդականութիւն կը շահէր : Այժմ հետք չէ մնացած ազատականութենէն : Անհետացած է «անհատին ազատութիւնը » — անհատին իրաւունքները կը ճանչնան միայն անոնց համար որ դրամ ունին, իսկ միւս բոլոր քաղաքացիները հում նիւթ կը համարուին, պիտանի՝ միայն շահագործուելու համար : Ոտքի տակ առնուած է մարդոց հաւասարութեան սկզբունքը : Այսօր քաղքենի դասը ազգին իրաւունքները կը ծախէ փոխան տոլարի : Մէկդի նետուած է ազգային անկախութեան դրօշը : Դո՛ւք էք որ պիտի վերցնէք դրօշը, եթէ կ՚ուզէք դառնալ ճշմարիտ հայրենասէրներ եւ ազգին վարիչ ուժը : Ուրիշ ոչ մէկը կրնայ վերցնել զայն » :

✕ Նորընտիր Կեդր. Կոմիտէին անդամներուն մէջ կը գտնուին Ա. Միկոյեան եւ Թեւոսեան (նախարար), իսկ թեկնածուներուն մէջ՝ զօր. Բաղրամեան :

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԸ ՌԵՆՍԻ

Փարիզի բարախուռն եւ լուսաՀեղ սրտէն պոկուած կանանչ կտոր մըն է կարծես Ռենսին։ Արեւելեան կայարանէն քառորդ ժամէն քիչ մը աւելի կ՚առնէ չոգեկառքով ուղեւորութիւնը :

Առաջին անգամ երբ Հոն Հասայ, առաւօտուն, ինքզինքս կարծեցի երկար ժամանակներէ ի վեր երազուած աւանի մը թեւաբաց դրան առջեւ։

Հետզհետէ խորացաւ, լուսաւոր ու քաղցր բան մը եղաւ Հոգիիս մէջ այս մտերմութիւնը։ Ռենսիի մէջ կան քանի մը տասնեակ Հայ ընտանիքներ : Հոն է «Դպրոցասիրացի» վարժարանը։ Հոն կ՚ապ-րի նաեւ բանաստեղծ ԱՀարոնը :

Հայկական դպրոցի մը եւ Հայ բանաստեղծի մը ներկայութիւնը բաւական է Հայադրոշմ Հրապոյր մը տալու այս գիւղաքաղաքին, զոր արդէն իսկ կարօտցած եմ աՀա իրմէ բաժնուելէս երեք շաբաթ ետք :

Ինքզինքս ոչ մէկ առեն, եղբօրս տունէն դուրս ալ, օտար զգացի Ռենսիի մէջ։ Ինծի այնպէս կը թուէր, թէ արդեօք բնակա՞ծ էի ճիշդ այսօրինակ աւան մը։ Սա գեղատեսիլ ծառուղիներէն անցած չէի՞ քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ, երբ դալկադէմ, երկար մազերով, լայնեզր սեւ գլխարկով երիտասարդ ուսանող մըն էի։ Տարիները, չարիքի դեւերը փոխակերպած են զիս Հիմա։ Ա-Հարոնը ճանչցած էր զիս այն ժամանակէն շատ առաջ իսկ, երբ դեռ պատանի էի եւ Հազիւ սկսած թոթովել բանաստեղծական լեզուն։ Ես ալ կը յիշեմ զինքը։ Բայց գտայ դառնացած Հոգի մը, Հիներէն եւ նորերէն ալ դառնացած։ ԱՀարոն ինք — զինքը կը նկատէ «չՀասկցուած» մը, ինչպէս եթէ ճշմարիտ բանաստեղծ մը կարօտ ըլլայ Հասկցուելու։ Ինչո՞ւ սպասել, որ մարդիկ արժէք մը տան այն գանձերուն, որոնք կը Համարուին մեր էու — թեան ամէնէն ազնիւ ու վճիտ սփոփանքը։ Իմա - ցայ, որ ԱՀարոն իր ձեռագիրները պաՀելու Հա — մար դրամատան մը մէջ արկղ մը վարձած է։ Ու-րեմն ինքը, ամէնքէն առաջ, կը Հասկնայ թէ ինչ կ՚արժեն անոնք։ Ի՞նչ կարեւորութիւն կրնան ու — նենալ ուրիշներուն կարծիքը եւ գնաՀատանքը իր Հոգեկան Հարստութեան, իր մտքէն եւ սրտէն քաղուած արիւնի եւ լոյսի բերքին մասին։

Ինքն իր մէջ ամփոփուած՝ կարծես ոտքերը կը կտրին գետնէն, երբ կը տեսնէք անոր անցնիլը Ռենսիի պողոտաներէն։ Երբեմն կանգ կ՚առնէ, լա՞ծ են ականջները յանկարծ միտքը չարչարող յանգի մը բիւրեղաձայն Հնչիւնը։ Յետոյ կը շա - րունակէ ճամբան, դէմքը լուսաւորուած, կամ աւելի մռայլ :

Երկար ժամեր անցուցի այս Հայ բանաստեղ - ծին Հետ։ Բայց իրաւունք չեմ տար իրեն այսքան սաստկօրէն դառնացած ըլլալուն։ Հիները, իրեն Հանդէպ խորթացած ըլլան թէ ոչ, նորերը Հասկըցան թէ ոչ իր քերթուածները, բնաւ կարեւորու - թիւն չունի։ Բաւական է ունենալ անշէջ Հաւատք մը ինք իր Հանդէպ, սիրել յաւիտենական գեղեց - կութիւնը, եւ ճշմարտութեան կրակներէն մոխրանալ անսպառօրէն։

Ամառնային երկու ամիսները, զորս անցուցի Ռենսիի մէջ, լեցուն եղան մշտանորոգ Հրապոյրներով։ Ինծի Համար առօրեայ Հաճոյք մըն էր այցելել շուկաները, որոնք կը բացուէին Հոն շաբ - թուան մէջ երեք օր։ Մնացեալ օրերը կ՚երթայի մօտակայ գիւղերը, ուր կը Հասնէի կանանչազարդ ճամբաներն անցնելով։ Երկու կողմերը կառուց - ուած տուները դիտելով թէ կը սքանչանայի եւ թէ կը տխրէի սաստկօրէն։ Ինչո՞ւ մեր գիւղերէն եւ քաղաքներէն այսպէս Հեռու, տարագիրներ ըլլալինք, զրկուած Հայրենի քաղցրաջեր մթնոլորտէն։ Աւելի մեծ ողբերգութիւն մը չէ՞ սակայն, սիրելի ԱՀարոն, քան չՀասկցուած ըլլալը Հիներէն եւ նորերէն։ Ի՞նչ կ՚արժէ պատուանդանի մը վրայ դտնել ինքզինքը, երբ անոր Հիմերը դրուած են օտար Հողի մէջ։ ԴառնաՀամ բան մը կայ միշտ ամենամեծ Հաճոյքին, ամենաբուռն Հրճուանքին մէջ, երբ անոր մասնակից կ՚ըլլանք Հայոց երկրէն դուրս։

Իրիկուն մը բարեկամի մը տան պարտէզն էինք։ Եօթը Հոգի։ Եօթն ալ տարբեր տարբեր քաղաքներէ։ Մեզմէ իւրաքանչիւրը անբուժելիցաւ մը ունէր սրտին մէջ, անդադար կոտտացող խորունկ վէրք մը։ Կին մը իր ամուսնին մորթուիլն էր տեսած տարագրութեան ճամբուն վրայ։ Ուրիշ մը իր կողակցին վերջին նամակը ցոյց տուաւ մեզի, գրուած Պոլսոյ բանտէն, ուրկէ լուսաբացին պիտի տանէին զինքը կախաղան Հանելու իր տասնեւինը ընկերներուն Հետ։ Ուրիշ մը մալկարացի էր, Արտաշէս Յարութիւնեանի ծննդավայրէն։ Ես ոգեկոչեցի Ամասիան, որուն 25.000 Հայ բնակիչներէն Հազիւ ափ մը վերապրեցաւ :

ԱՀա թէ որոնք էին Ռենսիի Հայերը։ Կը բաւէ պաՀ մը մտածել անոնց մասին, անոնց ցաւերուն եւ սրտակեղեք յուշերուն, մոռնալու եւ անտեսելու Համար մեր փոքր Հաշիւները։ ՉՀասկցուած ըլլալ։ Իրաւ բանաստեղծութիւնը խորՀուրդի մը բիւրեղաշար ծաղիկն է։ Ամէնուն տրուած չէ գտնել զայն բառերու Հիւսուածքին մէջ։ Բանաստեղծը ինք միայն նախ եւ առաջ կը յայտնաբերէ անոր լուսաճաճանչ գոՀարը։ Բայց կը պաՀէ զայն իրեն Համար։ Եթէ զայն տեսնեն ուրիշները, ոչ բարիք է եւ ոչ ալ չարիք։ Իրաւ բանաստեղծին վսեմ պարտականութիւնն է անտարբեր գտնուիլ :

Ռենսի։ Վիլմոմպլէն, դիմացէն, առաւօտեան եւ երեկոյեան զանգակները կը յիշեցնէին ինծի Ամասիոյ եկեղեցիներուն կոչնակները։ Այն ինչ թախիծ էր, որ Հոգիիս մէջ իր մռայլ թեւերը կը բանար, ծանր եւ անսաՀման թեւերը :

Թէ ուրախութիւն գտայ Հոն եւ թէ տրտմութեան աղբիւր մը, երբ կը մտածէի Հրաժեշտի մասին։ Օրերը կը սաՀէին երազասոյր։ Զայները Հետզհետէ կը Հեռանային, կը լռէին։ Գինիին բաժակը դառնաՀամ կը թուէր շրթունքիս։ Վեր — ջին բաժակին կը խառնուէին արցունքի կաթիլներ։

Մնաս բարով, Ռենսի, կանանչ եւ կարօտալի աւան : Քաղցրամրմունջ էին Սեպտեմբերի անձ — րեւներդ ծառերուն եւ տանիքներուն վրայ։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Ճարտարապետ կուղբը

Կուղբը (շրջուն, գունտուղ) իր ճարտարապետութեամբ ու իր գեղեցիկ մորթով Հնուց ի վեր ուշադրութիւնը գրաւած է մարդոց։ Կարգ մը միջատներէ ու թռչուններէ վերջ, ամէնէն կազմակերպեալ կենդանին է իր ընկերային կեանքով :

Կուղբը կրծողներու ընտանիքէն է։ Քսան տարիէն աւելի, կ՚ապրի ու կը կշռէ 20—30 քիլօ։ Ունի զօրաւոր ատամներ, մկան նման դունչ մը ու մազոտ թանկագին մորթ մը : Իր ետեւի ոտքի մատները մագլապատ են բադերուն նման. իսկ իր ոսկրային թեփոտ ու տափակ պոչը որմնադիրներու ծեփիչը կը յիշեցնէ։ Կ՚ապրի ամէն երկրի մէջ։ Հիւսիսային Ամերիկան ու մանաւանդ Քանատան իրենց լիճերու առատութեամբ կուղբերու Հայրենիքն էին ժամանակին։ Քանատացիները երախտապարտ են այս կենդանիին, որուն մորթը երկրին Հարստութեան գլխաւոր աղբիւրը կը կազմէր։ Այդ է պատճառը որ Քանատայի կարգ մը քաղաքներու զինանշաններուն վրայ կուղբը գրուած է պատուաւոր անկիւն մը :

Դժբախտաբար այժմ այս տարօրինակ կենդանին անՀետանալու վրայ է։ Գլխաւոր պատճառը որսորդութիւնն է, որուն գործած անխնայ աւերները Հետզհետէ զգալի դարձան։ Ներկայիս, Հազուագիւտ կենդանիներու պաշտպան ընկերութիւններ, կառավարական աջակցութեամբ կ՚աշխատին բազմացնել այդ կենդանիները, ընդարձակ վայրեր տրամադրելով անոնց բնական աճման Համար։ Բացի պաՀապաններէ ու գիտական աշխատաւորներէ, ոչ ոք արտօնուած է շրջագայելու այդ վայրերուն մէջ։

Նշանաւոր գրագէտ Grey Orol որ Հնդիկ ու սկովտիացի ծնողքէ կը սերէր, լայնօրէն ուսումնասիրած է կուղբերու կեանքը բաժանելով զանոնք ու իր աշխատութեան արդիւնքը ամփոփած է «Կուղբերու կեանքը» անուն գրքին մէջ որ շատ շաՀեկան է եւ շարժանկարի վերածուած է իր գործակցութեամբ :

Ժամանակին Ֆրանսայի մէջ, Ռոն գետին երկայնքը կ՚ապրէին այս կրծողները մեծ բազմութեամբ : Այժմ կարելի է զանոնք գտնել փոքր խումբերով Առլի մօտակայ Քամարկի փոքր կղզիներուն մէջ։ Միջին դարուն արտօնուած էր կուղբին միսը ուտել Մեծ ՊաՀքի ժամանակ եւ կարգ մը վանքեր կը պատրաստէին Համեղ երշիկներ : Այս խեղճ կենդանին դժբախտութիւնը ունէր նաեւ իբրեւ դեղ գործածուելու։ Անոր փորին վրայի յատուկ գեղձերէն կը ստացուէր մշկաՀոտ նիւթ մը (castorcum) որ կը գործածուէր իբրեւ կակղացուցիչ, ամոքիչ ու Հակատենդական։ Իր մորթը, իւղը եւ արիւնը կը նկատուէին ամենաբոյժ դեղեր։ Իր մազերէն կը շինէին բուժիչ ու կանխարգել յատկութեամբ օժտուած գլխարկներ, իսկ ատամներով՝ Հմայիչ մանեակներ։ Կուղբը իր անունը (bièvre = castor) տուած է նաեւ շատ մը գիւղերու, մանաւանդ Փարիզի շուրջ :

Ջրային կենդանի մը ըլլալով, կուղբը կ՚ապրի լիճերու եւ Հոսող ջուրերու ափերուն մօտերը : Հմուտ ճարտարապետ՝ իր շինած Հիւղակները զարմանք կը պատճառեն դիտողին։ Երբ ընտրէ իր բնակութեան վայրը, իսկոյն թումբ մը կը կանգնէ ջուրի Հոսանքին առջեւ, լճակ մը ձեւացնելով՝ ուր ջուրը անպակաս կ՚ըլլայ նոյնիսկ չոր եղանակին։ Այդ թումբը յաճախ 3—4 մեթր լայնք կ՚ունենայ, իսկ երկայնքը մինչեւ 250 մեթրի կը Հասնի։ Շինուած ըլլալով ծառի ճիւղերով ու կոճղերով, պէտք է երեւակայել թէ որքան ճիւղեր ու ճիղեր պէտք են այդ աշխատունակ անասունին թումբը կանգնելու Համար։ Իր գործածած փայտը կը գտնէ մօտակայ վայրերէ։ Խումբ մը կուղբեր գործի լծուելով շատ շուտով կը ճարեն անՀրաժեշտ ճիւղերը։Գաղափար մը տալու Համար ըսենք թէ զոյգ մը կուղբեր մէկ գիշերուան ընթացքին կրնան 50ի մօտ ուռիներ տապալել ու ճիւղերը կտրտել։ Անոնք կը կրծեն կոճղերը Հողէն վեր՝ ու իրենց Հատու չորս ատամներով դիւրութեամբ կը տապալեն խոշոր ծառեր ու թումբեր։ Ճիւղերու փոխադրութիւնը կը կատարեն զանոնք քաշքշելով։ Յաճախ փոխադրութիւնը դիւրացնելու Համար կը բանան ջրանցքներ :

Թումբին շինութենէն վերջ կը ձեռնարկեն իրենց բնակարաններուն կառուցման : Ասոնք եւս փայտաշէն են ու ամրօրէն Հաստատուած ջուրին յատակը մխուած ցիցերով։ Իրական Հիւղակներու կը նմանին 3—4 մեթր տրամագիծով եւ երկու մեթր բարձրութեամբ։ Անցեալ դարուն՝ այնպէս կը կարծուէր թէ կուղբը այս շինութեանց մէջ իր պոչը կը գործածէ իբրեւ ծեփիչ կամ բաՀ, սակայն ի վերջոյ Հաստատուեցաւ թէ անՀիմն է այդ կարծիքը։ Բնակարանին մուտքը ջուրին ամենացած աստիճանին կը սկսի որպէսզի ջուրի նուազութեան պարագային եւս անյայտ մնայ։ Հիւղակին ներքին մասը նաւամատոյցի մը կը նմանի ուր, կուղբերը, մեծ թէ փոքր, կը թօթուեն իրենց թրջուած մորթը, իրենց չոր անկողինները չթրջելու Համար : Իւրաքանչիւր Հիւղակ ընդՀանրապէս կը պատսպարէ վեց կուղբեր :

Հակառակ ջրային կենդանի մը ըլլալուն կուղբը ձուկ կամ ուրիշ ջրային կենդանիներ չուտեր. այլ բուսակեր է ու Հասարակ ժամանակ կը սնանի բոյսերու արմատներով։ Իր նախընտրած սնունդը Հարսնմատի (նունուֆար) արմատներն են։ Իսկ ձմեռը կը գոՀանայ ծառերու արմատներով։ Այս պարագային ալ իր սննդառութեան եղանակը տարօրինակ է։ Օրինակ՝ ցարասիներու երկրորդ կեղեւը եւ միջուկը կ՚ուտէ, իսկ արտաքին կեղեւը մանրելով կը փռէ իր յատակը իբրեւ անկողին : Մինչդեռ կաղամախիներու կեղեւը կ՚ուտէ ու կը նետէ ներքին փայտը։

Կուղբերը առ Հասարակ կը սնանին ու կը բանին գիշերները։ Լաւ եղանակին կ՚աշխատին անընդՀատ։ Իրենց ընկերային կեանքի մասին խոր ծանօթութիւններ չկան։ Էգը կ՚ունենայ 2—4 ձագեր, որոնք կոյր կը ծնին։ Արուն կ՚երթայ ժամանակ մը առանձին ապրելու։ Իսկ երբ ձագերը չափաՀաս դառնան կը գրաւեն իրենց Հօրենական բնակարանը, մինչդեռ ծնողքը կ՚երթայ նոր բոյն մը կազմելու։ Ամերիկեան Հնդիկները այնքան Հմայուած էին այս անասունին ճարտարութենէն որ չէին վարանած զայն նկատել անմաՀ մը։

Կուղբը երբ Հալածուի, գիտէ նաեւ փոխել իր ապրելու եղանակը։ Այդ պարագային կը քաշուի գետնափոր նկուղներու մէջ։ Այս Հողաշէն բնակարաններն ալ կը կառուցանէ նոյնքան ճարտարօրէն։ Ասոնց մուտքը եւս խնամքով քողարկուած է ջուրին յատակը։ Սակայն նկուղին օդի փոփոխութիւնը ապաՀովուած է յատուկ ծակերով, որոնք նոյնպէս ծածկուած են ճիւղերով։ Այս գետնափոր բնակարանները շատ Համդստաւէտ են, բաժնուած՝ քանի մը մասերու, որոնց իւրաքանչիւրը յատկացուած է ծնողքին եւ ձագերուն բնակութեան եւ թէ իբրեւ շտեմարան :

Կուղբը կը փորէ նաեւ երկար ներքնուղիներ, յաճախ երկու ջուրեր իրար միացնելով։ Այս ճարտարապետը կրնայ նաեւ ընտելանալ։ Քանատայի մէջ յատուկ ագարակներ Հիմնուած են կուղբեր բուծանելու Համար :

Ինչպէս կը տեսնէք, այս փոքր ճարտարապետը իր բազմազան Հնարքներով արժանի է մարդոց մասնաւոր Հոգածութեան :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ ԿԸ ՏՐԱՄԱԴՐԵՆ

Մեր կոչին վրայ, երկու նամակներ եւս ստացանք :

Մարսէյլէն ընկեր Արամ Քիթապճեան կը գրէ.

— ԳոՀացում տալու Համար Երուսաղէմէն եղած խնդրանքին, Յառաջի ամբողջական Հաւաքածոյի Համար, սիրով կը տրամադրեմ իմ ունեցածս, քանի մը թիւերու պակասով։ Անշուշտ իրաւատու անձ մը պէտք է ներկայանայ պաշտօնական դրութեամբ, ստանձնելով փոխադրութեան ամբողջ ծախքը :

Ունիմ նաեւ դէղերով «Հայրենիք» օրաթերթ :

Փարիզէն ընկեր Ստեփան Երզեան. —

Հոկտ. 3ին կոչ մը ուղղած էիք, Երուսաղէմի Կիւլպէնկեան Մատենադարանին գիրքեր եւ Հաւաքածոներ ճարելու Համար։

Ունիմ «Յառաջ»ի Հաւաքածոները 1936էն սկս-

ՏԱՄՍԵՐ

ԲՈՒՆ ՊԱՏՃԱՌԸ

— Հրեաները 822 միլիոն տոլարի հատուցում պիտի գանձեն Գերմանիայէն, իմացա՞ր :

— Ծանօթ եմ այդ լուրին... Իսկապէս շատ մեծ յաջողութիւն մըն է Հրեայ ժողովուրդին համար ...

— Յաջողութիւնն ալ խօ՞սք է եղբայր: Մարդիկը փառաւոր յաղթանակ մը տարին: Ի հարկէ կորսուած կեանքերը ետ չեն գար, բայց, վերջապէս, բան մըն է: Մե՞նք ինչ առինք: Երեսուն տարուան մէջ, երեսուն տոլար կրցա՞նք գանձել՝ Թուրքէն կամ իր Դաշնակիցներէն ...

— Երեւի մեր ազգին մեծ աղաները ճէնթլմէնութիւն ըրին եւ պահանջ չներկայացուցին ...

— Ատիկա ճէնթլմէնութիւն չէ, ապուշութիւն է: Մի՞տքդ է որ Առաջին Պատերազմին, Թուրքերը հինգ միլիոն կարմիր ոսկի պահեստի դրած էին Գերմանիոյ պետական դրամատունը ...

— Այո, այդ տեսակ պատմութիւն մը լսած եմ :

— Լաւ, այդ գումարը մեզի պիտի յանձնէին՝ իբրեւ մասնավճար այն վնասներուն, որոնց են- թարկուեցանք :

— Կարծեմ յանձնեցին եւ մենք ալ տակէն մըտանք, վրայէն ելանք, այնպէս չէ՞ :

— Ցիմար բաներ մի ըսեր: Սանթիմ չտուին..

— Էհ, օրին մէկը կուտան, ինչ կ'աճապարես: Հարկաւ այդ գումարը տակաւին Ռայխսպանքին մէջն է եւ մեր հաշւոյն պահած են: Որքան ուշ առնենք այնքան լաւ է: Բաղադրեալ տոկոսն ալ միասին ...

— Վայ քեզ քաղաք որ թաղաւորդ մանուկ է: Այդ հինգ միլիոնը բաժնեցին այն Անգլիացիներուն եւ Ֆրանսացիներուն, որոնք, նոյնպէս, վնասներ կրած էին, Թուրքիոյ մէջ, 1915ին:

— Վստա՞հ ես ...

— Շատ վստահ մ ...

— Հոգ չէ հինգ միլիոն ունեցեր ենք, չենք ունեցեր՝ տարբերութիւն չըներ: Մեր կորուստները միլիառներու կը հասնին ...

— Խնդիրը այդ չէ: Ես ուրիշ բան ըսել կ'ուզեմ: — Ինչո՞ւ մեր ազգը այս աստիճան թափթըփած, անհոգ ու անզգայ է եւ չզբաղիր այս տեսակ կարեւոր հարցով մը... Երբեմն այնպէս կը կարծեմ որ քիչ կը մնայ նստիմ, լամ: Եղբայր, ինչո՞ւ սա մեծերուն դուռը ափ չենք առներ եւ հաշուեցոյց մը չենք ներկայացներ ...

— Բարեկամ, դուն տակաւին լուսնին մէջ կ'ապրիս... Մեր ազգը շատ աւելի կենսական խնդիրներ ունի իր օրակարգին վրայ... Ներքին վէճեր, բամբասանք, զրպարտութիւն: Ցետոյ, գըլո՞ւխ առած ունինք մեր դըյմա փարթիսիներէն որ քանի մը միլիոնի համար ասոր, անոր մուրացկանութիւն ընենք: Ուրիշ խնդիր մըն ալ կայ — ենթադրենք որ պահանջեցինք եւ Մեծերն ալ տըւին: Մենք ալ առինք: Լաւ, որո՞ւն պիտի յանձնենք հինգ, տասը, քսան միլիոնը... Կաթողիկոսի՞ն — շիտակ Մոսկուա կը ղրկէ ... Բարեգործականի՞ն — դրամատունը կը նետէ ու հոն կը մնայ՝ յաւիտեանս յաւիտենից : Հայ բոլշեւիկներո՞ւն — խե՞նթ ես, չէքով մը Սթալինին կը հասցնեն: Ոչ սիրելիս, մենք առանձ գումարներ պահելու տեղ չունինք ...

— Ըսել է, ատո՞ր համար է որ, երեսուն տարիէ ի վեր բերան չենք բանար ...

— Այո, ճիշդ ատոր համար է... Երթաս բարով ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

եալ: Կարելի չէ՞ ղրկել Մարսէյլի Թոքաթլեանի հաւաքածոներուն հետ: Ըսել ձախք ընելու ի վիճակի չեմ: Ուրեմն կը սպասեմ որ միջոց մը ցոյց տաք :

ԽՄԲ.— Ուրեմն, Երուսաղէմի Մատենադարանին Տեսչութեան կը մնայ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել, հաւաքածոները ստանալու համար: Ի հարկին կը հաղորդենք նուիրատուներուն հասցէները :

Անշուշտ Անթիլիասի, Վիէննայի եւ Վենետիկի Մատենադարաններն ալ կրնան օգտուիլ առիթէն, քանի որ մէկէ աւելի հաւաքածոներ կան :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

ՏԷՍԻՆ, 12 Հոկտ.— Շաբաթ երեկոյ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ տեղի ունեցաւ Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղի թէյասեղանը շատ սեղմ շրջանակի մէջ: Ակամայ բաղդատութիւն մը կատարեցի անցեալները սարքուած թրքաբարոյ ցուցահանդէսին եւ այս երեկոյթին միջեւ: Մինչդեռ առաջինին բազմութիւնը խուռներամ կը խուժէր, այստեղ կը փայլէր իր բացակայութեամբ: Ո՞ւր պիտի հասնի այս տխուր նահանջականութիւնը: Ինչ հոգեկան անկում է այս: Ուրիշ հաճոյքներու համար տնտեսական տագնապը նկատի չառնուիր ու դրամը առատօրէն կը հոսի, իսկ երբ հարցը ազգային ձեռնարկի մը շուրջ կը դառնայ, կը փախչին չնչին զոհողութենէ մը: Վերջապէս պիտի սթափի՞նք, պարտականութեան մը գիտակցութեամբ մօտենալով այն ձեռնարկներուն որ կը նպաստեն Հայը Հայ պահելու:

Կապոյտ Խաչի մեր ժրաջան ընկերուհիները ջանք չէին խնայած երեկոյթը հաճելի դարձնելու համար: Բարեբախտաբար, ներկաները գիտցան անոնց այդ աշխատանքը արդիւնաւորել նիւթական տեսակէտով :

Եղան ազգային խմբերգներ, մեներգներ, արտասանութիւն ու զուարթ զրոյցներ: Ընկեր Ս. Առաքելեան իբրեւ սեղանապետ գիտցաւ արժեցնել իր դերը: Ի վերջոյ ձայնասփիւռ երգերու կշռոյթին տակ տոհմիկ պարերը եկան ոգեւորիչ մթնոլորտ մը ստեղծել :

Ուսուցչուհի Տիկին Փափազեան քանի մը խօսքով պարզեց կանացի այս մեծ կազմակերպութեան կարեւոր դերը մարդասիրական թէ կրթական տեսակէտով եւ փոքր գումարով մը իր համեստ բաժինը տրամադրեց: Իրեն հետեւեցան բոլոր ներկաները առատաձեռնութեամբ եւ քանի մը վայրկեանի մէջ գոյացաւ 15 հազար Ֆրանք :

Այս առթիւ ընկեր Սարգիս Առաքելեան յայտարարեց թէ իր մէկ առաջարկով Պ. Յովհաննէս Նիկողոսեան (Պռոնէն) դպրոցին նուիրած է տասը հազար Ֆրանք: Ահաւասիկ պարտաճանաչ հայրենակից մը որ արժանի է ամէն գնահատանքի: Դպրոցը երախտագէտ է իրեն ու զայն կը նկատէ բարերար մը: Պ. Նիկողոսեանի այս նուիրատուութիւնը ոչ միայն պատիւ կը բերէ իր անունին այլ եւ կրնայ իբրեւ բարի օրինակ ծառայել նիւթապէս աւելի բարեկեցիկ հայրենակիցներու: Սերունդի փրկութեան գործը ամէն Հայու սրտին մօտիկ ձեռնարկ մը պէտք է նկատուի :

«Յառաջ»ի խմբագրականներէն զարմանքով իմացանք թէ «Այսօր»ի խմբագրութիւնը լուր չունի եղեր մեր դպրոցին գոյութենէն: Տարին տասներկու ամիս թղթակցութիւններով լայնօրէն ներկայացուցած ենք մեր դպրոցը: Ռամկավար թերթին խմբագիրները ի՞նչ կ'ուզեն չահիլ սուտ խենթ ձեւանալով: Արթնցէք, պարոններ, քնաթաթախ աչքերով ազգ չի փրկուիր :

Գ.Պ.

Թղթակցութիւն

Կառավարական պայքարը վերսկսած է Թուրքիոյ մէջ: Վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ Իսմէթի դէմ, որ քարոզչական պտոյտներ կը կատարէ .

— Հալք կուսակցութեան ընդհ. նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ Իզմիրի մէջ խօսած իր ճառով յանդգնած է զուլում որակել մեր իշխանութեան գործունէութիւնը եւ ըսել թէ ժողովրդային զանգուածը չի կրնար ցվերջ գլուխ ծռել, եւ եթէ պառակտումը ծագի, շատ երկար պիտի տեւէ: Այս կերպով Ինէօնիւ յանդգնութիւնը կ'ունենայ ակնարկելու թէ մեր իշխանութիւնը օրէնքէ դուրս պէտք է հոչակել, եւ թէ Դեմոկրատ իշխանութիւնը կը պաշտպանէ նաեւ յետադիմութիւնը :

Կ'ուզենք Ինէօնիւի յիշեցնել թէ Իզմիրի մէջ խօսած իր ճառով ծանր պատասխանատուութիւններ կը հրաւիրէ իր վրայ, եւ իր ճառը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ յեղափոխական յայտարարութիւն մը: Ինէօնիւ պարտաւոր է հիմա հաշիւ տալ եւ լուսաբանել մեզ, եւ հաստատել թէ օրէնքէ դուրս ելլելու դիտաւորութիւն չունի, եւ իր խօսքերուն պէտք չէ տարբեր իմաստ մը տալ: Ձի՞ գիտեր որ Դեմոկրատ կուսակցութեան ծնունդին հետ այս երկրին մէջ «զուլում»ը քայլ առ քայլ նահանջեց եւ մեր իշխանութեան օրով վերջ գտաւ: Իրենց շրջանին իբրեւ եղեր.յիշատակներ պիտի մնան հաւիրաւոր հայրենակիցներու առանց դատավարութեան գնդակահարումը, տանջարանները, քաղաքական սպանութիւնները, եւն. որոնք բոլորն ալ «զուլում»ին խորհրդանշաններն են: Ինէօնիւ թող չմոռնայ թէ ծանր սպառնալիք մըն է որ կ'ընէ, երբ կ'ըսէ թէ երկիրը վտանգի մը առջեւ կը գտնուի եւ եթէ ժողովրդային պառակտումը ծագի շատ երկար պիտի տեւէ: Այսպիսի յայտնի կամ ծածուկ սպառնալիքներ եւ գրգռութիւններ երբ կը կատարուին երէկի դիկտատորին կողմէ, կառավարութիւնս, որ պարտաւոր է հսկել ներքին եւ արտաքին ապահովութեան վրայ, ձեռնածալ չի կրնար նստիլ եւ լրջօրէն նկատի կ'առնէ խնդիրը : Թող չմոռնայ որ հազարումէկ յանցանքներուն գլխաւոր պատասխանատուն ինքն է եւ ներման արժանացած է»:

Եթէ ոչ երկիրը լիակատար ազատութեան եւ ապահովութեան մէջ է: Կը պահանջենք որ հերքէ իր վերագրումները, հակառակ պարագային այն համոզման պիտի յանգինք թէ կ'ուզեն դերեզմանէն դուրս հանել դիկտատորութիւնը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Դ.— ԼՐՏԵՍ՝ ԼՈՆՏՈՆԻ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Լուսանկարիչն ու ժապաւէնները անմիջապէս տարուեցան Սքոթլընտ Եարտ, ուր գոհունակութեամբ հաստատուեցաւ, որ մարդը, ամերիկեան դեսպանատան արհեստագիտական սովորական ծառայութիւն մը մատուցանելէն զատ ուրիշ բան մը ըրած ըլլալու գաղափարը չունէր :

Այդ գիշեր, Տաունինկ Սթրիթի թիւ 10 շէնքին մէջ գումարուեցաւ ժողով մը: Ներկայ եղան դահլիճի անդամները, արտաքին նախարարութեան պետերը, Գաղտնի Սպասարկութիւնը եւ զինուորական ու նաւային հետախուզութեան մարդիկը: Հարցը շատ պարզ էր: Լրտես մը, ամերիկեան դեսպանատան մէջ, ամիսներէ ի վեր, թըշնամիին հաղորդած էր Բրիտանիոյ ամէնէն կարեւոր պատերազմական գաղտնիքներուն մէկ մասը : Պ. Չըրչիլ, որ հազիւ քանի մը օր առաջ ստանձնած էր վարչապետութիւնը, մեծապէս խռոված էր: Դեսպան Քէնէտին ստիպողաբար հրաւիրուեցաւ տեսնուիլ արտաքին նախարար Լորտ Հէլիֆաքսի հետ: Քէնէտի, խորապէս ցնցուած, չէր ուզեր հաւատալ մեղադրանքին, մինչեւ որ դէմ առ դէմ բերուեցաւ պատժապարտ ապացոյցին հետ :

Միաժամանակ, Քէնթի անձնական հանգստաւէտ յարկաբաժնին մէջ, որ զարդարուած էր Պառնէսին սիրուն ջրաներկերով, գտնուեցան ուրիշ փաստաթուղթեր ալ: Մինչ գաղտնի ոստիկանները խուզարկութիւններ կը կատարէին, իտալական դեսպանատունէն պաշտօնատար մը հեռաձայնեց, ապահովելով վերջնական ապացոյցը Քէնթի մեղսակցութեան: Քանի մը ժամ վերջը Քէնթ ձերբակալուեցաւ եւ արգելափակուեցաւ Գաղտնի Սպասարկութեան պաշտօնեաներուն կողմէ, ի ներկայութեան դեսպանին:

Ձերբակալութենէն վերջ կասեցան ամերիկեան դիւանագիտական հաղորդակցութիւնները, այն ալ ամենատագնապալի պահու մը, Տէօնքէրքի եւ Ֆրանսայի անկման օրերուն: Խաւարումը, որուն մատնուեցան Մ. Նահանգներու դեսպանատուներն ու առաքելութիւնները ամբողջ աշխարհի մէջ, տեւեց երկուքէն վեց շաբաթ, մինչեւ որ բազմաթիւ մասնաւոր սուրհանդակներ, Ուաշինկթընէն ցրուեցին նոր ծածկագիրները :

Դեսպան Քէնէտի հեռաձայնեց նախագահ Րուզվէլթի, Ուաշինկթըն եւ յայտնեց թէ Գերմանացիները, Իտալացիները եւ ենթադրօրէն նաեւ Ճափոնացիները իրենց ձեռքին տակն ունին՝ վերջին ութ ամիսներու ընթացքին Սպիտակ Տունէն կամ արտաքին նախարարութենէն հաղորդուած հարցերու, որոշումներու եւ ուրիշ ամէն բանի կատարեալ մէկ պատկերը:

Քէնթ եւ պառոնուհին, փոքրիկ «Ֆիլմ»երն ու գաղտնի փաստաթուղթերու պատճէնները տըւած էին իտալական դեսպանատունէն պաշտօնատարի մը, որ կը գործէր նացիական լրտեսութեան ցանցին համար: Իտալիա, տասը ամիս հեռու մընաց պատերազմէն մասամբ եւ անկասկած Գերմանիոյ ընծայուած այն առաւելութեան համար, որով, Քէնթի տեղեկութիւնները կը փոխանցուէին Լոնտոնի իտալական դեսպանատան միջոցով :

Քէնթ շատ հանդարտ էր դատավարութեան ընթացքին: Գրեթէ զուարթ էր: Իր մտահոգութեան միակ նշանն էր իր հետաքրքրութիւնը, թէ ինչ պատահած է Պառոնէս Աննային :

Բրիտանական արդարութիւնը գթասիրտ էր: Դատարանին առջեւ, Քէնթ, ամբարտաւանօրէն, նախատական բացագանչութիւններ կ'ուղղէր Պ. Չըրչիլի պաշտօնակիցներուն եւ «Բրիտանիոյ միւս հրէական լաֆէյներու» հասցէին: Եօթը տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ ան 7 Նոյեմբեր 1940ին, դռնփակ դատավարութենէ մը ետք : Ամբաստանուած էր միայն չորս գաղտնի վաւերաթուղթեր առած եւ զանոնք յանձնած ըլլալուն համար այնպիսի անձերու, որոնք, հաւանօրէն ,իբրեւ տեղեկութիւն պիտի օգտագործուէին թշնամիին մօտ: Պառոնէս Աննա Վոլքով դատապարտուեցաւ տասը տարուան :

Նիւ Եորքի մէջ մայր մը լացաւ իր զաւկին համար, Լոնտոնի մէջ հայր մը լացաւ իր աղջկան համար:

Տխուր վախճան մըն էր երիտասարդի մը համար որ ապարէզ ունէր իր առջեւը: Ողորմելի վախճան մը նաեւ կոմսուհիի ապագային համար: Բանտէն արձակուեցաւ 1946ի Յունիսին, հինգուկէս տարի հոն պառկելէ վերջ:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՁԻՆԿԸՐ

Ասատրիոյ Հարցին քննութեան առթիւ, Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Պ. Կրոմիքօ յայտարարեց թէ Ազգաժողովը իրաւունք չունի քննելու այս խնդիրը, որ կը վերաբերի միայն Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան: Այս խնդիրը առաջարկած էր Պրազիլիոյ ներկայացուցիչը, պարզապէս յիշեցնելու համար չորս Մեծերուն որ գործադրեն 1943ին տրուած խոստումը: Կրոմիքօ նորէն առարկեց: Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի պատուիրակները պաշտպանեցին բանաձեւը որ ի վերջոյ քուէարկուեցաւ:

Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրներուն քննութեան առթիւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը յայտարարութիւն մը կարդաց, «զայրալից բողոք մը յայտնելով յանուն իր կառավարութեան»: Ըսաւ թէ ինչ որ կատարած է Ֆրանսա դարերու ընթացքին Ափրիկէի եւ Ասիոյ երկիրներուն մէջ, եւ իր բարեկամական յարաբերութիւնները իսլամական աշխարհին հետ բաւական են Ֆրանսան վեր դասելու յարձակումներէ: Եւ եզրակացուց թէ իր կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ որեւէ միջամտութիւն, նոյնիսկ համաձայն Ազգաժողովի դաշինքին, հետեւաբար ֆրանսական պատուիրակութիւնը պիտի չմասնակցի որեւէ վիճաբանութեան կամ որոշման:

Արաբ ասիական խմբակցութիւնը կը շարունակէ զանազան ձեռնարկներ կատարել, որպէսզի Ազգաժողովը անպատճառ քննէ Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները: Այս առթիւ կ'ըսեն թէ «Ֆրանսա կը վտանգէ աշխարհի խաղաղութիւնը»: Մ. Նահանգներն ալ համաձայն են որ երկու խնդիրները քննուին:

ԻՍՄԷԹԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

Հոկտեմբեր 7ին երբ Ինէօնիւ ճառ մը կը խօսէր Մանիսայի մէջ, կռիւ մը ծագեցաւ Դեմոկրատներուն եւ Հալքեաններուն միջեւ: Բազմաթիւ անձեր վիրաւորուեցան: Պատերուն վրայ փակցուած էին ազդեր, որոնցմով 22 հարցումներ կ'ուղղուէին Ինէօնիւի եւ որոնք կը վերաբերէին Հալքի իշխանութեան օրով գործուած չարիքներուն: Ճառէն վերջ Հալքի կեդրոնը քարկոծուեցաւ եւ ընդդիմադիրները պետը ստիպուեցաւ տուն մը ապաստանիլ:

Իզմիրի ընդհ. դատախազութիւնը պաշտօնագրով մը դիմեց դատական նախարարութեան, որպէսզի ջնջուի Ինէօնիւի երեսփ. անձեռնմխելիութիւնը եւ դատարան յանձնուի իբրեւ խռովարար: Այդ պարագային Ինէօնիւ պիտի դատուի Նոյեմբեր 1ին, երբ Ազգ. Ժողովը վերաբացուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ վերջին առաջարկը մերժուած ըլլալով, կը կարծուի թէ Տոքթ. Մոսատեղ պիտի առաջարկէ խորհրդարանին խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Անգլիոյ հետ: Ամերիկեան կառավարութիւնը կոչ մը ուղղեց երկու կողմերուն, որպէսզի չարունակեն բանակցիլ, ելք մը գտնելու համար:— Նախկին նախարար զօր. Զեհտի, որ պաշտօնանկ եղած էր, բուռն կերպով բողոքեց ծերակոյտին մէջ եւ յայտարարեց թէ պատրաստ է դատուելու: Այս առթիւ ըսաւ թէ Տոքթ. Մոսատեղ «բարոյական եւ նիւթական քաոս ստեղծեց երկրին մէջ, զուտ ներքին խնդիր մը վերածելով միջազգային հարցի»:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը ընդհ. ներում շնորհեց բոլոր քաղաքական յանցաւորներուն:

ՃԱՓՈՆԻ առաջին բանակը կազմուեցաւ: Կը բաղկանայ 110.000 զինուորներէ եւ 35.000 նաւազներէ, որոնց թիւը աստիճանաբար պիտի աւելնայ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնս կը խնդրէ բոլոր հայրենակիցներէն, անդամ ըլլան կամ ոչ, իրենց քով գտնուած գոյքերը յանձնել հետեւեալ հասցէներու.— Vahé Partamian, 36 rue des Dominicaines կամ Babikian Vahram, Place des Marseillaises, 11:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, չաբաթ իրիկուն, Ե. Թագաւորին քաղաքապետարանի սրահը:

Տոմսերու համար դիմել.— Ճաշարան Արթիւր, Place des Fêtes, նպարավաճառ Բիւզանդ, Պէլվիլ, գրատուն Հրանդ Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Բալուեան:

***

Կրընոպլի մէջ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած յայտագիր:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ, մասնաւոր յայտարարութեամբ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Մուտքը ազատ է

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետարանի սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի:

Նախագահ ընկեր ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ ընկերվարականներու ներկայացուցիչը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մուտքը ազատ է:

Պիտի արտասանեն Օր. Շուշանիկ Յակոբեան, Աստղուր Թուլթեան: Պիտի երգեն Օր. Լուիզ Հաբելեան, Օր. Ալիս Կիւրեղեան, եւ Պետրոս Պետրոսեան: Ջութակ Գ. Պէպիրեան:

Հանդէսէն վերջ խնճոյք, Ցոյներու սրահը 5, rue Bonefoi:

×

Տէսինի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը եւ իր դպրոցի հոգաբարձութիւնը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Խմբերգ, մեներգ, ուղերձ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, հայկական պարեր, Նոր Սերունդի Սանուհիներուն եւ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի:

Մուտքը ազատ է

×

Ալֆորվիլի մէջ

Հոկտեմբեր 26, կիրակի գիշեր:

×

Վիէնի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր:

RENÉ GROUSSETի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, ժամը 10ին հայութեան մեծ բարեկամ եւ Փարիզի հայկ. Թանգարանի պատուոյ նախագահ ՌԸՆԷ ԿՐՈՒՍԷԻ մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն: Հոգաբարձութիւնս կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ խուռներամ այս պաշտամունքներուն, յարգելու համար հանգուցեալին անմոռաց յիշատակը:— (Դիւան հոգաբարձութեան):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԻՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, 26 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 11ին, հայկական ծէսով պատարագ պիտի մատուցուի Eglise de la Ste. Trinitéի մէջ (Place de la Trinité)ի, յիշատակ հանգուցեալ արեւելագէտ René Groussetի: Կը պատարագէ՝ գերապայծառ ԿԱՐԱՊԱՏ Թ.Ծ.Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ: Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի յարգել յիշատակը մեծ հայասէրին եւ ակադեմականին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ (49, rue Louis Blanc) հոգեհանգստեան մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, ողբացեալ Տ. Տ. ԱՐՏԱԽԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ: Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ Լիոնի եւ շրջանի հայութիւնը յարգել յիշատակը հանգուցեալ սրբազանին:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Քեռի» խումբը ժամը 6ին: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՓՕՆԹԷՅԻ Մուրատ խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէրոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս չաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

18 Հոկտ. չաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Ազգ. Տան մէջ (rue Trévise) առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուին խիստ ծիծաղաշարժ երկու կատակախաղեր՝

ՆՈՐ ՏՈՒԼԱՐՃԻՆ եւ ԿԵՂԾ ԻՇԽԱՆԱՒՈՐԸ

Եւրոպական եւ արեւելեան կեանքէ, 5 արար, երգերով, պարերով եւ նուագախումբով:

Մուտք 150 ֆրանք:

ԳԵՐ. Տ. ԱՐՏ. ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցիի Կրօն. ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Կիրակի օր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Կաթ. պատուիրակ Տ. Արտ. արք. Սիւրմէեանի յիշատակին, իր վախճանման տարելիցին առիթով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Պ. Գասպար եւ Վրէժ Միլոյեան եւ Քիզիրեան ընտանիք պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարել կուտան իրենց կնոջ, մօր եւ զաւկին ՏԻԿԻՆ ՈՎՍԱՆՆԻԿ ՄԻԼՈՅԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի առաւօտեան ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ինչպէս նաեւ Միլոյեան եւ Քիզիրեանդերդաստաններու բոլոր ննջեցելոց խնկելի յիշատակին: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող բարեկամները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պատրաստուեցէք Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ որ տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 8ին, Ալհամպրայի սրահներուն մէջ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս․ 1100 փր․, Տար․ 2200, Արտ․ 3000 փր․

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր․ C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 18 Octobre 1952 Շաբաթ 18 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6894-Նոր շրջան թիւ 2305

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Երէկ առաւօտ Միլանոյի մէջ բացուեցաւ Ընկերվարական Միջազգայինի երկրորդ Համագումարը, որ պիտի տեւէ հինգ օր, Հոկտ. 17—21:

Առաջինը տեղի ունեցած էր անցած տարի Յունիս 30—Յուլիս 3, Ֆրանքֆորթի մէջ, ուր վերակազմուեցաւ Միջազգայինը, բոլորովին նոր հիմերու վրայ:

Համաշխարհային վերջին պատերազմի թոհուբոհին մէջ բոլորովին կազմալուծուած էր «Բանուորական» կոչուած Ընկերվարական Միջազգայինը (Internationale Ouvrière Socialiste), որ 1924ին Համպուրկի համագումարին մէջ յաջորդած էր »երկրորդ Միջազգային»ին :

Համայնավարները այս Միջազգայինին հակադրած էին իրենցը՝ «երրորդ Միջազգային»ը, որ երկար ատեն կարեւոր դեր մը խաղաց խորհրդային սահմաններէն դուրս՝ արտասահմանի բոլոր երկիրներուն մէջ՝ պատրաստելու համար «համաշխարհային յեղափոխութիւնը»:

« Բանուորական Ընկերվարական Միջազգային»ի կեդրոնը կը գտնուէր Պրիւքսէլի մէջ, երբ 1940ի մայիսին գերման բանակները գրաւեցին Պելճիքայի մայրաքաղաքը: Միջազգայինի վարիչները ապաստանեցան Անգլիա եւ Ամերիկա ու բոլորովին կտրուեցան Եւրոպայի ընկերվարական կուսակցութիւններէն :

Այս ձեւով ինքնին լուծուեցաւ Ընկերվարական Միջազգայինը՝ պատերազմի առաջին տարուան ընթացքին :

Համայնավարական երրորդ Միջազգայինը լուծուեցաւ աւելի վերջ, երբ գերման բանակը յարձակեցաւ Խ. Միութեան վրայ եւ Դաշնակիցները օգնութեան փութացին Մոսկուայի, ընդդէմ հասարակաց թշնամիին :

Սթալին, ճարպիկ լարախաղացութեամբ մը Ներքին քաղաքականութեան մէջ որդեգրեց նոր ուղղութիւն մը, արծարծելու համար իր մականին ենթակայ ժողովուրդներու հայրենասիրական զգացումները, զանազան ազատութիւններ շնորհեց անոնց եւ սկսաւ կիրարկել ժողովրդավարական սկզբունքները :

Աստիճան մը աւելի խաբելու համար իր դաշնակիցները, Սթալին հրամայեց ջնջել երրորդ Միջազգայինը, որուն գլխաւոր դերն էր եղած օտար երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց միջոցաւ խռովութիւններ յարուցանել եւ տկարացնել ազգային կառավարութիւնները:

Երբ պատերազմը վերջացաւ Դաշնակիցներու եւ Խ. Միութեան յաղթանակով, Սթալին աստիճանաբար ջնջեց ժողովրդավարական ազատութիւնները եւ երկաթէ վարագոյր մը քաշեց երկու աշխարհներու միջեւ :

Ու հանգուցեալ Գ. Միջազգայինին տեղ ստեղծեց Կոմինֆորմը, որ միեւնոյն դերը կը կատարէ ներկայիս :

Ցատկանշական է, որ Համայնավար կուսակցութեան Մոսկուայի 19րդ համագումարի փակման կը զուգադիպի Միլանոյի համագումարը :

Ֆրանքֆորթի մէջ վերակազմուած ընկերվարական Միջազգայինը այսօր դարձած է կարեւոր ուժ մը ամբողջ աշխարհի մէջ :

Ներկայիս անոր կ'անդամակցին 36 ընկերվարական կուսակցութիւններ : Բազմաթիւ ուրիշ կուսակցութիւններ ճանչցուած են Միջազգայինի կողմէ: Այս վերջինը կապ կը պահէ նաեւ աւելի քան 30 ուրիշ ընկերվարական կուսակցութեանց հետ, որոնք հետզհետէ կ'աճին ու կը զօրանան, մանաւանդ Հեռաւոր Արեւելքի զանազան երկիրներուն մէջ:

Ընկերվարական կուսակցութեանց քուէ տուող ընտրողներու թիւն է 62 միլիոն:

Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը քանիցս ձեռք անցուց երկրին կառավարութիւնը եւ վերջին անգամ հինգ տարի իշխանութեան գլուխը մնաց :

Ներկայիս ընկերվարականներն են որ Աւստրիոյ, Ֆինլանտայի, Լիւքսէնպուրկի, Հոլանտայի, Շուէտի, Նորվեկիոյ, Զուիցերիոյ եւ Իսրայէլի կառավարութեանց մէջ գլխաւոր դերը կը կատարեն :

Անգլիոյ, Շուէտի, Նորվեկիոյ, Նոր Զէլանտայի եւ Ճամայիքայի մէջ ընկերվարականները կը ստանան քուէներու 100ին 45էն աւելին, Տանըմարքայի, Աւստրիոյ, Պելճիքայի, Արեւմտեան Գերմանիոյ, Լիւքսէնպուրկի եւ Իսրայէլի մէջ՝ հարիւրին 40ը :

Միլանոյի Համագումարի օրակարգին վրայ կան շատ կարեւոր հարցեր — կազմակերպական, քաղաքական եւ տնտեսական :

Ասիոյ ընկերվարական կուսակցութիւններէն միայն Ճափոն ու Հնդկաստան են որ մաս կը կազմեն Միջազգայինին: Միւսները կը վարանին մտնելէ անոր մէջ, զայն նկատելով չափազանց «եւրոպական»: Կազմակերպական տեսակէտէն կարեւոր է ապահովել անոնց յարումը :

Քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներու կարգին որոշումներ պիտի տրուին Շումանի ծրագրին, եւրոպական բանակի կազմութեան, Եւրոպայի քաղաքական եւ տնտեսական կազմակերպութեան, պատերազմի դէմ պայքարի եւ այլ հարցերու մասին :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս ներկայ է Միջազգայինի համագումարին, որուն աշխատանքներուն կը մաղթենք կատարեալ յաջողութիւն :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԱԺԻՇՏ - ԿԱՌԱԺԻՍՏ

Ճամբորդ հայրենակիցներ Արեւելքէն թէ Արեւմուտքէն «կուգան ու կերթան» ամրան ամիսներուն : Շատեր կ'անցնին խմբագրատունէն, ուրիշներ թերթերու մէջ յօդուածներով, կամ անհատական նամակներով, կը պատմեն իրենց տպաւորութիւնները մասնաւորաբար Ֆրանսայի հայ գաղութի մասին :

Շատ են լսած ու կարդացած այս մեծ ոստաններու գործած աւերին մասին եւ մասնաւորաբար մեր մայրենիքին: Բայց երբ աչօք - բացօք կը տեսնեն իրենց պտոյտի ընթացքին թէ մեր երիտասարդները, պատանիներն ու մանուկները — երեք յաջորդական սերունդ — ի՜նչպէս կը խօսին հայերէնը , կը կսկծայ իրենց սիրտը, կը մռայլի իրենց հոգին ու չեն կրնար զսպել բացասական արտայայտութիւններ :

Այսպէս նամակագիր մըն է որ կը պատմէ Եգիպտոսէն .

— Ժրճնեւի մէջ հանդիպեցայ երկու երիտասարդներու, Մարսէյլէն, հարցուցի անոնցմէ մէկուն թէ կը ճանչնա՞ր իմ սկիւտարցի հայրենակից, Վարդան Սարգսեան երաժիշտը: Տղան տարակոյսով եւ անդիտակցութեամբ երեսս նայելէ վերջ դարձաւ իր ընկերոջ — ես չեմ ճանչնար, նայէ՛ ծօ՛, կառաժիստ Սարգիսեան կը հարցնէ, կը ճանչնա՞ս: Ոչ միայն անծանօթ էր իրենց տարիներէ ի վեր Մարսէյլ հաստատուած եւ Արմենիա երգչախումբին վարիչը եղող Վ. Սարգսեանը, այլ եւ երաժիշտ բառը իրեն համար եղած էր կառաժիստ: Ու նամակագիրը կ'աւելցնէր — Ամիսներ անցան վերադարձէս ի վեր, բայց տակաւին ականջիս մէջ կը հնչէ կառաժիստը, իսկ սրտիս մէջ խոր ցաւ կը կոտտայ մեր այժմէն իսկ կորսուած սերունդներուն համար» :

Հապա մենք ի՞նչ ըսենք սիրելի բարեկամ, երբ օրուան բոլոր ժամերուն, կրնանք ափերով ժողվել մեր տուներէն, պատանիներ թէ մանուկներ որոնք կը հարցնեն իրենց ծնողքին — ես Ազմենիէն չեմ :

ՍՕՍԻ

ԱՆԳԼԵՒԹՈՒՐՔ բանակցութիւններ սկսան Լոնտոնի մէջ, քննելու համար Թուրքիոյ զինուորական ուժը Միջին Արեւելքի պաշտպանողական հրամանատարութեան մէջ: Անգլիոյ կողմէ կը մասնակցէին արտաքին նախարար՝ Էնթընի Իտըն եւ պաշտպանութեան նախարարը Ըրլ Ալեքսանդր, իսկ Թուրքիոյ կողմէ վարչապետ Ատնան Մէնտէրէս եւ արտաքին նախարար Ֆուատ Քէօփրիւլիւ: Բանակցութեան զինուորական բնոյթին պատճառով ներկայ գտնուեցան նաեւ անգլիացի զինուորական պետերը: Թուրքիոյ մասնակցութիւնը պէտք է ապահովէ Արեւմուտքի հարաւ արեւելեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը :

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԻՐԱՆ ԿԸ ԽԶԷ ԻՐ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԵՏ

Իրանի վարչապետը Մոսատեղ, երկու ժամ տեւող ձայնասփիւռ զեկոյցով մը յայտարարեց թէ որոշած է խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Մեծն Բրիտանիոյ հետ, քանի որ անոնք այլ եւս ոեւէ օգտակարութիւն չունէին Իրանի համար: Դիտել տուաւ նաեւ որ այս խզումը կրնայ տեւական չըլլալ: Ցոյս յայտնեց որ բրիտանական իշխանութիւնները պիտի ճանչնան իրենց սխալները, այնպէս որ, դիւանագիտական յարաբերութեանց վերահաստատումէն ետքը, երկու ազգերը կրկին կարենան գործակցիլ բարեկամական ոգիով մը :

Մոսատեղ ամբաստանեց Անգլիան, որ տնտեսական սոսկալի ճնշում մը գործադրեց Իրանի վրայ, արգելք եղաւ Իրանի տնտեսական նոր քաղաքականութիւնը հետապնդելու եւ երկրին մէջ կամովին խռովութիւններ յարոյց : « Իրան այժմ գործադրութեան պիտի դնէ իր տնտեսական եւ գանձային բարենորոգումները առանց քարիւղի եկամուտին եւ պիտի հաւասարակշռէ իր ելմտացոյցը » եզրակացուց վարչապետը :

Այս ճառէն առաջ Մոսատեղ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Շահին հետ, որ հակառակ էր խզումին: Կ'երեւի զայն համոզեց:

Մոսատեղ օր մը առաջ խորհրդարանին ներկայացուցած էր Անգլիոյ հետ բանակցութեանց տեղեկագիրը, պահանջելով որ Լոնտոնի իրանեան պատուիրակութիւնը ետ կանչուի եւ տասը օր պայմանաժամ տրուի Անգլիոյ իր Թէհրանի դեսպանատունը փակելու: Բայց երեսփոխանները մեծամասնութիւն կազմած չըլլալով, նիստը թողուած էր կիրակիի: «Բացակայ ինը երեսփոխաններուն անունները պիտի հրատարակուին» յայտարարեց արտաքին նախարար Ֆաթէմի :

ԱՆԳԼԻԱ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ ՉԵԿԱՒ

Լոնտոնէն կը հաղորդեն թէ Մոսատեղի խզման այս յայտարարութիւնը ոչ զարմանք եւ ոչ յուզում պատճառեց: Արտաքին նախարարութիւնը այս բոլորը նկատի ունէր երբ օր մը առաջ իբր անընդունելի կը մերժէր Իրանի վերջին առաջարկը :

Արդէն ժամանակէ մը ի վեր սեղմումներ կատարուած էին դիւանագիտական յարաբերութեանց մէջ: Թէհրանի անգլիական դեսպանը ետ կանչուած էր եւ իր տեղը թողուած էր զինուորական կցորդ մը, նոր դեսպանին հաւանած չէր Մոսատեղ եւ Իրանի շատ մը անգլիական հիւպատոսարանները փակել տուած էր:

ԱՄԵՐԻԿԱ ԼԱՒԱՏԵՍ Է

Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կը կարծէ թէ դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումը պատճառ մը չէ որ քարիւղի վէճը չլուծուի :

Ուաշինկթընի իրանեան դեսպանը յայտարարեց լրագրողներուն թէ ամէն ինչ պիտի ընէ որ այս խզումը իրական չդառնայ: Համոզուած եմ որ Տոքթ. Մոսատեղ իր սրտի խորէն չուզեր խզել, բայց տեղի տուած է հանրային կարծիքին ճնշման տակ :

Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը անմիջապէս Մոսատեղի մօտ գացած է:

Ազգաժողովը օրակարգ անցուց

ՄԱՐՈՔԻ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ազգաժողովին երէկի նիստը բացուեցաւ խաղաղ մթնոլորտի մը մէջ: Նախորդ նիստին մէջ ուր փորձուեցաւ Մարոքի եւ Թունուզի խնդիրները օրակարգ անցընել, Ֆրանսական պատուիրակութիւնը բացէ ի բաց մերժեց ե յայտարարեց որ պիտի քաշուի վիճաբանութեանց պահուն: Ֆրանսա այսպէս ժամանակ կը շահէր որպէսզի կարելի ըլլայ մեղմել տրամադրութիւնները :

Այս առթիւ դիտել կը տրուի որ արաբական կարգ մը պատուիրակութիւններ ալ մեղմած են իրենց ընթացքը: Իրաքի արտաքին նախարարը իր հիացումը յայտնեց Ֆրանսայի կատարած գործին, եւ յոյս յայտնեց որ «Միացեալ Ազգերը թոյլ պիտի տան Ֆրանսայի եւ իր հիւսիս-ափրիկեան ժողովուրդներուն բարեկամաբար լուծել իրենց վէճերը »:

Եգիպտոս ալ կը թուի փոխել իր ուղղութիւնը եւ միջնորդի հանգամանք մը ստանալ Հնդկաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ պէս :

Այսուհանդերձ, Ազգաժողովը պաշտօնապէս օրակարգի անցուց Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները :

ՔՈՐԷԱՅԻ ԵՒ ՄԻՒՍ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ազգաժողովի վերջին նիստին մէջ կարեւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ Էչիսըն, Քորէայի եւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՅՍ ԷՐ ՊԱԿԱՍ...

ԽՄԲ.— Տարիներէ ի վեր Աթէնքի ազգ. դպրոցները վերածուած են միացեալ վարժարանի մը: Միայն աւետարանական համայնքն է որ առանձին դպրոցներ կը պահէ:

Այս յամառութեան առթիւ Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը, *Ազատ Օր* երկու խմբագրականներ հրատարակած է, երեւան հանելով այսպէս վրդովիչ երեւոյթ մը:

Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը. —

ՏԽՈՒՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄՆԵՐ

Ազգ. Կեդր. Վարչութեան զեկոյցէն կը հետեւի որ.

Ա.— Տեղւոյս Աւետարանական Համայնքի ղեկավարները երեք անգամ մերժած են վարժարանները միացնելու առաջարկը :

Բ.— Աւետարանական Համայնքի վարիչներէն ոմանք, մէկ քանի վարձկաններու գործակցութեամբ, սիստեմաթիկ պրոպականտով կը ջանան մոլորեցնել բարեմիտ ծնողները :

Գ.— Որոշուած է օրինական ամէն միջոց ձեռք առնել, Միացեալ Ազգ. վարժարանները առաջնորդելու համար հայ առաքելական եկեղեցիի զաւակները :

Զեկոյցին զուսպ ու կշռուած լեզուն՝ հանրային կարծիքին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ խիստ կարեւոր եւ անախորժ կացութեան մը վրայ, որ դժբախտաբար ստեղծուեցաւ տեղւոյս Աւետարանական Համայնքի ղեկավարութեան ազգավնաս եւ այլամերժ ընթացքին պատճառով :

Վարժարաններու միացման առաջարկի մերժումը, բոլորովին անըմբռնելի է: Որովհետեւ, առաջարկը եղած է դերազանցապէս ազգային մտահոգութեամբ: Այսինքն՝ աշակերտութեան տոհմային միօրինակ կրթութիւն տալու, ուսուցչական ուժերը մէկ ղեկավարութեան տակ համախմբելու եւ նիւթական խնայողութիւն ընելու համար :

Տրամաբանական ու ողջամիտ ոեւէ Հայ, ինչ դաւանանքի ալ պատկանի, չի կրնար համաձայն չըլլալ վերի երեք կէտերուն, եթէ թաքուն ու կասկածելի դիտումներ չունի :

Աւետարանական համայնքի տեղւոյս ղեկավարութիւնը, անոնց դէմ արտայայտուելով՝ ազգային համերաշխութեան եւ համագործակցութեան դէմ դիրք կը ճշդէ եւ հակազգային թաքուն ոգի ի յայտ կը բերէ :

Զափազանց տխուր հաստատում մըն է այս, զոր Յունահայ գաղութի լուրջ ուշադրութեան կը յանձնենք :

Եւ կանգ կ'առնենք զեկոյցին երկրորդ կէտին, «սիստեմաթիկ պրոպականտով» բարեմիտ ծնողներ մոլորեցնելու կէտին վրայ :

Հոս կը բռնենք Աւետարանական Համայնքի ղեկավարութեան օձիքէն :

Այս երկիրը, կրօնական մարդորսութեան դէմ ունի խիստ օրէնքներ, որոնք ծանր պատիժներ կը նախատեսեն կրօնական պրոպականտ կատարողներուն: Եւ եթէ հաստատուի՝ թէ Աւետարանական վարժարաններուն մէջ ոչ - աւետարանական աշակերտներ մոլորեցնելու աշխատանք կը տարուի՝ օրէնքը կը նախատեսէ վարժարաններու փակումը եւ տնօրէններու պատժական հետապնդումը :

Կան փաստեր ու վկաներ, որոնք կը հաստատեն՝ թէ Աւետարանական վարժարաններուն եւ դուրսը թշուառ ժողովուրդին մէջ՝ Քրիստոսի եւ Աւետարանի անունով այս աշխատանքը տարուած է եւ դեռ կը տարուի այսօր ալ:

Ցաւալի է, իսկապէս, որ մեր ազգային իշխանութիւնները այս բոլորին վաղուց տեղեակ ըլլալով հանդերձ, անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առած չեն հոգիներու ինքնակոչ փրկիչներուն դէմ, զանազան նկատումներով :

Ուրիշ կէտ մը:

Ազգային Իշխանութիւնը անվիճելիօրէն իրաւունք ունի պահանջելու՝ որ Աւետարանական համայնքի ղեկավարները Առաքելական եկեղեցւոյ պատկանող ոչ մէկ աշակերտ ընդունին Աւետարանական վարժարաններէն ներս:

Այս իրաւունքը՝ եւ բարոյական է եւ օրինական, որովհետեւ, հաստատուած եւ անհերքելի իրողութիւն է, թէ ոչ Աւետարանական աշակերտները Աւետարանական վարժարանները կ'առաջնորդուին շլացուցիչ խոստումներով եւ «սիստեմաթիկ պրոպականտով»:

Անթոյլատրելի է ասիկա :

Բաւական է որքան չահագործուեցան ժողովուրդին բարեմտութիւնն ու թշուառութիւնը :

ԱՆԱՄԷՋ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐ

Հայ Աւետարանական վարժարանները բարոյապէս գոյութեան իրաւունք չունին, որովհետեւ ազգային ու կրթական նպատակներու ծառայելէ աւելի, ծուռ ճամբաներու կ'առաջնորդեն ոչ միայն տակաւին չկազմուած աշակերտը կամ աշակերտուհին, այլ նաեւ միամիտ ծնողները, որոնք նիւթական նեղ պայմաններու մէջ գտնուելով, ծրարի մը, ափ մը ալիւրի կամ յետին նկատումներով տրուած օգնութեան մը փոխարէն կը հարկադրուին իրենց խղճին ազատութիւնը կորսնցնելու :

Աւետարանական զոյգ վարժարանները կրթական վառարաններ չեն: Հայերէն լեզուի դասաւանդութիւնը կը կատարուի նախնական ձեւով եւ յաճախ Ս. Գիրքէն: Անոնց շրջանաւարտ տղաքը թրքաբանական պարզագոյն հաշիւներ ընելու դժուարութեան կը մատնուին, իսկ Հայոց Պատմութեան մասին աղօտ գաղափար անգամ չունին: Անոնք մէկ առաւելութիւն ունին: Բաւական պաշար ամբարած են Նոր Կտակարանի մասին, գոց սորված են Քրիստոսի պատուիրանները ու գիտեն նաեւ թէ արքայութեան դուռը բաց է իրենց առջեւ :

Աւետարանական վարժարանները բացուած են ու կը պահուին կրօնական պրոպականտի համար: Եւ որովհետեւ պրոպականտը շատերու հոգին չի խօսիր, ականջէ ականջ կը փսփսան թէ աշակերտութեան ձրի ճաշ կը տրուի, աշակերտները արձակուրդին օդափոխութեան կը ղրկուին եւ շրջանաւարտները գոլէճ կը դրուին :

Շլացուցիչ խայծեր՝ ազգային զգացումէ պարպուած հոգիներու համար: Աշակերտ որսալու ոչ պարկեշտ միջոցներ, որոնք ծուղակը կը ձգեն միամիտ ժողովուրդը :

Այս անամէջ խոստումներուն առթիւ, գոնէ մէկ անգամուան համար պէտք է հրապարակաւ ըսել՝ թէ Ազգային Միացեալ վարժարանները, Աւետարանականներուն հետ բաղդատելով, առնուազն հինգ անգամ աւելի բարձր են իրենց ջամբած ուսման մակարդակով եւ ուսուցչական կազմերով: Միացեալ Ազգ. վարժարանները յաճախող աշակերտները, կը ստանան ոչ միայն կէսօրուան ձրի ճաշ, այլ նաեւ նախաճաշ: Աշակերտական կազդուրման քէմբերը աւելի լայն կերպով կազմակերպուած են: Գալով գոլէճ ղրկելու խոստումին, ստուգուած է, որ գոլէճները ոեւէ խտրութիւն չեն դներ ընդունելի աշակերտներու մէջ, երբ քննութեան պայմանները կը լրացնեն անոնք: Ուրեմն, աւելորդ է պրոպականտի նիւթ դարձնել Աւետարանական վարժարաններու չունեցած առաւելութիւնները :

Ստիպուեցանք այս անախորժ մանրամասնութիւններուն վրայ կանգ առնելու, ցոյց տալու համար թէ՝ Աւետարանական վարժարանները կրթական ծաղկոցներ ըլլալէ աւելի, մոլորութեան բոյներ են, ուր մանուկներու եւ պատանիներու կոյս հոգին ու միտքը հաւատափոխութեան կը պատրաստուին ճարպիկօրէն կազմակերպուած պրոպականտով :

... Կրկնենք անգամ մը եւս, թէ Աւետարանական վարժարաններու գոյութեան դէմ չենք, պայմանաւ որ հոն յաճախողները միայն Աւետարանական Համայնքին պատկանին :

Շլացուցիչ խոստումներով ,ուրիշ յարանուանութիւններու պատկանող աշակերտ յափշտակելու իրաւունք չունին :

Առաքելական եկեղեցւոյ պատկանող ծնողները ինքնակամ իրենց զաւակները Աւետարանական վարժարան առաջնորդելու պարագային իսկ՝ պէտք է մերժումի առջեւ գտնուին:

Աւետարանականները ազգին փափաքը մերժելով, ազգին մէջ խրամատ բացին եւ ստիպեցին ինքնապաշտպանութեան դիմելու՝ օրինական բոլոր միջոցներով հայ նոր սերունդը փրկելու համար որոգայթելի մարդորսներու յարձակումներէն :

Ինքնապաշտպանութեան պայքարի ազդանշանը տուաւ ազգային վերին իշխանութիւնը որուն կողքին կեցած է Յունահայութիւնը՝ իր ջախջախիչ մեծամասնութեամբ :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Կարմիրներու թափանցումը Միջին Արեւելքի մէջ

Ամերիկեան մամուլը կը շարունակէ պրպտումներ կատարել Միջին Արեւելքի մէջ, մասնաւորապէս բանալով բոլշեւիկեան գործունէութեան ծալքերը :

Վերջերս հրատարակուած թղթակցութենէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Ափ ի բերան մնացին Արեւմուտքի մէջ, երբ 1952 Յուլիս 22ին Պարսկաստանի կրօնապետը՝ Մոլլա Այաթոլլա Քաշանին պաշտօնապէս ընդունեցաւ Թուտէ կուսակցութեան առաջարկը, որով կ'ուզէր միացեալ ճակատ կազմել անգլեւամերիկեան աշխարհակալութեան դէմ: Անոնք զարմացան որ իսլամ ծայրայեղներ, առաջնորդութեամբ կրօնապետին կրնային վստահիլ համայնավարներուն, երբ Կրեմլը այնքան հակիսլամական զգացութիւն կը սերմանէ երեքուկէս տասնեակ տարիէ ի վեր : Այսուհանդերձ, Յուլիս 23ին համայնավարները և հաւատացեալները միասին կը քալէին Թեհրանի շուկային մէջ երգելով Գուրանին հետ Մոսկուայի նշանախօսքերը նոյնքան ջերմեռանդութեամբ :

Ասկէ հազիւ ամիս մը վերջ, Օգոստ. 19ին Թեհրանի համայնավարները յարձակում կրեցին պարսիկ ազգայնականներէ: Խռովութեանց ընթացքին Թուտէի մայրաքաղաքի կեդրոնը, որ «խաղաղութեան տուն »կը կոչուի, կրակի տրուեցաւ իսլամ ցուցարարներու կողմէ :

Գլխաւոր յարձակումը գործեցին նոր Փաշականները (Սումքա): Աւելի վերջ Քաշանի մարդիկն ալ միացան: Իսկ երբ համայնավարները ցաւ յայտնեցին խղճմտանքի համար, Քաշանի լուռ մնաց, եւ մերժեց հրապարակաւ ըսել թէ Թուտէի հետ իր գործակցութիւնը կարճատեւ էր :

Բայց եւ այնպէս Կարմիր - Ազգայնական գործակցութիւնը կը շարունակուի տակաւին :

Թղթակցին կարծիքով, այս գործակցութիւնը նոր չէ: Կափարիչն էր որ վերցուեցաւ, եւ մէջինը կ'երեւայ հիմա: Մոսկուան կը ճարէր ուղեցոյցը, տիրաբար վարելով շարժումը:

Միւս իսլամական երկիրներուն մէջ ալ այս գործունէութիւնը կ'արտայայտուի զանազան ձեւերով : Աֆղանիստանի, Եգիպտոսի, Փաքիստանի, արաբական երկիրներու, զանազած կղերը եւ իր ռազմիկ հետեւորդները կը լսեն, Մոսկուայի անթելը եւ հաւանութեամբ գլուխ կը շարժէին : Անցեալ Փետրուարին Մենշեւիկ «Սոցիալիսթիչեսքի Վէսթնիք»ի մէջ Պ. Ալեքսանդրով կը յայտնէր թէ համայնավարներու եւ Իսլամ Եղբայրութեան կապերը կը սկսին 1949էն :

Կոմինտէրնը շատոնց չփում հաստատած էր Երուսաղէմի Մեծ Միւֆթիին հետ: 1928ին, Կոմինտէրնը գաղտնի պաշտպանութիւն առաջարկեց արաբ Ազգային եօթերորդ խորհուրդին որ գումարուեցաւ Երուսաղէմի մէջ: Այդպիսի օժանդակութիւն մըն ալ տրուեցաւ Մոսկուայի կողմէ հականգլիական նպատակներով համիսլամական համաժողովներու առեն: 1929ին եւ 1936ին Հրեաներու ջարդին առեն Պաղեստինի մէջ, երկու արաբ համայնավարներ միջնորդի դեր կը կատարէին Մեծ Միւֆթիին եւ Մոսկուայի միջեւ :

Մեծ Միւֆթիին հակահրէական եւ հակաբրիտանական գործունէութիւնը զինքը նետեց Նացիներու բանակին մէջ, իսկ Մոսկուան իր հականացի եւ հակաֆաշական քարոզութեան մէջ երբեք չյարձակեցաւ Մեծ Միւֆթիին վրայ: Նմանապէս 1951ին Փաքիստանի մայրաքաղաք, Քարաչիի համիսլամական համագումարին մէջ համայնավարներ չյիշեցին Մեծ Միւֆթիին անունը: Վերջը հաստատուեցաւ որ Մեծ Միւֆթին եւ համայնավարները սերտ յարաբերութեան մէջ էին:

1940ին Պարսկաստանի Կազի Մուհամէտն ալ, որդարդացածՔիւրտ մըն էր կը գործակցէր համայնավարներուն հետ: 1945ին Ազըրպէյճանի ծախքով Բագու գնաց տեսակցելու համար Կարմիր բարձր անձնաւորութեանց հետ: Անոնց օժանդակութեամբ վերադարձին հիմնեց «Քրտական դեմոկրատ կուսակցութիւնը, որուն յաջորդեց «Ազատ քրտական հանրապետութիւն» կուսակցութիւնը: Նպատակն էր Քուրտիստանէն անկախ պետութիւն մը հիմնել, որ կամարի ձեւով պիտի երկարէր Ալեքսանտրէթէն մինչեւ Պարսից Ծոցին հիւսիսային ափերը :

Կազի Մոհամէտ համայնավար չէր: Ան իր Քիւրտերուն համար կ'ուզէր լայն բարենորոգումներ: Կը մտածէր թէ Մոսկուայի օժանդակութեամբ կրնար հասնիլ նպատակին: Բայց ճակատագիրը ուրիշ ուղղութեան դարձուց ղեկը:

1946ին Արեւմուտքը ՄԱԿի միջոցով պահանջեց որ սովետական զօրքը քաշուի իրանեան Ատրպատականէն: Նոյն տարին Շահին զօրքն ալ քալեց Փիշեվարի վրայ, որ իր հետեւորդներով փախաւ դէպի սովետական հողերը: Փիշեվարին (վարիչը Ատրպատականի «Ժողովրդավար» հանրապետութեան) կորնցուց Սովետներու համակրութիւնը, թերեւս նաեւ իր գլուխը:

Կազի Մուհամէտ եւ իր դահլիճը ձերբակալուեցաւ 1946ին եւ գլխատուեցաւ երկու նախարարներուն հետ : Թ.Ա.Թ.

« ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ »Ը

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆ.— «Դաշնակցութեան Օր» ուան հանդէսը որ կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դ. « Արծիւ » ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, տեղի ունեցաւ Կիրակի, 12 Հոկտ. , ներկայութեամբ հայրենասէր ու ազատատենչ բազմութեան մը :

Հանդէսը բացուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով զոր երգեցին Նոր Սերունդի անդամները, ղեկավարութեամբ ընկ. Ս. Յովհաննէսեանի: Կը նախագահէր ընկեր Ս .Թորոսեան, որ քանի մը խօսքով տուաւ օրուան իմաստը, ու հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել մեր բոլոր նահատակ հերոսներու յիշատակը: Ապա խօսքը տուաւ օրուան բանախօսին, ընկեր Ա. Իսահակեանի որ պարզեց Դաշնակցու -.

Գինեձօն

Ի ՊԱՏԻՒ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած).— Ցարգանքի տուրք մըն էր որ ընծայուեցաւ Պոմոնի Զաւարեան են-թակոմիտէին կողմէ, որուն ներկայացուցիչը, Կարապետ Կարապետեան, սրտագին ներբողական մը հիւսեց գրագէտ Շ. Նարդունիի շուրջ :

«Սահակ - Մեսրոպ» սրահի պատերն արձա-գանգեցին «Յառաջ, Նահատակ...»ը: Սեղանա-պետ Փօլատեան առաջարկեց առաջին գաւաթը պարպել Նարդունիի կենացը եւ ստեղծել չէն, տաքուկ եւ սիրալիր մթնոլորտ մը: Տիկին Տէր Վարդանեան չէնցուց մթնոլորտը՝ բազմիցս եր-գելով քաղցրաձայն՝ Սայաթ Նովայէն սարայօյգ ու սիրաբոյր երգեր: Մէջընդմէջ երգեց նաեւ Նոր Սերունդի երկսեռ խումբը՝ ազգ. եւ յեղափոխա-կան երգեր:— Զուարթախօս, փոքրիկն Հրայր Գըլճեան նուագեց «Հովիւը Սարում Տխրեց»ը՝ մանկական քնքշութեամբ :

Փօլատեանի խնդրանքին վրայ, Շ. Նարդունի ներկայացուց՝ իր վաղեմի ընկերներէն բժիշկ Նա-զարեանը որ այժմ կը գործէ Աղեքսանդրիոյ մէջ եւ տիրացած է մեծ համբաւի՝ շնորհիւ իր զոհո-ղութեան եւ չարքաշութեան: Տէյր էլ Զօրէն ազա-տած օրը մը որ Պոլսոյ մէջ ուզած է չարունակել ուսումը, եւ Թուրքերը զէնք վար նետած են սան-դուխներէն: Բժշկապետին սպիացած դէմքը հա-ւատարմութեամբ կը պահէ՝ մարդակեր բորենի-ներու դարչելի արարքին դառն յիշատակը որ է նաեւ յիշատակը հայ ժողովուրդի խաչելութեան :

Սեղանապետի հրաւէրին վրայ Բժ. Նազարեան խօսք առնելով ըսաւ.— «Ուրախ եմ՝ ընկերոջս մօտ եւ ձեր մէջ գտնուելուս համար: Պատմութիւ-նը ցոյց տուած է որ եկեղեցին չէ միակ ազդակը ազգ. գոյութեան: Սիրենք բոլոր սիրով՝ հայկ. դպրոցը, լեզուն, հայ գրագէտն ու գրականու-թիւնը :

Վահրամ Միսքիֆ.— Ինծի համար երանութիւն է խօսիլը գրագէտի մը մասին որուն գրական վաս-տակը կը կազմէ՝ արդի հայ գրականութեան ամէ—

թեան կատարած եւ կատարելիք դերը յօգուտ հայ ժողովուրդին ազատութեան: Գարեգին եւ Բենօ ի-րենց նուագով պահ մը փոխադրեցին հայրենի եր-կիր: Արտասանեց Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան Մի-քայէլ Վարանդեանի «Հայ Հերոսները»: Նոր Սե-րունդը հայկական տարազներով պարեց դեղջկա-կան պարեր: Յետոյ ժողովուրդը բոլորուեցաւ սե-ղաններու շուրջ եւ սկսաւ կերուխումը, ստեղծե-լով տաք եւ խանդավառ մթնոլորտ մը: Եղան կով-կասեան պարեր Թորոսեան եղբայրներու եւ մենա-պար Օր. Ֆլօրայի կողմէ: Բոլորն ալ գնահատ-ուեցան ջերմ ծափերով: Աւետիս Քիւփէլեան հայ-կականէն զատ ի պատիւ հիւրերուն երգեց երկու ֆրանսերէն երգեր: Լսեցինք նաեւ ուրիշ երգեր Տիկին Սէլթիքեանէ եւն.:

Ահա սիրելի «Յառաջ», շնորհիւ «Արծիւ» են-թակոմիտէի ժողովուրդը պահ մը ապրեցաւ անց-եալի յիշատակներով: Ի տես այս խանդավառու-թեան «Արծիւ»ի կողմէ ընկեր Եփրեմ շնորհակա-լութիւն յայտնեց հանդիսականներուն, երգողնե-րուն ու պարողներուն :

Թ. Օննիկ

նէն թանկագին բաժիններէն մէկը: — Մեծափար-թամ ածականներ պիտի չթխեմ: Նարդունի հա-մազգային, բնտանի դէմք մըն է արդէն: Քաղցրա-բարոյ եւ խոնարհ, բայց հպարտ՝ իր անյողդողդ նկարագրին եւ մեծութեան մէջ: Ազգ. ոգին իր մէջ արձակած է զօրաւոր արմատներ: Խորամուխ քըն-նադատ մը եւ աննման պայքարող մըն է՝ յանուն արդարութեան եւ ճշմարտութեան: Պահապան մե-ղու մըն է ազգ. սրբութեանց փեթակին:

Իբրեւ գրագէտ ան պեղած է գրականութեան բոլոր խաւերը՝ երկրաբանի մը պէս որ հանք կը փնտռէ: Ունի անհատնում պաշար մը որ իրեն կու տայ լման գրագէտի համբաւը: Անխոնջ պրպտող մըն է: Ունի ընտիր արձակ մը որ երաժշտական քաղցրութեամբ կը հնչէ ականջներուդ եւ սահուն, թաւշային ոճ մը: Իւրաքանչիւր բառ իր տեղն է տարրաբանական ճշգրտութեամբ եւ պատկեր կը գծէ: Գաղափարներն իր գրչէն կը հոսին առատու-թեամբն ակի մը յորդահոսան ջուրերուն որոնց դժուարաւ կը հասնիս: Եթէ ալեհեր Հայր Ալիշան իր ամբողջ կեանքին մէջ 72 պատկառելի երկ ար-տադրեց, սեւահեր Նարդունին ունի արդէն 50 երկասիրութիւն՝ տպուած թէ անտիպ :

Ցաջորդաբար խօսք առին.—

Թօփալեան.— Կը պաշտեմ հայ գրականու-թիւնն ու կը սիրեմ հայ մշակները, ինչպէս Նար-դունին եւ Փօլատեանը որ կ'աշխատին մշակել զայն լաւագոյն կերպով :

Թադոյեան.— Նարդունին մեծ գրագէտ մըն է եւ ժողովուրդի զաւակ մը որ ժողովուրդին հետ է եւ կը ստեղծագործէ ժողովուրդին համար :

Տիկին Քիպրիթճեան.— Կը մաղթեմ որ արեւդ երկար տեւէ այս կեանքին մէջ: Դուն աստղ մը չես, այլ՝ աստղ մը որ կը լուսաւորէ :

Պանտիկեան.— Իմ բաղձանքներէս մէկն է եղած՝ դրուատել վաստակաւոր գրագէտն ի կեն-դանութեան եւ ոչ թէ մահուընէն վերջ:

Փօլատեան.— Անշուշտ Շ. Նարդունին մեծ գրագէտ մըն է. բայց եթէ միայն գրականութեամբ զբաղէր, կամ միմիայն գիտութեամբ եւ բժշկու-թեամբ, շատ աւելի մեծ ու ամբողջական պիտի ըլ-լար: Պէտք է քաջալերել զինք ոչ թէ խօսքով, այլ՝ գործով: Քաջալերանքը՝ իր անձին հանդէպ մեր ունեցած յարգանքին եւ սիրոյն ապացոյցն է. այս-պէսով է որ ան կրնայ գլուխ հանել իր գործը:»

Նարդունիի Հուսկ Բանը.

— «Կ'ուզէի որ այս երեկոյթն ունենար խըն-ջոյքի ձեւ: Ես գրականութիւն կ'ընեմ կոչումիս համար: Ձեր խօսիր՝ երբ ըսելիք մը չունիմ, պէտք է միշտ նոր բան մը տրուի հայ ժողովուրդին եւ գրականութեան: Բայց գրելու հաճոյքը միշտ ու-նիմ: Հայ մշակոյթը մեզի համար նուիրականու-թիւն մըն է. հակառակը՝ մեր անարժանութիւնն է. ես ամէն բանէ աւելի կը սիրեմ զայն: Ես կը գրեմ որովհետեւ կը սիրեմ հայ գրականութիւնը: Ես ժողովուրդէն դժգոհութիւն մը չունիմ, չեմ սպա-սեր որ գնեն գիրքս եւ գնահատեն զիս: Ես հակա-ճառութիւնը վերածած եմ գիտութեան որ իր սահմաններն ունի: «Գրագէտը ամէն տիտղոսէ վեր բան մըն է: Նախկին ըմբոնումը գոյութիւն չունի ներկայիս: Ես ունիմ գրագէտի հպարտու-թիւնը: Անօթի կ'աշխատիմ՝ բայց հպարտու-թեամբ կը շարունակեմ գրագիտութիւնս :

Այս գաւաթը կը նկատեմ գրականութեան բա-

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հոկտեմբեր 12 կիրակի օր Parc des Princesի ծանօթ մարզադաշտին վրայ Ֆութպօլի Ֆրանսայի ախոյենական մրցումը տեղի ունեցաւ, Division Nationaleի պատկանող Racing Club de Paris եւ S. O. Montpellierի միջեւ: Ներկայ էին 17.249 հանդիսա-տեսներ: Մուտքը՝ 4.259.000 ֆրանք: Դատաւորն էր Mr. Dufossé:

Ժամը ճիշդ 15ին Մոնփէլիէի խումբը դաշտ ե-լաւ բուռն ծափերու մէջ: Այս խումբին յառաջա-պահ գծերու մէջ (աջ ծայր) կը գտնուի ծանօթ հայ մարզիկ մը, Ֆարմանեան:

Մրցումը սկսաւ Մոնփէլիէի յարձակումով: Ֆարմանեան երեք շաբաթ առաջ վիրաւորուած էր ոտքէն, ու մօտ երկու շաբաթ դադարէ վերջ վեր-սկսած է խաղալ: 15 վայրկեան (ձախ ծայր) խա-ղալէ վերջ, անցաւ իր բուն տեղը (աջ ծայր): Այն կողմը՝ ուր ամէն կիրակի փայլուն եւ յաջող ըն-պաւորութիւն կը ձգէր, արժանանալով «Le Petit Arménien» ածականին: Խաղարկութեան 24 վայր-կեաններու ընթացքին հայ մարզիկը ուժգին հար-ուածով մը 30 մեթր հեռուէն շահեցաւ առաջին նշանակէտը, խանդավառ ծափերու մէջ: 35րդ վայրկեանին ուժեղ հարուածով մը եւս փորձեց բայց չյաջողեցաւ, ու այսպէսով առաջին խաղա-մասը վերջացաւ 1—0, ի նպաստ Մոնփէլիէի :

Երկրորդ կիսախաղին կարգ մը անկանոնու-թիւններ պատահեցան: Ֆարմանեանի յարձակում-ները ապարդիւն անցան: Իսկ 30րդ վայրկեանին Cisowski որ Հոկտեմբեր 5ին մէկ նշանակէտ շահած էր գերմանական խումբին դէմ, հաւասարեցուց խաղը,— 1—1:

Տասը վայրկեան մնացած էր խաղին վերջա-ւորութեան երբ Սիզովսքի վիրաւորուելով քաշ-ուեցաւ բոլորովին: Խաղը վերջացաւ R. C. de Parisի յաղթութեամբ 2—1:

Տեղական թերթերը ջերմապէս կը գովեն Ֆարմանեանը որ 22 խաղացողներու մէջ լաւագոյ-նը եղաւ անցեալ կիրակի: Ինչպէս Սարգիս Կարա-պետեան ժամանակին, նոյնպէս եւ այս տղան ալ մասնագէտ մըն է, նաեւ démonstrateur: Եթէ քիչ մը արագութիւն ունենայ, կրնայ երկրորդ Կարա-պետեան մը ... դառնալ: Երկու տարիէ ի վեր կը փայլի Ֆրանսայի Professionnel խումբերու մէջ: Ուրիշ հայ մարզիկներ ալ կան որոնց մասին պիտի խօսիմ առանձին :

× Հոկտ. 12 (կիրակի) C. A. P. Professionnelle II division յաղթեց Թուլոնի Բ. divisionին 5—3: C. A. P.ի մէջ կը գտնուի հայ մարզիկ մը, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.էն, Եաղճեան որ երկու տարիէ ի վեր հաստատուած է Ժանթիյյի :

× Այս կիրակի, 19 Հոկտ. Ֆրանսայի ազգ. խումբը կը մրցի Վիէննայի ազգ. խումբին դէմ:

ՍԱՐԳԻՍ

ժակը, ես ոսկիով լեցուն կը վերադարձնեմ հայ ժողովուրդին այն բաժակը զոր իմ կենացս պարպե-ցիք»:

Ճշմարիտ արուեստագէտի շնորհն է որ կ'ար-տացոլայ այս տողերէն :

ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍՔԻՖ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ՀՈՋԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Դ.— ԼՐՏԵՍ՝ ԼՈՆՏՈՆԻ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Իր դատապարտութեան հիմերէն մէկն ալ նա-մակ մը ղրկած ըլլալն էր Ուիլեըմ Ճոյսի այն շը-ջանին, երբ ան, տակաւին, Պրէմէնի ռատիոկա-յանին հռչակաւոր Լորտ Հօ Հօն էր(*):

Ե.— ԳԵՂԱՆԻ ՀԵԼԷՆԱՆ

Նիւ Եորք, դարուն, 1950: Փօլ Անտէրսըն ար-համարհական հարուած մը տուաւ իր սեղանի դա-րակին: Կրողը տանի համաչնավար առաքելու-թեան մը կատարումը, մտածեց ան, — մաքրէ սեղանդ եւ կամացուկ մը կծիկը դիր, անհետացիր մոռացման մէջ: Փախիլ՝ ամէն կողմէն փաղան-դաւորներով կամ Խազախներով պաշարուած մա-ռանէ մը կրակ բանալով, կամ ուժանակ մը պայ-թեցնել ազգայնական Ջինաստանի մէջ եւ կամ դաղտնօրէն ճեղքել սահմանը, այնպէս մը ընելով,

(*) Դաւաճան Անգլիացի մը, որ պատերազմի ընթացքին հականգլիական փրոփականտ կ'ընէր գերմանական ձայնասփիւռէն եւ որ պատերազմէն վերջ ձերբակալուեցաւ եւ մահուան դատապար-տուելով, կախաղան հանուեցաւ :

որ Թշնամին յիշելիք բան մը ունենայ քեզմէ,— այս բոլորը քաջագործութիւններ էին քիչ մը: Բայց այս մէկը տարբեր էր: Սպիտակ օձիքով քա-րոզութեան գործ մը: Կրնայ ըլլալ որ կարեւոր էր, բայց ինք բնաւ չէր սիրած: Հիմա գործը վերջա-ցած է, ստանկանութիւնը ձեր հետքերուն վրայ է, կը վերցնէք հորթի կաշիով շինուած ձեր թղթա-պանակը, քաղաքավարօրէն կը հանէք ձեր գլխար-կը եւ ճիշդ ժամանակին կ'ըսէք «մնաք բարով»... Այս բոլորը գրուած չէին յեղափոխականի մը գիր-քերուն մէջ:

Գեղեցիկ տեսարան, թէեւ, Էմփայր Սթէյթ Պիլտինկի քառասուն եւ ութերորդ յարկէն, Նիւ Եորքը լաւ կը տեսնուէր այստեղէն,— ոչ ազատ-տութիւն, ոչ գարշահոտութիւն, ոչ աղմուկ եւ կր-նայիք թքնել սեղանաւորներուն վրայ, Ուոլ Սթրի-թի ամբողջ երկայնքին: Գնաց պատուհանին մօտ երկարօրէն նայելու եւ այդ տեսածն ալ, միւս բո-լոր տեսարաններուն հետ, իր մտքին մէջ տեղա-ւորելու համար:

Շատ ժամանակ ունեցած էր ուսումնասիրելու համար իր գործը տասնըվեց ամիսներէ ի վեր: Ծանուցումներ տուող առեւտրական մըն էր: Ժու-լէկ մը,— ցածերուն մէջ ամէնէն ցածը: Կը գա-լարուէր այդ մասին մտածելով: Կ'ատէր այս չոր, նստուկ քարոզչական աշխատանքը, ամէն պարագայի տակ: Բայց վստահօրէն դիւրին գործ մը եղած էր: Ոչ ոք երբ եւ իցէ կասկածած էր իր-մէ կամ Հելէնայէն, ազատ առեւտուրի այս մեծ քաղաքին մէջ: Ինք եւ Հելէնան դերասաններ եղած պէտք է ըլլային: Ոչ ոք այս խաղաղ սենեակին

մէջ, նոյն իսկ հեռուէ հեռու կռահած էր, թէ ծա-նուցումի համար, տարին հարիւր հազար տոլարի չափ գումար մը կրնար հոսկէ վճարուիլ օրաթեր-թերու, անոնց խմբագրական քաղաքականութեան վրայ ազդելու համար փոխարինաբար :

Թարգմ. Կ. Գ. — Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Արեւելեան Արուեստի Դ. ցուցահանդէսին բա-ցումը անձամբ կատարեց կրթական նախարարը, Պ. Անտրէ Մարի, Musée Gallieraի մէջ: Բացումէն առաջ ճառ մը խօսեցաւ Պ. Ն. Ֆրէնկեան, Հայկ. Թանգարանի տնօրէնը, տեղեկութիւններ հաղոր-դելով ցուցադրուած գորգերու, ձեռագիրներու, դրամներու եւ ուրիշ առարկաներու մասին: Այս առթիւ յիշեց Հայաստանի եւ Ֆրանսայի յարաբե-րութիւնները դարերու ընթացքին, սկսելով Խա-չակիրներու շրջանէն: Ապա շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որ դիւրացուցած էին ցու-ցահանդէսին կազմակերպումը :

Կրթական Նախարարը իր ճառին մէջ ջերմա-պէս գնահատելով ցուցահանդէսը, յիշեց մասնա-ւորապէս հայկական եւ ընդհանրապէս արեւելեան արուեստին ծառայութիւնը քաղաքակրթութեան : Յատկապէս հետաքրքրուեցաւ ցուցադրուած հին դրամներով, Մեծ Տիգրանէն մինչեւ Թէոդորոս :

Տեղական թերթերը — Le Monde, Combat եւն. նկարագրելով ցուցահանդէսին բացումը, մասնա-ւորապէս կը յիշեն հայկական արուեստին նըր-բութիւնները :

այլ խնդիրներու մասին :

Միացեալ ազգերը, ըսաւ · Քորէա գացին եւ մղելու յարձակողը եւ հաստատելու հոն խաղաղութիւնը : Պիտի շարունակուի պայքարը մինչեւ որ այս նպատակը ձեռք բերուի, եւ կնքուի զինադադար մը արդար պայմաններով : Քորէան մեր նախատեսած հաւաքական ապահովութեան մէկ դասն է, դերագոյն փորձ մը, որ պիտի յաղթէ կամ ձախողի համաձայն մեր բռնած ընթացքին : Յարձակողները արհամարհեցին Միացեալ Ազգերը եւ կորմնցուցին : Իրենց նախնական գիծերուն մէջ քշուեցան եւ յոգնած կը խորհին հիմա : Թող թըշնամին գիտնայ թէ այս պատերազմը շահէ աւելի սուղի պիտի նստի իրեն :

Էչիսըն անդրադարձաւ ազգային պահանջնե - րուն, եւ ըսաւ թէ տարակարծութիւնները տեսակէտի տարբերութիւններ չեն, այլ մեթոտի եւ պատեհ ժամու : Պէտք է համաձայնութեան գիծ մը գտնել :

« Մենք խաղաղ ամէն միջոց կը գործադրենք, աւելցուց ամերիկացի նախարարը, խնդիրները լուծելու համար : Զինաթափութիւնը միակողմանի չի կրնար կատարուիլ : Միացեալ Նահանգները յանձն կ'առնեն յարձակողական ռեւէ արարք չկատարել հիւլէական, մանրէաբանական կամ ուրիշ նման զէնքերով » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ պաշտպանութեան մասին զինուորական ժողովը, մօտերս պիտի գումարուի Մալթայի մէջ :

ԺԱՔ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ որ անցեալ շաբթու յաղթեց իտալացի Ֆէրրարին, այս շաբթու նոր յաղթանակ մը եւս տարաւ գերման Օթթօ Պասթիանի դէմ, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ հեռատեսիլը (télévision) ցոյց պիտի տայ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 10.30ին Արեւելեան Արուեստին չորրորդ ցուցահանդէսը՝ «Գորգը լուսաւորչական կրօնքին մէջ»:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ դրամական տագնապը լուծելու մասին ծրագիր մը պատրաստած է Չըրչիլ, որ յառաջիկայ մարտ ամսուն Ամերիկա պիտի երթայ, նոր Նախագահին հետ տեսակցելու եւ պարզելու իր ծրագիրը : Անգլիոյ վարչապետը ֆրանսական, իտալական եւ միւս կառավարութեանց հետ խորհըրդակցելէ վերջը, պիտի առաջարկէ Ամերիկայի որ Եւրոպա փոխանակ տոլարով վճարելու իր գնումները, իր տեղական ապրանքներով հատուցանէ :

Ensemble Orchestral de Parisի հրաւէրով Նուագահանդէս, ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

8 եւ 22 Նոյեմբեր, 6 Դեկտ., 27 Դեկտ. 1952, 31 Յունուար եւ 21 փետրուար :

Կազմակերպիչ մարմինը հրապարակ հանած է 6 նուագահանդէսներու համար մուտքի զեղչեալ գին — բաժնեգին 1000 ֆրանքի :

Դիմել՝ յանձնախումբի բոլոր անդամներուն եւ Պ. Գ. ԱՃԷՄԵԱՆի, 12 rue Cadet :

Յայտագրի մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. առողջութեան բժշկութեան
խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Սեպտեմբեր — Հոկտեմբերի թիւը (141—142), լոյս կը տեսնէ ամսագլխուն :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թաղամասին քաղաքապետարանի սրահը :

Տոմսերու համար դիմել.— Ճաշարան Արթիւր, Place des Fêtes, Նպարավաճառ Բիւզանդ, Պէլվիլ, գրատուն Հրանդ Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Բալուեան :

×

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

***

Կրընոպլի մէջ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած յայտագիր :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ, մասնաւոր յայտարարութեամբ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Մուտքը ազատ է

×

Լիոնի մէջ

18 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետարանի սրահը :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի :

Նախագահ ընկեր ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ ընկերվարականներու ներկայացուցիչը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է :

Պիտի արտասանեն Օր. Շուշանիկ Յակոբեան, Աստուր Թութլեան : Պիտի երգեն Օր. Լուիզ Հաբըլեան, Օր. Ալիս Կիւրեղեան, եւ Պետրոս Պետրոսեան : Ջութակ Գ. Պէպիրեան :

Հանդէսէն վերջ խնջոյք, Ցօներու սրահը 5, rue Bonefoi :

×

Տէսինի մէջ

Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը եւ իր դպրոցի հոգաբարձութիւնը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Խմբերգ, մեներգ, ուղերձ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, հայկական պարեր, Նոր Սերունդի Սանուհիներուն եւ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի :

Մուտքը ազատ է

×

Ալֆորվիլի մէջ

Հոկտեմբեր 26, կիրակի գիշեր :

×

Վիէնի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle des Fêtesի մէջ : Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր :

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Նազիկ Զաքարեանէ, հազար ֆր. իր ամուսնին պարգեւման առթիւ :

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հոկտ. 26, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin :

Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ :

Նուագախումբ Մօռիս Վարդեւանեան :

Սեղաններ ապահովելու համար դիմել, Ժիրայր Փափազեանի, 16 Cité Trévise, Paris (9) :

Հեռաձայն PRO. 41-40 :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Քեռի» խումբը ժամը 6ին : Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՓՕՆԹԷԻ Մուրատ խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ընկեր Յ. Հոլոփիկեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէրոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

18 Հոկտ. շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Ազգ. Տան մէջ (rue Trévise) առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուին խիստ ծիծաղաշարժ երկու կատակախաղեր՝

ՆՈՐ ՏՈՒԱՐՃԻՆ եւ ԿԵՂԾ ԻՇԽԱՆԱՒՈՐԸ

Եւրոպական եւ արեւելեան կեանքէ, 5 արար, երգերով, պարերով եւ նուագախումբով :

Մուտք 150 ֆրանք :

ԳԵՐ. Տ. ԱՐՏ. ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցիի Կրօն. ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Կիրակի օր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Կաթ. պատուիրակ Տ. Արտ. արք. Սիւրմէեանի յիշատակին, իր վախճանման տարելիցին առիթով :

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պատրաստուեցէք Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ որ տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 8ին, Ալհամպրայի սրահներուն մէջ :

RENÉ GROUSSETի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, ժամը 10ին հայութեան մեծ բարեկամ եւ Փարիզի հայկ. Թանգարանի պատուոյ նախագահ ՌԸՆԷ ԿՐՈՒՍԷԻ մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն : Հոգաբարձութիւնս կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ խուռներամ այս պաշտամունքներուն, յարգելու համար հանգուցեալին անմոռաց յիշատակը :— (Դիւան հոգաբարձութեան) :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, 26 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 11ին, հայկական ծէսով պատարագ պիտի մատուցուի Eglise de la Ste. Trinitéի մէջ (Place de la Trinité)ի, յիշատակ հանգուցեալ արեւելագէտ René Groussetի : Կը պատարագէ՝ գերապայծառ ԿԱՐԱՊԱՍ Թ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ : Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի յարգել յիշատակը մեծ հայասէրին եւ ակադեմականին :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համաչարսանճաղի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի : Շաբաթ 25 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ ժամը 4 Ցօներու սրահը, 5 rue Bonnefoi :

Անակնկալներ, հաճելի ժամանց, եւ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ : Առատ ըմպելի, համադամ աղանդերներով : Գիները դիւրամատչելի :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13), Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 19 Octobre 1952 Կիրակի 19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6895-Նոր շրջան թիւ 2306

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀՈԳԵՐԸ

Լոնտոնի մէջ կարեւոր բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան քանի մը օրէ ի վեր Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ պետական պատասխանատու վարիչնե- րուն միջեւ :

Թուրքիոյ բանագնացներն են նոյնինքն վար- չապետ Ատնան Մէնտէրէս եւ արտաքին նախարար փրոֆ. Մէհմէտ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, որոնք վեր- ջերս քննական պտոյտի եղած էին Արեւելեան Նա- հանգներուն մէջ, հասնելով մինչեւ Կարս ու Ար- տահան :

Իրենցմէ առաջ, նոյն այդ շրջանին մէջ զինուո- րական քննութիւններ կատարեցին Ատլանտեանի ճակատին սպարապետը զօր. Րիճուէյ եւ իր անգ- լիացի օգնականը մարաջախտ Մոնթկոմըրի, ի- րարմէ մէկ չաբաթ տարբերութեամբ :

Հոկտ. 2ին ալ Թուրքիա այցելեց Ատլանտեա- նի ծովային ուժերու սպարապետ ծովակալ Մաք Քորմիք :

Ամերիկացի եւ անգլիացի զինուորական կարե- ւոր դէմքերու այցելութեան հետ միաժամանակ, ուշադրութիւն գրաւեցին Անգլիոյ արտաքին նա- խարար Իտընի պտոյտները դէպի Պալքանները :

Տենդոտ աշխատանք մըն է, որ կը կատարուի զինուորական - քաղաքական գետնի վրայ, ապա- հովելու համար Դաշնակիցներու արեւելեան ճա- կատին պաշտպանութիւնը :

« Արեւելեան ճակատ » ըսելով կը հասկնան ամէնէն առաջ Թուրքիան, որ թէ՛ ցամաքէն (Կով- կաս, Պուլկարիա) եւ թէ ծովէն (Սեւծով) սահմա- նակից է Խ. Միութեան, — Դաշնակիցներու են- թադրեալ թշնամիին՝ վաղուան աշխարհամարտին մէջ :

Այս ճակատը կը նկատուի ամէնէն խոցելին՝ Ատլանտեան Ուխտի պաշտպանողական ընդհանուր ծրագրին մէջ : Ահա թէ ինչու կարգ մը պետու- թիւններ երկար ատեն հակառակեցան Թուրքիան ընդունելու այդ Ուխտին մէջ : Մասնաւորաբար սկանտինաւեան պետութիւնները չէին ուզեր Թուրքիոյ սահմաններու պաշտպանութեան ծանր բեռը վերցնել իրենց ուսերուն վրայ :

Ցատկանշական է, որ Թուրք Դեմոկրատ կու- սակցութիւնը, իշխանութեան գլուխ անցած օրէն սկսեալ, ամէն ճիգ գործ դրաւ Թուրքիան մտցնե- լու համար Ատլանտեան Ուխտին մէջ :

Սիրաշահելու համար Ամերիկան ու մեծ դաշ- նակիցները, առաջին առթիւ 4—5000 հոգինոց զօ- րագունդ մը ղրկեց Քորէա, առանց հաւանութիւնն առնելու Խորհրդարանին, որուն Հալքեան երես- փոխանները բուռն քննադատութեան ենթարկեցին դեմոկրատ կառավարութիւնը, իր ինքնագլուխ գործունէութեան համար :

Հալք կուսակցութիւնը տարիներով, Մ. Քէ- մալի եւ Ըսմէթ Ինէօնիւի օրով, վարեց երկդիմի քաղաքականութիւն մը, շոյելով բոլոր կողմերն ալ : Այդ քաղաքականութեան շնորհիւ յաջողեցաւ ամբողջ քառորդ դար խաղաղութեան մէջ պահել երկիրը : Օգտուեցաւ թէ Խ. Միութենէն, թէ Դաշ- նակիցներէն :

Վերջին պատերազմին մէջ ալ կրցաւ չէզոքու- թիւն պահել՝ հակառակ 1939 Հոկտ. 19ին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ կնքած դաշնագրին ու ապրանք ծախեց պատերազմիկ կողմերուն, մանաւանդ Գեր- մաններուն :

Դեմոկրատ կառավարութիւնը առաջին օրէն իսկ ճակատ յարդարեց Մոսկուայի դէմ եւ ամբող- ջովին ինկաւ Մ. Նահանգներու եւ դաշնակիցնե- րուն գիրկը :

Այժմ ստեղծուած է այնպիսի կացութիւն մը՝ որ դժուար թէ վաղուան պայթելիք փոթորիկին մէջ Թուրքիա կարենայ տարբեր քաղաքականու- թեան մը հետեւիլ :

Մինչեւ վերջին ատենները, իրազեկներ կը հա- ւատային թէ Հալք կուսակցութիւնը պահեստի ուժ մըն է, որ ի պահանջել հարկին կրնայ ձեռք առնել իշխանութիւնը եւ Թուրքիոյ ղեկը վարել հակա- ռակ ուղղութեամբ :

Սակայն Ամերիկացիք այնքան են մխրճուած Թուրքիոյ զինուորական գործերուն մէջ, որ չենք կրնար չյիշել 1914ի պատերազմէն առաջ Գերման-ներուն ձեռք բերած ազդեցութիւնը իթթիհատա- կան կառավարութեան վրայ :

1914ին Թուրքերը պատերազմին մէջ մտան ի- րենց կամքէն անկախ՝ Գերմաններու պարտադ- րանքով :

Նոյն վիճակը ստեղծուած է այսօր :

Երբ այսպէս ճշդուած են դիրքերը անդառնա- լի կերպով, Թուրք կառավարութիւնը այժմ կը ջանայ առաւելագոյն ապահովութիւնը ձեռք բե- րել՝ երկիրը պաշտպանելու համար հաւանական յարձակումներու դէմ՝ ցամաքէն թէ ծովէն :

Յունաստան եւ Եուկոսլաւիա բնական դաշնա- կիցներ կը նկատուին Թուրքիոյ : Պէտք չէ մոռնալ սակայն թէ 1939էն առաջ ալ կար Պալքանեան Ուխտը : Դեռ չենք խօսիր «Փոքր Համաձայնու- թեան», Սատապատի Դաշինքին եւ այլ զինակ- ցութեանց մասին, որոնք «քուրջի կտոր»ներ դար- ձան՝ երբ աշխարհ բռնկեցաւ :

Անգլիա ատենէ մը ի վեր մեծ ճիգեր կը փորձէ Միջին Արեւելքի մէջ, վերադրաւելու համար իր կորսնցուցած դիրքերը : Մանաւանդ Նուաղե- ցնելու համար Ամերիկացիներու յարաճուն ազդե- ցութիւնը այնտեղ :

Այդ առթիւ մեծ յոյսեր դրած է Թուրքիոյ վը- րայ, որուն մէջ կը գրգռէ համաթուրանական եւ համիսլամական ախորժակները, ինչպէս ցոյց կու- տան կարգ մը նշաններ :

Ահա՛ թէ ինչու Լոնտոնի բանակցութիւնները կը նկատենք շատ կարեւոր՝ Միջին Արեւելքի ապագային համար :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊՈՒՏ'Մ ԱՐՑՈՒՆՔ

ԻՐԱՊԷՍ « ԱՆԲԱԽՏ »

« Ծիծաղս» հանգստեան կոչեցի այսօր :

Ահա նամակ մը, գրուած անգլերէն լեզուով՝ իմ հասցէիս : Դիտեցի վերէն վար, վարէն վեր :

Ոչինչ հասկցայ : Գրո՞ղը : Օ, իմ քառասուն տարուան բարեկամիս էն փոքր ձագուկն էր : Պա- րոյր Զօրթեան... Երեք - չորս տարու էր, երբ մեկնեցաւ Ամերիկա :

Ամբողջութեամբ աչքիս առջեւէն անցաւ այս պզտիկին պարագան : Ցղի էր մայրը՝ իր- մով՝ երբ քէմալականներու օրով Քէօթահիոյ մէջ զինք բանտարկեցին՝ ամուսինին, Առնակի փախուստին պատճառով ...

Վերյիշեալ նամակը՝ կուգար, իմ ճանչցած մինինիկ Պարոյրէն :

Աղեկն տարի, անգին տարի, «ինչ կ'ըսէք եղ- բայր, Առնակը — Համբարձում Զօրթեանը — ո- րուն հետ քանի մը օր առաջ, Փարիզմիասին և երե- սուն տարուան հաշիւներ ունէինք իրարու պատմե- լու, Օ, «յանկարծամահ եղած է Հալէպի մէջ : Ա- մերիկեան հիպատոսը, անմիջապէս իմացուցած է Նիւ Եորք՝ Պարոյրին եւ ան ալ ահա ինծի : Տե- ղեկութիւն կ'ուզէ ...» :

Ինչ գրեմ, տակաւին առջի օր աղուորիկ քառ- թով մը կը գրէր ինծի Հռոմէն :

Շփոթեցայ : Ինչ է կեանքը : Հայրս Առնակին ծրագիրնե՞րը : Հալէպ : Պէյրութ : Երուսաղէմ, Գահիրէ : Այս արեւելեաններէն առաջ Վենետիկ եւ Վիէննա՝ Մխիթարեաններու վանքերը՝ որոնց թերթերուն աշխատակից էր :

Ի՞նչ գործ ունէր այդ տեղուանքը : Երկար տարիներէ ի վեր ահագին աշխատանք թափած էր, զինք որդեգրող Քէօթահիոյ — ինք բնիկ Զորումցի — պատմութիւնը գրելու եւ գիտէ՞ք ինչ աշ- խատանք էր :

Ամէն ճիգ թափած էր, սոյն քաղաքին Ս. Աստ- ուածածին եկեղեցւոյ, գանձարանին մէջ պահ դր- ուած Ցիշատակարանը աչքէ անցնելու համար : Հարիւրաւոր տարիներու հասնող յուշերով եւ պատմութիւններով :

Ցեղապետական եւ օտարատեաց տէրտէրի մը անճկելի մերժումովը, չէր յաջողած տեսնել այդ իրապէս արժէքաւոր ձեռագիրը :

Բայց Առնակ՝ յուսահատող չէր : Սկսաւ հին տապանաքարերը, անհատներու ձեռքը գտնուած ձեռագիր աւետարանները պրպտել եւ բերանացի պատմուածքներ հաւաքել :

Գործը՝ գրեթէ լրացուցած էր : Բայց իր կնոջը մահովը ընկճուած՝ իր բոլոր գոյքերը ապահով տեղ մը դնելով՝ քաշուած էր սենեակի մը մէջ,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ուր հրդեհի զոհ գացած էին այդ ձեռագիրները եւ իր երկու հազար գրքերու մատենադարանը :

Երեք մանչուկներ — Ժիրայր, Վահէ եւ Պա- րոյր, երեքն ալ ամուսնացած : Ժիրայրը գնահատ- ուած նկարիչ մը որ մրցումի շահած էր աւելի 10— 15 տարիներ առաջ Նիւ Հէվընի քաղաքապետա- րանի պատերուն զարդարանքի համար :

Վահէն՝ լրագրող ամերիկեան թերթերու մէջ, կարծեմ կարեւոր թղթակիցներէն մին եղած է պա- տերազմի միջոցին Ճափոնի դէմ կռուող բանակին մէջ :

Պարոյրը, Այզընհաուըրի գլխաւորութեամբ Գերմանիա ղրկուած յանձնախումբին մէջ՝ քար- տուղարի պաշտօն ունեցած է :

Անկէ զատ, Ժիրայրին մէկ սքանչելի իւղա- ներկը, Life հանդէսին մէջ արտատպուած էր գու- նաւոր, ունեցայ այդ թիւը, տակը « Ժիրայր Զօրթեան, Արմէնիէն» եւ նկարին բացատրութիւ- նը :

«Հայրենիք» թերթը կորսնցուց, արժէքաւոր եւ մշտաշխատ բանաւէր մը : Օր մը անշուշտ ըն- դարձակօրէն պիտի գրուի իր կենսագրութիւնը ուր խիստ հետաքրքրական դէպքեր պիտի պատկե- րացուին այս տողերը ստորագրող իր միակ բարե- կամին կողմէ :

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԱՆԳԼԵԻՐԱՆ ԽԶՈՒՄԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՄԻՋՆՈՐԴԵՆ

Իրանի կառավարութեան կողմէ Անգլիոյ հետ դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումը մեծ մտահոգութիւն պատճառած է Ամերիկայի մէջ : Ուաշինկթընի կառավարութիւնը որոշած է միջ- նորդել եւ շուտով վերջ տալ այս խզումին, բայց պաշտօնական ձեռնարկներէ առաջ, կը հաղորդակ- ցի Թէհրանի ամերիկեան դեսպանին եւ մասնաւոր պատուիրակ Հէնտէրսընի հետ, անոնց թելադրու- թիւնները ստանալու համար :

Ամերիկեան միջնորդութիւնը պիտի կատար- ուի նաեւ Անգլիոյ մօտ, որպէսզի Լոնտոնի կառա- վարութիւնը պահէ իր պաղարիւնը եւ փութկոտ որոշումներ չտայ, քանի որ Ամերիկա մեծ կարե- ւորութիւն կուտայ Իրանի քարիւղին, իբր հակա- յական պահեստ «ազատ աշխարհին» համար :

Ամերիկացի մասնագէտներ կը խորհին ճանչ- նալով Իրանի քարիւղին ազգայնացումը, մասամբ գնել արդի պահեստը միջազգային հրապարակին համար, առանց ենթարկուելու փոխադրամիջոցներու գրաւումին : Այս ձեւով չի լուծուիր վէճը, բայց կրնայ ծառայել բանակցութեանց վերսկսման :

Ուշադրաւ է որ Տոքթ. Մոսատեղ տակաւին պաշտօնապէս Թէհրանի անգլիական դեսպանա- տունին չէ հաղորդած խզումը : Ասիկա թերեւս փութացնէ ամերիկեան միջնորդութիւնը :

Իրան դիմած է Շուէտի կառավարութեան որ ստանձնէ Անգլիոյ մէջ իրանեան շահերու պաշտպանութիւնը : Իսկ Իրանի մէջ անգլիական շահերու պաշտպանութիւնը յանձնուած է Զուի- ցերիական դեսպանատունին :

Եգիպտոս հանրապետակա՞ն

ՆԵԿԻՊ - ՖԱՐՈՒՔ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ յամառ զրոյցի մը համաձայն Եգիպտոս պիտի ջնջէ միապետութիւնը եւ հանրապետութիւն պիտի յայտարարէ : Ժամէ ժամ կը սպասուի այս յայտարարութեան ձայնասփիւռով : Ժողովուրդը հաւաքուած է հրապարակներու եւ սրճարաններու բարձրախօսներուն առջեւ : Թերթերու խմբագրատուները պատրաստ կեցած են զեկոյցը հրատարակելու համար : Եւսակայն բանակին կեդրոնը կը մերժէ ուէէ հաստատում կամ մերժում :

Կառավարութիւնը կը շարունակէ ձերբակալութիւններ կատարել լրագրողներու եւ Հրեաներու շրջանակին մէջ : Ֆրանսերէն եւ անգլերէն թերթերու կարգ մը անօրէններ եւ խմբագիրներ ձերբակալուած են եւ խուզարկուած է անգլիական թերթին խմբագրատունը : Հարցաքննուած են ամերիկացի, անգլիացի եւ եգիպտացի լրագրողներ : Այս ձերբակալութիւնները, կ'ըսեն, կապ ունին եգիպտական բանակին մէջ իբր խորհրդական գտնուող գերման Նախկին սպաներու գործունէութեան մասին չափազանցուած հրատարակութիւններու հետ :

Ցայտնի է որ գահընկէց արքայ Ֆարուք միջազգային մամուլին մէջ հրատարակեց իր յուշերը, ուր կ'ամբաստանէր զօր. Նեկիպը թէ համայնավարներու ազդեցութեան տակ գործած է եւն. : Զօր. Նեկիպ այս ամբաստանութեանց դէմ ձայնասփիւռով եւ մամուլին հաղորդուած զեկոյցներով կը մերժէ համայնավարութեան ամբաստանութիւնը, որուն դէմ ըլլալը կը շեշտէ, եւ կը մեղադրէ Ֆարուքը որուն զեղծումներուն, անբարոյութեանց եւ բռնապետութեան դէմ էր որ Եգիպտոս ըմբոստացաւ, եւ թէ Ֆարուք յանցաւոր է դաւաճանութեամբ, օտար պաշտպանութիւն պահանջած ըլլալուն համար :

ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ

(ԳՈՐԾ՝ ՏՈՔԹ. ՏԻՐԱՅՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆԻ)

Համակրելի այս երիտասարդը կուգայ դէր — մանական համալսարաններէն: Ջինք ճանչցայ պատերազմի միջոցին, Փարիզի մէջ: Պերլինէն կու գար: Ես չատ ընկճուած էի այդ օրերուն: Ընդհակառակն, Ֆրունճեան կը Թուէր աշխոյժ եւ կորովի: Հետաքրքրութենէ մը մղուած, որ ամէնուն բերանն էր՝ այդ օրերուն, հարցուցի.

— Ի՞նչ կը խորհին Պերլինի մէջ: Ե՞րբ պիտի վերջանայ այս պատերազմը:

— Ի՛նչ կ'ուզեն Թող խորհին: Վստահ եղիր որ անոնց խորհածն ալ դուշակութիւն է միայն, քու խորհածդ ալ: Մեզ պէտք է հետաքրքրէ մէկ բան, — երբ վերջանայ պատերազմը, մեր ձեռքին մէջ ունենանք աւարտած գործ մը աւելի:

Հաւատացէք որ այս պատասխանը այնքան զօրացուց զիս, որքան մեծցաւ ինք՝ Ֆրունճեան: Խելացի երիտասարդ մը ահա, որ կը տրամաբանէ փիլիսոփայի մը պէս, օրուան մտահոգութիւններուն եւ վախերուն անտարբեր: Բան մը աւելի տալու համար հայ ժողովուրդին, նոյնիսկ վտանգի պահուն:

Ահա այդ երիտասարդն է, որ պատերազմը վերջացած՝ կը ներկայանայ իր մէկ աւարտած գործով, — հայերէնէ գերմաներէն բառարանով մը(*):

Երիտասարդնե՛ր, դուք ալ մտածեցի՞ք Ֆրունճեանի պէս:

Սիրելի Ժիրայր, չվերջացա՞ւ բառարանդ անգլերէնէ հայերէն: Սիրելի Վազգէն, մտածեցի՞ր պատրաստել բառարան մը յունարէնէ հայերէն:

Վերջերս «Ցուաջ» հրապարակ նետեց բառարանի հարց մը: Հինցա՛ծ են մեր բառարանները, — ճիշդ է թէ ունինք Փրանսերէն բառարաններ, անգլերէն բառարաններ, իտալերէն բառարաններ, բայց անպէտ դարձած են այլեւս ատոնք: Հարկ է տալ նոր բառարաններ, — Հայաստանի մէջ հրապարակ ելած են ռուսերէն ընդարձակ բառարաններ: Նոր եւ լաւ գործ է Գարեգին քհնյ. Կիրակոսեանի պարսկերէն բառարանը, միւս կողմէ յաւերժական ձեւով իր արժէքը կը պահէ Գէորգ դպիրի բառարանը(**): Ջունինք արաբերէն լաւ բառարան, — Աստարճեան կը խորհի՞ այդ մասին: Հինցած է Ազարեան վարդապետի յունարէն բառարանը: Օգտագործելի կը մնայ տակաւին Ճամճեան վարդապետի իտալերէն բառարանը, իսկ անգերազանցելի՝ Ջախջախեանի բառարանը հայագիտական տեսակէտով:

Վերջապէս, հին կամ նոր բազմաթիւ բառարաններ ունինք եւրոպական գլխաւոր լեզուներու համար, բայց երեւակայեցէք, մէ՛կ հատիկ բառարան ունինք գերմաներէնէ հայերէն (Կոյլաւ), իսկ երբեք չունինք հայերէնէ գերմաներէն:

Այս փաստն իսկ, թերեւս, վկայութիւն մըն է թէ հայ միտքը կը խրտչի գիտական կամ քննական ոգիէն: Գերմաներէն լեզուն բանասիրական բանալի մըն է, փիլիսոփայական գործիք մը՝ ուրիշ բազմաթիւ արժէքներու կարգին: Չեմ ուզեր խօսիլ լեզուներու ազդեցութեան մասին, բայց վըստահօրէն կը պնդեմ թէ մեզի կը խնայուէր հոսհոսական կամ տիրացուական դրականութիւն մը, աւելորդ կը գտնեմ յիշելն իսկ մեր ցիկլանական քաղաքականութիւնը, եթէ քիչ մը աւելի աւիչ ստանայինք գերմաներէն լեզուէն, ինչպէս կը հասկցնէ կարծես Լինչն ալ, թէեւ քիչ մը չատ միակողմանի:

Ահա այդ ճամբուն համար մեզի ուղեցոյց մը կուտայ Ֆրունճեան: Գերման պատմութեան ամէնէն սեւ այս օրերուն, մանաւանդ երբ գաղութ ալ չունինք Գերմանիոյ մէջ, մեր երիտասարդութիւնը թերեւս կախարդիչ ոչինչ գտնէ գերմաներէնի մէջ, բայց կը կարծեմ թէ մեր մտաւորականները կ'ընդունին որ անհրաժեշտութիւն է գերմաներէն սորվիլը, — այդ լեզուն մեզ դէմ յանդիման կը դնէ մարդկային մշակոյթի ամէնէն թանկագին գանձերուն: Պատմագիտական եւ բանասիրական աշխատանքներու մասին, նոյնիսկ յունական ու լատինական հնագոյն գործերու մասին գաղափար կազմելու համար՝ անպայման հարկ կը դառնայ դիմել գերմաներէն լեզուի օգնութեան:

Այս ներածութենէն ետքը, անցնինք Ֆրունճեանի գործին բովանդակութեան: Ֆրունճեան, իբրեւ համալսարանական մտաւորական մը, անշուշտ ինձմէ գովեստ չէ որ կը սպասէ, այլ ուշադիր քննութիւն մը իր աշխատանքին մասին: Համալսարանականը այն մտաւորականն է, որ գիտական լեզու կը պահանջէ, — չողոքորթութիւնը կամ գովաբանութիւնը գիտական լեզու չէ:

Ես գերմաներէն չեմ գիտեր, իմ աշխատանքս բանասիրական փաստակ է, — օգտակար ըլլալու համար ուրեմն Ֆրունճեանի, ահա կը դասաւորեմ ուղղումներս եւ դիտողութիւններս, արագ ընթերցումէ մը ետքը:

1.— Իմաստաբանական վրէպներ.— Իմաստաբանական (sémantique) վրէպներէ չեն կրնար խուսափիլ բառարանները, — ցանկալի է, սակայն, ներկայանալ նման վրէպներու փոքր թիւով մը: Ֆրունճեանի մօտ չատ չեն այդ վրէպները:

Որոմ բառին դէմ էջ 366, Ֆրունճեան կը դնէ Wicke: Արդ, գերմաներէն այս բառը կը նշանակէ վիգն կամ վիկ, Փրանսերէն vesce, (համեմատել հայերէն, Փրանսերէն եւ գերմաներէն բառերուն հանդիտութիւնը՝ իբրեւ վկայութիւն այս ուղղումին): Կոյլաւ չունի այս Wicke բառը իր բառակարգին մէջ, բայց ես գտայ futterarm (էջ 674) եւ Kornacker (էջ 961) բառերու տակ, միշտ վիգն նշանակութեամբ:

Որոմ բառին դէմ պէտք է դնել Lolch (հմմտ. լատիներէն lolium temelentum), որուն հոմանիշ կը տրուին նաեւ Schwindelhafer, Trespe, նոյնիսկ Kornrade բառը: Կոյլաւ չունի վերջին բառը, ու լաւ որ չունի: (Բուսաբան Շօմէթօն ուրիշ հոմանիշներ ալ կուտայ, բայց ես վստահ չեմ): Որոմ բառին համարժէք, Փրանսերէն լեզուն ունի ivraie եւ zizanie բառերը: Մալխաս ունի «զեւանայ» բառը, «ինչ որ դառն հունդ՝ ցորենի հետ խառնուած», ու կը համարի անստոյգ բառ: Արդ, պէտք է գիտնալ թէ բառը փոխ առնուած է արաբերէնէ, «զիւան», համազօր մեր որոմ բառին, որ գործածուած է առաջին անգամ Աստուածաշունչի հայերէն թարգմանութեան մէջ:

Երանքին դէմ (138), Ֆրունճեան կը դնէ Oberschenkel: Մեղքը Կոյլաւին վիզը, որովհետեւ Ֆրունճեանէն առաջ գործածած (էջ 1238): Նախընտրելի է դնել Hüfte: Արդէն Ֆրունճեան այս վերջին բառը կը գործածէ էջ 296, — Hüftweh = ճռացաւ:

Բլթակին դէմ (87), Ֆրունճեան կը դնէ Ohrenlappen, Ohrenläppchen, Ventil, — կարծեմ ուղիղն է միայն Ohrlappchenը:

Ջամբին դէմ (396), պէտք է աւելցնել Papp, իբրեւ գլխաւոր նշանակութիւն:

Թարթիչին դէմ (166), Ֆրունճեան կը դնէ երկու բառեր, Augenlid եւ Wimper, — առաջինը ուղղելի՝ որովհետեւ կը նշանակէ կոպ:

Ուսոսկրը (էջ 371) Schulterblatt չէ, — այս սըխալը կը կրկնեն բոլոր մեր բառարանները: Ուսը կ ըկազմուի երկու ոսկորներով, — ուրեմն ուսոսկր (Schulterbein) հասարակաց անուն է: Այդ ուսոսկրերէն մին կը կոչուի թիակ, կամ թիկնոսկըր, կամ տափողն (Schulterblatt), իսկ միւսը՝ անրակ, կամ գելոսկր, կամ լծոսկր (Schlüselbein):

Խլիրդ եւ քաղցկեղ մէկը միւսին հոմանիշ չէ, տարբեր նշանակութեամբ բառեր են, բայց երկուքին դէմ դրուած է Krebskrankheit (էջ 200 եւ 486):

Մամացին դէմ (299), Ֆրունճեան կը դնէ Mageninhalt եւ Saft: Նախ Saft բառը, որ կը նշանակէ հոյզ (էջ 272), երբ կը համապատասխանէ jus Փրանսերէն բառին (բուսական հոյզ), կը դրուի եգակի, իսկ երբ կ ըհամապատասխանէ suc Փրանսերէն բառին (բնախօսական հոյզ), կը դրուի յոգնակի, բայց եւ այնպէս համազօր չէ մամացին: Երկրորդ, մամացը կապ չունի ստամոքսին հետ, հետեւաբար սխալ է համարժէք տալ Mageninhalt բառը, որ ինծի կը թուի թէ չինծու է: Հայերէն ունինք երկու բառ, — մամաց եւ մախաց: Երբ սննդական պատառները, ստամոքսին մէջ, բնախօսական ու քիմիական աշխատանքի մը են — թակայ, կը դառնան խիւս, այդ խիւսը կը կոչուի մախաց, Փրանսերէն chyme, արաբերէն քիմուս (ծագումով յունարէն), գերմաներէն Speisebrei, — Կոյլաւ ունի այս բառը (էջ 1320), «խիւս՝ զանգուած կերակրոյ»: Հայերէն այս մախաց բառը, չփոթութեամբ մը, ոմանք փոխարինած են խախաց բառով, որ ուրիշ բառ է եւ կը նշանակէ présure, (միւս նշանակութիւնները զանց կ'առնեմ): Ահա այս մախացը, իջնելով աղիքներուն մէջ, կ'ենթարկուի վերջին մարսողութեան եւ կը կոչուի մամաց, Փրանսերէն chyle, արաբերէն քիլուս (ծագումով յունարէն), գերմաներէն Speisesaft, կամ Milchsaft, Nahrungssaft, (Կոյլաւ ունի այս երեք հոմանիշներն ալ, տես էջ 1320, 1058, 1094), բոլորն ալ մամաց նշանակութեամբ:

Ուրեմն մամացը այն սննդատարրն է, զոր մարմինը կը քաղէ աղիքային մախացէն, ստամոքսէն դուրս:

Եթէ ներելի է ինձ, հարկ կը համարիմ դիտել տալ թէ իմ այս բացատրութիւնս հին է այլեւս, — ըստ մարսողական բնախօսութեան արդի տեսութեանց՝ մամաց (chyle) կը կոչուի աղիքային աւիշը, այն կաթնանման հեղուկը, որ կը լեցնէ աղիքներու աւշային խողովակներ եւ կը ծառայէ սննդատարրը փոխադրելու արեան մէջ:

Հին եւ նոր տեսութեանց միջեւ, բնախօսներ կան որ կ'ընդունին — եւ այդ է ճիշդը — թէ մամացը աւիշ է եւ սննդատարր, այսինքն խառնուրդ աղիքային աւշափողերու արտադրած հոյզին և աղիքային մարսողութեան աւարտած սննդատարրերուն՝ ըստ ոմանց en émulsion, ըստ ոմանց տարրադադրուած:

2.— Օտար բառեր.— Ջիթ (էջ 375), սայռ (404), չիրա (353), չեխ քաշել (375), սապոն (405), չիլ 375), որուն արմատական իմաստն է պիսակ՝ զոր պէտք էր տալ առաջ քան երկրորդական իմաստը, — կաքաւ (պիսակաւոր կաքաւ): Ջեւայ եւս (151) հայերէն չէ, (Կոյլաւ կը դրէ ... զեւայ, էջ 1604): Բերոն (86), ուղղել փերոն՝ որ յունարէն է:

Օտար բառերը, եթէ պէտք է առնել, լաւ կ'ըլլար դնել յաւելուածի մը մէջ: Օտար բառերը հայ լեզուի մեր բառամթերքին մէջ խառնել մեղք մըն է, զոր գործած են նաեւ Դաղբաշեան եւ Ս. Մալխաս, — աններդարանալի:

3.— Տպագրական վրիպակներ.— Կաղմար (էջ 222), ուղղել կաղամար: Ստամոքսայոյզ (417), ուղղել ստամոքսահոյզ: Թնչուկ (171), ուղղել թնճուկ: Ջարհակ (397), ուղղել ջահրակ: Արհամարել (վեց բառ, տակէ տակ, էջ 64), ուղղել արհամարհել: Ուղղեւծուծը (369), մեղքը Կոյլաւին վիզը (1043), ուղղել ըստ ժողովրդական բարբառին՝ ուղն ու ծուծը:

Ներելի չէ տպագրական վրիպակով ներկայանալ ուսանողներուն, որոնց ձեռքը պիտի տրուի այս բառարանը իբրեւ անսխալական գործիք:

Վերջին եւ փոքրիկ դիտողութիւն մը եւս.— Ֆրունճեանի բառարանին մէջ, երբեմն, հայերէն բառերուն դէմ կը տեսնուի գերմաներէն հոմանիշներու խճողում մը, որ կը պահանջէ.

1.— Զտում: Օրինակ՝ Saft եւ Most կարելի չէ հոմանիշ տալ չիրային (353), — իբրեւ քիմիագէտ, Տոքթ. Ֆրունճեան գիտէ թէ jus և moût նոյն նշանակութիւնը չունին գիտականօրէն:

2.— Ժուժկալութիւն: Օրինակ՝ ի՞նչ հարկ կայ Gesassին տալ այդքան հոմանիշ: Եթէ հոմանիշները սպառելու խնդիր է, կ'առաջարկեմ աւելցնել նաեւ After, (այս առթիւ՝ Hintere հոմանիշն ալ տպագրական վրիպակով մը դարձեր է Hintern):

3.— Հոմանիշները կրճատելով՝ տեղ շահիլ, ճոխացնելու համար բառամթերքը, աւելցնելու համար բազմաթիւ կարեւոր գործածական բառեր, որ կը պակսին:

Այս ուղղումները եւ դիտողութիւնները կատարեցի՝ օժանդակելու համար Ֆրունճեանին, զոր կը յարգեմ իբրեւ պատրաստուած մտաւորական եւ անձնուէր երիտասարդ, որպէսզի նկատի ունենայ զանոնք երկրորդ տպագրութեան ժամանակ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ց. Գ.— Վիճաբանական յօդուածիս շարունակութիւնը՝ Շաբաթ:

(*) Հրատարակիչ **R. Oldenbourg Verlag, München 2,** (Գերմանիա):

(**) Գէորգ դպիրի բառարանը (պարսկերէն), ինչպէս Պօզաճեանի բառարանը (թուրքերէն), բառերուն հնչումները ալ տալով հայերէն, մեծապէս նպաստած են բանասիրութեան՝ արաբական տառերուն անծանօթ մեր բանասէրներուն ձեռքին մէջ դառնալով անփոխարինելի գործիք մը:

Պտոյտ մը Միջին Արեւելքի մէջ

ԽՄԲ.— Տեղական թերթի մը աշխատակիցը, Տիկին Լուիզ Վայս, որ պատերազմէն առաջ թերթ ալ կը հրատարակէր, վերջերս պտոյտ մը կատարեց դէպի Միջին Արեւելք:

Ահաւասիկ պատկեր մը.—

Քրիստոսէ առաջ Գ. դարուն Յոյները եւ Հռոմայեցիները, Բ. դարուն Փիւնիկեցիները կ'ակօսէին Պէյրութի առջեւ փռուած կապուտակ ծովը: Քրիստոսէ վերջ Է. դարուն Իսլամները մեկնեցան այս Ասիայէն դէպի Եւրոպա: Թ. դարուն Խաչակիրները եկան Ասիա: Ժողովուրդներու տեւական մակընթացութիւն մը եւ տեղատուութիւն մը Ասիայէն Եւրոպա, Եւրոպայէն Ասիա կը ծանօթացնէր իրարու երկու տարբեր քաղաքակրթութեան ժողովուրդները:

Նահր էլ Քէլպ (Շան Գետը) կարճուկ գետը որ 2 ժայռերու մէջէն դառալով կ'անցնի, իր անունը առած է աւանդութենէ մը որու համաձայն կը հաչէր գետը ամէն անգամ որ թշնամին կը մօտենար, եւ այնքան ուժգին որ աղմուկը կը հասնէր մինչեւ Կիպրոս կղզին: Ջինուորական բոլոր պետերը, Արեւելքէն կամ Արեւմուտքէն, կ'անցնէին այս պարանոցէն, եւ բոլորն ալ իրենց անուններով քանդակեցին ժայռերը, որոնցմէ տասնըեօթը կը համրեն այսօր:

Նաբուգոդոնոսոր, բաբելոնական լեզուով քանդակած է իր անունը սեպաձեւ գիրերով եւ պատմած իր արշաւանքը դէպի Լիբանան: Միւս կողմէ Եգիպտոսի փարաւոններու արձանագրութիւնները կը տեսնուին, Ասորեստանի թագաւորներուն, Հռովմայեցի կայսրերուն, Արաբիոյ թագաւորներուն, Նափոլէոնի, Կուռոյի որ 1918ին յաղթեց Օսմանեան կայսրութեան, Բ. աշխարհամարտին դաշնակից բանակներու արձանագրութիւնները եւ վերջինը (3 Յունուար 1947) Պէշարա էլ Խուրիին, Լիբանանի նախագահը, որ ապահովեց իր երկրին անկախութիւնը:

Ծովու երկայնքին, Պէյրութէն քիչ հեռու կը գտնուի Բիբլոս, Ճէպէլը Աստուածաշունչին, Ճէ—

պէլը Արաբներուն, Ճէպլէն Խաչակիրներուն ։ Խանէսթ Ռընան արդէն հասկցած էր այս վայրին հնաբանական արժէքը, երբ 1860ին ձեռնարկած էր պեղումներու, իբրեւ պետ Փիւնիկեան ֆրանսական պատուիրակութեան։ Հոն է տակաւին Էռնէսթ Ռընանի բնակած տունը, իր կարասիներով, մինչեւ ծխամորճը եւ քանի մը ձեռագիրներ ։

Նախքան Բիբլոս հասնիլը Լիբանանի լերան կողերու վրայ կը գտնուի Ադոնիսի սրբազան աղբիւրը։ Համաձայն աւանդութեան մը այս Ջրվէժին քովը փոխանակուած է առաջին համբոյրը։ Ադոնիս սիրահարեցաւ Աֆրոդիտէի եւ մրցակիցը դարձաւ Արէսի ։ Նախանձէն Արէս փոխուեցաւ վարազի եւ յարձակելով Թշնամիին վրայ մահացու վէրք տուաւ անոր։ Աֆրոդիտէ գտաւ սիրականը եւ Ադոնիսի արիւնէն այսօր հարմնուկներ կը բուսնին գարնան ։

Խաչակիրներուն հին բերդը, հռովմէական սիւները, Փիւնիկեցիներուն Թագաւորներու դամբանները եւն. հոն են տակաւին։

Մոդական տեսարան մը կը պարզուի դէպի Դամասկոս ճամբուն վրայ։ Կասիոսի լերան կողերը կը կարմրին արեւէն եւ աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ Աբելի արիւնն է որ կը հոսի, որովհետեւ հոն է որ Կայէն սպաննեց իր եղբայրը ։

Դամասկոս անճանաչելի դարձած է քանի մը տարուան մէջ։ Ինքնաշարժեր եւ հանրակառքեր կը խճողեն ճամբաները։ Նորաձեւ շէնքեր, պողոտաներ եւն. շինուած են հիմա։

Թղթակիցը կը պատմէ թէ քառասունեւմէկ տարի առաջ երբ կ'այցելէր այս քաղաքը, Պէյրութէն Դամասկոս տեւած է տասնըչորս ժամ։ Մինչդեռ հիմա ինքնաշարժով երկու ժամ կը տեւէ ։ Թրքական տիրապետութեան տակ փողոցներէն կ'անցնէին անվերջանալի կարաւաններ։ Մուրացիկները որոնք անցորդին քղանցքներէն կը կախուէին, ինչպէս եւ միջատները որ վրադ կը յարձակէին, «Արեւելքի հմայք»ին մաս կը կազմէին ։ Երբ 1918ին Օսմանեան կայսրութիւնը փլաւ, Ֆրանսական հոգատար պետութիւնը բարեփոխեց ամէն բան։ Մէկ կողմէ հնաբանական վայրերու պահպանումը, միւս կողմէ արդիականացման ճիգը, ամբողջովին փոխեցին Սուրիոյ վիճակը ։

Ֆրանսացի Թղթակիցը փայլակնացայտ վերածնունդ կ'որակէ Սուրիոյ արդի վիճակը, նկատի առնելով յառաջդիմութիւնները, երկրագործական, ճարտարարուեստական, դպրոցական եւ զինուորական մարզերուն մէջ։ Մանաւանդ ուշագրաւ է Ճէզիրէի երկրագործական յառաջդիմութիւնը եւ Պետեւիներու հաստատ բնակութիւնը ։ Ճէզիրէի մէջ կան հիմա մեքենական արօրներ, եւ մեքենական ջրհաններ։ Բամպակը կը բուսնի, ցորենը կը բազմանայ։

Փալմիրիէն, ուր չորան սիւներու պղնձեայ ղարդերը կ'անցնին կարաւանները որոնք Միջագետքէն դէպի Միջերկրական կը բերեն Պարսկաստանի, Հնդկաստանի եւ Չինաստանի արտադրութիւնները։ Զենոբիա' Գ. դարու գեղեցիկ Թագուհիին կը պատկանի Փալմիրի ներկայ պանդոկը։ Արաբական երկիրներուն մէջ ան ունեցաւ բազմաթիւ արկածներ ։

Փալմիրէն երեք հարիւր քիլոմեթր անդին կը գտնուի Դուրա Եւրոփոս։ Եփրատի եզերքը քարաժայռերը բնական պատնէշ մը կը կազմեն, որ իր մեծութեամբ կը յիշեցնէ Հիթլերի Ատլանտեանի պատը։ Դուրա Եւրոպոսի մէջ տաճար մը կայ, սինակոկի մը ճիշդ մօտը որ Գ. դարէն մնացած է (Ք.Ե.) եւ որ նոր գտնուած է տակաւին Ֆրանսեւամերիկեան պատուիրակութեան մը կողմէ։ Թանկագին նկարներ կային հոն, որոնք փոխադրուեցան Դամասկոսի Թանգարանը ։

Հալէպ կը նշանակէ «չէկ»։ Այսպէս կոչուած է Աբրահամին կովուն գոյնով։ Դէպի արեւմուտք կը գտնուի Անտիոք, ուր Քրիստոսի աշակերտները առաջին անգամ քրիստոնէական անունը առին։ Հոս լսուեցան Ս. Պետրոսի եւ Ս. Պօղոսի անունները։

Հիւսիսը կը գտնուին Տաւրոսի լեռները եւ Տէրիպի փոքրիկ գիւղը որ վերջին սահմանը կը կազմէ Խաչակիրներու յառաջացման, հոս է Ս. Սիմէոն Սիւնակեացի մենաստանը, ուր անցուց իր վերջին 27 տարիները, 459ին։

Մուրատեան վարժարանը իր նոր տեսուչով

Ջանազան առիթներով, եւ ամէն վերամուտի, յիշած ենք Մխիթարեան վարժարաններու եւ մասնաւորապէս Մուրատ-Ռափայէլեանի դերը ազգային դաստիարակութեան մէջ։ Եթէ մասնաւոր առիթով մը չենք խօսած Սեւրի վարժարանին մասին, պատճառն այն էր որ ան, ինչպէս ամէն կրթարան, մեզի մօտ է ոչ միայն սրտով, այլ եւ դիրքով։ Տարին երկու երեք անգամ ամէն փարիզահայ առիթ կ'ունենայ մօտէն գնահատելու վարդապետներուն ժրաջան աշխատանքը։ Ամէն հայ վարժուած է հոն գտնել Հ. Սահակը, լսել անոր յանդիմանական խօսքերը հանդէպ անտարբեր ծնողներու, ուրախութեամբ մտիկ ընել աշակերտներու արտասանութիւնները մայրենի լեզուով, կամ հաճոյքով դիտել մարզական մրցումները ։

Այս վերամուտին Սեւրի վարժարանը ունի նոր տեսուչ մը՝ «Բազմավէպ»ի խմբագիրը, Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաչեան։ Հ. Սահակը կը մնայ իբրեւ տեսակ մը խորհրդանիշ այդ վարժարանին ուր մօտ քառորդ դար վարած է ժողովրդական տեսչութիւն մը։

Նոր տեսուչը այս տարի կը բերէ աշխատանքի եւ յարատեւութեան սէր, աշխոյժ եւ նոր միտք, արդիական հասկացողութեամբ։

Շահեկան էր զրոյց մը ունենալ «Պատմութիւն Հայ դրականութեան»ի հեղինակին հետ, քիչ մը աւելի մօտէն ծանօթանալու համար վարժարանի կացութեան։ Հ. Ճանաչեան նախ մեզի յայտնեց իր ուրախութիւնը 12 տարի վերջ Փարիզ վերադարձած ըլլալուն համար, քանի որ վերստին առիթ պիտի ունենայ սերտ կապեր հաստատելու գաղութին հետ ։

— Վարժարանը քանի՞ աշակերտ ունի այս տարի ։

— Մօտ 90, որոնց 25ը նոր արձանագրուածներ են ։

— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը baccalauréatի քննութեանց մասին։ Ծնողները յաճախ կը տրտնջան թէ աշակերտները լաւ պատրաստուած չեն պաշոյի ներկայանալու համար ։

— Ես կ'ուզէի որ վստահեցնէիք ծնողները թէ ամէն ջանք պիտի թափեմ որպէսզի առաջին (պաշօ) եւ երրորդի (պռեվէ) պետական քննութիւններու այս տարի աշակերտները ներկայանան լաւ պատրաստուած։ Կը յուսամ բաւական յաջողութիւններ ձեռք բերել։ Ծնողները ունին այն յոյսը թէ Մուրատեան վարժարանին մէջ իրենց զաւակները կրնան տոհմային լուրջ դաստիարակութիւն մը ստանալ։ Այդ միայն մենէ կախում չունի, այլ նաեւ աշակերտներէն։ Ամէն պարագայի մէջ կրնան ապահով ըլլալ թէ տեսչութիւնս ոչինչ պիտի զլանայ իր կողմէն, իրականացնելու համար ծնողներու ակնկալութիւնը ։

Ձե՞ք կարծեր որ 90 աշակերտը քիչ է Փարիզի համար ։

— Ի հարկէ։ Քսան — քսանըհինգ հազարնոց գաղութ մը կրնայ ապահովել շուրջ 300—400 աշակերտ եւ այն ատեն է միայն որ Մխիթարեան Հայրերու աշխատանքը օգտակար կ'ըլլայ։

Պարզ է որ եթէ այդ թիւին կարենայինք մօտենալ, Մուրատեան վարժարանը փոքր պիտի գար, բայց ի՜նչ ուրախութեամբ երկու թեւ կրնայինք աւելցնել եղած շէնքին վրայ ։

Բայց կարելի չէ հաւատալ թէ կրնանք այդ թիւին մօտենալ։ Տակաւին շատ քիչ են ինչպէս իրաւամբ դիտել կուտայ Հ. Ճանաչեանը, գիտակից ծնողները։ Ցետոյ կան շատեր որոնց համար տեսակ մը Snobisme է տեղական վարժարան երթալը, Bachotի խնդիրն ալ կայ։ Նոր տեսուչը կը խոստանայ ամէն բան ընել, բայց բան մըն ալ աշակերտը պէտք է ընէ։ Այն ծնողքը որուն տղան չէ յաջողիր քննութեան, երբ Մուրատեանէն կը ներկայանայ, վստա՞հ է թէ պիտի յաջողէր եթէ Jeanson de Sailly երթար։

Ասոնք բոլորը պատրուակներ են։ Վարժարանը կարելին կը փորձէ, առաւելագոյն արդիւնքը ապահովելու համար։ Խնդիրը այն է որ ամէնքն ալ հասկնան թէ տարրական պայման է գիտնալ իր մայրենի լեզուն եւ ազգային կրթութիւն ստանալ։ Մեծ բախտ է Ֆրանսայի մէջ ունենալ միջնակարգ վարժարան մը։ Կը մնայ ըմբռնել եւ քաջալերել ։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԾԻԾԱՂ

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ.— Երբ կենդանիները քովդ չեն, ինչպէ՞ս կը կանչես ։

ՀՈՎԻՒԸ.— Սրինգս կը փչեմ ։

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ.— Ի՞նչպէս ։

ՀՈՎԻՒԸ.— Այսպէս (կը փչէ)։

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ.— Այսքան մե՞ղմ ։

ՀՈՎԻՒԸ.— Ոչ. մեղմ կը փչեմ, միայն այն պարագային երբ կենդանին մօտս է... ։

×

ՄԵԾ ՀԱՅՐԸ.— Սիրելի ձագուկներս, տարեդարձիս առթիւ ինծի տեսակ տեսակ շաքարներ, կաղին, նուշ, ընկոյզ եւայլն բերեր էք. բայց ես ակռայ չունիմ ...

ՏՂԱՔԸ.— Հոգ չէ, մեծ հայրիկ, մենք ունինք ..

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ՀՈՋԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ե.— ԳԵՂԱՆԻ ՀԵԼԷՆԱՆ

Տոլարապաշտ այս քաղաքին չահադէտները շատ ինքնավստահ էին կամ շատ յիմար՝ պատկերացնելու համար որեւէ կապ իր առեւտրական հաշիւներուն եւ ամերիկեան աշխարհակալութեան, Մարշըլի ծրագրին կամ արտաքին նախարարութեան դէմ գործուած կանոնաւոր յարձակումներու միջեւ։ Անոնք չնկատեցին, թէ ինչպէս ըմպելիքի եւ վառարաններու համար վճարուած տարածութիւններ ձեւով մը կ'ազդէին ազատ լուրերու սիւնակներուն վրայ եւ ուժ կուտային Չինաստանի եւ Լեհաստանի նոր սահմաններուն, Փիցպուրկի համասլաւական շարժման կամ Վալտորֆ Աստորիա պանդոկին մէջ գումարուած խաղաղութեան համաշխարհային խորհրդաժողովին, որ կը հետապնդէր խորհրդային «խաղաղութեան» յարձակողական մը ծրագիրը ։

Փոլ Անտէրսըն լաւ գործ մը տեսած էր եւ աւելի քան ազդեցութիւն կը գործէր ամերիկեան մամուլին վրայ։ Ան եղած էր Միացեալ Նահանգներու մէջ Կոմինֆորմի բոլոր դրամական գումարներուն վճարողը։ Տեսաւ Ռումանիայէն եւ Հունգարիայէն եկող բոլոր «տարագիրները», որոնք այնքան շատ տառապած էին բոլշեւիկեան սարսափի արգելարաններուն մէջ, բայց մաս մը դրամ ունէին նաեւ պահած չէզոք Զուիցերիոյ մէջ։

Ինք եւ Հելէնա հոդ տարած էին այդ գումարներուն, որոնք գործածութեան դրուած էին Արեւմտեան Կիսագունդին մէջ։

Բնաւ պիտի չմոռնար այն մեծ գործը, զոր գլուխ հանեց, երբ Իրա Փամֆիլիանու Նիւ Եորք ժամանեց։ Ռումանական զէնքի Թագաւորը երկու տարի բանտարկուած էր, արտաքին նախարար Աննա Փաուքըր գրաւած էր անոր գործարանները եւ հիմա, իր վերջին ունեցածը բերած էր Նիւ Եորք։ Չորս միլիոն տոլար։ Փոլ տակաւին կը խնդար։ Երկու միլիոն՝ Համայնավար Միջազգայինին, երկու միլիոն՝ Փամֆիլիանուին։ Դրամատէր զինավաճառը յօժարակամ գործադրած էր պայմանը ։

Փամֆիլիանու ազատ ձգուած էր Պուքրէշի մէջ։ Կրնար ան ցոյց տալ ծեծերու եւ չարչարանքի նշանները, այնպէս որ Նիւ Եորքի մամուլը հրատարակած էր ահաբեկման ամէնէն վայրագ պատմութիւնները ։

Բայց հիմա նոր հրահանգներ եկած էին Մոսկուայէն։ Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակը հետաքրքրուած էր Փոլով եւ Հելէնայով։ «Հաւաքեցէք իրերը եւ հեռացէք», կ'ըսէին այդ հրահանգները։ Հելէնա արդէն մեկնած էր։ Փոլ յոգնած էր — յոգնած եւ կշտացած։ Կը յուսար որ ոստիկանները ու երեսփ. ժողովի հակամերիկեան գործունէութեանց յանձնաժողովը, իր ու Հելէնային վրայ հսկելէ զատ ուրիշ գործ չունին։ Ստորերկրեայ գործի պիտի լծուէր երկար հաճելի հանգիստէ մը համար։ Ստորերկրեայ գործի՝ Մոսկուայի մէջ։ Պիտի հանդիպէր հոն Հելէնային։ Թերեւս։

Հելէնա Պէնթըն մէկ գովելի բան ունէր։ Բընաւ հարցումներ չէր ըներ. ամէն պարագայի տակ, ոչ աւելի քան ինչ որ բացարձակապէս անհրաժեշտ էր։ Կեանքը դիւրին չէր անոր համար։ Հիմա դարձեալ Փարիզ վերադարձած էր։

Փարիզը Հելէնա Պէնթընի ծննդավայրն էր։ Ունէր՝ Պէնթընի ընտանեկան աւանդութեան եւ անոր Պոսթընի դաստիարակութեան լաւ ու տոկուն կրթութիւնը։ Փոլ կը հիանար միշտ անոր այս յատկութեան վրայ։

Հելէնա արմատներ ունէր, բան մը, զոր ինք, համայնավար լրտեսապետը, բնաւ չէր գիտցած։ Եկաւ գիծերուն միւս կողմէն եւ Փոլ գոհ մնաց, որ հաւանած էր գալ իր մօտ եւ աշխատիլ։

Հրապուրուած էր անով սկիզբէն, երբ առաջին անգամ իրարու հանդիպած էին տասնեւհինգ տարիներ առաջ։

Նիւ Ծըրզի, Ճէֆէրսըն Քէմփին մէջ էր։ Կուտար հոն մարքսականութեան դասեր,— մէկը գլխաւոր ժամանցներէն այս ժամադրավայրին մէջ, զոր համայնավար կուսակցութիւնը բացած էր իր անդամներուն ու համակիրներուն կրթութեան եւ զբօսանքին համար։ Իբրեւ իր աշակերտներէն մէկը, Հելէնա աչքի զարկած էր իր հարցումներով։ Քննադական կամ ռազմաշունչ հարցումներ չէին անոնք, այլ կրնայիք տեսնել, որ ան ամբողջ հարցը կը քննէր ամէն անկիւնէ, խելացի կերպով, տրամաբանութեամբ ։

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

Ներքին տագնապ Թուրքիոյ մէջ

Պոլսական թերթերուն հրատարակութեանց համաձայն, Պալըքէսիրի մէջ, ուր պիտի երթար խօսելու Իսմէթ Ինէօնիւ, հաւաքուած էին 15 հազար Դեմոկրատներ, արգիլելու համար բանախօսութիւնը: Հալքի շրջանային նախագահին բողոքին վրայ, կռիւը ծայր տուաւ: Երկու կուսակցութիւնները իրար կը բզկտէին: Եօթը հոգի վիրաւորուեցան:

Դեմոկրատներու ցուցատախտակներուն վրայ կը կարդացուէր «երէկը մի մոռնաք, քուէի գող, ի՞նչ երեսով Պալըքէսիր կուգաս, ազգէն գողցուած դրամները ետ պիտի առնուին, 1946ի ողբերգութիւնը չմոռցանք»:

Ինէօնիւ որ տասը քիլոմեդր հեռու լուրի կը սպասէր, նուաղեցաւ: Սընտրկըի եւ Պիղատիչի մէջ ալ խօսիլ ուզած ատեն, ժողովուրդը յիշոցներով դիմաւորեց զայն, որու վրայ անգամ մը եւս նուաղեցաւ Ինէօնիւ, ուրկէ ետք լրագրողներու յայտարարեց թէ «կառավարութենէն չկրցանք վայելել օրինական պաշտպանութիւնը որ մեր իրաւունքն է, այդ պայմաններուն տակ առայժմ դադրեցուցի պտոյտս»:

× Պալըքէսիրի դէպքերուն հետեւանքով կառավարութիւնը, մասնաւոր նիստ գումարելով, կարգ մը որոշումներ տուաւ: Կը կարծուի որ դէպքերու առաջքը առնելու համար արգիլուին հաւաքոյթները: Ծայրայեղ աստիճանին հասած են միջկուսակցական կռիւները: Դեմոկրատներու համաձայն Ինէօնիւ միակ պատասխանատուն է անդորրութեան խանգարման: «Հիզմէթ» կը գրէ թէ Ինէօնիւ կը պառակտէ ազգը եւ կը քանդէ Հալքը: Թերթերը կը գրեն թէ Հալքեան երեսփոխանները նիստ գումարեցին եւ հաւանական է որ Հալք քաշուի Ազգ. Ժողովէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ մը ծագեցաւ Հոլանտական Հնդկաչինի մէջ: Մայրաքաղաք Ճաքարթայի մէջ, ամբոխը յարձակեցաւ խորհրդարանին վրայ պահանջելով անոր լուծումը, վաճառատուներ թալանուեցան եւ Հոլանտական բարձր-քոմիսէրութեան վրայէն դրօշը վար առնելով պատառ պատառ ըրին: Նախագահը ժամ մը ճառ խօսելով հանդարտեցուց ամբոխը, իսկ զինուորական ուժեր կը պահեն կարգապահութիւնը: Ոեւէ ընդհարում չպատահեցաւ զօրքերուն եւ ժողովուրդին միջեւ:

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐԷԶ որ դեռ Մոսկուա կը գտնուի, Նոյեմբերին պիտի վերադառնայ Փարիզ ուր իր առաջին ճառը պիտի խօսի Նոյեմբեր 7ին: Անկէ առաջ Կեդր. կոմիտէն պիտի քննէ Մարթիի եւ Թիյոնի չեզոքի խնդիրը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըրի պատասխանը Սարի խնդրին վրայ, յանձնուեցաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան: Բովանդակութիւնը դեռ գաղտնի կը պահուի, բայց կ'ենթադրուի որ չափաւոր եղանակով մը գրուած է: Գերման վարչապետին կարծիքը այն է որ Սարը եւրոպական պիտի ըլլայ երբ Միացեալ Եւրոպան իրականանայ:

ՄԻԱՑԵԱԼ Ազգերու վերջին նիստին մէջ օրակարգի անցաւ այս ամբաստանագիրը, որուն համաձայն Հարաւ-ափրիկեան միութեան մէջ տիրող ցեղային խտրութիւնները սպառնալիք մըն են խաղաղութեան: Այս ամբաստանագիրը ստորագրած են արաբեւասիական, հարաւ ամերիկեան եւ համայնավար պատուիրակութիւնները: Վիճաբանութեանց ընթացքին Վիշինսքի միջամտեց յայտնելով թէ Ազգերու Դաշինքին համապատասխան է յարուցուած խնդիրը: Ֆրանսա, Ամերիկա, Անգլիա, եւ ուրիշ հինգ պետութիւններ ժողովը անձեռնհաս նկատեցին եւ սակայն մեծամասնութիւնը որոշեց օրակարգի անցընել զայն:

× Ազգաժողովի նոյն նիստին մէջ լեհական պատուիրակութիւնը առաջարկեց «Մեծերու միջեւ խաղաղութեան պայման մը» կնքել, լուծելու համար Քորէայի խնդիրը եւ արգիլելու հիւլէական ու մանրէական զէնքերը:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թադամասին քաղաքապետարանի սրահը:

Տոմսերու համար դիմել.— Ճաշարան Արթիւր, Place des Fêtes, Նպարավաճառ Բիւզանդ, Պէլվիլ, գրատուն Հրանդ Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Բալուեան:

×

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia:

***

Ալֆորվիլի մէջ

Հոկտեմբեր 26, կիրակի գիշեր:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, և մասնակցութեամբ Կ. Տողրամաճեան, Ռուբէն Տ. Մինասեան, Շահրիկեան խումբերու:

Կը խօսի Ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Ճաշկերոյթով խնջոյք: Տոմսերու համար դիմել՝ ընկ. Յովհաննէս Զերչեանի եւ Բարթող Փափազեանի, գին՝ 500 ֆրանք

×

Վիէնի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր:

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին:

Մանրամասնութիւններ յաջորդով:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀՕՅ-ՔՈՅԺ

Ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Սեպտեմբեր — Հոկտեմբերի թիւը (141—142), լոյս կը տեսնէ ամսագլխուն:

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՀԱՅԵՐԷՆԻ

Փարիզի եկեղեցւոյն հովանաւորութեան տակ բացուած կեդրոն. դպրոցի (15 rue Jean Goujon) հինգշաբթի օրուան դասընթացքները սկսած են արդէն ժամը 2էն 6.30, իսկ աշխատող երկսեռ աշակերտութիւնը չզրկելու համար, հաստատուած է նաեւ երեկոյեան դասընթացք մը ժամը 6.30էն մինչեւ 8ը:

Կ'աւանդուի կրօնագիտութիւն, հայերէն, Հայաստանի աշխարհագրութիւն եւ պատմութիւն, ազգային երգեր, հայկական պարեր, համաձայն որոշ ծրագրի մը:

Հ. ՍԱՀԱԿԻ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի նախորդ տեսուչ Հ. Սահակ Վ. Տ. Մովսէսեան, այս չորեքշաբթի երեկոյ պիտի բանախօսէ Ֆրանսահայ լսարանին (Նախկին Արեւմուտք) մէջ, նիւթ ունենալով «Համազգային գործակցութիւնը խարիսխ փրկութեան»:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Էժտահարեան և զաւակը, Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Մինաս Պակլօեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան, Լիոնի եւ Մարսէյլի հայրենակիցներուն եւ բարեկամներուն, որոնք անձամբ, հեռագրով կամ ծաղկեփունջով իրենց ցաւուն եւ աղջկան, Տէր եւ Տիկին Բաբգգէն եւ Մարի Էժտահարեաններու ամուսնութիւնը շնորհաւորեցին:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Քեռի» խումբը ժամը 6ին: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պատրաստուեցէք Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ որ տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 8ին, Ալհամպրայի սրահներուն մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, 26 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 11ին, հայկական ծէսով պատարագ պիտի մատուցուի Eglise de la Ste. Trinitéի մէջ (Place de la Trinité)ի, յիշատակ հանգուցեալ արեւելագէտ René Groussetի: Կը պատարագէ՝ գերապայծառ ԿԱՐԱՊԵՏ Թ.Ծ.Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ: Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի յարգել յիշատակը մեծ հայասէրին եւ ակադեմականին:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համաշխարհանճարի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ: Շաբաթ 25 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ ժամը 4, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi:

Անակնկալներ, հաճելի ժամանց, եւ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ: Առատ ըմպելի, համադամ աղանդերներով: Գիները դիւրամատչելի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկ. Մանուէլ Մանուէլեան, զաւակները եւ ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք, անձամբ, ծաղկեպսակով կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց զոքանչ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին, Այրի Տիկին Մարիցա Փափազեանի մահուան առթիւ:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն խորհրդարանին մէջ ձեռնարկուած է մատենադարանի մը շինութեան: Կը խնդրուի հայ արհեստաւորներէն որ ներկայանան եկեղեցւոյն դիւանատունը, տալու համար ծախքերու նախահաշիւ մը: Երկուստեք զոյացած համաձայնութեամբ աշխատանքը պիտի սկսի անմիջապէս:

Դիւանատունը բաց է ամէն օր, կիրակի օրերը եւս:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Փանոս Ուստուլիկեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ փոքրիկն Շամիրամ Ուստուլիկեանի եւ իր ծնողքին հոգւոյն համար: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 21 Octobre 1952 Երեքշաբթի 21 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6896-Նոր շրջան թիւ 2307
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՌՈՎԱՅՈՅԶ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

Մերձաւոր Արեւելքի մէջ դէպքերը կը շարունակեն իրենց զահավէժ ընթացքը :

Արեւելքի ժողովուրդները, սթափած երկարատեւ քունէ մը, վերջին տարիներուն իրենց յեղափոխական ուժական շարժումներով կարծես թէ կը թուին արագօրէն շահիլ կորսուած ժամանակը:

Սուրիա եւ Լիբանան տակաւին շատ կարճ անցեալ մը ունին իրենց ետեւ՝ իբրեւ անկախ պետութիւն :

Այդ երկիրներուն մէջ կատարուած յեղաշրջումներն ալ տեղի ունեցան առանց մեծ ցնցումներու, առանց խոր հետքեր ձգելու: Արդէն գրեթէ բնականոն կեանք մը ստեղծուած է հոն ներկայիս :

Տարակոյս չկայ թէ օտար ազդեցութիւններ անպակաս են միշտ ամէն տեղ, մանաւանդ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, որ հինէն ի վեր մրցադաշտ մը եղած է աշխարհակալ պետութեանց համար:

Հոգատարութեանց ջնջումէն ի վեր, Սուրիոյ եւ Լիբանանի ժողովուրդները կը ջանան ամուր հիմերու վրայ դնել իրենց անկախութիւնը եւ նուիրուած են վերաշինելու եւ ծաղկեցնելու իրենց նորազատ երկիրները :

Դասակարգային խոր հակամարտութիւններ չկան այնտեղ չեշտուած կերպով, աւատապետական կարգերը աչքի չեն զարներ այնքան՝ որքան արեւելքի միւս երկիրներուն մէջ: Մեծ թիւ մը կը կազմեն հոն արհեստաւորները, երկրագործներն ու մանր առեւտրականները :

Նոյնը չէ կացութիւնը Եգիպտոսի եւ Իրանի մէջ :

Եգիպտոսի քսան միլիոն բնակչութեան հարիւրին տասը միայն մարդավայել կեանք մը կը վարէ: Մնացեալ 18 միլիոնը աղքատութեան ու թշուառութեան մէջ կը տուայտի :

Աղեքսանդրիա կամ Գահիրէ այց կիսող օտարականը անմիջապէս կը տեսնէ այս երկու ծայրայեղութիւնները — մէկ կողմը փոքրամասնութիւն մը՝ պերճ ու ճոխ կեանքով յղփացած, միւս կողմը մարդիկ՝ որ մուրացկանի վիճակին են վերածուած :

Բոլոր համեմատութիւնները պահելով, գրեթէ նոյն կացութիւնը կը տիրէ նաեւ Իրանի անսահման տարածութեանց մէջ :

Այս երկու երկիրներուն մէջ ալ ազգայնական զգացումը օգտագործեցին օրուան վարիչները :

Վաֆտ կուսակցութիւնը, որ կը յաւակնէր շարունակել անկախութեան մեծ ախոյեան Սաատ Զաղլուլի աւանդութիւնը, երկրին մէջ կորսնցուցած էր արդէն ամէն հեղինակութիւն, երբ 1951 Հոկտ. 16ին խզեց Անգլիոյ հետ կնքուած ծանօթ դաշինքը :

Արդիւնքը եղաւ բացասական: Սուէզի շրջանին մէջ տեղի ունեցած կռիւները չկրցան տեղահան ընել Անգլիացիները, որոնք ցարդ ամուր կը պահեն իրենց դիրքերը :

Յունուար 26ի աղետալի դէպքերը, որոնց ընթացքին հրոյ ճարակ դարձան Գահիրէի ամէնէն շքեղ շէնքերն ու հիմնարկութիւնները, մահացու հարուածը տուին Վաֆտ կուսակցութեան, որուն վարիչները հարստութիւն դիզած էին ի գին ժողովուրդի ստուար մեծամասնութեան կեղեքումին ու շահագործման :

Յուլիս 26ի յեղափոխութիւնը վերի վայր շրջեց Եգիպտոսի ներքին կարգուսարքը :

Սպարապետ Նեկիպի անձին մէջ ժողովուրդն է, որ յաղթանակեց: Ֆարուք թագաւորի եւ իր պաշտպաններուն ասպարէզէն քշուիլը ճամբայ բացաւ աւատապետներու եւ մեծահարուստ հողատէրերու մաքրագործումին համար :

Նախկին վարչաձեւը պարարտ հող կը մատակարարէր համայնավարական քարոզութեանց համար: Եգիպտոսի նոր վարիչը իր հողային եւ ընկերային բարենորոգումներով ճամբան կը փակէ այժմ համայնավարութեան առջեւ եւ կը խոստանայ բարձրացնել ֆէլլահներու եւ գործաւորներու ապրուստի մակարդակը :

Իրանի մէջ կացութիւնը աւելի կնճռոտ է : Քարիւղի մենաշնորհին դէմ բացուած պայքարը կարելի չեղաւ կարգադրել բարեկամական համաձայնութեամբ:

Ի վերջոյ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզուեցան Իրանի եւ Անգլիոյ միջեւ: Ու յայտնի չէ տակաւին թէ ինչով պիտի վերջանայ ներկայ տագնապը :

Ծարայեղ տարրեր եւ պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալու տրամադիր կազմակերպութիւններ ականդէտ կը սպասեն՝ յարմար առիթները օգտագործելու համար՝ ի նպաստ իրենց թաքուն ծրագիրներուն :

Այն միջոցին, երբ աշխարհ դարձեալ մեծ երկունքի մէջ է, Արեւելքի խռովայոյզ վիճակը բարենշան չէ ապագային համար:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Ֆարուք պիտի սպաննուէր, եթէ...

Գահիրէի «Ալ Աքպար» թերթը կը հրատարակէ զօր. Նեկիպի յուշատետրէն քանի մը էջեր, որոնք գահընկեցութեան օրերուն կը պատկանին եւ պատասխան մըն են Ֆարուքի հրատարակած յուշերուն :

Աղեքսանդրիա գումարուող սպաներու ժողովը Յուլիս 25ի երեկոյին նկատի առաւ երեք պարագայ .— Ձերբակալել եւ սպաննել Ֆարուքը: Ձերբակալել եւ դատել: Ձերբակալել եւ վտարել :

Հազարապետ Կամալ Սալէմ պահանջեց անոր սպանութիւնը: «Մարդասպան մըն է եւ արժանի կախաղանի: Իբր բանակին վերին հրամանատար՝ ան դաւաճանեց բանակին, որով արժանի՝ գնդակահարման: Գող մըն է, պէտք է բանտարկել : Կը յիշէ՞ք անոնք զորս Ֆարուք սպաննեց: Պէտք է անոնց վրէժը լուծենք: Կը յիշէ՞ք Պաղեստինի պատերազմի զոհերը որոնք մարտիրոսացան Ֆարուքի հայթայթած անպէտ զէնքերուն պատճառով: Եթէ Ֆարուք մեկնի՝ աշխարհակալները պիտի օգտագործեն զայն սպառնալու համար Եգիպտոսի եւ թոյլ տուած պիտի ըլլաք որ մարդասպան մը խուսափի »:

Շատ ծանրակշիռ մթնոլորտ մը կը տիրէր:

Նեկիպ պատասխանեց .— Ես միայն Եգիպտոսի շահը նկատի ունիմ : Եթէ երկրին շահը կը պահանջէ որ Ֆարուք մեռնի, թող մեռնի : Եթէ այդ շահը կը պահանջէ որ ան վտարուի ու ապրի, թող ապրի: Վրէժ չենք փնտռեր, այլ ազգին փրկութիւնը :

Ուրիշ սպաներ ըսին .— Մեր շարժումը տեղի ունեցաւ առանց արիւնահեղութեան : Զայն չենք ուզեր արատաւորել կաթիլ մը արիւնով, նոյնիսկ եթէ այդ ըլլայ Ֆարուքի արիւնով :

Իվերջոյ որոշուեցաւ որ կարծիքը առնուի նաեւ Գահիրէ գտնուող մեր ընկերներուն: Հազարապետ Սալէմ օդանաւով Գահիրէ գնաց Յուլիս 26ի առտուան ժամը 3ին եւ վերադարձաւ ժամը 6ին: Գահիրէ որոշած էր որ Ֆարուք գահընկէց ըլլայ եւ աքսորուի:

Անմիջապէս գործի սկսանք: Ժամը 7ին մեր զօրքերը պաշարեցին արքայական պալատները եւ վարչապետ Ալի Մահէրի յանձնուեցաւ գահընկէցութեան վերջնագիրը :

Ֆարուք փոխադրուեցաւ «էլ Մահրուսա» նաւին մէջ, ուր գացի, իրիկուան ժամը 4ին գահընկէց արքան ողջունելու հազարապետ Սալէմի հետ: Ըսի Ֆարուքին .— «1942 Փետրուար 4ին երբ բրիտանական ուժեր ձեր պալատը պաշարեցին, որպէսզի ընդունիք նախարարական փոփոխութիւն մը, ես միակ զինուորականն էի որ հրաժարեցայ իբր բողոք: Անկէ ձեզ հաւատարիմ սպաներուն զգացումները կ'արտայայտէր: Այսօր ամէն ինչ փոխուած է: Ձեր եւ ձեր շուրջիններուն արարքները մեզ ստիպեցին որ մեկնիք» :

Ֆարուք պատասխանեց .— Երկրի բարիքին համար շատ դժուարին պաշտօն մը ունիք կատարելու: Պէտք է գիտնաք որ դուք զիս կանխեցիք: Եթէ այսօր չշարժէիք՝ ինչպէս որ ըրիք, ես ձեզի դէմ պիտի շարժէի վաղը:

Այս խօսքերը ջղայնացուցին հազարապետ Սալէմը, որուն Ֆարուք դիտողութիւն ըրաւ, աւելի բարեկիրթ կենալ :

Տեսնելով որ ձգտումը կ'աւելնար, նշան ըրի Սալէմի որ հանդարտի եւ բարեւելով մեկնեցայ :

Նեկիպ սապէս կը վերջացնէ իր յիշատակներուն այս բաժինը .— «Ֆարուքի համար այսպիսի վախճանի մը վրայ կը ցաւիմ բայց այլապէս չէինք կրնար շարժիլ »:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, ԲԱՅՑ ՈՉ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Արմատական կուսակցութեան համաժողովը որ գումարուեցաւ Պորտոյի մէջ, մեծ կարեւորութիւն կ ընէրկայացնէ, քանի որ արդի կառավարութեան քաղաքականութեան հետ ուղղակի կապ ունի: Համաժողովը զբաղեցաւ երկրին ներքին եւ արտաքին բոլոր հարցերով եւ յայտնեց իր բաղձանքները որոշ բանաձեւով մը :

Ժողովին ամէնէն կարեւոր նիւթը տեղի ունեցաւ եւրոպական բանակին ծրագրին շուրջ: Կուսակցութեան ամենակարեւոր դէմքերը խստիւ բողոքեցին այժմ սեղանի վրայ գտնուող ձեւին դէմ : Նախագահ Էրիօ յայտարարեց թէ «իմ հայրենասիրութիւնս կ'արգիլէ զիս քուէարկելէ այս ծրագիրը որ հակասահմանադրական է» : Տալատիէ «անընդունելի» հռչակեց զայն: Ասոնց եւ ուրիշներու կարծիքով այդ ծրագիրը իր արդի ձեւին մէջ Ֆրանսան կը մղէ ամենածանր վտանգներու, կը վերահաստատէ գերմանական ուժը եւ Ֆրանսան անդարմանելի կերպով կ'անջատէ Անգլիայէն :

Վարչապետ Փինէ Սէն Շամոնի մէջ հետեւեալը յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն.

— «Չեմ կրնար նկատի չառնել արմատական վարիչներուն յայտարարութիւնները, եւրոպական բանակին ե սնոր հանդէպ Պ. Պ. Էրիոյի եւ Տալատիէի բռնած դիրքը: Ես կողմնակից եմ եւրոպական բանակի մը, բայց դէմ եմ Գերմաններու մասնակցութեան՝ այդ բանակի սպայակոյտին մէջ : Պէտք չէ որ Գերմանները մտնեն անոր վարչութեան մէջ. Թող միայն զինուոր բերեն, բաւական է »:

Պ. Էրիօ համաժողովին վերջը խօսք առնելով ըսաւ.— «Կողմնակից եմ եւրոպական դաշնակցութեան մը եւ ի հարկին պիտի պաշտպանեմ զայն: Ես ոեւէ ատելութիւն չունիմ գերման ժողովուրդին դէմ: Ատելութիւնը Փրանսերէն բառ մը չէ: Ֆրանքօ-գերման խնդիրը կրնանք քննել առանց վրէժխնդրութեան: Պէտք է փորձել հաշտեցնելու երկու ժողովուրդները որ իրարու հետ կը կռուին պատմութեան սկիզբէն ի վեր: Բայց մենք կը նախընտրենք Ֆրանսան եւ չենք կրնար յանձնարարել ծրագիր մը որ նպաստաւոր է Գերմանիոյ »:

Պ. Էրիօ խօսքը ուղղելով Ամերիկայի, աւելցուց .— «Անգամ մըն ալ կ'ուզեմ որ քննեն այն ծրագիրը զոր մեզմէ կը պահանջեն վաւերացնել : Հազիւ եօթը տարի անցած է պատերազմի վախճանէն, եւ արդէն պաշարուած ենք խնդրանքներով որ 1918էն վերջը մեզ կրկին ձգեցին պատերազմի մէջ: Կը խնդրեմ Միացեալ Նահանգներէն, մեզի խնայել կարգ մը դէշ ձեռնարկներ, ինչպէս օրինակ, մեզի քաշել Միացեալ Ազգերու առջեւ, այն պահուն իսկ, երբ իրենք կը տեղաւորուին Մարոքի մէջ, այսպէս քանդելով իրենց իսկ ռազմական խարիսխները »:

Այս բոլոր արտայայտութիւնները նկատի առնելով հանդերձ, արմատականներու համաժողովը իր բանաձեւին մէջ բաղձանք յայտնեց միայն որ եւրոպական դաշնակցութեան եւ բանակին կազմութեան մէջ հարկ եղած երաշխիքները ձեռք առնուին: Նաեւ Ամերիկացիներուն ուշադրութեան յանձնեց Ֆրանսայի զոհողութիւնները Ծայր. Արեւելքի մէջ ուր միայն Ֆրանսացիները կը զոհուին բոլոր միւսներուն փրկութեան համար :

Համաժողովին այս դիրքը պատճառ պիտի ըլլայ հաւանաբար այդ ծրագիրը վերաքննելու միջազգային սահմանի մէջ, քանի որ, թէեւ ընկերվարականները կողմնակից են, բայց Կոլլիստներն ալ հակառակ են :

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը Ատենաուըր, Պ. Էրիոյի եւ Տալատիէի ելոյթներուն առթիւ իր կողմէն յայտարարեց . — Կը հասկընամ տեսակէտը Պ. Էրիոյի որ պատերազմի ընթացքին Նացիներէն տառապեցաւ: Բայց ես քայլ մը իսկ չպիտի շեղիմ իմ արդի քաղաքականութենէս, քանի որ այս է միակ ճամբան Գերմանիոյ վերամիացման: Ամերիկեան ընտրութիւններէն առաջ Պոնի դաշնագիրը պէտք վաւերացուի, քանի որ այդ ընտրութիւնները պիտի չփոխեն, իմ կարծիքով, միջազգային կացութիւնը »:

× Արմատականներու ռումբը եւրոպական բանակին կազմութեան մասին, միջազգային քաղաքականութիւնը խռովեց: Թէեւ նախարար Փլէվէն յայտարարեց որ արեւմտեան Եւրոպայի ապահովութիւնը կը պահանջէ Գերմանիոյ մասնակցութիւնը պաշտպանութեան գործին մէջ», Փօլ Րէնօ ծանրակշիռ դատեց դաշնագրին մերժումը, բայց զանազան կուսակցութեանց պատկանող ուրիշ անձեր համամիտ են Էրիոյի ելոյթին :

Գերման վարչապետը յայտնեց արդէն թէ իր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՄԵՐ ՀՈԳԵՐԷՆ

Զափազանց շատ մտահոգութիւններ ունի Արտասահմանի հայութիւնը իր գոյութեան յարատեւութեան եւ հայ դատին օգտակար ըլլալու առընչութեամբ :

Այդ մտահոգութիւններէն առաջին դիրքի վըրայ կուգայ մայր Հայաստանի եւ Սփիւռքի հայութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող հաղորդակցութեան պակասը, անսիրելութիւնը, որ կապարի ծանրութեամբ նստած է ամէն մէկ հայրենասէր Հայու սրտին ու հոգիին վրայ :

Չխօսինք քաղաքական դետնի վրայ բացուած անջրպետի մասին. չխօսինք տիրող վարդապետութեան հնարաւորութիւններուն եւ անբաղձալի անդրադարձումներուն մասին, որոնք արուեստական խրամատներ բացած են հայութեան կեանքէն ներս ու անընդհատ կը կրծեն մեր գոյութեան տուեալները: Կը հասկնանք որ Հայաստան քաղաքականապէս եւ տնտեսապէս տէրը չէ իր ճակատագրին եւ պարտաւոր է հնազանդիլ վերէն տըրուած հրահանգներուն: Իրաւունք չունի՞նք սակայն ակնկալելու որ մեր հայրենիքը որոշ չափով ազատ ըլլայ մշակութային մարզին մէջ եւ կապ ու հաղորդակցութիւն պահէ արտերկրի հայ գանգուածներուն հետ՝ մշտական յարաբերութիւն պահելով անոնց հետ՝ գրի ու գրականութեան հայթայթումով :

Անուանապէս «Մշակութային կապի ընկերակցութիւն» մը կայ, որ իբր թէ պիտի ծառայէր նոյն նպատակին: Բայց անունը կայ, ինքը չկայ:

Քանի մը «Յառաջդիմական»ներու հետ հաղորդակցելով եւ անոնց որոշ տիպի գրականութիւն ղրկելը բաւական չէ իր գոյութիւնը արդարացնելու համար :

Մենք գիտենք որ թէ պատերազմի ընթացքին եւ թէ պատերազմէն վերջ շատ արժէքաւոր երկեր հրատարակուեցան Հայաստանի մէջ, որոնցմէ սակայն շատ ցանցառ թուով հասան սփիւռքի Հայութեան: Ինչո՞ւ այս չկամութիւնը :

Այժմ Հայաստանի մէջ կը հրատարակուին թերթեր ու հանդէսներ, Ս. Հայաստան, Էջմիածին եւայլն. ինչո՞ւ ամիսներ կ'առնեն՝ հասնելու համար մեր ձեռքը, ան ալ անուղղակի: Դաւաճանութի՞ւն է եթէ այդ թերթերը փոխանակութեան համար ղրկուին Սփիւռքի հայ մամուլին՝ անկախ անոնց կուսակցական պատկանելիութենէն :

Եթէ մեր մայր զանգուածը պէտք ունի Սփիւռքի հայութեան եւ տիրող կառավարութիւնը «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն» չըլլալով հանդերձ պատուիրակութիւններ կը ղրկէ դուրս, անշուշտ ունի որոշ նկատումներ եւ հեռանկարներ զանգուածները չահագրգռելով մայր երկրի կեանքով ու ապրումներով, ապա ուրեմն անստանձնելու է նաեւ որոշ պարտաւորութիւններ՝ դէպի այդ զանգուածները :

Որքան պիտի օգտուէր արտասահմանը եթէ Հայաստանը ի վիճակի ըլլար թարմ շունչով կազդուրելու խամրելու դատապարտուած Սփիւռքը :

Որքան մեծ օգուտ պիտի տային հայ երգը, հայ գրականութիւնը կենսունակ ու հայրենասէր հայ հոգիներուն, որոնք ծարաւ՝ կը պապակին ոգեւորութեան պակասէն:

Գրական համագումարներ տեղի կ'ունենան թէ Հայաստանի եւ թէ արտասահմանի մէջ՝ անջատ անջատ: Երկու գրականութիւններ կը ծաղկին տարբեր միջավայրերու մէջ՝ նոյն մտասեւեռումներով: Հնարաւոր չէ՞ որ դէթ երկու տարին անգամ մը նոյն ազգի մտաւորականութիւնը հաւաքուի եւ միասին մտածէ մեր լեզուի, ուղղագրութեան, տառադարձութիւններու եւ առհասարակ գրականութեան զարգացման համար: Ինչո՞ւ «բարբառային» որակումներ մեր լեզուի շատ նըրբացած մէկ ճիւղին հանդէպ եւ անսահման փառաբանանք ուղղութեան մը վերաբերմամբ, որ օտար բառերու խճողանքով մը կը պարտադրուի մայր զանգուածին:

Սփիւռքի հայութիւնը մտահոգող ամէնէն կենսական, ամէնէն այժմէական, ամէնէն հրամայական հարցն այսօր հայապահպանման հարց է: Եթէ նկատի չունենանք Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները ,որոնք տակաւին երկար տարիներ կրնան տոկալ եւ պահել իրենց ազգային դիմագիծը, այդ անոր համար որ այդ երկիրներուն մէջ թարմ է տակաւին հայութիւնը, դեռ ռերկրի շունչն ու հոտը կը զգայ անոնցմէ եւ յետոյ հոծ բազմութիւններ կան այդ տեղերը, բայց միեւնոյնը չենք կրնար ակնկալել Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի նման երկիրներու մէջ, ուր քաղաքակրթութիւն եւ ազատութիւն ձեռք ձեռքի տրուած կը հարթեն մեզ եւ կ'ուծացնեն մեր ազգային աւանդութիւններէն ու առաքինութիւններէն:

Որքան բարիքներ կրնային ծագիլ եթէ հայրենիք եւ սփիւռք, որպէս մէկ ցեղի զաւակներ, սերտ հաղորդակցութիւններ ունենային իրարու հետ: Քրիստոնէի եւ հեթանոսի տարբերութիւններ չըստեղծէին եւ մայր երկրի ջերմ ու կենսունակ շունչը փչէր արտաշխարհի հորիզոններէն ներս :

Որքան պիտի օգտուէր հայութիւնը — անկախ վարդապետական մարզանքներէ — եթէ մայր հայրենիքը ի վիճակի ըլլար իր գրական ու գեղարուեստական ստեղծագործութիւններով ողողել Սփիւռքի զանգուածը: Որքան պիտի օգտուէր մեր հայրենիքը՝ եթէ դոները բանար եւ այցելութիւններ եւ ուխտագնացութիւններ ընդունէր փոխադարձաբար: Որքան պիտի շահէր մեր Հայաստանը, եթէ կարող ըլլար օգտուիլ այն բազմաթիւ պատրաստուած մտաւորականներէն ու մասնագէտներէն, որոնք այսօր զարդը կը կազմեն իրենց որդեգրած երկիրներուն :

(Խմբագրական ԱՍՊԱՐԷԶի)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Կարմիրներու թափանցումը Միջին Արեւելքի մէջ

Եկեղեցիին ուժը եւ ոգին խորտակելէ վերջ, դիւրին պիտի ըլլար սովետներուն համար գերի դարձնել Օրթոտոքս եկեղեցին: Դիւրին էր նաեւ անոնց համար ապահովել արտաքոց եւ միամիտ արեւմտեան կարգ մը կղերականներու հաւատարմութիւնը , ինչպէս Հիւլէթ Ճանսընի եւ Քէնթըրպըրիի աւագերէցին : Սակայն Ռուսիոյ իսլամ կղերը յամառ ընդդիմութեան իր հնագոյն աւանդութիւնները ունի, երբ ռեւէ անհաւատ կը փորձէ կառավարել զինք: Ոչ — ռուսական աշխարհի իրենց եղբայրները հոգիով սրտով իրենց հետ էին:

Բագուի, Քաշանի, Ուֆայի, Սիմֆէրոպոլի, Թաշքէնդի եւ Խ. Միութեան միւս իսլամ կեդրոններու մոլլաներու եւ միւֆթիներու դէմ Կարմիր հալածանքները իրենց անմիջական անդրադարձումները կ'ունենային, Պաղտատի, Քապուլի, Ուրումզիի, Սամսունի, Թէհրանի եւ ամենուրեք ոչ-սովետ վայրերուն մէջ :

Միջին եւ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ բազմաթիւ էին կարմիր հալածանքներէն վերապրողները, որոնք կ'ատէին Լենինի ձեռակերտը: Անոնք կենդանի եւ պերճախօս վկաներն ըլլալով, քարոզութիւն կ'ընէին մզկիթներու եւ պազարներու մէջ : Իսկ Սովետներու եւ Ասիոյ ոչ - սովետներու միջեւ սահմանները շատ ընդարձակ էին եւ չէին կրնար Կարմիրներու հսկողութեան ենթարկուիլ: 1920էն 1930 Իսլամներուն հակակարմիր ոգին անընդհատ կը սնանէր Ռուսիայէն խոյս տուող Իսլամներու միջոցով :

Փոփոխութիւնը տեղի ունեցաւ դանդաղ եւ աննշմարելի կերպով, մինչեւ որ 1940ին ամբողջովին կրցան ամրօրէն փակել սահմանները: Հետզհետէ աւելի քիչ գաղթականներ եկան հակասովետ բոցը վառ պահելու համար: Ընդհակառակն ճարպիկ Կարմիր քարոզիչներ մէջտեղ ելան, աւելի յանդուգն «գծով»: Անոնք վկայութեան կը կանչէին Խ. Միութեան մոլլաները, որոնք կրօնական ազատութիւն կը վայելէին: 1951 — 52ին Ռուսիոյ մէջ վերաբացուած մզկիթներու նկարները կը ցըրուէին :

Ոչ - սովետական իսլամ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ հրաւիրուեցան ճամբորդութիւն մը կատարելու Խ .Միութեան մէջ, իրենց իսկ աչքերով տեսնելու համար: Այսպէս է որ 1952 Յուլիս 16ին Թասի թղթակիցը հեռագրեց Քարաչիէն թէ Տոքթ. Ճէլալ Շահ, պետը Փաքիստանի բժշկական պատուիրակութեան որ Խ. Միութիւն գացած էր, յայտնեց իր վերադարձին թէ Խ. Միութեան մէջ ոչ կրօնական, ոչ ալ ազգային խտրութիւն գոյութիւն ունի:

Տակաւին թարմ է յիշողութիւններու մէջ երբ Բ. աշխարհամարտին Նացի քարոզիչներ այնքան յառաջ կ'երթային որ կ'ըսէին Արաբներուն եւ ուրիշ Իսլամներուն թէ Հիթլէր Մարգարէին շառաւիղներէն էր եւ հետեւաբար պաշտպանը բոլոր Իսլամներուն: Այդ միջոցին Սթալին այդպիսի ծայրայեղ յաւակնութիւններ չէր ըներ, սակայն ուրիշ հնարամտութիւններ ի գործ կը դնէր: 1944 — 45ին Կրեմլը յայտարարեց թէ շուտով թոյլ պիտի տրուի իր Իսլամներուն որ ուխտագնացութեան երթան Մէքքէ եւ Մետինա — առաջին անգամ ըլլալով 1917էն ի վեր: Շատ քիչեր կրցան երթալ ուխտագնացութեան, բայց այս ալ իր ազդեցութիւնը գործեց հարաւային սահմանին իսլամ զանգուածին վրայ:

Թղթակիցը կը գրէ թէ պարսիկ ծերակուտականի մը պատմածին համաձայն Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մոլլաները չեն ենթարկուիր Կրեմլի նոր գծին: Շատ քիչ են Քաշանիի տեսակի մոլլաները որոնք մտիկ կ'ընեն եւ կը դաշնակցին համայնավարներուն հետ: Թէեւ Թուտէի քարոզիչները եւ սովետական անթելը երբեւ օրինակ ցոյց կուտան Քաշանին, ուրիշ մոլլաներու :

Երբ Մոսկուայի դիւանագիտական գործակալները կը տեսակցին յամառ մոլլաներուն եւ միւֆթիներուն հետ, անոնք խոր հմտութիւն ցոյց կուտան Գուրանի եւ հին փիլիսոփաներուն մասին : Իսկ ասիկա տեսակ մը պատասխանն է Աֆխան մոլլային այն խօսքին թէ Ռուսերը գիրք չունին: Որով ըսել կ'ուզէր թէ անաստուած Մոսկովիթները ոչ Գուրան, ոչ Աստուածաշունչ, ոչ ալ Թալմուտ ունէին :

Ասկէ զատ սովետ քարոզիչները 1949ին Լիբանանի եւ Սուրիոյ Արաբներուն ցոյց կուտային թէ Մարքսի ուսուցումը հիմնովին նման էր Գուրանի քարոզութեան, բայց այդ բանը կը ծածկեն Իսլամներէն ամերիկացի «Փաշականներ» եւ միւս Արեւմտեանները:

« Բոլշեւիկ» թերթին մէջ վերջերս Բագիրով խստօրէն կը յարձակէր Մարգարէին եւ Գուրանին վրայ: Ըստ անոր մարգարէին գաղափարները պատմականօրէն դէշ եւ վնասակար ազդեցութիւն մը ունէին, մինչեւ իսկ այսօր: Իսլամին պատմութիւնը երկար շարք մըն է քանդումի, զանգուածներու գերութեան աւատապետական լորտերու կողմէ, որոնք Մարգարէին բացասական գաղափարները ի գործ կը դնէին այս նողկալի նպատակին համար :

Քաշանիի տեսակի մոլլաները պատրանքներ չունին Կրեմլի Գուրանի եւ իսլամի նոր «յարգանքի» մասին: Իր կարգին Քաշանին Թուտէի հետ կը մտածէ թէ ըստ պարագայի է, եւ ժամանակաւոր բան մըն է:

Տոքթ. Ճէյմս Մէք Տոնըլտ Միջին Արեւելքէն վերադարձին 1945ին, յայտնած է թէ «արաբ վարիչներ կը վախնան Ռուսիայէն, ոչ թէ իբրեւ աշխարհակալ ուժ, ոչ թէ Պարսկաստանի մէջ, իր վերաբերմունքին համար, ոչ թէ Իրաքի Արաբներուն դէմ Քիւրտերը գրգռելուն համար, այլ իբրեւ սպառնալիք մը Իսլամի բարձր դասին հարստութեան: Աւելի շատ ընկերա - տնտեսական վախ մը կը համարեն քան թէ քաղաքական :

Թ. Ա. Թ.

ԳԻՒՂԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Վարժապետը

Մեծ քաղաքի մը արուարձաններէն է Է... գիւղը, հաստատուած բարձունքի մը վրայ: Նշանաւոր իր պտղաստաններով:

Ինչպէս գրեթէ ամենուրեք, մեր հայրենակիցներէն տասնեակ մը բնտանիքներ, 15 — 18 տարի առաջ եկան հաստատուիլ գիւղին արեւելեան ծայրամասին բարձունքը, հիմնելով առանձին թաղ մը :

Ու վայրը՝ որ նախապէս հարուստ ագարակապանի մը ընդարձակածաւալ կալուածն էր, արօտատեղիներով ու կեռասի ծառերով լեցուն, դարձաւ առանձին գիւղ: Օժտուեցաւ արդիական յարմարութիւններով. — խճուղի, ելեկտրականութիւն, ջուր, օդային կապ եւն.:

Կտրուեցան կեռասի ծառերը, բայց գիւղին անունը մնաց «Կեռասենիներու Ճամբայ»:

Գործարանի համեստ աշխատաւորներ են իր բնակիչները, բացի մէկէն, նախկին որբ մը, որ շնորհիւ իր յամառ աշխատանքին եւ ճարպիկութեան, իւրացուցած է կրաղիւսէ ցանկապատերու եւ ընդհանրապէս շաղախի վերաբերեալ գործերու արհեստը : Այժմ կը գործէ իր հաշուոյն եւ այդ ճիւղին մէջ շրջանին միակ մասնագէտն է :

Սակայն գիւղին ամէնէն երեւելի անձը «վարժապետն » է: Ամառնային յաճախակի այցելութիւններս կ'իմաստաւորուին իր «ներհուն» խօսակցութիւններով: Իսկական homme de la rue մըն է ան :

Եօթանասունը շատոնց անցած, ինքն է բողը, բայց առոյգ շարժուձեւերով եւ չափահաս մարդու գրեթէ անազարտ դիմագծով, կը հասնի դաշտային բոլոր գործերուն: Օգնական ունենալով իր խաթունիկ տիկինը:

Իր գլխաւոր զբաղումներն են՝ նախ ասոր - անոր պարտէզներէն խոտ քաղել՝ իր նապաստակներուն համար: Լոլիկ, լուբիա, սեխ ու վարունգ տնկել, հաւերուն կուտ տալ եւ Աստուածաշունչ կարդալ :

Ծալլապատիկ նստած դրան առջեւ, կամ յենած ծառի մը բունին, կը սկսի անվերջանալի իմաստութեան գոհարներ թափել գլխին ու ճառել ամէն նիւթի մասին, սկսելով անխուսափելի կրօնական խնդիրներէն մինչեւ բարոյականը, ազգայինը ու քաղաքականը :

Շատ կ'ուրախանայ զիս տեսնելուն համար : Մասնաւոր հաճոյք մը կը զգայ հետս շաղակրատելու: Կարծէք կը փորձէ համբերութեանս չափը: Բայց յանցաւոր չէ խեղճ ծերունին: Մտքի անսահման պաշարը կ'ուզէ պարպել, դուրս թափել: Ո-րո՞ւ սակայն:Հաւերուն կամ ծառերո՞ւն հետ պիտի խօսի: Մանաւանդ երբ իր դրացի Յովհաննէսն ու Սարգիսը, Զուարթն ու Հայկուհին, դաւադրա -

բար խոյս կուտան իրմէ, հազիւ օրհնեալ բերանը բացած: Շեշտեմ եւ այն, որ զրուցատրութիւնը կը սկսի հայերէն, վերջանալու համար Թուրքերէն լեզուով, մինչ ես, բաղդատաբար օտար մը, զըլպուած համբերութեամբ մտիկ կ'ընեմ զինքը: Քաղաքավարութեան վնասները:

Իր անցեալը մութ է, սակայն ըստ երեւոյթին, Գուրանի վարդապետութիւնը հաշտեցուցած է Աւետարանին հետ, փրկելու համար իր կաշին: Իր նշանաբանն է. «Սկիզբն իմաստութեան է երկիւղ Տեառն»: Իւրաքանչիւր նիւթ կը հիմնաւորէ համաձայն Աստուածաշունչի այսինչ գլուխին:

Շնորհիւ Ս. Գրոց մէջ ունեցած հմտութեան, վիճաբանած է քահանաներու եւ պատուելիներու հետ եւ զանոնք ափ'ի բերան թողած: Իր անուան, Տրդատ, ստուգաբանութիւնն անգամ կուտայ համաձայն կրօնական տուեալներու. « Տէր - Դատ (Արա). Ալիքսանեանը՝ «Ալիք - (սա) - սան:

Նախապէս իր բնակած գիւղի բնակիչները զինքը յորջորջած են «վարժապետ»: Ես զայն կը կոչեմ «հաճի պապա»: Սակայն չեմ գիտեր թէ ուր ստացած է հաճիութիւնը: Մէքքէ՞ թէ Երուսաղէմ: Արդարեւ «հաճի պապային» սենեակը ամէն կիրակի առտուները կը վերածուի աղօթատեղիի: Կ'երգէ շարական, մեղեդի եւ պատարագի արարողութիւններ, մերթ հայերէն, մերթ Թուրքերէն: Ափսոս որ Թալմուտ մը կը պակսի:

Արդարութիւնը կը պահանջէ, սակայն, ըսել, որ մեր «վարժապետ»ը կ'ապրի այն կեանքը որուն կը հետեւի: Արդարամիտ է, անոխակալ, հիւրասէր եւ անկաշառ:

Ունի անհատնում պաշար առակներու, բարոյացուցիչ՝ բայց ռամիկ ոճով պատմուած:

Իսկական «փողոցի Հայն » է ան:

Ա. Հ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԸ ՆԵՐԷՔ ...

Ինչ փորձանքներու մէջ կը գլորին կարգ մը բարեմիտ մարդիկ, երբ կը փորձեն գրագէտի, բանաստեղծի հովեր առնել եւ... « գրաբար » գրել: Հաւանաբար ուրիշ աւելի համեստ ձեւ մը չեն գտած ապացուցանելու համար թէ իրենք ալ «գրել գիտեն »:

Բարեմիտ մարդիկ, ինչպէս ըսի, որոնց ծանօթութիւնը, կարգ մը բառերու նշանակութեան մասին՝ շատ ջուր կը վերցնէ:

Կը յիշեմ այս դասակարգին պատկանող մէկու մը Տխրունիին քանի մը տողերը.

— Ամէնքէն սիրուած Մարիամ Խաթունը արգասաւորած էր եօթը զաւակներ՝ չորս տղայ, երեքը աղջիկ, ինչպէս նաեւ տասնըեօթը թոռներ...

Իր չար բախտէն, մեր բարեկամը իրարու հետ շփոթած էր «արգասաւորել »եւ «արգասաւորուիլ» բայերը — մէկը ներգործական, միւսը կրաւորական: Աւելորդ է ըսել որ երկրորդը գործածելու պարագային ալ փորձանքէն ազատած չէր ըլլար:

Անուշադրութեան հետեւանք, անշուշտ, որուն դէմ կը բողոքէ ոչ միայն բառարանը, այլեւ ... բնախօսութիւնը: Հարցուցէք բժիշկի մը կարծիքը:

Պէտք կա՞ր այդքան «բարկանալու» եւ «գրաբար» գրելու, երբ, «մայրն էր եօթը զաւակներու եւ մեծ մայրը՝ տասնըեօթը թոռներու» բացատրութիւնն ալ լիուլի կր բաւէր... Իհարկէ պէտք չկար, բայց մեր բարեկամը ուզեր է քիչ մը գրականութիւն խաղալ ...

— Խեղճ կինը ովկէանոսին անդունդին փըրփրադէզ ու ալեկոծեալ ալիքներուն անսահմանութեան չափ ծովածաւալ ու աղի արցունքներ թափած էր իր աչքերէն... Իր տառապանքներուն անվախճանութիւնը բոլոր սահմաններր դլած, անցած էր...

Քանի սխալ այս խօսքին մէջ: Յիշենք միայն մէկը.

Եթէ աշխարհի ծնունդէն ի վեր — քանի՞ միլիոն տարի առաջ էր — եկող, գացող մարդոց թափած արցունքներուն կաթիլները հազարով ու միլիոնով ալ բազմապատկէք՝ ոչ թէ ովկէանոսի մը, այլ մեր Սեւանայ լճին չափ ալ ջուր չէք կրնար ունենալ... Ալ, ուր կը մնայ մէկ հոգիի մը աչքին արցունքը, եթէ նոյնիսկ հարիւր տարի ալ հոսած ըլլար ...

Տխրունիներու եւ մահազդներու մէջ, շատ յաճախադէպ են հետեւեալ սխալները.

— Հանգուցեալը ինքնօգնութեամբ գրելկարդալ սորված անձնաւորութիւն մըն էր... Նըպարեղէնի խանութ մը ունէր ...

«Անձնաւորութիւն» են Թրումընը, Զըրչիլը, Էուօն, Էչիսընը, Փինէն:

Բայց, Թադէոսն ու Կիրակոսը, Մարկոսն ու Փիլիպոսը՝ «անձ» են:

Ուրիշ խօսքով, «անձնաւորութիւն» կը նշանակէ մեծ տարդ, իսկ «անձ»՝ ոեւէ մէկը, ոեւէ հասարակ մահկանացու:

— Մեր հայրենակիցր վախճանեցաւ կիրակի առտու ...

Աշխարհականները, միայն արեւելեան Հայաստանի մէջ է որ կը «վախճանին»: Արեւմտեան Հայաստանի մէջ, պարզապէս կը «մեռնին»՝ առանց երկար - բարակ արարողութեան:

Միայն կղերականներն են որ կը «վախճանին»:

Ու այս երկու դասերուն պատկանող ննջեցեալներուն դագաղին վրայ կր դնեն «ծաղկեպսակ», ոչ թէ «ծաղկեփունջ »...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆՄՈՅՇ ՄԸ

Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյն նորոգութեան պարագաներուն մասին տեղին է որ կարգ մր բացատրութիւններ տրուին հայութեան, որուն գործօն աջակցութեան շնորհիւ կարելի եղաւ ծրագրուած շինութիւնները գլուխ հանել:

Արնուվիլ կը գտնուի Փարիզի հիւսիսային մասին մէջ, ուր կարելի է երթալ Կար տիւ Նորէն (Փարզէն 15 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ):

Այս գիւղը հայկական ջանասիրութեան հետեւանքով հաստատուած է ասկէ 27—28 տարիներ առաջ եւ հետզհետէ տուներուն թիւրաւելնալով աճած է գիւղաւանի մը կերպարանքը՝ երկաթուղւոյ կայարանին ճիշդ մօտիկը: Հոս հայ ժողովուրդին զբաղմունքը ընդհանուր կերպով դերձակութիւնն է. կան ուրիշ արհեստաւորներ, սակայն անոնց թիւը սահմանափակ է: Ամէնէն ընթացիկ գործը ինչպէս ըսինք՝ դերձակութիւնն է. վերարկուի, բաճկոնի եւ տափատի վրայ, այնպէս որ ժողովուրդը իր յարատեւ եւ ճգնաջան աշխատութեամբը կրցած է իր համեստ բնակարանր ունենալ եւ բարելաւել իր տնտեսութիւնը: Այս տեղ ոչ վաճառական կայ եւ ոչ ալ մեծահարուստներ, այլ օրը օրին իրենց օրապահիկը ճարող ընտանիքներ:

Կը հետաքրքրուին ազգային անցուդարձերով: Տարուան ընթացքին 5 — 6 անգամներ տեղի կ'ունենան թատերական եւ ընտանեկան հանդիպումներ: Գաղութը կը բաղկանայ Աֆիոն Գարահիսարցիներէ, Ամասիացիներէ, Սեբաստացիներէ եւ այլ հայկական գաւառներու ժողովուրդներէն: Կան նաեւ Գաղատիացի կաթոլիկներ, որոնք եւս ունին իրենց եկեղեցին: Գաղութին մեծամասնութիւնը կր բաղկանայ Հայաստանցիներէ, որոնք ունին իրենց հայկական ոճով շինուած սիրուն եկեղեցին: Այս եկեղեցին կառուցուած է ասկէ քանի տարիներ առաջ, ճարտարապետ Պ. Արմէն Ցակոբեանի կողմէ: Եկեղեցին ունի իրեն կից երկյարկանի բնակարան մը, որուն վարի յարկը հինգշաբթի օրերուն կը գործածուի հայերէնի դասընթացքներու համար. միեւնոյն ատեն ժողովատեղի հոգաբարձութեան (խորհրդարան) եւ երիտասարդաց միութեանց ալ հաւաքատեղի շաբթուան քանի մը օրերուն: Ունի ընդարձակ բակ մը, որ շինութենէն սկսեալ կը մնար անխնամ վիճակով եւ երեք կողմն ալ առանց պարիսպի:

Եկող գացող հոգաբարձութեանց միակ փափաքն էր եղած, վերջ տալ այս անատեհութեանց, մաքրելով բակը աղտոտութիւններէ եւ պաշտպանել շէնքն ալ պարիսպով մը: Վերջապէս հոգաբարձութեան եւ քահանային ալ ջանքերով կրցան դիմել ժողովուրդին շինարարական ոգիին, որմէ քաջալերուեցան լիովին: Նուէրներ հաւաքեցին թէ գիւղին եւ թէ շրջանին երկու հայաբնակ գիւղերէն Սարսէլէն եւ Կուսէնվիլէն, նոյնպէս դիմեցին Փարիզի ազգայիններուն եւ յաջողեցան կոկիկ գումար մը գոյացնել: Այժմ պէտք էր գործի սկսիլ: Հրաւիրուեցան քանի մը յանձնաժողովներ հասկնալու համար թէ ո՞րքան գումարով կարելի է գլուխ հանել ծրագրուած շինութիւնը, անոնք շատ բարձր գինէր ուզեցին, ինչ որ վեր էր հոգաբարձութեան նիւթական կարողութենէն: Մինչ այս կացութեան մէջն էր հոգաբարձութիւնը, գիւղը նոր հաստատուող երբեմնի ճարտարապետ մը, Պ. Մկրտիչ Աղապէկեան, կը խոստանայ նուազագոյն գինով գլուխ հանել առանց վարձատրութիւն պահանջելու: Շնորհիւ Պ. Մ. Աղապէկեանի վերհսկողութեան եւ ջանքերուն, ձեռնարկուեցաւ աշխատանքի եւ այդ մեծ աշխատութիւնը հոգաբարձութեան ունեցած կոկիկ գումարով թէ բակը ամբողջութեամբ սալարկուեցաւ եւ թէ պարիսպ շինուեցաւ: Այս զոհաբերող անձին շնորհիւ եկեղեցին ներկուեցաւ եւ մաքրուեցաւ, պարզելով ներկայանալի վիճակ մը, որ տեսնողներուն ալ գնահատութեան արժանացաւ: Բակին մէջ երեք բոլորակաձեւ տեղեր յատկացուեցան ծաղկանոցի եւ շինուեցաւ աղբիւր մըն ալ: Գաղութը շնորհակալ է ճարտարապետ Պ. Աղապէկեանէն, որ ձրիօրէն ստանձնեց այս աշխատութիւնը եւ գլուխ հանեց յաջողութեամբ:

Կը մնայ ներկայիս բուն իսկ եկեղեցիին մէջը, որ պէտք ունի նորոգութեան: Նախ՝ առաստաղին զանազան մասերէն ջուր կը թափանցէ ներս եւ տգեղ տեսարան մը կը ներկայացնէ. երկրորդ՝ հիւսիսային պատին հայկական ոճով հարթաքանդակները մասամբ խոնաւութենէն եղծուած են, որուն առաջքը առնել եւ ազատել եկեղեցին վտանգէ անհրաժեշտութիւն մըն է. վերջապէս այս գեղեցիկ շինութիւնը հեռուէն թէ մօտէն կը ցուցադրէ ազգային ճարտարապետութիւնը, յատկապէս օտարներուն որոնք երբ տեսնեն, անգամ մը կանգ կ'առնեն եւ ուշի ուշով կը դիտեն: Կը յուսացուի մեր սիրտով հարուստ եղբայրներէն որ նկատի կ'ունենան այս թերութիւնն ալ եւ կը ջանան ընծայել իրենց օժանդակութիւնը:

Քանի մը խօսք ալ Սեպտ. 28ի մատաղօրհնութեան առթիւ: Ամիս մը առաջ հանգանակութիւն մը եղաւ, գնուեցան երեք ոչխար, որ եփուելով բաժնուեցաւ խուռն բազմութեան: Եկեղեցւոյն քահանան՝ Տ. Աղդէ Փայլակեան օրուան նիւթին շուրջ խօսեցաւ նախ մատաղին ծագումը՝ հին հեթանոսական եւ Ս. գրական շրջաններէն սկսեալ եւ լայն ծանօթութիւններ տուաւ Վարագ լեռներուն եւ հոն կանգնած հայկական վանքերու մասին, որոնք աւաղ այսօր ոչ եւս են այլեւս: Այս քանի մը խօսքերը որպէս համառօտութիւն, պարտք զգացինք հանրութեան ներկայացնել:

ՄՇԱԿ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ե.— ԳԵՂԱՆԻ ՀԵԼԷՆԱՆ

Անոր հարցումները գրգիռ մը կ'ըլլային իրեն, իր ամէնէն ուժեղ ճառերէն մէկ քանին խօսելու համար: Փոլ կը սիրէր անոր մեղմ ու դաշնալուր ձայնը: Եւ նուրբ, պաղ, գրգռիչ ձեւով մը, Մայրընի մէկ փիկիւրինին պէս գեղեցիկ էր ան:

Զարմացած եւ հետաքրքիր, ինք սկսաւ հարց ու փորձել զայն: Ի՞նչ կ'ընէր այստեղ: Արդեօք լրտե՞ս մըն էր: Ի՞նչ կը յուսար շահիլ ատկէ: Ցայտնօրէն, նեղութիւններ ունեցող բանուոր մը չէր: Իր մանրիկ ձեռքերը, որեւէ տեսակ աշխատանքի հետքեր չունէին: Ուսուցչուհիի մը չէր նըմաներ — բաւական դրամական մէկը չէր այդ արհեստին համար: Ուսանողուհիի մը տարիքէն մեծ էր եւ համայնավար կուսակցութեան կամ անոր մարդոցմէն մէկուն պատկանելու երեւոյթը չունէր:— «Պարզապէս սորվիլ կը փորձեմ», ըսաւ, հրապուրիչ այլ խուսափող ձեւով մը:

Հելէնա Պէնթըն Ֆրանսերէնը կը խօսէր սահունութեամբ մը, որ, ինչպէս բացատրեց, կուգար իր նախահայր Հիւկընօներէն: Իր միւս ազգականները, երեք սերունդներով, Նիու Ինկլէնտցիներ եղած էին: Հելէնա, լայն միջոցներ եւ բազմազան տաղանդներ ունեցող աղջիկ մըն էր: Արտասահման գացած էր ուսանելու սովորական բաներ, — արուեստ, քանդակագործութիւն եւ թատրոն: Ան արդէն ծծած էր աւանդական մշակոյթները եւ իր խուզարկու միտքը գրգիռ մը կը գտնէր աւելի արմատական ձեւերու մէջ:

Մակերեսային կերպով զբաղեցաւ վերացական նկարչութեամբ, փորձառական թատրոնով, ընկերային նոր փիլիսոփայութիւններով: Հանդիսացաւ յեղափոխական ձախակողմեան արուեստի մեծ շարժման մէկ մասնիկը: Անսահման գումարներով, ընդունելութեան սրահներ բացաւ Փարիզի կամ Նիւ Եորքի մէջ, կերակրելով չքաւոր ու անօթի մտաւորականները, քաջալերելով անոնց աշխատանքն ու անվերջանալի խօսակցութիւնները: Սիրահարուեցաւ, ոչթէ մէկ անգամ, այլ բազմաթիւ անգամներ եւ խորապէս վայելեց շատերը այդ սէրերէն, ընծայելով ինքզինքը այնքան առատաձեռնօրէն եւ ուրախութեամբ, ինչպէս կ'ընծայէր իր նիւթական բարիքները:

Եկած էր, ըսաւ անոր, հաւաքելու իր անիմաստ կեանքին բեկորները: Ի՞նչ էր յաջորդ քայլը: Փոլ հասկցաւ եւ սորվեցուց անոր: Միասին էին ամբողջ ամառը, ցերեկը դիալեկտիկաներ եւ համայնավար աշխատանքի ձեւեր ուսումնասիրելով եւ գիշերը՝ սիրաբանելով, ինչպէս որ սովորութիւն էր «քէմփ»ին մէջ: Միասին ունկնդրեցին Ըրլ Պրուտըրը, Հաուըրտ Ֆէսթը եւ ուրիշ այցելու դասախօսներ:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ԶԻՆԿԸՐ

ճամբէն չպիտի շեղի՝ համայնավարներուն խաղը արգիլելու համար :

Հռոմի մէջ կը յայտարարեն թէ Եւրոպայի պաշտպանութեան խնդիրը խանգարուած է :

Լոնտոն արդար կը գտնէ վերաքննութիւնը այդ ծրագրին, բայց դժուարին ու երկար է :

Ուաշինկթըն անակնկալի եկած է եւ հարց կու տայ թէ պէ՞տք է զինել Գերմանիան ամէն գնով :

Վարչապետ Փլէվէն վերջին պահուն հերքեց իրեն վերագրուած վերոյիշեալ յայտարարութիւնը եւ յայտնեց թէ կառավարութիւնը պիտի շարժի խոհեմութեամբ՝ նկատի ունենալով յայտնուած բոլոր կարծիքները :

Անգլիա եւ Թուրքիա համաձայն

ՉԸՐՉԻԼ ԵՒ ԻՏԸՆ ԱՆԳԱՐԱ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՆ

Լոնտոնէն կը հաղորդեն թէ անգլեւթուրք բանակցութիւնները գոհացուցիչ արդիւնքի մը հասած են: Լոնտոնի արտաքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց հաւաստելով թէ երկու կողմի պետական մարդիկը տեսակէտի կատարեալ նոյնութիւն ունէին :

Թուրքիոյ եւ Անգլիոյ վարչապետներուն ու արտաքին նախարարներուն վերջին նիստին ներկայ եղան նաեւ Անգլիոյ պաշտպանութեան նախարար լորտ Ալեքսանտէր եւ Թուրքիոյ սպայակոյտին պետ մարէշալ Սլիմ :

« Ընդարձակ եւ օգտակար կարծիքներու փոխանակութիւններ տեղի ունեցան, կ'ըսէ զեկոյցը, համաշխարհային գործերու, մասնաւորապէս Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի խնդիրներուն վրայ : Ձեռք բերուած արդիւնքներու լոյսին տակ, Թուրք եւ բրիտանացի նախարարները կը նախատեսեն արդիւնաւոր ու տեւական աշխատակցութիւն մը՝ դաշնակիցներու հետ, Ատլանտեան ուխտին ծոցին մէջ, պահպանելու համար խաղաղութիւնը եւ զօրացնելու ազատ աշխարհը յարձակման դէմ »:

Ատնան Մէնտէրէս եւ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ այս տեսակցութենէն վերջը Անգարա հրաւիրեցին Չըրչիլն ու Իտընը :

× Լրագրողի մը հարցումին թէ զբաղեցա՞ն նաեւ անգլեւիրան վէճով, Թուրք վարչապետը հաստատական պատասխան տուաւ, իսկ արտաքին նախարարը յայտնեց թէ Թուրքիա երկու կողմերուն ալ բարեկամ երկիր մը ըլլալով պիտի ջանայ կատարել իր կարելին այդ վէճը բարւոք արդիւնքի մը հասցնելու համար :

ՎԻՇԻՆՍՔԻԻ ՃԱՌԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Միացեալ Ազգերու վերջին նիստին մէջ առաջին անգամ խօսք առաւ Էքուաթորի պատուիրակը որ Ֆրանսայի քաղաքակրթիչ դերը գովեց ոչ-ինքնապահ երկիրներու մէջ եւ պահանջեց ժողովէն վստահիլ Ֆրանսայի եւ իր ազատական ոգիին՝ այն ժողովուրդները դէպի անկախութիւն առաջնորդելու, եւ պարտադրութիւններ չդնել անոր վրայ :

Երկրորդ խօսողն էր խորհրդային պատուիրակ Պ. Վիշինսքի որ մէկ ժամ մէկ քառորդ խօսեցաւ ամէն նիւթի վրայ: Նախ յարձակեցաւ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղար Թրիկվի Լիի վրայ զայն կողմնակից ամբաստանելով Քորէայի մէջ ամերիկեան միջամտութեան: Ռուսական առած մը կ'ըսէ թէ, ըսաւ, «հոն ուր ձին իր սմբակով կը զարնէ, խեցգետինը հոն կ'երթայ իր ճանկով» : Զինաթափութեան յանձնաժողովին աշխատանքները կը ծառայեն միայն ուշացնելու սպառազինութեանց սահմանափակումն ու հիւլէականզէնքերու արգիլումը: Խօսքն ուղղելով ամերիկեան պատուիրակ Էչիսընը յարեց.— «Ինչո՞ւ Ամերիկա միշտ կը մերժէ մեր առաջարկները հիւլէական զէնքերու եւ սպառազինութեանց սահմանափակման մասին: Կը հրաւիրեմ այս ժողովը որ կոչ ընէ մեծ պետութեանց խաղաղութեան դաշինք մը կնքելու: Ոչ ոք պէտք է չարաչար գործածէ խորհրդային ժողովուրդներու խաղաղասիրական զգացումները: Ոչ ոք պէտք է մոռնայ պատմութեան դասերը եւ մանաւանդ այն որ Ռուսիա միշտ վերապրած է պատերազմներէն »:

Վիշինսքի առաջարկեց խաղաղութիւն պարտադրել Քորէայի, ընդունելով հնդկական պատուիրակութեան առաջարկը, որպէսզի արգիլուի համաշխարհային նոր պատերազմ մը :

× Ազգաժողովին հասած տեղեկագրի մը համաձայն այժմ Քորէայի մէջ համախմբուած է մէկ միլիոննոց համայնավար բանակ մը եւ թէ զինադադար մը կնքելու համար անոնք ոչ մէկ բանաւոր առաջարկ կը բերեն :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հոկտեմբեր 25ին, շաբաթ իրիկուն, Ե. Թաղամասին քաղաքապետարանի սրահը :

Տոմսերու համար դիմել.— Ճաշարան Արթիւր, Place des Fêtes, Նպարավաճառ Բիւզանդ, Պէլվիլ, գրատուն Հրանդ Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Բալուեան :

×

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

⁂

Ալֆորվիլի մէջ

Հոկտեմբեր 26, կիրակի գիշեր :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, և մասնակցութեամբ Կ. Տողրամաճեան, Ռուբէն Տ. Մինասեան, Շահրիկեան խումբերու :

Կը խօսի Ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ :

Մանրամասնութիւնները տեղոյն վրայ: Ճաշկերոյթով խնջոյք : Տոմսերու համար դիմել՝ ընկ. Յովհաննէս Զերչեանի եւ Բարթող Փափազեանի, գին՝ 500 ֆրանք

×

Վիենի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30-ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր :

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին:

Մանրամասնութիւններ յաջորդով :

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Սեպտեմբեր — Հոկտեմբերի թիւը (141—142), լոյս կը տեսնէ ամսագլխուն :

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՀԱՅԵՐԷՆԻ

Փարիզի եկեղեցւոյն հովանաւորութեան տակ բացուած կեդրոն. դպրոցի (15 rue Jean Goujon) հինգշաբթի օրուան դասընթացքները սկսած են արդէն ժամը 2էն 6.30, իսկ աշխատող երկսեռ աշակերտութիւնը չզրկելու համար, հաստատուած է նաեւ երեկոյեան դասընթացք մը ժամը 6.30էն մինչեւ 8ը :

Կ'աւանդուի կրօնագիտութիւն, հայերէն, Հայաստանի աշխարհագրութիւն եւ պատմութիւն, ազգային երգեր, հայկական պարեր, համաձայն որոշ ծրագրի մը :

Այրի Տիկին Ովսաննա Քիլէճեան, Կարապետ եւ Արմէն Քիլէճեան, Օր. Սիւզան Քիլէճեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն *Գէորգեան - Փափազեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Էքմէքճեան եւ զաւակները (Դամասկոս), Տէր եւ Տիկին Ներսէս Փափազեան (Պէյրութ), Այրի Տիկին Քէորբեան եւ զաւակը (Դամասկոս), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թաթարեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Փափազեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Յովհաննէս Քիլէճեան, սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, փեսին, եղբօր, եղբօր զաւկին եւ ազգականին

ԳԷՈՐԳ ՔԻԼԷՃԵԱՆԻ

(Ուրֆացի, 52 տարեկան)

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, 15 rue des Mourinoux, Asnières (Seine):

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր երեքշաբթի ժամը 10.15ին, հանգուցեալ բնակարանէն 15 rue des Mourinoux :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21-ին, ծանօթ հաւաքատեղին, կարեւոր օրակարգ : Բացականներէն կը պահանջուի գրաւոր բացատրութիւն :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ (Նախկին Արեւմուտք) շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. Տ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, նիւթ ունենալով «Համազգային գործակցութիւնը խաբխս փրկութեան» : Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութեան վարչութիւնը կ ըծանուցանէ՝ թէ 22 Նոյեմբերին տեղի կ'ունենայ Վասպուրականի երիտասարդ - ուհիներու պարահանդէսը, խնամուած գեղարուեստական բաժինով մը:

Հ. Յ. Դ Թանգարան

Շնորհակալութեամբ ստացանք իրենց այցելութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Ա. Շահպազեանէ 1000 ֆրանք :

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պատրաստուեցէք Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ որ տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 8ին, Ալհամպրայի սրահներուն մէջ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, 26 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 11ին, հայկական ծէսով պատարագ պիտի մատուցուի Eglise de la Ste. Trinitéի մէջ (Place de la Trinité)ի, յիշատակ հանգուցեալ արեւելագէտ René Groussetի: Կը պատարագէ՝ գերապայծառ ԿԱՐԱՊԱՏ Թ.Ծ.Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ: Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի յարգել յիշատակը մեծ հայասէրին եւ ակադեմականին :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համաչարսանճաղի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ: Շաբաթ 25 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ ժամը 4, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi:

Անակնկալներ, հաճելի ժամանց, եւ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ: Առատ ըմպելի, համադամ ապանդերներով: Գիները դիւրամատչելի :

ՊԷԼՎԻԼԱԲՆԱԿ ՀԱՅ ԾՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի Հայոց Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորութեան տակ վերաբացուած է Պէլվիլի հայերէնի դասընթացքը որ տեղի կ'ունենայ ամէն հինգշաբթի օր, Պիւթ Շոմոնի պարտէզին մէջ, Փավիյեոն Փիւէպլա : Իրենց զաւակներուն ազգային դաստիարակութեան նախանձախնդիր հայ ծնողները կը հրաւիրուին փութով արձանագրելու զանոնք՝ դիմելով յիշեալ հասցէին, հինգշաբթի օրերը :

Վերակազմուած է նաեւ տեղական հոգաբարձութիւնը :

Երաժշտական Ա. պարահանդէս

Շաբաթ 1 Նոյեմբեր, ժամը 22էն մինչեւ լոյս: Club Rue Grignan, Մարսէյլ, ԱՐՄԵՆԻԱյի կազմակերպութիւնով՝ միշտ տաք ու ընտանեկան, միշտ հաճելի ու ընկերական, նուագախումբ՝ E. TOURNEL: Ճոխ զօթիյեօն եւ ընտիր պիւֆէ :

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ - ՈՒՍՈՒՑԻՉ մը տրամադիր է վարելու մէկ կամ աւելի միօրեայ ծանօթ դասընթացքները, եւ դասաւանդելու մայրենի լեզուն օրուան որեւէ ժամուն: Գրել՝ ՅԱՌԱՋի, Ս. Կ. ակզբնատառերով :

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հոկտ. 26, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin:

Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ :

Նուագախումբ Մօրիս Վարդեւանեան :

Սեղաններ ապահովելու համար դիմել, Ժիրայր Փափազեանի, 16 Cité Trévise, Paris (9):

Հեռաձայն PRO. 41-40:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 22 Octobre 1952 Չորեքշաբթի 22 ՀՈԿՏ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6897-Նոր շրջան թիւ 2308

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

Մէկ կողմէ խորհրդարանին վերաբացումը, միւս կողմէ զանազան կուսակցութեանց իրերայաջորդ համագումարները սուր ընծայեցին կրկին օրակարգի վրայ դնելու Ֆրանսայի հոգերը, ներքին թէ արտաքին ճակատներու վրայ:

Ներքին ճակատին վրայ վարչապետ Փինէ կը շարունակէ իր ճիգերը՝ գիները իջեցնելու եւ ապրուստը աժանցնելու համար:

Ֆրանքի դնման կարողութիւնը զգալի փոփոխութիւն չէ կրած: Գրեթէ կայունացած է: Վերջին օրերս նոյնիսկ բարձրանալու ձգտումներ ցոյց կուտայ՝ ոսկիի եւ օտար դրամներու հետ բաղդատելով:

Ելեւմուտքը հաւասարակշռելու համար իր ջանքերը կը շարունակէ առանց վհատելու:

Արտաքին ճակատին վրայ մէկէ աւելի խնդիրներ մտահոգութիւն կը պատճառեն Ֆրանսայի վարիչ շրջանակներուն: Գաղթավայրերու թէ Եւրոպայի մէջ:

Ամէնէն կարեւորը Հնդկաչինի խնդիրն է, որ տարիներէ ի վեր մարդկային եւ նիւթական մեծ զոհողութիւններ կը պարտադրէ երկրին: Տարեկան ելմտացոյցին մէջ զինուորական ծախքերը բացառիկ կերպով մեծ տոկոս մը կը ներկայացնեն: 500 միլիառ ֆրանք:

Կռիւները կը շարունակուին աւելի քան երբեք սաստկութեամբ եւ տակաւին յոյսի ոեւէ նշոյլ չկայ թէ շուտով պիտի վերջանան: Բացի համայնավարներէն, բոլոր հոսանքներն ալ համաձայն են տեղի չտալու:

Հնդկաչինը պարպելու ոեւէ ձեռնարկ մեծապէս պիտի վնասէ Ֆրանսայի հմայքին՝ Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ:

Ինչպէս Քորէայի, նոյնպէս Հնդկաչինի մէջ համայնավար տիրակալութեան դէմ է որ կռիւ կը մղուի:

Սակայն, մինչ Հարաւային Քորէացիները կը վայելեն ՄԱԿ-ի, մանաւանդ Ամերիկայի զինուորական զօրաւոր աջակցութիւնը ընդդէմ չինեւքորէական համայնավարներուն, Վիէթնամի ժողովուրդին կ'օգնէ միայն Ֆրանսա:

Հանրային կարծիքը կը պահանջէ, որ ՄԱԿը նոյն աստիճանի վրայ օգնէ նաեւ Հնդկաչինի:

Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները նոյնպէս կը զբաղեցնեն ֆրանս. կառավարութիւնը: Մասնաւորաբար Մարոքի հարցը սուր հանգամանք ստացած է: Ազգայնականները չեն վարանիր յեղափոխական միջոցներու դիմելէ՝ հանրային ուշադրութիւն գրաւելու համար:

Բանակցութիւնները կը շարունակուին Մարոքի Սուլթանին եւ իր կառավարութեան հետ — համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար:

Իսկ Եւրոպայի մէջ ամէնէն աւելի գերմանական հարցն է, որ կը զբաղեցնէ քաղաքական շրջանակները:

Սարի խնդիրը, որ կռուախնձոր դարձած էր առաջին համաշխարհային պատերազմէն ետք եւ ի վերջոյ հանրաքուէով Գերմանիոյ միացած էր, այժմ դարձեալ վէճի նիւթ կը հայթայթէ: Հանքերով շատ հարուստ այս շրջանը «եւրոպականացնելու» առաջարկը տակաւին վերջնական կարգադրութեան մը չէ յանգած:

Իսկ օրուան ամէնէն հրատապ հարցն է «Եւրոպական բանակ»ի ծրագիրը, որ շուտով պիտի ենթարկուի խորհրդարանի վաւերացման:

Արմատական ընկերվարականներու համագումարին մէջ Էրիօ եւ Տալատիէ խստիւ դէմ արտայայտուեցան այդ ծրագրին, վախնալով որ ատոր շնորհիւ Գերմանիա պիտի սպառազինուի, յառաջիկային կրկին փորձանք դառնալու համար Ֆրանսայի գլխուն:

Ռընէ Մայէր եւ Փօլ Ռէնօ (անկախ) ընդհակառակն օգտակար կը գտնեն սահմանափակ թիւով գերմանական ուժերու մասնակցութիւնը «Եւրոպական բանակ»ին: Այլապէս «ռուսական վտանգը» ուղղակի պիտի սպառնայ Ֆրանսայի:

Անգլիացիք չեն ուզեր պատասխանատու դեր ստանձնել Եւրոպայի պաշտպանութեան մէջ: Իբրեւ աշխարհակալ պետութիւն մը՝ որ իր իշխանութիւնը կը տարածէ երկրագունտի հինգ մասերուն վրայ, Մեծն Բրիտանիա չուզեր մաս կազմել «Եւրոպական Դաշնակցութեան» իր վեհապետական իրաւունքներէն զիջումներ ընելու գնով:

Սթրազպուրկի «Եւրոպայի Խորհուրդ»ին կ'ուզէ տալ զուտ խորհրդակցական հանգամանք:

Միացեալ Եւրոպա մը՝ Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ մասնակցութեամբ՝ անհրաժեշտ կը նկատուի, միացեալ ճակատ կազմելու համար համայնավարական վտանգին դէմ:

Ներքին եւ արտաքին բազմաթիւ հոգերով ծանրաբեռնուած, ֆրանս. կառավարութիւնը ամէն ճակատի վրայ ճիգեր կը կատարէ, լաւագոյն լուծումը տալու համար բոլոր առկախ կենսական խնդիրներուն:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի օրուան խմբագրականին մէջ տպագրական սխալով մը Սաադապատի դաշինքը եղած էր Սպրատապատի դաշինք:

Կարգապահական պատիժներ Երեւանի մէջ

Հայաստանի կուսակցական վերջին համագումարին մէջ, Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարը, Գ. Յարութիւնեան, պաշտօնապէս հաղորդեց հետեւեալ պատիժները.—

Պաշտօնանկ եղած է Թեթեւ արդիւնաբերութեան նախարար Դարբինեանը, «մինիստրութեան մէջ պետական կարգապահութեան խախտման եւ ապարատը անարժան մարդկանցով խճողելու համար»։։

Պաշտօնանկ եղած եւ կուսակցութենէն վտարուած է Անդրկովկասեան երկաթուղիի Երեւանի բաժանմունքի պետ Նաւասարդովը, «տեքնիկական շահագործման կանոնները սիստեմատիկաբար խախտելու, երթեւեկութեան անվտանգութիւնը ապահովելու վերաբերեալ հրամանները անտեսելու եւ իր պաշտօնական դիրքը անձնական նպատակներով օգտագործելու համար»:

Պաշտօնանկ եղած եւ «աւելի ցածր աշխատանքի» ղրկուած է առեւտրական նախարարը, Ռ. Քալանթար, որ «բարձրորակ ապրանքները սիստեմատիկաբար պահում էր, եւ, առանց խանութներին բաց ցանցին յանձնելու, հէնց պահեստներին տոմսակներով բաց էր թողնում իր ծանօթներին ու մտերիմներին»:

Պաշտօնանկ եղած եւ կուսակցութենէն վտարուած է Երեւանի Մատենադարանի տնօրէն (դիրեկտոր) Գ. Աբովեանը (Գ. Աբով): Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ իր «անդիսցիպլինարութիւնը այնտեղ հասաւ որ նա հրաժարուեց կատարել Կենտ. Կոմիտէի կարեւոր յանձնարարութիւնը»:

(ԽՄԲ.— Այս բշտատականը հեղինակն է ծանօթ ցնդաբանութեան,.. «Մենք չենք մոռացել, Դաշնակ շներ ...»):

Պաշտօնանկ եղած եւ շարքերէն վտարուած է Անդրկովկասեան երկաթուղիի Երեւանի բաժանմունքի քաղբաժնի պետ Ամատունին, «պարտիայ-տետեկտիւները խախտելու եւ քաղբաժնի պետի իրաւունքները չարաշահելու համար»:

Պաշտօնանկ եղած եւ կուսակցութենէն վտարուած է, իբրեւ «բարոյապէս քայքայուած», Կեդր. Կոմիտէի Բ. քարտուղարը, Հ. Պօղոսով, որ «իր պաշտօնական դիրքը օգտագործել էր շահադիտական նպատակներով»:

Այս առթիւ պատասխանատուութեան կանչուած են «մի քանի պատասխանատու աշխատողներ, ինչպէս ընկ. ընկ. Ա. Փիրուզեան, Ի. Սոչինսկին, Զ. Գալստեանը, Ա. Բաբայեանը որոնք թոյլ են տուել ոչ-պարտիական վարմունք, երբ գիտենալով Հ. Պօղոսովի արարքների մասին, տեղեակ չեն պահել Հայաստանի Կենտ. Կոմիտէին»:

× Նոյն զեկուցման համաձայն, Հայաստանի համայնավար կուսակցութիւնը իր շարքերուն մէջ ունի 64.255 մարդ, որոնց 58.957ը անդամ, 5298ը թեկնածու: ԺԵ. համագումարէն ետք աւելցած են 2630 հոգի:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

Անթիլիասի մէջ կաթողիկոսական ընտրութեան նախապատրաստական աշխատանքները սկսան հոկտեմբեր 15ին: Միաբանական ընդհ. ժողովին նիստը դռնփակ էր եւ ցարդ յայտնի չէ թեկնածուներու ցանկը:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՇՓՈԹՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Արմատական համաժողովին մէջ նախագահ Էրիոյի եւ ընկերներուն յարուցած խնդիրը եւրոպական բանակին գերմանական մասնակցութեան մասին այժմ կը զբաղեցնէ միջազգային քաղաքականութիւնն ու մամուլը: Շատեր կը կարծեն թէ պիտի վիժի եւրոպական բանակի խնդիրը, քանի որ Ամերիկա ամէն գնով կ'ուզէ զինել Արեւմտեան Գերմանան: Ուրիշներ, մեծամասնութիւնը լաւատես է սակայն, որ միջին բանաձեւ մը պիտի գտնուի երկու կողմը գոհացնելու համար:

Ֆրանսական դահլիճին մէջ ալ տարակարծութիւն կայ, քանի որ արտաքին նախարար Շումանի ծրագիրն է որ կը քնդուի այսպէս, եւ իր կուսակցութիւնը Հանրապետական-Ժողովրդականները պահանջեցին վարչապետ Պ. Փինէէն անմիջապէս խորհրդարանին ներկայացել այդ բանակին ծրագիրը, մթնոլորտը լուսաբանելու համար:

Ծրագիրը եթէ խորհրդարան յղուի, հազիւ տարեվերջին պիտի սկսին վիճաբանութիւններ եւ մինչեւ այդ յոյս կայ գտնել ընդունելի բանաձեւ մը:

Ամէնէն շատ իրարանցումի մատնուած է արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը որ կ'աճապարէ իր խորհրդարանին վաւերացնել տալ Պոնի եւ Փարիզի համաձայնագիրները:

Ամերիկայի մէջ կը կարծեն թէ, ինչ որ ալ պատահի, ուշ կամ կանուխ, Ֆրանսա պիտի վաւերացնէ եւրոպական բանակի ծրագիրը, քանի որ անոր ձախողութիւնը պիտի խանգարէ Եւրոպայի պաշտպանութեան գործը, համայնավար սպառնալիքը պիտի չեզոքուի, եւ Ֆրանսայի մէջ ալ համայնավարները կը պայքարին այդ ծրագրին դէմ: Ժագ Տիւքլօ յայտարարութիւն մը ուղղելով խորհրդարանի անդամներուն ի մէջ այլոց կըյայտնէ թէ այդ ծրագրով պիտի վերակազմուի նացիական նոր բանակ մը եւ թէ Ամերիկա կը պահանջէ որ Ֆրանսա իր զինուորական ծառայութիւնը բարձրացնէ երկու տարուան:

Անգլիոյ արտաքին նախարար Իտըն որ Փարիզ կը գտնուի այս պահուս, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Շումանի հետ:

Պ. Էրիօ նոր յայտարարութեամբ մը կ'ըսէ.— Ես խօսեցայ առանց քաղաքական նկատումներու, այլ պարզապէս ուշադրութիւն հրաւիրեցի ծրագրին կարգ մը յօդուածներուն վրայ որ ընդունելի չեն: Կը հաստատեմ որ դաշտնի համաձայնութիւն մը կայ եւ թէ հակասահմանադրական կը գտնեմ զայն: Համամիտ եմ Պ. Թէյթժէնի հետ կազմելու համար արտա-ազգային քաղաքական իշխանութիւն մը, ինչ որ կ'ուզէի ըսել, բայց այս իշխանութիւնը այժմ գոյութիւն չունի: Կը կրկնեմ թէ ոեւէ քաղաքական մտադրութիւն չունիմ, ես շարժեցայ իբր Ֆրանսացի, միայն Ֆրանսական շահերուն համար»:

Միջերկրականի պաշտպանութիւնը

Երէկ Մալթայի մէջ բացուեցաւ Արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութեան համար զինուորական խորհրդաժողով մը, որուն կը մասնակցին Ամերիկա, Անգլիա, Ֆրանսա, Իտալիա, Թուրքիա եւ Յունաստան:

Ժողովը պիտի զբաղի թէ ինչ միջոցներով կարելի է ապահովել Միջերկրականի եւ հետեւաբար Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը, քանի որ արաբական երկիրներու եղած հրաւէրները ոեւէ դրական արդիւնք չեն ունեցած:

Լոնտոնի մէջ Թուրք նախարարներու հետ կընքուած համաձայնութենէն ետք, Անգլիա կը փափաքի այդ շրջանակի մէջ առնել նաեւ Յունաստանն ու Եուկոսլաւիան, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար, մինչ Ամերիկեան ծրագիրը կ'ուզէ որ Եուկոսլաւիա, Յունաստան եւ Թուրքիա գործակցին Պալքաններու պաշտպանութեան համար:

Անգլիա կ'ուզէ որ Միջերկրականի պաշտպանութեան գործը որոշ չափով անկախ ըլլայ Ատլանտեան դաշինքէն: Բայց միւս կողմէ մանաւանդ Թուրքիա կը վարանի այդ անջատումին մէջ մտնել, որպէսզի չի զրկուի ամերիկեան օգնութենէն:

ԱՆԳԼԵՒԻՐԱՆ ԽԶՈՒՄԻՆ ՇՈՒՐՋ

Իրանի արտաքին նախարար Ֆաթէմի յայտարարեց որ Անգլիոյ հետ խզումը պաշտօնապէս չիրականացաւ, այն պատճառով որ Շուէտի կառավարութիւնը դեռ ընդունած չէր մեր շահերու պաշտպանութիւնը Անգլիոյ մէջ:

Իրանի խորհրդարանին նախագահ եւ կրօնապետ Այաթուլլահ Քաշանի յայտարարեց որ բացարձակապէս կողմնակից է Անգլիոյ հետ խզման,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԵՐԷՆ ԽՕՍԵՑԷՔ

Քանի մը շաբաթ առաջ արտասահմանէն Լիբանան օդափոխութեան եկող ծանօթ հայրենակից մը դառնութեամբ դիտել կուտար թէ հայկական թաղերու մէջ հանդիպած է Հայերու, որոնք Թրքերէն կը խօսէին: Նոյնիսկ — դիտել կուտար ան — տեսած է պատանիներ եւ երիտասարդներ որոնք իրենց ծնողներուն եւ ընկերներուն հետ Թրքերէն կը խօսէին :

Մեր թերթը իր հրատարակութեան առաջին օրէն սկսեալ պայքար մղած է Թրքախօսութեան դէմ եւ ստեղծած զօրաւոր շարժում մը՝ Հայախօսութիւնը պարտադրելու համար մեր հին եւ նոր սերունդներուն: Սխալ է անշուշտ ըսել թէ այդ պայքարը ապարդիւն անցած է: Հիներէն շատերը վարժուած են իրենց նորահաս զաւակներուն հետ Հայերէն խօսելու, իսկ նորերը, մեծ մասամբ, հայախօս են :

Կայ սակայն տակաւին դասակարգ մը, որ հակառակ մղուած բուռն պայքարին, մեր հոգիներուն սպիացած վէրքերը արիւնոտելու աստիճան յամառօրէն կը շարունակէ Թրքախօսութեան մոլութիւնը: Մասնաւորաբար հայաշատ շրջաններու մէջ աւելի տխուր վիճակ մը կը տիրէ: Ամէնուրեք կը հանդիպիս ծեր թէ երիտասարդ հայրենակիցներու, որոնք ոչ միայն Թրքերէն կը խօսին, այլ Թրքերէն կ'երգեն եւ Թրքական բարքեր կը ներկայացնեն, ստեղծելով Թուրքիայէն դուրս Թուրքիա մը, առանց անդրադառնալու թէ ազգերն ու ժողովուրդները իրարմէ զանազանող գլխաւոր ազդակներն են լեզուն եւ տարազը: Եւ եթէ նոյնանան այդ երկուքն ալ, այն ատեն անճանաչելի կը դառնան ազգերն ու ժողովուրդները :

Դժբախտաբար այնքան ընդհանրացած են մեր մէջ Թրքական շարքիներն ու սկաւառակները, որ, առանց անոնց ուրախութիւն եւ ցնծութիւն դժուար է երեւակայել: Եւ այս ոչ միայն հին սերունդին համար, այլ, նորերն ալ, անոնք որոնք չեն տեսած եաթաղանն ու աքսորը, յիշատակներ չունին մեր երէկուան հայրենիքէն, կը հետեւին հիներու այդ տխուր ու ամօթալի ճամբուն: Անոնց համար Թրքական եղանակներն ու տաղերը աւելի հաճելի կը թուին, քան մեր հարազատ երաժշտութիւնը, մեր քաղցրահնչիւն երգերը :

Թուրքէն ու Թուրքիայէն հեռացած ենք անթիւ ու անհամար զոհեր տալով եւ զոհողութիւններ կրելով, սակայն չենք կրցած բաժնուիլ անոր սեփական բարբառէն ու բարքէն: Մէկ անգամէն մէկ միլիոն հարազատներ յանձնած ենք Թուրքի սուրին, Հայու արիւնով լիճեր կազմուած են, աներեւակայելի տանջանքներու ենթարկուած ենք, սակայն չենք կրցած հրաժարիլ այդ երկրի եւ ժողովուրդի մեզի պարտադրած ունակութիւններէն: Համաճարակի մը պէս մեր ծնողներէն մեզի փոխանցուած են այն բոլոր զզուելի ախտերն ու թերութիւնները, որոնք ժամանակի ու միջավայրի ստիպումով արմատացած էին մեր ծնողներուն մէջ :

Կրնա՞ք երեւակայել աւելի մեծ պատիժ եւ աւելի ծանր նախատինք քան հայ վարժարաններէն ընձակուող աշակերտներու Թրքախօսութիւնը : Ազգային արժանապատուութիւն ունեցող Հայու մը համար որքան վիրաւորական է տեսնել հայորդիներ, որոնք Թրքական շարքիներ կ'երգեն: Մանաւանդ մեր գաղութին մէջ, ուր հայապահպանման աշխատանքները մեծ թափ ստացած են եւ որուն ուղղուած են արտասահմանի հայութեան հայեացքները :

Թրքախօսութիւնը չարիք մըն է որ անպատուութիւն կը բերէ մեր ժողովուրդի բարի անունին, կը վարկաբեկէ մեր ազգային արժանապատուութիւնը, կը հարուածէ մեր գոյութեան եւ յարատեւութեան հիմերը, մեզ կ'արժանացնէ մեր միլիոնաւոր նահատակներու նզովքին ու դատապարտութեան, կ'արժէքազրկէ մեր բարոյական ըմբռնողութիւնը, մէկ խօսքով կ'այլանդակէ, կը դիմափոխէ, կը Թրքացնէ Հայը :

Այս նախատինքին ու ամօթին դէմ ըմբոստացող, արժանապատուութեան գիտակից երիտասարդութիւն ունինք ամէն տեղ: Այդ երիտասարդութիւնը տարիներ առաջ, հոս՝ Պէյրութի մէջ թէ Հալէպ, ստեղծեց զօրաւոր շարժում, կազմակերպեց լսարաններ եւ դասախօսական ժողովներ, յանձնախումբեր առաջացուց դպրոցներու մէջ եւ գոհացուցիչ արդիւնքի հասաւ: Սակայն, այդ բոլորը բաւական չեղան արմատախիլ ընելու համար չարիքը:

Հիմա, այլեւս վարանելու ժամանակ չկայ : Դուրսէն եկող հայրենակիցներու ծաղրանքին ու մեղադրանքին առարկայ կը դառնանք: Պէտք է համատարած պայքարի սկսինք: Ամէն հայ ինքզինքը կամաւոր պէտք է արձանագրէ Թրքախօսութեան դէմ սկսելիք շարժումին, եւ ամէն տեղ, ընտանիքներու թէ շուկայի մէջ զօրաւոր քարոզչութիւն կատարէ: Ան որ Հայ է, որ Տէր Զօրի անապատին մէջ հոսող արեան հեղեղէն բաժին մը ունի, որ կը հպարտանայ Հայկով ու Արամով, որ դատ ու հաշիւ ունի, որ կը զգայ ահաւորութիւնը հայ ժողովուրդին հասած անդարմանելի չարիքին, որ ազգային զգացում եւ պատասխանատուութիւն ունի, ոչ միայն պէտք է հայերէն խօսի, այլ մասնակցի Թրքախօսութեան դէմ սկսող նոր շարժման եւ ամէնուրեք աշխատանք տանի՝ արգիլելու համար այդ մոլութիւնը: Իրենց զաւակներու ապագայով հետաքրքրուող եւ անոնց անէծքներէն վախցող ծնողներ պէտք է ամէն գնով արգիլեն Թրքախօսութիւնը :

(Խմբագրական ԱԶԴԱԿԻ)

Հայաստան եւ Վրաստան

Նպատակս Հայ - վրացական յարաբերութիւններու պատմութիւնը գրել չէ, այլ ներկայացնել այն հին դարերը երբ Վրացիները քաղաքականապէս ենթարկուած էին Հայաստանի թագաւորներուն:

Վրաստան թէեւ Հայաստանի չափ հին ու հետաքրքրական պատմութիւն մը ունի, բայց Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, Պարսկաստանէն վերջ միայն Հայաստանը նկատուած էր կարեւոր թագաւորութիւն մը ու ոչ Վրաստանը :

Այրարատեան հնագոյն թագաւորութեան՝ Ուրարտուի շրջաններէն կը սկսի հին Հայաստանի յաղթութիւններ Վրաստանի դէմ :

Ուրարտուի Արամ թագաւորին (810 — 843 Ն. Ք.) յաջորդներէն՝ Մեծն Մենուաս թագաւորը 800 — 780ին Ն. Թ. (Խորենացիին յիշատակած Մանավազ նահապետը) արդէն քանիցս յաղթած էր Ասորեստանի մեծ թագաւորներուն, ու կրցած էր նաեւ իր զէնքերուն հպատակեցնել Անդր - Կովկասի սահմանակից ցեղերը: Մենուաս կազմակերպած էր երկու զօրաւոր բանակներ, մին Ասորեստանի դէմ, ու միւսը Կովկասեան ցեղերու դէմ : Անդրկովկասի հինաւուրց շէնքերուն ու ժայռերուն վրայ, Արարատեան թագաւորներուն յաղթանակները պարզող բազում արձանագրութիւններ գտնուած են :

Մենուասին յաջորդը, Մեծն Արգիստիս առաջին (780—753 Ն. Ք.) որ գրաւած էր ՓոքրԱսիոյ ու Ասորիքի, ինչպէս նաեւ բուն Ասորեստանի հիւսիսային կարեւոր մասը, պաշտօնապէս իրեն հպատակեցուցած էր Վրացները :

Այսպէս, Քրիստոսէ առաջ ութերորդ դարէն սկսեալ, Վրացիները կը սկսին վարժուիլ Հայոց քաջ թագաւորներուն հպատակելու, ու իրենց երկիրը երկրորդական նկատելու, բաղդատելով Մեծ Հայաստանի հետ (Ուրարտու, Նաիրի, Մինի, Թիանա, Մուսասիր ու Միլտիս անուններով ծանօթ հին Մեծ Հայքը): Մեծ Հայաստան հետագային ունեցաւ նոր անուններով իր նոր աշխարհները (Բարձր Հայք, Այրարատ, Վասպուրական, Տուրուբերան, Ծոփք, Սիւնիք, Տայք, Գուգարք, Փայտակարան ու Աղձնիք) որոնց ամբողջութիւնը կոչուեցաւ Armenia Magna (Մեծ Հայք) :

Ուրարտացիներուն յաջորդող Հայկազն «Երուանդունիք», ըստ հնագոյն աւանդութեան, ունեցած իրենց դիցաբանական մեծագոյն հերոսը՝ Քաջն Վահագն կիսաստուած թագաւորը, որ կը համապատասխանէ Հնդկական հերոս Վերեթագնայի: Վահագն կը պաշտուէր իբրեւ Աստուած թէ Հայոց ու թէ Վրացիներու կողմէ, որով իբր թագաւոր կ'իշխէր երկու ազգերուն :

Հայաստանի քաղաքական կեանքին մեծագոյն շրջանը՝ «Արտաշունեաց» հարստութիւնը, իր հիմնադիրին, Արտաշէս Առաջինին օրով (190 — 161 Ն. Ք.), ականատես եղաւ հայկական բազում յաղթութիւններուն, զոր Մեծն Արտաշէս տարաւ Վրացիներուն, Մարերուն ու Ասորիներուն դէմ, հողային ընդարձակ գրաւումներ կատարելով:

Արտաշէս առաջին, Մարերէն գրաւեց Փայտակարանը, Փառնիտիսը ու Վասպուրականի արեւելեան նահանգները: Վրացիներէն գրաւեց Տայքը (Պարխարիս), Կղարջքը (Խորսենէ) եւ Գուգարքը: Խալիբներէն եւ Մախնիքներէն գրաւեց Կարինը ու Դիրջանը: Կատաւոններէն գրաւեց Եկեղեաց ու Անտիտաւրոսեան երկիրները, եւ Ասորիներէն գրաւեց Ամորիքը, ինչ որ մեզ կ'աւանդեն երկու օտար մեծ պատմագէտներ Ստրաբոն ու Հիւպշման :

Արտաշէս Ա.ի հինգերորդ յաջորդը, ու հայ ազգին մեծագոյն դէմքը՝ Տիգրան Մեծը (95 — 55 Ն. Ք.), զոր Կիկերոն, Ապիանոս, Պլուտարքոս եւ ուրիշ երեւելի օտարներ կոչած էին «Ասիոյ հզօրագոյն թագաւորը», կամ «Ահաւոր Արքայից Արքան», շատ մը երկիրներու կարգին՝ իրեն հպատակեցուցած էր նաեւ Վրաստանը որ հարկատու էր Հայաստանի լայնատարած կայսրութեան : Մեծն Տիգրանի կայսրութիւնը կը տարածուէր Պաղեստինէն մինչեւ Կովկաս, ու Կապադովկիայէն մինչեւ Կասպից ծով եւ Ներքին Մարաստան : Այնքան ընդարձակ պետութիւն, որ տարածութեամբ աւելի ընդարձակ էր քան Նափոլէոն Պոնափարթի կայսրութիւնը, Վրացիք երբեք ունեցած չէին, (թէեւ Պարսիկները, Մարերը ու Ասորիները ունեցած էին) :

Մեծն Տիգրանի կայսրութեան ամբողջ շրջանին, Վրացիները ստիպուած էին թէ հարկ վճարել եւ թէ բանակ ղրկել Հայոց այս նոր Աննիբալին ու Աղեքսանդրին :

Մեծն Տիգրանէն 342 տարիներ վերջ, Վրացիները, ինչպէս նաեւ Աղուանները ու Ալանները, Հայոց Տրդատ Գ. Արշակունի թագաւորին բարեկամեցողութեան աղերսային դիրքի մէջ էին, որով կրկին կը պարզուի թէ հին Հայաստանի թագաւորները, Հռովմի ու Պարսկաստանի ենթակայ աշխարհներու միջեւ տարածուող բոլոր գոյութիւն ունեցող թագաւորներէն՝ ամենազօրաւորները ու ամենակարեւորներն էին :

Արշակունեաց հարստութեան (52 — 428 Թ. Հ.), անկումին յաջորդող չորս հարիւր ու եօթը ամենադաժան տարիներէ վերջ, երբ Հայաստան աննկարագրելի զոհողութիւններէ ու հերոսութիւններէ վերջ, կարողացած էր ողջունել Բագրատունեաց բարգաւաճ նոր թագաւորութիւնը 885 թուականին, գրեթէ ամբողջ Վրաստանը, Հայոց թագաւորին ենթարկուեցաւ իբր հայկական գաւառ, ու անոր իշխանները հայ թագաւորներէն կը ստանային իրենց պաշտօնները :

Արաբական պետութիւնը Թ. դարէն սկսեալ կը գալարուէր իր քաղաքական հոգեվարքի սկզբնաւորութեան մէջ: Արաբներու հին բարքերը փոխուած էին: Ապուպէքիրի, ու Կօմէրի շրջանին, (երբ արաբ ժողովրդեան հին ժուժկալ կեանքը դեռ կը տիրապետէր) յաջորդած էր շռայլ ու հեշտասէր արաբական մեղկ կեանքը, որ պատճառ եղաւ Արաբ կայսրութեան քայքայման: Արաբներու առաջին վեհապետները այնքան պարզ էին որ նոյն իսկ իրենց տուներուն համար պէտք եղած ջուրը անգամ՝ անձամբ իրենց կուժերովը կը կրէին, ու բուրդէ պարզ շապիկ մը ու անպաճոյճ վերարկու մը միայն կը հագնէին: Հին Արաբ թագաւորները, յաղթական կառքերու տեղ, ուղտերով կը ճամբորդէին, որոնց վրայ արմաւի ճիւղերով կը կապէին իրենց բոլոր գոյքերը:

Յետոյ դժբախտաբար, արաբ վեհապետները (ամիրապետները) սկսան արքունի մեղկ ու հեշտասէր կեանք մը, որ զիրենք կը ստիպէր կանանոցներու մէջ փակուիլ՝ փոխանակ ռազմադաշտ փութալով՝ հեռաւոր ու մերձակայ ըմբոստութիւնները զսպելու :

Ազատասէր հպատակներուն մէջ, Հայերը կը գրաւէին առաջին պատուոյ տեղը որոնք երկու դարեր Հայաստանի անկախութեան համար ի զուր կը մարտնչէին:

Հայրենասէր Բագրատունիները օգտուելով արաբական կեդրոնի թուլութենէն, կրցան իրենցցեղէն արքայական հարստութիւն մը կերտել ազատ Մայր Հայաստանին համար, որ իսկոյն զգեցաւ Հարսանեկան սքեմը, ու ողջունեց Բագրատունեաց շինարար թագաւորութիւնը :

Բագրատունի առաջին թագաւորը, Աշոտ Ա. (885 — 890), Ցիւէ Արաբ արքունի ոստիկանին ձեռքով բերուած թագը ու արքայական պատմուճանը ստանալով, պաշտօնապէս Հայոց թագաւոր օծուեցաւ ձեռամբ Առաքելաշաւիղ ու Սրբազնակատար Տէր Տէր Գէորգ Բ. Կաթողիկոսէն ու Հայ նախարարներուն ու խուռն Հայ ու օտար իշխաններու ներկայութեան: Նոյն տարին, Յունաց (Հայազգի) Վասիլ Ա. Արշակունի կայսրը, Հայոց Աշոտ Ա. թագաւորին ղրկեց բիւզանդական արքայական թագ մը բազում նուէրներով ու յարգանքի թուղթ մը որուն մէջ Աշոտը կը յիշատակուէր իբր «որդի սիրելի» (Տէկնոն Ագապիմենոն):

Բագրատունեանց թագաւորութեան այս առաջին թագաւորին գերիշխանութեան ենթարկուեցաւ Վրաստանը, որ միայն ու միայն Հայոց թագաւորին հրամանաւ ունեցաւ իր սեփական իշխանապետը :

Աշոտ Ա.ին յաջորդող, Սմբատ թագաւորը (890 — 914) Վրաց Ատրներսէհ իշխանապետին ղրկեց թագ ու արքայական պատմուճան, զինքը անուանելով «Թագաւոր Վրաստանի», որուն արտօնեց որ Հայ թագաւորէն վերջը ունենար երկրորդական գահ ու պատիւ:

Աբաս թագաւորին օրով (928 — 951), Վրաստանի Աբխազիա երկրին թագաւորը՝ Բեր, նախանձելով հայկական բարգաւաճութեան ու ճոխութեան վրայ, յարձակեցաւ Աբասին դէմ, բայց չարաչար պարտուելով, գերի ինկաւ Հայոց յաղթական թագաւորին ձեռքը:

Վրաց ուրիշ թագաւոր մը, Գէորգի, Հայոց Յովհաննէս — Սմբատ թագաւորը (1020 — 1040) հաշտեցուց իր եղբօր՝ Աշոտ իշխանին հետ, որ արիւնահեղ պատերազմներ մղած էր Անիի գահը գրաւելու համար: Դժբախտաբար սակայն, հետագային նոյն վրացի արքան, Աշոտի գործիչը դառնալով, Յովհաննէս Սմբատը նենգութեամբ ձերբակալեց ու իրմէ 3 բերդեր առնելէ վերջ միայն՝ զինքը ազատ արձակեց ... :

Յովհաննէս - Սմբատ վրաց թագաւորին ընթացքէն նեղացած՝ իր վրէժը լուծեց, Յունաց Վասիլ Բ. կայսեր հետ դաշնակցելով, որ Վրաստանը

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Բուստերը

Բուստը, (corail, Թուրքերէն՝ մէրճան) պերճանքի առարկաներու մաս կը կազմէ, իբրեւ գոհարեղէն կնոջական արդուզարդին կամ ուրիշ զարդեղէններու չինութեան: Գոհարավաճառներու գործածած բուստի բաղադրութիւնը կրային է, եղջերային չաղախով մը ամրացած ու ծովային լոռերու բնական գոյներով գունաւորուած:

Ուրկէ՞ կը ստացուի բուստը։

Ան պարզագոյն ծովային կենդանի մըն է գործարանային շատ նախնական կազմով: Թէեւ դժուար է նկարագրելը, սակայն փորձենք աղօտ գաղափար մը տալ իր մասին: Եթէ տեսած էք ծովային հարսնուկը (պուտ, anémone de mer), աւելորդ է նկարագրել, որովհետեւ առանձին բուստի մը կը նմանի: Առանձին բուստը, արտաքին երեւոյթով՝ գլանաձեւ ցօղուն մը ունի սունկին նման, որուն վերի մասը կան ոտներ կամ հպիկներ ծաղիկի մը թերթերուն դասաւորումով: Ներքնապէս՝ ունի ուղղաձիգ բաժանումներ, մորթէն դէպի ներս, խուժող միջնամաշկերու անջատումներով: Կեդրոնը՝ դարձեալ ուղղաձիգ խողոչ մըն է. որուն վերի մասը կենդանիին բերանն է, իսկ վարի մասը՝ իր ստամոքսը:

Սակայն բուստերը առանձին չեն գտնուիր: Անոնք կ'ապրին փեթակի մը խորշերուն նման իրար կպած ու կը բազմանան բոյսի մը բողբոջումներուն կամ ճիւղաւորումներուն նման:

Բուստերը պոլիպոսներու (polypes) ընտանիքէն են: Բոլորն ալ բազմոտն կենդանիներ են: Մաս մը իր գոյութիւնը կը պահէ ազատօրէն շրջագայելով ծովերուն մէջ, իսկ մաս մըն ալ կ'ապրի կայուն կեանք մը, կառչած ծովուն յատակը ժայռերուն:

Բուստերը միայն արեւադարձային ծովերուն մէջ կ'ապրին որոնց ջերմութիւնը առնուազն 20 աստիճան պէտք է ըլլայ եւ 35 աստիճանէն ոչ աւելի: Անոնք իրենց մորթին վրայ կ'արտադրեն կրային նիւթ մը որ կարծրանալով կը կաղապարէ զիրենք: Աշխարհի ստեղծման երկրորդ դարաշրջանէն սկսեալ բուստերը իրենց կրային մնացորդներով (կմախք) երկրիս մակերեսին վրայ կազմած են հաստ խաւ մը որ հասարակածին վրայ կը ձեւացնէ 45 մեթրէ աւելի թանձր գօտի մը: Պէտք է երեւակայել այս բազմամիլիառ տարօրինակ անասնիկներուն կատարած հսկայական աշխատանքը դարերու ընթացքին: Խաղաղականի մէջ, արեւադարձային նպաստաւոր գօտիին վրայ, կարելի է հանդիպիլ շատ գեղեցիկ կղզիներու, որոնց աթոլ (Atolls) անունը կուտան եւ որոնք արդիւնք են բուստերու կուտակման: Այսինքն միլիմեթր առ միլիմեթր իրարու վրայ դիզուելով անոնց կրային կմախքները կազմած են մինչեւ 300 մեթր բարձրութեամբ ցամաքամասեր: Աւստրալիոյ շուրջը անոնք կանգնած են 2500 քիլոմեթր երկար շրջագծով պատուար մը:

Բուստերու շատ տեսակներ կան: Ասոնք իրարմէ կը տարբերին թէ իրենց արտաքին կազմութեամբ եւ թէ կենցաղով: Ոմանք թաւուտներ կազմած են. ուրիշնե՝ առանձին թուփերու կը նմանին: Միջերկրականի մէջ, 40 մեթր խորութեամբ կ'աճին կարմիր պոլիպոսներ որոնք այս վերջին տեսակին կը պատկանին:

Մատրէպորները (քարամայր) թանձրախիտ թաւուտներ կազմած՝ ամենամեծ ընտանիքը կը կազմեն եւ շատ շուտով կը բազմանան շնորհիւ իրենց ապրելու եղանակին: Այն բոլոր կենդանաբանները որոնք պատեհութիւնը ունեցած են ճամբորդելու հասարակածային ծակերու վրայ, միաձայն են յայտարարելու թէ բնութեան ամէնէն գեղեցիկ տեսարաններէն մին կը ներկայացնէ բուստերու թագաւորութիւնը: Անոնք սքանչացումով կը նկարագրեն մատրեպորներու չքնաղ փունջերու պէսպիսութիւնը, այնքան վառ ու երփներանգ գոյներով ու երկրաչափական ճկուն յօրինուածքներով հարուստ:

Բուստերու կեանքը ուսումնասիրած են ամենազգի գիտուններ: Սկսեալ հռչակաւոր Տարուինէն մինչեւ նորագոյն փաղանգը կենսաբաններուն: Հակառակ տարուած մանրազնին հետազօտութեանց, երկար ժամանակ կարելի չէ եղած լուծել բուստերու սննդառութեան գաղտնիքը: Ի վերջոյ պարզուեցաւ որ անոնք մսակերներ են ու կը սնանին միայն ծովային կենդանական մանրէներով: Սակայն հարց է թէ ինչպէս այդքան չնչին սնունդով կ'աճին ու շուտով կը բազմանան: Գիտունները յաջողեցան այդ գաղտնիքին ալ թափանցել: Անոնք հաստատեցին թէ մատրեպորները իրենց մարմնին մէջ կը կրեն ծովային մանրադիտային լոռերու մասնաւոր տեսակ մը (zooxanthelles), որոնք ներդաշնակ կենակցութեամբ կ'ապրին ու կ'աճին: Այսպէս, լոռերը բուստերու կը հայթայթեն անոնց քիմիական գործունէութեան համար անհրաժեշտ թթուածինը, փոխադարձաբար օգտուելով բուստերու մարսողութեան մնացորդներէն՝ իբրեւ պարարտանիւթ, նաեւ բընախային թթուէն, որ ջուրին ու լոյսին համադրութեամբ զանոնք կը վերածեն կանաչանիւթի (քլորոֆիլ): Այս վերջին նիւթը, ինչպէս գիտենք հիմը կը կազմէ բոլոր բոյսերու սնունդին:

Գ. ՓՕՅԱՃԵԱՆ

մեկնած էր Գէորգի թագաւորին ապստամբութիւնը զսպելու համար:

Թէպէտեւ, Հայոց թագաւորութիւնը Վրացիներու պետութենէն շատ առաջ կործանեցաւ, բայց Հայը երկար դարեր պահեց իր ազգային նկարագիրը ու կրօնքը, մինչդեռ Վրացին, զօրաւորին կամքը գոհացնելու համար՝ յօժարօրէն դաւանափոխ եղած էր, ուծանալով իր դրացի Հայէն, որ իրեն շնորհած էր, թէ կրօնք, ու թէ այբուբէն՝ չորրորդ ու հինգերորդ դարերուն:

Նոր Հայաստան ու Նոր Վրաստան, այժմ բարի դրացիներ են իրարու, ու իրենց անկախութեան տիրացան 1918ին, ու երկուքին ալ պետութիւնները այժմ սովետական իրաւակարգի տակ կը գտնուին:

Դժբախտութիւնը հոն է որ, Հայաստան այժմ լոկ տէրն է Արշակունեաց ու Բագրատունեաց շրջաններուն իր ունեցած հին սահմաններուն հազիւ մէկ տասներորդին, մինչդեռ բախտաւոր Վրաստանը, որ երկար դարեր հպատակած էր Հայոց, այժմ տէրն է իր պատմական գրեթէ բոլոր սահմաններուն:

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

Նեկոսիա - Կիպրոս

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

Մեծ հետաքրքրութեամբ կարդացի բարեկամիս՝ բժիշկ Գ. Օ. Գալուստեանի «Հայկական Զմիւռնիան» վերնագրով Զմիւռնիոյ մշակութային կեանքի մասին համառօտ բայց կարեւոր քաղուածքը:

Պէտք է ընդունինք որ մեր սիրելի բժիշկը, ներկայ պայմաններուն մէջ, անշուշտ որ իր տրամադրութեան տակ չէր կրնար ունեցած ըլլալ պէտք եղած վաւերաթուղթերը, ճշդիւ տալու համար իր յիշած թիւերն ու թուականները: Եւ որով կարգ մը վրիպակներ եւ մոռացումներ սպրդած են իր գրութեան մէջ:

Թող ներուի ինծ ուեմն պզտիկ ճշդում մը ընել «Գոյամարտ» օրաթերթի մասին իր յիշատակումին առթիւ, իմ շրջանին եւ ինծի հետ կապ ունեցած ըլլալուն համար այդ հարցը:

«Գոյամարտ» օրաթերթը հրատարակուած է նոյն շրջանի կոմիտէի հաճութեամբ, 1920 ապրիլին, որուն արտօնատէր եւ պատասխանատու տնօրէնը ես էի:

«Գոյամարտ»ի առաջին թիւին՝ որ նուիրուած էր Վասպուրականի Արիլեան գոյամարտին, մասնակցած են Յ. Ճ. Սիրունի, (որ Իզմիր էր այդ օրերուն) Ս. Պարթեւեանը եւ ուրիշներ:

Ուղելով Ս. Պարթեւեանր կուսակցութեան մօտ պահել, խմբագրականները գրելու պարտականութիւնը իրեն յանձնեցինք, իսկ նիւթը եւ ուղղութիւնը կոմիտէն պիտի տար: Սրբագրիչ՝ ներքին խմբագիր Անտոն Կազէլն էր: Ես հազիւ երբեմն յօդուած միայն կրնայի տալ՝ «Հայրենիքի – Տուրքի» կազմակերպման գործով կլանուած ըլլալով այդ օրերուն:

Հազիւ քանի մը ամիս եւ ահա բսի բսաներ Ս. Պարթեւեանի հասցէին: Ս. Պարթեւեան զգուած կը հեռանայ երեք կամ չորս ամիս հազիւ աշխատակցած:

Ոմէ վերջ թերթի խմբագրութիւնն ալ ստանձնելով, կը շարունակեմ թերթի հրատարակութիւնը, ներքին խմբագիր - սրբագրիչ կանչելով Արմ. Գույումճեանը:

«Գոյամարտ» հրատարակուեցաւ մօտ մէկուկէս տարի: 336 թիւը՝ 1921 Մայիս 1ին թիւն է, ու անկէ վերջ մինչեւ Օգոստոս՝ մօտ 390 — 400 թիւ եղած պիտի ըլլայ ուրեմն, եւ ոչ թէ 83 թիւ միայն ինչպէս կը գրէ բժիշկը:

Նոյն՝ կամ նման վրիպում մը սպրդած է նաեւ, Ամերիկայի Հ.Յ. Դաշնակցութեան 1890 — 1950 «Յուշապատում» սքանչելի հատորին մէջ:

Ուր՝ ի շարս ուրիշ կուսակցական թերթերու կը յիշուի նաեւ «Գոյամարտ»ը:

«Գոյամարտ», Իզմիր, 1920, օրաթերթ, մոռցուած է եւ պէտք է աւելցնել նաեւ ուրեմն, 1921ի շրջանը եւ խմբագրի, յիշատակումը, ինչպէս եղած է բոլոր միւս թերթերուն համար:

Մարսէյլ

Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ե. — ԳԵՂԱՆԻ ՀԵԼԷՆԱՆ

Փոլ կը մեկնաբանէր: Հելէնա կը հարցափորձէր եւ հետզհետէ կ'ըմբռնէր ամէն բան: Հելէնա կը խորշէր քէմփի բազմութենէն, կը գտնէր զանոնք անմաքուր եւ լպիրշ: Ազատական քաղքենի մըն էր տակաւին:

Բայց, ինքն ալ, դէթ մասամբ, խառնուեցաւ այդ կեանքին: Փոլ վայրագ հաճոյք մը կը զգար ծանօթացնելով անոր պրոլետարական կեանքին բոլոր մտերմութիւնները, առանց ճշդիւ գիտնալու թէ ինչու: Վարժուած էր արդէն մերկ լոգնալու ամէնուն հետ Նիւս Ծըրղըէի այդ բնակավայրին մէջ, առանց կեղծ համեստութեան, թէեւ կը նեղուէր եւ կը տրտնջար գինքը շրջապատողներէն եւ կը նախընտրէր, որ երկուքը առանձին ըլլան:

Հելէնա կը սիրէր գիշերային պտոյտները, թեւանցուկ զեղումները: Փոլ Անտէրսըն, որ այն ատեն Ամերիկայի համայնավար կուսակցութեան վարիչներէն մէկն էր, բսաւ անոր, որ եթէ կ'ուզէր ըմբռնել ընկերային անարդարութիւնները, իբրեւ քաղքենի աղջիկ, պէտք է տեսնէ եւ փորձառութիւններ քաղէ:

Խորհրդային Միութեան մէջ կամ պրոլետարական ընտանիքներու մօտ, աշխարհի ամէն կողմը, տղաքը կը պառկին իրենց ծնողներուն հետ միեւնոյն սենեակի մէջ եւ լայնաբաց աչքերով ականատես կ'ըլլան անոնց սիրային զեղումներուն: Ամէն մարդ կը դիտէ անասունները: Ինչո՞ւ ամչնալ բանէ մը, որ հասարակաց է ամէնուն համար:

Կը պատրաստէր զայն սեռային դերակատարութեան՝ համայնավար լրտեսութեան մարզին մէջ եւ լաւ կը պատրաստէր:

— Մի՞թէ կերակուրներդ կ'ուտես առանձնացած մեկուսացումի մէջ, հարցուց անոր, միթէ՞ հեռու կը փախիս ձայներէ, բոյրերէ, մարզանքներէ: Լաւ, այն ատեն ինչո՞ւ հեռու պահենք զմեզ մարմնական ուրիշ անօթութիւններէ եւ անոնց գոհացումներէն:

Ծէֆէրսըն քէմփին մէջ, բոլորն ալ ընկերներ էին: Ոչ ոք ոեւէ գաղտնիք ունէր: Ինչ որ այս գիշեր կը պատկանի մէկու մը, կրնայ վաղը ուրիշի մը սեփականութիւնը դառնալ — կը կիսէք այր մարդ մը կամ կին մը, ինչպէս պիտի կիսէք ձեր հացն ու գինին: Կրօղը տանի քաղքենի ամօթխածութիւնը, նախանձները եւ կեղծ ու կեղծաւոր բարոյականութիւնը:

Փորձեց զայն: Միասին անցուցին գիշեր մը Նիւ Ջարսիի մէջ, բայց յաջողութիւն մը չունեցաւ: Խնդիրը հանուիլը չէր, ոչ ալ մարմնական քաղցը, Հելէնա պատրաստ էր գոցելու աչքերը: Հոտառութիւնն էր որ կը գրգռէր զինքը: Այստեղ, այրեր ու կիներ միասին կը քնանային առանց արգելքներու եւ առանց փափկանկատութեան: Հելէնա գիտէր, որ նախապաշարումներ չունէր: Իր ազատական գրքին մէջ գրուած էր խաչակրութիւն մղել ընկերային անարդարութեան զոհ սեւամորթներու համար Ամերիկայի մէջ: Բայց երբ տեսաւ «Պետութիւն եւ Յեղափոխութիւն» անունով միեւնոյն դասընթացքին հետեւող բարձրահասակ սեւամորթ ծովային մը, որ ամչնալով հանուեցաւ եւ տախտակէ մահճակալին մէջ մտաւ, իսկ բարձր դասու կին մտաւորական մըն ալ սուզուեցաւ անոր անկողինէն ներս, որովհետեւ «ոչ մէկ սեւամորթ ընկեր մինչեւ հիմա սիրաբանած է ինծի հետ», — սիրտը խառնուեցաւ:

Հելէնա փորձին ենթարկուեցաւ լուռ համակերպումով մը: Անոր վրայ կատարուած վերջին փորձն էր այս: Այնուհետեւ կը գտնենք զայն Փարիզի մէջ — Լրտեսուհի մը ծնած էր:

Փոլ մոռցուած էր: Այժմ ամուսնացած մարդ մը կը տիրապետէր իր կեանքին մէջ: Այս մարդը կարեւոր դէմք մըն էր 1940ի Ֆրանսական կառավարութեան մէջ: Չէր կրնար իր ասպարէզը վտանգել ամուսնալուծման մը պատճառով: Հելէնա տակաւին սիրահարուած էր անոր, երբ կռիւները սկսան Ֆրանսայի մէջ, այնպէս որ Փարիզ մնաց կրնար իբրեւ տեղացի մը անցնիլ եւ մարդը ի վիճակի էր ստանալու անոր թուղթերը: Իբրեւ իրը նկատեց Ֆրանսայի տառապանքը, եւ իր յաջողութիւնը, իբրեւ կին եւ հիւրընկալ, կրնար դրուիլ ի սպաս «ազատութեան» եւ համայնավար ազատագրումի:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՑԻՆԿԸՐ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

քանի որ, ցարդ, այդ յարաբերութիւնները ի նպաստ Անգլիոյ էին եւ ի վնաս Պարսիկ ժողովուրդին: Կը յանձնարարէ նաեւ պօյքօթ անգլիական ապրանքներու դէմ :

Թէհրանի անգլիական գործակատարը յայտնեց Իրանի կառավարութեան թէ հազիւ 15 օր կը բաւէ որպէսզի դեսպանատան պաշտօնաթուղթերը եւայլն փոխադրուին Լոնտոն, եւ դեսպանատունը տրամադրէն զուիցերիական դեսպանին :

Լա Հէյի մէջ գումարուող քարիւղի միջազգային կազմակերպութեան Իրանի պատուիրակը յայտարարեց թէ Իրան կը յուսայ որ շուտով պիտի վերցուին անարդար ու անտրամաբանական արգելքները որոնք կ'արգիլեն Իրանի քարիւղին արտածումը :

× Իրանի արտաքին նախարարը հերքեց այն զրոյցները որոնց համաձայն իբր թէ Սթալինի հրաւէրին վրայ Տոքթ. Մոսատեղ Մոսկուա պիտի երթայ :

ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԷՄ

Արեւելեան Ափրիկէի անգլիական Քէնիա գաղթավայրին մէջ ըմբոստութիւն մը ծագեցաւ անգլիական իշխանութեանց դէմ: Ըմբոստները վերջերս սպաննեցին 40 հոգի եւ շատ մը չարիքներ գործեցին ճերմակներու դէմ, այրելով անոնց ագարակները: Ֆօր - էլիզապէթի մէջ ալ ճերմակներու դէմ ըմբոստութիւնը բացայայտ է եւ կանխապատրաստուած, քանի որ քանի մը ճերմակներու լուր տրուած էր թէ բոլոր ճերմակները պիտի սպաննուին :

Ըմբոստները նոյնիսկ դիմադարձած են տեղական ոստիկանութեան, ինչ որ չէր պատահած ցարդ :

Անգլիա Սուէզէն օդանաւով զօրք ղրկեց զօրացնելու համար տեղական ուժերը եւ զինուորական դրութիւն հռչակեց երկրին մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ մասին եղած լրագրական հարցումի մը պատասխանելով, զօր. Նեկիպ յայտարարեց թէ «եգիպտական կառավարութիւնը մեծապէսկր փափաքի որ Սուտանի ժողովուրդը ունենայ իրապէս ինքնավար կառավարութիւն մը, բայց մինչեւ այդ պէտք է ինքն իսկ արտայայտուի իր ճակատագրին վրայ»: Նեկիպ այս պահուս կը խորհրդակցի Սուտանի պետերուն հետ, ընդունելի բանաձեւ մը առաջարկելու համար Անգլիոյ: Կ'ուզէ որ Սուտանի ընտրութիւնները կատարուին չէզոք յանձնաժողովի մը հսկողութեամբ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ մը, Նոյ. 9էն սկսեալ ջնջուած է ճամբորդութեան վիզէն: Այդ թուականէն սկսեալ երկու երկիրներու բնիկները կարգ մը պայմաններով պիտի կրնան առանց «վիզէ»ի ճամբորդել:

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ հաստատութեան համաձայն այս տարուան առաջին վեցամսեակին Ֆրանսայի բնակչութիւնը աւելցած է 144.000 հոգի: Մահերու թիւը իջած է եւ եղած 100ին 9 հոգի, 10.000ի վրայ :

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ձերբակալեց Սէն Տընի բնակող Արամ Գէորգեան անուն հայ մը որ թմրեցուցիչի առեւտուրով կը զբաղէր եւ արդէն չորս անգամ դատապարտուած : Արամ հնդկական կանեփի հունտեր հայթայթած էր իտալացի Մօրաքիի որ Լիվրի Կարկանի իր պարտէզին մէջ կը մշակէր եւ արդիւնքը Արամ կը ծախէր: Ոստիկանութիւնը խուզարկելով այդ տունը գտաւ կանեփի հարիւր տուփ, պատրաստ հաշիշի փոխակերպուելու: Արամ իր ապրանքն կը ծախէր Սէն Միշէլի թաղին մէջ, մանաւանդ սեւամորթ Ամերիկացիներուն որ այդ բոյսը կը խմէին թէյի պէս կամ ալքոլով: Իտալացի այրն ու կինը իրենց տարիքին պատճառով առժամապէս ազատ թողուեցան:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Այս Շաբաթ իրիկուն, Ե. Թաղամասին քաղաքապետարանի սրահը, Place du Panthéon :

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կ'ընծայեն՝ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. ՍՕՆԱ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ (դաշնակ), Quatuor DESCHAMP, ՋԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ), ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ (արտասանութիւն):

Հայկական պարեր Կապոյտ Խաչի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՒԷՋԵԱՆԻ:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր GAROW'S TYPIQUE նուագախումբով :

Պիւֆէի շրջանակին մէջ կը նուագեն ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ:

Տոմսերու համար դիմել.— Ճաշարան Արթիւր, Place des Fêtes, Նպարավաճառ Բիւզանդ, Պէլվիլ, գրատուն Հրանդ Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Բալուեան :

Երթեւեկ՝ métro Luxembourg, Cardinal Lemoine կամ St. Michel :

×

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Ալֆորվիլի մէջ

Հոկտեմբեր 26, Կիրակի գիշեր ժամը 8—12:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, և մասնակցութեամբ Կ. Տողրամաճեան, Ռուբէն Տ. Մինասեան, Շահրիկեան խումբերու :

Կը խօսի Ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ :

Մանրամասնութիւնները տեղոյն վրայ: Ճաշկերոյթով խնջոյք : Տոմսերու համար դիմել՝ ընկ. Յովհաննէս Ջերչեանի եւ Բարթող Փափազեանի, գին՝ 500 ֆրանք

×

Վիէնի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30-ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր :

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին:

Մանրամասնութիւններ յաջորդիւ :

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Լիոնէն ընկեր Շահպազեան (Շահունի) 500 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին իր խմբագրութեան տուած այցելութեան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Սէնթ Մարկրիտի Կապ. Խաչի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Եղսա Յակոբեանի, իր հարսին՝ Անի Յակոբեանի անակնկալ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի ֆոնտին :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերութեան վարչութիւնս խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները .— Ալֆորվիլէն Պ. Պ. Մրմրեանէ 10.000 ֆր., Գոստիկեանէ 1000 ֆր. Անտիյեւի ծերանոցին համար, Ոմն (Փարիզ) 2500 ֆր. աղքատախնամին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ Հաճնոյ հերոսամարտի 32րդ տարեդարձին առթիւ բիւրաւոր նահատակներու հոգւոյն համար, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 rue Jean Goujon: Կը խնդրուի բոլոր Հաճընցիներէն ու անոնց խնկելի յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21-ին, ծանօթ հաւաքատեղին, Կարեւոր օրակարգ : Բացականերէն կը պահանջուի գրաւոր բացատրութիւն :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՂՍԱՐԱՆԻ (նախկին Արեւմուտք) շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. Տ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, նիւթ ունենալով «Համազգային գործակցութիւնը խաբխսփրկութեան»: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ՝ թէ 22 Նոյեմբերին տեղի կ'ունենայ Վասպուրականի երիտասարդ - ուհիներու պարահանդէսը, խնամուած գեղարուեստական բաժինով մը:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլօպի սրահին մէջ, 7 Պուլվառ տ'Աթէն : Օրակարգ.— Զեկոյց հաշուեքննիչ յանձնախումբի, 1953ի օրացոյցի բաշխում եւ պարահանդէսի կազմակերպում :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պատրաստուեցէք Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ որ տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 8ին, Ալհամպրայի սրահներուն մէջ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, 26 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 11ին, հայկական ծէսով պատարագ պիտի մատուցուի Eglise de la Ste. Trinitéի մէջ (Place de la Trinité)ի, յիշատակ հանգուցեալ արեւելագէտ René Groussetի: Կը պատարագէ՝ գերապայծառ ԿԱՐԱՊԵՏ Թ.Ծ.Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ: Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի յարգել յիշատակը մեծ հայասէրին եւ ակադեմականին :

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հոկտ. 26, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin :

Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ :

Նուագախումբ Մօրիս Վարդևանեան :

Սեղաններ ապահովելու համար դիմել, Ժիրայր Փափազեանի, 16 Cité Trévise, Paris (9):

Հեռաձայն PRO. 41-40:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՁՐԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Երեկոյեան դասեր, չափահասներու համար ամէն ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ժամը 7—8, առաջին տարի, իսկ 8—9 երկրորդ տարի: Կը տրուին Lycée Condorcetի սրահներէն մէկուն մէջ, 8 Rue du Havre, métro St. Lazare կամ Havre - Caumartin: Դիմել՝ դասերուն օրը տեղւոյն վրայ :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 23 Octobre 1952 Հինգշաբթի 23 Հոկտեմբեր

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6898-Նոր շրջան թիւ 2309
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱԹՈՌԸ

Անթիլիասէն կը տեղեկացնեն թէ կաթողիկոսական ընտրութեան աշխատանքները սկսած են Հոկտեմբեր 15ին :

Ուրեմն շուտով պիտի ունենանք նոր կաթողիկոս մը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ աթոռին վրայ :

Զորս ամիս անցաւ Գարեգին Ա. կաթողիկոսի մահէն ի վեր: Խադ Արք. Աջապահեանն է, բնիկ Սսեցի, կիլիկեան աթոռի երիցագոյն անդամը եւ շառաւիղը Աջապահեան կաթողիկոսներու, որ տեղապահի պաշտօնը կը վարէ :

Կիլիկիոյ դարաւոր կաթողիկոսութիւնը տարագիր է հայ ժողովուրդին պէս :

Սիսի հնամենի վանքը, որ կռնակը տուած Լեւոն Թագաւորի բերդին, իր վեհարանով, դպրեվանքով, մայր եկեղեցիով եւ պարիսպներով կ'իշխէր լայն համայնապատկերի մը վրայ, ոչ եւս է:

Աւելի քան երեսուն տարի առաջ, Կիլիկիոյ ծերունազարդ կաթողիկոսը՝ Սահակ Բ. Խապայեան, իր ժողովուրդին հետ միասին ընդ միշտ հեռացաւ կիլիկեան Թագաւորներու պատմական մայրաքաղաքէն ու ապաստանեցաւ Լիբանանի հիւրընկալ ափերուն վրայ :

Իր հետ տարաւ Գրիգոր Լուսաւորչի աջը, միւռոնի կաթսան ու վանքի գանձարանին թանկարժէք սկիհները, գաւազաններն ու շուրջառները, փրկելով այս պատմական մասունքները վանտալներու ձեռքէն :

Այսօր Պէյրութի արուարձանին՝ Անթիլիասի մէջ է որ խարիսխ նետած է Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, Միջերկրականի գեղածիծաղ ափերուն վրայ :

Լուսաւորչի աջ Թեւին ոսկորները այժմ պահուած են նորակառոյց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ: Անոր կողքին կը բարձրանայ մատուռ մը, որուն մէջ ամփոփուած են ուրիշ ոսկորներ, մեր նահատակներու ոսկորները՝ Տէր Զօրէն բերուած :

Նարինջենիի պարտէզներ կը շրջապատեն զայն, յիշեցնելով Սիսի վանքին երբեմնի պտղաւատ մրգաստանները, որոնց մէջ նարինջի եւ կիտրոնի ծառերը իրենց սպիտակ ծաղիկներով անուշահոտութիւն կը սփռէին չորս կողմը:

Սահակ Բ., որ մեր կաթողիկոսներու ամէնէն երկարակեացն եղաւ, կրցաւ հաստատ հիմերու վրայ դնել Անթիլիասի վանքը:

Իր աթոռակիցը՝ Բաբգէն կաթողիկոս — որ իրմէ առաջ վախճանեցաւ, Շահէ արք.ի հետ միասին հիմնեց դպրեվանքը, որ 1935էն սկսեալ մեզի տուաւ երիտասարդ կղերականներ, ոմանք համալսարանական կրթութիւն ստացած, այսօր արդէն պատասխանատու պաշտօններ կը վարեն կիլիկեան թեմերուն մէջ:

1947ին եպիսկոպոս ձեռնադրուեցան չորս երիտասարդ վարդապետներ, որոնցմէ Զարեհ եպս. Փայասլեան Հալէպի, Խորէն եպս. Բարոյեան Պէյրութի, Ղեւոնդ եպս. Չէպէյեան Կիպրոսի թեմերուն առաջնորդութիւնը կը վարեն ձեռնհասօրէն: Իսկ Դերենիկ եպս. Փոլատեան դպրեվանքի անխոնջ տեսուչն է:

Միաբանութիւնը ունի ինը վարդապետներ՝ ամէնէն երիտասարդը 21 տարեկան, որ զանազան պաշտօններ կը վարեն վանքին մէջ եւ այլուր, երկուքը կ'ուսանին Ամերիկա, երեքը՝ Պէյրութի ամերիկեան եւ ֆրանսական համալսարաններուն մէջ :

Գարեգին Ա. կաթող. «չորս տարի եւս կեանք կ'ուզէր՝ դրախտի վերածելու համար վանքը» :

Երբ այդպէս կ'ըսէր, դպրեվանքի կողքին կը բարձրանար արդէն Մատենադարանի քարակերտ արդիական շէնքը եւ տպարանը կը ճոխանար հետզհետէ նոր մեքենաներով: Ունէր բազմաթիւ ուրիշ ծրագիրներ եւս, որոնք իրեն հետ գերեզման գացին :

Մեծ մասամբ Կիլիկիոյ տեղահանուած ժողովուրդն է, որ տեղաւորուած Լիբանանի և Սուրիոյ հիւրընկալ ծոցին մէջ, զօրավիգ կը հանդիսանայ իր Աթոռին:

Կարեւոր է դերը՝ զոր կը կատարէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ուր հայութիւնը կ'աճի ու կը բարգաւաճի, դառնալով շինարար տարր մը իր երկրորդ հայրենիքին ու ապագայի յոյս մը՝ վտարանդի ու աստանդական հայութեան համար:

Կիլիկեան աթոռին վրայ կ'ուզէինք բազմած տեսնել արժանաւոր եկեղեցական մը, որ իր շունչով ու հմայքով, իր զարգացումով ու պատրաստութեամբ պատկառանք ազդէ բոլորին ու պատուաւոր կերպով ներկայացնէ հայ ժողովուրդը օտարներուն առջեւ :

Հայութիւնը արժէք է արեւելեան երկիրներու մէջ :

Պէտք է, որ նորընտիր աթոռակալը ամէն կերպով արժանի ըլլայ իր մեծանուն նախորդներուն:

Մանաւանդ պէտք է գիտնայ պահել Կիլիկիոյ դարաւոր աթոռին անկախութիւնը :

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Արտաքին նախարար Պ. Շումանը
ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՃԱՇԻՆ

Երեքշաբթի ցերեկ լատինական Ամերիկայի շէնքին մէջ Օտար Մամուլի Ընկերակցութիւնը ճաշ մը տուաւ ի պատիւ արտաքին գործոց նախարար Պ. Ռոպէր Շումանի: Ներկայ էին օտար լրագրողներէ զատ (որոնց մէջ «Յառաջ»ի երկու Թղթակիցները) ֆրանսական քաղաքական մամուլի ներկայացուցիչները, եւ անգլեւսաքսոն մամուլի ընկերակցութեան նախագահը :

Նախարարը պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն տուաւ հետեւեալ տեղեկութիւնները.

— Սխալ է թէ ինչպէս յայտարարած էր նախագահ Էռիօ, գաղտնի յօդուածներ ըլլան եւրոպական բանակի համաձայնութեան մէջ: Պարզ է թէ ոեւէ զինուորական խնդրի մէջ, ազգային պաշտպանութեան եւ առաւել եւս 6 երկիրներու պաշտպանութեան համար պէտք չունինքփողոցները պոռալու ծրագիրներու գործադրութեան մանրամասնութիւնները : Եւ սակայն բոլորովին կը հերքեմ գաղտնի յօդուածներու գոյութիւնը : Խորհրդարանին յանձնուելիքը կը պարունակէ ամէն ինչ :

Կը հարցնէք ինծի թէ ճի՞շդ է որ երէկ իրիկուն Իտընի հետ ունեցած ճաշիս ընթացքին այս վերջինը ուզած ըլլայ միջամտել հարթելու համար եւրոպական բանակի խնդրէն ծագած դժուարութիւնները: Մեր անգլիացի բարեկամները շատ խոհեմ մարդիկ են այդպիսի դժուարութեանց մէջ մտնելու համար:

«Գալով Սարի խնդրին կ'ուզէինք ի հարկէ բարեկամական համաձայնութեան մը գալ, որ անկարելի չէ, բայց դիւրին ալ չէ, քանի որ կախում ունի նաեւ Սառի սահմանադրութեան օրէնքէն: Նոր խորհրդարանը կ'ընտրուի 17 Դեկտեմբերին եւ շատ լաւ կը հասկնամ որ Պ. Ատընաուըր, ինչպէս մենք, շահ ունինք, որչափ կարելի է յետաձգել տալ ընտրութիւնները »:

Նախարարը կարգ մը հարցումներու, որոնք ծագած են այս երկու երեք օրուան ընթացքին, շատ մանրամասն պատասխաններ չտուաւ :

Ճաշը վերջացաւ 3.30ին ջերմ մթնոլորտի մը մէջ :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ընկերվարական համաժողովը որ Միլանոյի մէջ կը գումարուի հաւաքական ապահովութեան խնդրով զբաղեցաւ: Գերման պատուիրակները ցանկութիւն յայտնած էին հաւաքական ապահովութեան մէջ իրենց մասնակցութիւնը բերելու: Միւս կողմէ Ֆրանսայի մէջ Գերմանիոյ մասնակցութեան դէմ ելոյթներ տեղի ունեցած ըլլալով, համաժողովը որոշեց պահանջել որ Զորս Մեծերը ժողով մը կազմեն Գերմանիոյ խնդրով զբաղելու համար, նկատի առնելով միշտ երկու Գերմանիաներու միացումը ժողովրդական ազատ քուէարկութեամբ մը:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ տնտեսական գործակցութեան ժողովին մէջ փափաք յայտնուեցաւ որ միջազգային տնտեսական համաժողով մը հրաւիրուի, դրամական տարբերութեանց եւփոխանակութեանց հարցը լուծելու համար: Իտըն կարծիք յայտնեց թէ մօտերս նման հաւաքոյթ մը տեղի պիտի ունենայ Եւրոպայի, Ամերիկայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ միջեւ :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ
ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԸ ԿՐՆԱՅ ՎՏԱՆԳՈՒԻԼ

Հանրապետական եւ ժողովրդական կուսակցութեան կողմէ Պ.Պ. Պլէօ, Թէյթժէն, Քոլէն եւ Քօսթ — Ֆլօրէն վարչապետ Պ. Փինէի մօտ գացին հարցնելու թէ «ինչպէս պէտք է պարել» եւրոպական բանակի վէճին առթիւ: Երկար խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ եւ Փինէ իր համամտութիւնը յայտնելով արտաքին նախարար Պ. Շումանի տեսակէտներուն, ըսաւ թէ խորհրդարանին առջեւ պիտի խօսի այս դմասին: Արդէն, երեք ամիս պէտք պիտի ըլլայ որ խորհրդարանին բերուի բանակի ծրագիրը, քանի որ նախապատրաստական աշխատանքներ կան կատարուելիք: Եւ յետոյ, Սարի խնդիրը մինչեւ որ չլուծուի, բանակի ծրագիրը կարելի չէ երեւան բերել :

Պ. Փինէ երէկ ճաշեց ամերիկեան դեսպանին հետ եւ միասին քննեցին օրուան քաղաքական խնդիրները: Վարչապետը յայտնեց թէ ֆրանքեւամերիկեան յարաբերութեանց միջեւ ոեւէ փոփոխութիւն տեղի չէ ունեցած եւ թէ ապագան մութ չէ :

Այսուհանդերձ ֆրանսերէն թերթ մը կը գրէ թէ Ամերիկացիները վերապահ են Փինէի քաղաքականութեան մասին որ անակնկալներ կուտայ: Փինէ լռջութեա՞մբ կը խօսի, կը գրէ նոյն թերթը, երբ կ'ըսէր թէ «եւրոպական բանակի ծրագիրը խորհրդարան չպիտի ներկայացնեմ մինչեւ որ Հնդկաչինի պատերազմին լուծում մը չգտնուի, որովհետեւ Ֆրանսա իր լաւագոյն զօրքերն ու սպաները կը ղրկէ Թոնքին ուր անոնք կը կորսուին, որով չի կրնար տկար ու նուաղած ներկայանալ, վերականգնումի շրջան մը բոլորող Գերմանիոյ մը դէմ»:

Բանակի այս խնդիրը, Սարի վէճը, եւրոպական կազմակերպութեան հարցը եւայլն բաներ են որ եթէ ձախողին, Ատլանտեանի դաշինքը վտանգուած պիտի ըլլայ կը խորհին Ամերիկացիները:

«Ուաշինկթըն Փօստ» կը գտնէ թէ շատ վտանգաւոր է Ֆրանսայի մէջ յարուցուածընդդիմութիւնը աշխարհի խաղաղութեան համար, պէտք է անմիջապէս վերջ տալ այդ խնդրին, առարկութիւնները հիմնաւոր չեն եւ թէ «Ֆրանսա ձեւեր կ'ընէ գերմանական դեղահատը կլլելու համար»:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Իտալիոյ մէջ այս պահուս գումարուող ընկերվարական համաժողովին մէջ խնդրոյ առարկայ եղաւ եւրոպական կազմին եւ ածուխ - պողպատի միութեան մասին :

Գերման պատուիրակը Սոցիալ - Դեմոկրատներուն ընդդիմութիւնը յայտնեց երկու խնդիրներուն ալ համար եւ առաջարկեց եւրոպական հարցերը լուծել Խորհրդային Միութեան հետ համաձայնութեամբ :

«Փոքր» ու «մեծ» Եւրոպայի հարցը մըն ալ բարձրացաւ: Պելճիքացի պատուիրակ Սփաք քննադատեց Անգլիոյ վերապահութիւնը, հակառակեցաւ ածուխ - պողպատի միութեան մէջ անգլիական դիտողի մը ներկայութեան, քանի որ ան ոեւէ պատասխանատուութիւն չստանձներ :

Ֆրանսական պատուիրակ Կի Մօլէ ընդհակառակը ջերմապէս պաշտպանեց «փոքր» Եւրոպայի եւ Անգլիոյ միջեւ սերտ գործակցութիւն մը, ըսաւ թէ Ֆրանսայի ընկերվարականները հակառակ են ներկայ կառավարութեան: «Մենք չենք ուզեր Եւրոպա մը առանց Գերմանիոյ եւ ոչ ալ Եւրոպա մը Գերմանիոյ դէմ: Իրաւանց հաւասարութեան կողմնակից ենք, կ'ուզենք Եւրոպա մը Անգլիոյ եւ սկանտինաւեան երկիրներուն հետ եւ ոչ թէ անոնց դէմ » :

Ազգաժողովին օրակարգը

Միացեալ Ազգերու ընդհանուր ժողովի դիւանը որոշեց առաջարկել որ օրակարգի անցնին երկու խնդիրներ: Առաջինը՝ Լեհաստանի առաջարկը անմիջապէս կրակը դադրեցնելու Քորէայի մէջ, ազատագրում բոլոր գերիներուն եւ մեկնում օտար զօրքերու: Երկրորդ՝ ամերիկեան բողոքը քննիչ մարմին մը ղրկելու համար Քորէա մանրէական պատերազմի ամբաստանութիւնը քննելու :

Ընդհ. ժողովը իր նիստերը յետաձգած ըլլալով մինչեւ ամերիկեան ընտրութիւնները, քաղաքական յանձնաժողովը պիտի զբաղի զինաթափութեան, Քորէայի, Աւստրիոյ, Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրներով :

Արաբական պատուիրակները յետաձգած են իրենց պահանջը Թունուզ - Մարոքի, հարցերը անմիջապէս քննելու մասին, համաձայնելով որ կը սկսին Քորէայի վրայ, բայց ինչ որ ալ ըլլայ, այդ խնդիրներուն քննութիւնը յետաձգուած է մինչեւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարին Նիւ Եորք ժամանումը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ՀԱՅԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏՈՎ

Հայ քաղաքական միտքը երեսուն տարի է քըտինք կը թափէ Սփիւռքի մեր բազմութիւնները կորուստէ զերծ պահելու համար :

Երեսուն տարուան յոգնատաղտ քննութիւնները բերած են մեզ այն եզրակացութեան, թէ Միջին Արեւելքը եւ մասնաւորապէս Լիբանան եւ Սուրիա այն երկիրներն են ուր հայութիւնը ազէր է իր ազգային դիմագիծը պահպանելու բոլոր սատորագելներուն :

Այս փոքրիկ հանրապետութիւնները սկիզբէն իսկ համակրանքով վերաբերուեցան մեր բեկորներուն հետ :

Անոնք բացին իրենց դռները եկուոր հայութեան, ու բաժնեցին անոր հետ իրենց հացը :

Թէ երախտապարտ ենք Լիբանանի եւ Սուրիոյ ասպնջական ժողովուրդներուն, այդ մասին ոչ մէկ խօսք :

Հայութիւնը, որ սկիզբէն ստուար թիւ մը կը կազմէր այս երկիրներուն մէջ, խուճապահար արտագաղթի մը դիմեց, բռնելով ուղին հեռաւոր հորիզոններու, երբ տակաւին տեղեկութիւնը սուտ ու արհամարհանքը տարածուած չէր, երբ աւոր տոխպողականութիւնը չկար :

Այսօր միայն, երեսուն տարուան թափառումներէն ետք կը զգան ատիկա անոնք, որ ձգեցին հեռացան այդ շրջանէն, ու կը տեսնեն իրենց աչքերուն առջեւ կատարուած կորուստը :

Տնտեսական դժուարութիւնները եւ քաղաքական անապահովութեան կասկած մը աշխարհի չորս ծագերուն տարտղնեց յատկապէս Լիբանան հաստատուած բազմաթիւ Հայեր, որոնք այսօր կ՚ախտոան կորուստը այդ միջավայրին մէջ ունեցած իրենց առաւելութիւններուն :

Անշուշտ ուր որ գնաց Միջին Արեւելքի այդ հողերուն վրայ ապաստան փնտռող Հայը, կրցաւ չինել իրեն համար տնտեսութիւն մը, բայց հոգեպէս մնաց խորտակուած :

Մինչդեռ Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ նոր սերունդը մեծցաւ հայ դիմագծով, պահեց իր լեզուն ու դարձաւ պահակը մեր մշակոյթին, այլուր ուրիշներ կորսնցուցին գրեթէ այդ բոլորը :

Հայրերուն տնտեսած քիչ մը հարստութիւնը չդարձաւ իրենց հոգեկան խաղաղութեան աղբիւրը : Անստոյգ ապագան դարձեր է մղձաւանջ մը անոնց համար :

Ցեղապահպանման անգործութիւնը եւ տըն-տեսական սուր տագնապ մը ահա կուլ տալ կը սպառնայ երեսուն տարուան անոնց քրտինքը, երբ ամէն տեղ մշակութային եւ այլ մարզերու վրայ սեղմումներ կը պարտադրեն հայ հոգին, որով Միջին Արեւելքը կը դառնայ կրկնապէս փայփայելի միջավայրը :

Երբ 1924ին արտագաղթը ծայր տուաւ Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ, քիչեր միայն անսացին օրուան հովուապետին՝ Սահակ Կաթ. Խապայեանին Լիբանանէն չհեռանալու յորդորներուն :

Ո՞ւր կ՚երթաք, կը գրէր ան սրտայոյզ կոչի մը մէջ ամառներու ապրանքներուն առարկայ հօտին, որ հարստութիւն եւ երջանկութիւն գտնելու պատրանքով կը հեռանար երկրէ մը, որ հիւրընկալած էր զանոնք :

Ժամանակը ցոյց տուաւ, որ իրաւունք ունէր Վեհափառը :

Հօտի մը երեւոյթը առած մեկնողներու այդ բազմութիւնը ներկայիս կը տեսնէ իր աչքերուն առջեւ կատարուած աղէտը ու նահանջը :

Դարմա՞ն :

Առայժմ շատ դժուար : Բայց եթէ կորուստի դահավէժին առջեւ գտնուողներու պարագան դառնայ օրինակ անոնց, որ կ՚ապրին 1924ի եկուորներու հոգեբանութիւնը, այդքանր թերեւս ըլլայ բարիք մը ազգային տեսակէտով :

Եթէ ըլլայինք աւելի կազմակերպուած ու հեռատես ժողովուրդ, եթէ մեր հարուստները փորձէին, օրինակ, Լիբանանի մէջ շահարկել իրենց դրամագլուխը այնպիսի գործերու մէջ որ դառնար նոյնպէս այդ երկրին տնտեսական վերելքը աշխուժացնող խթան մը, դարձեալ կարելի էր գտնել եղանակ այդ նպատակին փոխարէն հոն մտցնելու որոշ թիւով Հայեր :

Ձեղաւ նման փորձ մը, ոչ իսկ հայ քաղաքական եւ հոգեւորական տարրը մտածեց, ձեռք ձեռքի, գտնել հնարաւորութիւններ այդ շրջանին կայերու ոտքը հեռուներու մասին երազող հայրենակիցներուն. պէտք էր փորձուէր ատիկա սակայն :

Գիտենք որ անակնունելի դժուարութիւններու հետ կապուած են նման հարցեր :

Բայց միշտ միջոցներ կարելի էր գտնել սիրաշահելու համար ղեկավարները երկրի մը որ յօժարած են տեսնել հայութեան ներկայութիւնը այդ հողերուն վրայ :

Այսպէս, դէպի Հայաստան գաղթող քան հազար Լիբանանահայերու փոխարէն ինչո՞ւ կարելի չըլլար նոյնքան Հայեր մտցնել այդ երկրին մէջ, երբ տեղացիք հեռացողներու պատճառով մասամբ խախտուած կը տեսնէին երկրին քաղաքական հաւասարակշռութիւնը :

Այս բոլորէն ետք, քաղաքական տեսակէտով վտանգուած նկատել այժմ շրջանը, ու այդ վտանգին առարկայ յատկապէս հայ տարրը, պիտի ըլլար չափազանցուած սխալ մը :

Դէպի վերջնական հայրենիք մեր վերադարձի ճամբուն վրայ, Միջին Արեւելքը ու անոր մէջ Լիբանանը մասնաւորապէս, է ու կը մնայ ոստնախարիսխ մը :

Կարելի՞ է օգտուիլ անկէ : Այո : Մանաւանդ, երբ որոշ ազգայիններ ունին տակաւին իրենց գրպանին մէջ հպատակութեան թուղթեր :

Այդ մէկը իրենց անառարկելի իրաւունքն է : Ուրիշներու համար այլ ձեւի հետաքրքրութիններ եւ դիմումներ պէտք է փորձուին, մեր քանակին անկորուստ պահպանումին մտահոգութեամբ :

ԱՐՄԵՆԻԱ

Ազգակերտ Դաշնակցութիւն

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 10րդ ժողովը, 1925ին հաստատեց այս տօնը — Դաշնակցութեան Օրը :

Ի՞նչ է սակայն այս մեր տօնին նշանակութիւնը : Յետադարձ ակնարկ մը նետել Դաշնակցութեան ծնունդէն առաջ եւ վերջը, մինչեւ մեր օրերը :

Բոլոր այն երկիրները ուր ափ մը Հայեր կան, անպատճառ կայ նաեւ Դաշնակցութիւն, եւ ամէն տարի հոկտեմբերի ընթացքին տեղի կ՚ունենայ Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութիւնները :

Հայ ժողովուրդը միշտ հալածուած՝ ահ ու սարսափի ջարդերու ենթակայ, համակերպած էր բոլոր տեսակի դահիճ ու հարստահարիչներուն, եւ իբրեւ ճակատագիր այս բոլորին, համակերպած էր անոնց : Հայու ինչքը, կեանքը եւ պատիւը միշտ ենթակայ էին վտանգի :

Հայ ժողովուրդը ազդ ըլլալէ համարեայ դադրած էր, ապաւինած էր նախախնամութեան եւ իր սուրբերուն, որպէսզի իր կեղեքիչները ու դահիճները պատժուէին : Ըմբոստութեան ոգին մեռած էր իր մէջ :

Սակայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը երբ ծնաւ, հայ ժողովուրդին մէջ արթնցուց հայութեան դարերէ ի վեր թմրած հոգիները ու ըմբոստութեան ոգին տեղաւորեց շատերուն սիրտերուն եւ հոգիներուն մէջ, ատկէ վերջ կամաց կամաց հայ ժողովուրդը սկսաւ թօթափել ստրկութեան փոշին իր վրայէն : Դաշնակցութիւնր ամէն տեղ, սկսաւ ամէն կողմ Հայ ժողովուրդի թշնամիներու դէմ ճակատիլ, ուրկէ որ գային անոնք :

Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդին սորվեցուց զարնել ու զարնուիլ, մէկ հարուած տուողին աւելիով պատասխանելու, ամէն տեղ ուր պէտք կար : Իր ծնած օրը, նետուեցաւ անվերջ ու անհաւասար կռիւներուն մէջ, երբեմն յաղթական, երբեմն պարտեալ :

Մեր ժողովուրդի քառորդ դարու պատմութեան փառաւոր էջերը կը կազմեն իր դիւցազնական կռիւները, որոնցմէ մի քանին միայն յիշենք. — Խանասորի արշաւանքը, Պանք Օթօմանի գրաւում, Սասունի ապստամբութիւնը, Ելտըզի մահափորձը, Առաքելոց վանքի, Սուլուխ գիւղի, Փափշէնի կռիւները, Հայ — Թաթարական, Վասպուրականի, Տարօնի եւ Բագուի անհաւասար կռիւները :

Ամբողջ կէս դար հայրենիքի լեռներ ու ձորեր, քարայրներ ու դաշտեր, գղրդացին անոր արձակած գնդակներէն, իր ամէնէն ընտիր մարտիկները զոհ տուաւ պատերազմի դաշտին վրայ : Ան ամէն տեղ էր, Հայ ժողովուրդի պաշտպան հրեշտակին նման, իր բոլոր տրամադրելի ուժերով, օր մը այս տեղ, ուրիշ օր մը այն տեղ, ցերեկը կռուելով, գիշերը թշնամիին պաշարման շղթան կտրելով — շատ անգամ անօթի ծարաւ եւ անքուն, օրերով ճամբայ կտրեցին վտանգուած շրջանին կամ գիւղին օգնութեան հասնելու համար :

Իր բովին մէջ թրծուած իր հերոսներն էին, որ մէկ մէկ գունդի հրամանատար, 1915ին մտան Թրքահայաստան, առաւելագոյն կերպով Հայեր թրքական ջարդերէն ազատելու :

Իսկ քանի մը տարի վերջ, 1918ին Սարտարապատի — Բաշ Ապարանի, Ղարաքիլիսայի ճակատամարտներով, ան ազգը կերտեց եւ անոր շնորհեց ազատ ու անկախ հայրենիք մը, և որուն գաղափարը այսօր բոլոր ողջամիտ Հայերու սիրտերու եւ հոգիներուն մէջ միշտ թարմ եւ վառ կը մնայ, ապագայի յոյսերով :

Դաշնակցութիւնր ծնունդ առած է հայ ժողովուրդի տառապանքի ցաւերէն, կ՚ապրի այնքան, որքան կ՚ապրի հայ ազգը, անոր պաշտպան եւ առաջնորդն է, իր նեղ օրերուն :

Մեր ընկերներէն մէկն ըսած է որ, Դաշնակցութիւնը եւ հայ ժողովուրդը միս եւ ոսկոր են եղած, անբաժան են մէկզմէկէ, Դաշնակցութիւնը պատմելու համար, պէտք է ամբողջ հայութիւնը, մինչեւ վերջին մարդը բնաջնջել :

Դաշնակցութեան Օրը, ահա այսպէս կը տօնենք ամէն տարի յետադարձ ակնարկ մը նետելով դէպի ետ մինչեւ 90 ական թուականները, մինչեւ մեր օրերը, ոգեկոչելով ազատագր. պայքարներուն եւ դիւցազնամարտներուն մէջ նահատակուած հերոսները, որոնք ինկան, հայրենիքի կանչի ձայնը իրենց ականջներուն, իրենց եղբայրներու և քոյրերու վրէժի ուխտը իրենց սրտերուն մէջ անհաւասար եւ աննպաստ կռիւներուն մէջ :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր այս հերոսներու եւ իրենց հերոսավայել գործերու ոգեկոչումն ընելով՝ հայ ժողովուրդի մարտական ոգին է որ կը փառաբանէ :

Վերյիշելով այս անձնազոհ հաղարաւոր մարտիկներուն ինկելէ յիշատակը, ինքնափոփուիլ ու ներշնչուիլ, անոնց օրինակելի հայրենասիրութեամբ :

Փառք եւ պատիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան իր ազգակերտ պայքարներուն համար :

Յարգանք իր բիւրաւոր նահատակուած մարտիկներուն :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Անգլիա եւ Միջերկրականը

Արեւելեան Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի մէջ հասարակաց պաշտպանողական կազմակերպութիւն մը ստեղծելու համար, Անգլիա կ՚ուզէ ինք նախաձեռնարկ ըլլալ եւ գլուխը անցնիլ այս կազմակերպութեան :

Թէեւ բրիտանական դիւանագիտական գործունէութեան ամէնէն կարկառուն փաստը Իտընի Պելկրատ այցելութիւնն է, սակայն ամէնէն կարեւորը չէ : Ան կ՚ուզէր ամէն բանէ աւելի հաղորդակից ըլլալ Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ յարաբերութեանց մշակման, որովհետեւ Արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութեան հարցին հետ կապ ունէր :

Խ. Միութիւնր Միջերկրականի մէջ բաւական յառաջացեալ դիրքի մէջ կը գտնուի, Ալպանիոյ՝ Տիւրացցօ եւ Վալօնա քաղաքները զօրաւոր ծովային խարիսխներու վերածած ըլլալով : Խ. Միութիւնը տեղաւորուած է Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ, ինքն ալ ըլլալով ծովափնեայ երկիր Սեւ Ծովու վրայ, հետեւաբար ուղղակի կամ անուղղակի հասարակաց սահմաններ ունի Եուկոսլաւիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ հետ : Միակ արգելքները իր եւ Միջերկրականի միջեւ :

Խ. Միութիւնր Մ. Արեւելքի մէջ սահմանակից է Իրանի, ուր շուքի մէջ, ազգայնական քաղաքականութիւն մը կը քաջալերէ եւ կը յուսայ թէ օր մը պիտի կրնայ անոր հսկողութիւնը ձեռք ձգել :

Բրիտանական քաղաքականութիւնը իր ձեռքին մէջ ունի Յորդանանը եւ Իրաքը : Լիբանանի մէջ, Պ. Քամիլ Շամուն հակառակորդ մը պիտի չկրնայ ըլլալ Անգլիոյ, որովհետեւ Տիկ. Շամուն անգլիացի է կիսովին : Իսկ Շամուն ինքը 1943ին Լոնտոն գնաց : Ոչ ոք կը մտածէ թէ Մեծն Բրիտանիան է որ տապալեց Պ. Պշարա էլ Խուրին, ընդհակառակն հաւանական է որ Շամունի, նախագահութեան ընտրութեան նպաստեց :

Մեծն Բրիտանիա մասնաւոր ծրագիր մը ունի Արեւելեան Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի հասարակաց պաշտպանութեան կազմակերպութեան համար, եւ անձն ալ ունի, յանձին ծովակալ Մաունթպաթընի : Իսկ հոս է որ կը բախի Մ. Նահանգներուն հետ, որովհետեւ անոնք ալ կ՚ուզեն որ ամերիկացի ծովակալ մը դնեն ձեռնարկին գլուխը : Ծրագրին գալով, տակաւին չէ ապահոված Մ. Նահանգներու ամբողջական յարումը, եւ գործադրութիւնն ալ բազմաթիւ դժուարութեանց պիտի բախի :

Արաբական պետութիւններ օրինակ, կ՚ուզեն որ իրենց պահանջները գոհացում ստանան, մասնաւորաբար կը պահանջեն որ Անգլիացիները պարպեն Սուէզի շրջանը, նախքան իրենց դաշնակցիլը արեւմտեան պետութեանց հետ, հասարակաց պաշտպանութեան մէջ : Արդ, եթէ Անգլիա իր կամքով ուզէ սկսիլ հասարակաց պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը նախքան արաբական գործակցութիւնը Ուաշինկթընի համար այդ գործողութիւնը խարուսիկ պիտի ըլլայ, առանց արաբական մասնակցութեան, ան պիտի նախընտրէ որ առաջ եգիպտական հարցը լուծուի : Բայց դարձեալ, կազմակերպութիւնր զօրաւոր պիտի չըլլայ առանց Իսրայէլի մասնակցութեան, որ այդ շրջանին մէջ կարեւոր ռազմական կէտ մըն է եւ կարեւոր բանակ մըն ալ ունի : Իսկ ներկայիս դժուար է երեւակայել Իսրայէլի եւ արաբական պետութեանց դաշնակցութիւնը :

Հիւսիսի մէջ ուր նուազ են դժուարութիւնները, Մեծն Բրիտանիա օժանդակեց զանոնք հարթելուն : Այսպէս է որ Թուրքիան յաջողեցաւ իր պաշտպա-

Գաղութէ գաղութ

ՅՈՒՆԱՀԱՅԵՐՈՒ արտագաղթը կանգ առած է քանի մը ամիսէ ի վեր եւ գաղթելու հոգեբանութիւնն ալ նահանջի ճամբան բռնած է, որովհետեւ արտագաղթողներէն եկած նամակները հիասթափութիւն կը պատճառեն։ Գրեթէ բոլորն ալ զղջացած են մեկնած ըլլալուն։ Ոչ ընտանեկան, ոչ ալ ազգային տեսակէտով կրցած են գոհացում գտնել Արժանթինի մէջ։ Կլիմայի անյարմարութիւնն ալ մեծ դեր կը խաղայ։ Բոլորն ալ կ'երազեն Յունաստանը։ Շատեր վերադառնալու խնդրանք ներկայացուցած են տեղւոյն օտարականներու Ապահովութեան, որ կը մերժէ, որովհետեւ վերադարձի պայմանաժամը՝ մէկ տարի անցած է։ Եթէ Իրօն փորձ մը ընէ գացողները Յունաստան բերելու, հարիւրին 80ը պատրաստ է վերադառնալու, կը գրեն Արժանթինէն։

ՊՈԼՍՈՅ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻՆ շինութեան ծախքերուն համար Բերայի Թաղականն խորհուրդը տասը հազար ոսկի տրամադրած է։

ԱՆԳԼԻԱԳԻՐ ԳՐԱԳԷՏ Աւետիս Տէրոյեան (Տէտէաղաճըլ) որ տասը տարեկանին մեկնած էր Ամերիկա, պտոյտ մը կը կատարէ ներկայիս Արեւելքի եւ հիւսիս. ափրիկէի մէջ։ Հեղինակն է արդէն քանի մը անգլերէն գիրքերու, ինչպէս «Քօղին տակ» 1943), որ ունեցաւ մէկ միլիոն սպառում, «Դաւադիրները (1946), «Գահիրէ — Դամասկոս» (1951), որոնք բոլորն ալ մեծ սպառում ունեցած են։

ՊՈԼՍՈՅ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ վարժարանին յոբելեանը կատարելու համար թուականորոշուած է Դեկտեմբեր 25ը։ Եկեղեցիին մէջ արարողութենէ մը վերջ, Կեդրոնականցիները իրենց կրթարանի երդիքին տակ պիտի ընեն կէսօրուայ ճաշը ոգեկոչելով հին յուշեր։ Այսուհետեւ ամէն տարի նոյն օրը «Կեդրոնականի Օր» պիտի հռչակուի։ Յաջորդ օրերը գեղարուեստական հանդէսներ տեղի պիտի ունենան։ Եարըր վէ Քրէտի Պանքասըի տնօրէնը Քեազըմ Թաշքէնթ ութը դրամեքենայ նուիրած է

Նողական տեսակէտները ընդունիլ տալու Մ. Նահանգներէն, սովետական յարձակման մը պարագային։ Հաւանական է որ հետեւանքները քննելու համար է որ Մոնթկոմըրի Աթէնք եւ Անգարա գնաց Բրիւքսէլէն քանի մը օր ետք։

Ինչ որ տարի մը առաջ անկարելի կը համարուէր, Անգլիա իրականացուց օժանդակելով որ Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ յարաբերութիւններ հաստատուին։ Այս երեք պետութիւնները կը պատրաստուին կազմել Պալքանեան խմբակցութիւն մը։ Այս առանցքին Անգարա — Աթէնք — Պելկրատ, կրնայ յարիլ Անգլիա, որ Կիպրոսի մէջ է։

Ազդեցութեան հարցն ալ դեր կը խաղայ Լոնտոնի գործունէութեան՝ Միջերկրականի խնդրոյն մէջ, որովհետեւ Անգլիան կ'ուզէ պահել իր դերակշիռ դիրքը աշխարհի այն մասին մէջ ուր կը գտնուին իր հաղորդակցութեանց ճամբաներուն մեծ մասը, ինչպէս եւ իր հայթայթիչներուն դըլխաւորները։

Թ. Ա. Թ.

Կեդրոնականին։ Ծանօթ ազգայիններ ալ 12 դրամեքենայ նուիրած են, որով գպրոցը կ'ունենայ 20 դրամեքենայ։

ԼՈԶԱՆԻ մէջ մեռած է Պ. Արամ Գարակէօզեան որ ծանօթ դէմք մըն էր Պոլսոյ ազգ. կեանքին մէջ, մասնաւորապէս իբր խնամակալ Գալֆաեան որբանոցի եւ Սանասարեանի, մեծապէս օգտակար ըլլալով։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

«Դաշնակցութեան Օր»ը Լիոնի մէջ տօնուեցաւ Հոկտեմբեր 18 շաբաթ երեկոյ Գ. Թաղապետարանի մէջ, ներկայութեամբ հաւատաւոր բազմութեան մը։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի։

Հաւատաւոր՝ որովհետեւ տարիներէ ի վեր այդ միեւնոյն խոնարհ դասակարգն է, որ, գիտակից իր պարտականութեան կկուգան մեր սրահները լեցնելու։

Նոր Սերնդական երգչախումբը երգեց «Մշակ բանուոր»ը եւ «Մարսէյեէզ»ը որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս։

Նախագահ ընկեր Սարգիս Գալուստեան հակիրճ խօսքերով բացատրեց օրուան հանդէսը եւ եզրակացուց. «Դաշնակցական ուխտեալ բեռնակիրներս պիտի տանինք այս բեռը, մինչեւ որ հասնինք հայ ժողովուրդի իրական ու վերջնական ազատագրութեան հանգրուանը»։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին՝ Պետրոս Պետրոսեան, որ երգեց «Մայր Արաքսին»։ Պ. Ասատուր Թութլեան արտասանեց Սիամանթոյի «Երիվար»ը, իսկ ջութակի վրայ նուագեց Պ.Կ. Պէպիրեանը, «Կռունկ» եւ «Միրանի ծառ», Օր. Լուիզ Հարէլեան մեներգ, իսկ Օր. Շուշանիկ Յակոբեան արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ»ը։ Բոլորն ալ Ֆրանսա ծնած նոր սերնդականներ, անվարան կարելի է ըսել թէ անոնք իրենց ստանձնած պարտականութիւններու տէրն էին, ու այժմէն մտահոգուելու չենք, որ գեղարուեստական մարզին մէջ թափուր տեղեր պիտի ունենանք։

Խօսք առաւ ընկերվարականներու Ռօնի համադաշնակցութեան ընդհ. քարտուղար camarade Hornung, որուն կ'ընկերանային երկու ընկերվարական ներկայացուցիչներ, որ ի միջի այլոց համակրական մի քանի արտայայտութիւններէ յետոյ եզրակացուց «Թէեւ հայերէն չեմ հասկնար բայց երբ լսեցի ձեր երգը եւ արտասանութիւնը, երեւակայեցի թէ ձեր ցաւը ու տառապանքը կ'ողբաք, ու կ'ընդվզիք կարծես բոլոր տեսակի բռնատիրութեանց ու բանուորի շահագործման դէմ։ Արդ, միջազգային ընկերվարութիւնն ալ կը պայքարի նոյն այս կարգի բռնատիրութեանց եւ շահագործման դէմ եւ շարունակ պիտի պայքարի պաշտպանելու բանուորին իրաւունքը ու անհատին ու ճնշուող ազգերուն ազատութիւնը։

Ապրի, հայ եւ միջազգային ընկերվարութիւնը։

Ի պատիւ օտար ներկայացուցիչներուն Պ. Կարապետ Պէպիրեան կրկին բեմ ելլելով իր ջութակին վրայ նուագեց ընտիր սոլօ մը scardac, որ բուռն ծափերու արժանացաւ։

Ապա բեմ ելաւ օրուան բանախօս ընկեր Խաչիկ

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

Տոքթ. Տիրայր Ֆրունճեանի բառարանին քննութեան նուիրուած գրութեանս մէջ (Յառաջ, 19 Հոկտեմբեր), տպագրական վրիպակ ցոյց տըւած էի Hintern բառը, որ ընդհանրապէս չ'երեւիր բառակարգերուն մէջ, ու փոխարէն ներկայացուած էի Hintere բառը։ Կիրակի, գերմաներէն ստուգաբանական բառարան մը կը թղթատէի, տեսայ որ գոյութիւն ունի այդ բառաձեւը, ինչպէս ցոյց կուտայ հետեւեալ ասութիւնը.— Schläge auf den Hintern:

Արդ, Hintere կամ Hintern, եւ նոյն արմատով բազմաթիւ ուրիշ գերմաներէն բառեր, — բոլորը, ինչպէս եւ անգլերէն behind բառը, ծագում կ'առնեն գոթական hindar բառէն։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«ԱՆԴՈՐՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՏԱՐԵԱԼ Է»

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ հեռագիրը ստացած են Վանէն. —

ՎԱՆ. — «Վաթան» թերթին խմբագրապետ Ահմէտ Էմին Եալման, արեւելեան քաղաքները կը շրջի եւ այս առթիւ Հաքքեարիէն վերջ հանդիպած է Վան։ Զարմանալի է որ այն օրն իսկ երբ Եալման խմբագրական մը կը գրէ, յայտնելով թէ «Արեւելեան նահանգներուն մէջ անդորրութիւնը կատարեալ է, ափսէ մը ոսկի դէր կոյսի մը գլխուն եւ ուզած տեղը թող երթայ», Գաւաշի կողմը աւազակութեան մեծ դէպք մը կը պատահի եւ մէկ հոգի ալ կը սպաննուի։ Դէպքը հետեւեալն է. —

Գաւաշի Արարիր գիւղէն 12 քիլոմեթր հեռու Գահնիկաւանի շրջակայքը մէկ կիրճը բռնած էին 3 աւազակ, մէկը տարճանակով, միւսները մաուզէրով։ Ասոնք անցնող 37 ճամբորդներուն վրայ կը յարձակին, բոլորին ձեռքերը կը կապեն ու զանոնք կը կողոպտեն։ 38րդ զոհն ալ Գաւաշի Մնայուն Յանձնաժողովի անդամ Հաշիմ Կօրէնթաշն էր։ Զինեալ երկու աւազակները զայն ալ կը կեցնեն, բայց ձեռքերը չեն կապեր ու կ'ըսեն.

— Դուն չէյխ ըլլալուդ համար քեզ պիտի չկողոպտենք, կը վախնանք որ անէծքդ մեզ կը բռնէ. միայն սիրայօժար դրամ եւ ձիդ տուր մեզի։

Շէյխը 100 ոսկի տուած է, բայց ձին չէ տըւած։ Իսկ կապուած 37 ճամբորդներէն մէկը փորձած է փախչիլ, աւազակները զայն սպաննած են։

Մկրտիչեան, որ թուեց բոլոր այն հերոսական մարտնչումները, զոր Դաշնակցութիւնը ի գործ դրած է 62 տարուան ընթացքին։ Ու ըսաւ «Հայոց պատմութեան մէջ շատ քաջեր եղած են, որոնք իրենց կեանքը զոհաբերած են Հայուն եւ Հայաստանի փրկութեան համար։ Իսկ նորագոյն պատմութեան մէջ թող թոյլ տրուի մեզ ըսել թէ, նոյն այդ անձնազոհ քաջերը երեւան եկած են Դաշնակցութեան ծոցէն։ Դաշնակցական մարդը միայն գիտցած է զոհել իր կեանքը հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար։

Վաղը երբ դարձեալ հարկը պահանջէ հայ ժողովուրդին ազատագրութեան համար արիւն թափել, Դաշնակցականը գիտէ միայն արիւն թափել հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար։

Հանդէսը վերջանալէն յետոյ խնջոյքը շարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտ շատ ուրախ մթնոլորտ մը ստեղծելով։

ԾՄԱԿ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ե.— ԳԵՂԱՆԻ ՀԵԼԷՆԱՆ

Իր տունը եղաւ ապաստան մը ոչ միայն իր հին բարեկամներուն, այլեւ համայնավար ստորերկրեայ կազմակերպութեան մէջ գործող բանուորներու համար։ Կուսակցութեան վարիչներէն, Ժագ Տիւքլոյի նման մարդիկ կ'այցելէին իրեն, ինչպէս նաեւ դաշնակից գինուորներ։ Վտանգաւոր բան էր։ Ուսերը թօթուեց։ Հոգը չէր։ Կորսնցնելիքը միայն իր կեանքն էր։ Այնուհետեւ, իր ախորժած մարդը հակեցաւ Վիշիի կողմը։ Հելէնա շարունակեց աշխատիլ հանդարտօրէն եւ գործօն կերպով ընդդիմանալով ամէն բանի, զորս կը ներկայացնէր, ոչ թէ վրէժխնդրութենէ այլ հաւատքէ մղուած։

Ետքը, օր մը, 1944ի Յունուարին, յոգնած եւ բարձրաբերձ քառասուներհինգնոց կին մը, բարձրայօնքով ... Մատրիտի ամերիկեան դեսպանատան սանդուղներէն։ Հիւանդ էր, աղտոտ եւ հիւծման կէտին հասած։

Դեսպանատան պաշտօնեաները, որոնք վարժուած էին գաղթականներ ընդունիլ փախուստի երկար խողովակէն, որ կը սկսէր Գերմանիոյ կամ Հոլանտայի սրտէն, Ֆրանսայէն ու Պիրենեաններէն անցնելով Սպանիա հասնելու համար կատարեցին իրենց սովորական հարցաքննութիւնները։ Հելէն Պէթըն ներկայացուց իր անցագիրը, որ տրուած էր Փարիզի ամերիկեան դեսպանատունէն, քանի մը տարի առաջ։ Ձեւակերպութեանց մնացեալ մասը առժամապէս յետաձգուեցաւ, որովհետեւ Հելէնա, սաստիկ անօթի ըլլալով, մարելու կէտին հասած էր։ Երբ ճաշեց եւ հանգստացաւ, պատմեց սովորական պատմութիւնը իր փախուստին գրաւուած Ֆրանսայի մէջէն, ստորերկրեայ մարտիկներու եւ բարեկամ ֆրանսացի հողագործներու աջակցութեամբ։

Իր անցեալը, սակայն, անսովոր էր։ Ամերիկեան դեսպանատունը այցելողներուն մեծ մասը օդանաւորդներ եւ փախստական ռազմագերիներ էին։ Հելէնա եկած էր՝ Փարիզի շրջակայքի Սէն Տընի արուարձանի արգելափակման կայանէն։ Դժուարին ճամբորդութիւնը գլուխ հանած էր աւելի բախտով, քան ուրիշ որեւէ ձեւով, որովհետեւ այլ եւս երիտասարդ չէր։ Դիւրաբեկ ու հիւանդ՝ շատ քիչ ի վիճակի էր դիմանալու ճամբորդութեան մը խստութեանց, Պիրենեաններու վրայէն, ձմեռ եղանակին։ Իր ողորմելի վիճակին մասին գաղափար մը կարելի էր ունենալ միայն աչքի առջեւ բերելով այն իրողութիւնը, թէ սպանիական ոստիկանութիւնը չորս անգամ կեցուցած էր զայն ճամբորդութեան ընթացքին, թոյլատրելով որ շարունակէ ճամբան՝ արհամարհանքով ու արգահատանքով խառն վիճակի մը մէջ, իբրեւ անկեալ օրինակը փախչող ամերիկուհիի մը։

Ճամբորդութեան պատճառով իր աղտոտած արտաքինին ներքեւ, պաշտօնեաներուն համար բացայայտ էր, որ Հելէնա, Նիւ Ինկլէնտի զարգացում եւ կրթութիւն ունէր։ Թուեց ան անուններ Ֆրանսական ընդհ. սպայակոյտէն սպաներու, դիմադրական ճակատի անդամներու, հանրածանօթ դերասաններու, գրողներու եւ արուեստագէտներու, որոնք իր բարեկամները եղած էին Փարիզի եւ Նիւ Եորքի մէջ։ Այս պահուն, հարցաքննութիւնը վերածուեցաւ բարեկամական, Հելէնա դարձաւ դեսպանատան հիւրը։ Դրամ տուին անոր, մինչեւ որ իր սեփական դրամը գար Պոսթընէն։ Շաբաթ մը վերջը, Լիզպոնի մէջ օդանաւ նստեցուցին զայն եւ Բրիտանիա հասաւ 1944 Յունուարի վերջը։

Ֆրանսացի համայնավար պարագլուխ մը եւ իր նախկին սիրական Փոլ Անտէրսընն էին, որ տեղաւորեցին զայն Բրիտանիոյ մէջ։ Հոնկէ պիտի կրնար տեղեկութիւններ հաղորդել Սովետներուն խողովակով մը, որ մինչ այդ օգտագործուած չէր — թղթատարական պարկերը, որոնք Բրիտանական Կարմիր Խաչին կողմէ կը ղրկուէին Ժընեւ եւ հոնկէ, Միջազգային Կարմիր Խաչի միջոցով, Խորհրդային հողերն ու գրաւուած երկիրները։ Խորհրդային լրտեսութեան պետերուն համար բնաւ կարեւորութիւն չունէր այն իրողութիւնը, թէ այսպիսի մեքենայութիւններով կը բռնաբարուէր Ժընեւի համաձայնագիրը։

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ԶԻՆԿԸՐ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԸ Յունաստանին վերադարձնելու համար Կիպրոսի օրթոտոքս եկեղեցիին մետրապոլիտ Տ. Մակարիոս մեկնեցաւ Նիւ Եորք Միացեալ Ազգերու ժողովէն պահանջելու որ օրակարգի անցնէ Կիպրոսի վերադարձի խնդիրը: Մեկնած ատեն կղերական դասը եւ ժողովուրդը համակրական ցոյցերով ճամբու դրին մետրոպոլիտը :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՅԻՆ կողմէ պատուիրակութիւն մը մեկնեցաւ Արեւմտեան Գերմանիա, պարզելու արաբական երկիրներու տեսակէտը Գերմանիոյ կողմէ Հրեաներուն համար Իսրայէլի տրուելիք հատուցման մասին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորն ու Թագուհին Ամերիկա պիտի երթան գարնան :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ Վիէթները մեծ պատրաստութեամբ յարձակողականով մը յաջողեցան ետ մղել ֆրանսական ուժերը որոնք հիմա կը ջանան համախմբուիլ: Հիւսիսային Թոնքինի մէջ կացութիւնը ծանր է :

ՐԸՆՈՅԻ գործարանը իր կարգ մը աշխատանոցներուն մէջ աշխատանքի ժամը 45ի իջեցուց : Սէնտիքաները կը բողոքեն այս կարգադրութեան դէմ եւ կը պահանջեն որ աշխատանքը 40 ժամի վերածուի, 48 ժամուան վարձքով :

ՓԱՐԻԶ — ՊԱԼ մասնաւոր կառախումբը որուն անիւները քաուչուկով պատուած են, գիծէն ելաւ Նօժանի ջրուղիին վրայ եւ տապալեցաւ : Վայրաշարժին չորս գործաւորները վիրաւորուեցան, որոնցմէ մին մեռաւ: Ճամբորդները անվնաս են :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՓՐԻԿԷԻ բրիտանական գաղթավայրին՝ Քէնիայի մէջ ծագած ըմբոստութիւնը զսպուած կը համարուի: Ըմբոստներուն գլխաւորները ձերբակալուած են: Զօրքերուն դէմ դիմադրութիւն չըլլար: Անգլիոյ գաղթային Նախարարը յայտարարեց որ գալ շաբաթ անձամբ պիտի երթայ Քէնիա կացութիւնը քննելու :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետ զօր. Նեկիպ այսօր զօրահանդէս մը սարքած է Գահիրէի մէջ, որուն հրաւիրուած են օտար դեսպաններն ու ներկայացուցիչները: Կը հաւատեն թէ Նեկիպ այդ առթիւ ճառ մը խօսելով պիտի յայտարարէ թէ Ֆարուք դատի պիտի քաշուի, փոքրիկ արքան Ֆուատ Բ. գահընկէց պիտի հռչակուի եւ նոր փոխարքայ մը պիտի անուանուի :

ԶՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ դարձեալ Թուրքիա պիտի երթայ Նոյ. 3ին, քննելու զինուորական հաստատութիւնները, սկսեալ Պոլսէն :

ՆԵՐՈՒՄԻ ՕՐԷՆՔԸ սկսաւ քննել երեսփ. ժողովը: Այս օրէնքով կը ներուին պատերազմի ընթացքին գործակցութեան յանցանքով ամբաստանուած կամ դատապարտուած անձերը: Ներումը չպատկանիր պատերազմի ոճրագործներու: Բանախօսները մեղմօրէն արտայայտուեցան առանց բուռն վիճաբանութեան: Պ. Տանիէլ Մայէր յայտարարեց թէ եղածը «մոռացում եւ ներում է միայն եւ ոչ վերահաստատում պատուի» :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ երեսփոխաններէն Ժագ Տիւքլոյի, Էթիէն Ֆաժօնի, Ֆրանսուա Պիյյուի, Րէյմօն Կիւյոյի եւ Անտրէ Մարթիի անձեռնմխելիութիւնը վերցնելու համար Ազգ. պաշտպանութեան նախարար Պ. Փլէվէն տեղեկագիր մը ներկայացուց երեսփ. ժողովին, որպէսզի զինուորական իշխանութիւնները դանոնք դատի ենթարկեն: Ամբաստանութեան հիմն է «ազգին եւ բանակին բարոյական դիմադրականութեան վնաս պատճառած ըլլալ»: 138 էջէ բաղկացած այս տեղեկագրին մէջ Նախարարը մանրամասն կը պատմէ անոնց պայքարը Հնդկաչինի պատերազմին դէմ եւ երկրին մէջ ազգային պաշտպանութեան գործին անոնց խափանարարութիւնները :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ դաշինքին պատճէնը հրատարակեց պաշտօնաթերթը իր Հոկտ. 21ի թիւին մէջ: Դաշինքը ստորագրած են Ֆրանսա, Պելճիքա, Քանատա, Տանըմարքա, Իսլանտա, Իտալիա, Լիւքսէնպուրկ, Հոլանտա, Նորվեկիա, Փորթուկալ, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները :

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ շքանշան եւ պատերազմի դափնեխաչ տրուած է Վալանսի մէջ Պ. Ժոռժ Փիէռ Պէ, պատերազմի միջոցին իր հերոսական գործունէութեան համար: Իբրեւ յայտնի դիմադրական, զինք կը կոչէին «Յիսուս»: Յառաջ իր շնորհաւորէ Վալանսի իր ժրաջան հատավաճառը:

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Այս Շաբաթ իրիկուն, Ե. Թաղամասին քաղաքապետարանի սրահը, Place du Panthéon :

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կ'բերեն՝ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. ՍՕՆԱ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ (դաշնակ), Quatuor DESCHAMP, ՁԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ), ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ (արտասանութիւն):

Հայկական պարեր Կապոյտ Խաչի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՒԷԶԵԱՆի:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր GAROW'S TYPIQUE նուագախումբով :

Պիւֆէի շրջանակին մէջ կը նուագեն ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ:

Տոմսերու համար դիմել.— Ճաշարան Արթիւր, Place des Fêtes, Նպարավաճառ Բիւզանդ, Պէլվիլ, դրատուն Հրանդ Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Բալուեան :

Երթեւեկ՝ métro Luxembourg, Cardinal Lemoine կամ St. Michel :

×

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Ալֆորվիլի մէջ

Հոկտեմբեր 26, Կիրակի գիշեր ժամը 8—12:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Կ. Տողրամաճեան, Ռուբէն Տ. Մինասեան, Շահրիկեան խումբերու :

Կը խօսի Ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ :

Մանրամասնութիւնները տեղոյն վրայ: Ճաշկերոյթով խնջոյք : Տոմսերու համար դիմել՝ ընկ. Յովհաննէս Ջերչեանի եւ Բարթող Փափազեանի, գին՝ 500 ֆրանք

×

Վիէնի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր :

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին:

Մանրամասնութիւններ յաջորդով :

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Ամերիկայէն Տէր եւ Տիկին Ե. Մատոյեան 1000 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի ֆոնտին, իրենց այցելութեան առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Վահրամ, Տէր եւ Տիկին Վահրիճ, Տէր եւ Տիկին Հերման Սէմէրճեաններ եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Նուարդ Բարսեղեան, Տէր եւ Տիկ. Միհրան Սէմէրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Շահան Սէմէրճեան, Այրի Տիկ. Բերկրուհի եւ Հերմինէ Սէմէրճեաններ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահէ Սէմէրճեան, ինչպէս նաեւ Սէմէրճեան, Դատաւորեան, Խարբութլեան, Թօփուզեան, Փափազեան, Պոտոսեան, Սարկաւագեան, Տէյիրմէնճեան, Լիլողեան, Զաքարեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները, սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն դառն կորուստը իրենց մօր, մեծ մօր, քեռկնոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Թօփուզեան, Պարտիզակցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, 9 Rue Calmels, Bois Colombes, 77 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր հինգշաբթի ժամը 3.30ին, իր բնակարանէն եւ մարմինը կ'ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը :

Հաղորդ. միջոց.— Gare St. Lazareէն իջնել Gare Bois Colombes :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կապ. Խաչի կեդր. վարչութիւնը պարտք կը համարէ հրապարակաւ իր անկեղծ շնորհակալութիւնը յայտնել հետեւեալ հայրենակիցներուն՝ Տէր եւ Տիկին Ս. Սիսլեան, Տէր եւ Տիկին Օնպաշեան, Տէր եւ Տիկ. Տօլպաշեան, Տէր եւ Տկին Կ. Յակոբեան, Տիկիններ Օհանեան, Զաթիկեան, Սէրէնկիւլեան, Արապեան եւ իր եղբայրը, Օր. Օր. Մ. Գորգիկեան եւ Մկրտիչեաններ, Պ. Պ. Աւետեան, Ն. Յովհաննէսեան, Պօղոսեան, Տէյիրմէնճեան, Փափազեան, Տէմիրճեան, ինչպէս նաեւ Կրընոպլի եւ Պօմոնի մասնաճիւղերուն, որոնք Կրընոպլի օդափոխութեան կայանին այցելութեան առթիւ բերին իրենց նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը :

Ensemble Orchestral de Parisի հրաւէրով նուագահանդէս, ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

8 եւ 22 Նոյեմբեր, 6 Դեկտ., 27 Դեկտ. 1952, 31 Յունուար եւ 21 փետրուար :

Կազմակերպիչ մարմինը հրապարակ հանած է 6 նուագահանդէսներու համար մուտքի զեղչեալ գին — բաժնեգին 1000 ֆրանքի :

Դիմել՝ յանձնախումբի բոլոր անդամներուն եւ Պ. Գ. ԱՃԷՄԵԱՆի, 12 rue Cadet:

Յայտագրի մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին, Կարեւոր օրակարգ : Բացականերէն կը պահանջուի գրաւոր բացատրութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ՝ թէ 22 Նոյեմբերին տեղի կ'ունենայ Վասպուրականի երիտասարդ - ուհիներու պարահանդէսը, խնամուած գեղարուեստական բաժինով մը:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլօպի սրահին մէջ, 7 Պուլվառ տ'Աթէն : Օրակարգ.— Ձեկոյց հաշուեքննիչ յանձնախումբի, 1953ի օրացոյցի բաշխում եւ պարահանդէսի կազմակերպում :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քայիչեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի ժամը 10.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց մօր՝

ՆՈՒԱՐԴ ՇՄԱՒՈՆԵԱՆի

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ :

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պատրաստուեցէք Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ որ տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 8ին, Ալհամպրայի սրահներուն մէջ :

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հոկտ. 26, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin :

Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ :

Նուագախումբ Մօռիս Վարդեւանեան :

Սեղաններ ապահովելու համար դիմել, Ժիրայր Փափազեանի, 16 Cité Trévise, Paris (9):

Հեռաձայն PRO. 41-40:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 24 Octobre 1952 Ուրբաթ 24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6899-Նոր շրջան թիւ 2310

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶԻՆԵԱԼ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Լոնտոնի խորհրդաժողովին յաջորդեց Մալթայինը, որ տեւեց երեք օր:

Մինչ Լոնտոնի մէջ խառն ժողով է որ կը գումարէին Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ դիւանագէտներն ու զինուորականները,— վարչապետ, արտաքին նախարար, ազգ. պաշտպանութեան նախարար, սպայակոյտի պետ եւն., Մալթայի խորհրդակցութեանց կը մասնակցէին միայն զինուորականներ :

Երկու խորհրդաժողովներուն մէջ ալ խնդրոյ առարկայ դարձաւ Մերձաւոր Արեւելքի պաշտպանութիւնը: Ամէնէն առաջ Թուրքիոյ ասիական եւ եւրոպական սահմաններուն ապահովութիւնը :

Թուրքիան այն կեդրոնական առանցքն է, որուն վրայ ուղղուած են բոլորին աչքերը :

Միջերկրականեան բոլոր պետութեանց զինուորական մասնագէտները կը մասնակցէին Մալթայի խորհրդաժողովին: Գլխաւոր դերակատարներն էին Միացեալ Նահանգները, մանաւանդ Անգլիա, որ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ աշխարհի այդ մասի պաշտպանութեան: Ֆրանսա, Իտալիա, Յունաստան եւ Թուրքիա եւս զինուորական ներկայացուցիչներ ղրկած էին :

Տեղական մամուլը իրաւամբ կը դանդատի թէ՝ Մալթայի այս նոր խորհրդաժողովին մէջ դարձեալ երկրորդական տեղ մը տուած էին Ֆրանսայի, հակառակ անոր ,որ անիկա լայնօրէն կը տարածուի Միջերկրականի երկու ափերուն, մանաւանդ հիւսիսային Ափրիկէի եզերքներուն վրայ: Իսկ այս վերջինը կարեւոր խարիսխ մը կը նկատուի Մերձաւոր Արեւելքի պաշտպանութեան համար :

Այս շրջանի ընդհանուր հրամանատարութեան հարցը ցարդ չէ լուծուած: Ամերիկա եւ Անգլիա մրցակցութեան մէջ են:

Այս մրցակցութիւնը միայն զինուորական մարզին մէջ չի սահմանափակուիր: Քաղաքական դետնի վրայ եւս վերջին ատենները սուր համդամանք ստացած են Արեւելքի ժողովուրդը սիրաշահելու ջանքերը :

Ասկէ կը տուժեն ոչ միայն խնդրոյ առարկայ ժողովուրդները, այլ նոյնինքն մրցակիցները՝ իրենք :

Թուրքիոյ ասիական սահմանները ըստ բաւականին պաշտպանուած չեն նկատուիր : Արեւելեան կողմէն Թուրքիա սահմանակից է Պարսկաստանի, որ չէ մտած Ատլանտեան Ուխտին մէջ եւ դուրս կը մնայ Դաշնակիցներու պաշտպանողական ընդհանուր ծրագրէն:

Խորհրդային Միութեան կողմէ յարձակում մը Իրանի վրայ, կրնայ թիկունքէն սպառնալ Թուրքիոյ, շուրջդարձիկ պաշարման մը վտանգին ենթարկելով զայն :

Նոյնպէս, Եգիպտոս եւ միւս արաբական երկիրները (Սաուտի Արաբիա, Եէմէն, Յորդանան, Սուրիա, Լիբանան) ինչպէս նաեւ Իսրայէլ մաս չեն կազմեր դաշնակիցներու պաշտպանողական խմբակցութեան :

Գալով Թուրքիոյ եւրոպական սահմաններուն, դաշնակից շրջանակները մեծապէս մտահոգուած են զինուորական այն կարեւոր պատրաստութեանց համար, որոնք վերջին օրերս տեղի կ'ունենան պալքանեան արբանեակ երկիրներու մէջ:

Յունաստան եւ Եուկոսլաւիա նոյնքան մտահոգ են, որքան Թուրքիա, պալքանեան ճակատի պաշտպանութեան համար :

Զօր. Րիճուէյ եւ մարաջախտ Մոնթկոմըրի նոյեմբերի սկիզբները կրկին քննական պտոյտի պիտի ելլեն դէպի Պալքանները, այդ ռազմական պատրաստութիւնները փութացնելու համար :

Այս իրերայաջորդ խորհրդաժողովներն ու պատասխանատու սպարապետներու եւ ծովակալներու յաճախակի երթեւեկները ցոյց կուտան թէ Դաշնակիցներ կ'ուզեն ամէն պատահականութեան առջեւ կազմ ու պատրաստ գտնուիլ, յանկարծակիի չգալու համար:

Կը նշանակէ թէ համաձայնութիւն գոյացած է ծովային ու ցամաքային հրամանատարութեանց միջեւ, պատշաճ գործակցութեան համար:

Մալթայի խորհրդաժողովէն վերջ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ կարգադրութիւններ եղած են՝ զինուորական գործողութիւնները համադրելու համար :

Այսպէս ուրեմն, մարդկութիւնը կը շարունակէ ապրիլ «զինեալ խաղաղութեան» տենդոտ շրջան մը :

Զէնքերու պատերազմ է, որ կը մղուի սաստկութեամբ ամէն ճակատի վրայ :

Իցի՛ւ թէ պատերազմը այդ սահմաններուն մէջ ալ մնար :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Եւրոպական բանակի խնդիրը

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՐԿԵՐԸ ՈՒՂՂԱԿԻ ԲԱՆԱԿԻՆ

Եւրոպական բանակի խնդիրը որ վերջին օրերս իրարանցումի մատնած էր քաղաքական աշխարհը, իր հանդարտութիւնը գտաւ նախարարաց խորհուրդին որոշումով, որու համաձայն բանակի եւ Սարի խնդրին ծրագիրները խորհրդարանին պիտի ներկայացուին ամերիկեան ընտրութիւններէն վերջը: Այսպէս վարչապետ Փինէ ալ սկզբունքով կ'ընդունի բանակի ծրագիրը եւ յայտնեց թէ հաւատարիմ է եւրոպական միութեան: Վարչապետը ընդդիմադիրները հանդարտեցուց ըսելով թէ ստորագրուած դաշնագիրներուն մէջ եթէ փոփոխութիւններ առաջարկենք, ստորագրող միւս կողմերն ալ նոյնը պիտի ընեն ,ու խնդիրը լուծելու տեղ կը ձախողեցնենք :

Մինչեւ վաւերացման թուականը Ֆրանսա պիտի ջանայ Ամերիկայի հետ կարգադրել Հնդկաչինի, Հիւսիս. Ափրիկէի խնդիրները, եւ ապահովել Անգլիոյ մասնակցութիւնը Եւրոպայի պաշտպանութեան համար :

× Ուաշինկթընի մէջ կը յայտարարեն թէ Ամերիկա կը խորհի եւրոպական բանակի համար յատկացուած վարկերը ուղղակի տրամադրել իր կեդրոնին, փոխանակ անոր մաս կազմող վեց երկիրներու: Ամերիկեան կեդրոնն է որ դրամ եւ զէնք պիտի բաժնէ Ֆրանսական, գերման, իտալական, հոլանտական, պելժ եւ լիւքսէմպուրկեան զօրաբաժիններու: Ամերիկեան փորձագէտներ պիտի հսկեն յատկացուած դրամներուն գործածութիւնը : Այս ձեւով, կ'ըսեն Ամերիկացիները, վեց տէրութեանց անունով միակ իշխանութիւն մը պիտի գործէ եւ տեղի պիտի չտայ թիւրիմացութեանց եւ դժգոհութեանց :

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըր իր խորհրդարանին առջեւ երկար ճառ մը խօսելով յայտարարեց որ վաւերացնենք նախ Դաշնակիցներու հետ մեր կնքած դաշինքը, որպէսզի մեզ չմեղադրեն իբր խափանարարներ, անկէ յետոյ աւելի դիւրին պիտի ըլլայ Սարի խնդրին կարգադրութիւնը :

50.000 ՏՈԼԱՐ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

Պոլսոյ Պատրիարքը մասնաւոր այցելութիւն մը տուաւ Կարմիր Մահիկի Պոլսոյ կեդրոնը եւ շնորհաւորելով անոր 75ամեակը, 1000 ոսկի նուիրած է: Այս առթիւ առողջապահական նախարար՝ փրոֆ. Նիհատ Րէշատ Պէլկէր, որ ընդունած էր Հայոց պատրիարքը յայտնած է թէ իրեն ուղղուած նամակէ մը կ'իմանայ որ Ամերիկահայ մը 50.000 տոլար տրամադրած է Կարմիր Մահիկին Պոլսահայ հանրային կարգ մը հաստատութեանց բաժնուելու համար: Վարչական ժողովի անդամ Տոքթ. Հրանտ Հայրապետեան որ կ'ընկերանար պատրիարքին, յայտնած է թէ գումարին բաշխման առեն պատրիարքին կարծիքն ալ պէտք է առնուի :

ՌԵՒԷ ՄԻՋԱԴԷՊԻ տեղի չտալու համար զօր. Նեկիպ աւելցուց անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանատուններու պաշտպան ուժերը եւ գրաքննութիւն հաստատեց :

× Գահիրէի մէջ Ֆրանսացի լրագրողներ ալ ձերբակալուած ըլլալով Փարիզի մամուլի ընկերակցութիւնը դիմեց եգիպտական դեսպանին, որ ապահովեց թէ պէտք եղածը շուտով պիտի կատարուի :

ԽԶՈՒՄԸ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԵՂԱՒ

Իրանի կառավարութիւնը պաշտօնապէս որոշեց դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումը Մեծն Բրիտանիոյ հետ: Հաղորդուած պաշտօնագրին մէջ Իրան կը յայտարարէ թէ «կը ցաւի որ ստիպուած է նման միջոց մը ձեռք առնելու», եւ կ'աւելցնէ որ, եթէ Անգլիա որոշէ փոխել իր քաղաքականութիւնն ու նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծուի, Իրան «շատ ուրախ պիտի ըլլայ » վերսկսելու դիւանագիտական յարաբերութիւններ :

Ծանուցագիրը կ'աւելցնէ .— «քարիւղի նախկին ընկերութեան հետ վէճի պահուն, Իրանի կառավարութիւնը իր բոլոր կարելին ըրաւ որ այդ վէճը չի վնասէ երկու երկիրներու բարեկամական յարաբերութեանց: Բրիտանական կառավարութեան կարգ մը պաշտօնական ներկայացուցիչները իրենց դաւերով ու միջամտութիւններով ստեղծեցին դժուարութիւններ որ կը խանգարէին երկրին կարգն ու ապահովութիւնը: Իրան կը յուսայ որ բրիտանական կառավարութիւնը պիտի հասկնայ շարժումին բնութիւնն ու ճշմարտութիւնը, իրանեան ազգին ցանկութիւնները եւ պիտի վերաքննէ իր քաղաքականութիւնը :

Ծանուցագիրը պայմանաժամ չորոշեր Թէհրանի դեսպանատան պարպումի մասին, կը յայտնէ միայն թէ Լոնտոնի իրանեան պատուիրակութիւնը 1 շաբաթէն կը մեկնի:

Մէճլիսի նախագահ Քաշանի՝ յայտարարեց թէ առաջին առթիւ պէտք է Միացեալ Ազգերուն առջեւ հանենք մեր երկրին տնտեսական պաշարման խնդիրը Մեծն Բրիտանիոյ կողմէն:

Անգլիա պաղարիւնով ընդունեց այս խզումը, բայց Ամերիկացիները յուսախաբ եղան որովհետեւ կը կարծէին թէ Մոսատեղ պիտի ընդունի իրենց միջնորդութիւնը: Ամերիկա խոստացած էր 10 միլիոն սթերլինի կանխավճար մը ընել Իրանի պահանջած 49 միլիոնին վրայէն: Ամերիկեան արտաքին նախարարութեան մէջ յայտարարեցին որ առայժմ բան մը պիտի չփորձեն :

Այժմ Իրան գտնուող Անգլիացիները, թիւով 200, առայժմ պիտի չմեկնին, դեսպանատան պաշտօնեաներուն հետ :Անգլիական առեւտրական տուներն ալ առժամապէս պիտի մնան իրենց տեղը:

× Թէհրանի սովետական գործակատարը բողոքեց Իրանի [illegible] թերթերու ամլուրին դէմ, որ, իբր թէ սովետական առագաստանաւեր դաղտնապէս զէնք փոխադրած են, Կասպից ծովու ճամբով հիւսիսային Պարսկաստան, Թուտէներու համար (սովետասէր եւ արգիլուած կուսակցութիւն):

ԾԱՆՐ ՎԻՃԱԿ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Հնդկաչինի պատերազմը յանկարծ ծանրակշիռ համդամանք ստացաւ Վիէթնիներուն ընդհանուր մէկ յարձակողականին առջեւ: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն Վիէթմինը երեք զօրաբաժինով՝ կը յառաջանան դէպի Սեւ Գետ ուր հասած են երկու կէտերէ: Ֆրանսական դիրքերը վտանգուած են, բայց ոչ յուսահատական: Անոնք կը ջանան խուսափիլ պաշարումէ մը: Հակառակորդը երկու օրուան մէջ 100 քիլոմեթր յառաջացած է:

Նախարարաց խորհուրդին որոշումով Պաշտպանութեան Նախարար Պ. Փլեվէն Ազգ. Ժողովին առջեւ յայտարարութիւն մը պիտի ընէ եւ պիտի կարդայ ստացուած վերջին տեղեկագիրը: Վիճաբանութիւն պիտի չկատարուի :

«ԱԶԳԸ ՉԻ ԿՐՆԱՐ ԵՐԱԽՏԱՊԱՐՏ ԸԼԼԱԼ ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄԻՆ »

Սամսոնի «Պիւյիւք Ճիհատ» թերթին մէջ երեսփոխան Ֆէթհի Ուսթաօղլու կը գրէ թէ «բացարձակապէս սխալ է այն համոզումը թէ ազգը երախտապարտ է Աթաթիւրքի յեղաշրջումին: Զօրումի համաժողովը դոհացում չտուաւ իսլամական պահանջներուն: Ազգ. պայքարի առաջին օրերուն մեր զինուորներուն եւ կրօնական պէտերուն, բանակին եւ ազգին նպատակն էր հաւատա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՃՇԴՈՒՄ. — Շփոթութեան մը հետեւանքով երէկ մեր թերթին մէջ տեղ գտած էր արատաւոր անուն մը, Աւետիս Տէրունեան: Այս անգլիագիր հեղինակը այն թշուառականն է որ տարիներէ ի վեր լրտեսական պատմութիւններ կը հրատարակէ օտար քաղաքական , կրօնական եւն. կազմակերպութեանց դէմ, վարկաբեկելու համար զանոնք : Ձկայ գաղտնի առասպել մը զոր հիւսած Հըլլայ Դաշնակցութեան մասին, սկսելով վերջին պատերազմէն: Քանի մը ամիս առաջ Գահիրէ այցելած ըլլալով, համարձակած էր հանդիպիլ նաեւ «Յուսաբեր»ի խմբագրատունը, բայց փառաւորապէս վռնտուեցաւ: Կեղծ անունն էր Ճ. Քարլսըն:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ի՞ՆՉՊԷՍ Կ'ԸՄԲՌՆԵՆ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ԽՄԲ.— Խ. Հայաստանի ԺԶ. կուսակցական համագումարին մէջ ալ շահեկան վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան ընդհ. քարտուղարին՝ Գ. Յարութիւնեանի զեկուցումէն վերջ: Ստորեւ չատուած մը իրենց լեզուով, գաղափար մը տալու համար հետապնդուած նպատակներու մասին.—

Եւ միանգամայն տեղին եւ ճիշդ եմ համարում ընկեր Գր. Յարութիւնեանի այն քննադատութիւնը, որ մեր առանձին պատմաբանները եւ գրականագէտները դեռ չեն յաղթահարել նացիոնալիստական տրամադրութիւնների ռեցիդիվները:

Այդ կապակցութեամբ ես ուզում եմ կանգ առնել բուրժուա — նացիոնալիստական մի կոնցեպցիայի, այսպէս կոչուած՝ «միասնական հոսանքի» ազդեցութեան վրայ, որը նկատւում է պատմաբանների, գրականագէտների եւ ուրիշների առանձին աշխատութիւններում:

Ինչպէս յայտնի է, հայ բուրժուական նացիոնալիստները փորձում էին հայ հասարակութիւնը զինել դասակարգային հակասութիւններից եւ դասակարգային՝ պայքարից դուրս, բուրժուազիայի շահերը ներկայացնելով, որպէս հայ ժողովրդի համազգային շահեր:

Այդ նպատակով նրանք չարաշահում էին Հայերի հայրենասիրական բարձր զգացմունքները, առաջին պլանի վրայ քաշելով ազգային - ազատագրական պայքարը, փորձում էին վերջինս ենթարկել բուրժուազիայի շահերին, սքողելով դասակարգային պայքարը եւ հայ ժողովրդի սոցիալական ազատագրութեան հարցերը:

Այդ գիծը բացորոշ կերպով անց է կացուած Րաֆֆու «Կայծեր», «Խենթ», «Ջալալէդդին» վէպերում, Ռ. Պատկանեանի ստեղծագործութիւններում, Գ. Արծրունու հրապարակախօսութեան մէջ եւայլն:

Այդ գիծը առանձնապէս եռանդագին անց էին կացնում Դաշնակները իրենց ավանտիւրիստական գործունէութեան մէջ, որի նպատակն էր թմրեցնել աշխատաւորների դասակարգային գիտակցութիւնը եւ հաստատել հայ բուրժուազիայի տիրապետութիւնը:

Նոյնպիսի գիծ էին անցկացնում նաեւ Դաշնակների ջատագովները [illegible] ժամանակայում, Սովետական իշխանութեան տարիներին, այդպիսի գիծ անցկացնում էին հայ նացիոնալիստները իրենց հակասովետական գործունէութեան մէջ:

Սակայն ինչի յանգեց բուրժուական նացիոնալիստների այդ քաղաքականութիւնը:

Հայ ժողովրդի պատմութիւնը հաստատում է, որ բուրժուական նացիոնալիստները երբեք հայ ժողովրդի ազատագրական խոհերի արտայայտիչները չեն եղել: Աւելին նրանք չարաշահում էին այդ խոհերը, եւ նրանց քաղաքականութիւնը հասցնում էր միայն ավանտիւրների եւ մարդկային միլիոնաւոր զոհերի:

Բուրժուական նացիոնալիստները, ազգային - ազատագրական շարժման դրօշի տակ, Սովետական իշխանութիւն հաստատելուց առաջ, կատաղի պայքար էին մղում պրոլետարական ռեւոլիւցիայի դէմ: Սովետական իշխանութիւն հաստատելուց յետոյ նրանք իրենց պայքարը ուղղեցին սոցիալիզմի կառուցման դէմ:

Մեր օրերին հայ ժողովրդի թշնամիների այդ տականքները բացէիբաց ծառայութեան են մտել ամերիկեան իմպերիալիզմի եւ թիւրքական ռեակցիայի մօտ, կրկին հայ ժողովրդի շահերը մատնելով նրա ոխերիմ թշնամիներին:

Ժողովուրդների ազգային ազատութեան համար իսկական մարտնչողներ հանդիսացել եւ հանդիսանում են բոլշեւիկները, որոնք միշտ կարեւոր նշանակութիւն են տուել իմպերիալիզմի դէմ ժողովուրդների ազգային - ազատագրական պայքարին:

Լենինը եւ Ստալինը նրանց աշակերտները ու զինակիցներ Ստ. Շահումեանը, Ս. Սպանդարեանը, Ա. Միկոյեանը, մերկացնելով Դաշնակներին, սպեցիֆիկներին ու միւս նացիոնալիստներին, հայ եւ այլ ժողովուրդների, ազգ. ազատագրութիւնը կապում էին գլխաւոր հարցի՝ դասակարգային պայքարի հետ, պրոլետարական ռեւոլիւցիայի յաղթանակի հետ, որի յաջող ելքն է միայն ապահովում ազգային հարցի լուծումը:

« Ռուսական մարքսիստները — ասում է ընկեր Ստալինը,— միշտ էլ ելնում էին այն դրոյթից, որ ազգային հարցը ռեւոլիւցիայի զարգացման ընդհ. հարցի մի մասն է» (Ի. Ստալին. Երկեր, հատ. 11, էջ 398):

«Թիւրքահայաստանի մասին » յօդուածում, որ գրուել է դեռ 1917 թուականի դեկտեմբերին, ընկեր Ստալին, վերլուծելով հայ ազգային - ազատագրական շարժման անցած ուղին, գրել է.

Այժմ պարզ է ամէնքի համար, որ Ռուսաստանի ժողովուրդների բախտը, իսկ առանձնապէս հայ ժողովրդի բախտը, սերտօրէն կապուած է Հոկտեմբերեան ռեւոլիւցիայի բախտի հետ» (Ի. Ստալին, Երկեր, հատ. 4, էջ 31):

Հայաստանում Սովետական իշխանութեան հաստատման առաջին իսկ օրերին ընկեր Ստալինը կրկին շեշտեց, որ «Միայն Սովետական իշխանութեան գաղափարը խաղաղութիւն եւ ազգային վերածնդի հնարաւորութիւն բերեց Հայաստանին»:

Ազգային - ազատագրական շարժման եւ պրոլետարական ռեւոլիւցիայի հետ նրա ունեցած կապի մարքսիստական այդ յստակ ըմբռնումը յաճախ, ցաւով սրտի, բացակայում է առանձին գիտնականների աշխատութիւններում: Նրանք ազգային հարցը անջատում են ընդհանուր քաղաքական հարցերից, այն դարձնում են ինքնուրոյն հարց, դրանով իսկ գլորուելով բուրժուազիայի եւ պրոլետարիատի «համատեղ գործողութեան միասնական հողը «դրոյթի դիրքերը», «միասնական հոսանքի» թէորիայի դիրքերը:

Որպէս օրինակ, ինչպէս նշեց ընկեր Յարութիւնեանը իր զեկուցման մէջ, կարելի է բերել հայ գրականութեան պատմութեան դասագիրքը, որը կազմել է Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիայի Գրականութեան ինստիտուտը: Դասագրքում ամէն կերպ մեղմացւում են այն հսկայական տարբերութիւններն ու սուր պայքարները, որոնք գոյութիւն ունէին Մ. Նալբանդեանի կողմից գլխաւորուած ռեւոլիւցիոն - դեմոկրատական հոսանքի եւ Ս. Նազարեանի գլխաւորած լիբերալ հոսանքի միջեւ:

Բոլոր հարցերը յանգեցնելով ազգային — ազատագրական շարժման, հեղինակները լռութեան են մատնում այն հարցերը, որոնք կապուած են ԺԹ. դարի 50—60ական թուականներին դասակարգային պայքարի եւ առանձին խմբերի ու հասարակական հոսանքների միջեւ մղուող պայքարի հետ: Րաֆֆին եւ Պատկանեանը դասագրքում բնութագրւում են իբրեւ այսպէս կոչուած, ամբողջ համազգային ազատագրական շարժման իդեոլոգներ:

Նացիոնալիստական կոնցեպցիա է զարգացնում Աշոտ Յովհաննէսեանը ԺԹ. դարի 50—60ական թուականների հասարակական հոսանքների, մանաւանդ բուրժուական լիբերալ Նալբանդեանի գնահատման հարցում:

Այդ ոգով են գրուած նրա ոչ միայն հին գործերը՝ Մ. Նալբանդեանի «Անտիպ երկեր»ի մեկնաբանութիւնները, այլեւ նոր աշխատութիւնը «Միքայէլ Նալբանդեանը եւ նրա ժամանակը», որը ներկայացրել է նա Հայկական ՍՍՌ գիտութիւնների ակադեմիայի գրականութեան ինստիտուտին՝ հրատարակելու համար:

«Միասնական հոսանքի» արատաւոր կոնցեպցիայի ազդեցութեան դրսեւորում հանդիսացաւ նաեւ Հայպետհրատի կողմից թոյլ տրուած սխալը Րաֆֆու «Կայծեր» վէպի հրատարակումը, կցելով նրան քաղաքականապէս սխալ առաջաբան: Որպէս «միասնական հոսանքի» թէորիայի ռեցիդիվի մի այլ օրինակ, կարելի է բերել Կամսար Գրիգորեանի կողմից Ռ. Պատկանեանին տուած գնահատականը «Յովհաննէս Թումանեան» գրքում, որը լոյս է տեսել 1950 թուականին «Մոլոդայա Գվարդիա»ի հրատարակութեամբ: Նրանում հեղինակը գրում է «...Պատկանեանը պաշտպանում էր Հայաստանի քաղաքական ինքնուրոյնութեան ու անկախութեան գաղափարները ...» Նա կոչ էր անում, միաւորել ազգային ուժերը՝ հայրենիքի ազատութեան համար մղուող պայքարում: Պատկանեանը «աղնիւ հայրենիքի զաւակներին» կոչ էր անում բռնել վճռական պայքարի ուղին եւ «փշրել ստրկութեան շղթաները»: Նա երազում էր այն օրերի մասին, երբ «չքնաղ Հայաստանի» դաշտերը կը լուսաւորի ազատութեան արեւը» (էջ 45—46):

Այստեղ պարզ երեւում է, որ հեղինակը, խօսելով ազգային —ազատագրական շարժման կողմնակիցների մասին, ընդհանրապէս, չի փորձում չերտաւորուած վերլուծման ենթարկել այդ շարժման դասակարգային ուժերը եւցոյց չի տալիս այն տարբեր նպատակները, որ այդ շարժման մէջ առաջադրում էին առանձին դասակարգեր եւ նրանց իդեոլոգները:

Խօսելով ստրկութեան շղթաներից հայ ժողովրդին ազատագրելու մասին, Պատկանեանը, ի հարկէ, երբեք աչքի առաջ չի ունեցել աշխատաւոր Հայերի սոցիալական ազատագրութիւնը, իսկ Կ. Գրիգորեանը պարզութիւն չի մտցնում այդ հարցի մէջ:

Պատկանեանի ստեղծագործութեան դասակարգային էութեան այդ սխալ մեկնաբանման ազդեցութիւնը այնքան է արմատացել, որ նոյնիսկ «Պիոներ», մանկական ժուռնալը 1952 թուականի 8րդ համարում Ռ. Պատկանեանի մասին գրում է.

« Չնայած որ Պատկանեանը իր հայեացքներում հետեւողական դեմոկրատ չէր եւ թոյլ է տուել մի շարք լուրջ սխալներ, բայց եւ այնպէս իր մի շարք գրուածքներում նա աշխատում էր հայ ժողովրդին ազգային ինքնագիտակցութեան բերելու: Այնուհետեւ Պտկանեանը պատկերւում է որպէս հայ աշխատաւորութեան շահերի պաշտպան՝ բուրժուազիայի դէմ մղուող պայքարում: Այդպիսով, հայ գրողների հետ առաջին անգամ ծանօթացող մեր երախաներին հէնց սկիզբից հրամցւում է նրանց ստեղծագործութեան դասակարգային էութեան քաղաքականապէս սխալ մեկնաբանումը:

« Միասնական հոսանքի» կոնցեպցիայի ազդեցութիւնը դրսեւորւում է նաեւ առանձին պատմաբանների աշխատութիւններում՝ հասարակական քաղաքական հոսանքների, առանձին գործիչների եւ քաղաքական պարտիաների գնահատման մէջ:

Իբրեւ օրինակ մատնանշենք ընկեր Խ. Բադալեանի «Անգլո - ամերիկեան գիշատիչ իմպերիալիզմի ագրեսիվ քաղաքականութիւնը Հայաստանում 1919—1920 թ. թ.) բրոշիւրը, որը հրատարակել է Երեւանի Պետական համալսարանը 1951 թուականին:

Բրոշիւրի հեղինակը, հանդէս բերելով օբեկտիվիստական մօտեցում, չի կարողացել մինչեւ վերջը մերկացնել Դաշնակների որպէս հայ ժողովրդի ամենաոխերիմ թշնամիների ու անգլո — ամերիկեան իմպերիալիզմի գործակալների, եւ թոյլ է տուել մի շարք կոպիտ սխալներ:

Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Հայերէնէ հայերէն բառարան մը 1387ին

ԽՄԲ.— « Յուսաբեր »ի աւագ խմբագիրը, ընկեր Բ. Թաշեան, վերջերս շահեկան յօդուածաշարք մը հրատարակած էր հայերէնէ հայերէն բառարաններու մասին, (շարունակելի):

Ծանօթ բանասէր Պ. Յ. Քիւրտեան հետեւեալ նամակը ուղղած է այս առթիւ.

« Յուսաբեր»ի մէջ վերջերս երեւցաւ շահեկան յօդուածաշարք մը «Բառարաններ եւ Բառագիրներ» ընդհանուր խորագրով եւ Բ. Թ. ստորագրութեամբ: Թերթի 16 Օգոստոսի թիւին մէջ յարգելի յօդուածագիրը կը գրէ.— «Մեր հին մատենագրութեան մէջ բառարանի յիշատակութիւն չկայ: Գրչագիրները Բառգիրք կամ Բառարան Հայոց անունը կուտան բառերու այն առանձին հաւաքումներուն, որոնք քաղուած են մասնաւոր գիրքերէ, եւ որոնք աւելի շատ մեկնութիւններ են, քան բառագիտական հետազօտութիւններ »:

Այս վկայութիւնը մասամբ ճիշդ չէ, եւ աւելորդ չեմ սեպեր կատարելու փոքր ճշգում մը, տալով կարեւոր ծանօթութիւն մը հայ բառարաններու պատմութեան համար:

Նախ անկարելի է, որ հայերէնի պէս հին ու ճոխ լեզու մը բառարան չունենայ, մանաւանդ մեր Ոսկեդարուն, երբ թարգմանական գրականութիւնը ստացած էր մեծ թափ եւ կարեւորութիւն: Այդ միջոցին կային բազմաթիւ նոր աշակերտներ, որոնց համար անտարակոյս պահանջ մըն էր բառարանը: Այս պայմաններուն մէջ, արդար է ակնկալել, որ կային հայերէնէ հայերէն կամ հայերէնէ յունարէն եւ ասորերէն բառարաններ:

Թէ ի՞նչ եղած են այդ հին բառարանները: Մենք այս հարցումին կրնանք պատասխանել այն ձեւով, ինչ ձեւով որ ստիպուած ենք պատասխանել 9րդ դարէն առաջ գրչագիրներու չգոյութեան մասին մեր մէջ, երբ մանաւանդ լաւ գիտենք, որ բազմաթիւ հայերէն ձեռագիրներ, պատմական գործեր, Աւետարաններ, Աստուածաշունչեր եւ այլն գրչագրուած են Ե. դարէն մինչեւ Թ. դար, որոնցմէ օրինակներ ունինք, սակայն երբեք՝ նախատիպերը:

Պատասխանը պարզ է: Ժամանակն ու մարդիկ փճացուցած են ինչ որ ունէինք:

Սակայն վերադառնանք բառարաններուն եւ մէկդի ձգենք ենթադրութիւնները:

Հայերէն հին ձեռագիրներու իմ սեփական հաւաքածոյիս մէջ, որ այժմ կ'անցնի 200 թիւը, կան բառարաններ: Ասոնցմէ ոմանք «լուծմունքներ» են, զորս Բ. Թ. «մեկնութիւն»ներ կը կոչէ: Ունիմ «Գաղիանոս»ի բառարան մը: Կան բառարաններ, որոնք եբրայերէն, պարսկերէն բառերու համառօտ շարքեր են: Սակայն կան եւ աւելի ընդարձակ բառարաններ: Ունիմ «Երեմիա Մեղրցու» վերագրուած Սուրբ Գրոց բառարան մը, անթուական, ապահովաբար ԺԷ. դարէն:

Երեմիա Մեղրցի, որուն բառարանին ձեռագրէն ուրիշ օրինակներ ալ կան հոս ու հոն, զանազան հաւաքմանց մէջ, էջմիածնայ միաբան էր: Իր մասին մեր գիտցածը շատ քիչ բան է: Իրեն վերագրուած բառգիրքը կը բաղկանայ մասերէ, որոնք երբեմն այբբենական կարգով շարուած եւ երբեմն անկարգ շարուած բառերու հաւաքում մը կը կազմեն: Այս բառարանէն է, որ աւելի ուշ,

ԺԸ. դարուն, օգտուած են ու տպագրած հայերէն նոր բառգիրք :

Ասոնք արդարեւ կարելի է կոչել բառերու «հաւաքում» որոշ գործերէ, ինչպէս Գաղիանոսի բժշկարանը, Աստուածաշունչը, Սուրբ Գրոց մէջ գործածուած յունարէն կամ եբրայերէն բառերը : Կարելի է ըսել, որ ասոնք «իրապէս» արդի ըմբռնումով բառարաններ չեն, այլ մասնակի աշխատանքներ :

Բայց եւ այնպէս մեզի հասած են «իրական» բառարաններ, հայերէնէ — հայերէն :

Ասոնցմէ շատ ընտիր օրինակ մը, ձեռագիր, բոլորգիր, եւրոպական թուղթի վրայ, 1387ին գրուած, այժմ մաս կը կազմէ իմ հաւաքածոյիս, եւ որքան գիտեմ, ծանօթ հնագոյն հայերէնէ — հայերէն բառարանն է, որ գոյութիւն ունի : Հոն բառերը դասաւորուած են արդիական բառարանի մը բոլոր յատկութիւններով :

Այս ընտիր բառարանը, որուն յիշատակարանին մէկ կարեւոր մասը չորնալիք ձեռք մը պատռեր հաներ է, կէսն է ձեռագրիս, որուն սկիզբի մասը կամ կէսը կը գրաւէ շատ ընտիր օրինակ մը Յովհաննէս Պլուզ Երզնկացի մեծանուն քերականագէտին եւ հայ լեզուի վերանորոգողին «Մեկնութիւն Քերականութեան»ը, որ ինքն հազուագիւտ է եւ կ'արժէ որ խնամով հրատարակուի օր մը :

Իմ բառարանս հաւանաբար գրուած է Ղրիմ (Կաֆա), թէեւ, ինչպէս ըսի, յիշատակարանը պատռուած են եւ հազիւ կարելի է որոշ թուականը տեսնել կարգ մը բառերու մնացորդներուն հետ :

Հին հայերէն բառարաններու մասին ես ալ գրած եմ քանի մը տարի առաջ ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագրին մէջ : Այդ աշխատութիւնս անծանօթ մնացեր է յօդուածագիր Բ. Թ.ի : Հոն կային պատմական ծանօթութիւններ շատ մը հին ձեռագիր եւ տպագիր բառարաններու մասին, որոնք կրնային ամբողջացնել Բ. Թ.ի շահեկան աշխատութեան կարգ մը մասերը :

Կ'արժէ, որ լուրջ կերպով քննութեան առնենք մեր ձեռագիր հին բառարանները :

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Զուիցերիայէն կը հաղորդեն մեզի թէ Լոզանի համալսարանին ճարտարապետ. բաժնին աւարտական քննութեանց մասնակցող 325 աշակերտներուն յատակագիծերու մրցումին մէջ երկրորդ մրցանակը շահած է Ռուտի - Քերովբէ Կարապետեան, որդին Ժընէվաբնակ ծանօթ առեւտրական Պ. Մանուկ Կարապետեանի : Երիտասարդ ճարտարապետը մեծ նրբութեամբ գծած էր Լոզանի Մայր-Եկեղեցիին յատակագիծը, որուն համար ստացաւ մրցանակը եւ իր ուսուցիչներուն գնահատութիւնը :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հոկտ. 20էն ի վեր ամէն երկուշաբթի իրիկուն La Huchette թատրոնին մէջ կը ներկայացուի Ժ. Վարուժանի մէկ խաղը Cartons : Ուրիշ առիթներով գրած ենք Պ. Վարուժան Ուզունեանի թատերական փորձերուն մասին, կ'աշխատի նոր բան մը ըսել, ինքնատիպ ձեւով, «Լը Մօնտ» եւ կարգ մը ուրիշ թերթեր գրած են այս խաղին մասին : Աւելի երկար կ'արտայայտուինք մօտ օրէն :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ֆրանսայի ֆութպոլի խումբը Վիէննայի մէջ ճակատեցաւ Աւստրիոյ ազգային խումբին դէմ, Կիրակի 19 Հոկտեմբեր, Փրաթէր մարզարանին մէջ, 65.000 բազմութեան մը ներկայութեան :

Դատաւորն էր անգլիացի Էլլիս :

Ժամը ճիշդ 15ին Աւստրիացի մարզիկներր, ըստ սովորութեան W. M.ի մէթոտով սկսան որոշ առաւելութեամբ, ինչպէս ցոյց տուած էին միջին Եւրոպայի մրցումներուն մէջ :

Ֆրանսացիները՝ աւելի արագ եւ աւելի կայտառ յարձակումներ գործեցին : 10րդ վայրկեանին նշանակեցին առաջին կէտը :

26րդ վայրկեանին ալ Ֆրանսացիները ճարտար շարժումներով նշանակեցին երկրորդ կէտը :

Վերջին վայրկեաններու ընթացքին Աւստրիացի մարզիկները փորձեցին կատարելագործել W—Mի մեթոտը 2—3 առիթներով, բայց չյաջողեցան եւ մրցումը վերջացաւ 2—0, ի նպաստ Ֆրանսացիներուն :

Երկրորդ կիսախաղին Աւստրիացիները W—Mի փոքրիկ «բասերով» ու աւելի գիտական, խաղարկութիւն մը կատարելէ վերջ նշանակեցին առաջին կէտը փէնալթիով :

Ֆրանսացիներր յոգնեցան ու պաշտպանողականի անցան նկատելով որ Վիէննացիներուն ճարպիկ խաղարկութեան դէմ անկարելի էր յարձակիլ : Մինչ՝ Վիէննացիները անբախտ վայրկեաններու մէջ մնալով, խաղը վերջացաւ 2—1 Ֆրանսացիներու յաղթութեամբ :

1925էն մինչեւ ցարդ 9 միջազգային մրցումներ կատարուած են յիշեալ 2 ազգերու միջեւ : Արդիւնքն է.— Աւստրիա 6 յաղթութիւն, 1 հաւասար, 2 պարտութիւն ... :

×

Տեղի ունեցան նաեւ միջազգային ֆութպոլի մրցումներ զանազան երկիրներու մէջ :

Պրիւքսէլ — Պելժիքա յաղթեց Հոլանտայի 2—1:

Պուտափէշտ — Հունգարիա յաղթեց Չեխոսլովաքիոյ 5 — 0:

Քոփէնհակ — Նորվեկիա յաղթեց Տանըմարքայի 3— 1 :

Լիւքսէմպուրկ—Լիւքսէմպուրկ Պելժիայի Բ. 1-1:

Չեխոսլովաքիա — Չեխոսլովաք Բ. հաւասար Հունգարիոյ Բ. 1—1:

Պորտոյի մէջ (Ֆրանսա Բ.) յաղթեց Աւստրիոյ Բ. 1 — 0:

×

ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Ֆրանսայի կէս ծանրութեան ախոյեան Ժաք Հայրապետեան որ Պոլիս կը գտնուի, կատարած էր 2 մրցումներ իտալացի Ֆէրրարի եւ գերմանացի Օթթօ Պասթիանի դէմ, որոնց երկուքին ալ յաղթած էր : Հոկտեմբեր 18 Շաբաթ օր, Գ. մրցում մըն ալ կատարեց նախկին Ֆրանսայի ախոյեան Albert Yvelի դէմ, որ ,նոյնպէս Պոլիս կը գտնուի ներկայիս :

Վճռական ու սեղմեալ, նաեւ բուռն յարձակումներէ վերջ, դատաւորները յաղթական նկատեցին Ժաք Հայրապետեանի : Ալպէր Իվէլի պարտութիւնը կը հաստատէ L'Equipe մարզաթերթը :

Ժաք Հայրապետեան կը յայտարարէ թէ՝ Պոլիս գտնուելէն ի վեր ամենադժուար մրցումը կատարեց Ալպէր Իվէլի դէմ :

Հայրապետեան այժմ թեկնածու պիտի ներկայանայ եւրոպական կէս ծանրութեան ախոյենութեան մրցումներուն :

ՍԱՐԳԻՍ Ջ.

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Եգիպտական մամուլը կը շարունակէ քննադատել նախկին վարչաձեւր եւ գովքը հիւսել ներկայ կառավարութեան : Այս առթիւ գինուորական պարբերաթերթը «Ալ Թէհրիր» կը գրէ թէ նախկին վարչաձեւր գերութեան,մուրճի եւ խարազանի իշխանութիւն մըն էր : Մարդիկ կ'ապրէին թմրեցուցիչներու ազդեցութեան տակ, տեսակ մը քլորոֆորմի, որ կը թմրեցնէր հիւանդը, երբ կը դանկոտէին զայն :

Ուրիշ թերթ մը «Ալ Իթնէն» երկրագործական բարենորոգման առթիւ կը գրէ թէ սահմանափակել կալուածները կը նշանակէ թէ կալուածատէրերը պէտք է կշտանան, փոխանակ անմարսողութենէ տառապելու : Պէտք է որ Յեղափոխութեան կառավարութիւնը բառարանէն ջնջէ ստորնացնող բառերը, ինչպէս ,պատիւն ունիմ ,«մալէշ» «պաքշիշ» եւն. :

× Եգիպտոսի նոր կառավարութեան ընկերակցութիւններէն ապագայ գործունէութեան արտօնագրի պահանջին վրայ, հրաժարեցաւ իսլամ եղբայրներու գերագոյն պետը Շէյխ Հասան էլ Հոտէյպին : Կրօնական եւ քաղաքական դրդապատճառներէ յառաջ կուգայ այս հրաժարումը : Շէյխին տեսակէտով ընկերակցութիւնը պէտք է ունենայ միմիայն մշակութային եւ կրօնական գործունէութիւն : «Իսլամ Եղբայր» կրնայ ըլլալ քաղաքական կուսակցութեան պատկանող ոեւէ մէկը, պայմանաւ որ խստօրէն գործադրէ Գուրանի սկզբունքները :»

Տարժման կոմիտէին որոշումը կը մերժէ «գերագոյն պետին» կրօնական եւ քաղաքական բանաձեւը, եւ կ'առաջարկէ կազմել քաղաքական կուսակցութիւն մը ուրոյն մշակութային շարժումէն : Որոշեց յայտնել կառավարութեան հետեւեալ բանաձեւը.— համիսլամական շարժում մը իսլամէն զատ ուրիշ նպատակ չունի, եւ արտօնագիր խնդրեց «ամէն տեսակի օգտակարութեան» համար, չնշելով թէ ընկերակցութիւնը չէր կրնար զատել կրօնքը եւ քաղաքականութիւնը, ըստ Գուրանի :

Գործնականին մէջ կառավարութիւնը կր նկատէ որ ընկերակցութիւնը կը գոհացնէ քաղաքական կուսակցութեան պարտականութիւնները, որով Իսլամ Եղբայրները կրնան ընտրութեանց թեկնածու ներկայացնել ,քաղաքական ժողովներ գումարել, թերթեր հրատարակել : ԻսկՇէյխը նկատելով որ շարժումը իր նպատակէն կը շեղի այս կերպով [illegible] :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՁ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ե.— ԳԵՂԱՆԻ ՀԵԼԷՆԱՆ

Համանավարները ,որոնք կ'ուզէին իշխանութիւնը ձեռք ձգել ազատագրուած Ֆրանսայի մէջ, մանրամասնօրէն Հելէնային բացատրեցին իր առաքելութիւնը : Սորվեցուցին անոր՝ անտեսանելի մելանով գրել անվնաս նամակներու վրայ, զորս պիտի ղրկէր Սէն Տընիի արգելարանի իր նախկին բանտակիցներուն : Անոնք միջոցները ունէին ղրկելու այդ նամակները Ֆրանսական համայնավար լրտեսութեան կեդրոնին : Անոր տուին կարգ մը բանտարկեալներու անուններ : Այս էր ծրագիրը, որ իրագործուեցաւ, կարելի եղած ըլլալով Հելէնան Բրիտանիա մտցնել ամերիկացի իսկական հայրենադարձի մը քողին տակ եւ ճիշդ ժամանակին, երբ ան պիտի կրնար լրտեսել՝ Եւրոպայի ազատագրման համար Արեւմուտքի տեսած պատրաստութիւնները :

Սովեաները հաշուած էին այն իրողութիւնը, թէ Հելէնա վստահողջ կին մըն էր եւ անկասկած պիտի վայելէր Մատրիտի ամերիկեան եւ բրիտանական դեսպանատուներու աջակցութիւնը : Հելէնա խելացի գտնուեցաւ չպատմելու Ամերիկացիներուն ստուերի տակ գտնուող իր համայնավար անցեալը, այլ պարծանքով խօսեցաւ իր կրթութեան, ընկերային յարաբերութեանց եւ բարձր դասերու հետ իր ծանօթութեանց մասին : Սովետներու կարծիքով, Հելէնա կը թուէր ըլլալ ամենալաւ լրտեսուհին. այս մասնաւոր պարագային համար :

Լոնտոնի մէջ, ապահովութեան քննութենէ մը վերջ, Հելէնա, ցուցական ձեւով ազատ ձգուեցաւ : Բնակարան վարձեց արուարձաններու մէջ եւ համեստօրէն ապրեցաւ՝ Ամերիկայի մէջ իր ունեցած ստացուածքներու եկամուտներով — խորհրդային գաղտնի սպասարկութիւնը վճարումներ կ'ընէր իր հաշուոյն Պոսթընի մէջ : Սքոթլընտ Եարտը, առանց յայտնի ընելու պատահական հսկողութեան կ'ենթարկէ զայն : Տեղեկագիրները ցոյց կուտային, որ կ'ապրէր հանդարտօրէն, կարդալով, շատ քիչ անգամ սենեակէն դուրս գալով եւ ձգելով տպաւորութիւնը տարիքր առած աղջկայ մը, որ աստիճանաբար կը լաւանար նացիական արգելարանի իր զրկանքներէն :

Բայց ունէր անսովոր սովորութիւն մը : Մէկ օրէն միւսը եռեւէ եռեւ կը գրէր բազմաթիւ նամակներ : Պոսթընի, Նիւ Եորքի բարեկամներուն եւ Սէն Տընիի բանտարկեալներուն հետ թղթակցելու իր եռանդը, առաջին բանն էր, որ գրաւեց Մասնաւոր Ճիւղին ուշադրութիւնը :

Փորձառութեամբ՝ այս ճիւղին մարդիկը թերահաւատ էին այն տեսակէտին շուրջ, թէ առիկա, տունը մնացած բարի աղջկայ մը վերաբերումը միայն կրնար ըլլալ : Այս պատճառով, նամակները ձեռք անցուեցան եւ ծածկագիրը քակուեցաւ : Անոնք բնաւ չհասան իրենց հասցէներուն :

Օր մը, Սքոթլընտ Եարտէն երկու մարդիկ այցելեցին Հելէնա Պէնթընին եւ բացէ ի բաց ըսին անոր, թէ իր ծածկագիրը քակուած է : Ընդվզելով՝ ուրացաւ ամէն բան : Յայտարարեց, թէ մէկը խարդախած ըլլալու է իր գործածածթուղթը :Սենեակը խուզարկուեցաւ, բայց տեթէքթիվները չկրցան գտնել որեւէ քիմիական նիւթ կամ աման, որուն մէջ կրնար պատրաստած ըլլալ իր գործածած գաղտնի մելանը : Թէեւ համոզուած էին, որ յանցաւոր է, բայց աւելի ուղղակի փաստեր պէտք էին, զայն դատաւորի մը եւ երդուեալներու ատեանի մը առջեւ հանելու համար :

Հելէնա Պէնթըն աքսորուեցաւ իր բնակավայրը, Ամերիկա : Կը կրէր խեցիով շրջանակուած սեւ ակնոցներ, երբ Նիւ Եորք հասաւ : Փոլ Անտէրսըն կը սպասէր նաւամատոյցը :

— Ներէ ինծի, ըսաւ Հելէնա, վախնամ՝ ծերանալու վրայ եմ : Այժմ այս ակնոցները կը գործածեմ կարդալու համար :

— Դուն բնաւ պիտի չծերանաս եւ բնաւ պիտի չփոխուիս, Հելէնա, պատասխանեց Փոլ : Եթէ նոյնիսկ յեղափոխութիւնը գայ :

Փոլ եւ Հելէնա տակաւին կը պահանջուին տասնեւհինգ երկիրներու կողմէ — խորհրդային երկու լրտեսներ, որոնք ... շահողներ հանդիսացան :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Հազար շնորհակալութիւն ձեր...

Բ.— Մէկը կը բաւէ՝ երբ անկեղծ է. մնացեալ 999ը ետ առ ...:

րիմ մնալ Գուրանին, անոր հաւատքին եւ պատմական ժառանգութեան, պահպանել մեր կրօնքը, անձը, միտքը, պատիւը, ինչքը, այդ է եղած մեր իսլամական նպատակը: Այդ օրերուն վերին հրամանատարն ալ Իսլամներուն հետ մշկիթ կ'երթար եւ կ'աղօթէր: Այն ատեն Աթաթիւրքի յեղաշրջում անունով բան չկար: Եթէ յաղթեցինք ատիկա կը պարտինք Իսլամներու անձնազոհութեան: Եթէ ուրիշ անձ մըն ալ ըլլար վերին հրամանատարը, նոյն արդիւնքը ձեռք պիտի բերուէր: Իրաւունք ունինք կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրելու սա անբաղձալի յեղաշրջումին վրայ որ կը կոչուի պար, գեղեցկութեան թագուհիի մրցում, որոնք ոչ մեր արդիւնաբերութեան կրնան նպաստել, ոչ մեր ելմտական բացը գոցելու եւ ոտնակոխ կ'ընեն մեր նպատակն ու ազգային պահանջներր եւ ազգը կը մղեն նահանջի»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Մորիս Թորէզ լուր ղրկած է Փարիզի ընկերներուն որ հակառակ է Մարթիի եւ Թիյեոնի վտարման, թէ պէտք է փութացնել անոնց ինքնաքննադատութիւնը թոյլատրելու համար ներում մը: Այս լուրը բերած են Մոսկուայի ժողովին գացող ընկերները, որոնց Թորէզ յայտնած է թէ իր Փարիզ վերադառնալէն առաջ պէտք է լուծուի այդ հարցը: Կը հաւաստուի թէ Թիյյօն տրամադիր կ'ըլլայ, բայց Մարթի կը դժկամակի յետս կոչում ընել:

ՈՃԻՐՆԵՐԸ ՊՈԼՍՈՅ մէջ իրարու կը յաջորդեն կը գրեն Պոլսոյ թերթերը: Ամէնէն սարսափելին տեղի ունեցաւ Հոկտ. 13ին: Ցարդ դաշոյնով, դանակով, չուանով, ատրճանակով կը գործուէին: Վերջինը ուժանակով էր թէքնիք համալսարանի փրոֆ. Մուհիտտին Էթինկուի վրայ որ կտոր կտոր եղաւ: Կինը թեթեւ վէրքերով փրկուեցաւ: Իսկ մարդասպանը ինք ալ սպաննուեցաւ իր արձակած ռումբէն: Ոճիրին շարժառիթը յայտնի չէ, քաղաքական դրդապատճառներու կը վերագրուի: Կը կարծուի թէ ուժանակը հայթայթուած է Անատոլուէն ուր գացած էր ոճրագործը քանի մը օր առաջ:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ կառավարութիւնը հրաժարեցաւ նախարարներու միջեւ անհամաձայնութեան հետեւանքով: 1945էն ի վեր ասիկա առաջին նախարարական տագնապն է: Վէճը ծագած է ելմտացոյցին առթիւ, որու քննութեան պահուն [illegible] դրամի չգոյութեան պատճառով: Աւստրիական խորհրդարանին մէջ ժողովրդականները ունին 77, ընկերվարականները 67, անկախ 16 եւ համայնավար 5:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ, քաղաքական յանձնաժողովը որոշեց առաջնութիւն տալ Քորէայի խնդրին: Լեհական պատուիրակը պահանջեց ստիպողութիւնը այս խնդրին քանի որ ամէն օր, ամէն ժամ մարդիկ կը զոհուին հոն: Իրանի, Իրաքի եւ հոլանտական Հնդկաչինի պատուիրակները պահանջեցին առաջնութիւնը տալ Հիւսիս. Ափրիկեան հարցին, բայց մեծամասնութիւն չունեցան: Անգլիական գաղթավայրերու մէջ բնիկներու ստորադասութեան խնդիրն ալ արծարծուեցաւ, բայց յետաձգուեցաւ նկատելով որ ատոնք «պայթուցիկ» խնդիրներ են: Անգլիա եւ Ֆրանսա համաձայն են որ Ափրիկեան գաղութներու խնդիրը պէտք չէ ժողովին բերել, ըլլալով զուտ ներքին խնդիրներ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Մարի Առաստուրեան

Ուսուցչուհի դաշնակի, ջութակի եւ ձայնագրութեան (solfège):
ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ ՓԱՐԻԶԻ:
Concours Léopold Bellan:
Դասեր կուտայ ամիսը **700** ֆրանքի:
Դիմել՝ 56 La Canebière, Marseille:

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հոկտ. 26, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin:
Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ:
Նուագախումբ Մօրիս Վարդեւանեան:
Սեղաններր ապահովելու համար դիմել, Ժիրայր Փափազեանի, 16 Cité Trévise, Paris (9):
Հեռաձայն PRO. 41-40:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Այս Շաբաթ իրիկուն, Ե. Թաղամասին քաղաքապետարանի սրահը, Place du Panthéon:
Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
Կը խօսի ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կ'բերեն՝ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. ՍՕՆԱ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ (դաշնակ), Quatuor DESCHAMP, ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ), ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ (արտասանութիւն):

Հայկական պարեր Կապոյտ Խաչի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՒԷԶԵԱՆԻ:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր GAROW'S TYPIQUE նուագախումբով:

Պիւֆէի շրջանակին մէջ կը նուագեն ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ:

Տոմսերու համար դիմել.— Ճաշարան Արթիւր, Place des Fêtes, Նպարավաճառ Բիւզանդ, Պէլվիլ, գրատուն Հրանդ Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Բալուեան:

Երթեւեկ՝ métro Luxembourg, Cardinal Lemoine կամ St. Michel:

×

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia:

Ալֆորվիլի մէջ

Հոկտեմբեր 26, Կիրակի գիշեր ժամը 8—12:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, և մասնակցութեամբ Կ. Տողրամաճեան, Ռուբէն Տ. Մինասեան, Շահրիկեան խումբերու:

Կը խօսի Ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ:

Մանրամասնութիւնները տեղոյն վրայ: Ճաշկերոյթով խնջոյք: Տոմսերու համար դիմել՝ ընկ. Յովհաննէս Ջերչեանի եւ Բարթող Փափազեանի, գին՝ 500 ֆրանք

×

Վիենի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30-ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր:

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին:
Մանրամասնութիւններր յաջորդով:

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ Միութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր մարզիկներէն այս կիրակի ժամը 9ին ներկայ ըլլալ իրենց դաշտը, ուր պիտի կատարուին մարզական խաղեր, պաշտօնական մարզիչին ղեկավարութեան տակ: Այս առթիւ կը հրաւիրուին բոլոր արձանագրուած նորերը եւ արձանագրուիլ փափաքողները: 11 rue d'Arcueil, La Vache Noire:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Իյիշատակ ողբացեալ վերապատուելի Զ. ՊՈՒՏԱՔԵԱՆԻ՝ (Նախկին հովիւ Փարիզի Հայ Աւետարանական [illegible] Փարիզի եւ Իսկեդէտյոլ [illegible] բոլր եկեղեցիներու, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին՝ 55, rue Madame, (métro Notre Dame des Champs: Բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին անխտիր:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Արեւեան ընտանիքը կը փընտռէ Երզրումի Ջիֆթլիք գիւղէն Պարոնեան Օննիկին աղջիկները (մայրիկին անունը Ծաղիկ)՝ Համաս(ի)իւս: Վարդուհի եւ Նազենի (Արեւալոյս): Տեղեկացնել Տիկին Հայկանոյշ Քնարեանի, 29bis, rue Etienne Dolet, Alfortville (Seine), France:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Միշէլ Վարժապետեան կը ծանուցանեն թէ այս երկուշաբթի ժամը 8ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի St. Nom de Jesus եկեղեցին, Rue Tête d'Or, իրենց մօր եւ զոքանչ մօր, այրի Տիկին ՍՕՖԻԱ ՇԻՐՈՒԱՆԵԱՆԻ (ծնեալ Մանօեան - Րաֆայէլեան, Խարբերդ) մահուան քառասունքին առթիւ: Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ ելեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ):

Ծոխ մթերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մանաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն:

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն:

Դիմել՝

Պ. Անդրանիկ Սաղպազարեանի

Վերի հասցէով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, 26 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 11ին, հայկական ծէսով պատարագ պիտի մատուցուի Eglise de la Ste. Trinitéի մէջ (Place de la Trinité)ի, յիշատակ հանգուցեալ արեւելագէտ René Groussetի: Կը պատարագէ՝ գերապայծառ ՆԱՐԱՊԱՍ Թ.Ծ.Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ: Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի յարգել յիշատակը մեծ Հայասէրին եւ ակադեմականին:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլօպի սրահին մէջ, 7 Պուլվառ տ'Աթէն: Օրակարգ.— Զեկոյց հաշուեքննիչ յանձնախումբի, 1953ի օրացոյցի բաշխում եւ պարահանդէսի կազմակերպում:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Շմաւոն եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի ժամը 10.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց մօր՝

ՆՈՒԱՐԴ ՇՄԱՒՈՆԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պատրաստուեցէք Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ որ տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 8ին, Ալհամպրայի սրահներուն մէջ:

Վաճառւի կեդրոնի ծախուէք

Confectionի արդիական խանութ մը՝ ետեւր սենեակով: Առաջին յարկի վրայ 4 սենեակ, «ալքով» եւ սալ տը պէն: Ամբողջութիւնը, պատերով եւ fondsով վեց միլիոն:

Գրել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի հասցէով՝ «Յայտարարութիւն թիւ 17»:

Մ Ի Մ Ո Ռ Ն Ա Ք Ո Ր . . .

Միշտ լաւագոյն ճաշը

Լիլային

կրնաք ընել, համով - հոտով ու մանաւանդ...
հաճելի մթնոլորտի մը մէջ

Ելէք métro Trinité կամ Notre Dame de Lorette եւ
24, RUE ST. LAZARE

Ձեզի կը դիմաւորէ
ԼԻԼԱՆ (AUX LILAS)

Արեւելեան նուագ շաբաթ եւ կիրակի գիշերները

ՄՈՒՇՏԱԿ - FOURRURES

Մեր աշխատանոցին մէջ կը ձեւափոխենք եւ կը նորոգենք ամէն տեսակ մուշտակներ, ինչպէս նաեւ չափի վրայ կարուած (à façon) վերարկու օձիք եւայլն:

ԱՄԷՆԷՆ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Խնամուած գործ, կրնաք ամենայն վստահութեամբ դիմել մեզ՝

60, Rue Montmartre, Paris (2)

Tél. Central 85-37 — Métro Les Halles

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 25 Octobre 1952 Շաբաթ 25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6900 — Նոր շրջան թիւ 2311

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՍԱՍԱՆ ՀԱՒԱՏՔՈՎ

« Գագաթնակէտին հասցրած հալածանքները վերջապէս սթափեցրին Հային, այսօր նա վճռել է կա՛մ մեռնել կամ ազատուել: ... Հայը այլեւս չէ խնդրում, այլ պահանջում է եւ պահանջում է զէնքը ձեռքին: ... Հայ ժողովուրդը հասկացել է, որ իր ոյժը իր մէջ է. երէկուայ ստրուկ, համբերող Հայաստանցին այսօր յեղափոխական է դարձել»:

Այսպէս կը պատգամէին «Հայ Յեղափոխական — խականներու Դաշնակցութեան» հիմնադիրները 62 տարի առաջ, երբ իրենց անդրանիկ կոչը կ՚ուղղէին բոլոր Հայերուն՝ հրաւիրելով զանոնք «կանգնել մի դրօշակի տակ»:

Այդ պատմական կոչը կը վերջանար այսպէս. « Համախմբուե՛նք, Հայեր, եւ քաջութեամբ առաջ տանենք հայրենիքի ազատութեան սուրբ գործը »:

Նոր դարաշրջան մը կը բացուէր Հայոց Պատմութեան մէջ:

« Խաւարեալ»երը տեղի կուտային «լուսաւորեալ»ներուն առջեւ :

Ամիրաներու բռնատիրութեան դէմ կը ցցուէր ժողովուրդի ծոցէն ելած երիտասարդութիւնը, մտաւորական թէ աշխատաւոր :

Սարկաւագութեան եւ պահպանողականութեան կը յաջորդէին ազատատենչ թռիչքներն ու յեղափոխական խոյանքները :

Հայկական Վերածնունդը միաժամանակ կը ծաղկէր սահմանին մէկ եւ միւս կողմը :

Մինչ Ազգային Սահմանադրութեան ծանօթ հեղինակները՝ աջակից ունենալով Խրիմեանի, Ալիշանի, Պէշիկթաշլեանի եւ ընկերներու նման ազատաշունչ երգիչներ՝ հայրենասիրութեան անշէջ կրակը կը վառէին արեւմտահայ երիտասարդութեան հոգիներուն մէջ, նոյն առաքելութեան նուիրուած էին Խ. Աբովեան, Մ. Նալբանդեան, Ստ. Նազարեան, Րաֆֆի, Գամառ Քաթիպա, Գ. Արծրունի եւ ամբողջ փաղանգը բանաստեղծներու եւ գրողներու՝ մեր Կովկասահայ եզերայրներուն մէջ :

1877 — 78ի ռուսեւթուրք պատերազմը վճռական դեր կատարեց մտքերու յեղաշրջումին մէջ:

Թուրքերու չարաչար պարտութիւնը, պալքանեան քրիստոնեայ ժողովուրդներու ազատագրումը, Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածը լայն հեռանկարներ կը բանային հայութեան առջեւ :

Հիասթափումը չուշացաւ: Ներսէս Պատրիարք մեզ: Խորէն եպիսկ. Նարպէյ, որ Խրիմեանի հետ Պերլինի վեհաժողովին գացած էր, վերադարձին գրեց իր նշանաւոր տողերը. «ո՛չ եղբարք, ո՛չ օտարներէն չկայ յոյս»:

Հայ յեղափոխութիւնը եկաւ, ըսելու համար թէ՝ «օտարի վրա դրուած յոյսը ցնորք է» եւ թէ «Հայը վճռել է իր ձեռքով պաշտպանել իր իրաւունքը, իր կայքը, պատիւը, բնտանիքը...»:

1890ին հրապարակ նետուած այս նշանաբաններուն հաւատարիմ մնացին բոլոր անոնք — եւ անհամար է անոնց թիւը — որոնք Հ. Յ. Դաշնակցութեան սրբազան դրօշակին տակ կռուեցան յանուն հայ ժողովուրդի եւ Հայաստանի ազատութեան :

Մեր անթիւ հերոսները իրենց կարմիր արիւնով ներկեցին Թրքահայաստանի լեռներն ու ձորերը՝ ազատ հայրենիք մը տալու համար հայութեան :

Ունեցանք այդ հայրենիքը: Փիւնիկի նման իր աճիւններէն վերածնաւ անկախ Հայաստանը:

Ունեցանք մեր ազգային դրօշակը, սրբազան խորհրդանշանը ազատութեան :

Դարձանք ազատ քաղաքացիները Հայաստանի: Վայելեցինք անկախութեան բարիքները :

Յեղափոխութիւնը յաղթանակեց :

Կրկին շրջեցաւ սակայն բախտին անիւը :

Այսօր օտարի լուծը դարձեալ կը ծանրէ Հայաստանի վրայ :

Պատմութիւնը կ՚ըսէ թէ ո՛չ մէկ բռնակալութիւն յաւիտենական է :

Վաթսունըերկու տարիներու վաստակը ուսին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ինչպէս երէկ հայրենիքին, այսօր ալ Սփիւռքի մէջ կանգնած է հայութեան կողքին, երբեւ հարազատ արտայայտիչը անոր ազգային ու քաղաքական ձգտումներուն, այն անսասան հաւատքով թէ նորէն ու անպայման պիտի ունենանք մեր ազատ ու անկախ հայրենիքը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Խօսք առ Գէորգ Զաւուշ

(Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ)

Քաջա՛զն,

Ի՞նչ կ՚ուսուցանես մեզի, երիտասարդներուս:

Եփրատի եղէգնուտին մէջ, երբ արիւնը կը բխա՛ր վէրքէդ եւ կեանքը, եղերական վերջալոյսի մը նման, կը մարէ՛ր թարթիչներուդ ետին, հոգեվարքի այդ պատկերդ տակաւին այսօր յուշ կուտայ ինծի Որատիոսի խօսքերը.

— Dulce et decorum est pro patria mori.

(քաղցր է ու գեղեցիկ մեռնիլ յանուն հայրենիքի):

Դիւցա՛զն,

Ի՞նչ կը կտակես մեզի, երիտասարդներուս:

Սուլուխի ողմաթաթախ կամուրջին տակ, երբ, վիրաւոր եւ յուսահատ, կը խնդրէիր «անտէր չթողնել Եղսօն ու Վարդգէսը» քաջայինդ բունէդ ծլած բարունակ, ինծի կը թուի թէ կը կրկնէիր Տիտոնի խօսքը.

— Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor (Թող վրիժառո՛ւ մը ծնի, օր մը, իմ աճիւններէս):

Ժամանակին, մեզի սորվեցուցին լատինական խօսք մը.

— Հերոսին յիշատակը հերոսներ կը ծնի :

Հազար ափսո՛ս, աստուածարեալ Հերո՛ս, մարդիկ հիմա մոռցե՛ր են ձեր օրերու արի արանց ռոմանթիզմը, ասպետական եւ հրաշալի անձնուիրութիւնը: Դուք կռիւ ըրիք եւ ձեր արիւնով գնեցիք դրօշ մը եռագոյն, խորհրդանիշն անկախութեան: Եւ եկան մարդիկ, որ ահա կը կռուին ձեր արեան յիշատակին դէմ:

Առիւծասի՛րտ,

Հանգստացի՛ր, հանգստացի՛ր, խօսքը անոնցը չէ սակայն, որ կը վիճին դրօշին համար, հայրենիքին համար: Խօսքը մե՛րն է, երիտասարդներո՛ւնը, «օրուան տղո՛ցը»: Եւ մենք պէտք չունինք հարցնելու ասոր կամ անոր կարծիքը հայրենիքի մասին, հայրենասիրութեան մասին: Մենք, որ կը մերժենք ճանչնալ Հայ մը մեզմէ աւելի իրաւատէր, մեզմէ աւելի բարձր խօսելու չափ յանդուգն, մենք մեր սիրտին վրայ կ՚ընդունինք հայկական անկախութեան նահատակներուն խորհրդանշանը, մեր եռագոյնը :

Եւ եթէ, հրաշալի՛ Նահատակ, մէկն ու մէկը, վարէն ղայ թէ վերէն, յանդգնի վիճիլ մեզի հետ՝ վերագնահատելու համար ձեր թափած արեան իմաստը եւ շահած դրօշին արժէքը, մե՛նք, երիտասարդներս, կը պատասխանենք.

— Ո՛չ մէկ խօսք, վերաքննելի չէ անկախութեան համար թափուած արիւնը, ա՛յս է մեր պատգամը, եւ ա՛յս է կամքը անոնց՝ որոնց կը ծագի արիւը:

Խօսք չունի՛նք անոնց, որոնց մարը կը մոնէ արեւը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Դաշնակցութեան Օրը Փարիզի մէջ

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐ (ՇԲ.) Ե. ԹԱՂԱՄԱՍԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ զօր. Նէկիպ նախագահեց այն մեծ զօրահանդէսին որ տեղի ունեցաւ ազատութեան 90րդ օրուան առթիւ ու Ազատութեան Հրապարակին վրայ (Նախկին Իսմայիլ) 50.000 հոգիի ներկայութեան: Իր ճառին մէջ ըսաւ թէ Եգիպտոս իր նախկին մեծութիւնը ձեռք պիտի բերէ, իր տեղը պիտի ունենայ միջազգային գործերու մէջ եւ թէ Եգիպտոս կը պահանջէ ամբողջական անկախութիւնը Նեղոսի հովիտին »:

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց որուն համաձայն անմշակ պետական հողերը պիտի բաժնուին 18 տարեկանէն վեր անհող գիւղացիներուն, իւրաքանչիւրին 10էն մինչեւ 50 արտավար, հողին վիճակին եւ ոռոգման դժուարութեանց համաձայն :

ԱՄԵՐԻԿԱ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷ՞Մ...

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԵՒ ՄԱՐՈՔԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՎՐԱՅ — ՅՈՒԶՈՒՄ ԵՒ ԶԱՅՐՈՅԹ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրանսական կառավարութիւնն ու հանրային կարծիքը մեծ անակնկալի մը մատնուեցան երէկ, երբ լուր հասաւ թէ Ազգաժողովի քաղաքական յանձնաժողովը Քորէայի խնդրէն անմիջապէս յետոյ որոշած է զբաղիլ Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրներով: Այս խնդիրը իրաւ է թէ արդէն օրակարգի վրայ էր, բայց հինգերորդն էր եւ ամիսներ վերջը սեղանի վրայ պիտի գար : Մինչ հիմա, նոր քուէարկութեամբ մը 10 օրէն պիտի վիճաբանուի :

Ծանրակշիռ այն էր որ Ամերիկա միացած է Խորհրդային Ռուսիոյ եւ Արաբներուն, մինչ կը սպասուէր որ Ամերիկա պիտի պաշտպանէր Ֆրանսան: 34 երկիր քուէարկած են ի նպաստ, վեց վերապահ եւ 20 դէմ որոնք են՝ Ֆրանսա, Անգլիա, Պելճիքա, Քանատա, Տանըմարքա, Իսլանտա, Իսրայէլ, Հոլանտա, Լիւքսէմպուրկ, Շուէտ, եւ Հարաւ. Ամերիկեան երկիրներ: Խնդիրը այն է որ Ամերիկայի քուէարկութիւնը Ռուսիոյ կողքին մղած է շատ մը անորոշներ, անոր հետեւելու :

Առաջին յուսախաբը եղաւ ֆրանսական պատուիրակը որ յայտարարեց թէ այս որոշումը մեծ յուզում պիտի պատճառէ Ֆրանսայի մէջ, ուր միայն համայնավարները պիտի ուրախանան, եւ թէ յայտնի չէ թէ Ֆրանսա պիտի մասնակցի՞ խորհրդակցութեանց թէ ոչ :

Լուրը ռումբի պէս պայթեցաւ եւ մամուլը արդէն կ՚արտայայտէ հանրային կարծիքին զգացումները ոմանք չափաւոր, ուրիշներ շատ բուռն Ամերիկայի դէմ, որու ամբողջ ձգտումն է գաղութներու մէջ ուրիշները հեռացնել եւ ինքը տեղաւորուիլ :

Թերթերը կը գրեն թէ Ամերիկա եւ Արաբները իրարու մէջ սակարկութիւն մը կատարած են: Արաբները խոստացած են Ազգաժողովին մէջ Քորէայի խնդրին առթիւ ամերիկեան միջամտութիւնը պաշտպանել, եթէ Ամերիկա իրենց միանայ Հիւսիս. Ափրիկեան խնդրին մէջ :

«ՔՕՄՊԱ» ձախակողմեան թերթը հետեւեալ ծանրակշիռ խմբագրականը գրած է. —

« Ակներեւ էր որ Ամերիկա իր համաշխարհային ղեկավարութեամբ անհատական խաղը կը խաղայ, որով պիտի միանար իսլամ պետութեանց: Մինչ Ֆրանսա Ամերիկայէն դրական օգնութիւն մը կ՚ըսպասէր Հնդկաչինի մէջ, կը տեսնէ որ ամբողջ բեռը իր վրայ մնացած է: Ատլանտեանի դաշինքը ստորագրեցինք եւ կը տեսնենք որ ոչ թէ դաշնակից, այլ արբանեակ մըն ենք : Այս բոլորը մեր կարճատես քաղաքականութեան արդիւնքն են: Ատլանտեանի դաշինքը կողմերու հաւասարութեան դաշինք մը չէ: Ան ունի վարիչ մը եւ ուրիշներ : Այդ ուրիշներէն օր մը Հոլանտացիներն են որ կը հեռացուին իր Հնդկաչինի գաղութէն՝ անոր տեղը անցնելու համար: Օր մը Անգլիացիներն են որոնց առջեւ ամէն դժուարութիւն կը յարուցուին Իրանի ու Եգիպտոսի մէջ: Ուրիշ օր մը Ֆրանսան է որ խանգարիչ կը նկատուի Հիւսիս. Ափրիկէի մէջ ամերիկեան արտածումներուն համար: Ատլանտեանի դաշինքը ծուղակ մըն է եւ խաբեբայութիւն մը »:

Բոլոր թերթերն ալ դայթակղած են որ Ամերիկա առաջինը քուէարկած է իր եւելէն քաշելով կարգ մը վարանողները: Դիտել կուտան թէ արդեօք Քորէայի խնդրին չափ ստիպողակա՞ն էր Հիւսիս. Ափրիկեան խնդիրը, երբ կային աւելի կարեւորները՝ զինաթափութեան, Աւստրիոյ դաշնագրին եւ այլ խնդիրները: Ամերիկա այս ձեւով կը քաջալերէ խռովութիւնները իսկ Ռուսիա կը ցնծայ տեսնելով պառակտումը դրամատիրական աշխարհին :

«Լ՚Օռոր» ամերիկեան առեւտրական խաղերը պարզելով ժամը հնչած կը համարէ որ Ֆրանսա եւ Անգլիա սեղմելով իրենց բարեկամութիւնը ցոյց տան թէ միասնաբար պիտի պաշտպանեն իրենց իրաւունքներն ու խաղաղութիւնը Ափրիկեան հողամասին մէջ :

Թերթը այս առթիւ կը գրէ. — Ռուսիոյ համայնավար համաժողովին մէջ առաջնակարգ մեծութեամբ անձնաւորութիւն մը՝ Միկոյեան գիտակից փաստերով ցոյց տուաւ թէ Միացեալ Նահանգներու ծրագիրն է սատանայաբար հեռացնել Ֆրանսան եւ Անգլիան իրենց արտասահմանեան ստացուածքներէն եւ գաղթավայրերէն: Իսկ Վիշինսքի ուրիշ ժողովի մը մէջ պարզեց ամերիկեան շահերուն հակադրութիւնը փոխըրեւանդ-յեական շահերուն: Ամերիկա պիտի իրականացնէ՞ համայնավարներու այս տեսութիւնը»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ նոր աղէտ մը պատահեցաւ : Զինուորական օդանաւ մը Պուրժէի կայանէն հանել բարձրացած ինկաւ ու ջախջախուեցաւ բաղերու մէջ: Բոլոր մէջի գտնուողները, 11 հոգի, տեղն ու տեղը մեռած գտնուեցան:

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՄՏՔԵՐ

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան 62րդ ամեակի այս օրը մեր հոգու հայեացքը դառնում է դէպի նուիրական անցեալը եւ սեւեռւում լուսապսակ դէմքերի վրայ, որոնք ընկան «Մահ կամ ազատութիւն» դրօշակի տակ: Շատ են թանկագին անունները: Աւելի բազմաթիւ են անյայտ հերոսները — գիւղացիներ, բանուորներ, համեստ մտաւորականներ, որոնք իրենց կեանքը զոհաբերելու մէջ ուրիշ ակնկալութիւն չունէին, քան հարստահարուած Հայաստանի փրկութիւնը:

Յառաջին երեք տասնեակի տարիներում Հայաստան քաղցրահնչիւն բառը եղել է Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերի համար կանչ, հմայք, յոյս, հուր ու մագնիս: Կուսակցութեան ընտրանին օրուայ մէջ քանիչորս ժամ կլանուած է եղել գործով — ահաբեկում, ցոյց, զէնքի հայթայթում, պատերազմ, անկախութիւն, կառավարութիւն: Ո՞վ ժամանակ ունէր քարոզչութեամբ զբաղելու, աշխատաւորին պարզելու Դաշնակցութեան փիլիսոփայական աշխարհահայեացքը, հիմնական կամ նուազագոյն ծրագիրը: Մի կարճ նշանախօսք — ազատել Հայաստանն օտար դահիճների լծից — ասում էր ամէն բան, վեր հանում ընչազուրկ հայ մարդկանց եւ բոնկում նրանց մէջ օր առաջ մարտիրոսանալու կրակը:

Հողի, հանքի ու գործարանի բանուորը, Դաշնակցութեան շարքերում, խանդավառ տուել է Հայաստանին կեանքն ու ինչքը: Դժբախտաբար մեր ժողովրդի պահպանողական եւ ունեւոր դասակարգը եւ նրանց ծոցից ելած «կոսմոպոլիտ ինտէլիգէնցիան» — բացառութիւնները յարգելի են — տարրական գիտակցութիւնը չեն ունեցել ոչ թէ լծուել ազատագրական պայքարին, այլ գէթ չզլանալ նրան իրենց համակրութիւնն ու օգնութիւնը: Աւելին: Այն ժամանակ, երբ երկու բռնակալութիւնների անլուր խժդժութիւնների դէմ, չկար ընդդիմութեան ուրիշ միջոց քան ատամ ատամի, աչք աչքի, արիւն արիւնի փոխարէն կռուի ձեւը, նրանք գործով, գրչով ու այլ դատապարտելի միջոցներով ձգտել են ջլատել այդ կռիւը: «Աղաները» ամէն կերպ կաշուից դուրս են եկել վարկաբեկելու «վարժապետների կուսակցութիւնը» ներկայացնելով մեծ Դաշնակցականներին եւ հերոս հայդուկներին: Մի քանի Մելիքեաններից ու Կ. Խատիսեաններից դուրս՝ հայ դրամատիրութեան հոծ մեծամասնութիւնը ձեռքը գրպանից չի հանել ազգային պայքարի ամէնէն տագնապալի րոպէներին: 62 տարի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը աշխատաւորների համեստ ամսավճարներով է ապրել ու գործել:

Անկախութեան շրջանում նոյնպէս հայ քաղքենի դասակարգը Դաշնակցութեան վարած կռուի կրակի գծից շատ հեռու, թիկունքում, դիտողի դերի մէջ մնաց կամ ամէն կերպ ճգնեց խանգարել «Արարատեան» կառավարութեան դիւցազնամարտը, ի խնդիր անկախութեան:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան ոչ միայն առաջնորդների, այլեւ շարքերի մէջ հազուադէպ է տեսնել անուանի ունեւորների կամ նրանց զաւակներին: Դաշնակցութիւնը եղել է ու կը մնայ աշխատաւոր ու միջին դասակարգերի կուսակցութիւն: Այդ առբեւի պէս պարզ ճշմարտութիւնը չի խանգարում հայանուն մի վարձկանի գրել «Իզվեստիայում», թէ «Դաշնակցութիւնը» խոշոր դրամատէրների կուսակցութիւն է կամ ժողովրդական դերասանուհի Ցամիկ Հախբէեանին ցնդաբանել «Նովիյ Միր» ամսագրում.

— «Ծնած ցարիզմի երկգլխեան արծուի տակ, հայ բուրժուազիայի արիւնոտ կուսակցութիւն Դաշնակցութիւնը, որի շահերը նոյնանում էին միապետութեանշահերի հետ, իր ծագման առաջին օրից կատարում էր ատելի դերը ցարական դահիճների, ժանտարմների, լինելով ցարիզմի աջ ձեռքը գիւղացիների ու բանուորների ըմբոստութիւնները ճնշելու մէջ»:

Մեծ ընկերվարական Բեբելը ասում էր.

— «Երբ մեր կուսակցութեան հակառակորդներն ինձ պախարակում են, ես հանգիստ քնում եմ, համոզուած, որ չիտակ ճամբով եմ գնում, բայց երբ ինձ գովաբանում են, կորցնում եմ հաւասարակշռութիւնս մտահոգ, թէ անպատճառ մի բանում թերացել եմ բանուոր դասակարգի դէմ»:

62 տարի է հայհոյում են Դաշնակցութեան, որովհետեւ նա անշեղ գնում է դէպի իր նպատակը:

Իսկ բոլշեւիկների մեր կուսակցութեան վրայ թափած լուտանքի խորութիւնն ու սաստկութիւնը հրճուանք է մեզ համար: Նա ապացոյց է, որ արդար, ճշմարիտ ու լուսահեղ է Հ. Յ. Դաշնակցութեան պայքարը Ստալինեան բռնակալութեան դէմ, յանուն նրանից տառապող մարդկութեան ազատագրութեան եւ չզիջող եւ ազատ Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Դաշնակցութեան միջոցով

Սովորութեան կարգ է անցել, որ Հայը անմիաբան է, հաւաքական կեանքի անընդունակ:

Հայոց պատմութիւնը բաւական օրինակներ ունի վերյիշածը ապացուցանող: Եթէ մեր երկրի պայմանները՝ աշխարհագրական թէ տնտեսական նպաստած են դրան, քիչ դեր չի խաղացած մեր անհատապաշտ բնաւորութիւնը:

Իւրաքանչիւր Հայ՝ անհատականութիւն է ու կամք: Ամէն ոք իր իմացականութեանն է ապաւինել եւ եթէ Հայոց պատմութիւնը ձախորդ է ընթացել, քիչ դեր չի խաղացել մեր անհատապաշտ ոգին: Անձնապաստան, յաճախ անտեսել ենք ուրիշ ազդակներ, կռուածներ մեր պատմութիւնը կերտելու շրջանին:

Իւրաքանչիւր Թագաւոր, իշխան, ղեկավար ուժ վստահել է միայն իրեն, արհամարհել միւսները, խուսափել միութիւնից, հաւաքականութիւնից:

Եթէ Եսը անհատի կեանքում մեծ արժէք է, հաւաքականութեան համար չարիք է: Հաւաքականութիւնները միշտ պէտք են ունեցել ուժեղ միութեան, միակամութեան: Հաւաքականութեան գոյութիւնը պայմանաւորուած էմիութեամբ, միակամօթեամբ, վկայ՝ դարերի մեր պատմութիւնը: Այն ժամանակ երբ հայութիւնը միացած է եղել, միշտ յաղթել է: Հայր շաղախուած է գաղափարական եւ գործնական տարրերով: Նրա հոգին գաղափարապաշտ է, միեւնոյն ժամանակ խիստ նիւթապաշտ (գործնական կեանքիմէջ): Այդ երկու ազդակները տիրաբար վարել են Հայը: Վերին աստիճանի գաղափարապաշտ լինելով Հայը գործել է հոյակապ հերոսութիւններ: Վկայ՝ միայն վերջին 50ամեակի հայկական կեանքը: Միեւնոյն ժամանակ տարօրինակօրէն նիւթապաշտ է եղել: Վկայ՝ մեր կեանքը հայրենիքից դուրս, մեր ձեռներէցութիւնը առեւտրական ասպարէզում, մեր բարեկեցութիւնը:

Պէտք է գիտնալ Հային մօտենալու ձեւը միաւորելու համար նրան, օգտագործելու նրա գաղափարական ոգին:

Ամբողջ Հայոց պատմութեան ընթացքին թերեւս միայն Դաշնակցութիւնն է, որ կարողացել է Հայը միաւորել, անհատական Եսը զոհաբերել տալ յանուն հաւաքականութեան:

Դաշնակցութիւնը իր անսահման գաղափարապաշտութեամբ կարողացաւ Հայը դարձնել կարգապահ բանակ, կռուող ուժ, հայրենիքի անձնուէր զինուոր ու ընդհանուրին ծառայող հաւաքականութիւն:

Դաշնակցական ոգիի շնորհիւ Հայը դարձաւ ազգ, կարողացաւ ունենալ իր հայրենիքը:

Դաշնակցական կարգապահութեան շնորհիւ Հայը վարժուեցաւ անսահման հերոսութեան: Հայու գաղափարական եւ գործնական գիծերը միաւորուեցան Դաշնակցութեան շնորհիւ ու անոր միջոցով կրցան տէր դառնալ իր պետութեան:

Պէտք է յարատեւէ Դաշնակցութեան ոգին, որպէսզի իրականանայ Միացեալ Հայաստանը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Դաշնակցութեան վաթսունըերկուերորդ տարեդարձին առթիւ, կ'արժէ գրի առնել քանի մը թուականներ, որ տրամաբանօրէն կը յանգին մեր կուսակցութեան հիմնադրութեան:

1862ին՝ տեղի կ'ունենայ Զէյթունի ապստամբութիւնը:

1870ին՝ գաղտնի կազմակերպութիւն մը կը ստեղծուի Էրզրումի մէջ:

1872ին Վանի մէջ կը հիմնուի «Միութիւն ի Փրկութիւն»:

1884ին Թրքահայ տառապանքներու արձագանգը հասած ըլլալով Կովկաս, Թիֆլիսի մէջ կը կազմուի «Հայրենասիրաց Միութիւն»ը, որ իբրեւ օրկան կ'ունենայ «Ազատութեան Աւետաբեր»ը:

1885ին՝ Մարսէյլի մէջ կը հրատարակուի «Արմենիա»ն, Մ. Փորթուգալեանի խմբագրութեամբ:

1887ին կը հրատարակուի «Հնչակ»ը:

1889ին Թիֆլիզի մէջ կը հաստատուի «Երիտասարդ Հայաստան» կազմակերպութիւնը:

1890ին՝ ցոյց մը տեղի կ'ունենայ Կարինի մէջ եւ արիւն կը թափի:

1890ին Թիֆլիսի մէջ տեղի կ'ունենայ «Երիտասարդ Հայաստան»ի ընդհ. ժողով եւ ՀԻՄԸ ԿԸ ԴՐՈՒԻ «ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆՆԵՐԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ» բոլոր յեղափոխական խումբերը, միացնելու առաջադրութեամբ, սակայն ձախողելով, կը վերածուի ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ:

1890ին լոյս կը տեսնէ «Դրօշակ»ի առաջին թռուցիկը, իսկ 1892ին կը մշակուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան անդրանիկ ծրագիրը:

Հերոսներու համար

Ողբակոծ հովը, կատղած շան մը պէս,
Անտէր ու որբուկ խլեակներուն դէմ,
Աւե՛ր կը գործէ,
Վիրաւոր կուրծքով, բանուորներ տխուր փորձատուն կ'երթան,

Քրտինք թափելու, յանուն սե՛ւ հացին...:

Աշունը լալկան, ոսկեգոյն պարտէզ, տերեւներ դեղնած,

Լուսինն է ցաթեր շապրակներուն վրայ, շատրուանի պէս,

Ու ծառեր մերկացած, ծառեր որբացած,
Անտէր ու մինա՛կ, որբերու բանակ...:
Հացիւ գործատան սեմէն ներս մտած,
Ծուխի ու մուխի պաղ երկաթին հետ,
Սարսուռը կ'զգաս կեղեքող մարդուն,
Ոսկի՛ կը փսխէ արդար քրտինքով...:

Ու իմ նայուածքս շեշտակի յառած,
Կարմիր կաթսային, ոսկի փսխողին,
Որ ստեղծագործ բանւորը լքուած,
Հրաշք կը գործէ արդար քրտինքով:

Ա՜խ դուրսը՝ կրկին, հովին ու անձրեւին,
Հայ մարդը անոք՝ զարնուած թռչուն,
Անմահ հայրենիքին, կարօտը սրտին,
Արիւն փսխէ՜, Աստուծոյ լուսին տակ:

Աշնան ոսկեգոյն տերեւներուն տակ,
Հին ու թանկագին մասունքներ կ'իյնան,
Եւ մէկիկ – մէկիկ կը շիջի՛ն անյայտ,
Ձերմակ քարերուն, լո՛ւռ շուքերուն տակ...:

Երէկ կրակոտ, այսօր վիրաւո՛ր, սրտիկս արխնո՛տ,
Թողէ՛ք որ հոգիս գինովնայ նորէն,
Դանկտուած ցեղիս փառքը ճչալու,
Ու յանուն երէկին, լոյսին ու հանճարին,
«Վաթան»ին կարօտը շրթներուս մեռնի՛մ...:

Հայրենիքդ ի՛մ անո՛ւշ, դուն կաս պապերուս,
Բոցարծա՛րծ աչքերով հերոսներ ծնար,
Հողի եւ «վաթան»ին սրբութեան համար,
Քու անունիդ համար, ծոցիկդ ինկա՛ն...:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Առաջին տարիներ

... Ծնունդ առաւ հայ ժողովուրդի նոր դաւակը կարճատեւ ու տագնապալի երկունքէ յետոյ, եւ ծնունդի պարագաները մասամբ արդէն կանխորոշեցին անոր գալոց ճակատագիրը: Ծրնուած էր նոր քաղաքական կազմակերպութիւնը հայ ազգային խռէալով, կը յենուէր այն գաղափարական երիտասարդութեան ստուար շարքերուն վրայ եւ կ'ազդարարէր ազատութեան գաղափարին հետ ռամկավարութեան հաւատմքը: Հայ ունեւոր դասակարգը վաղաժամ լքեց զայն: Հայ խոշոր բուրժուազիան չարունակեց իր կրաւորական դիրքը շարժման հանդէպ՝ անոր ամբողջ տեւողութեան ընթացքին: Հեռացան նորակազմ «Դաշնակցութենէն» եւ այս խոշոր դրամատիրութեան անուանի բարերարները, իտէօլոգները: Մնացին հրապարակի վրայ բուն ժողովրդական տարրերը: Մընաց հրապարակի վրայ, հայկական դեմոկրատիան: Նա էր, որ կը կազմէր կուսակցութեան ողնաշարը: Նա էր, որ պիտի լեցնէր մեր շարքերը աւելի քան 60 տարի շարունակ:

Անշուշտ, ուրիշ դասակարգերէն եւս, վերին, բարեկեցիկ, հարուստ, ու նոյնիսկ ազնուական խաւերէն մնացին գործիչներ մեր շարքերուն մէջ, իրենք ալ ազնուական սրտով ու մտքով, անոնցմէ էր իշխան Արղութեան, մեր առաջանակարգ ռահվիրաներէն, անոնցմէ էր Սիմոն Զաւարեան: Բայց գործիչներու ճնշող մեծամասնութիւնը առաջին իսկ տարիներէն, թէ Կովկասի եւ Թուրքիոյ մէջ, հայ ժողովուրդի խոնարհ, համեստ խաւերէն էին — չինականի արհեստաւորի, մանր առեւտրականի կամ քահանայի զաւակներ, ուսուցիչներ — Ներսէսեան ու Թեմական դպրոցներու եւ Ճեմարանի ուսումնաւարտներ — գրասենեակի ծառայողներ, համալսարանաւարտ ճարտարագէտներ, բժիշկներ, պետական պաշտօնեաներ եւայլն:

Հայկական շարժումը չէր կրնար ուրիշ բնոյթ մը ունենալ, բայց եթէ միայն դեմոկրատիկ, ժողովրդավար, վասնզի հոսանքը սնուցանող ակունքներն էին, մէկ կողմէն Խրիմեան ու Ալիշան, միւս կողմէն՝ Րաֆֆի եւ Նալբանդեան: Հայ յեղափոխական մտաւորականութիւնը գաղափարային ժառանգութիւնն էր այդ մեծ, ժողովրդային ռահվիրաներուն...

Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐԷՆ

Ո՞վ աւելի մեծ համարձակութիւն, աւելի մեծ բարոյական իրաւունք կ'ունենար անձնուիրութեան հրաւիրել ժողովուրդի բոլոր կենսունակ տարրերին, քան ինքը՝ առաջինը արեան դաշտնետուող յեղափոխականը:

Ո՞վ արդեօք, ի՞նչ մարդ, ի՞նչ քարոզիչ կամ

Փա՜ռք Դաշնակցութեան

Ողջո՛յն իր 62 տարիներուն: Տեսէք այն արիւնալի երկար ճանապարհը զոր կտրած է ան անվըկանդ՝ ոսկեղէն հետքեր ձգելով իր ետին: Կը քալէ ան պատմութեան էջերէն դէպի արեւածագը Արարատի, որուն փէշերու տակ, էր երբեմն, ջահ մը վառեց լուսաշող: Ջահը՝ յաւիտենական հայրենիքի: Ազատ ու անկախ: Որ այժմ դարձած է յոյսերու եւ իղձերու ներշնչարանը:

Դաշնակցութիւնը արդիւնք էր յեղափոխական տառապագին երկունքի: Ան ծնած է ժողովրդային զանգուածէն ու նոյնացած՝ անոր հետ: Միթէ՞ կարող էր ան ապրիլ այսքան երկար, եթէ չդառնար ոգի մը անշէջ, գաղափար մը աննիւթական, անըմբռնելի ու առեղծուածային, որ սակայն ներկայ է, ու կ'ապրի ամէն Հայու սրտին մէջ:

Այդ գաղափարն էր որ հրահրեց հոգիները, պրկեց ջիղերը, հայրենիքի սէրը ներշնչեց ու ազատութեան ճանապարհը լուսաւորեց:

Եւ անձնազոհ սերունդ մը, ձգած տուն ու ընտանիք, հանգիստ կեանք ու վայելք նետուեցաւ ազատագրութեան յորձանքին մէջ ու իր արեամբ իրականացուց դարերու կորսուած անկախութիւնը: Հատորներ կան դիզուած Դաշնակցութեան գործունէութեան հերոսական դրուագներով, եւ տակաւին կարող է հատորներ լոյս ընծայել առանց կարենալ սպառելու իր յեղափոխական պատմութեան նիւթը:

Դաշնակցութեան վիճակուեցաւ դարձեալ պետական կուսակցութիւն ըլլալու պատիւը: Ան արժանի էր այդ փառքին: Սակայն, աւաղ, հայրենադաւ մարդիկ օտար ուժերով եկան քանդելու հազարաւոր հերոսներու նուիրական աշխատանքին արդիւնքը եւ նորաստեղծ հանրապետութիւնը խեղդուեցաւ եղբայրադաւ արեան ճապաղիքներուն մէջ:

Այնուհետեւ Դաշնակցութիւնը, ինչպէս ժողովուրդը, դարձաւ վտարանդի ու աստանդական: Անոնք այժմ կ'ափսոսան վաղանցուկ փառքերու վրայ, տուայտելով օտար անբաղձալի հորիզոններու տակ: Կեղծ հայրենասէրներ ու իմաստակներ, պարբերաբար մաշած յանկերգ մը կը կրկնեն թէ՝ մեռած է Դաշնակցութիւնը ու «անելիք չունի» այլեւս: Ֆրանսացի նշանաւոր առակախօսը՝ Լաֆոնթէն, որ ամփոփած է հռչակաւոր փռիւգիացի իմաստունին՝ Եզովփոսի եւ այլոց առակները, խոր տաղանդով մը հետեւեալ գեղեցիկ առակը կը ներկայացնէ մեզ.— Ութսունամեայ ծերունի մը ծառ կը տնկէր, երբ դեռատի երեք պատանիներ կը մօտենան ու անմտօրէն կ'ըսեն.— Ձեր այս տարիքին ծառ տնկել ծիծաղելի է: Պէտք է նահապետի մը չափ ապրիք որպէսզի կարենաք օգտուիլ ձեր աշխատանքին պտուղէն: Ինչո՞ւ ծանրաբեռնել ձեր կեանքը ու մտահոգուիլ ապագայի մը համար որ ձերը պիտի չըլլայ: Լաւագոյն է ձգէք երկար ապրելու յոյսը: Իսկ ապագայի մասին խորհիլը միայն մեզ կը պատշաճի ...

— Իրո՞ք, կ'ըսէ ծերունին յանկարծ, ո՞վ կարող է վստահօրէն նախատեսել թէ մեր մէջէն վերջին ապրողը ես պիտի չըլլամ: Մի գուցէ ես ապրիմ տակաւին երկար եւ ձեր շիրիմներուն վրայ համրեմ բազմաթիւ արշալոյսներ ...

Ծերունին իրաւունք ունէր: Որովհետեւ պատանիներէն մին ծովամոյն կը խեղդուէր, երկրորդը կը սպաննուէր անակնկալ հարուածէ մը, ինչպէս երրորդը կը մեռնէր ծառէն վար իյնալով:

Այս առակը, կը պատշաճի մեր ազգային իրականութեան: Դաշնակցութիւնը կը շարունակէ ապրիլ ու գործել ապագայ չէնչող հեռանկարներու համար: Ինչ փոյթ թէ՝ անմիտ մարդիկ հրապարակը կ'աղմկեն փորձելով արտաւորել կամ չքացնել Դաշնակցութիւնը: Դաշնակցութիւնը իբրեւ արթուն պահակ՝ իր ֆիզիքական ու բարոյական գոյութիւնը պիտի պահէ մինչեւ վերջին համբանքը Հայութեան:

Մեր բոլորին նուիրական պարտականութիւնն է թեւ ու թիկունք հանդիսանալ այս հայրենանուէր մեծ կուսակցութեան որպէսզի ան ոչ միայն կարենայ յաղթահարել ներկայի դժնդակ պայմանները այլ եւ ի կատար ածել այն սրբազան առաքելութիւնը որուն համար ինք ծնունդ առած է:

Գ. ՓՈՅԱՃԵԱՆ

Անշէջ բոցը

Այս գիշեր երթանք նորէն այն մեհեանը ուր հին օրերու մեր մանկութիւնն է աղօթեր ...

Ու մտնենք ներս, հոն պիտի տեսնենք երեք սուրբեր, գլուխները կախ ու ծնրադիր կը հսկեն դեռ ...

Պաշտամունքի օր է այսօր ու մենք ալ իրենց ետեւ կեցած հաւատացեալ ու երկիւղած, ականջ դնենք ձայներուն որ սրտերու խորքէն կուգան:

Մեր այդ քուրմերու տօնն է այսօր, երեք անձ եւ մի բնութիւն, որոնց ճակտին երեք տառեր տուրբ միւռոնով են դրոշմեր, Հ. Յ. Դ.:

Երեք սիւներ կրանիթեայ, ամուր, անխախտ հիման վրայ մեր հիացման են ենթակայ:

Ազգին ծոցէն ծնած, մեծցած ու այդ ազգին համար քանիցս խաչուած ու չարչարուած կեանք մը ապրած:

Այսօր տարիքն առած, ծանր բեռը իր կռնակին, բայց կարծես թէ երիտասարդի պէս քալել կ'ուզէ, թեթեւ ոտքով դէպի յառաջ ու միշտ յառաջ:

Ո՞վ եղած է այնքան յանդուգն ու խիզախ մարդ, ինչպէս Քրիստափոր մը որ անձնուէր ինկան նահատակ, Համիտեան բռնակալութեան վերջ դնելու, երբ անձամբ կը փորձէր ռումբը:

Զաւարեան մը առաքելատիպ, իր հոգին ու սիրտը դրաւ ի սպաս, մինչեւ իր վերջին շունչը, որպէսզի Հայն ազատ ապրի, չըլլայ գերի ...

Ռոստոմն անխոնջ, անվախ գործիչ, վազող, հասնող տիւ եւ գիշեր ուր կարիք կայ ու հոգեր ժողովուրդին:

Իրենց ցանած սերմերն էին որ հետզհետէ ուռճացան ու ծլեցան եւ տուին մեզ դէմքեր այնքան պաշտելի եւ զոհաբերող իրենց գործունէութեամբ եւ աշխատանքով ըլլան գրչի թէ զէնքի, խօսքի թէ գործի հերոսներ, յայտնի թէ անյայտ, մեծ թէ խոնարհ:

Անոր բոցն էր, կրակը անշէջ, որ բոյն դրաւ ու զարգացաւ եւ տեղ շինեց Հայու սրտին մէջ, իբրեւ հայ ցաւին սպեղանին:

Ան կայ եւ պիտի մնայ ու կ'ապրի քանի Հայն է վտարանդի, ամէն երկնքի տակ կարօտովը ազատ ու միացեալ հայ աշխարհի, հայրենիքի:

Ի վարձ իրեն, վայել է որ տօնենք մենք ալ իր Օրը ու զարդարենք դափնեպսակով մը իր ճակատին կնճռոտ, յոգնած ...

Եւ օրհներգ մը սրտի խորէ անոնց որ իր մէջ ծնան, անցան, գացին, բայց կենդանի ու ներկայ են մեր սրտերու, հոգիներուն մէջը յաւէտ:

Մօտենանք նորէն Ատրուշանի կրակին եւ հսկենք միշտ տիւ եւ գիշեր, արծարծելով անմահ բոցը:

ՄԷՆ ՍԷ

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՍՈՒՐԸ

ԽՄԲ.— «Ազդակ»էն վերապահութեամբ.—

Անդրանիկը, ինչպէս յայտնի է, որ իր շքեղ սուրը նուէր ստացած է Եգիպտահայերէն 1927ին ՀՕԿէ այն ատենուան ներկայացուցիչ Գրիգոր Վարդանեանի միջոցով, նուիրեց Հայաստանի Պատմութեան Թանգարանին:

Մինչեւ 1934 սուրը պահուած էր ենկավէդիի մէջ: 1934 Հոկտեմբերին ենկավէդին յանձնեց սուրը պատմութեան թանգարանին, սակայն առանց ցուցադրութեան իրաւունքի:

Անդրանիկի այս սուրը շինուած է հայկական պատմական սուրերու նմանութեամբ.—

Երկսայրի եւ ուղիղ է, հազիւ 70 սմ. երկայնութեամբ, երկու երեսին քանդակներով, եւ ոսկեթել ընդելուզուած մակագրութեամբ.—

Ա. երես՝ «Եգիպտահայր Հայոց մեծ Անդրանիկին»:

Բ. երես՝ «Սասուն, Մուշ, Վան, Շուշի, եւն. բոլոր վայրերու անունները, ուր կռուած եւ յաղթած է հայ ժողովուրդի մեծագոյն հերոսը:

Դաստապանը փղոսկր է, մէկ երեսին 70 ադամանդեայ զարդեր շարուած:

Արծաթապատ, հայկական պատմական քանդակներով, նաշխազարդուած պատեանի վրայ, ոսկիով բանուած են Էջմիածնի, Աղթամարի, եւ Տաթեւի վանքերու բարձրաքանդակները:

Պատմութեան Թանգարանի ազգագրական բաժնի զէնքերու ցուցադրութեան այցելուները, յաճախ ծածուկ կը հարցնեն. «Ո՞ւր է Անդրանիկի սուրը:

— Եւ ոչ մէկը, կ'ըլլայ պատասխանը:

քարոզիչներ կարող էին Պոլսից մինչեւ Վան, Ռուսաստանից մինչեւ Ամերիկա ցնցել հայութիւնը՝ բոլորի սրտին միեւնոյն զարկը հաղորդելով, բոլորի առջեւ պարզ ամփոփելով մեր ընդհանուր ազգային իղձերը, քան այդ անում էին հին յեղափոխական ձեռնարկները: Ո՞ր գրողը արդեօք, որ լեզուագէտը, ո՞ր հարուստը, ո՞ր հռետորը կարող էր հայկական պահանջների մասին այնքան հրատարակութիւնների մէջ այնքան լեզուներով, այնքան գրել, այնքան տպագրել, այնքան սրտեր ու մտքեր յուզել, որքան գրել, տպագրել, զգալ ու մտածել էր տալիս հայ ժողովուրդի ծանր, անորմալ, դժոխային կացութեան թարգմանը — յեղափոխական բողոքը:

ԲՐԻՍՏԱՓՈՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Զ.— ՑԻՄԱՐ, ՑԻՄԱՐ ԶՈՅԳ ՄԸ

Ան ծնած չէր լրտեսուհի մը ըլլալու համար: Թէեւ հանրային մեծ ուշադրութեան ու ռէքլամի առարկայ դարձաւ, բայց չէր լրտեսական այն տիպը, զոր մարդ կրնայ իրապէս ատել: Պատմութիւնը զայրոյթ չունի Մաթա Հարիի դէմ, ոչ ալ կ'ատէ Տալիլան, որ Սամսոնին դաւաճանեց: Ի՞նչ պիտի ըլլայ, սակայն, պատմութեան դատավճիռը այս կնոջ, Ճուտի Քոփլընի մասին, որ սիրոյ զոհ մը եղաւ: Զափազանց տափօտ կին մըն էր: Գործ կ'ունենար միաժամանակ երկու այրերու հետ: Մինչեւ իսկ իր փաստաբանները կապուած էին անոր: Մարդ կը ցաւի անոր համար: Սեռն էր, որ նետեց զայն լրտեսութեան դաշտը, իր անփորձութեան, տխմարութեան եւ յիմարութեան հետ միասին:

1948ի Ծնունդէն քիչ վերջն էր, երբ ռումբ մը պայթեցաւ Ուաշինկթընի Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակին մէջ: Ստացուեցաւ հոն տեղեկութիւն մը, թէ Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակին եւ Դատական Նախարարութեան մեծապէս գաղտնի վաւերաթուղթերը կը գտնուին արդէն Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանատան ձեռքը:

Ճ. Էտկար Հուվըր, Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակին պետը, ժողովի հրաւիրեց սպասարկութեանց վարիչները: Լուր տուաւ ան ընդհ. դատախազ Թոմ Քլէրքի եւ ընթացք առաւ լրտեսութեան պատմութեան մէջ ամէնէն ողբերգական դէպքերէն մէկը:

Տեղեկութիւնը ստացուեցաւ Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի մէկ գործակալէն, որ կ'աշխատէր՝ Միացեալ Նահանգներու մէջ գործող խորհրդային լրտեսական ցանցին վրայ: Անոր անունը տակաւին գաղտնի կը պահուի: Այս մարդը երբեք սխալ տեղեկութիւն մը տուած չէր: Բայց այս պարագային, իր տեղեկութիւնը անկատար էր: Իր ամբողջ գիտցածը այն էր, որ տեղեկագիրներու երկու տեսակներ կը գտնուէին խորհրդային ձեռքերու մէջ: Անոնք կը պարունակէին գաղտնի տեղեկութիւններ ամերիկացի համայնավարներու մասին, ինչպէս նաեւ մանրամասնութիւններ՝ օտար գործակալներու եւ օտար դիւանագէտներու շուրջ:

Տեղեկատուն կը կարծէր, թէ տեղեկագիրները փոխանցուած են կնոջ մը կողմէ, որ նախապէս աշխատած էր Նիւ Եորքի դատական պաշտօնատունը եւ որ, հաւանաբար, կը գտնուէր միեւնոյն պաշտօնատան օտարներու արձանագրութեանց բաժանմունքը, Ուաշինկթընի մէջ:

Զմրան այդ օրը սկսաւ Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի ամէնէն ամբողջական հետապնդումներէն մէկը: Օտարներու արձանագրութեանց բաժանմունքին մէջ ծառայող ամէն կնոջ մասին ստուգումներ կատարուեցան: Կային երեք կիներ, որոնք կրնային թերեւս գաղտնի վաւերաթուղթեր փախցուցած կամ ընդօրինակած ըլլալ, բայց անոնցմէ մէկը միայն աշխատած էր Նիւ Եորքի պաշտօնատան մէջ: Փայլուն, 27 տարեկան, վերլուծումներ կատարող եւ Պարնըրտէն ընթացաւարտ աղջիկ մըն էր, Ճուտիթ Քոփլըն անունով:

Հրապուրիչ, փոքրակազմ եւ սեւ մազերով, Ճուտիթ կը սիրէր երաժշտութիւնն ու արուեստները: Արդիական Արուեստի Նիւ Եորքի շքեղ թանգարանը, իր սիրական յաճախավայրերէն մէկըն էր: Ան, յաճախ կ'այցելէր նաեւ Ուաշինկթընի նկարներու արուեստասրահը: Իր հետաքրքիր եւ արթուն մտքով, սուր հասկացողութիւն ունէր արտաքին հարցերու մասին: Պարնըրտ քոլէճին մէջ, խմբագրականներ գրած էր վարժարանի թերթին համար: Այդ գրութիւնները աւելի արմատական ուղղութիւն ունէին: Բայց երիտասարդները միշտ արմատական կ'ըլլան, այնպէս որ ոչ ոք լրջօրէն նկատի առաւ այս պարագան:

Գործի ասպարէզ մտած էր իբրեւ գաղափարապաշտ մը եւ նախանձախնդիր՝ ծառայելու ժողովուրդին: Կ'ուզէր միաժամանակ ուզուիլ, ու սիրել: Կ'ուզէր նաեւ յաջողած մէկը ըլլալ:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՆՈՐ ԽՆԴԻՐ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնն ու Ազգային Ճակատի մեծամասնութիւնը մահա- ցու հարուած մը տուին Մոսատեղի հակառակորդներուն, լուծելով Ծերակոյտը :

Երեսփ. ժողովը նախ գումարելով յայտարարեց թէ Ծերակուտականներու պայմանաժամը որ 6 տարի է, հակասահմանադրական է, պէտք է երեսփոխաններու պէս երկու տարի ըլլայ: Այս որոշումին վրայ Ծերակոյտը որ երեք տարիէ ի վեր կը գործէր, լուծուած յայտարարուեցաւ եւ նոր ընտրու- թեանց պիտի ձեռնարկուի :

Ծերակոյտը կը բաղկանար մեծ կալուածա- տէրերէ եւ հանգստեան կոչուած զինուորականնե- րէ, որոնք հակառակ էին Մոսատեղի քաղաքակա- նութեան: Շահին համար ալ նպաստաւոր չէրե- ւիր, քանի որ ծերակոյտին կէսը Շահը, ինքը կ'ընտրէր: Այս ձեւով, ցրուած ծերակուտական- ները չարժուն ընդդիմադիրներ պիտի ըլլան :

× Ուաշինկթընի իրանեան դեսպանը ամերիկ- եան կառավարութեան մօտ ամբաստանեց Անգ- լիան որ կը ջանայ տապալել Իրանի կառավարու- թիւնը եւ անոր տեղ դնել անգլիասէր կառավարու- թիւն մը: Դեսպանը յայտնեց նաեւ թէ Իրանի Անգլիայէն պահանջած 137 միլիոն տոլարը հին պարտք մըն է եւ խնդրեց որ Ամերիկա միջամտէ այդ գումարին վճարման համար: Պարսիկ դեսպա- նը ի վերջոյ յայտնեց թէ «Ամերիկայի արտաքին նախարարութիւնը չատ տպաւորուեցաւ իմ բա- ցատրութիւններէս »:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզ, Լիւքսէմպուրկի պալատին մէջ բաց- ուեցաւ Եւրոպայի կազմակերպութեան ժողովը՝ որ երեք օր պիտի տեւէ եւ պիտի ձեռնարկէ սահ- մանադրական օրէնքի մը խմբագրութեան: Այս ժողովը որ ընտրուած է ածուխ - պողպատի ընդհ. ժողովին կողմէ, կը բաղկանայ Ֆրանսացի, գեր- ման, իտալացի, պելճ, հոլանտացի եւ լիւքսէմ- պուրկցի 26 երեսփոխաններէ եւ մինչեւ Դեկտ. 15 պիտի լրացնէ սահմանադրութեան նախագիծը:

Ըստ այդ նախագիծին, պիտի ճշդուին եւրո- պական քաղաքական հաստատութեանց իրաւա- սութիւնները, արտաքին գործերու, զինուորական, ելմտական, տնտեսական եւ ընկերային խնդիրնե- րու մէջ: Պիտի ունենայ կեդրոնական գործադիր իշխանութիւն մը որ պատասխանատու պիտի ըլլայ երկու խորհրդարաններուն առջեւ: Արդարութեան ատեան մը պիտի հսկէ սահմանադրական օրէնքին գործադրութեան :

Լիւքսէմպուրկ պիտի ըլլայ կեդրոնը այս կազ- մին որ իր պաշտօնէութիւնը պիտի ունենայ մօտ 200, թերթ մը՝ չորս լեզուով եւ թոշակները վճա- րելու համար տուրք պիտի դնէ ածուխի եւ պողպատի արտադրութեանց վրայ:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ.— Անգարա- յէն կը հաղորդեն թէ Հոկտ. 22ի գիշերը երկրա- շարժի զօրաւոր ցնցում մը տեղի ունեցած է Ատա- նայի եւ շրջակայքին մէջ: Քաղաքին մէջ հարիւր- եակ մը տուներ փլած են: 12 հոգի մեռած, 33 վի- րաւորուած եւ 7 անհետացած են: Գիւղերէն դեռ լուր չկայ :

ՆՈՊԷԼԻ բժշկական մրցանակը տրուեցաւ Տօքթ. Սէլման Աբրահամ Վաքսմանի, իր գտած «սթրէփթօմիսին« դեղին համար: Այս բժիշկը Քիէվի մէջ ծնած է 1888ին Օտեսայի մէջ ուսած եւ 22 տարեկանին Ամերիկա անցած է: Նոպէլի խա- ղաղութեան մրցանակը այս տարի ռեւէ մէկուն չտրուեցաւ :

ԳԻՆԻԻ սպառումը տարուէ տարի կ'աւելնայ Ֆրանսայի մէջ : Վիճակագրութիւնը կ'ըսէ թէ 1951 Սեպտ.էն մինչեւ 1952 Սեպտ. մէկ տարուան մէջ Ֆրանսա սպառած է 40 միլիոն էքթոլիտր, այսինքն նախորդէն 3 միլիոն աւելի: Ազատագր- ման տարիներուն միջինը 32 միլիոն էր միայն, իսկ պատերազմէն առաջուան միջինը 50 միլիոն: Այսպէս 1952ին մարդ գլուխ 107 լիտր կ'իյնայ, հա- սարակ եւ միջին տեսակի գինիներով: Առողջա- պահական նախարարը յայտնեց որ յիմարներուն մէկ ութերորդը ալքոլամոլներ են :

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հոկտ. 26, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահնե- րուն մէջ, Place St. Augustin :

Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ :

Նուագախումբ Մօրիս Վարդեւանեան :

Սեղաններ ապահովելու համար դիմել, Ժի- րայր Փափազեանի, 16 Cité Trévise, Paris (9):

Հեռաձայն PRO. 41-40:

ՎԻԷՆԻ Կապ. Խաչի մարչութիւնը կը յայտա- րարէ թէ Փօն Էվէքի շրջանի (138 rue Lafayette) դպրոցի վերաբացումը կը կատարուի Նոյ. 1էն սկս- եալ, որը յետաձգուած էր նորոգութեան պատ- ճառով: Դասերը Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 7էն 9 եւ կիրակի առաւօտ 9—11, ուսուցչութեամբ Տիկին Նալպանտեանի :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Այս Շաբաթ իրիկուն, Ե. Թաղամասին քաղա- քապետարանի սրահը, Place du Panthéon :

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկ. ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակ- ցութիւնը կ՚ըբերեն՝ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. ՍՕՆԱ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ (դաշնակ), Quatuor DESCHAMP, ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ), ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ (արտասանու- թիւն):

Հայկական պարեր Կապոյտ Խաչի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՒԷԶ- ԵԱՆԻ:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր GA- ROW'S TYPIQUE նուագախումբով :

Պիւֆէի շրջանակին մէջ կը նուագեն ԳԱՐԵ- ԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ:

Տոմսերու համար դիմել.— Ճաշարան Ար- թիւր, Place des Fêtes, նպարավաճառ Բիւզանդ, Պէլվիլ, գրատուն Հրանդ Սամուէլ, Մ. Պար- սամեան եւ Բալուեան: ՄՈՒՏՔ 200 ՖՐԱՆՔ:

Երթեւեկ՝ métro Luxembourg, Cardinal Lemoine կամ St. Michel :

×

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մին- չեւ լոյս, Casa d'Italia :

Ալֆորվիլի մէջ

Հոկտեմբեր 26, Կիրակի գիշեր ժամը 8—12:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, և մասնակցութեամբ Կ. Տողրա- մաճեան, Ռուբէն Տ. Մինասեան, Շահրիկեան խումբերու :

Կը խօսի Ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ :

Մանրամասնութիւնները տեղոյն վրայ: Ճաշ- կերոյթով խնջոյք : Տոմսերու համար դիմել՝ ընկ. Յովհաննէս Ջերչեանի եւ Բարթող Փափազեանի, գին՝ 500 ֆր., Սալ Վօլթէռի մէջ :

×

Վիէնի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30- ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր :

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» Թատերախումբին:

Մանրամասնութիւններ յաջորդով :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Բացման թէյասեղան հանդիպումը այս ուր- բաթ (31 Հոկտ.) ժամը 9ին Սասունիի ճաշարանին մէջ, 31 rue d'Alexandrie, նուիրուած ԱՇՈՒՂ ՋԻ- ՒԱՆԻԻ: Այս առթիւ քանի մը խօսք Տիկին Հ. Խոնդկարեանի կողմէ: Երգ եւ նուագ՝ Ջիւանիի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Քէմէնչիստ աշուղ Յովսէփի:

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ Միութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր մարզիկներէն այս կիրակի ժամը 9ին ներ- կայ ըլլալ իրենց դաշտը, ուր պիտի կատարուին մարզական խաղեր, պաշտօնական մարզիչին ղե- կավարութեան տակ :Այս առթիւ կըհրաւիրուին բո- լոր արձանագրուած նորերը եւ արձանագրուիլ փափաքողները: 11 rue d'Arcueil, La Vache Noire :

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Իյիշատակ ողբացեալ վերապատուելի Ձ. ՊՈՒ- ՏԱՔԵԱՆԻ՝ (նախկին հովիւ Փարիզի Հայ Աւետ. եկեղեցւոյ, նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ Ի- սիի Հայ Աւետ. քոյր եկեղեցիներու, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին՝ 55 , rue Madame, (métro Notre Dame des Champs: Բոլոր Հայերը կը հրաւիր- ուին անխտիր :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, 26 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 11ին , հայկական ծէսով պատարագ պիտի մատուցուի Eglise de la Ste. Trinitéի մէջ (Place de la Trinité)ի, յիշատակ հանգուցեալ արեւելագէտ RenéGroussetի: Կը պատարագէ՝ գերապայծառ ԿԱՐԱՊԱՏ Թ.Ծ.Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ: Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի յարգել յիշատակը մեծ հայասէրին եւ ակադեմա- կանին :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե- րունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան հրատարա- կած «ԳՈՅԱՄԱՐՏ» օրացոյցը, պատկերազարդ եւ ճոխ բովանդակութեամբ: Կը խնդրենք հեռաւոր շրջաններէն, մեր ընկերներէն եւ գործակալներէն, որ փութան ընել ապսպրանքները, դիմելով հե- տեւեալ հասցէներուն՝

1) Boyadjian G. 35 Ave. Lieutenant Fine, La Viste , Marseille :

2) Vahé Partamian, 36 rue des Dominicaines, Marseille

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

1 Նոյեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Փարի- զի Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise) կը ներկայաց- ուի մասնակցութեամբ փարիզահայ դերասաննե- րու Ս. Սուրէնեանի, Հ. Պշտիկեանի, Լ. Սապոնճեանի, Ա. Պետրոսեանի, նաեւ Օր. Ն. Մատոյ- եանի

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ քառոյալէց տրամ 4գործ. եւ ԱՐՁԱՆԸ ԿԸ ՔԱԼԷ կատակախաղ 1 գործ.

Մուտք 150 ֆրանք :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Եղանակին Ա. պարահանդէսը

Շաբաթ 1 Նոյեմբեր, ժամը 22էն մինչեւ լոյս: Club Rue Grignan, Մարսէյլ, ԱՐՄԵՆԻԱի կազմա- կերութիւնով՝ միշտ տաք ու ընտանեկան, միշտ հաճելի ու ընկերական, նուագախումբ՝ E. TOURNEL: Ճոխ գօթիյեօն եւ ընտիր պիւֆէ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Շմաւոնեան եւ զաւակները կը ծանուցա- նեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա- տարուի այս կիրակի ժամը 10.30ին Փարիզի Հա- յոց եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր

ՆՈՒԱՐԴ ՇՄԱՒՈՆԵԱՆի

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ :

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներ- կայ գտնուիլ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Մի- ութեան նախաձեռնութեամբ Հաճնոյ հերոսամար- տի 32րդ տարեդարձին առթիւ բիւրաւոր նահա- տակներու հոգւոյն համար, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 rue Jean Goujon: Կը խնդրուի բոլոր Հաճընցիներէն ու անոնց խնկելի յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համաչխարանճաղի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ: Շաբաթ 25 Հոկտ. երեկոյ- եան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ ժամը 4, Յոյնե- րու սրահը, 5 rue Bonnefoi:

Անակնկալներ, հաճելի ժամանց, եւ ընտանե- կան ջերմ մթնոլորտ: Առատ ըմպելի, համադամ ապանդերներով: Գիները դիւրամատչելի :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 26 Octobre 1952 Կիրակի 26 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

23րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6901-Նոր շրջան թիւ 2312

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

Սփիւռքի հայութիւնը կ'ապրի անստուգու — թեան ու լքումի օրեր:

Երբե՛ք այսքան մռայլ ու տժգոյն չէր եղած իր վիճակը :

Աւելի քան երեսուն տարիներ անցան այն օրէն ի վեր, երբ ցրուեցանք աշխարհի չորս հովերուն:

Այն հաստատ համոզումն ունէինք, որ ժա — մանակաւոր հիւրեր ենք այն երկիրներուն մէջ՝ ուր ապաստանած էինք, ըստ բախտի :

Հեւ ի հեւ կը սպասէինք արտակարգ, վճռա - կան դէպքերու, քաղաքական տակնուվրայու - թեանց, հիմնական յեղաշրջումներու, որոնք վերջ պիտի տային մեր տարագրի անորոշ կեանքին: Ու վերադարձի ճամբան պիտի բանային մեր առջեւ:

Քսան տարի չանցած, համաշխարհային նոր պատերազմ մը խորապէս ցնցեց ամբողջ մարդկու- թիւնը :

Յոյսի ու յուսալքումի օրեր ապրեցանք փոխն ի փոխ :

Հայու զաւակները աշխարհի ամէն կողմը նետուեցան կրակին մէջ՝ պաշտպանելու համար ազատութիւնն ու իրաւունքը, որոնք վտանգուած էին :

Բարեբախտութիւն էր, որ հայութեան ստուար մեծամասնութիւնը կ'ապրէր դաշնակից երկիրներու մէջ:

Ո՛չ մէկ տեղ Հայը գնդակ արձակեց Հայուն դէմ :

Եւ սակայն Հայուն արիւնը հոսեցաւ հեղեղի պէս, մանաւանդ արեւելեան ճակատին վրայ:

Մեր Հայու սիրտը հպարտութեամբ կ'ուռէր ամէն անգամ որ կը լսէինք հայ զօրավարներու և ծովակալներու քաջագործութիւններ :

Լօրիս - Մելիքօֆներու եւ Տէր Ղուկասօֆնե - րու օրերը կը վերյիշէինք :

Դաշնակիցներու յաղթանակը հայութեան հա- մար լաւագոյն ապագայի մը հեռանկարը կը բա — նար :

Չէ՞ որ «Բեռլ»ն ալ յաղթականներուն մէջ էր եւ ինչ որ ուզէր, Դաշնակիցները սիրով կուտային իրեն :

Յաղթանակի վաղորդայնը խանդավառու - թեան անմոռանալի շրջան մը եղաւ աշխարհացրիւ հայութեան համար :

Կը յուսայինք թէ հաշուեյարդարի սեղանին վրայ հայկական արիւնն ալ նժարի մէջ պիտի դր- ուէր :

Պատերազմը առիթ տուած էր որոշ կապեր հաստատելու մայր հայրենիքի եւ Սփիւռքի միջեւ:

Մերձաւոր Արեւելքի գաղութները ողեւոր - ուած էին քանի մը կրօնական ու աշխարհական պատուիրակներու եւ դիւանագիտական ներկայա— ցուցիչներու այցելութեամբ:

1945ի Մարտ 5ին ռուսեւթուրք բարեկամական ծանօթ դաշինքին խզումը, քանի մը ամիս եաք Փոցտամի մէջ Նեղուցներու, Կարսի եւ Արտահա — նի մասին ներկայացուած պահանջները ատտիճան մը եւս աւելցուցին հայութեան յոյսերը :

Իսկ նոյն տարուան յունիսին էջմիածնի կա — թողիկոսական ընտրութիւնը եւ եկեղեցական մեծ ժողովը գագաթնակէտին հասցուցին ընդհանուր խանդավառութիւնը :

Չէ՞ որ նախ քան ընտրութիւնը ապագայ կա- թողիկոսը՝ որ այն ատեն տեղապահ էր՝ Մոս — կուայի մէջ տեսած էր մեծ Առաջնորդը, որ խոս- տացած էր անոր «ընդլայնել Հայաստանի սահ — մանները »:

Էջմիածնի պատգամաւորները աւետաբեր ծի- ծեռնակներու նման այս լուրերը կը տարածէին ա- մէն կողմ մեծ ճարպիկութեամբ :

1945ի Նոյեմբերին Մոսկուայի գործավարնե - րու խորհուրդը կ'որոշէր բանալ Հայաստանի դուռները՝ հայրենաբաղձ Հայերու առջեւ:

Ներգաղթը նախապայման էր համարէին Հա — յաստանի սահմաններու ընդարձակման :

Մէկ կողմէ «Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձ- նախումբ»եր կը կազմուէին, միւս կողմէ Ներգաղ- թի կոմիտէներ տենդոտ գործունէութեան կը լծ- ուէին :

Արդիւնքը յայտնի է :

Լքուեցաւ Հայկական Դատը :

Փակուեցան Հայաստանի դուռները :

Չորս — հինգ տարիէ ի վեր փականք դրուած է բեռաններու վրայ :

Ա՛լ ոչ Հայկական Դատի մասին կը խօսին եւ ա՛լ ներգաղթի :

« Աւետաբեր » պատգամաւորներն ալ չեն գար այլեւս Հայաստանէն :

Խաղաղութի՛ւն ամենեցուն :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք Անթիլիասի կաթողիկո — սական Միաբանութեան ընդհ. ժողովը որ գու - մարուեցաւ, պիտի կազմէր կաթողիկոսական ընտրութեան հնդանուն ցանկ մը: Այս առթիւ Ան- թիլիասի շրջանակէն թղթակիցներ կը գրեն թէ ա- ռաջարկուած է Պոլսոյ Գարեգին Պատր. Խաչա — տուրեանին որ մերժած է: Անթիլիասի կաթողի — կոսական թեմերն են Հալէպ, Լիբանան, Դամաս - կոս եւ Կիպրոս: Պատգմ. ժողովին մէջ մեծամաս- նութիւն պիտի կազմեն Հալէպի եւ Լիբանանի թեմերը: Հալէպի զօրաւոր թեկնածուն է Զարեհ եպիսկ. Փայասլեան եւ Լիբանանին՝ Խորէն եպիս. Բարոյեան: Հնդանուն ցանկին մէջ կրնան մտնել հետեւեալ եկեղեցականները, Խադ արք. Աջապահ- եան, Ամերիկայի Առաջնորդ Տիրան արք. Ներ — սոյեան, Ռումանիոյ առաջնորդ Վազգէն եպիսկ. Պալճեան (այս վերջինին թեկնածութիւնը կապ ու- նի էջմիածնայ պատուիրակութեան հետ):

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

ՆԱԽԱՍՈՎԵՏԱԿԱՆ իրապաշտ թատերագիրներու գործերը կը ներկայացուին հանրապետութեան բե- մերուն վրայ : Երեւանի « Կիրով « հայ — կական թատրոնը պիտի ներկայացնէ 50է աւելի մանկական թատերգութիւններ եւ հայ մեծանուն թատերագիր եւ երգիծաբան Յակոբ Պարոնեանի նշանաւոր «Մեծապատիւ Մուրացկանները » եւ «Պաղտասար Աղբար»ը:

ՏԵՂԱԿԱՆ բարբառներու հաւաքման համար, Խ. Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի լեզ - ուաբանական ճիւղի նախաձեռնութեամբ խումբ մը գիտական աշխատակիցներ մեկնած են հանրա- պետութեան զանազան վայրերը: Յարդ գիտական արշաւախումբը հաւաքած է Արարատեան դաշտի զանազան գիւղերու տեղական բարբառները :

ԽԱՍԳԻՒՂԻ (Պոլիս) Գալֆաեան աղջկանց որ- բանոցին 86րդ տարեդարձը տօնուեցաւ Գարեգին պատրիարքին նախագահութեամբ:Մատուռին մէջ կատարուած պատարագին սպասարկեցին աւագ սարկաւագուհի մայր Ազատնի Քէօսէեան եւ ուրիշ քոյրեր: Երգեցողութիւնները կատարեցին սանու - հիները: Հոգեհանգիստ կատարուեցաւ հիմնադիր Սրբուհի մայրապետ Գալֆայեան եւ իր յաջորդ Ե- րանուհի եւ Քրիստինէ մայրապետներուն եւ բոլոր բարերարներուն համար: Կէսօրին, ալ ճաշ մը տր- ուեցաւ :

ԼՈՆՏՈՆԻ Հայոց առաջնորդ Պսակ վրդ. ինչ- պէս եւ յոյն եպիսկոպոսներ եղած են Թուրքիոյ վարչապետ Ատնան Մէնտէրէսի եւ արտաքին գոր- ծաւոր Ֆուատ Քէօփրիւլիւի դիմաւորողներուն մէջ, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը:

ՆԵՐՄԱՆ ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ սկսաւ քննուիլ երեսփ. ժողովին մէջ: Դատական նախարարը յայտնեց թէ թշնամիին հետ գործակցութեան յանցանքով այժմ բանտը կը գտնուին տակաւին 1295 այր եւ 275 կին: Ասկէ ի վեր ազատ արձակուած են 975 հոգի, որոնց մէջ 123 երիտասարդներ որոնք դէպ- քերու ընթացքին 17 տարեկանէն վար էին. այս - պէս երիտասարդներ կան դեռ 54 հատ: Ներումով մենք ձեռք կը բերենք որոշ հանդարտութիւն եւ հաշտեցում: Կոլմար երեսփոխան Տիկին Լիփո - վսքի ուժեղ ելոյթ մը կատարեց յայտարարելով թէ «Գերմանիա աքսորուածները եւ պատերազմի զոհերը չեն ուզեր որ իրենց մեռեալները ուրաց - ուին»: Բուռն ծափերով ընդունուեցաւ իր ճառը : Ժողովը կ'ըշարունակէ վիճաբանութիւնը :

ՖՐԱՆՔԵԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԻՐ ՑԱՒԸ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ

Փարիզի ամերիկեան դեսպանատունը Ֆրան — սայի արտաքին նախարարութեան մօտ դիմում մը կատարելով յայտնեց թէ Թունուզի եւ Մարոքի խնդրին քուէարկութեան պահուն արտաքին նա — խարար Էչիսըն կը բացակայէր եւ թէ վիճաբանու- թեանց պահուն ամերիկեան պատուիրակը, հրա — հանգ չունենալով, անձնապէս շարժած էր: Ամե— րիկեան կառավարութիւնը իր ցաւը կը յայտնէ այսպէս ստեղծուած թիւրիմացութեան համար եւ թէ այդ քուէն ոեւէ ազդեցութիւն պիտի չունենայ Ամերիկայի բռնելիք բարեկամական ընթացքին վրայ, խնդրին վիճաբանութեան պահուն :

Էչիսըն անձամբ ալ նման հաւաստիք մը տը — ուած է Ֆրանսական պատուիրակին, որ սակայն չէ կրցած ամերիկեան նախարարին բերնէն լսել ոեւէ որոշ յանձնառութիւն որ մեզի նպաստաւոր ըլլար, կը գրէ Ֆրանսերէն թերթ մը :

Մամուլը ամերիկեան կառավարութեան այս «ցաւը » արձանագրելով, խնդիրը փակուած կը համարէ: Կիսապաշտօնական «Լը Մօնտ» յօդուած մը հրատարակելով կը պահանջէ որ, բոլոր միւս հարցերը մէկ կողմ դնելով Ֆրանսա ուղղակի բա- ցատրութիւն պէտք է պահանջէ Ամերիկայէն եւ վստահութեան խնդիր յարուցանէ ափրիկեան խնդրին համար :

╳ Մոսկուայի «Նոր Ժամանակներ» թերթը կը գրէ.— Անգլեւամերիկեան քաղաքականութիւ - նը հետզհետէ կը բախի Միացեալ Ազգերու միւս ազգերու ընդդիմութեան: Դրամատիրական մա— մուլին մէջ բարձրացող խուճապի ձայները ցոյց կուտան որ արեւմտեան պետութեանց յարձակո — ղական քաղաքականութիւնը վտանգուելու նշաններ ցոյց կուտայ: Այս պատճառով միացեալ ազգերու առջեւ Էչիսըն ամբոխավարական ճառ մը խօսեցաւ իրենց խաղաղասիրական քաղաքականութեան մա- սին եւ յայտնեց որ բոլոր միջազգային հարցե — րուն եւ գաղթականութեանց խնդիրները միշտ նը - կատի պիտի առնեն աշխարհի խաղաղութեան տե- սակէտով :

Հնդկաչինի ծանրակշիռ կացութիւնը

Պաշտպանութեան նախարար Պ. Փլեվէն երեսփ. ժողովին առջեւ յայտարարութիւն մը ընե- լով, ներկայացուց Հնդկաչինի պատերազմին վի— ճակը, մանրամասն կերպով: Յայտնեց թէ ծայրա- յեղ խուճապի մը մատնուելու պէտք չկայ, մեր ուժերուն մեծ մասը դեռ կռուի մէջ չէ մտած: Վճռական ճակատամարտ մը կը պատրաստուի, որ անակնկալ մը պիտի չըլլայ մեզի համար: Մեր օ- դաչուները գիրկ գիրկի կը կռուին թշնամիօդաչու- ներու հետ: Վստահինք մեր հրամանատարներուն եւ զօրքերուն որոնց կ'ուզենք մեր համակրանքը այնքան դժնդակ պայմաններու մէջ իրենց պար — տականութիւնը կատարելնուն համար:

Երեսփոխան Պ. Նաժըլէն ալ կարեւոր յայտա- րարութիւն մը ըրաւ եւ հարցուց թէ Ֆրանսան դեռ երկար ատեն մինա՞կ պիտի թողուն կրելու այս պատերազմին ամբողջ բեռը, կուիր համայ — նավար արշաւանքին դէմ կը մղուի, եւ պէտք է Ազգաժողովը օգնէ մեզի:

Ժողովը միաձայնութեամբ (բացի համայնա - վարները) ընդունեց այս յայտարարութիւնը եւ իր ողջոյնները հաղորդեց Հնդկաչինի ռազմիկներուն:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԹԱԼԻՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ դէմ բուռն քննադա - տութիւն մը հրատարակեց Եուկոսլաւիոյ համայ - նավար կեդր. կոմիտէին պաշտօնաթերթը, «Պոր- պա», կուսակցական համագումարին առթիւ որ տեղի պիտի ունենայ Նոյեմբեր 2ին: Տասնըվեց սիւնակի վրայ, Թիթոյականութեան աջ բազուկը եւ տեսաբանը, Միլուան Ճիլաս, կը յայտարարէ թէ «Սովետական ընկերվարութիւնը խարդախու - թիւն մըն է. ոչ թէ ընկերվարութիւն է, այլ պե - տական դրամատիրութիւն: Սթալինի վերջին տե- սութիւնները «հակագիտական են, տխմար, սնա - մէջ եւ տղայական: Խ. Միութիւնը միեւնոյն ատեն աշխարհակալ մեծ պետութիւն մըն է»: Յօդուա — ծագիրը չընդունիր այն Սթալինի տեսութիւնը թէ դրամատիրական պետութեանց պայքարը ի վերջոյ պատերազմի պիտի յանգի: Համագումարին մէջ պիտի վերաքննուի կուսակցութեան կանոնագիրը, որ հիմնուած է սովետականին վրայ:

ՆԻՒ ԵՈՐՔ ԹԱՅՄԶ թերթին եւրոպական թղ- թակցութիւնը որ Փարիզի մէջ կը կատարուէր, Նոյեմբեր 1էն սկսեալ Հոլանտայի պիտի փոխա - դրուի, հոն աւելի աժան ըլլալով :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

1950ի ամառը լոյս տեսաւ Cahiers du Sudի տարւոյն առաջին թիւը (թիւ 299), — ստուար հատոր մը, ինչպէս միշտ (184 էջ): Հատորը կը բացուէր Լիւք-Անտրէ Մարսէլի մէկ ուսումնասիրութեամբ, նուիրուած՝ հայ բանաստեղծութեան: Երինջի պէս լեզու մը, կայտառ, ոստոստուն եւ արեւախայտ: Յետոյ, իբրեւ նախաճաշակ, քանի մը թարգմանութիւններ Գր. Նարեկացիէն, Նահապետ Քուչակէն, Գրիգոր Աղթամարցիէն, Բերդակցի Սարկաւագէն, Երեմիա Քէօմիւրճեանէն, Նաղաշ Յովնաթանէն, աշուղ Յովհաննէսէն եւ ժողովրդական տաղերգութենէն:

Խմբագրութիւնը, յետ գրութեան, կը յայտնէր թէ 1906ին, Mercure de Franceի մէջ, թարգմանութեան առաջին փորձով մը Չօպանեան ներկայացուցած է հայ բանաստեղծութիւնը, որ սակայն գրեթէ անծանօթ կը մնայ Արեւմուտքի: Եւ յետոյ, կ՚աւելցնէր հետեւեալ տողերը Չօպանեանի մասին. « Poète et humaniste arménien vivant, qui s'est acquis auprès de l'élite française une légitime réputation».

Խանդավառ երկու յօդուածներով, «Յառաջ»ի մէջ, 1950 Յուլիս 23ին եւ 30ին՝ ներկայացուցի այս անակնկալ մեծարանքը, զոր կը կատարէին Cahiers du Sudի տնօրէնը, Ժան Պալար, եւ իր երիտասարդ բանաստեղծ աշխատակիցը, Լիւք-Անտրէ Մարսէլ: Ծրագրած էի տալ երրորդ յօդուած մը եւս, ներկայացնելու համար Լիւք-Անտրէ Մարսէլի խորաթափանց վերլուծումը, — թէ ի՛նչպէս, այս ներշնչեալ երիտասարդը, կրցեր էր համադրել Հայոց Պատմութեան փիլիսոփայութիւնը, (ցեղին աւիշը, dérivation տառապանքի տակ, sublimation դէպի հանճարին ծաղիկները, — տարազը ծանօթ է, բայց թափանցումը՝ իրապէս խոր): Իմ ընթերցումներէս՝ չեմ յիշեր օտար մը, (ինծի ծանօթ են բոլոր հայասէրները եւ հայագէտները ոչ միայն իրենց անուններով, այլ եւ իրենց գործերով), որ այսքան քիչ ժամանակի մէջ՝ ճանչնայ եւ վերլուծէ մեզ այսքան խորութեամբ եւ իմաստութեամբ: Զքմեղանք չէ, երբ ըսեմ թէ չկրցայ տալ երրորդ այդ յօդուածս անոր համար որ, ինչպէս Անտրէ Ժիդը կը խոստովանէր, այս մեր դարուն, աճապարանք կայ, հրմշտո՛ւք կայ, խճողո՛ւմ կայ մտքի թանգարաններս, — ժամանակ չի տրուիր ուշադրութիւնդ կեդրոնացնելու ստեղծագործական նոր նմոյշի մը վրայ, աչքդ սեւեռելու մշակոյթի նոր նուաճումի մը վրայ, իրարու ետեւէ կը հասնին նոր դէպքեր — կութիւններ, ո՛րը առնես, ո՛րը ձգես: Բայց, — ես ըսեմ իբրեւ խոստովանանք, դուք համարեցէք ինչ որ ցանկալի է ձեզի, — բայց ես կը նմանիմ ձիու մը, որ յոգնած է եւ հիւանդ, եւ սակայն կը քալէ՝ թէեւ կը տքայ, ծանրաբեռն կառք մը կը քաշէ թէեւ կը հեւայ, դադար չունի՝ պիտի հեւայ, պիտի հեւայ մինչեւ որ ներսը հեւք չմնայ: Այսպէս, չկրցայ կատարել խոստումս, ինչպէս թերեւս չկարենամ տալ շատ մը բաներ՝ զորս կրնայի տալ, tant pis pour moi...: Մի՛ նեղուիք, յանցանքը ձերը չէ:

Փօլատեան վերցուց դրօշը, բարեբախտաբար:

Կը ներկայանայ Cahiers du Sudի խմբագրատունը (Մարսէյլ), կը ծանօթանայ Ժան Պալարի հետ, կ՚առնէ Լիւք-Անտրէ Մարսէլի հասցէն ու կը հրաւիրէ Մարսէյլ: Ֆրանսացի երիտասարդ բանաստեղծը, այդ օրերուն, ամառնային արձակուրդի գացած էր իր ծննդավայրը, գիւղ մը Տրակինեանի մօտիկ:

Ժիր եւ աշխոյժ, Փօլատեան կը կազմակերպէ հացկերոյթ մը ի պատիւ բանաստեղծին եւ Ժան Պալարի, եւ դասախօսութիւն մը՝ որ տեղի կ՚ունենայ Մարսիլիոյ Palet d'Or սրահին մէջ, 1950 Հոկտեմբեր 7ին, հովանաւորութեամբ Մարսիլիոյ Հայ Մշակութային Միութեան: Կը նախագահէ Ժան Պալար: Աւելի քան 300 ունկնդիր, կէսը Ֆրանսացի, ուշադիր եւ խանդավառ կը հետեւին Լիւք-Անտրէ Մարսէլի դասախօսութեան, որ նուիրուած էր հայ բանաստեղծութեան: Ունկնդիրներուն մէջ՝ Մարսիլիոյ քաղաքապետին առաջին կցորդը, զինուորական կառավարիչին ներկայացուցիչը, գնդ. Փէրրօ եւ ուրիշ բարձրաստիճան զինուորականներ, անշուշտ նաեւ Cahiers du Sudի խմբագրական «սպայակոյտը»: Գնդ. Փէրրօ իր ուքնչացումը կը յայտնէ հրապարակաւ:

Այս խանդավառ մթնոլորտին մէջ, Ժան Պալար, Լիւք-Անտրէ Մարսէլ, Փօլատեան եւ «Արեւմուտք»ի խմբագիրը, որ պատահաբար կը գտնուէր Մարսէյլ՝ այդ օրերուն, կը խորհրդակցին եւ կը ծրագրեն հրապարակ հանել մեծափոր հատոր մը, Cahiers du Sudի բացառիկ հրատարակութեանց շարքին, ամբողջովին նուիրուած՝ հայ հանճարին: Պալար կը խոստանայ նաեւ Cahiers du Sudի նոր եւ աւելի ճոխ թիւ մը պատրաստել, նուիրուած դարձեալ հայ բանաստեղծութեան:

Այնուհետեւ Փօլատեան կը կազմակերպէ գրական զրոյց մը Լիւք-Անտրէ Մարսէլի հետ: Այդ զրոյցին մէջ, զոր հրատարակեց «Յառաջ» (1950 Նոյ. 12, 17, 18, 19, 22, 23), Փօլատեան կը յանդգնի ըսել.

— « Չօպանեանի թարգմանութիւնները աւելի հաւատարիմ են ի հարկէ, բայց եղած են ակադեմական ոճով մը, պաղ են»:

Ի՛նչ յանդգնութիւն: Չօպանեան կը յայտարարէ.

— Ճիշդ ...

Ներողութի՛ւն, թերեւս պէտք էր դասական լեզու գործածել այստեղ՝ նկարագրելու համար թէ ի՛նչպէս զայրալից Արամազդ շանթեր արձակեց Ողիմպոսի բարձունքէն, որ... սրճարան մըն է ի Քատէ, առաջին յարկի վրայ:

Բայց ահա երաժշտագէտ Օննիկ Պէրպէրեան եւս, որ գիտէ թէ լեզուն ի՛նչ է, — գիտութիւն եւ երաժշտութիւն, — կը յայտարարէ թէ յաջող չեն Չօպանեանի թարգմանութիւնները:

— Ճիշդ...: Կամ՝ որոտում, եթէ կ՚ուզէք:

Ճիհա՛տ Փօլատեանի դէմ, Օննիկ Պէրպէրեանի դէմ: Լիւք-Անտրէ Մարսէ՞լն է թարգմանողը, — ճիհատ Լիւք-Անտրէ Մարսէլի դէմ: Ժան Պալա՞րն է հրատարակողը, — ճիհատ Պալարի դէմ: Կը զարմանամ, որ Չօպանեան ակիզբը դոհացաւ ակադեմական (հասկցէք՝ սրճարանային) ու պաղ պատերազմով: Կը զարմանամ նոյնպէս որ հետագիր չուղարկեց Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ

ՄԱՐԴԸ, ԻՐ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Զ.

Կամքէ անկախ պատճառով ընդհատուեցաւ Օտեանի մասին սկսած մեր այս ուսումնասիրութիւնը: Ջանանք զայն հասցնել իր վերջակէտին:

Թէեւ այս յօդուածն ալ իրեն խորագիր ունի Գր. Օտեան անունը, բայց մէկ անգամուան համար պիտի չզբաղինք իրմով և մերուշադրութիւնը ամբողջութեամբ պիտի կեդրոնացնենք Խրիմեան Հայրիկի պատրիարքական գործունէութեան, այսինքն Հարստահարութեանց խնդրոյն վրայ: Այս նիւթին մասնաւոր յօդուած մը կը տրամադրենք, քանի մը պատճառներով. —

Ա. — Հարստահարութեանց խնդրոյն մէջ կեդրոնացած է մեր քաղաքական մտածողութիւնն ու դիրքը Թուրք պետութեան հանդէպ:

Բ. — Գր. Օտեան լիուլի ծանօթ գաւառի եւ Պոլսոյ ղեկավար տարրերու քաղաքական մտածողութեանց, ուզեց որ Հայրիկը մտնէ Պոլիս, իբրեւ բողոքի աղաղակ մը Թուրք կամայականութիւններուն դէմ:

Ու վերջապէս երրորդ՝ Օտեան ըլլալով Թուրք կառավարութեան, եպարքոսներու խորհրդատուն, իր գրաւած բարձր դիրքը չէր թոյլատրեր ըսել այն բոլորը՝ ինչ որ պիտի ըսէին նախ Խրիմեան Հայրիկը, յետոյ Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեանը, Բարձրագոյն Դրան: Ատոնց բոլորին հանգոյցը կեդրոնացած էր Օտեանին ձեռքը: Հիմնական փաստ՝ տարիներ վերջ երբ 61րդ յօդուածին նախապատրաստութեան աշխատանքները կը կատարուէին, Հայրիկին նախագահութեամբ պատուիրակութիւն մըն ալ ղրկելով Եւրոպական մայրաքաղաքներու մէջ, անդին, Պոլսոյ պատրիարքարանին մէջ, Վարժապետեանին հետ կէս գիշերէն վերջ գլուխ գլխի խորհրդակցողը Գր. Օտեանն էր: Իր քաղաքագէտի նուրբ միտքը կ՚ուզէր հայութեան բարելաւումը տեսնել՝ առանց Թուրքերուն ազգանային զգացումները արթնցնելու: Անշուշտ ամէն բան գլխիվար շրջեցաւ: Եւ երբ այսօր մետասաներորդ ժամու իմաստուններ կը փորձեն Ազգային Աղէտին մեղքը փաթթել քաղաքական կուսակցութեան գլխուն, կը մոռնան որ արդէն խրամատը բացուած էր մեր եւ Թուրքերուն միջեւ:

Արդ, Խրիմեան երբ 1869 Նոյեմբեր 12ին Պոլսոյ պատրիարքութեան գահը բարձրացաւ, իր միակ մտահոգութիւնն էր գաւառի հայութեան տառապանքը: Սնափառութիւն, բարձր դիրքի փայլուն, ամբարտաւանութիւն խորթ էին իրեն: Հայրենի աշխարհ ու Գաւառի հայ ժողովուրդ. — Ահա իր սրտակցութեան շրջագիծը:

Պոլսոյ մէջ անցուցած իր կեանքն իսկ կը գունաւորէ ներքին մարդը: Պատրիարքն էր Պոլսոյ մէջ, Ազգին գերագոյն պետը. բայց ամէն անգամ որ կը լսէր թէ այսինչ կամ այնինչ թաղին մէջ գաւառացի բեռնակիր մը եւ կամ պանդուխտ մըն է մեռած, կը վազէր նախագահելու յուղարկաւորութեան եւ կը հետեւէր մինչեւ գերեզմանատուն, դամբանականն ալ իրեն վերապահելով, իր խօսքին միջուկը գաւառի հայրենապաշտութիւնը կ՚ըլլար՝ եւ ոչ ուրիշ նիւթ:

Իր աշխարհահայեացքը կը բանաձեւէ արդէն պատրիարքութեան աթոռը բարձրանալէն ճիշդ տարի մը վերջ, 1870 Նոյեմբեր 27ին Պոլսոյ Երեսփոխանական Ժողովին մէջ արտասանած ճառով: Իրն են բառերը.

— « Ես հանճարեղ չէի, քաղաքագէտ չէի, ժամանակին պահանջած մարդը չէի... ի՞նչ էր պատճառը, որ Ազգն ընտրեց զիս: Զգիտելով ուրիշ պատճառներ, զորս Երեսփ. Ընդհ. Ժողովը կրնար ունենալ, սա միայն գտայ, որ ի վաղուց անտի թշուառներու հետ ապրեր էի, սիրտս կարեկից էր անոնց, ուրեմն Ազգը զայս կը պահանջէր ինէն: Խոնարհելով Ազգի ընտրութեան առաջ, եկայ բատանձնեցի այս ծանր լուծը: Մայր Եկեղեցւոյ բեմին վրայէն ժողովրդեան խուռն բազմութեան խոստացայ, որ պատրիարքութեանս մէջ ազգին թշուառութիւնը պիտի ներկայացնեմ բարեխնամ Տէրութեան եւ դարման խնդրեմ »:

Ու այդպէս ալ եղաւ, դարման խնդրելու համար նոյն նիստին մէջ իսկ Ընդհ. Ժողովը ընտրեց Յանձնաժողով մը, «Գաւառի ազգայնոց կրած հարստահարութիւններու պատճառները քննելու եւ դարմանը խորհելու համար»:

Այս յանձնախումբը, որուն նախագահութիւնը ստանձնեց Ներսէս Եպիսկ. Վարժապետեան, կը բաղկանար ինը անդամէ, չորս եկեղեցական եւ հինգ աշխարհական: Սկսաւ գործել 1870 Դեկտ. 14էն եւ ճիշդ տասը ամիս վերջ բերաւ իր կազմած տեղեկագիրը որ կը բաղկանար երկու մասէ:

Առաջին բաժնին մէջ ճշդուած են չորս կարեւոր կէտեր: Հետագային ասոնք եղան չարժառիթը Թուրքերուն հետ ունեցած մեր պայքարներուն: Ահա յօդուածները իրենց ամենասեղմ վիճակին մէջ, համաձայն ազգ. Ժողովի ատենագրութեանց.

1. — Պետական տուրքերու հաւաքման մէջ գործադրուած անկանոնութիւնները: 2. — Կառավարական պաշտօնեաներուն կատարած զեղծումները: 3. — Դատարաններուն մէջ քրիստոնեաներուն վկայութեան չընդունուիլը: 4. — Անհատական հարստահարութեանց բազմաձեւ եւ բազմապիսի դէպքեր:

Յանձնաժողովը իր Տեղեկագրին կցած էր երկրորդ մաս մըն ալ, որպէս «միջոց»ներ բարելաւելու մեր ժողովուրդին վիճակը: Այդ եւս ներկայացնենք՝ իրենց խմբագրութեամբ:

1. — Զինուորական տուրքի փոխարէն զինուոր տալ: 2. — Տուրքերը Տէրութիւնն ինք հաւաքէ ուղղակի, եւ ոչ թէ հարկահաւաքներու միջոցաւ: 3. — Կալուածոց վրայ փոխատուութեան սնտուկներ հաստատուին: 4. — Գաւառական կառավարութիւններէ անկախ լիազօր քննիչներ ուղարկուին, որոնք ամէն կարգի մարդոց հետ բանակցելու եւ Գաւառին իրական վիճակը քննելու կարող ըլլան: 5. — Կալուածական, առեւտրական եւ ոճրային դատերը քննել քաղաքացիական դատարաններուն մէջ եւ ոչ թէ կրօնական (Շէրի): 6. — (Ամենակարեւորը). Քիւրտերն ու լեռնցի ցեղեր, որոնց վրայ աւելցան վերջին տարիներս Չէրքէզները, ոչ միայն Հայոց, այլեւ կառավարութեան դանձին ալ մեծապէս վնասակար են: Ատոնք զէնք կը կրեն, կառավարութեան ոչ տուրք կուտան, ոչ զինուոր, եւ ապստամբ են: Մինչդեռ միւս, ժողովուրդներն անզէն են: Կառավարութեան կ՚իյնայ կամ Քիւրտերուն ձեռքէն զէնքն առնուլ եւ կամ միւս ժողովրդոց ալ զէնք տալ:

Յանձնախումբը ընդհ. Ժողովին մէջ երբ ատոր ընթերցումը կ՚աւարտէ, Խրիմեան Հայրիկ ոտքի ելլելով կ՚ըսէ.

— «Կեանքիս մեծ մասը մեր խեղճ ժողովրդեան մէջ անցուցած եմ, ուստի գիտեմ կուտամ ժողովոյն, որ ամենեւին չափազանցութիւն չկայ տեղեկագրին մէջ եւ Յանձնաժողովը խնամով հաւաքած է ինչ որ ամենակարեւոր էր»:

Հոս պիտի չխօսինք Տեղեկագրին շուրջ կատարուած վիճաբանութեանց եւ ուրիշ խնդիրներու մասին: Օրինակ, չաբաթներ անընդհատ զինուոր տալու խնդիրը քննուեցաւ եւ մեծամասնութեամբ այն եզրակացութեան եկան թէ՝ ... պէտք է չտալ: Խրիմեան Հայրիկ բողոքագիրները (թագրիր) գրկած միշտ Բարձրագոյն Դուռ կը վազէր, բայց միւս կողմէ Ընդհ. Ժողովին մէջ ճեղքեր բացուելով Խրիմեան, հակա-Խրիմեան հատուածներ կը կազմուէին: Հայրիկը կը փափաքէր Ազգ. Սահմանադրութիւնը վերաքննել եւ լայն տեղ տալ գաւառի ձայնին: Ըստ իր արտասանած ճառին (1873 Յունուար 26), «Մեր Ազգ. Սահմանադրութիւնը խմբագրուեր է մայրաքաղաքիս մէջ եւ այն անձանց հեղինակութեամբ, որոնք աւելի Եւրոպան կը ճանչեն քան Հայաստանի աշխարհացոյցը ... եւ այսպէս մեր Սահմանադրութիւնը Եւրոպիոյ գաղափարաց վրայ ձուլուիլ է աւելի՝ քան թէ Հայաստանի: Օրէնսդիրը պարտաւոր էր քննել այն ժողովրդեան վիճակը, պէտոյքն ու բարքն, որու օրէնք սահմանելու կոչուած էր եւ այդ ժողովուրդը միայն Կոստանդնուպոլսոյ մէջ չէր բնակեր, այլ այս անձուկ շրջանակէն անդին՝ Հայաստանի հեռաւոր գաւառներուն մէջ, եւ երբ տակաւին այս կերպով խմբագրուած Սահմանադրութիւն մը մայրաքաղաքիս մէջ անգամ գործադրուած ատեն դժուարութիւններ կը ծագին, մտածելու է թէ գաւառներու մէջ ինչ հեմ կը բռնէ եւ ինչ արդիւնք կ՚ունենայ»:

Խրիմեան Հայրիկի գաւառապաշտութիւնը ըսկսաւ խրտչեցնել իր անմիջական շրջապատն ու

ՈՒՂԻՂ ԾԻԾԱՂ

ԵՐՋԱՆԻ՞Կ ԱԶԳ ԵՆՔ ...

Ա՛խ սա Եւրոպացիները: Որքա՜ն մտահոգութիւններ չալկած են :

Ես երբ գիւղացական էի իմ քաղաքիս մէջ, հայրս «Մանզումէ »կամ «Ճէրիտէի Շարքիէ» կը կարդար:

Մենք ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէինք: Մանաւանդ երբ գլուխը շարժելով «գործերը լաւ չեն երթար կոր, աս Ինկիլիզը եւ Ռուսը պիտի բռնուին Արիստակէս աղա: Լաւ չեմ տեսներ գործերու վիճակը: Նայէ, տես, տանդ համար քիչ շատ պաշար - վառելիք հաւաքէ : Աշխարհ իրար պիտի անցնի հէ՛...

Երբ այսպէս դիւանագիտական եւ քաղաքական խօսակցութիւններ կ'ըլլային, ծայրը կուզար Թուրքերու:

— Գիտե՞ս Սարգիս աղա, գէշ է վիճակնիս, «մէկ մարդը» (Համիտ) վար պիտի առնեն եւ Սամսոնը պիտի բաժնեն եղեր Ռուսին եւ Ինկիլիզին մէջ...

— Կամաց խօսէ Արիստակէս աղա, պատին վրայ ճանճ կայ ...

Ահա այսպէս, մեծ դիւանագէտներ ունէինք, որոնց հաշուով Թուրքիան բաժանումի գործողութեան պիտի ենթարկուէր եւ Ռուսն եւ Անգլիան իրենց կարկանդակները գրպանած պիտի երթային տուն ...

Այսօր, այսքան տարիներ ետքը:

Կարդացէք թերթերը: Եւրոպա կ'ապրինք, եւ Արիստակէս աղային ենթադրութիւններուն պէս բաներ կը կարդանք շատ լուրջ թերթերու մէջ :

« Ճափոնական արտաքին Նախարարը երէկ տեսակցեցաւ Արժանթինի դիւանագիտական ներկայացուցիչի հետ: Ամերիկայի դեսպանը տեղեկութիւն պահանջեց : Քաղաքական վիճակը կնճռոտ կ'երեւայ ...

Քորէայի խնդիրը, իր գոյնը փոխելու վրայ է: Անգլիոյ դիւանագիտական ներկայացուցիչը Լոնտոն մեկնած է:

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը իր վերջին նիստին մէջ մտիկ ըրաւ Լեհաստանի պատուիրակին որ առաջարկեց կրակը անմիջապէս դադրեցնել Քորէայի մէջ ...:

Այս լուրին վրայ քանի մը փոքր պետութիւններ մասնաւոր տեսակցութիւն ունեցան եւ իրենց բնակարանները մեկնեցան...

Այս խնդիրը կրնայ կնճռոտիլ եւ չկնճռոտիլ: Այս մասին, միջազգային քաղաքականութիւն կերտող մեքենան առայժմ դադար առած է...

Գալով մեզ՝ Հայերուս, օ՛ ինչ երջանիկ ազգ ենք :

Քանի մը «կնճռոտ» խնդիրներ ունինք որ ՄԱԿ եւայլնի հետ ոեւէ կապ չունին:

Հայերէնի դասաւանդութիւն: Դպրոցաւէրի, Բարեգործականի, եկեղեցիի խնդիրներ, որոնք, էհ շատ ալ կարեւոր բաներ չեն:

Այդ տեսակ խնդիրներու ալ պէտք կայ՝ իրար հրմշտկելու եւ ազգային կեանքը ողջ պահելու համար ...

Վայ այն օրուան, երբ իրարու հետ փիսիկ — փիսիկ պիտի խաղանք եւ ոեւէ վէճի տեղի պիտի չտանք :

Հաւատացէք, երջանիկ ազգ ենք: Միջազգային ղալմաղալում ոեւէ գործ չունինք ...

Էհ, սանկ քչիկ մը կուսակցական փոքր վէճերով մեր ոգեւորութիւնը կը պահենք՝ իրար չմոռնալու համար:

Ահա եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան խնդիր որ մեզ պիտի ոգեւորէ եւ քիչ - շատ վէճի պէս բանի մըն ալ տեղի պիտի տայ: Ոչինչ:

Այս բոլորին համար, ոչ նախարարական կազմի, ոչ պիւտճէի եւ ոչ ալ բանակի պէտք ունինք :

Միայն Թուղթ, պուտ մը մելան... Ահա ինչ որ պէտք ունինք ...

Կ. ՊԵՏՐՈՍ

Կեանքին փոխը...

Ինձ էր՝ երկար կեանք, հասնիլ ծերութեան,
Թերթել մինչեւ վերջն՝ կեանքը գերթ մատեան...:

Աղու հասակէս մինչեւ վերջալոյս,
Երազս այս բոցեց հեւքը օրերուս,
Օծեց գորշ ամպերս յոյսերով անդուս,
Լեռներն ալեհեր ըրի ինձ խորան ...:

Պէտք էր կեանքն ապրիլ, բայց ոչ անյարիր...
Որպէսզի ըլլար ճամբաս վարդ ու խիր,
Ամէն վայս ըրի նրպատակ մը հիր...
Անորոշ օրը բեռ մ'էր ուսերուս ...:

Ծաղկիլը տեսայ գարունէ գարուն,
Ծառերուն բոլոր ու ծաղիկներուն,
Ու համբերութեան դաս մ'էր ինձ ներհուն,
Դիտել բերքն անոնց, գոյներն երկնածիր ...:

Սորվեցայ որքա՛ն անձրեւ ու արեւ,
Կը տենչան մատաղ քիստերն հեւ ի հեւ,
Մինչեւ որ լեցուին, հասկերն առնեն ձեւ,
Ու ոսկի դառնան արտերն օրօրուն ...:

Տեսայ աշուններ պերճ ու հրավառ,
Ու վերապրելու խորհուրդը վառար,
Դեղնած բնութեան դէմքը ցրտահար,
Ի՞նչպէս հրդեհեց շունչովն երկնաթեւ ...:

Բայց աշուններու թախծութեան մէջ խոր,
Տեսայ թոշնիլն ալ երազներուս նոր,
Ու ճամբուն վրայ կեանքիս ուխտաւոր,
Անոնք լոյսի տեղ ճանչցան լոկ խաւար ...:

Հիմա կը դողան մատներս՝ երբ կանչին,
Կարդալու համար էջերը վերջին,
Ի զուր կը սպասեմ մէկու մը կանչին,
Որ զիս ողջունէր երկրէն հոգեւոր ...:

Բա՛ւ է թերթեցի կեանքին վարդն ու փուշ,
Դեռ չըկարիանած աչքերըս մրշուշ,
Եկո՛ւր, դեռ ուշ չէ, անցեալս իմ անուշ ...
Սահմանդ ոսկեհիւս դիտեմ սրտայազ..:

Թող այս տխաւոր պարապն անյատակ,
Հոգ չէ յօրանջէ վաղն անյիշատակ ...:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

մասնաւորապէս Օսմ. կառավարութիւնը: Ընդհ. ժողովին մէջ նախապէս փափուքի ձեւին տակ՝ բայց հետզհետէ բարձրաձայն սկսան աղաղակել թէ՝ «Հայ գիւղացին կարդալ չի գիտեր, ի՞նչպէս անոնց մէջ Սահմանադրութիւն գործադրելու է»: Քաղաքական ժողովն ալ, ատենապետ Սենեքերիմ Մանուկեանի առաջնորդութեամբ սկսաւ պայքար բանալ Հայրիկին դէմ: Ծեծն ու կռիւը մտան Ընդհ. Ժողովի շրջափակէն ներս: Խրիմեան հակաԽրիմեանականներ, անշուշտ Օսմ. պետութեան ստդրանքներովը, սկսան իրարու դէմ գալ ու Հայրիկ, զզուած այս բոլորէն, 1873 Յուլիս 31ին հրաժարեցաւ: Օսմ. իշխանութիւնը հրճուանքով ընդունեց իր հրաժարականը: Գր. Օտեան եւ ուրիշներ շատ պնդեցին որ ետ առնէ հրաժարագիրը : Խրիմեան տեղի տուաւ ու ետ առաւ՝ բայց այս անգամ Բ. Դուռը զայն մերժեց ու Խրիմեանին յաջորդեց Ներսէս եպիսկ. Վարժապետեանը՝ իբրեւ պատրիարք, 1874 Մայիս 8ին:

Վարժապետեան, հազիւ տարուան մը պատրիարք, քաղաքական հորիզոնը փոթորկեցաւ եւ 1875ին եւրոպական Թուրքիոյ մէջ ըմբոստութիւնները վերսկսան: Առաջին անգամ զէնքի կը դիմէր Պոսնիա — Հէրսէքը: Իսկ 1876ի սկիզբն ալ կը պայթէր Ռուս - Թրքական պատերազմը: Պայազիտը պաշարուած՝ հրդեհներու մէջ էր, ինչպէս կ'ըսէ Րաֆֆին :

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԻՆԷՄԱ

LE FRUIT DÉFENDU

Հայ մամուլը իր սիւնակներուն մէջ յաճախ տեղ տուած է արուեստի վերաբերեալ հարցերու, մանաւանդ երբ առիթ կ'ընծայուէր գովելու կամ քննադատելու հայ արուեստագէտները այս կամ այն մարզին մէջ:

Առանց վարանումի՝ կրնանք ըսել թէ այս հետաքրքրութիւնը ի մասնաւորի Սփիւռքի հայ մամուլին մէջ ծնունդ կ'առնէ կենսական իրողութենէ մը, զոր կրնանք դասաւորել հետեւեալ ձեւով.

Ա) Արուեստին կարեւորութիւնը ընկերային կեանքին մէջ:

Բ) Ազգային զգացումին խնամքը եւ աճումը:

Այս երկու կէտերուն համադրումը հրամայական կը դարձնէ արուեստի գոյութեան պահանջքը հայկական իրականութեան մէջ :

Այս առթիւ, կ'արժէ անգամ մը եւս խօսիլ շարժանկարի յայտնի բեմադրիչ Աշոտ Մալաքեանի (Henri Verneuil) մասին: Ֆրանսական մամուլը լայնօրէն արձագանգ տուաւ իր առաջին ֆիլմին (La Table aux Crevés) մեծ գովասանքով : Mondeի ծանօթ քննադատ Henri Maynan ի մէջ այլոց կ'ըսէր.— «Այս Ֆիլմը ցոյց կուտայ թէ Ֆրանսան մեծ արուեստագէտներ ունի»:

«Ֆիկառօ»ի մէջ Louis Chauvet իբրեւ եզրակացութիւն կ'ըսէր. «Այս Ֆիլմը պատիւ կը բերէ Ֆրանսայի շարժանկարի արուեստին»: Այս ընդհանրական գովասանքներէն ետքը երկար սիւնակներով վերլուծեցին HenriVerneuilի արուեստագէտի տաղանդը:

Այս օրերուս, Փարիզի մէջ կը ցուցադրուի Աշոտ Մալաքեանի նոր գործը, Le Fruit Défendu: Այս առթիւ Georges Sadoul գրագէտ - քննադատը կը գրէ թէ երիտասարդ բեմադրիչ Henri Verneuil, իր առաջին յաջող գործին՝ La Table aux Crevésէն ետքը, ցոյց կուտայ դարձեալ խելացի եւ աշխոյժ բեմադրութիւն մը եւ արուեստագէտի յատկութիւններ :

Այս ժապաւէնին նիւթն է մոլորեալ բժիշկի մը տխուր կեանքը: Չեմ ուզեր ծանրանալ նիւթին վրայ, միայն միջանկեալ ըսեմ թէ Fernandel գլխաւոր դերակատարն է եւ բացառիկ խաղարկութեամբ մը կը կատարէ բժիշկին դերը, ցոյց տալով որ իր այլանդակ դէմքը հիւսուած է նաեւ զգայնութեան նուրբ թելերով :

Ուրախ ենք որ Fernandelի եւ Henri Verneuilի գործակցութիւնը ծնունդ տուաւ երկու գործերու, որոնց համար՝ եթէ Ֆրանսան հպարտ է, մենք եւս անկասկած աւելի պատճառներ ունինք հպարտանալու:

ԱՌԼԷՆ Մ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Աշոտ Մալաքեանի այս ֆիլմը, Արգիլեալ պտուղը, որ միաժամակ եւ երեք շաբաթէ ի վեր կը ներկայացուէր Փարիզի երեք մեծագոյն սրահներուն մէջ, Կոմօն, Պէրլից, Քոլիզէ, (նոյն ատեն՝ Պէրլիցի ճիշդ դէմը, Փարամունի սինէման կը ներկայացնէր դարձեալ Աշոտ Մալաքեանի մէկ ուրիշ ժապաւէնը Պըրլան տ'Աս), իր գտած յաջողութեան պատճառով՝ շաբաթ մը եւս պիտի ներկայացուի նոյն սրահներուն մէջ,— ուրեմն ամբողջ ամիս մը: Հոնկէ ետքն է միայն, որ ժապաւէնը պիտի պտրտի Փարիզի թաղային եւ արուարձանային սինէմաներուն մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Զ.— ՑԻՄԱՐ, ՑԻՄԱՐ ԶՈՅԳ ՄԸ

Ճուտիթ, խղճամիտ աշխատող մըն էր: Իր գրասեղանը կը գտնուէր դատական նախարարութեան շէնքին թիւ 2220 սենեակին մէջ, ուր կ'աշխատէր միանգամայն արտաքին եւ ներքին ապահովութեան վերաբերեալ գործերու վրայ : Հաճելի, ընդարձակ սենեակ մըն էր, զոր կիսած էր պետական դատախազի մը , Նաթան Լենվէնի հետ միասին :

Երկուքը շատ լաւ յարմարած էին իրարու : Դիւանածրարներու դարաններ կային սենեակին մէջ, պարունակելով առկախ եւ ընթացիկ գործերու մեծ մասը. մէջտեղը կար մատենադարանի յատուկ սեղան մը, որուն վրայ դրուած էին՝ դիւանածրարներու մէջ տեղաւորուելիք արձանագրութիւններ եւ թղթածրարներ :

1948ի Մայիսին, Ճուտիթ ունեցած էր պաշտօնի բարձրացում, տարեկան 4100 տոլարով: Ստացաւ նոյնիսկ անձնական նամակ մը ընդհ. դատախազ Թոմ Քլարքէն:

Սիրելի Օր. Ճուտիթ,

P 3 իրապէս կատարեալ աշխատանք մըն է եւ ես կը շնորհաւորեմ ձեզ ատո՛ր համար: Զէի գիտեր, որ քաղաքական վերլուծողներ ունէինք Ոճրային Բաժանմունքին մէջ, բայց ստուգումէ վերջ տեսայ, որ դուք կը գտնուիք Օտար Գործակալներու Արձանագրութեան Բաժանմունքին մէջ: Շարունակեցէք լաւ աշխատիլ :

(Ստորագրուած) ԹՈՄ ՔԼԱՐՔ

Այսօր, Թոմ Քլարք անդամ է Գերագոյն Դատարանին, իսկ Ճուտիթ Քոփլըն երկու անգամ դատապարտուած է պետական վաւերաթուղթեր գողցած եւ Մ. Նահանգներու կառավարութեան դէմ դաւած ըլլալուն համար:

Ինչո՞ւ: Ինչպէ՞ս : Ոճրաբաններէ աւելի հոգեբանները պիտի կրնային պատասխանը գտնել : Ճուտիթ Քոփլըն թերեւս բնաւ չուզեց վնասել իր հայրենիքին: Բայց սէռէ, սէրէ եւ անփորձութենէ կուրացած, ինկաւ մէկուն մէջ այն ցանցերուն, զորս լարած էր խորամանկ մարդ մը, խորհրդային լրտեսական սպասարկութեան պետը, Լաւրենտի Բերիա :

Հաւասարապէս խորամանկ Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի մէկ գործակալին Գրասենեակի մէկ գործակալին, Քէնէթ Թ. Տրլավինըրի պաշտօն տրուեցաւ կատարելու հետապնդումները: Պիտի կազմակերպէր ան ամբողջական հակողութիւն մը: Մինչեւ հիմա, Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակը, ի ձեռին ունէր միայն ամբաստանութիւններ, առանց փաստերու, առանց իրողութեանց: Գրասենեակը, իրապէս չէր գիտեր Ճուտիթ բոլոր հին հասցէները:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ մէջ հնդիկ պատուիրակ Տիկին Փանտի պաշտպանակամութիւն յայտնեց միջնորդելու Քորէայի պատերազմին վերջ մը դնելու համար: Ինք խօսակցութիւններ ունեցած է նաեւ Վիշինսկիի հետ եւ համոզուած է որ Քորէացիները զինադադար մը պիտի կնքեն եթէ Փէքինի կառավարութիւնը ճանչցուի Միացեալ Նահանգներու եւ ուրիշ պետութեանց կողմէ:

ՍԱՐԻ խնդրին կարգադրութեան համար Փարիզի եւ Պոնի միջեւ ստիպողական բանակցութիւններ կը կատարուին: Եթէ մինչեւ 30 Նոյեմբեր չլուծուի խնդիրը, այն ատեն Սարի ընտրութիւնները պիտի յետաձգուին:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետ Ֆիկլ - Շէրֆ որ 1949էն ի վեր կը գործէր, հրաժարած էր, ինչպէս գրած էինք: Նախագահ Թէոտոր Քօէրնէր մերժեց հրաժարականը, քանի որ արդի կուսակցութեանց մէջ բացարձակ մեծամասնութիւն ունեցող չկայ: Պիւտճէին մէջ 6 միլիառ վարկի մը յաւելումը պատրուակ մը կը նկատուի ընկերվարականներուն ձեռքը, որպէսզի իշխանութեան գլուխ գան իրենք: Ներկայ կառավարութիւնը բաղկացած է ժողովրդականներէ եւ ընկերվարականներէ, բայց որովհետեւ ժողովրդականները այժմ պառակտուած են, ընկերվարականները կ'ուզեն օգտուիլ առիթէն:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ երկու ամբաստանեալ անդամներէն Անտրէ Մարթի Քաղաքական Բիւրոյի անդամակցութենէն ալ կախակայուեցաւ: Երկու անգամ ինքնաքննադատութեան գիր ներկայացուցած էր, բայց Կեդր. Կոմիտէն անբաւական գտաւ, ամբողջական մեղայագիր պահանջելով: Միւս ամբաստանեալը, Շարլ Թիյոն եւս տակաւին կը տատանի: Նոր պայմանաժամ տրուած է, իր մեղքերը «անկեղծօրէն» խոստովանելու համար:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ խորհրդարանը վաւերացուց հաւաքական ապահովութեան արաբական դաշինքը որ արդէն գործադրութեան մտած էր անցեալ ամիսէն, Իրաքի վաւերացումէն ետքը:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ քանի մը երեսփոխաններու անձեռնմխելիութեան հարցը քննող յանձնաժողովը կազմուեցաւ թէեւ, բայց իր տեղեկագիրը տարւոյն վերջը միայն պիտի ներկայացնէ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՓՐԻԿԷԻ (Քէնիա) մէջ ըմբոստութիւնը կը շարունակուի աւելի սաստիկ կերպով: Անգլիացիները զսպողական նոր ուժեր ղրկեցին հոն:

ՀԱՅԵՐ ՀԱՇԻՇԻ ՄՇԱԿՄԱՆ ՄԷՋ

Գրած էինք թէ ոստիկանութիւնը երեւան հանած էր Լիվրի - Կարկանի մէջ, իտալացի ընտանիքի մը տունը հնդկական կանեփի մթերք մը որ հաշիշի վերածուելով կը ծախուէր Արամ Գէորգեան անուն Հայու մը ձեռքով:

Ոստիկանութիւնը իր քննութիւնը շարունակեց եւ կապ մը գտաւ Ալֆորվիլի եւ Շէլի կարգ մը Հայերուն հետ:

Ստուգեց որ Շէլ նահանգին Կէրդ քաղաքին մօտ, Շօթէ ագարակին մէջ որ կը պատկանէր Տիկին Հերմինէ Վաղարշակեանի, հինգ տարիէ ի վեր այդ բոյսը կը մշակուէր եւ հաշիշի վերածուելով կը ծախուէր կրամը 50 ֆրանքի, այսպէս մեծ հարստութիւն մը դիզելով: Ոստիկանութիւնը խուզարկելով ագարակը գտաւ 2000 քիլօ տերեւ եւ հունտ, եւ 3000 կանեփի տունկ: Ձերբակալուեցաւ Տիկին Վաղարշակեանը:

Թերթերը կը գրեն թէ Յարութիւն Վաղարշակեան որ նախապէս Ալֆորվիլ կը բնակէր իր փոքր պարտէզին մէջ այդ տունկը մշակելով բաւական դրամ շահելէ վերջը գացած էր Շօթէ եւ ագարակ մը վարձած ու խողարուծութեամբ կը զբաղէր երեւութապէս, բայց հաշիշ կը մշակէր երկու հէքթարի վրայ: Յարութիւն մեռած ըլլալով իր կինը կը շարունակէր այս հասութաբեր գործը, ապրանքը զանազան միջնորդներու ձեռքով տեղաւորելով մասնաւորապէս Փարիզի մէջ: Հիւսիս - Ափրիկեցիներ ու սեւամորթ Ամերիկացիներ էին գլխաւոր յաճախորդները:

Ոստիկանութիւնը որոշեց իր քննութիւնները շարունակել ուրիշ գաւառներու մէջ ալ, մասնաւորապէս Շէլի եւ Ալֆորվիլի կողմերը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ.— Կը խնդրուի ծանուցանել թէ կամքէ անկախ պատճառներով Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ. (U. G. A.) այսուհետեւ պիտի կոչուի Ալֆորվիլի Հայ Երիտ. Մարզական Միութիւն (U. J. A.):

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 1953 ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Մեծաթիւ պատկերներով եւ ճոխ ու հետաքրքիր բովանդակութեամբ, շատ խնամուած տպագրութեամբ եւ 300է աւելի էջերով:

Ապսպրանքները այժմէն կ'ընդունուին:

Հասցէ.— Rue Hussein Beyhoum, 10, Beyrouth, (Liban):

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին:

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կ'երգէ՝ Փարիզէն մասնաւորապէս հրաւիրուած Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ:

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

×

Ալֆորվիլի մէջ

Հոկտեմբեր 26, Կիրակի գիշեր ժամը 8—12:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Կ. Տողրամաճեան, Ռուբէն Տ. Մինասեան, Շահրիկեան խումբերու:

Կը խօսի Ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ:

Մանրամասնութիւնները տեղոյն վրայ: Ճաշկերոյթով խնճոյք: Տոմսերու համար դիմել՝ ընկ. Յովհաննէս Ջերչեանի եւ Բարթող Փափազեանի, գին՝ 500 ֆր., Սալ Վօլթէրի մէջ:

×

Վիեննի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30-ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր:

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին:

Մանրամասնութիւններ յաջորդով:

×

Իսիի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէին: Նոյեմբեր 9ի կիրակին Salle des Fêtesի մէջ:

×

Սեն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 15ին շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի եւ Կապ. Խաչի:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան հրատարակած «ԳՈՅԱՄԱՐՏ» օրացոյցը, պատկերազարդ եւ ճոխ բովանդակութեամբ: Կը խնդրենք հեռաւոր շրջաններէն, մեր ընկերներէն եւ գործակալներէն, որ փութան ընել ապսպրանքները, դիմելով հետեւեալ հասցէներուն՝

1) Boyadjian G. 35 Ave. Lieutenant Fine, La Viste, Marseille:

2) Vahé Partamian, 36 rue des Dominicaines, Marseille

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ «ՆՕԹՐ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏ»Ի ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

Քասներորդ Ուխտագնացութիւնը Մարսիլիոյ Հայ Գաղութին դէպի «Նօթր Տամ տը լա Կարտ»ի Սրբավայրը այսօր կիրակի:

Ուխտագնացութեան արարողութեան պիտի նախագահէ Գերապայծառ Լուի Պօրել, Մեծաւոր նոյն Սրբավայրին ու ներկայացուցիչ տեղւոյս Վիճակաւոր Արհիապատիւ Տէր Յովհ. Տըլէ Արք.ին:

Նոյն օրը ժամը 9ին Հայ հաւատացեալներ պիտի հաւաքուին նոյն Սրբավայրին մէջ, ուր ժամը 9.30-ին հանդիսաւոր ձայնաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Մարսիլիոյ Հայ Կաթողիկէ Առաքելութեան մեծաւորը:

Մարսիլիոյ հայ կաթողիկէ առաքելութիւն

ՎԻԷՆԻ Կապ. Խաչի վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ Փօն Էվէքի շրջանի (138 rue Lafayette) դպրոցի վերաբացումը կը կատարուի Նոյ. 1էն սկսեալ, որ յետաձգուած էր նորոգութեան պատճառով: Դասերը հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 7էն 9 եւ կիրակի առաւօտ 9—11, ուսուցչութեամբ Տիկին Նալպանտեանի:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Բացման թէյասեղան հանդիպումը այս ուրբաթ (31 Հոկտ.) ժամը 9ին Սասունի ճաշարանին մէջ, 31 rue d'Alexandrie, նուիրուած ԱՇՈՒՂ ՋԻՒԱՆԻԻ: Այս առթիւ քանի մը խօսք Տիկին Հ. Խնդկարեանի կողմէ: Երգ եւ նուագ՝ Ջիւանիի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Քէմէնչիստ աշուղ Յովսէփի:

Եղանակին Ա. պարահանդէսը

Շաբաթ 1 Նոյեմբեր, ժամը 22էն մինչեւ լոյս: Club Rue Grignan, Մարսէյլ, ԱՐՄԵՆԻԱի կազմակերպութիւնով՝ միշտ տաք ու ընտանեկան, միշտ հաճելի ու ընկերական, նուագախումբ՝ E. TOURNEL: Ճոխ զօթիյեօն եւ ընտիր պիւֆէ:

Salle D'IENA

10, Ave. d'Iéna, métro d'Iéna,

Կիրակի, 2 Նոյեմբեր, ժամը երեկոյեան 20.30ին

Կը ներկայացուի E. KALMANNի ծանօթ օփէրէթը՝

ՑԻԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

Բեմադրութիւն Իտա ԱՐՏ. ՂՈՒԿԱՍՕՖԻ, մասնակցութեամբ ռուս լաւագոյն դերասաններու: Նուագախումբը ղեկավարութեամբ Kalmann որդիի եւ նուագահանդէս Վօլօշէննի:

Տոմսերու համար հեռաձայնել Pro. 42-18, եւ ներկայացման օրը ժամը իրիկուան 7էն սկսեալ թատրոնի կիշէն:

Պարահանդէս

Եղանակի ամէնաշքեղ պարահանդէսը, կազմակերպութեամբ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ, 30 Նոյեմբեր George V.ի սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Երզրումի Ջիֆթլիկ գիւղէն Օնիկ Պարոնեանի աղջիկները (մայրիկին անունը Ծաղիկ) Համասփիւռ, Վարդուհի եւ Նաղենի (Արեւալոյս), կը փնտռեն իրենց ազգականները: Տեղեկացնել Տիկին Հայկանուշ Քնարեանի, 29bis, Rue Etienne Dolet, Alfortville, France:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Գործաւոր - գործաւորուհիներ (tricoteuse - poinçonneuse): Տեւական գործ, լաւ վարձատրութիւն:

Դիմել՝ 10 rue de Trétaigne, métro Jules Joffrin: Ներկայանալ թերթիս կողմէ:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 28 Octobre 1952 Երեքշաբթի 28 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6902-Նոր շրջան թիւ 2313
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը Փարիզի մէջ

Հակառակ իր 62 երկար տարիներուն, հակառակ հայկական կեանքէն ներս անօրինակ վերիվայրումներուն, հակառակ իր կրած ծանր յուսախաբութիւններուն, այսօր նոյնքան կենսունակ է այս հրաշալի Դաշնակցութիւնը որքան իր առաջին տարիներուն: Ան միշտ հաւատարիմ է իր միակ սեւեռակէտ նպատակին, որ է հայ ազգային ամբողջ տեւականութիւնը: Իսկ այս բոլորին ապացոյցը կուտար այն հաւատաւոր բազմութիւնը որ խուռներամ կուգար լեցնել հինգերորդ Թաղապետարանի ընդարձակ սրահը:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեէզ»ով եւ «Մշակ բանուոր» նուագով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս:

Հանդէսին կը նախագահէր ընկեր Հրանտ Սամուէլ, որ ըսաւ թէ ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կուգայ հաշիւ տալու իր «Օր»ուան առթիւ: «Մահ կամ ազատութիւն» նշանաբանով դրուեցաւ հիմը Հ. Յ. Դաշնակցութեան 62 տարիներ առաջ: Գաղափարը գործի վերածուեցաւ: Հայկական բռնագրաւուած հողերու լեռներն ու ձորերը թնդացին քաջարի հայդուկներու գնդակներուն տակ: Ազատութեան արեւը վայրկեան մը փայլեցաւ հայկական երկնակամարին վրայ: Այսօր ալ, ինչպէս միշտ, Դաշնակցութիւնը կը հետապնդէ մարդկային ազատութիւնը:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է որ կը պահէ մեր լքուած դրօշը եւ այս հանդիսաւոր օրուան մէջ կը յայտարարէ թէ պիտի բարձրացնէ զայն օր մը ազատ եւ անկախ Հայաստանի միջնաբերդին վրայ:
Վայրկեան մը յոտնկայս յարգուեցաւ յիշատակը բոլոր յայտնի եւ անյայտ հերոսներուն, որոնք տուին իրենց թանկագին կեանքը, որպէսզի տեւէ այս ազգը:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Յովիկ Եղիազարեան, որ իր գեղեցիկ ճառերէն մէկը խօսեցաւ: Հայե՛ր, Դաշնակցականնե՛ր, 19րդ դարը կ'ապրէր իր վերջին տարիները: Մեր ռահվիրաները ողի ի բոյն աշխատեցան տալու Հայոց ալ ազատութիւն եւ անկախութիւն: Դժուար եւ տաժանելի եղաւ այդ ճիգը: Այսօր յաւիտենութեան մէջ անոնք կըսկիծով կը դիտեն մեր ժողովուրդին դէմ եղած անարդարութիւնը: Կսկիծով կը դիտեն որ շինարար ժողովուրդ մը խաչը կը հանեն: «Զէնք տուինք ձեզի կ'ըսեն անոնք, բայց դուք անզէն էք այսօր: Մենք գիր տուինք ձեզի կ'ըսեն, Ս. Սահակ եւ Մեսրոպ, բայց ձեր գիրը վտանգուած է»: Անոնք յաւիտենութեան մէջ չհաւատացին թէ մեռած է Հայու վեհ հոգին: Եւ արդարեւ ի զուր չանցաւ անոնց աշխատանքը: 1890ին ծնունդ առաւ ուժ մը, ինքնավստահ եւ գործօն, հալածուած ժողովուրդի մը ծոցէն: Կը ստեղծուէր ժողովրդական կուսակցութեան մը եւ մեր երկինքին վրայ կը ծագէր ուղեցոյց աստղ մը: Այս լուսավառ կանթեղը իր ձեռքին մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդին առջեւէն, նաեւ կողքին կը քալէ եւ Մայիս 1918ին անհնարին զոհողութեամբ կերտեց ազատ Հայաստան մը: Այսօր եւս անկարելի է ուրանալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործը Սփիւռքի մէջ: 30 տարիէ ի վեր մամուլի, դպրոցներու եւ ճեմարաններու լայն ցանցով կը պայքարի յանուն հայ ժողովուրդի ամբողջ յարատեւութեան: Երեւակայեցէք վայրկեան մը որ գոյութիւն չունենար Դաշնակցութիւնը, ով պիտի առաջնորդէր հայ կամաւորը, հայ զինուորը դէպի Սարտարապատ, ով պիտի պահէր մեր մշակոյթը նախանձախնդիր արթնութեամբ: Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Օր»ուան առթիւ կը յայտարարենք թէ ան անխափան պիտի հետապնդէ իր նպատակը վաղն ալ, ինչպէս այսօր: Պիտի պայքարի օտար քարոզութեանց դէմ, հայ ժողովուրդի միասնականութեան դաւադիր ուժերուն դէմ: Մենք կ'ուզենք հայրենիք ստեղծել, որ Հայը ենթարկուի իր սեփական օրէնքներուն: Ստեղծել ամբողջական հայրենիք մը որ պարունակէ Թուրքին բռնագրաւած հողերը: Դաշնակցութիւնը միշտ արթուն ու աչալուրջ կը հետեւի դէպքերուն: Վաղը երիտասարդ ուժը պիտի ըլլայ ճարտարապետը կամ բանուորը թանկագին հայրենիքին: Հայ ժողովուրդը կը բացականչէ կեցցէ Դաշնակցութիւնը, իսկ Դաշնակցութիւնը կը բացականչէ ապրի հայութիւնը:

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը աւելի խնամուած էր այս տարի: Կազմակերպիչները մըտածած էին ոչ միայն Դաշնակցութեան խօսքը լսելի ընել, այլեւ տալ հոն գտնուող ժողովուրդին գեղարուեստական իրական վայելք մը:

Quatuor Deschamp ընտիր նուագախումբ մըն էր որ հարազատ շեշտերով կը նուագէր հայկական եղանակները: Օր. Սօնա Տօնապետեան դաշնակահար, նոր ուժ մը, նուագեց Շոփէնէն: Ջաւէն Մելիքեան տաղանդաւոր ջութակահար մը նուագեց արուեստով եւ յուզումով: Սիրուած երգչուհի Մառի Կաւվարենց, որ նոր վերադարձած է դէպի Արեւելք իր պտոյտէն, երգեց Կանաչեանէ եւ Ալէմշահէն, դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Janinne Cavand: Ընկ. Փալամուտեան արտասանեց Ռ. Զարդարեանի «Բագինի փառաբանութիւնը», աւելի յաջող եղած էր ուրիշ անգամներու:

Քանի մը խօսք Կապոյտ Խաչի պարախումբի մասին: Անտարակոյս գեղեցիկ եւ գնահատելի ձեռնարկ մըն է եւ շնորհաւորելի է Օր. Ալիս Գաւէզեան իր ճիգերուն մէջ: Բայց երբ պարերուն ազգային անուններ կը տրուին, պէտք է որ ազգային մօթիւները պարունակեն: Եթէ պարը՝ շարժումներով հոգեկան ապրումի մը արտայայտութիւնն է, ազգային պարն ալ ազգային ոգիի արտայայտութիւնն է, եւ այս է որ կը զանազանէ իւրաքանչիւր ազգի մասնայատուկ պարը: Մեր բոլոր գաւառներուն պարերը ընդհանուր ազգային բնոյթ կը կրեն: Մեր պարուհիները պէտք է գիտակցօրէն պարեն բեմերու վրայ: Անոնք շնորհալի են, եւ շնորհաւորելի է իրենց նուիրումը պարին:

Խօսնակն էր ընկ. Գ. Ամիրայեան որ վերջացուց Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրուան հանդէսը իր առաջնորդութեամբ եւ ժողովուրդին մասնակցութեամբ երգուած «Մշակ բանուոր»ով:

Կէս գիշերէն վերջ սկսան եւրոպական պարերը, մինչ պիւֆէի բաժնին մէջ հայկական եղանակներ կը նուագէին ընկեր Բենօ եւ Թառիստ Գարեգին:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ԺՈՂՈՎԸ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 3ԻՆ

Գրած էինք թէ Անթիլիասի Միաբանական ժողովը պիտի գումարուէր Հոկտ. 15ին: Համաձայն վերջին տեղեկութեանց, յետաձգուած է Նոյ. 3ին, դպրոցական վերամուտի առթիւ Առաջնորդարանները շատ զբաղած ըլլալով: Միաբանական ժողովը տեղի պիտի ունենայ Անթիլիասի վեհարանին մէջ: Պիտի մասնակցին Խորէն եպ. Բարոյեան (Պէյրութ), Զարեհ եպ. Փայասլեան (Հալէպ), Ղեւոնդ եպ. Չէպէեան (Կիպրոս), Տաճատ Ծ. վրդ. (Ճէզիրէ — Գամըշլը) եւ Անթիլիասի միաբանները եւ աբեղաները: Համաձայն կաթողիկոսական ընտրութեան կանոնագրութեանց, Էջմիածին կը մասնակցի 2 ձայնով, մէկ եկեղեցական, մէկ աշխարհական:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ ֆրանսական բանակը իր ուժերը կը համախմբէ Սեւ Գետին վրայ, դիմադրաւելու համար թշնամիին յառաջխաղացման որ կը շարունակէ:

ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ԿՌԻՒՆԵՐ տեղի ունեցան Թէհրանի մէկ մարզարանին մէջ, ուր կը տօնուէր Շահին 33րդ տարեդարձը: Քանի մը տասնեակ վիրաւորներ կան եւ 147 համալսարանականներ ձերբակալուած են:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. ժողովը Ապահովութեան խորհուրդին ոչ-տեւական անդամ ընտրեց Լիբանանը, Տանըմարքան եւ Քոլոմպիան, որոնք տեղը կ'անցնին Թուրքիոյ, Հոլանտայի եւ Պրազիլիայի: Այս խորհուրդը ունի 11 անդամ որոնց հինգը տեւական են. Ֆրանսա, Ամերիկա, Անգլիա, Խ. Միութիւն եւ Չինաստան, որոնք վեթոյի իրաւունք ունին: Միւսները 2 տարուան համար կ'ընտրուին: Ընդհ. ժողովը վաւերական համարեց նաեւ ազգայնական Չինաստանի պատուիրակութիւնը:

ՍԱՐԻ եւրոպականացման ապագայ կանոնադիրը կազմելու համար կատարուող ֆրանքեւգերման բանակցութիւնները խզուեցան: Այս պատճառով Սարի ընտրութիւնները յետաձգուեցան Նոյեմբեր 30ին:

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՄԵԾ ՃԱՌԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ Կ'ՈՒՂՂԷ ԻՐ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Հանրապետութեան նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլ Շաբաթ առտու մեծ շուքով կատարեց բացումը Ֆրանսական ճարտարարուեստի մէկ հսկայ գլուխ — գործոցին, Ռօն գետին վրայ կառուցուած Տօնզիէր - Մոնտրակոն ջրաելեկտրակայանին:

Ներկայ էին ոչ միայն պետական մարդիկ, այլ յիսունի չափ օտար դեսպաններ եւ ներկայացուցիչներ, բացի խորհրդային ներկայացուցիչներէ:

Այս առթիւ 450 հոգինոց հացկերոյթ մը տրուեցաւ, ուր, նախագահը քաղաքական մեծ ճառ մը խօսեցաւ, իր բառերը շեշտակի ուղղելով օտար ներկայացուցիչներուն: Ահա իր ճառը. —

« Տօնզիէր — Մոնտրակոն այս երկու բառերը թուական մը պիտի նշանակեն մեր ազգային վերականգնումին պատմութեան մէջ: Երախտագիտութիւն անոնց որ այս տիտանեան գործը գլուխ հանեցին: Արդէն Ժէնիսայի մէջ ունինք արեւմտեան Եւրոպայի ամէնէն ուժեղ ջրաելեկտրական կայանը: Այսօր ներկայ գործով ունինք աշխարհի ամենաբարձր ջրամբարը: Եթէ խաղաղ բաղդատութիւններ կ'ընենք (ռուսական) Տնիէփրօսթրոյի եւ (ամերիկեան) Թէննըսիի մեծագործ աշխատանքներուն հետ, նախանձոտ հակառակութեան մը համար չէ: Ընդհակառակն փառաբանելու համար է աշխարհի բարգաւաճման համար խաղաղութեան մէջ աշխատող ժողովուրդներու արդիւնաբերութիւնը: Մենք կ'ուզենք նշանակել Ֆրանսայի տեղը, նոյնիսկ հասկցնելու Ֆրանսացիներուն թէ հաւաքական աշխատանքը հրաշքներ կը գործէ, եւ եթէ հարուստները իրենց դրամական մասնակցութիւնը բերեն, քանի մը տարիէն մեր վերականգնումը պիտի իրագործուի:

Դեսպանները որ հոս են կը տեսնեն մեր ամենօրեայ վերականգնումը, բայց կան որ դէշ կը հասկնան մեր դժուարութիւնները եւ մեր ներքին վէճերը, կ'անգիտանան մեր միջազգային պահանջներուն արդարութիւնը, կը թուին միայն կասկածիլ մեր ուժին, մերթ ալ այն օժանդակութեան մասին զոր կրնան սպասել մեզմէ աշխարհի շահուն համար: Պ. դեսպաններ, չեմ ծածկեր յայտնելու ձեզի թէ չունինք ոեւէ ատելութիւն անոնց դէմ որ մեզ այնքան տառապեցուցին, կ'ուզենք մոռնալ անոնց անգթութիւնները եթէ նոյնիսկ անոնք չուզեն մոռնալ, բայց կարգ մը գովեստներ անոնց կարգապահութեան եւ ուժին՝ Ֆրանսայի ենթադրական անփութութեան մը դիմաց, մեզ կը վիրաւորեն խորապէս, որպէս թէ պարտեալը պէտք է ամէն ուշադրութեան արժանի նկատուի որ զօրանայ, որպէս թէ յաղթականը աւելի քաջալերութեան արժանի պիտի ըլլայ քան թէ զոհը:

Մեր քննադատներէն ոմանք կ'ըսեն, «Ֆրանսա, ծերացած եւ յոգնած երկիր մը»: Երկիր կոտորակուած, երկիր աւերուած: Այո, անտարակոյս, որովհետեւ խաղաղութեան դատին համար տուինք 1.357.000 մեռեալ 1914էն 18, 650.000 մեռեալ 1919—1945: Թէեւ մեր կրած վնասներուն մէկ հազարերորդն իսկ չէ հատուցուած մեզի, թշնամիին կողմէ չորս տարուան գրաւման պահուն մեզի պարտադրուած տնտեսական հատուցումներուն մէկ հարիւրերորդն իսկ չենք վերստացած, բայց ֆրանսական տնտեսութիւնը այսօր արտադրութեան միջին մը ունի, ինչ որ չէր ունեցած անցեալին մէջ:

Անտարակոյս Մարշըլի ծրագիրը եւ ամերիկեան օժանդակութիւնը մեզի օգնեցին եւ երախտապարտ ենք: Բայց, աւա՜ղ, Հնդկաչինի մէջ ազատութեան պաշտպանութիւնը նիւթապէս արդէն մեզի արժած է մօտաւորապէս կրկինը անոր զոր ստացած ենք, այսինքն, ծախսած ենք 1600 միլիառ. մեզի տրուած 800 միլիառին դէմ: Այստեղ պէ՞տք է յիշենք նաեւ մեր մարդկային անդարմանելի կորուստները, որպէսզի արդարութիւն հատուցանեն մեզի: Մեր շահո՞ւն համար: Ոչ, այլ դատի մը համար որ մերը չէ միայն, պաշտպանելու երիտասարդ ընկերակից եւ բարեկամ պետութիւններ որոնց տուինք բարգաւաճութիւն, բարձրացուցինք անկախութեան, պաշտպանելու համար ազատութիւնը Ասիոյ մէջ եւ առով իսկ պաշտպանելու ազատութիւնն ու ապահովութիւնը Եւրոպայի ու աշխարհի: Այս բեռը ստանձնեցինք, մինչ մենք ունէինք դեռ վերաշինելի տուներ եւ պատրաստել մեր ազգային պաշտպանութիւնը:

Այս պայմաններուն մէջ, պարոններ, ինչո՞ւ զարմանալ այս երկրին հակազդեցութեան վրայ, երբ իրեն հանդէպ անարդար են: Ֆրանսա ցաւ եւ դառնութիւն կը զգայ երբ միջազգային բարձր ատեաններու առջեւ դատի կը քաշուի: Ազգաժողովի ազնուական կամքը պաշտօն ունի խաղաղութիւնը կազմակերպելու եւ ոչ թէ խռովութիւններ ստեղծելու, ազգերը փոխադարձ վստահութեան մէջ միացնելու եւ ոչ թէ պառակտելու: Անոր առջեւ մեզ կ'ամբաստանեն թէ մարդիկն ու ժողովուրդները

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԷՃԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

1950 Նոյեմբեր 14ին Մարսէյլ իջայ: Զօպանեան եւս միացաւ ինծի Նոյեմբեր 15ին, գալով Վալանսէն: Պիտի կատարէինք իր յոբելեանը եւ Նարեկացիի տօնը:

Փօլատեան եկաւ բարիգալուստ մաղթելու յոբելեարին՝ առանց երբեք միտքէն անցընելու թէ սրբոցած է այն որ Հայ բանաստեղծութիւնը ֆրանսերէնի թարգմանելու մենաշնորհն ունի: Կը խօսինք, կը հանդարտեցնենք ու կը հասկցնենք թէ ...lèse - majestéի խնդիր չկայ, վիրաւորանք չկայ, եւ անմեղ բացատրութեան մը համար՝ աւելորդ է վշտացնել մէկը, որ իր յոբելեանը կը կազմակերպէ Մարսիլիոյ մէջ, եւ Նարեկացիի Օրը կը տօնէ իր ողիմպեան չուքին տակ: Արդարեւ, այդ օրերուն՝ Փօլատեան ամէն անձնուիրութիւն ցոյց տուաւ, յարգանքի եւ հոգածութեան ամբողջ իր պաչարը սպառեց, որպէսզի կատարեալ բլլայ մեծարանքը կամ հանդիսութը անոր՝ որ կը ներկայացընէ գրական անհետացած սերունդի մը Մնացորդացին վերջին հատիկը: Ռամկավարները լքած էին զինք (մէկ հոգի միայն փնտռեց զինք), ու Զօպանեան Դաշնակցական հիւրասենեակներու մէջ, մեր չուրջը, ի զո՛ւր կը փնտռէր ռամկավար բերան մը կամ ռամկավար աչք մը: Կը յիշէ հարկաւ մեր կատակները, երբ կ՚ըսէինք թէ Դաշնակցական օծեցինք զինքը՝ իր վերջին օրերուն:

Վերջապէս ,·Փրոֆ. Խայիկեան՝ Պօմոնի մէջ, իսկ Փօլատեան՝ Մարսիլիոյ մէջ, ցոյց տուին յարգանքին լաւագոյնը: Այս ամէնը բաւական չէ՞ր հանդարտ մնալու համար:

Օր մըն ալ, Փօլատեան ժամադրութիւն առաւ Ժան Պալարէն, եւ Զօպանեանն ու զիս առաջնորդեց Cahiers du Sudի խմբագրատունը, (Զօպանեան հրատարակած չէր տակաւին Ճիհատը, որու մասին խօսեցայ արդէն):

Այնտեղ, Զօպանեան ... արտասանեց «Թուղթին փառքը», այսինքն՝ մէկիկ մէկիկ թուեց թէ ո՛վ նամակ գրած է իրեն Ֆրանսացիներէն, ո՛վ գովեստով խօսած է, ներողութիւն՝ ո՛վ մեծ գովեստով խօսած է իր լեզուին եւ բանաստեղծի իր տաղանդին մասին: Եւայլն:

Ափ ի բերան մնաց Ժան Պալար, որ չնորհակալութեան պատուիրակութեան հանդամանք կը խորհէր տալ մեզի: Մտիկ ըրաւ, սակայն, առանց ընդմիջելու: Երբ աւարտեցաւ արչակարանութիւնը, զոր Զօպանեան կ՚արտասանէր՝ ինքզինք կարծելով «Անահիտ»ի խմբագրատան մէջ, Ժան Պալար ըսաւ.

— Պարոն Զօպանեան, ես կը ճանչնամ ձեզ եւ կարդացած եմ ձեր գործերը, ֆրանսերէն հրատարակուած: Դուք կը ներկայացնէք Mercure de Franceի մեր այն սերունդը, որ չկայ հիմա: Այժմ ֆրանսական գրականութեան մէջ աճեր հասեր են նոր ուժեր, որ այլապէս ինքնատիպ չունչ մը կը բերեն, տարբեր ջերմութեամբ աւիշ մը, ժամանակի parfum մը, լեզուի ուրիշ համ մը, — Լիւք - Անտրէ Մարսէլ այդ նորերէն է: Չեմ հասկնար թէ ի՛նչն է որ դժգոհութիւն կը պատճառէ ձեզի, — դուք թարգմանութիւններ էք կատարեր, ձեր տուրքն էք տուեր: Եւ ահա եկեր են նորեր՝ իրենց տուրքը տալու, իրենց ժամանակին վկայութիւնը բերելու:

Փօլատեան միջամտեց եւ աւելի խիստ խօսեցաւ.

— Պ. Զօպանեան, աչխատեր էք, թարգմաներ էք, ստեղծագործեր էք, այդ ամէնը լաւ, չատ լաւ էք ըրեր, ձեր գործը աւարտած է այլեւս, այժմ ձեր ընելիքն է s'effacer, որպէսզի երիտասարդները ծառայեն իրենց ժամանակին, բերեն դրոշմը նոր ժամանակներուն:

Լուռ, մտիկ ըրի:

Ցետոյ մեկնեցանք խմբագրատունէն, ծանր տպաւորութեան մը տակ: Փօլատեան ետ մնաց պահ մը: Զօպանեան ինծի կը կրկնէր իր տրտունջները եւ բանե՛ր, բանե՛ր, ի՛նչ բաներ: Մտիկ կ՚ընէի՞, մտիկ չէի՞ ըներ, չեմ յիշեր: Նման պարագաներու մէջ՝ լաւագոյն է խօսքը փոխել: Փօլատեան հասաւ մեր ետեւէն եւ ինծի ըսաւ թէ Ժան Պալար դժգոհ մնացած է մեր հանդիպումէն:

— Զիս դատապարտելո՞ւ համար կանչեցիք այդ ծերունին: Ըրածս քննադատելո՞ւ համար:

Ու Փօլատեան զղջում կը յայտնէր, կ՚ողբար իր սխալին վրայ, մինչ կը բարձրանայինք, Vieux Portէն վեր, դէպի Գաննըպիէր: Երեւակայեցէք, — ես՝ լուռ, Փօլատեան՝ ինքն իրեն դէմ բարկացած մէկու մը չարժուձեւերը ընելով, կը քալենք առջեւէն, իսկ Զօպանեան կը հետեւի մեզի՝ ձեռքերը ետին, կը քալէ դրեթէ քնանալով, մերթ նայելով մեզի թէ հեռո՞ւ մնաց արդեօք:

— Հոդ մի՛ ըներ, ըսի ի վերջոյ, Ժան Պալար գիտէ թէ չատ ծեր է Զօպանեան: Ու ծերին՝ ներելի է ամէն բան: Ա՛խ, քոտաք մը ըլլար՝ լուսանկարէինք, — Le vieux Poète au Vieux Port.

— Լուրջ կ՚ըսեմ, Նարդունի, կը վախնամ որ մեր այս մեծ բանաստեղծը, ծերուկի իր անպատասխանատուութեամբ եւ նչանաւոր իր անձնամոլութեամբ, վնասէ մեր ծրագրին:

— Հոդ մի ըներ, բան մըն ալ չի կրնար ընել:

Ո՞վ կրնար երեւակայել, որ «բան մըն ալ չի կրնար ընել» ըսողը, եթէ այդ խօսքով իր ուժին ապահովութիւնը կը բերէր, ամէն բանէ հրաժարելու ատեն՝ Թիրիթ պիտի դառնար ձմեռ, ծանր կոճղի մը պէս գետին տապալելով, կռնակի վրայ, Լիոնի նամակատան առջեւ, սառած սալայատակին ճիշդ մէջտեղը:

Ո՞վ կրնար երեւակայել, որ Զօպանեան, յետագային, յօդուած պիտի գրէր «Պայքար»ի մէջ, տղէտ կոչելու եւ ուրիչ արհամարհական բառեր գլորելու համար Փօլատեանի հասցէին, մոռնալով որ նոյն այդ տղէտը կազմակերպած էր իր յոբելեանը Մարսիլիոյ մէջ:

Ո՞վ կրնար երեւակայել, վերջապէս, որ Եւրոպացիներուն հանդէպ եւս պիտի գործածուէին արչակարանական հայկաբանութիւններ, — «չորթաբանութիւն» կրնայ վերադրել օրինակ՝ Զօպանեան ինծի, ես՝ Զօպանեանի, կամ ես՝ իրեն, ինք՝ ինծի, մինչեւ որ խանծի, խանծի, խառնծի, անիրաւը կաղնծի, լեզուն կծղի, կռնծի, բայց ոչ թէ, allons ! allons ! Լի՛ւք — Անտրէ Մարսէլի, այնքան սիրելի:

Այդ յօդուածաչարքն ալ, անչուչտ, աննչմար եւ անաղմուկ պիտի անցնէր, եթէ...

Բայց ամբողջացնենք վէճին պատմութիւնը: Անցնինք Փարիզ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Երէկ եւ այսօր

Հայ ազատագրական չարժումը որ ծայր տըւաւ անցեալ դարու վաթսունական թուականներին, երեք տասնեակ տարիներ ետք վերածուեց յեղափոխական բուռն պայքարի, որ պսակուեցաւ Հայաստանի հանրապետութեան հիմնադրումով:

Երէկ այդ յեղափոխական պայքարը հնարաւոր եղաւ կազմակերպել եւ տասնեակ տարիներ չարունակել հայահալած սուլթանական եւ ցարական բռնապետութիւնների դէմ, թէ խօսքով, մամուլով եւ հրապարակային ցոյցերով եւ թէ ահաբեկումներով եւ հայդուկային արչաւանքներով:

Մի չարք հայաչատ վայրերում ունէինք կուսակցական գաղտնի դատարաններ, որոնք քննում էին ժողովրդի գանգատները եւ համապատասխան վճիռներ էին արձակում: Շատ ծանր յանցաւորներին էլ մահուան դատապարտում եւ դատավճիռը գործադրում:

Երէկ՝ այն բուռն յեղափոխական պայքարի ընթացքին, մեր երիտասարդութիւնը ինքնաբերաբար էր նետւում յեղափոխական ասպարէզը, չատերը իրենց հարազատներից գաղտնի, որպէսզի չլինի թէ արգելք հանդիսանան: Շատ ծնողներ, իրենց յեղափոխական զաւակները զոհուելուց եւ կամ բանտարկուելուց ետքն էին միայն լուր ստանում:

Երէկ գլխաւորաբար նոր սերունդն էր պատասխանատու պարտականութիւններ կատարել մեր յեղափոխական պայքարի ընթացքին եւ բազմաթիւ զոհեր տուել:

Թուենք մի չարք երիտասարդ Դաշնակցական նահատակ հերոսների խնկելի անունները եւ իրենց տարիքը.—

Համօնիկ Օհանջանեան, 18 տարեկան, անդրանիկ զաւակը ընկեր Համօ Օհանջանեանի, որ Հ. Յ. Դ. Թիֆլիզի աչակերտ, Միութեան Բիւրոյի նախագահն էր, զոհուեց Ղարաքիլսայի ճակատամարտում:

Հ. Յ. Դ. Հայաստանի աչակերտ. Միութեան Բիւրոյի նախագահ՝ 22 տարեկան Յակոբ Զարիֆեանը զոհուեց բոլչեւիկեան ապստամբութեան դէմ մղուած կռւում:

Ցայտնի մտաւորական եւ մարտական ղեկավարներից Թ. Թումանեան 25 տարիքին զոհ գնաց, Կարօ Զօրեան՝ 26 տարեկան, Բարկէն Սիւնի՝ 26 տարեկան, Գուրգէն 27 տարեկան, Ստեփան Ստեփանեան (Պետր. Յարութիւնեան) 27 տարեկան, Արամ Արամեան 29 տարեկան, Մկր. Ազատալեան (Սարհատ) 31 տ., Մկրտ. Եօթնեղբայրեան 31 տարեկան, Դանիէլ Վարուժան 31 տ., Վանի Իչխան՝ 32 տ., Բարսեղ Շահպազ 32 տ., Գեղամ Բարսեղեան՝ 32 տ., Միհրան Թէրլէմէզեան 32 տարեկան, Գայլ Վահան՝ (Մինաս Տոլպաչեան) 32 տարեկան, Աղբիւր Սերոբ 33 տ., Դալի Ղազար 33 տ., Աչոտ Երկաթ (Արմ. Լեւոնեան) 34 տ., Ռոմիցի Լաթօ 35 տարեկան, Գէորգ Չաւուչ՝ 36 տարեկան, Խաչ. Կարճիկեան 36 տարեկան, Վահան Խորէնի՝ 36 տարեկան, Սիամանթօ՝ 37 տ., Հրայր՝ 38 տարեկան, եւ բազմաթիւ ուրիչ երիտասարդ ընկերներ, որոնց ցանկը անհնար է տեղաւորել օրաթերթի նեղ էջերի մէջ:

Ցիչատակենք նաեւ որ 22ից մինչեւ 35 տարեկան գաղափարապաչտ երիտասարդներ էին, որ հիմնեցին հոյակապ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ վաթսուներկու փոթորկալից տարիներին, ինչ անսասան պայքարում է ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստանի գաղափարը իրականացնելու նպատակով:

Մեր ընկերական պարտականութիւնն է մէկ պատկերազարդ ալբոմի մէջ ամփոփել զոհուած եւ կամ իրենց բնական մահով մեռած բոլոր այն յայտնի ընկերների չատ համառօտ կենսագրականներն ու լուսանկարները, որոնք մինչեւ իրենց մահը պայքարեցին եւ ընկան Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօչի տակ:

Օտար երկիրներում հաստատուած գլխաւորաբար Դաշնակցական տարագիրներիս միայն վիճակուած է Սովետ. իչխանութեան դէմ մեր պայքարը չարունակել խօսքով եւ մամուլով: Իսկ սովետական երկիրների Հայերը ընդհանրապէս, իրենց բախտակից միւս ժողովուրդների հետ միասին, գտնւում են այնպիսի սոսկալի կացութեան մէջ, որ բողոքելու եւ ընդվզելու հնարաւորութիւնն անգամ չունին:

Իսկ արտասահմանի այսօրուայ մեր նոր սերունդը, կարելի է ասել, զերծ քաղաքական եւ ցեղային հալածանքներից, կրթութիւն, գիտութիւն, արուեստ եւ արհեստ է ձեռք բերում եւ իր ապագայի մասին խորհում: Աղօտ գաղափար ունենալով մեր անցեալի պատմութեան եւ ազատագրական չարժման մասին, ընդհանրապէս իր տեղացի տարեկիցների հետ, հետաքրքրւում է տեղական նորութիւններով, մրցումներով, պարերով, թատրոնով, երաժչտութեամբ ու չարժանկարներով: Մանաւանդ արեւմտեան Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մեր երիտասարդները, չատ քիչ բացառութեամբ, ոչ տիրապետում են մեր մայրենի լեզուին եւ ոչ էլ հետաքրքրւում մեր ազգային կեանքով: Մեր յոյսը աւելի չատ կապուած է այն օտար երկրների մեր երիտասարդների հետ, որոնք գտնւում են մչակոյթով ոչ չատ բարձր հայկական գաղութների մէջ: Սրանք են որ առհասարակ կանոնաւոր ազգային ուսում են ստանում, հայկական ոգով սնանում եւ հասակ նետում:

Բնական պատճառներով մեր հին սերնդի անդամները տարուէ տարի պակասելով, իրենց տեղերը գրաւում են մեր նոր սերնդականները, տարբեր մտայնութեամբ:

Այսօրուայ մեր նոր սերունդը հինի բաղդատութեամբ ուսումով եւ տեխնիքով թէեւ աւելի բարձր է, սակայն յայտնի չէ տակաւին, թէ գալիք մեր ազատագրական պայքարին՝ զոհաբերութեան տեսակէտից ինչ համեմատութեան է հասնելու:

Երէկ մեր երիտասարդները յեղափոխական պայքարի մէջ մտան, առանց տարեց փորձառու ղեկավարների, իսկ այսօր մեր երիտասարդները դեռ ունին յեղափոխական պայքարի մէջ մարզուած տարեց ղեկավարներ:

ԲԵՆՕ

Թուրքիոյ վիճակը Երեւանի աչքով

ԽՄԲ.— Հայաստանի կուսակցական ժՁ. համագումարին մէջ, կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարը, Գ. Յարութիւնեան, խօսեցաւ նաեւ Միջին Արեւելքի երկիրներու կացութեան մասին: Ահաւասիկ Թուրքիոյ վերաբերեալ մասը, մեր հայերէնով.—

Թուրքիան գիւղատնտեսական երկիր է, գիւղատնտեսութենէն ստացուած եկամուտները եռապատիկ անգամ աւելի գերազանց են ուրիչ արդիւնաբերութիւններէ ստացուած եկամուտներէն:

Անգլիական եւ ամերիկեան աչխարհակալութեանց հետեւանքով, Թուրքիոյ գիւղատնտեսութիւնը միակողմանի կերպով միայն զարգացած է:

Նախապէս մեծ քանակութեամբ հացահատիկ արտադրող եւ իր ցորենի պահանջը լի ու լի ապահովող այդ երկիրը, վերջին տարիները հարկադրուեցաւ կրճատել հացահատիկի ցանքի յատկացուած տարածութիւնները, որպէսզի կարենայ արտածման համար մչակելի ծխախոտին տեղ բանալ: Ատոր հետեւանքով այժմ Թուրքիան բաւականաչափ հաց չունի եւ բնակչութիւնը չատ մեծ պէտք ունի պարէնի, եւ կառավարութիւնը ստիպուած է ցորեն նելածել «տըվիզ»ով: Վերջին տարիներս Թուրքիա ներածած է հարիւր հազարաւոր թոն հացահատիկ:

Սովը դարձած է Թուրք ժողովուրդին մչտնջենական մղձաւանջը: Մամուլին տուած տեղեկութեանց համաձայն միայն 1950ին երկրին 22 կուսակալութեանց մէջ սովը թագաւորած է:

Թուրքիոյ գիւղատնտեսութեան մէջ տարուէ տարի կ՚ընդարձակուէր ծխախոտի մչակումը, ուրկէ տարեկան կը ստացուէր 95—97 հազար թոն ծխախոտ: Վերջին տարիներու ընթացքին Մ. Նա-

հանգներու քաղաքականութեան շնորհիւ, խիստ կերպով կրճատուեցաւ Թրքական ծխախոտի արտածումը դէպի արտաքին շուկաները: Ամերիկեան ծխախոտը Թրքական ծխախոտը քշած է Արեւմտեան Եւրոպայի շուկաներէն, որուն հետեւանքով Թուրքիոյ մէջ կուտակուած է ծխախոտի մեծ մթերք մը զոր ծախելու համար շուկայ չեն գտներ: Այս վիճակը իր կարգին ուժեղ հարուած է հաստատուած գիւղատնտեսութեան որ տարուէ տարի ետ կ'երթայ: Այս պատճառով ալ չափազանց թերի է գիւղատնտեսութեան մեքենական պիտոյքներու վիճակը: Կը բաւէ ըսել որ 150 գիւղական տնտեսութիւններէն միայն մէկը ունի մեքենաշարժ գութան եւ 1065 տնտեսութիւններէն մէկը միայն կալսող մեքենայ:

Գիւղական տնտեսութեանց մօտաւորապէս 77 առ հարիւրը կը գտնուի կալուածատէրերու եւ «կուլակ»ներու ձեռքը եւ միայն 23 առ հարիւրը անմիջական կերպով կ'օգտագործուի 3 միլիոն գիւղական տնտեսութեանց կողմէ: Միեւնոյն տխուր պատկերն է Թուրքիոյ ամբողջ արդիւնաբերութեան մէջ:

Թուրքիան այնպիսի երկիր մըն է որ կախում ունի ամբողջ աշխարհակալ երկիրներէ, Անգլիայէն, Ամերիկայէն, որոնք թոյլ չեն տար իրեն զարգացնել իր ճարտարարուեստը :

Այս պատճառով ալ Թուրքիան ունի միայն թեթեւ ճարտարարուեստական արտադրութիւն ինչպէս կերպասեղէն, կօշիկ, կաշեղէն, ապակեղէն եւայլն:

Ամերիկեան մրցակցութեան ճնշման տակ, եւ մանաւանդ ամերիկեան ապրանքներու ներածման պատճառով խիստ կրճատուած է մեծաքանակ բամպակի յատուկ ապրանքներու տեղական արտադրութիւնը եւ ստիպուած են փակել երկրին մէջ եղած գործարանները:

Արդիւնաբերութեան միայն մէկ ճիւղ՝ քրոմի եւ երկաթի հանքերու գործունէութիւնն է որ վերջին տարիները զարգացած է, բայց այդ հանածոները երկրին մէջ չեն օգտագործուիր, այլ Ամերիկացիները ամբողջովին կը գնեն զանոնք որպէս հում նիւթ իրենց պէտքերուն համար :

Հանքերու արդիւնաբերութիւնները ամբողջապէս կը գտնուին Ամերիկացիներու ձեռքը եւ անոնցմէ ստացուած շահը կը մնայ ամերիկեան մենաշնորհներու եւ երբեք մաս չեն կազմեր Թուրքիոյ ազգային եկամուտին :

Գիւղատնտեսութեան անկումը եւ թեթեւ արդիւնաբերութեան կրճատումը բնակչութեան մէջ առաջ բերած են մեծ չափով գործազուրկներ : 1950ին գործազուրկներու թիւը հասաւ երկու միլիոնի: Աշխատաւորներու վիճակը աւելի ծանր է, չափազանցուած տուրքերու պատճառով, որոնք վերջին տարիները 8 անգամ բարձրացած են:

Ապրանքներու գիները հետզհետէ կը բարձրանան: Թրքական ոսկին կ'արժեզրկուի աստիճանաբար: Աշխատաւորներու եւ գործազուրկներու շարքերուն մէջ կը հօսին միլիոնաւոր հողազուրկ գիւղացիներ «բատրակ»ներ, որոնք ամէն տարի դաշտային աշխատանքներէ վերջ կը թողուն գիւղը եւ երբեմն ամբողջ գիւղերով կ'երթան քաղաքները, յուսալով թէ հոն որեւէ աշխատանք կը գտնեն ապրելու համար:

Թուրքիոյ մէջ ամէն տարի միջին հաշուով կը մեռնի նորածիններու 50 առ հարիւրը: Միայն Թոքախտէն ամէն տարի կը մեռնին տասնեակ հազարաւոր մարդիկ:

Այսպէս է այժմ Թուրք ժողովուրդի վիճակը, իբրեւ հետեւանք Ամերիկայի հրէշային աշխարհակալութեան եւ Թուրքիոյ ծախուած վարիչներուն քաղաքականութեան : Ս. Հ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆ, 20 Հոկտ.— Կիրակի, 19 Հոկտ. կէսօրէ վերջ, Տէսինի հայութիւնն ալ լեցուած էր Հ. Յ. Դ. Տան սրահը, հաղորդուելու հերոսներու յիշատակով: Տօնակատարութիւնը կազմակերպած էր Հ. Յ. Դ. կոմիտէն, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ դպրոցին հոգաբարձութեան:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ երգչախումբին «Մշակ բանուոր» քայլերգով ու «Իմ հեռաւոր հայրենիք» խմբերգով :

Օրուան նախագահը ընկեր Միսաք Միրզէ իբրեւ բնաբան առնելով Եղիշէ Չարենցի մէկ պատմութիւնը, բացատրեց թէ Դաշնակցութիւնը ոչ միայն չէ «թողուած», կ'ապրի նոյնքան առոյգ ու կազմակերպ, այլ եւ պիտի շարունակէ գործել մինչեւ որ իրականանան իր առաջադրութիւնները: Յետոյ արգահատանքով յիշեց Հայաստանի ներկայ վարիչներուն տմարդի ընթացքը, հայրենիքը կերտողներու յիշատակին հանդէպ, բան մը որ ոչ մէկ ազգի պատմութիւն արձանագրած է: Ապա հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան լռութեամբ ոգեկոչել յիշատակը հայրենիքին ու ազատութեան համար ինկած անհամար քաջերուն:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր ու խնամքով պատրաստուած՝ Տէր եւ Տիկ. Փափազեաններու ջանքերով: Արտասանեցին, դպրոցի աշակերտներէն Շաքէ Տէմիրճեան՝ Գեղօն Հ. Յ. Դաշնակցութեան (Տիկ. Փափազեանի): Բրաբիոն Տապաղեան երկու արտասանութիւններով Կարօտ (Յովհ. Շիրազի) եւ «Մեր տարագիր դրօշին» (Տիկին Փափազեանի): Երկուքն ալ արժանացան ջերմ գնահատութեան: Խոր զգացումով արտասանեց Օր. Մարի Լուիզ Առաքելեան Ա. Ծառուկեանի «Ուխտ Արարատին»ը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ Բարունակ Պառաւեան հայրենաշունչ ուղերձ մը կարդաց՝ մաքուր առոգանութեամբ որ պատրաստուած էր Պ. Սուրէն Փափազեանի կողմէ: Տիկին Շուշանիկ Պալեանի «Բարձր սարեր»ը հայրենի յիշատակներ արթնցուց սրտերու մէջ: Իսկ Օր. Անժէլ Մուրատեան իր քաղցր ու թրթռուն ձայնով խլեց ջերմ ծափեր՝ երգելով Սայաթ Նովայի «Մի խօսք ունեմ»ը եւ երկրորդ երգ մը՝ «Մարտիկի երգը»: Մեներգեց նաեւ պատանի Բ. Պառաւեան :

Ներկայացուեցաւ կենդանի պատկեր մը՝ «Մեր հայրենիքի ոգին», որուն դերակատարները պատանի Սուրէն Մատոյեան (հայ ֆետայիի դերով) եւ Օր. Մարի Մուրատեան (Հայ օրիորդը) կրցան յաջողութեամբ արտայայտել պատկերին ոգին՝ յուզելով ներկաները: Իսկ դպրոցին պարախումբը, մեր փոքրիկ օրիորդներուն կողմէ տոհմիկ տարազներով զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծեց իր երկու տպաւորիչ պարերով : Երգչախումբը Տիկին Փափազեանի ղեկավարութեամբ երգեց երկու խմբերգներ փակելով գեղարուեստական բաժինը :

Օրուան բանախօսը, ընկեր Խ. Մկրտիչեան բացատրեց թէ Դաշնակցութեան Օրը վսեմ խորհուրդ մը կը պարունակէ : Օր մըն է յիշատակի եւ ուժի պաշտամունքի: Դիցաբանութեան շրջաններէն սկսեալ ուժի պաշտամունքը արմատացած է Հայոց մէջ: Մեր պատմահայրը՝ Մովս. Խորենացի, անմահացուցած է զօրութեան չաստուածը յանձին Վահագնին : Երկար դարերու ստրկութեան եւ բռնակալ լուծի գործած բարոյական աւերները թէեւ երբեմն խաթարեցին Հային մարտունակ ոգին, սակայն դարձեալ իր ծոցէն ծնան Խաչատուր Աբովեաններ, Նախակարապետները յեղափոխութեան, որոնք իրենց գրիչով ցնցեցին թմրած հայութիւնը, ցանեցին յեղափոխութեան սերմերը, որոնց արձակած ծիլերը հրապարակ բերին ազգային կազմակերպութիւններ բարձր գաղափարներով: 1890ին էր որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մուտք էր գործեր ազգային բեմէն ներս, շուտով դառնալու համար ժողովրդային տարածուն կուսակցութիւն մը: Ան յեղաշրջեց հոգիները եւ երէկուան ստրուկ ժողովուրդը դարձաւ կտրիճ, անձնազոհ ու անվեհեր ֆետայի: Դաշնակցութեան վիճակուեցաւ իր համադրեալ ուժով արձանագրելու ոսկեզօծ էջեր ժամանակակից ազգային պատմութեան մէջ: Ընկերը ապա ձաղկելով համայնավարներու դաւեհիկ գործունէութիւնը եւ Դաշնակցութեան դէմ մղած ստոր պայքարը, շեշտեց թէ Դաշնակցութիւնը պիտի գործէ նոյն յարատեւութեամբ եւ հաւատարմութեամբ : (Ծափեր):

Ընկեր Միրզէ իր փակման խօսքին մէջ շատ գեղեցիկ օրինակով մը յորդորեց ծնողները հսկել իրենց զաւակներուն հայեցի կրթութեան, որպէսզի կարելի ըլլայ պահել մեր բարոյական դիմագիծը:

Փոն տը Շէրիւէն Նոր Սերնդական Տէր Ղազարեան, հայրենասէր երիտասարդ մը որ մասնաւորապէս եկած էր հանդէսին, ֆրանսերէն ուղերձ մը կարդաց որուն բովանդակութիւնը պէտք է որ հրահրէ նորագոյն Ֆրանսախօս սերունդին ազգային ոգին: Շնորհաւորելի է այս երիտասարդին օրինակելի նախաձեռնութիւնը :

Հանդէսը փակուեցաւ երգչախումբին «Յառաջ Նահատակ»ով եւ բազմութիւնը ցրուեցաւ գոհունակ ... : Գ. Պ.

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Մեր սենեակին պատը այնքան բարակ է, որ դրացին ինչ որ խօսի կը լսեմ :

Բ.— Մեր սենեակին պատը այնքան բարակ է, որ դրացին ինչ որ մտածէ կը տեսնեմ ... :

×

ԱՄԲԱԿՈՒՄ ինչ որ կ'ընէ կը ձախողի: Վերջապէս կը դիմէ կնոջ.

ԱՄԲԱԿՈՒՄ.— Կնիկ, եթէ կով մը ունենանք, կրնանք առանց դժուարութեան մեր ապրուստը ճարել: Ձե՞ս կրնար տեղէ մը կով մը հայթայթել:

ԿԻՆԸ.— Ես էշ մը գտած եմ. դուն ալ կով մը գտիր ... :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Զ.— ՑԻՄԱՐ, ՑԻՄԱՐ ԶՈՅԳ ՄԸ

Դժուար չէր երեւան հանել, որ ան կը բնակէր Ուաշինկթընի հիւսիս. արեւմտեան կողմը, Թընլօ փողոցին վրայ, թիւ 2634 երկյարկանի շէնքին մէջ: Տանտէրն ու դրացիները կ'ըսէին, թէ հանդարտաբարոյ, մտաւորական տիպի աղջիկ մըն էր: Բաւական շատ կը կարդար ու կը մեքենագրէր, նոյնիսկ Կիրակի օրերը: Միշտ տուն կու գար լրաթերթերով եւ պարբերաթերթերով, փոխանակ գալու երիտասարդներու հետ: «Երկար մազերով մտաւորական »— այսպէս էր վճիռը :

Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի մարդիկը, սակայն, հաստատեցին, թէ փոխադրուած էր հոնկէ քանի մը ամիս առաջ եւ վարձած էր մէկ սենեակով բնակարան մը Մէք Լին Կարտընզ, Ճէֆըրսըն Հոլի մէջ, որ աւելի մօտ էր իր աշխատավայրին :

Անկէ անդին, շատ մը շաբաթներ, Ճուտիթ Քոփլըն հսկողութեան տակ առնուեցաւ եւ հետապնդուեցաւ: Իր շարժումներուն ոչ իսկ մէկ հատը անծանօթ չէր Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակին: Հետապնդումը գաղտնի էր եւ ագդու : Ճուտիթ Քոփլըն ոչ իսկ մէկ անգամ կասկածեցաւ, որ կը գտնուի հսկողութեան տակ :

Առաջին ամսուն, հետախուզութիւնը վհատեցուցիչ էր: Ճուտիթ մեծցած էր լաւ ընտանիքի մէջ: Իր հայրը բարեկեցիկգործարանատէր մըն էր եւ ծանօթ էր իբրեւ մեծ մարդասէր մը: Սէմիւըլ Քոփլընի համար կ'ըսէին, թէ կ'օգնէր աղքատներուն: Իր կինը՝ բարի մօր մը հանդարտ տիպարն էր: Միակ բանը, զոր Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակը կրնար ըսել Ճուտիթի համար այն էր, թէ կապեր ունէր ան այր մարդոց հետ : Դրացիները կը սխալէին: Ան կը տեսնէր շատ այրեր, բայց երբեք իր բնակարանին մէջ :

Յունուար 7, 1949ին, Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի մարդիկը տեսան, որ Ճուտիթ, երիտասարդի մը հետ միասին ճամբայ ելաւ ինքնաշարժով: Գացին անոնք Պալթիմըրի Սըտըրն Հոթելը : Արձանագրուեցան իբրեւ տէր եւ Տիկին Հ. Փ. Շափիրօ, 122, Պըրնսայտ պողոտայ, Հէրթֆըրտ, Քոնէքթիքըթ: Ստացան թիւ 412 սենեակը :

Զինուած՝ մանրախօսներով եւ X. ճառագայթներու մեքենաներով, որոնք կրնան լուսանկարներ առնել պանդոկի սենեակի պատերէն, Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի մարդիկը մտան հարեւան սենեակը :

Ոչ քաղաքականութեան եւ ոչ ալ լրտեսութեան մասին խօսեցան այդ գիշեր: Կային յուզումներ, հոգեպրպտումներ, սեռային յարաբերութիւն: Յաջորդ առաւօտուն, Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակը հաստատեց, որ Պ. Շափիրօ կարող, հաւատարիմ պետական դատախազ մըն էր, որ Ճուտիթի հետ կ'աշխատէր միեւնոյն բաժանմունքին մէջ:

412 սենեակին զոյգը հոն մնաց մինչեւ յաջորդօրը կէսօրէ վերջ եւ այնուհետեւ ճամբայ ելաւ դէպի Ֆիլատէլֆիա: Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակին կարաւանը հետեւեցաւ անոնց: Այս անգամ անոնք արձանագրուեցան չքեղ Պէլվիւ Ըսթրէթֆըրտ Հոթէլը, միեւնոյն անունով եւ Քոնէքթիքըթի միեւնոյն հասցէով: Բնակեցան թիւ 1523 սենեակը: Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի մարդիկը մտան հարեւան սենեակ մը, միեւնոյն սովորական պիտոյքներով: Ամբողջ եղածը, նախորդ գիշերուան կրկնութիւնն էր: Լրտեսութեան նշան մը չկար: Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի գործակալները զայրացած էին մանաւանդ իրենց բաժանմունքի պետին դէմ, որ խանգարած էր իրենցշաբաթավերջի արձակուրդը, որսալու համար լրտեսներ, որոնք զոյգ մը սիրահարուած թռչուններ էին միայն :

Խաբուած էին: Սէմիւըլ Քոփլըն պատուաւոր մարդ մըն էր: Պ. Շափիրօ՝ հիանալի փաստաբան մը : Ճուտիթի արձանագրութիւնը՝ կատարեալ : Սխա՞լ էր արդեօք իրենց ստացած տեղեկութիւնը : Միթէ՞ այս ալ մէկն էր անմեղ մարդոց դէմ ուղղուած ամբաստանութիւններէն, որոնք այնքան յաճախակի են պաղ պատերազմի ընթացքին:

Յաջորդ շաբթու, սակայն, Ճուտիթ Քոփլըն գտնուեցաւ տեսակ մը անկանոն շարժման մէջ: Գնաց իր բաժանմունքի պետին մօտ, որ տեղեակ պահուած էր անոր վրայ կատարուող հսկողութեան ու հետախուզութեան մասին:

Թարգմ. Կ. Գ. Բ. ԶԻՆԿԸՐ

կը հաստատարենք, մինչ Ֆրանսա հայրենիքն է մարդու եւ քաղաքացիի իրաւունքներուն, դերութեան ջնջումին, տարբեր քաղաքակրթութեամբ ժողովուրդներու եղբայրական ընկերակցութիւնը ներկայացնելով Ֆրանսական Միութեան : Հիւսիս. Ափրիկէի մէջ մեր գործը կը պարզէ բարիքները իմաստուն ու միանգամայն յանդուգն առաջնորդութեան մը, մինչ այլուր կարգ մը անկարգութիւններ եւ թշուառութիւններ մեզ կը ցուցնեն թէ աւելի դիւրին է դասեր տալ քան օրինակներ :

Վերջապէս, պարոններ, Հրաւէր Էրիոյի բառով, Ֆրանսա «իրաւունք ունի քաշուիլ իր իսկ տառապանքին մէջ»: Եւ սակայն Ֆրանսա նախաձեռնեց Եւրոպայի մը միութեան, Եւրոպա մը խաղաղութեան եւ ապահովութեան, եւ ոչ թէ պառակտումի եւ սպառնալիքի: Այս պատճառով կը պահանջենք որ ժողովուրդներու միջեւ հաւասարակաց ապահովութիւն մը հաստատուի, ուր բոլորին իրաւունքները հաւասար ըլլան, բեռները արդարօրէն բաժնուին ամէնուն միջեւ, համեմատաբար այն զոհողութեանց որու ենթարկուած են երէկ եւ այսօր, ազատութեան և արդարութեան ընդհանուր դատին համար :

Անվերապահ կերպով խօսեցայ ձեզի, որովհետեւ, գիտէք թէ, մեր խօսքին անկեղծութիւնը լաւագոյն վկայութիւնն է մեր անկեղծ բարեկամութեան »:

Երեսփ. Ժողովի Նախագահ Պ. Էրիօ ալ ճառով մը յայտնեց թէ Ֆրանսան քննադատողներուն պատասխան մըն է այս տխտանեան աշխատանքը, որ արդիւնքն է մասնաւորներու շահին և պետութեան շահին հաւաքականութեան, որու վրայ կազմուած է զայն գլուխ հանող «Թօնի ազգային ընկերութիւնը »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՅ ՄԸ ԿԸ ՍԱՊԱՆՆԷ ԻՐ ԿԻՆԸ.— Կրընոպլէն կը հաղորդեն թէ Շավանօզի մօտակայ Պէլմօն գիւղին մէջ ընտանեկան տռամ մը տեղի ունեցաւ: Պօղոս Քասապեան անուն 38 տարեկան հայ գործաւոր մը որ, քանի մը տարիէ ի վեր հիւանդ ըլլալով անկարող էր աշխատելու, յուսահատութեան նոպայի մը մէջ (ուրիշ թերթ մըն ալ կ'ըսէ մոլեգնածի նոպայի մը մէջ) դանակի բազմաթիւ հարուածներով սպաննեց իր կինը եւ յետոյ, դէնքը իր վրայ դարձնելով կուրծքը ծակծկեց: Կինը մեռած էր, ինքն ալ Լիոնի հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ, սակայն հոն ալ Պօղոս պատուհանէն ինքզինքը վար նետելով գանկը ջախջախուեցաւ : Պօղոս իր երկու զաւակները 4 եւ 7 տարեկան քովի սենեակը փակելէ վերջ գործած է ոճիրը եւ տղոց ճիչերուն վրայ է որ դրացիներ դացած եւ ոստիկանութեան հաղորդած են տռամը :

ՀԱՇԻՇԻ խնդրին առթիւ Շէլի մէջ ձերբակալուած Տիկին Վաղարշակեան առժամապէս ազատ թողուեցաւ, յայտարարած ըլլալով թէ իր մեռած ամուսնին գործերուն տեղեակ չէր: Հողատէր ֆրանսացին հարցաքննուելով յայտնեց թէ Տիկին Վաղարշակեան յանձնարարած էր իրեն ագարակին ծանօթ բոյսը յանձնել մէկու մը որ պիտի գար : Հիմա ոստիկանութիւնը կը փնտռէ այդ «մէկը» :

Տէր եւ Տիկին Միհրան Սանդրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փիլիպպոս Անդրանիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միսաք Տէրտէրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Թագուհի Առաքելեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Աստուածատուր Գույումճեան, Այրի Տիկին Հրանդուհի Ազարեան եւ զաւակները (Աւստրիա), Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Փանոսեան և զաւակները (Ամերիկա), Այրի Տիկին Էլիզ Սեպուհեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Անտոնեան, Պ. Օննիկ Յովակիմեան, Այրի Տիկ. Սիրանուշ Քէօսէեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Քէօսէեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Յովակիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Յովակիմեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Հայրապետեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Դժխոյ Զապունեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, մօրեղբօր, տագրոջ եւ ազգականին

ՅՈՎՍԷՓ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 88 տարեկանին, 6 Bld. Carnot, Ալֆորվիլ :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, այսօր երեքշաբթի ժամը 15.30ին, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի իր ընտանեկան դամբարանը:

Իր փափաքին համաձայն ոչ ծաղիկ ոչ ծաղկեպսակ: Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի զայս իբր այդ նկատել :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին:

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կ'երգէ՝ Փարիզէն մասնաւորապէս հրաւիրուած Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ :

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

Վիէնի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30-ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր :

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին:

Մանրամասնութիւններր յաջորդով :

×

Իսիի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէին : Նոյեմբեր 9ի կիրակին Salle des Fêtesի մէջ :

×

Սեն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 15ին շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան » կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի եւ Կապ. Խաչի :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՏԷՍԻՆԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր սարքած թէյասեղանէն եւ հրաւիրատոմսերէ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .—

Թէյասեղանի ընթացքին Պ. Օննիկ Իսրայէլեան 2000 ֆր., Պ. Սարգիս Առաքէլեան, Տէր եւ Տիկ. Արամ Օհանեան, Պ. Յովհ. Զաթալեան, Պ. Պ. Խ. Գարակէօզեան, Կարօ Օհանեան, Լեւոն Տէր Ղուկասեան հազարական :

Պ. Յովհ. Մանուկեան 1500, Պ.Պ. Գ. Պօյաճեան, Արտ. Խորանեան, Տէր Պօղոսեան, Վահան Քէչիչեան, Մկր. Մարտիրոսեան, Արշ. Յակոբեան, Յար. Շահզատեան, Մովս. Կարապետեան, Տիկիններ Սէլվի, Շ. Բարսեղեան, Ֆ. Օվիկեան, Պարսամեան, Պ .Պ. Արիս Սարգիսեան, Կարօ Գաբրիէլեան Բիւզանդ Փափազեան, Նազար Աղէկեան 500ական ֆրանք :

Տիկին Թ. Արշահամեան 700, Պ. Յովհ. Յակոբեան 400, Պ. Յովհ. Պետրոսեան 300, Տէր եւ Տիկին Փափազեան, Պ. Գր. Տիրէնեան, Սահակ Պասմաճեան, Յակոբ Գարաեան, Չիլինկիրեան, 200ական ֆրանք :

Պ. Նազարէթ Յովհաննէսեան 100 Ֆր.:

Պ.Հայկ Ղուկասեան 1000, Տիկ. Հ. Աւագեան, Պ. Մանուկ Փանոսեան, Յար. Ճորճալեան, Արսէն Սահակեան, Կարօ Ժամկոչեան, Պօղոսեան, Նուպար Պօտուրեան, Յակոբ Սիւզմէճեան, Գուրգէն Տապաղեան 500ական, Պ. Պ. Մեսրոպ Դանիէլեան, Գէորգ Զաթալեան, Ստեփան Գորոյեան 300ական, Պ. Պ. Գր. Այկիկեան, Տիգր. Տէյիրմէնճեան, Տիգր. Պուղուքլեան, Սարգ. Կարապետեան, Ղազարոս, Գառնիկ, Արամ Միրզոյեան 200ական, Պ. Նշան Լազեան 150 :

Ընդհ. գումար 27.750 ֆրանք :

Հ. Յ. Դ. Օրուան առթիւ Պ. Զաքար Չէյթունցեան Տէսինի դպրոցին կը նուիրէ 500 ֆր.:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՁՐԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Երեկոյեան դասեր, չափահասներու համար ամէն ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ժամը 7—8, առաջին տարի, իսկ 8—9 երկրորդ տարի: Կը տրուին Lycée Condorcetի սրահներէն մէկուն մէջ, 8 Rue du Havre, métro St. Lazare կամ Havre - Caumartin: Դիմել՝ դասերուն օրը տեղւոյն վրայ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Մարի Աստուրեան

Ուսուցչուհի դաշնակի, ջութակի եւ ձայնագրութեան (solfège) :

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ ՓԱՐԻԶԻ :

Concours Léopold Bellan :

Դասեր կուտայ ամիսը 700 ֆրանքի :

Դիմել՝ 56 La Canebière, Marseille :

ՀԱՅԿԱԶՆ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ

ՄԱՌԻ Մ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Ամուսնացած

Ալֆորվիլ, (19 Հոկտ. 1952) Շավիլ

× Շավիլէն Տէր եւ Տիկին Մ. Սարգիսեան եւ Ալֆորվիլէն Այրի Տիկին Ա. Պատուական իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Շավիլի Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի, Նոր Սերունդին, եւ Ֆ. Կ. Խաչին եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ, հեռագիրներով եւ նուէրներով պատուեցին իրենց զաւակներուն հարսանիքը : Եւ այս առթիւ կը նուիրեն 1000 Ֆր. Շավիլի Նոր Սերունդին եւ Կապ. Խաչին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Բացման թէյասեղան համդիպումը այս ուրբաթ (31 Հոկտ.) ժամը 9ին Սասունի ճաշարանին մէջ, 31 rue d'Alexandrie, նուիրուած ԱՇՈՒՂ ՋԻՒԱՆԻԻ : Այս առթիւ քանի մր խօսք Տիկին Հ. Խոնդկարեանի կողմէ: Երգ եւ նուագ՝ Ջիւանիի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Քէմէնչիստ աշուղ Յովսէփի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Cadet :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը համախորհուրդ Փարիզի Վասպուրական Հայր. Միութեան հետ կը պատրաստուի տօնել ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ կաթողիկոսական ընտրութեան 60ամեակը, Յունուարի առաջին կէսին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին Քաղէ սրճարանին վերնայարկը : Պիտի կատարուի հետաքրքրական վիճաբանութիւն մը, նիւթ ունենալով «Մեր ազգային թերութիւնները»: Մուտքը ազատ է:

Պարահանդէս

Եղանակի ամէնաշքեղ պարահանդէսին, կազմակերպութեամբ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ, 30 Նոյեմբեր George V.ի սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Էրզրումի Զիֆթլիկ գիւղէն Օննիկ Պարոնեանի աղջիկները (մայրիկին անունը Ծաղիկ) Համասփիւռ, Վարդուհի եւ Նազենի (Արեւալոյս), կը փնտռեն իրենց ազգականները: Տեղեկացնել Տիկին Հայկանուշ Քնարեանի, 29bis, Rue Etienne Dolet, Alfortville, France :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— Տարօն Սարմոյ Զօրի Հայր. Միութեան պատի օրացոյցը, 1953ի համար : Այս տարի շատ սահմանափակ թիւով է տպագրուած, կողքը զարդարուած է Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետի նկարով :

Ստանալու համար դիմել՝ Տիկին Աշխէն Պօղոսեանի, 4 Bld. de la Paix, Marseille :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Գործաւոր - գործաւորուհիներ (tricoteuse - poinçonneuse) : Տեւական գործ, լաւ վարձատրութիւն :

ԴԻՄԵԼ՝ 10 rue de Trétaigne, métro Jules Joffrin : Ներկայանալ թերթիս կողմէ :

Մ Ի Մ Ո Ռ Ն Ա Ք Ո Ր . . .

Միշտ լաւագոյն ճաշը

Լիլային

կրնաք ընել, համով - հոտով ու մանաւանդ... հաճելի մթնոլորտի մը մէջ

Ելէք métro Trinité կամ Notre Dame de Lorette եւ

24, RUE ST. LAZARE

Ձեզի կը դիմաւորէ

ԼԻԼԱՆ (AUX LILAS)

Արեւելեան նուագ շաբաթ եւ կիրակի գիշերները

Վաճառքի կեդրոնի ծախու է

Confectionի արդիական խանութ մը՝ ետեւը սենեակով: Առաջին յարկի վրայ 4 սենեակ, «ալքով» եւ սալ տը պէն: Ամբողջութիւնը, պատերով եւ fondsով վեց միլիոն :

Գրել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի հասցէով՝ «Յայտարարութիւն թիւ 17»:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 29 Octobre 1952 Չորեքշաբթի 29 Հոկտ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6903-Նոր շրջան թիւ 2314

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՍԱԼԻՔՆԵՐԸ

«Դաշնակցութեան Օր»ուան հանդէսները առիթ ընծայեցին անգամ մը եւս հայ ժողովուրդին առջեւ հրապարակաւ պարզելու Հայկական Դատի ներկայ վիճակը: Միեւնոյն ատեն՝ քննելու քաղաքական ընդհանուր կացութիւնը եւ ստեղծուած նոր պայմաններու մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վիճակուած դերը:

Ինչպէս տեսանք, դիմացի ճակատին վրայ կը տիրէ «խաղաղութիւն ամենեցուն»:

1945 — 1947, շուրջ մէկուկէս տարի «Հայկական Դատ» եւ «Ներգաղթ» խաղցնելէ վերջ, մեր «Հայաստանասէր»ները անխառունակ նահանջով մը կրկին մտան իրենց պատեանին մէջ:

Ա՛լ չեն խօսիր Հայաստանի սահմաններու ընդարձակման մասին:

Ա՛լ «Համազգային Համագումար»ներ չեն կազմակերպեր հեռաւոր Ամերիկաներու մէջ:

Որովհետեւ գիտեն թէ՝ 1947ի ամառը փողով ու թմբուկով Նիւ Եորքի փառաշուք մէկ պանդոկին մէջ իրենց կատարած հանդիսաւոր յայտարարութիւնները, Երեւանի կառավարութեան պատասխանատու անձնաւորութեանց ղրկած «յուսադրիչ» հեռագիրները կատարեալ սնանկութեան յանգեցան:

Գիտեն թէ այդ համագումարէն քանի մը ամիս վերջ, 1947 Հոկտեմբեր 24ին, Նիւ Եորքէն ոչ շատ հեռու, Լէյք Սըքսէսի մէջ, ՄԱԿի մէկ ժողովի ընթացքին, Խորհրդային Միութեան պատուիրակ Վիշինսքի (այժմ արտաքին նախարար), պատասխանելով Թուրքիոյ պատուիրակ և Մոսկուայի դեսպան Սէլիմ Սարփէրի, պաշտօնապէս յայտարարեց թէ՝ «Կարսն ու Արտահանը կը պատկանին Վրացիներուն, ու ժամանակ է որ այդ հողամասերը վերադարձուին իրենց իսկական տէրերուն...»:

Այս յայտարարութիւնը վերջ տուաւ «Հայաստանասէր»ներու ճամարտակութեանց:

1948 Փետրուար 4ին Փարիզի Ազգային Տան մէջ, ուր տուն տեղ եղած էր «Ազգային Ճակատ»ը, անձայն անշշուկ թաղուեցաւ «Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբ»ը, որ կազմուած էր 1945 Օգոստոս 16ին՝ նոյն այդ Ճակատի նախաձեռնութեամբ:

Անկէ ի վեր «պապանձումն Զաքարիայի»:

Շատ չանցած «Ազգային Ճակատ»ն ալ լուծուեցաւ, առանց հաշիւ տալու հայ ժողովուրդին, որ լայն բացած էր քսակը՝ Թրքահայ Դատի պաշտպանութեան համար: Առատաձեռն եղած էին մանաւանդ գաւառի մեր հայրենակիցները:

Հանգանակուած գումարին կարեւոր մէկ մասը ծառայած էր հրատարակելու «Ալբոմ» մը, որ զուտ քարոզչական նպատակ ունէր:

Մինչեւ այսօր ալ ո՛չ ոք գիտէ թէ ինչ եղան դրամները: «Ազգային Ճակատ»ը լուծուած ըլլալով, պատասխանատու մէկը չկայ հրապարակին վրայ:

Հինգ տարիէ ի վեր կրկին ստեղծուած է այն վիճակը, որ կը տիրէր ամբողջ քառորդ դար, 1920 — 1945:

Երբ բոլորը դասալիք եղած են, երբ «Հայաստանասէր»ները կղպանք դրած են իրենց բերնին, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, որ դարձեալ իր ուսերուն վրայ առած է Հայկական Դատի հետապնդումը:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, որ ամէն առթիւ, ազգային թէ միջազգային ճակատի վրայ կը յիշեցնէ թէ ունինք Դատ մը, որ չէ լուծուած դեռ:

Պայմանները փոխուած են այսօր:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը փոխանակ լուծելու ազգային դատերը, փոխանակ ազատութիւն եւ անկախութիւն պարգեւելու օտար լուծի տակ հեծող զանազան ազգերու, ընդհակառակն բազմաթիւ անկախ ազգեր զրկած է ազատութենէ, Եւրոպայի եւ Ասիոյ մէջ:

Հակառակ անոր, որ աւելի քան եօթը տարիէ ի վեր պատերազմը վերջ գտած է Եւրոպայի մէջ, խաղաղութիւնը չէ վերահաստատուած դեռ աշխարհի վրայ:

Բոլոր հարցերը իրենց լուծումին կը սպասեն:

Անոնց կարգին է նաեւ Հայկ. Հարցը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՇԱ՛Տ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՐՑԵՐ...

Երբ մարդիկ իրենց բեռը կապած են եւ ցաւ չունին, ալ կը սկսին պարապ բաներով զբաղիլ եւ այդ պարապ բաներով ալ կը զբաղեցնեն ուրիշները:

Կը ճանչնամ այդ տեսակ բախտաւոր ու շընորհքով «ազգային» մը, որ անցեալները, կ'ըսէր.

— Գիտե՞ս, երբ ամառ գիշերները պարտէզս նստած, լուսնկային երեսը կը նայիմ, ինչ բաներու մասին կը մտածեմ ...

— Լուսնկային դիմացը նստողը, ընդհանրապէս, իր սիրուհիին մասին կը մտածէ, մանաւանդ եթէ Օմար Խայեամ կարդացած է եւ քովն ալ դրած է կարմիր գինին ...

— Ատիկա վերացական մարդու գործ է ... Ես, աւելի դրական խնդիրներով կը հետաքրքրուիմ ...

— Կրնայի՞ սա «դրական»ներուդ քանի մը հատին ծանօթանալ ...

— Ինչո՞ւ չէ, ես ալ մէկը կը փնտռէի որ հարցումներուս պատասխանէր ... Ահաւասիկ — ինչո՞ւ կիներուն վերարկուն աջէն ձախ կը կոճկուի, իսկ այրերուն վերարկուն՝ ձախէն աջ:

— Շատ պարզ է, ասպետին սուրը ձախէն կախուած կ'ըլլայ... Եթէ վերարկուն աջէն ձախ կոճկուած ըլլար, բնականաբար դժուար պիտի ըլլար աջ ձեռքով — եւ վերարկուին տակէն սուրը քաշել... Կիները սուրի պէտք չունին... Անոնց եղունգները բաւական են՝ իրենց վրայ յարձակողին քիթն ու բերանը իրար անցնելու համար ...

— Պատասխանդ շատ խելացի չէ, անցնինք ... Ինչո՞ւ այրերուն տաբատին հարաւային սահմանագլուխը վեր դարձած է...

— Որպէսզի ծալքին մէջ լեցուի փոշին, անոր մէջ իյնայ գլանիկին կճատը ու երբ պարոնը սանդուխէն վար իջնէ, մէկ ոտքին կրունկը դիմացի ոտքին ծալքին մէջ անցնի, ինքը վար գլորի եւ տիկինը կուշտուկուշտ խնդայ ...

— Խելքի մօտ է... Ուրիշ մը, ինչո՞ւ կիները շատ կը խօսին...

— Շատախօսութեան մարզին մէջ, այրերն ալ կիներէն վար չեն մնար՝ մանաւանդ մեր ազգին մէջ ... Բայց տարբերութիւն մը կայ. կիներուն շատախօսութենէն բան մը կը հասկնաս, այրերուն շատախօսութենէն՝ բան մը չես հասկնար... Երբ, երկու, երեք, կիներ, գլուխ գլխի, էֆթիկ հանըմը կը բամբասեն, մէկ բրէ ու կէս ժամ չանցած, ներսով, դուրսով կը ճանչնաս բացական... Յետոյ մտիր սրճարան մը... Քանի մը Հայեր քիթ քթի նստած «ազգային ժողով» կը գումարեն ... Տասը ժամ ականջ տուր իրենց զրոյցին, բան չես հասկնար:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ նախագահական ընտրութեան պայքարը երկու կուսակցութիւնները բուռն թափով կը շարունակեն: Նոյեմբեր 4ին պիտի կատարուի ընտրութիւնը: Այզընհաուըրի եւ Սթիվընսընի միջեւ հանրային կարծիքը բաժնուած է, այնպէս որ կարելի չէ այժմէն ըսել թէ ո՞վ պիտի ըլլայ յաղթականը:

ԻՐԱՔԻ երեսփ. ժողովը ցրուեցաւ արքայական հրամանագրով մը եւ շուտով պիտի կատարուին նոր ընտրութիւններ: Զօրս կուսակցութիւններ պիտի դիմեն արքայական խնամակալին պահանջելու Անգլեւիրաք դաշնագրին ջնջումը, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագրին մերժումը, արքայական իրաւունքներու սահմանափակումի եւ ծերակոյտին ալ ուղղակի քուէարկութեամբ ընտրութիւնը:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը Ֆարուքի եւ արքայական ընտանիքին պատկանող 150.000 ֆէտտան (63.000 հեքտար) հողերը գրաւեց եւ զանոնք պիտի բաժնէ ժողովուրդին:

ԿՈՖԱՄԱՐՏԻԿ Ժաք Հայրապետեան որ վերջերս Պոլսոյ մէջ յաղթանակներ տարած էր, վերադարձած է Փարիզ: Խմբագրատունս իր այցելութեան ընթացքին արտայայտեց իր սրտագին շնորհակալութիւնը Պոլսահայոց ցոյց տուած խանդավառ համակրութեան առթիւ: Հայրապետեան Սուրիա եւ Լիբանան հրաւիրուած ըլլալով, մօտերս հոն կը մեկնի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՃԱՌԸ ՄԵԾ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾԵՑ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍԱԿԷՏՈՎ

Միջազգային մամուլը մեծ կարեւորութեամբ կը զբաղի նախագահ Օրիոլի շաբաթ օրուան ճառին յարուցած խնդիրներով: Ֆրանսական մամուլը կը գտնէ որ նախագահը ամբողջ Ֆրանսայի սիրտէն խօսեցաւ իր գանգատները երես երեսի յայտնելով իր դաշնակիցներուն: Վարչապետ Փինէ մտադրած է Ամերիկա երթալ 1953ի սկիզբը երբ նոր կառավարութիւնը եկած պիտի ըլլայ իշխանութեան գլուխ եւ այն ատեն, կ'ըսէ կարեւոր թերթ մը, Ֆրանսա բազմաթիւ հարցումներ պիտի ուղղէ անոր:

Այս առթիւ կը յարուցուին մասնաւորապէս Հնդկաչինի օգնութեան եւ հիւսիս. ափրիկեան խնդիրները: Պետական մարդիկ եւ մամուլը բացէ ի բաց կը պահանջեն որ Ֆրանսա մինակ չթողուի Հնդկաչինի մէջ, ուր թշնամին օրէ օր կ'առաջանայ եւ կը դժուարացնէ Ֆրանսական ուժերուն կացութիւնը:

Անգլիական մամուլը արդար կը գտնէ Ֆրանսայի մտահոգութիւնը: «Տէյլի Թելէկրաֆ» կը գրէ թէ Ֆրանսա միակ չէ որ մտահոգ է գերման վերականգնումէն եւ անոնք որ մեզի պէս գաղթավայրերու մէջ մեր կատարած գործը չարամտութեամբ տեսնեն, համակրութիւն միայն կրնան զգալ Ֆրանսայի հանդէպ:

Նիւ Եորքէն կը հաղորդեն թէ պաշտօնական շրջանակները ցարդ կարծիք չյայտնեցին: «Նիւ Եորք Թայմզ» կ'ըսէ թէ եղածը բարեկամներու միջեւ եղած վէճ մըն է որ կը խաղաղի, ինչպէս բոլոր նման վէճերը, եւ կը մնանք Ֆրանսայի հետ բարեկամ ինչպէս առաջ: Յարուցուած խնդիրները կարեւոր են: Ամերիկայի քուէն ազգաժողովին մէջ սխալ մըն էր եւ պէտք էր ներողութիւն խնդրէինք: Ֆրանսա մեր ամենամեծ բարեկամն ու զինակիցն է եւրոպական հողամասին վրայ: Եւ սակայն Ֆրանսա ինքն է որ փայտ կը դնէ անիւներուն մէջ Եւրոպայի միութեան, եւ անոր պաշտպանութեան խնդիրներու մէջ, Սարի մէջ տեղի չտար եւ հիւսիս. ափրիկեան ժողովուրդներու անզսպելի ազգայնական շարժումը խափանել: Մեր անհամաձայնութիւնը այն կէտին վրայ է որ Ֆրանսա անճկելի կը մնայ, ինչ որ քաղաքական սխալ մըն է: Ֆրանքեւամերիկեան յարաբերութիւնը մեծապէս կը բարելաւուին եթէ Ֆրանսա նուազ դիւրագրգիռ ըլլայ:

Ֆրանսագերման խզումը

Սարի մասին Ֆրանքեւգերման բանակցութեանց խզումն ալ, եւրոպական բանակի կազմին դէմ եղած Ֆրանսական բողոքներէն վերջը, միջազգային իրարանցում առաջ բերած է: Պոնէն կը հեռագրեն թէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնն է որ խզեց բանակցութիւնները որ յոյս կը ներշնչէին արդիւնքի մը հասնելու: Ֆրանսա յանկարծ փոխեց իր պահանջները եւ իր նպատակն է պարզապէս իրեն կցել այդ հողամասը: Գոյութիւն ունեցող տնտեսական համաձայնութեամբ Ֆրանսայի կը պատկանի Սարի ճարտարարուեստին հարիւրին 51ը:

Այս խզման արդիւնքը պիտի ըլլայ, կ'ըսեն, սա որ Գերմաններ պիտի չճանչնան Սարի ընտրութեանց արդիւնքը եւ փոխադարձ անվստահութիւն մը որ պիտի խանգարէ Եւրոպայի մը կազմութիւնը:

Պօն առայժմ չարտայայտուիր Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջնորդութեան մասին:

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Միացեալ Ազգերու մէջ արաբ եւ ասիական երկիրներու պատուիրակները այժմ կ'աշխատին համաձայնական գետին մը գտնել իրենց միջեւ հաւաքաբար աշխատելու հիւսիս. ափրիկեան հարցերուն մէջ: Թունուզի խնդրին առթիւ մասնախումբ մը կայ կազմուած Հնդկաստանի, Եգիպտոսի, Հոլանտական Հնդկաչինի, Սուրիոյ եւ Փաքիստանի ներկայացուցիչներէն: Հնդիկ պատուիրակը ծրագիր մը կազմած է որով կը յայտարարուի Թունուզի ժողովուրդին անկախութեան եւ ազատութեան անայլայլ իրաւունքը: Բանակցութիւնները դադրեցնել Ֆրանսայի ու Թունուզի միջեւ եւ բերել ազգաժողովին մէջ եւ պատրաստել Ֆրանքեւթունուզ նոր դաշնագիր մը:

Մասնախումբը լսեց Թունուզցի ազգայնական գործիչ Պուրկիպան, որուն կարծիքով Թունուզ պէտք է բոլորովին անկախ պետութիւն մը ըլլայ եւ Ֆրանսայի կապուի ազատօրէն բանակցուած դաշնագիրով մը որով երաշխաւորուի Ֆրանսայի ռազմագիտական, տնտեսական եւ մշակութային շահերը:

ԱՌԱՆՑ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒՐՈՊԱ ՉԿԱՅ

Անգլիոյ խորհրդարանէն խումբ մը երեսփոխաններ որ Փարիզ կը գտնուէին, հանդիպում մը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

19ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Համայնավար կուսակցութեան 19րդ համագումարը ոչնչով չէր տարբերւում այն չոնդալից եւ հանդիսաւոր հաւաքոյթներից, որոնք պարբերաբար տեղի են ունենում Մոսկուայում :

Մասնաւորապէս նա դրեթէ պատճէնն էր Գերագոյն Խորհրդին՝ նստաշրջանի ժամանակ: Կուսհամագումարի պատգամաւորներն էլ սկսելով Ստալինի « փառաբանեսցուքից» պատմեցին իրենց երկրմասերի արդիւնաբերական , երկրագործական , անասնապահական, մշակութային եւ այլ յառաջդիմութիւնների մասին, վերջացրին նոյն « փառաբանեսցուք »ով, ծափահարուեցան ու սուզուեցան անյայտութեան մէջ:

Սակայն եթէ խոշորացոյցի տակ առնենք, կը տեսնենք որ 19րդ ապուրում պղպեղը քիչ աւելի էր: Ճառերի մէջ կային քննադատական արտայայտութիւններ, նոյնիսկ կծու: Անշուշտ ոչ թէ Առաջնորդի քաղաքականութեան կամ նրա արբանեակների, այլ իրենց շուրջն անցած դարձածի մասին :

Վրաստանի կ. կ.ի քարտուղար Մգելաձէն կանգ առաւ այնտեղի նախորդ կենտկոմի սխալների վրայ, որ թոյլ էր տուել «անազնիւ, կեղծ եւ քաղաքականապէս անվստահելի տարրերի գրաւել ղեկավար դիրքեր»:

Մոսկուայի Գրողների Միութեան նախագահ Ֆադէեւ նոյնպէս տուեց իրեն դառն քննադատութիւն :

— « Խորհրդային վիպասանները, թատերագիրները, շարժանկարի հիւսագրողները (լիբրետիստ) վարակուած են այն ընդհանուր տեսութեամբ, թէ այս երկրում ամէն ինչ լաւ է գնում, փայլուն է ու յաջող, ուրեմն ստեղծագործութեան մէջ բեկում, պայքար վատի ու լաւի պիտի չլինի: Կարծես թէ մենք բնաւ գողեր, խաբեբաներ, եսապաշտներ, բիւրոկրատներ, չողոքորթներ չունինք : Պէտք եղաւ. ընկեր Ստալինի անձնական միջամտութիւնը, որպէս զի վերջ գտնէ այդ ուղղութիւնը :

« Գրողները չեն ուսումնասիրում կեանքը, չունին զարգացում եւ նոյնիսկ Գրողների Միութեան վարչութեան մէջ քիչ են ընդհանուր լայն աշխարհայեացքով օժտուած մարդիկ: Տեղերում կուսակցական մարմինները յիշում են գրականութեան մասին այն ժամանակ, երբ նրանց հարց է տրւում Ստալինեան մրցանակաբաշխութեան թեկնածուների մասին: Գրողները լրջօրէն չեն վերամշակում իրենց գործերը եւ տիրում — « Հայտէ , լաւ է, թքած» — վերաբերմունք»:

Տաճկաստանի կ. կ.ի քարտուղար Գաֆուրով ծիծաղ բարձրեց բամպակագործութեան համամիութենական նախարար Իւսուպովի դէմ արձակուած սլաքներով :

— « Իւսուպով եկաւ Ստալինաբադ (իրենց մայրաքաղաք) ժամը 5ին կէս օրից ետք: Ոչ ոքի չուզեց ընդունել, թէեւ բազմաթիւ պաշտօնեաներ սպասում էին նրան. կառք նստեց ու գնաց Վաշի հովիտը (բամպակի շրջան), բայց տեղ հասաւ իրիկնամթին եւ չկարողացաւ տեսնել ինչ որ ուզում էր, հանդիպում ունեցաւ միայն տեղական կուսքարտուղարի հետ: Գիշերելու գնաց Ուզբէկստանի մերձակայ քաղաքը, առաւօտեան կրկին եկաւ Ստալինաբադ, հազիւ 10 րոպէ տեսակցեց ինձ հետ ու ճանապարհեց Տաշկենտ «Ուզբեկիստանի մայրաքաղաքը), հրամայելով պաշտօնէութեան գալ այնտեղ իրեն զեկուցումներ տալու»:

Հայաստանի Կոմկուսի քարտուղարը կամ սակաւախօս է կամ նուազ հեղինակութիւն վայելող բարձր շրջանակներում ,որովհետեւ նրաճառը կէսն է Մգելաձէի, Գաֆուրովի, Շայախմետովի (Ղազախստան) կէբինի (Էստոնիա) եւ այլոց ճառերի: Նա այդ կարճ ճառում շատ աւելի բան է ասել քան ուրիշները, բայց ի վնաս իր ժողովրդի:

Պատգամաւորներից ոչ մէկի ելոյթում մենք չտեսանք գանգատ իր երկրամասում տիրող ազգայնամոլութեան դէմ : Միայն Գ. Արութինովն է, որ խելքին զօռ է տուել Հայաստանը դնելու անհամակրելի վիճակի մէջ համագումարում : Ուրիշ խնդիր, որ մեզ համար ճիշդ հակառակն է , Արութինովի բարձրացրած քօղի տակ մենք տեսնում ենք գրաւիչ դիմագծերը յաւիտենական հայկականութեան : Բաց ձգելով նրա ճառից տոկոսակները Հայաստանի տնտեսութեան մասին, մենք անցնում ենք մեզ հետաքրքրող «մերկացումներին»:

— «Մի քանի տարի առաջ Հայաստանում պատմագրութեան մէջ Երեւան եկան քաղքենական ազգայնամոլութեան, անցեալով միակողմանի յափշտակուելու եւ նրան իտէալականացնելու երեւոյթներ: Շնորհիւ Համամիութենական Կենտկոմի օգնութեան Հայկոմկուսը պայքար բացաւ քաղքենի ազգայնամոլութեան դէմ եւ կարողացաւ գիտական ու գեղարուեստական աշխատաւորների ուշադրութիւնը կեդրոնացնել Խ. Հայաստանի ներկայ կեանքի եւ նուաճումների վրայ »:

Ուրեմն մեռցրի՞ն «քաղքենի ազգայնամոլութիւնը » մեր հայրենիքում : Օ, ոչ: Քիչ յետոյ ընկեր Արութինով կրկին խոստովանում է.

— «Վերջին ժամանակներս քաղքենի ազգայնական դիտումներ են արտայայտւում պատմագրութեան եւ գրականութեան մէջ: Մի քանի հեղինակներ ազգային ազատագրական շարժումը հայ ժողովրդի, դնում են դասակարգային պայքարի շրջանակից դուրս, յայտարարելով յեղափոխական ժողովրդավարներ, ազգային հերոսներ ցարիզմի դէմ մղուած կռուի բոլոր մասնակցողներին, դրանց թւում եւ քաղքենի ազատամիտներին (լիբերալ) եւ քաղքենի ազգայնականներին: Այս գնահատանքը ազգային ազատագրական շարժումի տանում է մեզ դէպի այսպէս կոչուած «միակ հակամարքսեան տեսութիւնները խանգարում են աշխատաւոր դասակարգերի շիտակ դաստիարակութիւն: Կուսակցական մարմինները պիտի պայքարին քաղքենի ազգայնականութեան բոլոր ձեւերի դէմ »:

Ուրե՞մն: Ուրեմն Հայաստանում , հակառակ խորհրդային սադրանքների անլուր հալածանքին, մտաւորականների մի զօրաւոր խումբ փառաբանում մօտիկ անցեալի ազատագրական յեղափոխական մարտնչումները, խանդավառւում է նրանով մինչ այն աստիճան, որ նրա ղեկավարներին դասում է ազգային հերոսների շարքում : Ո՞վքեր են նրանք յականէ յանուանէ : Քրիստափոր, Զաւարեան եւ Ռոստոմ: Նրանցից ու նրանց գաղափարակիցներից դուրս հայ մօտիկ անցեալում մենք չենք գտնում բռնակալութեան դէմ ուրիշ պայքարողների :

Հասել է ժամանակը, որ Արութինով ինքն էլ վար դնէ կեղծ «մարքսիզմ»ի ակնոցները եւ մարդկօրէն ուսումնասիրէ իրեն յանձնուած թւով փոքր, բայց ոգիով մեծ ժողովրդի մօտաւոր անցեալը: Այն ժամանակ կը համզուի, որ կապկութիւն է Դաշնակցութեան յեղափոխական շարժման քաղքենի ու ազգայնամոլական ածականներ փակցնելը: Նա եղել է ու կը մնայ հայ աշխատաւոր զանգուածների շարժում ընդդէմ բռնակալների բնաջնջումի քաղաքականութեան

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Խօսքէն գործի անցնիլ

Ազգապահպանումի առթիւ՝ միացեալ ճակատ յարդարելու շարժումը, անտարակոյս դնահատութեան արժանի երեւոյթ մըն է: Առաջարկուեցան անհամար տեսակէտներ, զանազան առաջադրութիւններ եւ գործնական դարմաններ : Բոլոր թերթերը լայնօրէն տրամադրեցին ու կը տրամադրեն իրենց սիւնակները, սպառնացող վտանգին առջեւ թումբ կանգնելու եւ ահաւոր փլուզումը ազատելու համար դաղթաշխարհը :

Անմիջապէս խստովանինք որ բոլոր առաջադրութիւնները թուղթի վրայ մնացին, առանց տեսականէն՝ գործնականին անցնելու :

Ներկայս ստորագրողն ալ կարգ մը գործնական դարմաններ առաջարկեց ժամանակին, վեր բարձրացնելով ազգապահպանումի կենսական խնդիրը, որպէսզի հայութիւնը չկորսուի Արեւմտեան այս խառնարանին մէջ :

Առհասարակ թերթերու հետեւողներր որ յաճախ կը գրադին ազգապահպանումի խնդրով, դրեթէ միշտ նոյն անձերն են եւ կը ներկայացնեն հին սերունդին մեծամասնութիւնը: Այս հասարակութենէն դուրս կը մնայ ուրիշ դասակարգ մը,— բարեբախտաբար աննշան — որ ընտանեկան հաւաքոյթներու, ընկերական շրջանակներու մէջ, կը փորձէ հանրային կարծիքը պղտորել, ըսելով թէ՝ հայերէնը անօգուտ է Եւրոպայի մէջ, թէ մեռեալ լեզու մըն է, թէ տղան հայերէն սորվելով Ֆրանսերէնի accentը կը կորսնցնէ: Եւ այսպիսի թիւր մտածումներով՝ կ'առաջարկեն չծանրաբեռնել տղուն միտքը:

Այս դասակարգէն կը քաջալերուի նոր սերունդը, որ մեծամասնութեամբ հայերէն չի գիտեր եւ հետեւաբար չի հասկնար ապազգայնացումի դէմ մղուած պայքարին իմաստը, ոչ ալ կ'ըմբռնէ մեր դարաւոր եւ ժամանակակից պատմութեան ու գոյութեան հարցը :

Հին սերունդէն տակաւին զօրաւոր մեծամասնութիւն մը ի վիճակի է պայքարելու այլասեռումի ահաւոր աղէտին դէմ :

Դժբախտաբար այդ մեծամասնութիւն կաղմող հին սերունդը կը գործէ հատուածական ձգտումներով եւ կամ տարբեր մտածումներով , կազմակերպուած չէ տիրաբար պայքարելու համար սպառնացող վտանգին դէմ :

Անօգուտ է տարիներով մելան սպառել եւ գրիչ շարժել: Տեսականէն՝ գործնականին անցնելու համար պէտք է որ գաղթաշխարհը կազմակերպուի:

Ամուլ պայքարները ցարդ ապարդիւն անցան եւ ազգովին տուժեցինք: Սպունգ քաշելով անոնց վրայէն անխտիր բոլորս միանանք ու լծուինք սուրբ գործին, ազգապահպանումին:

Կազմենք Գործադիր Մարմին մը, որ դասաւորէ ցարդ առաջարկուած եւ յետագային առաջարկելի բոլոր շահեկան տեսութիւնները, քննելու համար թէ ի՛նչ միջոցներով կրնանք արդիւնաւոր դարձնել զանոնք :

Կրկնութիւններէ խուսափելու համար կիրարկուած միջոցներէն զատ լաւագոյն ազդակը կը նկատենք հայ զոյգերու ամուսնութիւնը: Պէտք է որ Հայը՝ Հայուն հետ ամուսնանայ :

Երկրորդ՝ ինչպէս ժամանակին առաջարկեցինք, «մշակել» ծնողները : Անոնք կրնան ըլլալ լաւագոյն առաջնորդները իրենց զաւկին հայեցի դաստիարակութիւն տալու համար:

Խառն ամուսնութիւնները կը քանդեն մեր բոյնը: Շատ ազնիւ եւ բարեկիրթ օտարուհիներ, որոնք մայր եղած են հայ զաւակներու , բարձր կը դասեն իրենց ազգային արժանապատուութիւնը , Ֆրանսացի պահելով իրենց զաւակները թէ լեզուով եւ թէ զգացումով :

Անոնք կը կատարեն իրենց մայրական պարտականութիւնը ֆրանսական ըմբռնումով :

Դեռ ուրիշ հայ երիտասարդներ որոնք ամուսնացած են օտարուհիներու հետ , հայերէն բառ մը իսկ չեն արտասաներ իրենց տանը մէջ, որպէսզի խաղաղութիւնը չվրդովուի:

Ինչո՞վ կարելի է դարմանել այս վիճակը: Ամէնքս ալ գիտենք թէ, ֆրանսական կառավարութիւնը քաջալերելու համար թէ ամուսնութիւնը եւ թէ բազմածնութիւնը նուէրներ սահմանած է (allocation familiale):

Մենք ալ կրնանք դրամական նուէրներ սահմանել, հայ զոյգերու ամուսնութիւնը քաջալերելու համար :Դժուա՞ր է Ամուսնութեան Ֆոնտը կազմել մասնակցութեամբ զանազան միութեանց, — Հայրենակցական, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչ, Եկեղեցւոյ ընկերակցութիւն եւն.:

Այս կերպով նպաստած կ'ըլլանք հայ զոյգերու ամուսնութեան եւ հայրն ու մայրը հայ կը մեծցնեն իրենց զաւակը մանուկ հասակէն :

Այս առթիւ փոքրիկ կենդանի օրինակ մը:

Որբուհի մը կ'ամուսնանայ օտար երիտասարդի մը հետ: Իր փոքր եղբայրը, ուշիմ եւ նպաստընկալ տղայ մը, որ երկու տարիէ ի վեր կը յաճախէր Մխիթարեան վարժարան, քեռայրին կողմէ կը փոխադրուի ֆրանսական վարժարան մը : Հասկնալի է թէ այս փոքրիկ ընտանիքը կը դադրի այլեւս հայ ըլլալէ...: Այո, անհրաժեշտ է մշակել ծնողներու միտքը : Երբ ծնողը համոզուած է ու նախանձախնդիր ազգապահպանումին, կըրնանք վստահօրէն ըսել թէ զաւակը փրկուած է:

Եթէ կան հայ մայրեր ու հայրեր որոնք անկարելի կը նկատեն իրենց զաւակը հայ մեծցնել , մեծագոյն դժբախտութիւն մըն է: Այս տողերը ստորագրողը՝ իր կողակցին հետ յաջողած է մայրենի լեզուն գործնականապէս սորվեցնել իր զաւկին սկսելով մէկ տարեկան հասակէն, հայերէն խօսելով , երգելով, պատմելով: Եւ այսօր հպարտ եմ յայտարարելու որ իմ զաւակս 15 տարեկանի մօտ, առանց նեղուելու կրնայ արտայայտուիլ հայերէն, հետեւելով նաեւ հինգշաբթիի տեսական եւ գործնական դասընթացքին, առանց ֆրանսերէն լեզուին կամ accentին վնաս հասցնելու: Տղան ֆրանսական վարժարան կը յաճախէր, եւ առաջին օրէն իսկ չպատասխանեցինք ֆրանսերէն հարցումներուն ու խնդրանքներուն անգիտանալ ձեւանալով: Իրեն սորվեցուցինք թէ, ամէն անգամ որ ծնողքին կամ հայու մը հետ յարաբերութեան մէջ գտնուիս, պէտք է որ հայերէն արտայայտուիս: Օտար շրջանակի մէջ, պաշտպանէ ինքզինքդ ֆրանսերէնով ,որպէս ֆրանսական քաղաքացի : Այսօր, եթէ պատահի որ ֆրանսերէն բացատրութեան մը պէտք ունենանք, զաւակս անվարան հայերէն կը պատասխանէ ...:

Փարիզի եկեղեցւոյ կրթական Մարմինը, տարեկան հանդէսներուն միայն պատեհութիւնը կ'ունենայ սրտագին կոչ ուղղելու հանդիսականներուն, որպէսզի ժլատ չգտնուին հայերէն ուսման եւ դաստիարակութեան, ղրկեն իրենց զաւակները առանց բացառութեան , հետեւելու համար հինգշաբթիի դասախօսութեան : Տարին մէկ անգամ միայն անբաւարար է: Որոշ եւ նախապատրաստուած ծրագիրով, գոնէ ամէն ամիս , թէ Փարիզ եւ թէ արուարձանները խօսիլ, բացատրել թէ պէտք է հպարտ ըլլանք մեր լեզուով եւ մեր պատմութեամբ, բարձր պահել մեր արժանապատուութիւնը, ինչպէս բոլոր գիր ու գրականութիւն ունեցող ազգերը : Եկեղեցւոյ կրթական մարմինը, մշակութային բոլոր հին ու նոր միութիւնները, պէտք է լծուին ազգապահպանումի կենսական խնդրին, սերտ յարաբերութեան մտնելով ծնողներուն հետ : Պէտք է ջանանք թերթ

Արարայի 34րդ տարեդիցը

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յատուկ)․— Ֆրանս․ Բանակի Նախ․ Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան տարեկան փառատօնը կատարուեցաւ ամսոյս 12ին, կիրակի օր, Փրատոյի Ս․Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ։ Պատարագիչ Մեսրոպ քհնյ․ պանծացուց՝ Արարայի ճակատամարտի եւ համայն հայ նահատակներուն անմոռանալի յիշատակը ։

Ներկայ էին նահանգապետին ներկայացուցիչը, Պ․ Ռէն, 9րդ շրջանի հրամանատար, ծովակալ Jubelin, ինչպէս նաեւ ֆրանսական զանազան ընկերակցութիւններու ներկայացուցիչներն իրենց դրօշներով ։

Ներկայ էր նաեւ հայ կաթողիկէներու կողմէ Հ․ Զուհաճեան։ Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին՝ Հայ Արենուշներն ու Մարսիլիոյ արիները։ Երգեցողութիւնները կատարուեցան Արմենիա երգչախումբին կողմէ Պ․ Վարդան Սարգսեանի ղեկավարութեամբ ։

Օրուան բանախօսն էր Պ․ Տիրան Թէքէեան որ ըսաւ թէ՝ երկու տուրք ունի մատուցանելիք որոնցմէ առաջինն է յարգանք նահատակներու անմոռաց յիշատակին եւ երկրորդը՝ յարգանք դրօշին որուն ծալքերուն ներքեւ կռուեցաւ Հայկ․ Լեգէոնը։ Յետոյ պատմականն ըրաւ Լեգէոնի կազմութեան պատմեց Լեգէոնի Լիբանան մուտքը եւ հուսկ ուրեմն յիշեց Կիլիկիոյ ցաւալիթ պարպումը՝ թէ հայ ժողովուրդի եւ թէ Ֆրանսայի համար եւ առաւելապէս մեր ժողովուրդին յուսախաբութիւնը ։

Բեմ հրաւիրուեցաւ Պ․ Ռէն, որ, յանուն նահանգապետին, խօսեցաւ հետեւեալը․— «Մասնաւոր հաճոյքով կրնանք չեշտել այն իրողութիւնը թէ՝ Հայերն հաւատարիմ են ասպնջական Ֆրանսայի, աշխատասէր են եւ ուղղամիտ։ Անոնք հոգարներով մասնակցեցան երկու համաշխարհային պատերազմներուն ,— Ֆրանսացի զէնքի եղբայրներուն հետ,— եւ ազատագրութեան պայքարին ։ Սրտանց կը բաղձանք որ իրականանան հայ ժողովուրդին բոլոր երազները ․․․։

Նախագահ Պ․ Թէքէեան շնորհակալութեան քանի մը խօսքով փակեց հանդէսը ։

Ցաւալիթ հարցական մը կայ որ ամէն տարեւիցի կը յաճախէ մեր միտքին՝ կսկծալի կերպով․—

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ինչպէս արդէն ծանոյց տեղւոյս հայ եւ օտար մամուլը, հայ մեծատաղանդ երգահան Օննիկ Պէրպէրեան իր գործերուն մէկ ունկնդրութիւնը կուտայ Նոյեմբեր 8ին, Շաբաթ ժամը 21ին Salle Gaveauի մէջ ։

Օննիկ Պէրպէրեանի երաժշտական ստեղծագործութիւնները որ վերջին տասը տարիներու ընթացքին մանաւանդ ի յայտ եկած են — Հայկական հանդիսաւոր պատարագը (եօթնաձայն), «Հերոսի մը կեանքը», «Պրոմէթէոս» օփերան, «Հայկական համանուագը» դաշնակի եւ նուագախումբի «Քօնչէրթօն», «Ս․ Գրիգոր Լուսաւորիչ» կրօնական համանուագը, «Պալէ»ներ, «Լարաւոր քառանուագը», «Տարանուագներ » եւայլն, զինքը կը դասեն այսօր միջազգային գծով արդիական երաժշտութեան առաջնակարգ երգահան վարպետներու թւին։

Ան համանուագային երաժշտութեան կալուածին բերած է «Միակ ձեւ»ի (Forme unique) իւրայատուկ տիպարը, որուն մէջ իրագործած է ամենահարազատ խորքով հայ համանուագային ոճը ։

Այդ տեսակէտէն դարձակէտի կոթողական գործեր պիտի մնան իր «Հայկական համանուագը » եւ դաշնակի ու նուագախումբի «Քօնչէրթօն»։ Եւրոպացի երաժշտական քննադատներ Օննիկ Պէրպէրեանի արուեստին մէջ կը գտնեն միեւնոյն ատեն դասական եւ արդիապաշտ «Թէքնիք»ի մը ուժովը նուաճումը՝ երաժշտական բարձրագոյն սեռերուն «Սէնֆօնիին», «Քօնչէրթօյին» եւ «Օփերային », կատարուած հայ խորքով ։

Վերջին տասնամեակի ընթացքին Օննիկ Պէրպէրեան իր երկերուն բազմաթիւ հանդիսադրութիւնները տուած է Փարիզի մէջ, վարելով տեղւոյն առաջնակարգ սէնֆօնիք մեծ նուագախումբերը Orchestre Pasdeloupն, Orchestre Lamoureuxն եւն․։ Իր «Հերոսի մը կեանքը» համանուագային պոէման գործադրուած է Փարիզի ձայնասփիւռէն ֆրանսական նշանաւոր Orchestre Nationalին կողմէ, նոյնպէս իր «Հայկական Համանուագը » ։

Օննիկ Պէրպէրեանի գործերուն նուիրուած նուագահանդէսին կազմակերպիչ յանձնախումբը կը փափաքի այդ բարձրարժէք երկերուն արժանի հանդիսադրութեան մը մէջ փառաւորել զանոնք ու անոնցմով Հայ Երաժշտական բարձր Արուեստը յաչս հայ եւ միջազգային արուեստասէր հասարակութեան։ Ան վստահ է որ հայ ժողովուրդը պիտի բերէ իր խանդավառ մասնակցութիւնը հայ արուեստի այդ տօնին ։

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

չկարդացող ծնողներն ալ լուսաբանել։ Անոնք նըւազ ազգասէրներ չեն, պէտք է յաճախակի առիթներ ստեղծել, իրազեկ պահելու համար զանոնք ազգապահպանումի հիմնալի պայքարին ։

Եթէ իսկապէս հայրենիք մը ունինք, ուրեմն անոր պատասխանատու վարիչ մարմինները մեզմէ շատ առաջ պէտք է նայատեսած ըլլան Սփիւռքի հյութեան այլասերման վտանգը, եւ կը խորհիմ թէ այդ ուղղութեամբ ալ ծրագիրներ մշակած են փրկելու համար իրենց քոյրերն ու եղբայրները ։

Պիտի փափաքէինք իմանալ այս թանկագին հարցի մասին անոնց թելադրութիւնները, կարենալ պահպանելու համար այլասերումէ մեր նորահաս սերունդը ։

ՆՈՒՊԱՐ ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

Արդեօք Արարայի ճակատամարտը չէ՞ խօսիր Մարսիլահայուն սրտին , որ այսքան նօսր ներկայ կը գտնուի հանդէսին։ Պէտք չէ մոռնալ, սիրելի հայրենակից, որ ցեղին փառքը կը կերտեն բոլոր անձնուրաց հերոսներն ու նահատակները՝ ինկած ըլլան անոնք Սարտարապատի մէջ, հայաշխարհի սարերուն թէ Արարայի բարձունքին վըրայ։ Օտար երկնքի տակ, օտար հողի վրայ ինկած եւ դեռ կենդանի լեգէոնականը ցեղին մաքրարիւն զաւակն է նոյնպէս որ ցոյց տուաւ բոլոր տեսակի Փիէռ Լօթիներուն թէ՝ «Նապաստակ», Հայն ընդունակ է զայլերը իրենց որջերէն հանելու եւ քըշելու մինչեւ անապատները ․․․․։ Որպէսզի բրիտանացի ընդհ․ հրամանատար զօր․ Ալէնպին խոստովանի թէ՝ «Հայկական լեգէոնը Պաղեստինի յաղթանակին մէջ մեծագոյն բաժինը բերաւ», որպէսզի հարիւրապետ Ազան (այժմ զօրավար) ըսէ ու գրէ թէ՝ «Հպարտ է Հայու այս արի զաւակներն առաջնորդած ըլլալուն համար դէպի կրակի դիծերը »․․․ ։

Այսքանը բաւական չէ՞ որ դուն գաս, տարին անգամ մը, սրտաբաց, յարգանքի կենալու յիշատակին առջեւ անոր որ իր արիւնը թափեց, իր աբեւր մարեց՝ որպէսզի վառ մնայ քու եւ ցեղիդ արեւը ։

ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍԹԻՔ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան վերջին զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

Այս տարի կը լրանայ Միութեանս գոյութեան 35րդ տարեդարձը։ (Հաստատուած 1917ին)։

Այս տարեդարձը պիտի տօնուի մեծ հանդէսով մը եւ ուրիշ բազմաթիւ արտայայտութիւններով։

× Պատերազմական Նախարարութեան դիւանէն հրամանատար Լհօփիթալին դասաւորած է Միութեանս հաւաքած եւ հայթայթած նիւթերը։ Այս գործը ազգային հպարտութեան կոթող մըն է հայութեան համար ։

Միութիւնս միջոցներ ձեռք առած է հատորին հրատարակութեան անհրաժեշտ գումարը ազգային փոխառութեամբ ամբողջացնելու համար ։ Վստահ ենք որ բոլոր Հայերը անխտիր պիտի մասնակցին սոյն փոխառութեան ։

× Միութեանս 1917ին կազմուած ծրագիրը բարեփոխելու համար գումարուած օրէնսդէտներու յանձնախումբին աշխատանքները լրացած ըլլալով, Նոր ծրագրին նախագիծը անյապաղ պիտի ենթարկուի Արտակարգ Ընդհ․ Ժողովին վաւերացման ։

× Համաձայն Միութեանս ծրագրին 6րդ եւ 11րդ յօդուածներուն, այն անդամները, որոնք 1էն 7 տարիէ ի վեր ոչ անդամավճար տուած եւ ոչ ալ ուեւէ կերպով մասնակցած են Միութեանս կեանքին, պարտաւոր են հարցարան լեցնել եւ ներկայացնել իրենց նախկին ռազմիկի հանգամանքը ճշդող փաստաթուղթեր , Միութեան գործօն անդամ նկատուելու համար ։

× Նախկին ռազմիկ մը աջ ու ձախ կը խոստանայ շքանշաններ ստանալ իր ծանօթներուն միջոցով ։

Կը զգուշացնենք բոլոր Նախկին ռազմիկները։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հոկտեմբեր 18ին խոստացած էի ներկայացնել այն հայ մարզիկները, որոնք կը մասնակցին ֆրանսական Professionnel խումբերու նիւթապէս ալ վարձատրուելով .—

ՖՈՒԹՊՕԼ․— Սարգիս Կարապետեան, Նախկին խաղացող, յետոյ մարզիչ Stade de Reimsի ազգային դասակարգի։ Իր գլխաւոր աշակերտը եղած է Ֆրանսայի ազգային խումբին միջնապահ դիծէն Jonquet թիւ (5)։ Ունի բաւական աշակերտներ Bretagne նահանգի մէջ ուր Entraineur Téchnique կոչուած է երկու տարիէ ւեւլի ։

Ցարմանեան, թիւ (7) S. O. Montpellierի ազգային դասակարգէն։

Հայրապետեան, թիւ (1) նորեկ մը՝ O. G. C. Niceի ազգային դասակարգէն։

Եաղեեան, թիւ (2) C. A. P. Բ․ ազգային դասակարգէն ։

Մինասեան, թիւ (3) Beziersի Բ․ ազգային դասակարգէն ։

ԿՌՓԱՄԱՐՏ․— Ժաք Հայրապետեան, Ֆրանսայի կէս ծանրութեան ախոյեան ։

Գէորգեան, Միջին ծանրութեան Professionel մը ։

ԱԹԼէԹԻՔ․— Տէրտէրեան, 100 եւ 200 մեթր արագ վազք։ Ֆրանսայի զինուորական ախոյեան ։

ՀԵԾԵԼԱՆԻՒ․— Փափազեան, այս տարուան Tour de Franceի առաջին Հայ հեծելանւորդը։

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ․— Գօփարանեան, հայ ախոյեան մը ։ Նաեւ Այվազեան, մրցակից մը ։

Կան ուրիշ հայ մարզիկներ, որոնց անունները երբեմն կը լսենք ։

× Մինչդեռ 1912 Յունիս — Միջազգային Ողիմպիականին որ տեղի ունեցաւ Սթոքհոլմի մէջ, հայ պատիւը բարձրացնողը եղած էր Մկրտիչ Մկրեանը, Սկիւտարի Րաֆֆի ակումբէն։ Տէքաթլոնի մէջ, որուն կը մասնակցէին 50 հոգի, հինգերորդ եղած էր (7000 կէտով)։ Առաջինը եղած էր Ամերիկացի մը 8400 կէտով ։

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Զ․— ՅԻՄԱՐ, ՅԻՄԱՐ ԶՈՅԳ ՄԸ

— Խօսք տուած էիք, որ ինծի պիտի տաք Ամերիկայի մէջ գործող խորհրդային գործակալներու մեծապէս գաղտնի տեղեկագիրը, ըսաւ ան ։ Ե՞րբ կրնամ աչքէ անցընել։ Պէտք ունիմ աշխատանքիս համար ։

Իր պետը, Ուիլեըմ Է․ Ֆոլի, ձգձգեց ժամանակի մը համար ։ «Աւելի վերջը», ըսաւ։ Քիչեր միայն կրնային տեսնել այդ վաւերագիրը եւ հաստատեց, թէ ինքն ալ տակաւին չէր տեսած զայն ։

Քանի մը ժամ վերջը, Ճ․ Էտկար Հուվըր այցելեց Ֆոլիին, որ պատմեց անոր Քոփլընի դիմումին մասին։ Պ․ Հուվըր ունէր ծրագիր մը։ Ընդունեց , որ իր մարդիկը անկարող եղած էին գտնելու որեւէ ապացոյց Ճուտիթի դէմ։

Արդարեւ, կ'ուզէին խնդիրը փակել ։ Բայց գիտէր, ըսաւ, որ ծուխին եղած տեղը կրակ կ'ըլլայ։ Իր տեղեկատուն երբեք սխալած չէր։ Կ'ուզէր ուրիշ բան մըն ալ փորձել։ Փորձ մը եւս, թերեւս շահդալից փորձ մը, որ սակայն կրնար բանիլ , եթէ Ճուտիթ իրապէս կապ ունէր օտար պետութեան մը հետ ։

Պ․ Հուվըր բերաւ Պ․ Ֆոլիին ուղղուած նամակ մը, որուն վրայ գրած էր «մեծապէս գաղտնի»։ Այս նամակին մէջ կը յիշուէին Ուօշինկթընի խորհրդային կազմակերպութեան՝ իրենց Ամթորկ առեւտրական բաժնի երեք գլխաւոր պաշտօնատարներուն անունները։ Համաձայն այս նամակին, խորհրդային այս երեք գործակալները, Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի գաղտնի մարդիկն էին եւ կը հրամայուէր կատարել հաւատարմութեան նոր փորձ մը, վստահ ըլլալու համար, թէ անոնք տակաւին մեր կողմն էին։

Պ․ Հուվըր պնդեց, որ այս նամակը պէտք է յանձնել Ճուտիթ Քոփլընին։ «Թող տուէք որ աշխատի այս գործին վրայ», ըսաւ Պ․ Հուվըր։ «Եթէ գործակալ մըն է, ան պէտք է զգուշացնէ իր բարեկամները։Ասիկա՝ անոնց յայտնուելիք տեղեկութիւն մը պիտի ըլլայ ․»

Պ․ Ֆոլի կանչեց Ճուտին։ Տուաւ անոր նամակը , խնդրեց որ ուսումնասիրէ զայն եւ իրեն բերէ՝ այդ մարդոց վերաբերեալ բոլոր արձանագրութիւններն ու թղթածրարները։ Ինչ որ սակայն անոր չըսաւ, այն էր, որ նամակը կեղծուած էր Հուվըրի պաշտօնատան կողմէ ։

Թարգմ․ Կ․ Գ․ Ք․ ԶԻՆԿԸՐ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

ունեցան արտաքին նախարարութեան մէջ եւ ճաշեցին նախարար Պ. Շումանի հետ որ այս առթիւ յայտարարեց․

— Մեզմէ ոչ ոք կը խորհի թէ Եւրոպա մը կրնայ ըլլալ առանց Անգլիոյ, որովհետեւ մեզմէ ոչ ոք մոռցած է որ, առանց Անգլիոյ, տասներմէկ տարիէ ի վեր, Եւրոպա չկար։ Այս պատճառով է որ չենք կրնար ըմբռնել Եւրոպական Համայնք մը՝ եթէ անոր չմասնակցին լայնօրէն ազատ աշխարհի մեծ ժողովուրդները, եւ առաջին կարգին վրայ՝ Մեծն Բրիտանիա։

Պ. Շուման շնորհակալութիւն յայտնեց Անգլիոյ անվերապահ աջակցութեանը համար ազգաժողովին մէջ։

Բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ Ֆրանքեւանգլիական խորհրդարանի բարեկամական այս խմբակցութեան կողմէ, փափաք յայտնելով որ երկու երկիրները աւելի սերտ կերպով գործակցին իրենց հասարակաց շահերուն վերաբերեալ խնդիրներու մէջ։

ԳԵՐՄԱՆ ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ԿԸ ՊՈՌԹԿԱՅ

Կիրակի օր արտակարգ դէպք մը պատահեցաւ Գերմանիոյ անգլ. շրջանին մէջ, ահագին իրարանցում պատճառելով։

Մօտ վեց հազար նախկին SSներ ժողով մը սարքած էին Վերտէն քաղաքին մէջ։ Առաջին հաւաքոյթն էր այս, պատերազմի դադարումէն ի վեր։ Հիւրերուն մէջ կը գտնուէր զօր. Ռամքէ, որ բանտարկուած էր Ֆրանսայի մէջ եւ արձակուեցաւ անցեալ տարի։

Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ զօր. Հերման Կիլէ, պահանջելով ազատ արձակել գերման բանտարկեալները։ Ըսաւ թէ «250.000 SSներ սպաննուեցան պատերազմի ընթացքին ոչ թէ կուսակցութեան մը կամ իրաւակարգի մը, այլ Գերմանիոյ համար»։

Բաղդատաբար չափաւոր այս ճառէն վերջ, խօսք առաւ զօր. Ռամքէ, կրակ թեղալով Դաշնակիցներուն դէմ, ունկնդիրներու խելայեղ ծափերուն մէջ։

— «Լսեցէ՛ք, բացագանչեց զօրավարը որ գրի առած էր խօսելիքը։ Շատ խօսուեցաւ պատերազմի ոճրագործներու մասին։ Կրնանք ըսել թէ այսպէս կոչուած Դաշնակիցներն են պատերազմի ոճրագործները եւ պէտք էր որ դատարան քաշուած ըլլային։ (Երկարատեւ ծափեր)։ Յիշեցէք Տրէզտէնի, Հերոշիմայի եւ Նակազաքիի ռմբակոծութիւնները, մեր անպաշտպան քաղաքներուն կործանումը։ Յիշեցէք հիւլէական ռումբի պատրաստութիւնը եւ այն միւս զէնքերը պատրաստողները։ Անոնք են պատերազմի ոճրագործներ»։

Իր կարգին ընդհ. ներում պահանջելով, Ռամքէ շարունակեց․

— «Այո, Դաշնակիցներն են բուն ոճրագործները որոնք պիղծ խաղաղութիւն մը հաստատեցին, ամբողջ քաղաքներ կործանեցին առանց ռազմագիտական պահանջներու։ Գերմանները պէտք էր դատուէին միայն Գերմաններու կողմէ եւ համաձայն գերման օրէնքներու»։

Մոլեգնութիւնը գագաթնակէտին հասած էր, երբ ունկնդիրներէն մէկը «խոզ» անուանեց զօր. Այզընհաուըրը։

Ժողովը ցրուեցաւ հայրենասիրական երգերով, եւ ջահագնացութեամբ։ Ժողովին կազմակերպիչներէն երկու զօրավարներ այս առթիւ յայտնեցին թէ լուր չունէին Ռամքէի խօսելիքէն։ Անգլիական իշխանութիւնն ալ առ այժմ հարկ չի գտներ միջամտել, «գերմանական գործ» համարելով եղածը. բայց մամուլը կատղած է։ Լոնտոնի թերթերը կը պահանջեն որ Երեքները ազդու բողոք մը ուղղեն Պօնի կառավարութեան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ․— Այրի Տիկին Անուշ Գասպարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, իւղի գործարանի պայթումին զոհ իր տարաբախտ ամուսնոյն եւ հօր Խորէն Գասպարեանի մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ։

Այս առթիւ մեր շնորհակալութիւնը բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նամակներով մասնակցեցան մեր խոր սուգին։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Զարսանճաքի Հայր. Միութեան Պոմոնի մասնաճիւղս կազմակերպած է թէյասեղան մը ի պատիւ իր նախագահին հայրենակից ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԻՃԵԱՆԻ Պրազիլ մեկնումին առթիւ։ Կը հրաւիրուին բոլոր գինք յարգողներ անխտիր ներկայ ըլլալ այդ հրաժեշտի հաւաքոյթին, այս շաբաթ ժամը 21ին Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ․— Այրի Տիկին Ովսաննա Քիլէճեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԳԻՈՐԳ ՔԻԼԻՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին։
Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կ'երգէ՝ Փարիզէն մասնաւորապէս հրաւիրուած Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ։

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

×

Վիէնի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle des Fêtesի մէջ։ Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր։

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին։

Մանրամասնութիւններ յաջորդով։

×

Իսիի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէին։ Նոյեմբեր 9ի կիրակին Salle des Fêtesի մէջ։

×

Սեւ Ծառնի մէջ

Նոյեմբեր 15ին շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի եւ Կապ. Խաչի։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի Հայ. Ս. Յովհ. Մկր. եկեղեցւոյ օծման 48րդ տարեդարձին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցաշէն և մեծ բարերարողբացեալ Ալեքսանդր ՄԱՆԹԱՇԵԱՆի եւ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներուն համար։

Պատարագի ընթացքին պիտի կատարուի նաեւ մանաւոր հոգեհանգիստ ԿՈՄԻՏԱՍի մահուան տարեդարձին առթիւ։

Կը հրաւիրենք Փարիզի եւ շրջակայքի համայն հայութիւնը որ սիրով փութայ խուռներամ եկեղեցի եւ իր մեծարանքի տուրքը ընծայաբերէ Ազգ. բարերար Ա. ՄԱՆԹԱՇԵԱՆի եւ մեծ եկեղեցական ԿՈՄԻՏԱՍ վրդ․ի յիշատակին։

Դիւան Հոգաբարձութեան

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ․— Տէր եւ Տիկին Կարապետ Համալեան, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Համալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Տրդատ Տրդատեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Արշակ Պօղիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գարաօղլանեան եւ զաւակներ (Լիոն), Այրի Տիկին Կիւլի Տօնիկեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Քեսթիքեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ Համալեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Համալեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Տօնիկեան եւ զաւակները (Ռումանիա), Այրի Տիկ. Բերուզ Համալեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Տօնիկեան եւ զաւակները (Մարոք), Ղեւոնդ եւ Փօլին Տօնիկեան (Ալժէ), Այրի Տիկին Անուշ Տէրտէրեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Քէլէշեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Անժէլ Զիլիֆճեան (Զուիցերիա), Օր. Վերժին Արաբեան (Զուիցերիա), ինչպէս նաեւ Գարլանեան, Թաշճեան, Սեբաստաբեան եւ Քեսթիկեան ընտանիքներ սրտի խորին կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ մօր, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆԱՐԻՆԿԻՒԼ ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ
(Ծնեալ Տօնիկեան, Եոզկաթցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան 76 տարեկանին, Հոկտ. 26ին իր բնակարանին մէջ։

Թաղման արարողութիւնը պիտի կատարուի Սէնթ Էթիէնի Հայոց մատրան մէջ, այսօր չորեքշաբթի ժամը 15.45ին։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Օր. ԱՆԹՈՒԱՆԷԹ ԶԳՈՒՔՃԵԱՆ
Պ. ԱՐՄԷՆ ՆՈՐՍԻԿԵԱՆ
Նշանուած

Պաղէնվիլ 26 Հոկտ. 1952 Շավիլ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Բացման թէյասեղան հանդիպումը այս ուրբաթ (31 Հոկտ.) ժամը 9ին Սասունիի ճաշարանին մէջ, 31 rue d'Alexandrie, նուիրուած ԱՇՈՒՂ ՋԻՒԱՆԻԻ։ Այս առթիւ քանի մը խօսք Տիկին Հ. Խոնդկարեանի կողմէ։ Երգ եւ նուագ՝ Ջիւանիի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Քէմէնչիստ աշուղ Յովսէփի։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ․— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Cadet։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ. Յ. Դ. Պուլվառ Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶ․— Հ. Յ. Դ. Կ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Աղբիւր Սերոբ» եւ «Եօթնեղբայրեան» խումբերու բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ, Հոկտեմբեր 31, երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին Քաֆէ սրճարանին վերնայարկը։ Պիտի կատարուի հետաքրքրական վիճաբանութիւն մը, նիւթ ունենալով «Մեր ազգային թերութիւնները»։ Մուտքը ազատ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ․— Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը համախորհուրդ Փարիզի Վասպուրական Հայր. Միութեան հետ կը պատրաստուի տօնել ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ կաթողիկոսական ընտրութեան 60ամեակը, Յունուարի առաջին կէսին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս.ի հանդէս խնջոյքը Իսիի Խրիմեան սրահը, Նոյ. 9ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր։

ՇԱՎԻԼԻ դպրոցի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գէորգ Պօղոսեանէ 500 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Պ. Յարութիւն Մանուկեանի մահուան առթիւ։

ՎԱՐԺԱԿԱՆ ԱԶԳ

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք փութով կը պատասխանեն իրենց ղրկուած մանդաներուն, իրենց վճարումները կրնան նաեւ ընել հետեւեալ անձերուն.—
ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ՝ Արամ Աւետիսեանի։
ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆ՝ ընկեր Մ. Ալթունեանի։
ԻՍԻ՝ ընկեր Ատանալեանի կամ Պ. Զատիկեանի։
ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ՝ ընկեր Ա. Մարտիրոսեանի։
ՇԱՎԻԼ՝ ընկեր Կիւլեանի։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆՐԻԷԹ Թըրնաքըրղեան կ'ուզէ ունենալ Պուէնոս Այրէս գտնուող իր մօրեղբօր Պ. Գրիգոր Համալեանի նոր հասցէն։ Տեղեկացնել Mlle. H. Ternak, 7 rue Legendre, Paris (17), France։

Ծախու է

ԳՈԹԻԷԻ խանութ մը էժուալի կողմը բարեկեցիկ յաճախորդներով։ Մատչելի գին։

Հեռաձայնել ժամը 9.30էն երեկոյեան 7 Eto. 45-80։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

1 Նոյեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Փարիզի Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise) կը ներկայացուի մասնակցութեամբ փարիզահայ դերասաններու Ս. Սուրէնեանի, Հ. Պշտիկեանի, Լ. Սապոնճեանի, Ա. Պետրոսեանի, նաեւ Օր. Ն. Մատոյեանի

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ բարոյալից դրամ 4գործ.
եւ ԱՐԺԱՆԸ ԿԸ ՔԱՇԷ կատակախաղ 1 գործ.
Մուտք 150 Ֆրանք։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Գործաւոր - գործաւորուհիներ (tricoteuse - poinçonneuse)։ Տեւական գործ, լաւ վարձատրութիւն։

ԴԻՄԵԼ՝ 10 rue de Trétaigne, métro Jules Joffrin։ Ներկայանալ թերթիս կողմէ։

×

Տան մէջ աշխատելու համար առանձին կին մը։ Մնայուն գործ։ Դիմել ուղղակի «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր. — Տարեկան 2200 — Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 30 Octobre 1952 Հինգշաբթի 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6904-Նոր շրջան թիւ 2315

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿ. ԴԱՏԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Հայկական Դատը այն ձեւով չի ներկայանար այսօր, ինչպէս երէկ:

1878էն մինչեւ 1952 բազմաթիւ փուլերէ անցած է մեր Հարցը:

Ամբողջ 40 տարի «Բարենորոգումներ» անունը տուած էին մեր ազգին վարիչները Հայկական Դատին:

Անոնք կը հետապնդէին «կեանքի, ինչքի եւ պատուոյ» ապահովութիւն հայաբնակ գաւառներուն մէջ:

Երբ դեռ չունէինք քաղաքական կուսակցութիւններ, մեր եկեղեցական պետերն էին, որ յանուն հայ ժողովուրդին Հայկական Դատ կը հետապնդէին ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ:

Պոլսոյ պատրիարքները Բարձրագոյն Դրան կը ներկայացնէին «Թագրիր»ներ՝ խնդրելով վերջ տալ գաւառի հայութեան հարստահարութեանց, «բարենորոգումներ»ու ճամբով, ինչպէս կը խոստանար Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածը:

Խրիմեան Հայրիկ մինչեւ իսկ կը պահանջէր, որ արեւելեան նահանգներու իսլամ բնակիչներն ալ օգտուին բարենորոգումներէն, ձերբազատուելու համար կաշառակեր կառավարիչներու եւ ընչաքաղց պաշտօնեաներու կեղեքումներէն:

1878ին Ներսէս Վարժապետեան պատրիարքը, Խրիմեան Հայրիկ եւ Խորէն եպս. Նարպէյ գլխաւոր դերակատարներն էին՝ Հայկական Հարցը Պերլինի ժողովին ներկայացնելու համար:

Երբ կրօնապետները ձախողեցան իրենց ձեռնարկներուն մէջ, քաղաքական կուսակցութիւններն իջան հրապարակ:

«Թագրիր»ին ու բուրվառին յաջորդեց հրացանն ու ռումբը:

Զէյթունի ու Սասունի ապստամբութիւնները, Պոլսոյ ցոյցերը, Պանք Օթոմանի գրաւումը, Եըլտըզի մահափորձը եւ այլ յեղափոխական ձեռնարկներ կոչուած էին 61րդ յօդուածի երաշխաւոր վեց մեծ պետութեանց ուշադրութիւնը հրաւիրելու Հայկական Դատին վրայ:

1908ի Օսմանեան Սահմանադրութիւնը մեծ յաջողութիւն մը նկատուեցաւ:

Յեղափոխական կազմակերպութիւնները վար դրին զէնքը եւ հայ ժողովուրդը պահ մը անկեղծօրէն հաւատաց «օսմանեան հայրենիք»ի ստեղծումին:

Թուրք տարրը սակայն երբեք չմարսեց «Իթթիհատ»ի հրապարակ նետած նշանաբանները — «ազատութիւն, արդարութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն—որոնք փոխ առնուած էին Ֆրանսական մեծ յեղափոխութենէն:

Ինը ամիս չանցած Կիլիկիան ողողուեցաւ արիւնով:

Հակառակ այս ահաւոր սպանդին, բարեմտութիւնն ունեցանք հաւատալու օրուան վարիչներուն, որոնք Սուլթան Համիտի կը վերագրէին Մարտ 31ի յետաշրջական դէպքին հետ նաեւ Ատանայի ջարդը, որ ճիշդ մէկ օր վերջ սկսած էր, 1909 Ապրիլ 1ին (Հ. Տ.):

Սուլթան Համիտ գահընկէց եղաւ քանի մը օր ետք: Այնուհետեւ ոճրագործ «Իթթիհատ»ը սանձարձակ գործունէութեան ազատ ասպարէզ գտաւ իր առջեւ:

Պալքանեան պատերազմին մէջ Օսմանեան կայսրութեան ջախջախիչ պարտութիւնն ու անդամահատումը նոր յոյսեր ներշնչեցին հայութեան:

Դարձեալ մեր կրօնական պետերն էին, որ նախաձեռնարկ եղան Հայկական Դատ հետապնդելու, քաղաքական կուսակցութեանց եւ ազգային մարմիններու գործակցութեամբ:

Մինչ Պոլսոյ մէջ Արշարունի պատրիարք, քաղաքական ժողովին հետ միասին կը դիմէր Պոլսոյ վեց մեծ պետութեանց դեսպաններուն, որոնք ձեռք կ'առնէին Հայկական նահանգներու բարենորոգման հարցը, սահմանէն անդին ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Ե. Սուրէնեանց լիազօրութիւն կուտար Պօղոս Նուպարի՝ Ազգային Պատուիրակութիւն մը կազմելու Փարիզի մէջ, նոյն դատը հետապնդելու համար:

Այս բոլորը յանգեցան Բարենորոգումներու նոր ծրագրին, որ ստորագրուեցաւ Պոլսոյ մէջ 1914 Փետր. 4ին: Լայն ինքնավարութիւն կը տրուէր հայկական նահանգներուն, որոնք կը բաժնուէին երկու մարզպանութեանց, կեդրոն ունենալով Վանն ու Էրզրումը:

Այս ծրագիրը արեան մէջ խեղդուեցաւ 1915ին: Իթթիհատը ուզեց արմատէն լուծել Հայկական Դատը, հայութիւնը ի սպառ բնաջնջելով:

Դահիճը չհասաւ իր նպատակին:

Քանի մը տարի ետք, սահմանին միւս կողմը ծագեցաւ նոր արշալոյս մը հայութեան համար:

1918 Մայիս 28ին հիմը դրուեցաւ անկախ Հայաստանի: Թափուած հեղեղանման արիւնը տուաւ իր պտուղը:

Հայկական Դատը հասաւ իր վերջնական հանգրուանին:

«Բարենորոգումները» այլեւս անցան պատմութեան:

Այդ թուականէն ի վեր «Հայկական Դատ» կը նշանակէ «Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան»:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«... ՆԱԵՒ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՀԱՄԱՐ»

Տասներեօթը տարի է անցեր, Հոկտ. 26ի այն օրէն ի վեր երբ ազգովին կ'երթայինք խոնարհիլ Վարդապետին դագաղին առջեւ:

Հազուադէպ է ոչ միայն մեր մէջ, այլեւ աւելի մեծ ազգերու համար, ունենալ դէմք մը արդէն պատմութեան անցած, որ կենդանի ըլլայ իր ձայնով, իր սրտին հարազատ բաբախումով, իր յոյզերով: Միշտ վառ՝ ամէն տունի մէջ, ամէն շրթունքի վրայ եւ ամէնուն սրտին խորը:

Այդ սակաւաթիւ դէմքերէն մէկն է Կոմիտաս, որուն արեւը եթէ խաւարեցաւ չարաշուք առտու մը, բայց իր երգով մնաց յաւիտենապէս պայծառ բոլոր հայ հոգիներու համար:

Ու երբ առտու մը իր աճիւնը փոխադրեցին Հայաստան, յաղթանակի օր մը եղաւ տարագիր հայութեան համար որ իր սրտէն մասնիկ մը կը ղրկէր Վարդապետին հետ, իր արցունքով, մանաւանդ իր կենսատու աւիշով:

Ցիշատակ մը չէ Վարդապետը մեզի համար: Անոր դէմքը, կայծկլտուն աչքերը, լայն ծիծաղը, աշխոյժ շարժումները, միշտ ալ կենդանի են զինքը գոնէ մէկ անգամ տեսնողին համար:

Եւ մենք միշտ կը լսենք իր յաղթական «Մոկաց Միրզէն», իր սրտաճմլիկ «Տէր ողորմեան» կամ տխրանոյշ «Անտունի»ն»:

... Ազդը կարդացէք անշուշտ, — Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը այս տարի ալ բարեհաճեր է հոգեհանգիստ մը սարքել «Նաեւ Կոմիտասի համար»:

Ուրեմն, միշտ «ի միջի այլոց», ինչպէս ուրիշ պատմական դէմքերու կամ դէպքերու տարեդարձին առթիւ:

Աւանդական կարգուսարքը խանգարուա՞ծ կ'ըլլար, կամ եկամուտի աղբի՞ւր մը կը պակսէր, եթէ Փարիզի Հայոց եկեղեցին յատկապէս յիշատակի արարողութիւն մը սարքէր Վարդապետին համար որուն պատարագի քաղցրահնչիւն ալիքները կ'արձագանգեն իր կամարներուն տակ, ամէն առթիւ:

ՍՕՍԻ

ԻՐԱՆԻ վարչապետ Մոսատեղ Թէհրանէն անգլիական դեսպանին մեկնումին առթիւ յայտարարութիւն մը պիտի ուղղէ Անգլիոյ ժողովուրդին բացատրելու համար խզման պատճառները: Միւս կողմէ Անգլիոյ արտաքին նախարար Իտըն յայտարարեց թէ Մ. Բրիտանիա պիտի շարունակէ փորձել բանաւոր համաձայնութեան մը հասնիլ Իրանի հետ, բայց բնաւ ներում պիտի չխնդրէ:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ նախարարական տագնապը լուծուեցաւ դահլիճը կազմող երկու կուսակցութիւնները՝ ժողովրդականներն ու ընկերվարականները իրարու մէջ համաձայնած ըլլալով:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ ահաբեկումները կը շարունակուին: Երկուշաբթի օր ալ երեք տեղ ռումբեր նետուած են եւ չորս հոգի մեռած, որոնց երկուքը երախայ: Ֆրանսական իշխանութիւնները կը խորհրդակցին այս ահաբեկումները զսպելու միջոցներուն մասին:

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ուաշինկթընի պետական շրջանակները կը նկատեն որ ֆրանքօ-ամերիկեան յարաբերութեանց մէջ ծագած թիւրիմացութիւնները կրնան ցրուիլ, երբ յայտարարուին Ֆրանսայի հանդէպ Միացեալ Նահանգներու քաղաքականութեան տեսական տուեալները:

Նախագահ Օրիոլի եւ ուրիշ պետական մարդոց վերջերս արտայայտած գանգատները նկատի ունենալով, կ'ըսեն թէ, ընտրական պայքարը եւ Ազգաժողովին վիճաբանութիւնները պատճառ եղած են որ Ամերիկա իր պաշտօնական տեսակէտները չէ կրցած պարզել: Ահա այդ մասին ձեռնհաս շրջանակներու կարծիքը:

1.— Ամերիկայի քաղաքականութիւնը արեւմտեան Եւրոպայի մէջ է եւ կը մնայ հիմնուած Ֆրանսայի վրայ, տնտեսական, քաղաքական եւ զինուորական տեսակէտով: Եւրոպայի պաշտպանութեան ըմբռնումը Գերմանիոյ մասնակցութեամբ, ֆրանսական ծագում ունի: Ամերիկա իր լիակատար հաւանութիւնը տուաւ անոր: Ամերիկացի վարիչները քանի մը տարիէ ի վեր գոհունակութեամբ եւ հիացումով կը հաստատեն Ֆրանսայի վերականգնումը ամէն մարզի մէջ:

2.—Ամերիկեան կառավարութիւնը միշտ խոստովանած է որ հիւսիս. Ափրիկէի մէջ ազգայնական ներշնչումներու յարուցած հարցերու կարգադրութիւնը կրնայ կատարուիլ Ֆրանսայի եւ այդ ժողովուրդներու ներկայացուցիչներուն միջեւ բանակցութիւններով: Ազգաժողովին մէջ Թունուզի հարցին օրակարգ անցնելուն ի նպաստ ամերիկեան քուէն չնշանակեր որ այդ տեսակէտը լքուած կամ փոխուած է:

3.— Ամերիկեան վարիչները լիովին գիտակ են Ֆրանսայի ծանր զոհողութեանց Հնդկաչինի պաշտպանութեան համար: Այս մասին Միացեալ Նահանգներու օգնութիւնը պիտի հասնի:

Նաեւ դիտել կը տրուի Ամերիկայի մէջ թէ Ֆրանսայի դէմ ամերիկացի պետական մարդոց կարգ մը արտայայտութիւնները մաս կը կազմեն ընտրական պայքարին, վարկաբեկելու համար Թրըումընի քաղաքականութիւնը որ մեծ արժէք կուտայ Ֆրանսայի բարեկամութեան:

× Փարիզի ամերիկեան առեւտրական սենեակին մէջ տրուած հացկերոյթի մը պահուն ամերիկեան դեսպանը Պ. Տրն Հեթեւեայը յայտարարեց.— Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու յարաբերութեանց մասին վերջերս հրապարակային վիճաբանութիւններ եղան: Այս առթիւ կ'ուզեմ յիշել թէ, ամէն ատեն ուզած ենք օգտակար ըլլալ օգնելով Ֆրանսայի որ ըրած է եւ կը շարունակէ ընել ահագին ճիգ մը դարմանելու վերջին անգութ պատերազմին պատճառած վնասները: Վստահ եմ որ բոլորը համաձայն են Ամերիկայի բերած էական օժանդակութեան մասին: Կը հաւանինք Ֆրանսայի որ նախաձեռնութիւնը առաւ ընդեղծելու գործակցութեան եւ խաղաղութեան վրայ հիմնուած Եւրոպա մը: Ամերիկեան ժողովուրդը խոր համակրութիւն ունի հանդէպ Ֆրանսայի եւ ժողովուրդին արդի դժուարութեանց: Երկար ժամանակ է բարեկամներ եւ ընկերակիցներ ենք եւ որեւէ իրական թիւրիմացութիւն մեզ չի կրնար բաժնել:

Գերման բանակը՞ կ'արթննայ

Գրած էինք այն բուռն ելոյթը որ կատարած էր նախկին Ս. Ս. զօրավար մը դաշնակիցներու դէմ, զանոնք ամբաստանելով իբր պատերազմի ոճրագործներ:

Այս ելոյթը մեծ դժգոհութիւն առաջ բերած է Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ, եւ հարցապնդումներ ուղղուեցան կառավարութեանց:

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը իր վերջին նիստին մէջ զբաղեցաւ այս խնդրով եւ ցաւ յայտնեց, այդ զօրավարը նկատելով անգիտակ իր պատասխանատուութեան: Գերման թերթերու մեծ մասն ալ կը քննադատեն զայն, բայց դիտելի է որ Նոր Նացիներու նախկին նախագահ Ֆրիւկէր իր կարգին կը գնահատէ այդ ելոյթը եւ զայն կը նկատէ գերման զինուորական շրջանակներու զգացումները:

× Գերման բանակին իտալական գրաւման հրամանատար մարեշալ Քէսէլրինկ որ իբր պատերազմի ոճրագործ բանտարկուած էր Անգլիոյ մէջ, ներում ստացաւ հիւանդութեան (խլիրդ) պատճառով: Անգլիական կառավարութեան այս որոշումը մեծ յուզում պատճառեց Իտալիոյ մէջ, ուր Քէսէլրինկ մեծ խստութեամբ վարուած եւ մէկ անգամէն 335 պատանդներ գնդակահար ընել տուած էր իբր դիմադրական: Երեսփ. ժողովին եւ ծերակոյտին մէջ բուռն բողոքներ բարձրացան:

Քէսէլրինկ ընդունեց պատուոյ նախագահութիւնը նախկին զինուորներու ամենակարեւոր միութեան, այսինքն «պողպատեայ սաղաւարտ»ներուն, եւ յայտարարեց.— Խորհրդային վտանգին առջեւ մէկ օր իսկ պէտք չէ վարանիլ վաւերացնե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼԻԲԱՆԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԽՄԲ. — Լոնտոնի *Տէյլի Մէյլը* իր վերջին բացառիկ թիւը նուիրած է Լիբանանի, բազմակողմանի տեսութիւններով՝ եւ պատկերազարդ: Կ'ամփոփենք կարգ մը շահեկան հատուածներ:

Լիբանան երիտասարդ պետութիւն մըն է որ արագօրէն կ'աճի: Հազիւ վեց տարիէ ի վեր ան — կախութիւն հռչակած է:

Պէյրութը բաղդատելով տասը տարի առաջուան հետ մեծ փոփոխութիւններ կրած է: «Սուք»երը կը մնան տակաւին, բայց աւելի չատ իբրեւ արեւելեան տեսարան: Նոր քաղաք մը բուսած է որ իր ձեւով եւ տարածութեամբ կրնայ մրցիլ եւրոպական որեւէ մայրաքաղաքի հետ :

Թնդանօթներու Հրապարակը (Place des Canons) *պէյրութի գլխաւոր Հրապարակը, տենդագին գործունէութեան կեդրոն մըն էր տարիներ առաջ, երբ խատուտիկ Արաբներ իրենց ապրանքները կը թափէին աննկարագրելի ժխորի մը մէջ: Էշերը չարաչար կը տանջուէին, Հանդստանալիք տեղ մը փնտռելու համար հրակէզ արեւին տակ : Այսօր այդ Հրապարակը դարձած է ընդարձակ «կառաժ» մը ամենաշքեղ ինքնաշարժներու համար, որոնք յաճախորդի կը սպասեն: Անապատի ղաւակներուն տեղ, մաքուր, ածիլուած երիտասարդներ պատրաստ են ձեզ տանելու քաղաքին մէկ ծայրէն միւսը ամենակարճ ժամանակի մէջ, հակառակ երթեւեկի խճողումին: Միայն ժխորը մնացած է, բայց արդէն միջոցներ ձեռք առնուած են պայմանները բարելաւելու համար :*

Թէեւ իրապէս օդը չատ տաք չէ Պէյրութի մէջ— (ամառը ջերմաչափը կը տարուբերի 28էն 31ի միջեւ), — բայց տեսակ մը խոնաւութիւն կայ որ անկարելի կը դարձնէ օձիկ եւ փողկապ դնելը: Բայց եւ այնպէս Լիբանանի առեւտրականները կը սիրեն մաքուր հագուիլ: Շատ մը առեւտրական գրասենեակներ օժտուած են օդափոխ գործիքներով, եթէ ոչ ամբողջ չէնքին գոնէ տնօրէնին սենեակին մէջ: Ցեառյ առատ սառած ջուր կայ այցելուներուն եւ պաշտօնէութեան համար: Ուր որ ալ երթաս սուրճ կը հրամցնեն փոքր բաժակներով: Եթէ ստիպուած ես ուրիշ — տասը խանութ հանդիպիլ մինչեւ ճաշ, ջղային արարած մը դարձած կ'ըլլաս, մինչեւ որ գործդ վերջացնես :

Գրասենեակները եւ խանութները կը փակուին ամառը կէս օրէն վերջը :

ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Գաղթականներու խնդիրը ծանր հոգ մըն է Լիբանանի համար: Աւելի քան 100.000 *պաղեստինեան փախստականներ այժմ ցրուած են երկրին մէկ ծայրէն միւսը վրաններու տակ եւ կ'ապրին ամենաթշուառ վիճակի մէջ, հակառակ Միջազգային Նպաստամատոյց հաստատութեան ջանքերուն: Ամէն ամիս աւելի քան* 5000 *թոն ուտեստ եւ անհրաժեշտ պիտոյքներ կը հասնին Պէյրութի նաւահանգիստը, մեծ մասով Միացեալ Նահանգներէն: Այս առթիւ տեղական թերթերը խիստ քննադատութիւններ կ'ընեն թէ այդ հաստատութեան եւ թէ Թրումընի «Զորրորդ Կէտի» անգլիացի եւ ամերիկացի պաշտօնեաներու չռայլութեանց դէմ: Զուարճալի պատմութիւններ ալ կը պատմեն, ըսելով թէ Զորրորդ Կէտի վարչութիւնը, քանի ցուլ եւ* 25 *հորթ ճամբայ հանած է Հոլանտայէն, բարելաւելու եւ բազմապատկելու համար Լիբանանի արջառը :*

Միջազգային Նպաստամատոյցը այն տեսակէտն ունի թէ 100.000 *պաղեստինեան տարագիրները պէտք է վերջնապէս հաստատուին Լիբանանի մէջ: Անոր կարծիքով ոռոգման ծրագիր մը կրնայ մշակելի հող, հետեւաբար եւ բաւարար ուտելիք եւ գործ ճարել այս տարագիրներուն: Լիբանանի կառավարութիւնը սակայն, բոլորովին հակառակ է անոնց վերջնական տեղաւորման՝ քաղաքական պատճառներով :*

Լիբանանի ամբողջ բնակչութիւնն է մօտ 1.300.000 *, որոնց* 700.000 *քրիստոնեայ: Եթէ հարիւր հազար Պաղեստինցիները հաստատուին երկրին մէջ, նժարը ծանրօրէն պիտի հակի դէպի իսլամ բնակչութիւնը, որ մեծապէս աճած պիտի ըլլայ :*

Ներկայ պայմաններու մէջ Լիբանանի հանրապետութեան նախագահը քրիստոնեայ մըն է: Ու թէեւ Իսլամները, ինչպէս եւ միւս կրօնները միեւնոյն իրաւունքները կը վայելեն, նժարը յայտնապէս նպաստաւոր է քրիստոնեայ տարրին:

Միջանկեալ ըսենք որ այս 1.300.000 *բնակչութենէն զատ, ուրիշ մէկ միլիոն Լիբանանցիներ կ'ապրին արտասահմանի մէջ, եւ դարձած են հպատակներ իրենց բնակած երկիրներուն :*

ԿՐԹԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Ազգային կրթութեան քննիչը մասնաւոր յօդուածով մը կը բացատրէ թէ Լիբանան այն փոքր երկիրներէն է որուն քաղաքական եւ մշակութային կարեւորութիւնը կ'անցնի աշխարհագրական սահմանները: Մօտ 10.170 *ք. քլմ. տարածութեան մը վրայ կ'ապրի* 1.300.000 *ժողովուրդ, որուն* 80 *առ հարիւրը կարդալ գրել գիտէ: Այս պարագան կը ցուցնէ մշակոյթի աստիճան մը որ կը գերազանցէ դրացի երկիրները: Այս արդիւնքը ձեռք բերուած է երկարատեւ եւ տաժանելի ջանքերով :*

ԺԹ. դարու սկիզբը կրթական հաստատութիւնները աննշան տեղ մը կը գրաւէին, հազիւ քանի մը դպրոցներ կը գտնուէին լեռներու մէջ : Այս դպրոցներէն առաջինը հաստատուած էր Մուխթարայի մէջ (Շուֆի Նահանգ): Եօթը պզտիկ պէյեր գետինը նստած, դասագիրք մը իրենց ծունկերուն վրայ եւ սուր եղէգ մը իրենց ափին մէջ դաս կ'առնէին վարժապետէ մը որուն մեթոտները պարզապէս մեքենական էին եւ որ ամէն ինչ յիշողութեամբ կ'ընէր: Միայն սակաւաթիւ առանձնաշնորհեալները կրնային օգտուիլ այս դպրոցներէն, եւ գիւղացիներր մեծ մասով կը մնային բոլորովին տգէտ :

Այն ատեն չկային մանկապարտէզներ եւ աշակերտները ուսումի կը սկսէին տասներկու տարեկանէն: Ուսուցիչը միշտ ձեռքը ունէր ճիպոտ մը որ չարունակ կը բանէր :

Օսմանեան լուծէն ազատուելէ վերջ , մեծապէս աւելցաւ դպրոցներու թիւը :

Մինչեւ 1914 — 18*ի պատերազմէն վերջը, հազիւ քանի մը պաշտօնական դպրոցներ կային :* 1924*ին անոնց թիւը բարձրացած էր* 117*ի, իսկ* 1946*ին* 451*ի:*

Այդ թուականէն ի վեր յաւելումը չարունակուելով այսօր հասած է 1054*ի: Այս դպրոցները բոլորն ալ բացարձակապէս ձրի են: Կրթական նախարարութիւնը ինք կը ճարէ ուսուցիչները եւ աշակերտներու պիտոյքները: Երբեմն կը ստանձնէ չէնքին չինութիւնը կամ կը վճարէ վարձքը: Նոյնիսկ ձրի դասագիրք կը բաժնէ չքաւոր աշակերտներուն :*

Կանոնագրութիւն

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

Կիլիկիոյ Հայոց Կաթողիկոսութեան թեմերուն հիմնական կանոնագրութիւնը Ազգ. Սահմանադրութիւնն է որ ճանչցուած է իբրեւ օրէնք եւ կը գործադրուի արդէն 1860*էն ի վեր :*

Նկատելով սակայն որ,

Ա.— Քաղաքական դէպքերու հետեւանքով Կիլիկիոյ թեմերը զատուած են Պոլսոյ վարչական կեդրոնէն:

Բ.— Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսի ընտրութեան կանոնները եւ անոր վարչական իրաւասութիւնները չեն նախատեսուած Ազգ. Սահմանադրութեամբ, Կիլիկեան թեմերու պատգամաւորական ժողովը հարկ տեսաւ հետեւեալ լրացումները կատարելու Ազգ. Սահմանադրութեան վրայ .

ՅՕԴ. 1.— Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը հոգեւոր պետն է իր թեմերուն հայ ժողովուրդին, նախագահը ազգային բոլոր ժողովներուն եւ վերին գործադիր իշխանութեան:

ՅՕԴ. 2.— Ս. Կաթողիկոսին պարտականութիւնն է հոգ տանիլ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ թեմին բարօրութեան, վարուելով Ազգ. Սահմանադրութեան ու ներկայ կանոնագրութեան տրամադրութեանց համաձայն, հսկելով անոնց բոլոր կէտերուն ճշդիւ գործադրութեան :

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ՅՕԴ. 3.— Երբ Ս. Կաթողիկոսը վախճանի եւ կամ աթոռ թափուր մնայ, Միաբանական Ընդհ. Ժողովը տեղապահ կ'ընտրէ Միաբանութեան անդամներէն մին:

ՅՕԴ. 4.— Տեղապահին պաշտօնն է Կաթողիկոսութեան գործերը վարել մինչեւ նոր Կաթողիկոսի ընտրութիւնը :

ՅՕԴ. 5.— Քառասունքէն յետոյ տեղապահը կը գումարէ Միաբանական Ընդհ. Ժողովը որ գաղտնի քուէարկութեամբ կը կազմէ կաթողիկոսական ընտրելեաց հնդանուն ցանկ մը :

ՅՕԴ. 6.— Կաթողիկոսութեան թեկնածու կրնան ըլլալ 40 *տարին լրացուցած եւ* 10 *տարուան բարւոք պաշտօնավարութիւն մը ունեցող կուսակրօն եկեղեցականներ :*

ՅՕԴ. 7.— Ընտրելեաց հնդանուն ցանկը կազմուելէ յետոյ, Տեղապահը խորհրդակցելով Միաբանական Ընդհ. Ժողովին հետ, կ'որոշէ թեմերու պատգամաւորներու թիւը հետեւեալ հիմունքով .

Ա.— Իւրաքանչիւր 5000 *անձ կուտայ մէկ պատգամաւոր :*

Բ.— Այն թեմերը, որոնց ժողովուրդին թիւը 5000*ով բաժնուելէ յետոյ* 2500*էն աւելի մնացորդ կ'ունենայ, կուտան մէկ յաւելեալ պատգամաւոր:*

Գ.— Այն թեմերը որ 5000*էն պակաս ժողովուրդ ունին, կուտան մէկ պատգամաւոր :*

ՅՕԴ. 8.— Պատգամաւորներու թուին մէկ երրորդը եկեղեցական եւ երկու երրորդը աշխարհական կ'ըլլան :

ՅՕԴ. 9.— Աշխարհական պատգամաւորները կ'ընտրուին թեմերու Գաւառական Ժողովներու կողմէ :

ՅՕԴ. 10.— Եկեղեցական պատգամաւորներն են.

Ա.— Գաւառական Ժողովներու կողմէ ընտրուած քահանայ հայրերը, որոնց թիւը եկեղեցական պատգամաւորներու մէկ երրորդն է :

Բ.— Թեմական Առաջնորդներն ու Տեղապահները :

Գ.— Միաբանութեան ներկայացուցիչներր որոնք կ'ընտրուին Միաբանական Ընդհ. Ժողովին կողմէ :

ՅՕԴ. 11.— Էջմիածնի Մայր Աթոռը կը հրաւիրուի Պատգամաւորական Ժողովին մասնակցելու երկու ներկայացուցիչով, քուէի իրաւունքով:

ՅՕԴ. 12.— Պատգամաւորներու թիւը ճշդելէ վերջ Տեղապահը կը հրահանգէ թեմերուն ընտրել իրենց պատգամաւորները:

Ընտրութեանց արդիւնքը ստանալէ յետոյ Միաբանական Ժողովը կ'որոշէ կաթողիկոսական ընտրութեան թուականը: Պատգամաւորական Ժողովը կը գումարուի Ս. Կաթողիկոսի վախճանումէն առաւելագոյն վեց ամիս յետոյ:

Անհրաժեշտ պարագային կաթողիկոսական ընտրութիւնը վեց ամիսէն աւելի յետաձգելու իրաւասութիւնը կը պատկանի Պատգամաւորական Ժողովին :

ՅՕԴ. 13. — Պատգամաւորական Ժողովին պարտականութիւնն է Ս. Կաթողիկոսի ընտրութիւնը միայն :

ՅՕԴ. 14. — Պատգամաւորական Ժողովը Միաբանական Ընդհ. Ժողովին կողմէ կազմուած ընտրելեաց հնդանուն ցանկին վրայէն կամ դուրսէն առանց միաբանական խտրութեան, 3 ընտրելեաց նոր ցանկ մը կը պատրաստէ գաղտնի քուէարկութեամբ կ'ընտրուի Կիլիկիոյ վեհափառ կաթողիկոսը :

Եթէ առաջին քուէարկութեան երկու երրորդի մեծամասնութիւնը չգոյանայ, երկրորդ քուէարկութեամբ պարզ մեծամասնութիւնը բաւարար կը համարուի :

ՅՕԴ. 15.— Կաթողիկոսական ընտրութենէն անմիջապէս յետոյ Պատգամաւորական Ժողովի դիւանը ընտրութեան տեղեկագիրը կ'արձանագրէ իր ատենագրութեան տոմարին մէջ եւ բոլոր անդամները իրենց ստորագրութեամբ կը հաստատեն ընտրութիւնը :

Տեղապահը պաշտօնագրով մը կը ներկայացնէ ընտրեալ Կաթողիկոսը պետական իշխանութեանց :

ՅՕԴ. 16.— Սրբազան Կաթողիկոսը իր սահմանադրական երդումը կը կատարէ ընտրուելէն յետոյ, համաձայն Ազգ. Սահմանադրութեան :

ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Վերին մարմիններն են՝ Ազգ. Ընդհ. Ժողով, կը բաղկանայ 21 *անդամներէ,* 18*ը աշխարհական եւ* 3*ը եկեղեցական, աշխարհականները կ'ընտրուին Գաւառական Ժողովներէն, իսկ եկեղեցական ներկայացուցիչները Հալէպէն մէկ, Պէյրութէն մէկ եւ Դամասկոս ու Կիպրոսն ալ մէկ ներկայացուցիչ:*

Քաղաքական եւ Կրօնական Ժողովները կը բաղկանան 5*ական անդամներէ եւ կ'ընտրուին Ազգ. Ընդհ. Ժողովին կողմէ :*

Վանական Ժողովներն են .

1.— Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդ որուն պաշտօնն է հսկել Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ դաւանական, վարդապետական, ծիսական և նուիրապետական կարգերու անվթար պահպանման:

2.— Միաբանական Ընդհ. Ժողով, որ կազմուած է Կիլիկիոյ Աթոռին բոլոր միաբաններէն եւ պաշտօնն է ընտրել տնօրէն ժողովը, քննելով ու հաստատելով անոր պատրաստած վանքին տարեկան ելմտացոյցը, ընտրել կաթողիկոսական տեղապահը :

3.— Տնօրէն Ժողովը կը բաղկանայ 3 — 5 *միաբաններէ, որոնք կ'ընտրուին Միաբանական Ընդհ. Ժողովէն երկու տարուան շրջանով եւ վերընտրելի են: Պաշտօնն է վանքին գործառնութեանց համար պատասխանատու պաշտօնեաներ որոշել եւ կրթական, շինարարական, կալուածական, վարձակալական եւ այլ ընթացիկ գործերը տնօրինել ըստ միաբանական կանոնագրի :*

ՅՕԴ. 35.— Ներկայ կանոնագրութեան վերաքննութիւնը կը կատարուի Ազգ. Ընդհ. Ժողովին կողմէ իր անդամներուն երկու երրորդին գրաւոր պահանջին վրայ համաձայն Ազգ. Սահմանադրութեան :

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼՍՈՅ Ս. ՓՐԿԻՉ հիւանդանոցը ցարդ կեդրոնական ջեռուցումով օժտուած էր միայն մասամբ: Միւս ընդարձակ բաժիններու ջերմութիւնը կ'ապահովուէր ածուխի եւ փայտի վառարաններով: Իսկ ներքին եւ արտաքին բաժիններու կեդր. ջեռուցումն ալ վերջերս դադրած էր գոհացուցիչ ըլլալէ, կաթսաները հինցած ըլլալով: Ներկայիս տենդագին աշխատանք կը կատարուի ամբողջովին նորոգելու կեդր. ջեռուցումը. բացի յիմարանոցի եւ ծերանոցի բաժինէն :

✕ Հիւանդանոցին ջուրի խնդիրն ալ լուծուած է, որովհետեւ մեծ ջրհորին քով արթէզեան ջրհոր մըն ալ բացուած է, որուն ջուրը կը հոսի 11 սանթիմեթր տրամագիծով խողովակէ մը : Ջուրը ըմպելի եւ անոյշ է :

✕ Ազգ. հիւանդանոցին մէջ մասնագէտ բժիշկներ պատրաստելու արտօնութիւն տուած է Առողջապահական Գործավարութիւնը: Պետական քննիչներ պիտի երթան հիւանդանոց, եւ քննելով ենթակաները անոնց պիտի տան մասնագէտի վկայական :

ՄԷԼՊՈՒՐՆԻ (Աւստրալիա) մէջ հայկական միութիւն մը կազմելու նպատակով ընդհ. ժողով մը գումարուած է եւ որոշուած է հաւաքավայր մը ունենալ հանդէսներ սարքելու համար: Հոն պիտի կատարուի եկեղեցական արարողութիւն, եւ հայերէն լեզուն պիտի ուսուցանեն փոքրերու: Թըղթակիցը կը գանգատի թէ հոն ալ չեն պակսիր գաւաթ մը ջուրի մէջ փոթորիկ յարուցանողներ : Վերջերս հոն գացած են նաեւ տէր եւ Տիկին Ֆօլծ: Տիկին Ֆօլծ Հայուհի է (Պօտուրեան), իր ամուսինը Անգլիացի որ շատ կը սիրէ հայութիւնը , մանաւանդ հայկ. երաժշտութիւնը :

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ գաղթող մը կը գանգատի «Ազդակ»ի մէջ թէ երեք տարիէ ի վեր չէ կրցած վարժուիլ տեղւոյն: Վերջին ութ ամսուան ընթացքին կեանքը քանի մը անգամ սղած է, ուտելիք, խմելիք, տան վարձք եւն.: Գործատեղին երթալու համար ամէն օր մէկ ժամ կը ճամբորդենք միայն երթ : Քաղաքը շատ մեծ է եւ Հայերը ցրուած են, բնիկները կամ հին գաղթականները իտալացի, սպանիացի փակ տուներու մէջ կ'ապրին, փեղկերը միշտ գոց: Հայերն ալ անոնց պէս են: Տուները բանտերու կը նմանին, սպանիական ոճով: Բանուորները ամէն առտու ժամը 5ին հանրակառք կամ շոգեկառք կը նստին ժամը 6ին գործարան գտնուելու համար: Գետնախնձոր գնելու համար հարիւրներով կարգի կը սպասեն: Անոնց փոխարէն մեծ բարիք է որ Արժանթին ընդունուած ոեւէ մէկը հաւասար է, խտրութիւն չկայ : Եթէ վարժուիս կեանքին տանելի է: Հինէն եկած եւ հարստացած Հայեր ընտանեկան կամ բարեկամական տաք միջավայրի մը կարօտէն յաճախ կը գանգատին: Կլիման մեղմ է ,վառարանները կազով կամ ելեկտրականութեամբ: Միս գնելու համար կանուխ չուկայ պիտի երթաս եւ կարգի սպասես: Այսինչ կամ այնինչ մասէն կ'ուզեմ չես կրնար ըսել: Բազգիդ :

ՊՈԼՍՈՅ Ազգ. Պէզճեան միջնակարգ մայր վարժարանին տնօրէն նշանակուած է Պ. Ցակոբ Թէրզեան: Դպրոցին տնօրէն Մ. Թաթարեանի մահէ վերջ փոխ տնօրէնի պաշտօնը կը վարէր Պ. Արսէն Տիրատուրեան: Ներկայ տնօրէնը Կեդրոնական վարժարանի նախկին սաներէն է : Աւարտած է նաեւ Պոլսոյ Աստղաբաշխական համալսարանը , ուր կը պաշտօնավարէր իբրեւ երկրաչափութեան ուսուցիչ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 25 Հոկտ.— Եօթնեղբայրեան կոմիտէին նախաձեռնութեամբ տօնուեցաւ Դաշնակցութեան Օրը: Գաղութիս մեծամասնութիւնը գիտակից իր ազգային պարտականութեան, փութացած էր, լսելու համար Դաշնակցութեան խօսքը, եկած էր իր քաղաքական եւ ազգային պարտքը կատարելու, այն կուսակցութեան որ իր ազատագրութեան համար 30 տարիներ մարտնչելէ վերջ, 30 վերջին տարիներուն ալ կը պայքարի արտասահմանի մէջ Հայր Հայ պահելու :

Հանդէսը սկսաւ «Մշակ բանուոր» եւ «Տալվորիկ» խմբերգներով , ղեկավարութեամբ ընկեր Մարաշլեանի: Որմէ վերջ օրուան նախագահ ընկ. Սէրէնկիւլեան բացումը կը կատարէ դրուատելով Դաշնակցութեան անցեալին մարտական գործունէութիւնը : Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ծնաւ հայ ժողովուրդին տառապանքին վերջ դնելու վճռականութեամբ : Իր գործունէութիւնը չսահմանափակուեցաւ այսքանով , ան ազատութեան եւ ճնշուածներու պայքարին մէջ չկլլացաւ իր աջակցութիւնը բերել նաեւ դրացի ժողովուրդներուն : Պարսկաստանի, Կովկասի եւ Մակեդոնիոյ մէջ : Ի զուր չէ, եթէ մակեդոնացի յեղափոխականները կոչեցին զայն իրենց ուսուցիչը: Ահա այսպիսի ասպետական ոգիով տոգորուած կուսակցութեան մը օրն է որ կը տօնենք այսօր :

Գեղարուեստական բաժինը սկսաւ Տիկին Սիսլեանի առաջնորդութեամբ, երգախառն կենդանի պատկերով մը: Նախընտրութիւնը տրուած էր Սեբոբ Փաշայի, իբր առաջին խմբապետներէն մին: «Գնդակ որոտաց»ը թնդաց բեմին վրայ, ֆետայիներու համազարկներուն հետ, Անդրանիկ կը հասնի օգնութեան : Այս պատկերը խանդավառ ծափերով ողջունուեցաւ :

Օր.ներ Ալիքեան, Այվազեան, շատ յաջող էին, Տիկին Ա. Կիւմիւշեան իրեն յատուկ արտասանութեամբ հանդիսականները յուզեց : Ընկեր Փափազեան եւ Մարաշլեան իրենց երգերով ոգեւորեցին սրահը: Լանսէի խումբէն ընկեր Մ. Նազարէթեան ուղերձ մը կարդաց օրուան առթիւ :

Ապա օրուան բանախօս ընկեր Ս. Սիսլեան գաղութէս սիրուած եւ յարգուած, բեմ ելաւ ծափերու մէջ եւ Դաշնակցութեան 62 տարիներու գործունէութեան դրուագները ընելէ վերջ ծանրացաւ Հայը Հայ պահելու կէտին վրայ :

«Մեզ կը մեղադրեն մրե հակառակորդները , ինչո՞ւ, որովհետեւ մենք դպրոցներ կը պահենք , որովհետեւ Կապոյտ Խաչը կը հովանաւորենք, իր բարի եւ գթասիրտ գործունէութեամբ, որովհետեւ ջանք չենք խնայեր նոր սերունդը դաստիարակելու եւ զայն դարբնելու ազգային զգացումներով: Այս է մեր յանցանքը: Անոնք մեզ կը բամբասեն որովհետեւ չեն սիրեր աշխատիլ : Աւելի դիւրին կը գտնեն բամբասանքը, որ ոչ ճիգ, ոչ ջանք, ոչ ալ գործ կը պահանջէ :

Ընկեր նախագահը հանդէսը փակեց ազգային լաւ յոյսերով :

Մարտիկ Լաճաէ

ՃԱՏՐԱԿԻ ՀԱՅ ԱԽՈՅԵԱՆ ՄԸ

ՍԹՈՔՀՈԼՄ (Շուէտ).— Ճատրակի համաշխարհային մրցումները որ ամիսէ մը ի վեր Սթոքհոլմի մէջ տեղի կ'ունենային՝ վերջացան: Մօտաւորապէս 100 ախոյեաններ զանազան երկիրներէ կը մասնակցէին այս մրցումներուն, նոյնպէս խորհրդային Միութենէն Հայաստանը իր ներկայացուցիչը ունէր յանձին Երեւանցի Տիգրան Պետրոսեանի: Ուրախութեամբ կը տեղեկանանք որ մեր հայրենակիցը այս առթիւ համաշխարհային երկրորդ ախոյեանութիւնը շահած է 13.5ով :

Տիգրան Պետրոսեանի հետ կարճ տեսակցութիւն մը ունեցած էի այս ամառ Հելսինքիի մէջ մարզիկներու ի պատիւ սարքուած երեկոյթի մը ընթացքին: Հազիւ 22 տարեկան, շատ համակրելի երիտասարդ մըն է : Այդ երիկունը ցոյց տուաւ նաեւ իր դաշնակահարի կարողութիւնը, նուագելով շատ մը եղանակներ ի մէջ այլոց եւ հայկական:

Ճատրակի ախոյեան գերմանացի Ուցիֆերը որ նոյնպէս մասնակցած է այս մրցումներուն, հանդիսանալով 9րդը, վերջերս ինծի խանդավառութեամբ կը խօսէր Պետրոսեանի վարպետութեան մասին.

— Ձեր հայրենակիցը, կ'ըսէր, խաղալու այնպիսի իւրայատուկ ձեւ մը ունի որ իր հակառակորդները շատ նեղ դրութեան կը մատնէ, ու անոր ապացոյցը տուաւ խլելով ճատրակի համաշխարհային երկրորդ ախոյեանութիւնը : Տիգրան Պետրոսեանը պիտի մասնակցի նաեւ Ցիւրիխի եւ Փարիզի մէջ տեղի ունենալիք ճատրակի մրցումներուն: Նորանոր յաղթանակներ կը մաղթենք մեր համակրելի հայրենակիցին :

Մ. Պարոնեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

GABRIEL AROUT

Գաբրիէլ Յարութիւնեան այս վերամուտին մեծ յաջողութիւն ունեցաւ ինչպէս ըսած էինք քանի մը օր առաջ:

St. Georges թատրոնին տնօրէնուհին թէեւ շատ թերահաւատ էր La Dame de Trèfleի մասին եւ այդ իսկ պատճառով ուզած էր դերասաններու «քաշէ»ն չտալ այլ մասնակից ընել հասոյթին : Որքան կը զղջայ այսօր Տիկին Mary Morgan քանի որ իր թատրոնը , որուն մեծագոյն հասոյթը 340 հազար է, Արութի խաղով 356 հազարի բարձրացած է :

Այսօր Անգլիայէն եւ Ամերիկայէն բազմաթիւ թատրոնի տնօրէններ կը հետաքրքրուին այդ խաղով, թէեւ քիչ մը երկար խորհիլ կուտայ իրենց խաղին մէկ տեսարանը որ տեղի կ'ունենայ «Հա—

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Զ.— ՅԻՄԱՐ, ՅԻՄԱՐ ԶՈՅԳ ՄԸ

Ուրբաթ օր, 14 Յունուար 1949ին, Ճուտի Քոփլըն, անձնական շնորհ մը խնդրեց իր պետէն: Կ'ուզէր այդ օր կէսօրէ վերջ ճամբորդել Նիւ Եորք, երկար շաբաթավերջի մր համար: Արտօնութիւնը շնորհուած էր եւ Ճուտիթ յետմիջօրէի ժամը 1ի գնացքը առաւ Եունեըն կայարանէն: Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակէն չորս մարդիկ կը գտնուէին միեւնոյն գնացքին մէջ: Չորս ժամ վերջը անոնք հասան Նիւ Եորքի Փենսիլվանիա կայարանը: Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակէն երկոտասնեակ մը մարդիկ եւս կը սպասէին հոն իրենց ինքնաշարժներով եւ ռատիօներով: Ճուտիթ բարձրացաւ վեր, կիներու արտաքնոցը: Վերադարձաւ 45 վայրկեան վերջը, իր պայուսակները ի պահ դրաւ դարակի մը մէջ, գնաց դրատուն մը, դեղատուն մը, նստաւ սպասարկութեան սեղանին առջեւ եւ կերաւ սանտուիչ մը: Ապա նստաւ ստորերկրեայ երկաթուղին եւ իջաւ Մէնհէթընի 191րդ փողոցի կայարանը:

Փողոց դուրս գալէ վերջ, քալեց մօտաւորապէս տասը վայրկեան: Արդէն մութ էր եւ լոյսերը վառած էին:

Ատեն ատեն ուսին վրայէն ետեւը կը նայէր, կարծես վայնալով, որ մէկը կը հետեւի իրեն : Վերջապէս կանգ առաւ, կեցաւ՝ դիտելով գոհարավաճառի մը խանութին ցուցափեղկը, որպէսզի կարենայ տեսնել փողոցին մէջ անցած դարձածը :

Խանութին դէմը կեցաւ գրեթէ եօթը վայրկեան, մինչեւ որ սեւ մազերով, կարճ ու գիրուկ եւ լաւ հագուած մարդ մը երեւցաւ: Մարդը անոր քովէն անցաւ: Ցցուած այտոսկրներ ունէր եւ սլաւի կը նմանէր, բայց Նիւ Եորքի մէջ շատ սլաւներ կան :

Մարդը քալեց շէնքերու առջեւէն քանի մը վայրկեան, յաճախ ետին նայելով ուսերուն վրայէն : Ճուտի կը հետեւէր անոր, Ոչ մէկ խօսք ըսին իրարու, ոչ մէկ բարեւ փոխանակեցին :

Երկուքն ալ մտան փոքր ճաշարան մը, «Տը Լիւքս», եւ նստան առանձնացած խորշի մը մէջ : Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի մարդիկը նստան մօտը, բայց չէին կրնար լսել անոնց խօսակցութիւնը, որովհետեւ երկուքն ալ նիքէլներ կը նետէին ինքնագործ նուագարանի մը մէջ եւ բարձրաձայն աղմուկր կը խեղդէր անոնց ձայնը :

Ճաշարանը մնացին գրեթէ մէկ ժամ: Ճուտի բաւական խօսեցաւ, ոտքով — ձեռքով շարժումներ ընելով: Շատ գրգռուած երեւոյթ մը ունէր , երբ մեկնեցան եւ առին՝ քաղաքի վարի մասը գացող Ուէթերորդ Պողոտայի ստորերկրեայ երկաթուղին: Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի մարդիկն ալ կառաշարին մէջն էին , ճիշդ որ կառաշարը ճամբայ պիտի ելլէր 125րդ փողոցի կայարանէն, սեւ մազերով անծանօթ մարդը ցատկեց իր նստարանէն, սլրդեցաւ դռնէրէն եւ արդէն ոտնդիրին վրայ էր: Ետին ձգեց Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի բոլոր մարդիկը, բացի մէկէն :

Այս անծանօթ մարդը, ամբողջ կէս ժամ, մըտաւ մէկ թաքսիէն միւսը, հանրակառքերը, օթօպիւսները եւ ստորերկրեայ երկաթուղին, մինչեւ որ կորսնցուց զինքը հետապնդողը: Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի գործակալը, շունչը կտրած վերադարձաւ պաշտօնատեղին, ուր սակայն, իր բոլոր պաշտօնակիցները վստահ էին, թէ այդ մարդը ռուս մըն էր:

Ո՞վ էր այս խորհրդաւոր Ռուսը: Արդեօք օրինակա՞ն էր իր բնակութիւնը երկրին մէջ : Եղրակացուցին, որ կրնայ ըլլալ՝ Նիւ Եորքի դիւանագիտական մարմնոյն կցուած խորհրդային պաշտօնատար մը :

Յաջորդ առաւօտուն, Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակէն մարդիկ դիրքեր գրաւեցին 68րդ փողոցի եւ Փարք Էվընիւի խորհրդային կեդրոնատեղիներուն շուրջը:

Ժամը 10էն քիչ առաջ մարդը երեւցաւ : Ճանչցան զայն անմիջապէս: Որեւէ բանէ կասկածելու երեւոյթը չունէր: Սպասեցին: Ժամ մը վերջը դուրս եկաւ: Օթօպիւսով եւ ստորերկրեայ երկաթուղիով գնաց 110րդ փողոցը, տեղը՝ իր բընակարանը, Ուէսթ 108րդ փողոց, 64:

Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի մարդոց կողմէ հարցափորձուելով, շէնքին դռնապանը տուաւ անոնց ուզած տեղեկութիւնը :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ճելի տուն»ի մը մէջ :

Aurore կը գրէ թէ Արուճ միշտ հաճոյակատար, քանի մը շաբաթէ ի վեր աւելի ինքնավստահ ձեւ մը ունի : Հայ թատերագիրը իր շնորհակալութիւնները յայտնած է Pierre Fresnayի որ 3 տարի առաջ ներկայացնելով իր թատրոնին մէջ եւ ինքն իսկ խաղալով գլխաւոր դերը Paulineին, ասպարէզը բացաւ Արուճի առջեւ :

լու Եւրոպայի պաշտպանութեան դաշինքը : Բայց որպէսզի գերման բանակ մը ոտքի կանգնի, պէտք է որ ներուին դաշնակից բանտերու մէջ գտնուող բոլոր զինուորները : Համոզուած եմ որ գերման ապագայ բանակ մը, երբ կորիզ ունենալով արեւելեան ճակատի վրայ փորձուած զօրքերը, բոլշեւիկներուն առջեւ միեւնոյն ռազմունակութիւնը պիտի ունենայ, ինչ որ ունէր Վէրմախթը (Հիթլէրի բանակը) :

× Միւս կողմէ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ Ռուսերը նոր կազմակերպութեան մը ձեռնարկած են զինուորական պատրաստութեան մասին, «մարզական» անունին տակ : 15էն 50 տարեկան այրեր եւ կիներ պիտի մարզուին ըլլալու համար վազողական դիմադրականները, նաւազներն ու օդաչուները : Այս ընկերութեան քարտուղարը յայտարարեց որ այս ձեռնարկը նման է սովետական նախազինուորական պատրաստութեանց :

Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը բանակի վերին նոր հրամանատարութիւն մը ստեղծեց վարելու վերազինման գործը, փոխանակ Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան մը : Նոր բանակին վերին հրամանատարութեան մէջ առնուած է Նացիներու 8րդ բանակին նախկին հրամանատար զօր. Միւլլէր, որ արեւելեան Գերմանիոյ ոստիկանութեան զօրավարն է :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՎՃՌԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

Ֆրանսական թերթերը կը գրեն թէ մէկ օրէն միւսը կը սկսի վճռական ճակատամարտ մը Սեւ Գետին վրայ, ուր համախմբուած է ֆրանսական բանակը, խրամատներ պատրաստելով : Ֆրանսացիները, քանի մը քիլոմեթր դէպի ետ, պաշտպանութեան նոր գիծ մըն ալ պատրաստած են : Գետին արեւելեան կողմը հակառակորդը յաջողած է անցնիլ գետը :

Թշնամի բանակը երեք ընտրեալ զօրաբաժիններով կը քալէ հարաւ, Կարմիր եւ Սեւ գետերու միջեւ, իսկ ուրիշ զօրաբաժին մը կը փորձեն կրնակէն զարնել Ֆրանսացիները :

« Չինական աղբիւրէ կը ծանուցանեն թէ Նկիալոյի բաժնին ֆրանսական սպայակոյտը ամբողջովին բռնուած է եւ թէ 12 ֆրանսական խումբեր ընաջնջուած են :

ԹՐԱԿԻՈՅ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Աթէնքէն կը հաղորդեն թէ Ատլանտեանի ընդհանուր սպայակոյտը քանի մը շաբաթուան բանակցութիւններէ ետքը պատրաստած է Թրակիոյ պաշտպանութեան յատակագիծը : Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի կիյնայ այդ պաշտպանութեան ամենամեծ պատասխանատուութիւնը : Թուրքիա պիտի պաշտպանէ Թրակիոյ ծայրագոյն արեւելեան մասը : Մարեշալ Մոնթկոմրըի Նոյեմբերի սկիզբը պիտի այցելէ Թրակիոյ ռազմագիտական վայրերը : Ամերիկեան իշխանութիւնները մտադիր են Եուկոսլաւիան, Յունաստանը եւ Թուրքիան օժտել բատարի ընդարձակ գիծով մը : Իսկ ծովային իշխանութիւնները խարիսխ պիտի ընտրեն Կրետէի ծոցը՝ ընդծովեաները հալածելու համար :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ միութեան տեւական խորհուրդին անդամ 14 պետութեանց ներկայացուցիչները եւ Ֆրանսայի, Անգլիոյ ու Ամերիկայի զինուորական պատուիրակները այս պահուս կը գումարուին Շայեոյի պալատին մէջ, կազմելու համար արեւմուտքի պաշտպանութեան մասին անհրաժեշտ միջոցներուն մէկ ծրագիրը, որ պիտի ներկայացուի դեկտեմբերին գումարելի համաժողովին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը իր խորհրդարանին մէջ հարցումի մը պատասխանելով յայտարարեց որ Սարի բանակցութեանց խնդիրը կապ չունի Եւրոպայի պաշտպանութեան հետ եւ թէ եւրոպական բանակին վերաբերեալ դաշնագիրը պիտի վաւերացման ենթարկուի շուտով :

Salle D'IENA

10, Ave. d'Iéna , métro d'Iéna,

Կիրակի, 2 Նոյեմբեր, ժամը երեկոյեան 20.30ին

Կը ներկայացուի E. KALMANNի ծանօթ օփերէթը՝

ՑԻԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

Բեմադրութիւն Իւա ԱՐՏ. ՂՈՒԿԱՍՈՖԻ, մասնակցութեամբ ռուս լաւագոյն դերասաններու :

Նուագախումբը ղեկավարութեամբ Kalmann որդիի եւ նուագահանդէս Վօլօշէնի :

Տոմսերու համար դիմել Rue Daruի ռուսական գրատունը եւ ներկայացման օրը ժամը իրիկուան 7էն սկսեալ թատրոնի կիշէն :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի մէջ

Նախագահութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին : Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կ'երգէ՝ Փարիզէն մասնաւորապէս հրաւիրուած Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ :

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

Վիէնի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle des Fêtesի մէջ : Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր :

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախագահութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին :

Մանրամասնութիւններ յաջորդով :

×

Իսիի մէջ

Նախագահութեամբ Հ. Յ. Դ. ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէին : Նոյեմբեր 9ի կիրակին Salle des Fêtesի մէջ :

×

Սեն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 15ին շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ :

Նախագահութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի եւ Կապ. Խաչի :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Զարսանճաքի Հայր. Միութեան Պոմոնի մասնաճիւղս կազմակերպած է թէյասեղան մը ի պատիւ իր նախագահին հայրենակից ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆԻ Պրագիլ մեկնումին առթիւ : Կը հրաւիրուին բոլոր զինք յարգողներ անխտիր ներկայ ըլլալ սոյն հրաժեշտի հաւաքոյթին, այս շաբաթ ժամը 21ին Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ :

SALLE GAVEAU

45, Rue La Boétie **Métro Miromesnil**

Երեքշաբթի 4 Նոյեմբեր, ժամը 21ին

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Միակ նուագահանդէսը, իր մեկնումէն առաջ Ցայտագրին մէջ.— Mendelsokn, Scarlatti, Chopin, Ravel, Belliard et Liszt

---

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Լեւոն Մօզեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առտու յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 rue Jean Goujon) իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ որբացեալ ԼԵՒՈՆ ՄՕԶԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Վահրամ Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Վահրիճ Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Հերման Սէմէրճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ն. Զաքար Բարսեղեան, Տէր եւ Տիկ. Միհրան Սէմէրճեան եւ զաւակները, Պ. Զարեհ Սէմէրճեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝ այրի Տիկին ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՍԷՄԻՐՃԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնի նոր եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին նուէր, Պ. Յովհաննէս Նիկողոսեանէ տասը հազար ֆր. հանգուցեալ Արտաւազդ Արք.ի հոգեհանգիստի պատարագին առթիւ :

Օր. Անժէլ Կիւլպէնկեանի ընդ Պ. Գրիգոր Քիրազեանի (բժշկական ուսանող) նշանախօսութեան առթիւ, փոխան ծաղկեփունջի Տիկին Թագուհի Սապաթիէ կը նուիրէ 500 ֆր. եկեղեցւոյն :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Բացման թէյասեղան հանդիպումը այս ուրբաթ (31 Հոկտ.) ժամը 9ին Սասունի ճաշարանին մէջ, 31 rue d'Alexandrie, նուիրուած ԱՇՈՒՂ ՋԻՒԱՆԻԻ : Այս առթիւ քանի մը խօսք Տիկին Հ. Խոնդկարեանի կողմէ : Երգ եւ նուագ՝ Ջիւանիի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Քէմէնչիստ աշուղ Յովսէփի :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Cadet :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվառ Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Կ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Աղբիւր Սերոբ» եւ «Եօթնեղբայրեան» խումբերու բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ, Հոկտեմբեր 31, երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ժողովը ընկեր Ս. Պօյաճեանի բնակարանը այս շաբաթ ժամը 8.30ին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այսօր հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական վայրը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս.ի հանդէս խնջոյքը Իսիի Խրիմեան սրահը, Նոյ. 9ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին Café au Claire de Luneի վերնայարկը, մեթրօ Place d'Italie : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Բ. անգամ ըլլալով ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ : Կը խնդրուի նկատի ունենալ

Եղանակին Ա. պարահանդէսը

Շաբաթ 1 Նոյեմբեր, ժամը 22էն մինչեւ լոյս : Club Rue Grignan, Մարսէյլ, ԱՐՄԵՆԻԱՅի կազմակերպութիւնով՝ միշտ տաք ու ընտանեկան, միշտ հաճելի ու ընկերական, նուագախումբ՝ E. TOURNEL : Ճոխ զօթիյեօն եւ ընտիր պիւֆէ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Եփրեմ Միհրան Եփրեմեան եւ զաւակները, իրենց մօր եւ մեծ մայրիկին հանգուցեալ Տիկին ՆՈՒԻՐ ԵՓՐԵՄԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարել տան, Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ, այս կիրակի յետ պատարագի : Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՀԱՆՐԻԷԹ Թըրնաքըրղեան կ'ուզէ ունենալ Պուէնոս Այրէս գտնուող իր մօրեղբօր Պ. Գրիգոր Համալեանի նոր հասցէն : Տեղեկացնել Mlle. H. Ternak , 7 rue Legendre, Paris (17), France :

Ծախու է

ՊՈԹԻՔԻ խանութ մը էթուալի կողմը բարեկեցիկ յաճախորդներով : Մատչելի գին :

Հեռաձայնել ժամը 9.30էն երեկոյեան 7 Eto. 45-80 :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տան մէջ աշխատելու համար առանձին կին մը : Մնայուն գործ : Դիմել ուղղակի «Յառաջ»ի վարչութեան :

Ա. ՇԱՀՊԱՂԼԵԱՆ

ՄԱՐԶԻԶ - (ՄԱՍԷՕՐ)

(Պետական վկայական)

Կը խնամէ թէ իր քով եւ թէ տուներու մէջ : Պաշտօնական ստացագիր կուտայ արկածի եւ ընկերային ապահովագրութիւն ունեցողներուն :

Դիմել՝ 49 Rue des Petites Maries, Մարսէյլ

Հեռաձայն CO. 76-47

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 31 Octobre 1952 Ուրբաթ 31 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6905-Նոր շրջանի թիւ 2316

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՈՒՐԻՇ ԴԱՏԵՐ ԱԼ ԿԱՆ

Անկախ Հայաստանը երեսուն ամիս միայն շնչեց :

Սակայն այդ կարճ ժամանակամիջոցին ան - կախութեան գաղափարը նուիրագործուեցաւ ազ - գային եւ միջազգային ճակատներու վրայ :

Հայ ժողովուրդը հայրենի հողին վրայ եւ Սփիւռքի մէջ մեծ խանդավառութեամբ ողջունեց Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծումը :

Հայկական եռագոյնը ամէն տեղ դարձաւ պաշ-տամունքի առարկայ, իբրեւ խորհրդանշանը ան - կախութեան, որ շատ սուղ գնուած էր : Մեր հան-դէսներու եւ թափօրներու զարդը կազմեց անիկա՝ հպարտութեամբ լեցնելով բոլորի սրտերը :

Աշխարհացրիւ հայութիւնը դարձաւ «Հայաս-տանի քաղաքացի», ճամբորդեց Հայաստանի Հան-րապետութեան հայալեզու անցագրով եւ արտա - սահմանի մէջ վայելեց հայ դիւանագիտական ներ-կայացուցիչներու պաշտպանութիւնը :

Միջազգային ճակատի վրայ Հայաստանի կա-ռավարութիւնը ճանչցուեցաւ իրապէս եւ իրաւա - պէս :

1920 Օգոստոս 10ին Սէվրի մէջ Հ. Հ. Պատ - ուիրակութեան նախագահ Աւետիս Ահարոնեան ստորագրեց ծանօթ դաշնագիրը՝ դաշնակից յաղ-թական մեծ պետութեանց եւ պարտեալ Թուրքիոյ ներկայացուցիչներուն հետ :

Այս դաշնագիրը միջազգային գետնի վրայ նուիրագործեց «Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան»ի գաղափարը՝ իր 88րդ եւ 89րդ յօդուածներով :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը 1919ին Երեւանի իր Թ. ընդհ. ժողովին մէջ արդէն ընդունած էր այդ գաղափարը :

1919 Մայիս 28ին, Հայաստանի անկախու - թեան առաջին տարեդարձին առթիւ, Հայաստանի կառավարութիւնը պաշտօնապէս ինքզինք հռչա - կած էր «Միաց. Հայաստանի կառավարութիւն» :

Հակառակ 1920ի աշնան դժբախտ դէպքերուն, որոնց հետեւանքով խեղդուեցաւ Հայաստանի ան-կախութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ցարդ հա-ւատարիմ կը մնայ «Միացեալ եւ անկախ Հայաս-տան»ի գաղափարին :

Հաւատարիմ կը մնայ Սէվրի դաշնագրին եւ Ուիլսընի իրաւարարական վճիռին՝ Հայաստանի սահմաններուն մասին, միջազգային երկու մուր - հակներ, որոնք ցարդ անվճար կը մնան եւ որոնց պահանջատէրն է միշտ հայ ժողովուրդը :

Ամբողջ քառորդ դար այս երկու մուրհակները ուրանալէ եւ «հայկական չարաբաստիկ դատը » վերջնապէս լուծուած յայտարարելէ ետք, Դաշ — նակցութեան հակառակորդները 1945 Օգոստոսին յանկարծ տէր դարձան անոնց, վերէն տրուած հը— րամանի վրայ, ինչպէս տեսանք :

Այսօր դարձեալ լքած են զանոնք :

Երէկ Հայկական Դատը անջատ խնդիր էր :

Մեծերը չէին հետաքրքրուեր անով :

Զէին ուզեր գէշ մարդ ըլլալ մէկ կողմէ Մոս-կուայի, միւս կողմէ Անգարայի հետ :

Այսօր առանձին չէ մեր Դատը :

Բազմաթիւ ուրիշ Դատեր իրենց լուծումին կը սպասեն :

Ո՛չ միայն պզտիկ ազգեր, ինչպէս կովկասեան մեր հարեւանները Վրաստան, Ատրպէյճան, Հիւ — սիսային Կովկաս — , եւ Պալթեան երկիրները — Էսթոնիա, Լիթուանիա, Լաթվիա —, այլ եւ եւ— րոպական մեծ ազգեր, որոնք երկար ատեն անկա-խութիւն ունեցած են, կը պայքարին իրենց ազա-տագրութեան համար :

Անոնք են՝ Լեհաստան, Ռումանիա, Պուլկա — րիա , Հունգարիա, Չեխոսլովաքիա, արեւելեան Գերմանիա : Յիշենք նաեւ փոքրիկ Ալպանիան :

Ասիոյ մէջ ալ հարիւր միլիոնաւոր ժողովուրդ-ներ ազատութեան կը սպասեն :

Բախտորոշ այս օրերուն, երբ երկու հակայա-կան ճակատներ դէմ դիմաց կանգնած են, երբ ժողովրդավարութիւն եւ բռնատիրութիւն գաղա — փարական անխնայ կռիւ յայտարարած են իրարու, հայ ժողովուրդի ծոցէն ծնած մեծ կազմակերպու-թիւնը , 62 տարիներու վաստակն ու փորձառու - թիւնը ուսերուն, աչալուրջ կը հսկէ՝ պաշտպանե-լու համար հայ ժողովուրդին արդար իրաւունք — ները :

Մինչեւ որ անիկա տիրանայ իր ազատ ու ան-կախ խնայրենիքին :

ՀՐԱՆՏ—ՍԱՄՈՒԷԼ

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԿԵՂԾԱՒՈՐՆԵՐԸ...

Երկրորդ պատերազմէն անմիջապէս առաջ, Լոնտոնի մէջ կ'ապրէր Ուիլեըմ Ճոյս անունով Իրլանտացի մը, որ ֆաշական կուսակցութեան ե-րեւելիներէն մէկն էր :

Բարձրորակ մտաւորական մըն էր, բառին լայն առումով, ինչպէս նաեւ ճարտասան — ու քիչ մը նաւ դերասան — եւ կրնար մրցիլ օրուան վարչապետին հետ՝ իր գրական պատկերներով :

Խելագարը, Թնդանօթի առաջին ռումբը ար — ձակած չէր դեռ, երբ Ճոյս Պերլին գնաց՝ Նացի - ներուն տրամադրութեան տակ դնելու իր բոլոր շնորհքներն ու անշնորհքութիւնները :

Վեց տարի, շարունակ, Պերլինի ձայնասփիւ-ռին վրայ էր ան՝ օրը չորս, հինգ անգամ :

Ինչեր, ինչեր կը պատմէր Անգլիոյ դէմ : Ինչ-պէս կը հայհոյէր, ինչպէս կը խնդար հպարտ Ալ-բիոնի քթին, եւ ինչ մռայլ գուշակութիւններ կ'ը-նէր Անգլիոյ ապագային մասին :

Անգլիացիները նոր անուն մը գտան իրեն հա— մար —Lord Haw Haw: Եւ 1945ին կախեցին զինքը՝ Լոնտոնի մէջ :

✠

Անգլիոյ պետական ձայնասփիւռը արգիլա՞ծ էր որ ժողովուրդը ականջ տար իր ցափուտուքնե - րուն, իր վայրահաչութեանց՝ օրական քանի մը անգամ ...

Ոչ : Ընդհակառակն, պահպանողական Թայմզը կը հրատարակէր անոր զրոյցներուն ժամանակա - ցոյցը, գոնէ, պատերազմին առաջին տարին :

Ու մարդ չկար որ չդարձնէր ձայնասփիւռին կոճակը... կուշտ ու կուռ խնդալու համար : Մա-նաւանդ , երբ «դերասանաբար» կը կեղծէր Չըրչի-լի ձայնը եւ արտասանութիւնը ...

Հարցուցի հայազգի Կարմիրտուտիկի մը .

— Դո՞ւք ալ այդպէս կ'ըմբռնէք ազատութիւ-նը... Վարշաւա, Սօֆիա կամ Երեւան նստած քա-ղաքացին իրաւունք պէտք չէ՞ ունենայ «դրսեցի»— ներուն պատմութիւնը լսելու... Աւելի պէտք չէ՞ տրուի իրեն որ կարդ մը ճշմարտութեանց ծանօ — թանայ ու եզրակացութեան մը յանգի ...

— Խորհրդային «դրախտավայր»ին մէջ ազա - տութիւն կայ. հոս չկայ, պատասխանեց՝ կարճ եւ կտրուկ ...

Այս գարշելի սուտին հեղինակները այն մար-դիկն են, որոնք երեսուն, քառասուն տարիէ ի վեր կը սլքտան այս «անզատ» հայրենիքներուն մայ - թերուն վրայ եւ իրենց մօքէն անգամ չեն անցըներ Երեւան երթալ... փրկուելու համար :

Բայց, չմեղադրենք զիրենք : Դժուար է, վեր-ջապէս, բաժնուիլ Նիւ Եորքի Թայմզ Սքուէրէն կամ Փարիզի Մոնմառթրէն, մանաւանդ որ Առաք-եալի դեր կը կատարեն՝ մեր քթին տակ... Նորե — լուկ մարգարէի մը հաշւոյն ...

Կեղծաւորնե՛ր...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ Քրիստոնեայ - դե - մոկրատ կուսակցութեան մէկ ժողովին մէջ խնդիր յարուցուեցաւ թէ ինչո՞ւ չէզոքութեան դաշնագիր մը չկնքուի Խ. Միութեան եւ Պօնի կառավարու - թեան միջեւ : Վարչապետ Ատընաուըր պիտի պա-տասխանէ այս հարցին :

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆ (Շարլօ) սինէմայի աշխար - հահռչակ վարպետը որ Ամերիկայէն իր ծննդա - վայրը գացած էր, Լոնտոնէն Փարիզ եկաւ եւ խան-դավառութեամբ եւ ծափերով ընդունուեցաւ Օրլիի օդակայանէն մինչեւ Քռիյօն՝ իր պանդոկը : Ֆը-րանսական կառավարութիւնը պատուոյ լեգէոնի պատուանշանը տուաւ անոր :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ կը շարունակուին ահաբեկում—ներն ու ռումբերը : Նոյնիսկ Ֆրանսական մարզ - պանին չէնքը պայթեցնելու համար ռումբեր զե — տեղուած էին, բայց ժամանակին կարելի եղաւ վը-տանգին առաջքը առնել :

ՍԱՐԻ խնդրին առթիւ թէ Ֆրանսացիները եւ թէ Գերմանները բանակցութիւնները վերսկսելու կողմնակից են : Առաջին անգամ պիտի վերաքննուի Սարի եւ Ֆրանսայի միջեւ տնտեսական համաձայ-նագիրը :

ՎԻՇԻՆՍՔԻ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

«ՊԱՏՐԱՍՏ Է ՈՒՂՂԱԿԻ ԲԱՆԱԿՑԵԼՈՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԵՏ »

Ազգաժողովին մէջ առջի օր խօսք առաւ խոր— հրդային պատուիրակ Պ. Վիշինսքի որու պատաս-խանին կը սպասուէր Ամերիկայի արտաքին նա - խարար Էչիսընի ամբաստանութեանց :

Իր ճառը, 72 էջ, տեւեց երեք ժամ կրկնելով բոլոր այն ամբաստանութիւնները զորս ըրած էր նախորդ ճառերու մէջ, թէ Ամերիկա կը խեղա - թիւրէ դէպքերը, թէ Միացեալ Նահանգներն են պատասխանատուները այս արիւնահեղութեան , թէ ամէն անգամ որ Խորհրդային Միութիւնը աշ-խատած է խաղաղութեամբ միացնել Քորէան, Ամե-րիկան է որ խափանած է այդ խաղաղութեան եւ միութեան գործը, թէ Ամերիկա միջամտած է Քո - րէայի մէջ առանց խորհրդակցելու Ռուսիոյ հետ որ իրեն «զինակից» էր :

Վիշինսքի Քորէայի մէջ զինադադարի մը կնքման համար լեհական առաջարկը հիմ բռնելով առաջարկեց վիճաբանութիւնը բանալ :

Վիշինսքի յայտարարեց ի վերջոյ թէ ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ Քորէայի միացման եւ վե - րաշինութեան մասին, երբ զինադադար մը կըն - քուի :

Վիշինսքի նիստէն յետոյ հացկերոյթ մը տը— ւաւ Հնդկաստանի, Ինտոնէզիոյ, Փաքիստանի, Պիրմանիոյ եւ Իրանի պատուիրակութեանց : Այս սեղանի շրջանակին առջեւ խորհրդային պատ — ուիրակը յայտարարեր է թէ Քորէայի խնդրին մէջ Ամերիկացիները տակաւ կը կորսնցնեն իրենց կու-սակիցները եւ թէ իրենք պատրաստ են ուղղակի բանակցելու ամերիկեան պատուիրակութեան հետ, լուծելու համար Քորէայի խնդիրը :

✕ Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ արտաքին նա-խարար Իտըն յայտնեց թէ Ամերիկա պիտի մեկնի Ազգաժողովին բրիտանական պատուիրակութեան գլուխը անցնելու համար : Եղած հարցումներու պատասխանելով յայտնեց թէ Չինաստանի հա — մայնավար կառավարութեան ճանաչման ու Ազգա-ժողովին մասնակցութեան հարցը արդէն խորհր-դակցութեան առարկայ է և թէ հակառակ է որ ազ-գայնական Չինաստանը միջամտէ Ֆորմոզայի մէջ :

Ֆրանսայի արտաքին նախարար Պ. Ռոպէր Շուման ալ Նոյեմբեր 10ին կը մեկնի Ամերիկա, մասնակցելու Ազգաժողովի նիստերուն, եւ ան — ձամբ վարելու Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները, որոնց մասին տեսակցութիւնները կը շարունակ — ուին ֆրանսական եւ ամերիկեան պատուիրակու — թեանց միջեւ :

Եւրոպային օգնելու համար

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Եւրոպական երկիրներու մէջ ծագր առած դժ-գոհութիւնները ամերիկեան օգնութեան քանակին եւ որակին մասին, միւս կողմէ ամերիկեան կարգ մը շրջանակներու մէջ այդ մասին քննադատու - թիւնները մղած են Ուաշինկթընի կառավարութիւ-նը վերաքննելու այդ խնդիրը : Դրամական տագ - նապը կը ստիպէ կարգ մը երկիրներ սահմանափա-կելու իրենց առեւտուրը Ամերիկայի հետ : Այս բո-լորին մասին Ուաշինկթըն կազմած է Կանանչ Գիրք մը զոր պիտի յանձնէ յաջորդ կառավարութեան : «Նիւ Եորք Թայմզ» հետեւեալ կերպով կը ներկա-յացնէ այդ տնտեսական ծրագիրը .—

Ա.— Շանթի կայունացման նոր դրամագլուխ մը պիտի ստեղծուի տոլարի քանակութեամբ մը : Միացեալ Նահանգները պիտի տրամադրեն անոր 100ին 80ը : Նպատակն է աստիճանաբար վերադառ-նալ ազատ փոխանակութեան սթերլինի ու եւրո - պական միւս դրամներուն հետ :

Բ.— Տնտեսական խորհուրդ մը պիտի կազ - մուի որ պիտի համադրէ Ատլանտեան կազմին պատկանող երկիրներու միջեւ առեւտրական յա - րաբերութիւնները :

Գ.— Տնտեսական գործակցութիւնը ապահո - վելու համար պիտի կազմուի արտադրութեան եւ նախանիւթերու Խորհուրդ մը որ կարեւոր նախա-նիւթերու բաշխումին եւ միջազգային գիներու կանոնաւորման պիտի հսկէ :

✕ Ատլանտեան դաշինքին համաձայն 1952ին, Ամերիկա եւրոպական ռազմական ճարտարար — ուեստին 720 միլիոն տոլարի յանձնարարութիւն տուած է որուն կէսը՝ 350 միլիոն տոլար Ֆրան - սայի, Իտալիոյ 140 միլիոն եւ Անգլիոյ 75 միլիոն : Ֆրանսայի յանձնարարուած են պայթուցիկներ, նաւեր եւ մարտական օդանաւեր :

✕ 1953ի ֆրանսական ելմտացոյցին պատրաս-տութեան առթիւ եղած դիմումին պատասխանե — լով, Ամերիկեան կառավարութիւնը 525 միլիառ խոստացած է, որ կրնայ աւելցուիլ Դեկտեմ - բերին գումարուելիք Ատլանտեան դաշինքի ընդհ. ժողովին տալիք որոշումին համաձայն :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՋԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գ.

1950 Հոկտեմբերի վերջերը :

Մեր առաջին հանդիպումը Ժան Պալարի եւ Լիւք – Անտրէ Մարսէլի հետ, Փարիզ, Փալէ - Ռուայեալի հրապարակին վրայ, Քաֆէ Ռէժանս: Ֆրանսացի այս մտաւորականներէն ոչ առաջինը տեսած էի, ոչ ալ երկրորդը, այնպէս որ պիտի չկարենայի ճանչնալ զիրենք՝ երբ իրարու հանդիպէինք հսկայ սրճարանին մէջ: Խնդրեցի, ուրեմն, «Արեւմուտք»ի խմբագրէն, որ ծանօթացած էր անոնց հետ Մարսիլիոյ մէջ, ներկայ գտնուիլ մեր հանդիպումին :

Առաջին, ինչպէս միշտ՝ իմ բոլոր ժամադրութիւններուս մէջ: Ժան Պալար եւս, զոր չէի ճանչնար տակաւին, կը հասնի ճիշդ ժամուն ու կը նստի անկիւն մը: Ուշ, ինչպէս միշտ՝ իր բոլոր ժամադրութիւններուն մէջ, «Արեւմուտք»ի խմբագիրը կուգայ ի վերջոյ եւ մեզ կը հաւաքէ մէկ սեղանի շուրջ: Լիւք – Անտրէ Մարսէլ կ'ուշանայ տակաւին.

— Ո՞վ գիտէ, երկունքի մէջ է թերեւս, բանաստեղծին համար՝ ամէն բան կախում ունի մուսային կամքէն կամ ներշնչումներէն, կը կատակէ Ժան Պալար :

Cahiers du Sudի տնօրէնը մեզի կը նուիրէ պարբերականին բացառիկ թիւերը ,— սքանչելի հատորներ՝ պատմական, գրական, կրօնագիտական ուսումնասիրութեանց յատկացուած: Երբ կ'ըսեմ թէ ունիմ բոլոր այդ գիրքերը, Պալար կը զարմանայ :

— Ճիշդ է որ Փօլատեան ըսաւ թէ մոլի գրախոյզ մըն էք: Անշուշտ օգտակար կ'ըլլաք այն գործին՝ զոր ծրագրեցինք Մարսիլիոյ մէջ :

— Ժամանակս հազիւ կը բաւէ սեփական աշխատանքներուս, յետոյ տկար են աչքերս՝ նոր յոգնութիւններ ստանձնելու համար: Ճիշդ է, Փօլատեան գրած է ինծի ձեր ծրագրած աշխատանքին մասին: Անվերապահ գնահատութիւնս եւ համակրանքս այդ գործին համար: Պիտի ջանամ կարելիս ընել :

Կը հասնի Լիւք - Անտրէ Մարսէլ: Կը ներկայացնեմ հատորով հրատարակուած իր միակ գործը, Hélène ou le Jeu Troyen, զոր կը յիշատակագրէ եւ կուտայ ինծի:

Ի վերջոյ կը խօսինք հատորին մասին, որ պիտի պատրաստուի:

Ժան Պալար կը յայտնէ թէ, նախ, քաղաքական որեւէ քարոզչութիւն պիտի չբովանդակէ հատորը, երկրորդ՝ իր Հրատարակչական Տան եւ Cahiers du Sudի բացառիկ հատորներուն միջազգային համբաւին պիտի չվնասէ՝ այնպիսի ուսումնասիրութիւններով, որոնք նորութիւն չեն բերեր՝ ոչ ըստ բովանդակութեան եւ ոչ ալ ըստ արտայայտութեան, ընդհակառակն պէտք է ցոյց տալ պըրպտող ոգի, քննական ոգի :

Ուրեմն, ներկայացնել Հայաստանի հողը, ինչպէս հայ ցեղը պատմական ու գիտական խոր վերլուծումներով, յետոյ ցեղին հոգին՝ իր կրօնքով, իր գրականութեամբ, իր արուեստով, (այս բաժնին մէջ՝ Հայոց եկեղեցին, ճարտարապետութիւնը, երաժշտութիւնը, նկարչութիւնը, մատենագրութիւնը), երրորդ բաժնին մէջ՝ ծաղկաքաղ մը հայ հին ու նոր բանաստեղծութենէն: Հատորին մէջ, առանձին քլիշէներով, հին ձեռագրի նմոյշներ, ճարտարապետական կոթողներ եւ հնարժէք առարկաներու պատկերներ:

Հատորին խորագրին համար առաջարկուած էին Le génie arménien, Le miracle de l'Arménie, La présence arménienne, բայց Ժան Պալար կ'ըսէր թէ շատ մաշած են այդ խորագիրները, ուստի կը նախընտրէր կոչել Les Voix de l'Arménie. — Գիրքը պէտք է դառնայ յաւիտենական ձայնաւոր յիշատակարան մը, ուրկէ Հայուն հոգին պիտի խօսի՝ ներկայացնելով իր քաղաքակրթական տաղանդը եւ նուաճումները,— ահաւասիկ կրօնքս, ահաւասիկ մատենագրութիւնս, ահաւասիկ երաժշտութիւնս, ահաւասիկ ճարտարապետութիւնս :

Այս ծրագրին համար՝ պէտք ունինք արժէքաւոր մասնագէտներու, (հայ եւ օտար): Այդ մասին կը խորհրդակցինք յետագային: Այժմ՝ հրատարակութեան պայմաններուն մասին.— Մեր բացառիկ թիւերը կը բաղկանան 350 — 450 — 500 էջերէ : Տպագրած ենք 3000, երբեմն 4000, երբեմն ալ 5000 օրինակ: Այս թիւերը կախում ունին այն ապահովութենէն, որ կը տրուի մեզի՝ սպառումին մասին :

Les Voix de l'Arménieին համար, հատորը 1500 Փրանքէն՝ պէտք է մեզի ապահովել 1000 բաժանորդ, մաս մը բաժնեգին կանխիկ ստանալու պայմանով՝ գործի ձեռնարկել առաջ: Ձեզի, ուրեմն, փոխարէն պիտի տրուի հազար հատոր, ձեր բաժանորդներուն համար: Մնացեալը՝ 1000 օրինակ նոյն թուղթով, 1000 օրինակ կամ աւելի՝ (ցոյց տրուած հետաքրքրութիւնը գիտէ) սովորական թուղթով, որոնք մէկ մասը պիտի ղրկուի աշխարհի բոլոր համալսարանական մատենադարաններուն, մնացածը պիտի ծախուի մեր Հրատարակչական տան մասնաճիւղերուն միջոցաւ :

Ահա ծրագիրը իր ընդհանուր գիծերուն մէջ: Յաջորդաբար պիտի տամ ուրիշ մանրամասնութիւններ եւս: Ծրագիրը ժողովուրդին սեփականութիւնը դարձնելու համար, Պալարի կը յայտնենք թէ նախ անհրաժեշտ է կազմակերպել հրապարակային դասախօսութիւն մը Լիւք - Անտրէ Մարսէլի կողմէ, հայ բանաստեղծութեան մասին, յետոյ տալ հացկերոյթ մը ի պատիւ իրենց՝ երկուքին, ինչպէս կատարուած է Մարսիլիոյ մէջ : Եւ այդ առթիւ կը կազմենք յանձնախումբ մը, որ նիւթական ապահովութեան միջոցներ կը ստեղծէ, երկրորդ յանձնախումբ մը, որ կը հսկէ գործին պատրաստութեան վրայ :

— Cahiers du Sudի կողմէ, ըսաւ Ժան Պալար, լիազօր կը նշանակեմ Լիւք - Անտրէ Մարսէլը: Ինչ մասնագէտ ալ կանչուի աշխատակցութեան, իմ լիազօրիս կը մնայ վերջին խօսքը հատորին խմբագրութեան մէջ :

Այս խօսակցութենէն ետքը, «Արեւմուտք»ի խմբագիրը եւ ես հրաժեշտ առինք ու հեռացանք :

Մտանք Քոմէտի Ֆրանսէզի ետեւի պարտէզը: Աշուն էր եւ անուշ հով մը կար: Դեղնած տերեւները կը քըքջային, ջուրի ձայն կը հանէին, եւ չարաճճի խաղեր կը կատարէին գետինը:

Նստանք պահ մը նստարանի մը վրայ, ճշդելու համար մեր ընելիքը: Ըսի թէ վաղն իսկ պէտք է վարձել սրահ մը,— Սալ տը Ժէօկրաֆին վայելուչ է եւ յարմար: Այդ գործը յանձնել Վռամին: Ծնունդէն առաջ պէտք է տեղի ունենայ դասախօսութիւնը, յետոյ անմիջապէս հացկերոյթը : Ստեղծուած խանդավառութեան մէջ, տեղւոյն վրայ՝ կը կազմենք յանձնախումբ մը, որու գործը դիւրացնելու համար՝ ծրագիրը կը ներկայացնենք յօդուածներով: Մ. Գուլումճեան թելադրեց որ ազդանշանը տամ անմիջապէս գրելով առաջին յօդուածս: Պատասխանեցի թէ մինչեւ որ վստահ ըլլամ թէ գործը, մեր կողմէ, ապահով ձեռքերու մէջ է, պիտի չգրեմ յօդուածս: Երկու շաբաթ չանցած՝ սրահը վարձուած ըլլալը չըլլալը ապացոյց մը պիտի նկատեմ թէ կ'աշխատի՞նք թէ ոչ :

Cahiers du Sudի նման Հրատարակչական տուն մը երբ ինքնաբերաբար կը դրուի մեր տրամադրութեան տակ, քաղաքակիրթ աշխարհի անբարոյութեան դէմ յանդիման, աստուածային շնորհ մըն է անշուշտ, բայց պէտք է օգտուիլ գիտնալ,— կը խոստովանիմ որ սկեպտիկ էի առաջին իսկ օրէն, ծանօթ մեր բարքերուն եւ մեր պայմաններուն: Ուստի չուզեցի խորասուզիլ առաջինը, ոչ ալ ուրիշներէ աւելի մեծ խոյանքով: «Արեւմուտք»ի խմբագիրն էր, որ, Մարսիլիոյ մէջ, կատարած էր առաջին խօսակցութիւնները այս ծրագրին մասին: Հիմա, երբ այդ ծրագրին կը կպչէր զիս, յոգնած եւ ծանրաբեռնուած՝ կ'ուզէի որ ամէն աշխատանք չիյնայ ուսերուս վրայ :

Անձրեւը սկսաւ կաթկթիլ :

Բաժնուեցանք :

Այս խօսակցութենէն երկու շաբաթ ետքը՝ մեկնեցայ Մարսէյլ: Վերադարձայ :

Սրահը վարձուած չէր :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թուրքիոյ պաշտպանութիւնը Ռուսիոյ դէմ

ԽՄԲ.— Paris Presseի Անգարայի թղթակիցը Ռօպէռ Կիւյօն, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահին՝ Ճէլալ Պայարի դէպի արեւելեան նահանգները կատարած պտոյտին առթիւ, մասնաւորաբար Կարս եւ Արտահան.—

Այդ ճամբորդութեան առթիւ շատ չգրուեցաւ, թէեւ չափազանցութիւն չէ ըսել թէ պատմական արժէք ներկայացնող դէպք մըն է, ոչ միայն Թրքական այլեւ միջազգային տեսակէտով :

Եթէ արեւմտեան «դիտողներ» մեծ ուշադրութիւն չդարձուցին, ուրիշներ, այսինքն Ռուսերը չխաբուեցան: Մոսկուան գիտէ թէ ինչ կը նշանակէ Ճէլալ Պայարի քննական պտոյտը դէպի Թուրքիոյ արեւելեան նահանգները: Հանրապետութեան նախագահը կուգար ըսելու այս գաւառներու ժողովուրդին թէ «ուրախ եմ որ կրնամ ձեզ ապահովել վերջապէս թէ, երկար տարիներու անորոշութենէ եւ մտահոգութիւններէ ետք, յաղթականօրէն պիտի պաշտպանուին ձեր գիւղերը եւ քաղաքները, ինչպէս եւ Թուրքիոյ հողին ամէն մէկ մասնիկը, ամէն տեսակ յարձակման դէմ »:

Այս յայտարարութիւնը տեսակ մը պատասխանն էր 1945 Հոկտեմբերին Ռուսիոյ կատարած ձեռնարկին, որով կը պահանջէր որ Կարսի եւ Արտահանի նահանգները վերադարձուին Խ. Միութեան: Այս նահանգները Թուրքիոյ ձգուած էին 1921ին Խ. Միութեան ստորագրութեամբ :

Արդարեւ վերջերս նշանակալից էր ատլանտեան ուժերու սպարապետ Րիճուէյի եւ Անգարայի ամերիկեան դեսպան Մըք Կիի քննական պտոյտները դէպի Կարս: Ամերիկեան դիւանագիտութիւնը իր ներկայութեամբ Կարսի մէջ ըսել կ'ուզէր թէ Մ. Նահանգներու սահմանները այսուհետեւ Կովկասի վրայ են, թէ հոն էր որ կը հաստատուէր պաշտպանողական աջ թեւին ծայրագոյն մասը :

Անտարակոյս անմտութիւն պիտի ըլլար մտածել թէ Թուրքերը, Ամերիկացիները եւ ատլանտեանի միւս ռազմագէտները սովետական յարձակման մը դէմ պիտի լքէին Կարսի եւ Արտահանի նահանգները, որ Միջին Արեւելքի գլխաւոր բանալիներն են(արդէն ատոր համար է որ Ռուսերը կը պահանջեն): Թուրքերը, չսպասեցին ոչ ամերիկեան օգնութեան, ոչ Մարշըլի ծրագրին, ոչ ալ Ատլանտեան Կազմակերպութեան ըսելու համար Ռուսերուն թէ «դուն պիտի չունենաս մատնաչափ մը իսկ մեր հողէն առանց ամբողջովին ընաջնջելու, ոչ միայն մեր բանակը, այլեւ ամբողջ ժողովուրդը» :

1945ին երբ յաղթանակէն գինովցած Արեւմտեանները աճապարանքով կը ցրուէին իրենց զօրքը, Թուրքիան 1 միլիոն զինուոր կը պահէր ոտքի վրայ, իր տկար միջոցներով: Եւ այս հսկայական ուժը կը պահէր տասնըութը միլիոննոց ժողովուրդ մը: 1947ին Մ. Նահանգները հասկցան թէ Թուրքիոյ սպառնացող վտանգին հետեւանքով, կը վտանգուէր ամբողջ արեւմուտքը : Ամերիկեան զինուորական օժանդակութիւնը զօրացուց Թրքական բանակը որ զրկուած էր միջոցներէ: Յետոյ, Մարշըլի ծրագիրը օգնեց որ Թուրքիան վերահաստատէ իր տնտեսութիւնը: Այս տարի ալ Թուրքիան ընդունուեցաւ Ատլանտեան Կազմակերպութեան մէջ :

Քանի որ ցոյց տրուեցաւ թէ յարձակման մը պարագային Թուրքիան պիտի պաշտպանուէր իր դաշնակիցներուն կողմէ, ինչո՞ւ ուրեմն Կարսի համար այս բոլոր ցոյցերը :

Պատճառն այն է որ թէեւ Թուրքիան ընդունուեցաւ Ատլանտեան դաշինքին մէջ, անոր ռազմագէտները ընդհանրապէս կը մտածէին թէ կարելի էր նախատեսել պաշտպանութիւնը Թուրքիոյ ամբողջ հողամասին, սովետական յարձակման մը դէմ: Կռիւը տեղի պիտի ունենար Թուրքիոյ բոլոր սահմաններուն վրայ, Թրակիոյ, Կովկասի եւ Սեւ Ծովու ափերը: Բայց գործնականին մէջ պէտք է ամէնէն առաջ նկատի ունենալ պաշտպանութեան կազմակերպումին մէջ Թրքական «խարիսխ» մը հակայարձակումի համար: Այս խարիսխը պիտի կազմէ Ամերիկացիներու տեսակէտով — գիծ մը որ Իսկէնտէրունէն կ'երկարի Էրզրում, լեռնային շրջանի մը հսկայական միջնաբերդը, որ խանգարած է միշտ Թուրքիոյ դէմ յարձակումներէն մեծ մասը: Այս գծին վրայ Թրքական խարիսխը պէտք է աւելի կամ նուազ չափով մեծ ըլլայ, ըստ պարագայի: Բայց Թրակիան, Անատոլուի հիւսիս արեւմուտքը եւ հիւսիս արեւելքը եւ մանաւանդ Կարսի եւ Արտահանի նահանգները, կը նկատուէին անպաշտպանելի:

Արդ, այս տեսութիւնը եւ անկէ բխած ծրագիրները, Թուրքերը չեն ընդունիր: Անոնք պահանջեցին որ իրենց բերած զօրաւոր մասնակցութեան փոխարէն Ատլանտեան Կազմակերպութիւնը, իրենց ապահովութիւն տայ թէ Թրքական հողը ամբողջովին պիտի պաշտպանուի: Կը թուի թէ դժուար եղած է երկար ատեն, հաւանութիւնը առնել նախ Այզընհաուըրի, վերջն ալ Րիճուէյի, բայց ի վերջոյ Թուրքիան յաղթեց այս տեսակէտին մէջ:

Միայն Թուրքիոյ յամառութիւնը չէր որ փոխեց Ատլանտեան Դաշինքի պատասխանատու վարիչներու տեսակէտները: Եուկոսլաւիոյ պաշտօնական խոստումը թէ զինուորապէս պիտի պաշտպանէ Թուրքիան, եթէ Խ. Միութեան կողմէ յարձակման ենթարկուի, դիւրացուց Թուրքիոյ պաշտպանութեան հարցը: Պէտք է նկատի առնել Իրանի բռնած դիրքը եւ Արաբներու տատանումը միանալու Արեւմուտքին: Ուրեմն միայն Թուրքիան կը կազմէ պատնէշ մը որու վրայ կրնան հաշուել, սովետական յարձակման մը առաջին օրերուն :

× Մալթայի զինուորական խորհուրդին մէջ Թուրքիա եւ Յունաստան բաւականաչափ չեն գտած Ատլանտեան Միութեան բերած օժանդակութիւնը: Անգարայի մէջ չեն ծածկեր իրենց մտահոգութիւնը Իրանի կացութեան առջեւ, որ Խ. Միութեան սահմանակից է 2500 քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ, ինչ որ խոշոր «ծակ» մըն է Թուրքիոյ պաշտպանութեան գծին վրայ, արդէն տկարացած հրամանատարութեան մէջ միութիւն մը չըլլալուն համար:

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբերի 8ին, Salle Gaveauի ընդարձակ սրահում մեր գաղութը վայելելու է մի լուրջ երաժշտական երեկոյթ: Օննիկ Պէրպէրեանը, որ արդէն ծանօթ դէմք է հայ հասարակութեան համար եւ շատոնց իր երաժշտի կարողութիւնը ի յայտ բերած է, թէ Փարիզ, թէ գաւառները, եւ Միջին Արեւելքում, իր գործերի մի շարք պիտի ներկայացնէ Orchestre Pasdeloup նշանաւոր երաժշտախումբի, Félix Raugelի երգչախումբի, ինչպէս մեներգչուհիներ, Տ. Նաթալիա Վէզորի, Օր. Լիդիա Կարինի եւ երգիչ Պ. Խաչիկ Նշանեանի մասնակցութեամբ:

Բացի Suite Françaiseէն, որ գրուած էր հին երաժշտական գործիքների համար 1942ին, եւ յետոյ վերածած մեծ օրքէսթրին համար 1948ին, ինչպէս «Հերոսի մը կեանքը», որ եթէ չեմ սխալւում յօրինուած է 1945ին, մեծ հետաքրքրութիւն պիտի շարժէ իր նոր հայակայ գործը, որ իրեն ներշնչած է Նարեկացու անմահ «Նարեկը»:

Որքան համակրելի ու յարգալիր է մտածել, որ մի շատ երաժշտապէս օժտուած, զարգացած, գիտուն երգահան տարուել ու ներշնչուել է տասներորդ դարու մեծ բանաստեղծի անմահ երկով եւ կարծես աւադին դարեր ցատկած է յետ, միեւնոյն ժամանակ օգտուելով ու օգտագործելով օրքէսթրի գունաւոր սքանչելի հնարաւորութիւնները:

Յայտնի եւ հմուտ երգչուհի Տ. Նաթալիա Վէզորը, որ հայերէն պիտի երգէ, Օր. Լիդիա Կարին, շնորհալի, քաղցր, մարզուած mezzo-soprano ձայնով (միջին կանացի ձայն), ինչպէս եւ մեր եկեղեցու սիրուած թէնօր Պ. Խաչիկ Նշանեանը, որ մի քանի տողով հին դարերու եկեղեցական բնոյթը պիտի արտայայտէ:

Երգեհոնը կը նուագէ պարոն Murgé, երգեցիկ խումբը պարոն Félix Raugelի որ այնքան համակրութիւն ցոյց տուած է եւ մասնակցութիւն բերած է մեր հայկական երաժշտական հանդէսներին, իսկ օրքէսթրը պիտի կառավարէ ինքը հեղինակը:

Անտարակոյս մեր գաղութը պիտի իր յարգանքի եւ համակրութեան տուրքը բերէ մեր վաստակաւոր երաժշտին, որ այնքան անուն ունի Փարիզի երաժշտական առաջանակարգ աշխարհում:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բնակչութիւնը 158 միլիոնի հասած է, այսինքն 1950 ապրիլէն ի վեր աւելցած է 7 միլիոն 400.000 հոգի: Վիճակագրութեանց պաշտօնատան մէջ մեքենայ մը կայ, որու վրայ, երկրին ամէն կողմէն եղած տեղեկութեանց համաձայն, փոքր լոյս մը կը վառի եւ զանգակիկ մը կը հնչէ ամէն 9 երկվայրկեան, ծնունդ մը արձանագրելու եւ ամէն 21 երկվայրկեան մահ մը նշանակելու համար:

ՆԵՐՄԱՆ ՕՐԻՆԱԳԻԾԻՆ վիճաբանութիւնը շարունակուեցաւ երեսփ. ժողովին մէջ եւ վերջապէս ընդունուեցաւ Պ. Պլէտոյի հետեւեալ բանաձեւը երբ Ա. յօդուած.— Ֆրանսական Հանրապետութիւնը իր յարգանքը կ'ընծայէ դիմադրականութեան, որու պայքարը երկրէն ներս եւ դուրս,

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼՍՈՅ ԳԱՐԱԳԷՕԶԵԱՆ որբանոց այցելութեան առթիւ Գարեգին պատրիարք յայտարարած է թէ գաւառներէն ուսումնատենչ երիտասարդներ իրենց նախնական կրթութիւնը ստանալու համար Ցէրիգիւղի ազգ. վարժարանը պիտի աշակերտեն, բայց գիշերները անոնց համար պատսպարան մը անհրաժեշտ ըլլալով, Գարակէօզեան որբանոցին մէջ պէտք է տեղ ապահովել: Խնամակալութիւնը կարճ խորհրդակցութենէ մը վերջ ընդունեց պատրիարքին առաջարկը:

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ այցելած է Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահին Գամիլ Շամունի, ընկերակցութեամբ Ալթունեան եւ Կոդեան եպիսկոպոսներու եւ Պօղոս Ծ. Վ. Արիսի: Պալատ հասած ատեն զինուորական պատիւներ եղած են Ծիրանաւորին որ շնորհաւորած է նախագահը եւ թարգմանն եղած «հայ ծագումով Լիբանանցիներու» ջերմ զգացումներուն: Նախագահը գոված է Հայերը իբրեւ Լիբանանի կարեւոր մէկ տարրը: «Ամէնքս ալ Լիբանանցի ենք, չկայ առաջին եւ երկրորդ կարգի լիբանանցի, պիտի չուզէի որ Հայերը իրենք զիրենք համարէին երկրորդ կարգի Լիբանանցիներ»: Նախագահը տրամադրութիւն յայտնած է նպաստելու հայ ժողովուրդին: Կարտինալ Աղաճանեան ուշադրութեան յանձնած է Պուրճ-Համուտի վտառողջ ջուրին հարցը, ժողովուրդին թշուառ վիճակը, որոնք խրճիթներու մէջ կը բնակին երեսուն տարիներէ ի վեր: Նախագահը խոստացած է վերջ տալ այդ վիճակին:

ԸՆԿԵՐ ՆԵՐՍԷՍ ԹԻՒԹԻՆՃԵԱՆ մեռած է Պ. Այրէսի մէջ Յուլիս 22ին: Ողբացեալ ընկերը ծնած է Արմաշ, 1882ին: Թոռն էր Յովհ. Մավեանի, որ պատմական եւ գիտական աշխատութիւններ ունի, եւ ուսուցչական բեղուն գործունէութիւն մը: Ընկ. Ներսէս գիւղին Նարեկեան վարժարանը աւարտելէ ետքը, նախ կը հետեւի համաբարկալութեան մասնաւոր դասընթացքի մը, յետոյ կը մտնէ շերամաբուծական վարժարան (Պրուսա): Արմաշի մէջ կը հիմնէ առաջին համագործակցական ընկերութիւնը, որ Շահակցական ընկերութիւն կը կոչուէր: Առաջին մեծ պատերազմին, իբրեւ զինուորական մատակարար կը ծառայէ Սապանճայի մէջ եւ այսպէս աքսորէն կ'ազատէ ոչ միայն իր ընտանիքը, այլ եւ բազմաթիւ ուրիշներ: Զինադադարին կը վերադառնայ Արմաշ, կը նշանակուի գիւղապետ, ընկեր Խաչիկ Պարտիզպանեանի հետ կը կազմակերպէ գիւղին դպրոցը, յետոյ ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեանի հետ զէնք բերել կուտայ եւ կը զինէ գիւղացիութիւնը, ինքնապաշտպանութեան համար Միլլիճիներուն դէմ:

1921ին Նիկոմիդիոյ պարպումին, կ'անցնի Ռոտոսթօ, յետոյ Գավալա, 1929ին՝ Պուէնոս Այրէս: 4 տարիէ ի վեր, կը տառապէր արեան ճնշումին հետեւանքներով, եւ կաթուած մը ի վերջոյ զգետնեց զինք: Կը թողու այրի մը, մէկ աղջիկ եւ երեք մանչ զաւակներ, բոլորն ալ ամուսնացած:

ազգը փրկեց: Ներումը ոչ վրիժառութիւն մըն է, ոչ պատուոյ վերահաստատում եւ ոչ ալ քննադատութիւն անոնց դէմ որ ազգին անունով ունեցան դատելու եւ պատժելու ծանր գործ»:

Ի՞ՆՉ Է ՆՈՐ ՋՐԱԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Քանի մը օր առաջ տուինք ճառը, զոր արտասանեց նախագահ Օրիոլ, Տոնզէր — Մոնտրակոն, ջրանցքին եւ ելեկտրական հսկայ կայանին բացման առթիւ:

Ռոն գետին հովիտին մէջ գլուխ հանուած այս հսկայ գործին վրայ գաղափար մը տալու համար բաւնք թէ 10 միլիոն աշխատանքի օր գացած է: 5էն 7000 գործաւորներ աշխատած են հինգ տարիէ ի վեր: Եւ անոնցմէ 63 հոգի մեռած են գործի պահուն: Ռոնի հոսանքը կապտելու համար, փորուած է ջրանցք մը որ 145 մեթր լայնութիւն ունի (20 մեթր աւելի լայն քան Սուէզի ջրանցքը) 10 մեթր խորութիւն, 28.000 մեթր երկարութիւն: 50 միլիոն քառակուսի մեթր հող հանուած է: Այս պատճառով երկուքուկէս միլիոնտոլար արժողութիւն մեքենաներ բերուած են որոնց մէկը, ժամը 500 քառ. մեթր կը փորէին: Ջրանցքին թումբերուն եւ գործարաններուն համար 800.000 քառ. մեթր պատ շինուած է, ծախսելով 260.000 թոն կրաղիւս (սիման) 80.000 թոն երկաթ եւ 1800 թոն ուրիշ մետաղներ:

Իսկական գործարանը 360 մեթր երկար է, 20 մեթր լայն եւ 28 մեթր բարձր, «մայր եկեղեցիէ մը աւելի բարձր», ինչպէս կ'ըսեն: Ունի վեց ջրանիւ (թիւրպին) 43 մեթր խորութեամբ զետեղուած, իւրաքանչիւրը կ'արտադրէ 70 հազար ձիուուժ եւ կրնայ հոսեցնել երկվայրկեանը 255 խորանարդ մեթր ջուր: Այս գործարանին կից է ջրամբար մը 195 մեթր երկայն, 12 մ. լայն եւ 26 մ. բարձր: 12 կամուրջներ կան ջրանցքին երկայնութեամբ: Վեց ջրանցքներէն երեքը արդէն կը գործեն, միւսները պիտի գործեն գալ տարի: Վեցին արտադրութիւնը պիտի ըլլայ տարեկան 14 միլիառ քիլովաթ ելեկտրականութիւն, այսինքն մէկ տասներորդ մասը ամբողջ Ֆրանսայի պէտքին:

Այս աշխատանքին համար Ռոնի ազգային ընկերութիւնը, որ գործակցական ընկերութիւն մըն է, ծախսած է 120 միլիառ ֆրանք: Ջրաելեկտրակայանը պիտի կոչուի «Անտրէ Պլոնտէլ գործարան» անունովը 1938ին մեռնող մեծ բնագէտին, որ յղացած էր 1948ին դարձեալ Ռոն գետին վրայ շինուած Ժէնիսիա մեծ ելեկտրակայանին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

«Յառաջ» ծանուցած էր Պոլսոյ մէջ Ֆրանսայի ախոյեան կռփամարտիկ Ժաք Հայրապետեանի յաղթութիւնը, Ֆրանսայի նախկին ախոյեան Albert Ivelի դէմ:

Այս վերջինը Փարիզ վերադարձին «գայթակղութիւն» որակեց դատաւորներու վճիռը ու վստահ ըլլալով իր ներկայ ուժին, ասպարէզ կը կարդայ:

Roger Oquinarenne, Ժաք Հայրապետեանի մէնէճըրը որ նոյնպէս Փարիզ հասած է Պոլիսէն, յայտարարեց l'Equipe մարզաթերթի 24 Հոկտ. թիւին մէջ, «Ոչ մէկ գայթակղութիւն Պոլսոյ մէջ»...: Մրցման իրաւարար դատաւորները կը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Զ.— ՑԻՄԱՐ, ՑԻՄԱՐ ԶՈՅԳ ՄԸ

Խորհրդաւոր մարդը, Միացեալ Ազգերու ճարտարագիտական պաշտօնատան կցուած ռուս ճարտարապետ մըն էր, Վալէնթին Ռ. Կուպիչեւ անունով:

Ասիկա, դէպի յաղթանակ տանող առաջին յաջողութիւնն էր: Հուվըր իրաւունքին մէջն էր խնդիրը փակած չըլլալուն համար:

Յունուարի վերջերը, 1949ին, Ֆոլին յանձնարարուեցաւ թոյլ չտալ, որ Ճուտի կարենայ մեծապէս գաղտնի նիւթերով զբաղիլ: Ճուտի շատ նեղուեցաւ այս փոփոխութեան համար: «Ինչո՞ւ», կը հարցնէր: Առարկեց: Մտածեց, որ եղածը իր աշխատանքին դէմ քննադատութիւն մըն էր: Բարկացած էր: Արցունքներ կային աչքերուն մէջ:

Ֆոլի ըսաւ միայն անոր որ իր նոր պաշտօնը կարեւոր էր եւ մէկը պէտք էր ստանձնէր զայն: Ամսականը պիտի մնար նոյնը:

Բայց Ճուտի ունէր իր ուրոյն ձեւերն ու միջոցները: Ամէն օր կ'այցելէր նախկին գրասենեակը: Բարեկամութիւն հաստատեց իր յաջորդին՝ Տիկին Ռ.ի հետ, որ նորեկ մըն էր եւ իր աջակցութեան պէտք ունէր: Այս ձեւով, Ճուտի, տիկին Ռ.ի սեղանին վրայի թղթածրարներուն մէջ կը տեսնէր Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակին բոլոր մեծապէս գաղտնի վաւերաթուղթերը: Տեսաւ մինչեւ անգամ այն տեղեկագիրը, զոր Պ. Ֆոլի մերժած էր նախապէս իրեն տալ եւ որ շատ գաղտնի վաւերաթուղթ մըն էր Ամերիկա գտնուող խորհրդային գործակալներու մասին: Աւելի վերջը, Տիկին Դ. վկայեց, թէ կարդալու համար Ճուտիին տուած էր մօտաւորապէս վաթսուն վաւերաթուղթեր:

Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակը տեղեակ էր այս այցելութիւններէն: Ճուտի սակայն պէտք էր նոր քայլ եւս առնել: Հետախոյզները չունէին տակաւին իրական ապացոյցներ: Մինչ այդ, Ճուտի նորէն տեսնուեցաւ Շափիրոյի հետ: Իսկ ե՞րբ պիտի տեսնէր Կուպիչեւը: Հետախոյզները կը սպասէին համբերութեամբ: Ապա, այդ եւս տեղի ունեցաւ: Ճուտի նորէն արձակուրդ ուզեց կէսօրէ վերջի մը համար եւ Ուաշինկթընէն մեկնեցաւ 18 Փետրուար 1949, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին: Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի մարդիկը նորէն կառախումբին մէջն էին: Ուրիշներ ալ դիմաւորեցին կառախումբը Նիւ Եորքի մէջ: Այս անգամ հոն էր նաեւ կին հետախոյզ մը, Օր. Սաֆֆօ Մանոս, Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի Նիւ Եորքի պաշտօնատան գրագիրներուն պետը:

Օր. Մանոս հետապնդեց Ճուտին եւ տեսաւ, որ իր պայուսակները կը տեղաւորէ դարակի մը մէջ: Հետեւեցաւ անոր ստորերկրեայ երկաթուղին մէջ, ուր Ճուտի գնացքը նստաւ Մէնհէթընի վերի շրջանը երթալու համար: Օր. Մանոս հաճելի տեսք մը ունի, երկար մազերով եւ կրնայ անցնիլ Վոլուըրթ վաճառատան վաճառորդ աղջիկներէն մէկուն տեղը, բայց ան, հաւանաբար, կառավարական կին գործակալներու լաւագոյններէն մէկն է:

Ստորերկրեայ երկաթուղին խճողուած էր: Ճուտի շրջապատուած էր հետախոյզներով եւ երբ բացաւ ձեռքի պայուսակը, զայն կարգի դնելու համար, անոնցմէ մէկը մեքենագրուած թուղթեր տեսաւ անոր մէջ:

Ճուտի դուրս ելաւ 191րդ փողոցի միեւնոյն կայարանը: Ճամբորդներու վերջինն էր, որ վերելակը նստաւ փողոց դուրս գալու համար: Օր. Մանոս եւ ուրիշ հետախոյզ մը բարձրացան անոր հետ միասին: Դուրս գալէ վերջ, քալեցին դարձեալ քանի մը փողոցներու մէջ: Ճուտի մտցուց զանոնք անել փողոցէ մը ներս եւ ի վերջոյ ետեւ դառնալով, անգամ մըն ալ նկատեց երկուքը:

Անկիւնի մը վրայ, երկու հետախոյզները, սիրահարներու պէս, շուարած եւ ջղային խնդուքով մը ըսին.— «Մենք ալ կորսուեցանք... Ո՞ւր է Պրոտուէյը»:— «Օ, տէր Աստուած» — այս եղաւ Ճուտիի ամբողջ պատասխանը: Կռահա՞ծ էր թէ որոնք էին:

Ճուտի գնաց հնակարկատի մը խանութը, կօշիկին կոտրած կրունկը զամել տալու համար: Ապա շարունակեց քալել, քանի մը փողոցներէ անցնելով: Անհամբեր երեւոյթ մը ունէր: Ճիշդ որ կը դառնար Պրոտուէյի անկիւնը, քովնտի փողոց մը մտնելու համար, Կուպիչեւ տեսնուեցաւ վերջապէս:

Թարգմ. Կ. Գ. — Ք. ՋԻՆԿԸՐ

պատկանէին Թուրք կափամարտի Դաշնակցու – Թեան ,երեքն ալ Թուրք :

× Աշխարհահռչակ Emil Zatopek վազքի երկու մրցանիշեր կոտրեց Հոկտ. 26ին, Ջեխոսլովաքիոյ մէջ:

25 քիլոմեթր (Մարաթոն) 1 ժամ 19' 21" 8-10էն, (Նախորդ մրցանիշը կը պատկանէր Hietanen (Ֆինլանտա) 1 ժամ 20' 14"էն:

30 քիլոմեթր (Մարաթոն. 1 ժամ 35' 23" 8-10-էն, (Նախորդ մրցանիշը կը պատկանէրMoskatchenkoի (խորհրդային) 1 ժամ 38' 54"էն :

Սարգիս Զ.

Անգլեւամերիկեան ձգտում

Երէկ գրած էինք թէ մարաջախտ Մոնթկոմըրի Թրակիա պիտի երթար պաշտպանութեան գործերը քննելու: Իր կառավարութենէն ստացած նոր հրահանգին համաձայն, այս ճամբորդութիւնը ջնջուեցաւ :

Աթէնքի քաղաքական շրջանակներուն կարծիքը այն է որ անգլեւամերիկեան ձգտումը տագնապալի շրջանի մը մէջ մտած է: Անգլիա չպիտի մասնակցի Կրետական ջուրերու մէջ Նոյեմբեր 10ին տեղի ունենալիք ծովային նաւափորձերուն, որուն պիտի մասնակցին ամերիկեան, իտալական , ֆրանսական, յունական եւ Թրք. նաւատորմերը : Անգլիա կ'երեւի որոշած է թողուլ որ Ամերիկացիները մինակնին ստանձնեն պատասխանատուութիւնը արեւելեան միջերկրականի մէջ :

« ՁԱՅՆԷՆ ԱՒԵԼԻ ԱՐԱԳ »

Ֆրանսական մամուլը երկու օրէ ի վեր մեծատառ կ'արձանագրէ գիտական - զինուորական յաջողութիւն մը օդանաւային արագընթացութեան մասին : Ազգային տեսակէտով հպարտութեամբ կը յիշեն թէ, առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսական օդանաւ մը ժամական 1226 քիլոմեթր կտրած է: Ցարդ միայն Անգլիացիներն ու Ամերիկացիները յաջողած էին: Երեքշաբթի օր Մըլէօն - Վիլլաֆոլի օդակայանէն թռաւ որսկան - օդանաւ մը՝ «Միսթէր Բ.» որ ձայնի արագութենէն աւելի շուտ սուրաց, ինչ որ, ռազմական տեսակէտով մեծ արժէք ունի, քանի որ «բատարի» կողմէ ըլլալիք յայտարարութիւնները աւելի ուշ պիտի հասնին քան օդանաւը : Նոր օդանաւը 10 մեթր 80 երկայնութիւն ունի, 5800 քիլօ ծանրութիւն եւ զինուած է 20 միլիմեթրնոց 4 թնդանօթներով: Առաջինն է 12 նմաններուն մէջ որուն թռիչքը փորձուեցաւ : Աւելի սրընթացները պատրաստուելու վրայ են :

Ամերիկեան պատուիրակութիւն մը եկած էր Փարիզ, վերահասու ըլլալու Ֆրանսայի եղած օդանաւի յանձնարարութիւններուն: Այս առթիւ փորձուեցաւ «Միսթէր Բ.»ը, ամերիկացի օդանաւորդ գնդապետ Տէվիս վարեց զայն եւ արդիւնքէն հիացաւ: Յաջորդ օրը, ուրիշ «Միսթէր» օդանաւ մըն ալ փորձեց գնդապետ Ճօնսըն ու իր կարգին անցաւ «ձայնի պատը» :

Այս բացատրութիւնը կը տրուի այն արագութեան որ կ'անցնի ձայնի արագութիւնը: Օդանաւին մէջ տեսակ մը ժամացոյց կայ որ լարուած է ձայնի արագութեան վրայ: Եթէ ժամացոյցը այդ աստիճանը անցնի կ'ըսեն «ձայնի պատը անցաւ»:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ մեծ յարձակողականը դեռ չէ սկսած, բայց թշնամին յաջողած է Սայկոնէ 50 քիլոմեթր հիւսիսակողմը Պէն Սանր գրաւել, կարեւոր զինամթերքով մը : Ֆրանսական դիրքերը դժուարութեան մատնուած են ողողումներու հետեւանքով, որ կ'արգիլէ անոնց շարժումները :

ՍՈՒՏԱՆԻ խնդրին մասին համաձայնութիւն մը գոյացաւ Եգիպտոսի կառավարութեան եւ Սուտանի կուսակցութեանց ժողովին միջեւ: Սուտան ինքնավար պիտի ըլլայ, առանձին կառավարութիւն եւ խորհրդարան պիտի ունենայ վարելու իր ներքին գործերը եւ որոշ տարիներէ վերջ է որ պիտի ճշդէ իր դիրքը միջազգային տեսակէտով : Այս համաձայնութիւնը յաջողութիւն մը կը նկատուի զօր. Նեկիպի համար եւ Անգլիացիները գոհ են այս բանաձեւէն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Անուշ Գասպարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, իւղի գործարանի պայթումին զոհ իր տարաբախտ ամուսնոյն եւ հօր Խորէն Գասգասեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Բացման թէյասեղան հանդիպումը այս ուրբաթ (31 Հոկտ.) ժամը 9ին Սասունի ճաշարանին մէջ, 31 rue d'Alexandrie, նուիրուած ԱՇՈՒՂ ՋԻՒԱՆԻԻ: Այս առթիւ քանի մը խօսք Տիկին Հ. Խոնդկարեանի կողմէ: Երգ եւ նուագ՝ Ջիւանիի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Քէմէնչիստ աշուղ Յովսէփի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Ա. ՀԱՅԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի , ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՀԱՅԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի Հայ. Ս. Յովհ. Մկր. եկեղեցւոյ օծման 48րդ տարեդարձին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցաշէն և մեծ բարերարողբացեալ Ալեքսանդր ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ եւ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներուն համար :

Պատարագի ընթացքին պիտի կատարուի նաեւ մամնաւոր հոգեհանգիստ ԿՈՄԻՏԱՍԻ մահուան տարեդարձին առթիւ:

Կը հրաւիրենք Փարիզի եւ շրջակայքի համայն հայութիւնը որ սիրով փութայ խռուներամ եկեղեցի եւ իր մեծարանքի տուրքը ընծայաբերէ Ազգ. բարերար Ա. ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ եւ մեծ եկեղեցական ԿՈՄԻՏԱՍ վրդ.ի յիշատակին :

Դիւան Հոգաբարձութեան

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Զարսանճաքի Հայր. Միութեան Պոմոնի մասնաճիւղս կազմակերպած է թէյասեղան մը ի պատիւ իր նախագահին հայրենակից ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆԻ Պրագիլ մեկնումին առթիւ : Կը հրաւիրուին բոլոր զինք յարգողներ անխտիր ներկայ ըլլալ այս հրաժեշտի հաւաքոյթին, այս շաբաթ ժամը 21ին Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Լեւոն Մօզեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առտու յետ պատարագի ,Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 rue Jean Goujon) իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ որբացեալ ԼԵՒՈՆ ՄՕԶԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվառ Օտտոյի Վրամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Կ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Աղբիւր Սերոբ» եւ «Եօթնեղբայրեան » խումբերու բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ, Հոկտեմբեր 31, երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ժողովը ընկեր Ս. Պօյաճեանի բնակարանը այս շաբաթ ժամը 8.30ին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան) կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս.ի հանդէս խնջոյքը Իսիի Խրիմեան սրահը, Նոյ. 9ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին Café au Claire de Luneի վերնայարկը , մեթրօ Place d'Italie: Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Բ. անգամ ըլլալով ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

1 Նոյեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Փարիզի Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise) կը ներկայացուի մասնակցութեամբ փարիզահայ դերասաններու Ս. Սուրէնեանի, Հ. Պշտիկեանի, Լ. Սապոնճեանի, Ա. Պետրոսեանի, նաեւ Օր. Ն. Մատոյեանի

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ քառոյալից տրամ 4գործ. եւ ԱՐՋԱՆԸ ԿԸ ՔԱԼԷ կատակախաղ 1 գործ.

Մուտք 150 ֆրանք :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris (13)